۹۵

ترجمہ

بحار الانوار

الجامعۃ لدرر اخبار الائمۃ الاطہار

از محدث کبیر شیخ علامہ محمد باقر مجلسی رحمۃ اللہ علیہ

ناشر: انتشارات اسلامیہ

ترجمه بحارالانوار جلد 95: کتاب اعمال روزها

مشخصات کتاب

سرشناسه : مجلسی، محمد باقربن محمدتقی، 1037 - 1111ق.

عنوان قراردادی : بحار الانوار .فارسی .برگزیده

عنوان و نام پدیدآور : ترجمه بحارالانوار/ مترجم گروه مترجمان؛ [برای] نهاد کتابخانه های عمومی کشور.

مشخصات نشر : تهران: نهاد کتابخانه های عمومی کشور، موسسه انتشارات کتاب نشر، 1392 -

مشخصات ظاهری : ج.

شابک : دوره : 978-600-7150-66-5 ؛ ج.1 : 978-600-7150-67-2 ؛ ج.2 : 978-600-7150-68-9 ؛ ج.3 : 978-600-7150-69-6 ؛ ج.4 : 978-600-715070-2 ؛ ج.5 978-600-7150-71-9 : ؛ ج.6 978-600-7150-72-6 : ؛ ج.7 978-600-7150-73-3 : ؛ ج.8 : 978-600-7150-74-0 ؛ ج.10 978-600-7150-76-4 : ؛ ج.11 978-600-7150-83-2 : ؛ ج.12 978-600-7150-66-5 : ؛ ج.13 978-600-7150-85-6 : ؛ ج.14 978-600-7150-86-3 : ؛ ج.15 978-600-7150-87-0 : ؛ ج.16:978-600-7150-88-7 ؛ ج.17:978-600-7150-89-4 ؛ ج.18: 978-600-7150-90-0 ؛ ج.19:978-600-7150-91-7 ؛ ج.20:978-600-7150-92-4 ؛ ج.21: 978-600-7150-93-1 ؛ ج.22:978-600-7150-94-8 ؛ ج.23:978-600-7150-95-5

مندرجات : ج.1. کتاب عقل و علم و جهل.- ج.2. کتاب توحید.- ج.3. کتاب عدل و معاد.- ج.4. کتاب احتجاج و مناظره.- ج. 5. تاریخ پیامبران.- ج.6. تاریخ حضرت محمد صلی الله علیه وآله.- ج.7. کتاب امامت.- ج.8. تاریخ امیرالمومنین.- ج.9. تاریخ حضرت زهرا و امامان والامقام حسن و حسین و سجاد و باقر علیهم السلام.- ج.10. تاریخ امامان والامقام حضرات صادق، کاظم، رضا، جواد، هادی و عسکری علیهم السلام.- ج.11. تاریخ امام مهدی علیه السلام.- ج.12. کتاب آسمان و جهان - 1.- ج.13. آسمان و جهان - 2.- ج.14. کتاب ایمان و کفر.- ج.15. کتاب معاشرت، آداب و سنت ها و معاصی و کبائر.- ج.16. کتاب مواعظ و حکم.- ج.17. کتاب قرآن، ذکر، دعا و زیارت.- ج.18. کتاب ادعیه.- ج.19. کتاب طهارت و نماز و روزه.- ج.20.

کتاب خمس، زکات، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، عقود و معاملات و قضاوت

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

ناشر دیجیتالی : مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

یادداشت : ج.2 - 8 و 10 - 16 (چاپ اول: 1392) (فیپا).

موضوع : احادیث شیعه -- قرن 11ق.

شناسه افزوده : نهاد کتابخانه های عمومی کشور، مجری پژوهش

شناسه افزوده : نهاد کتابخانه های عمومی کشور. موسسه انتشارات کتاب نشر

رده بندی کنگره : BP135/م3ب3042167 1392

رده بندی دیویی : 297/212

شماره کتابشناسی ملی : 3348985

ص: 1

اشاره

ص: 2

ترجمه

بحار الانوار

جلد 95

کتاب اعمال روزها

ترجمه: گروه مترجمان

ص: 3

نام کتاب: ترجمه بحارالانوار، جلد 95

مولف: علامه محمد باقر مجلسی

مترجم: گروه مترجمان

ناشر: نهاد کتابخانه های عمومی کشور

تمام حقوق این اثر برای نهاد کتابخانه های عمومی کشور محفوظ است

آدرس نهاد: تهران - بلوارکشاورز - خیابان فلسطین - کوچه شهید ذاکری

ص: 4

فهرست

{ادامه بابهای اعمال ماه رمضان شامل دعاها و نمازها از جلد قبل }

باب پنجم: اعمال و دعاهای روزها و شب های ماه مبارک رمضان و باقی اعمال آن..... 11.....

باب ششم: وظایف شب دوم ماه رمضان و روز آن که داری فصل هایی است..... 19.....

باب هفتم: اعمال و دعاهای مخصوص شب سوم ماه رمضان، بر اساس روایتی که می گوید: در هر شب فرد ماه رمضان غسل مستحب است. غسل شب سوم نیز مستحب است و دعاهای مخصوص شب سوم 33.....

باب هشتم: برگزیده ای از دعاهای مخصوص شب و روز چهارم بر اساس چندین روایت..... 36.....

باب نهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز پنجم، چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب پنجم غسل مستحب است و بر اساس چندین روایت گزینش می کنیم. از جمله آنها روایتی است که محمد بن ابی قرّه در کتاب عمل شهر رمضان آورد..... 39.....

باب دهم: دعاهای مربوط به شب و روز ششم و ادعیه ای که از روایات متعدد برگزیده شده است. از جمله آنها دعای شب ششم است به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه 42.....

باب یازدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هفتم ماه رمضان؛ از جمله آن غسل است، چنانکه پیش از این ذکر کردیم و شامل گزیده ای از

ادعیه بنا بر چندین روایت
44.....

باب دوازدهم: دعاهای شب و روز هشتم ماه رمضان بنابر گزیده ای از روایات از جمله، کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه.....47

باب سیزدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز نهم ماه رمضان، بنا بر چندین روایت. چنان که پیش از این ذکر کردیم، در این شب غسل مستحب است. از

جمله آنها دعای مخصوص این شب به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه.....
49

باب چهاردهم: دعاهای مخصوص شب و روز دهم بنا بر روایاتی چند. از جمله آنها دعای شب دهم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بی ابی قرّه.....
.....52

باب پانزدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز یازدهم بنا بر چندین روایت. چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب پانزدهم غسل مستحب است 54

باب شانزدهم: دعای شب و روز دوازدهم بر اساس چندین روایت.....57

باب هفدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز سیزدهم بنا بر چند روایت، چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب سیزدهم غسل مستحب است.....60

باب هجدهم: دعاهای مخصوص شب و روز چهاردهم ماه که دارای روایت های مختلفی است.....6
3

باب نوزدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز پانزدهم که دارای روایت های مختلفی است.....6
6

باب بیستم: دعاهای مخصوص شب و روز شانزدهم بر گرفته شده از چندین روایت.....
.....70

باب بیست و یکم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هفدهم بر اساس چندین روایت..... 73.....

باب بیست و دوم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هجدهم، بنا بر چند روایت..... 77.....

باب بیست و چهارم: دعاهای شب و روز بیستم که از چندین روایت بر گرفته ایم ..... 80.....

باب بیست و ششم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز بیست و دوم، برگرفته شده از چندین روایت.....

83

باب بیست و هشتم: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و چهارم.....87

باب بیست و نهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و پنجم ماه رمضان.....91

باب سی ام: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و ششم ماه رمضان.....94

باب سی و یکم: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و هفتم ماه رمضان.....97

باب سی و دوم: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و هشتم ماه رمضان.....101

باب سی و سوم: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و نهم از ماه رمضان.....104

باب سی و چهارم: اعمال و دعاهای مخصوص آخرین شب ماه رمضان.....107

باب ششم: اعمال و دعاهای مطلق شب ها و روز ها و مطلق سحرهای ماه رمضان و اعمال و مطالب و فوائد متناسب با آن.....125

باب هفتم: اعمال و دعاهای شب های قدر و احیا در ماه مبارک رمضان علاوه بر آنچه در بابهای روزه و دیگر باب ها ذکر شد و آنچه مناسب مقام است.....177

باب هشتم: دعاهای وداع با ماه رمضان و اعمال آن.....238

باب نهم: آنچه متعلق به مناسبت های ماه های سال عربی است و نظایر آن.....

.....262

دعاهای ماه شوال و اعمال آن و مطالب دیگر

باب اول: عمل شب اول ماه شوال که همان شب عید فطر است.....276

باب دوم: اعمال روز عید فطر، اولین روز ماه شوال.....276

باب سوم: اعمال سایر روزها و شب های ماه شوال.....287

دعاهای ماه ذی القعده و اعمال آن و مطالب دیگر

باب اول: اعمال اولین شب و اولین روز آن.....288

باب دوم: اعمال سایر روزها و شب های این ماه.....288

باب سوم: اعمال مخصوص روز دحو الارض.....288

اعمال و دعاهای ماه ذی الحجه و مطالب دیگر

باب اول: اعمال شب و روز اول ماه ذی الحجه و سایر روزهای دهه ذیالحجه.....289

باب دوم: اعمال و دعاهای شب و روز عرفه، افزون بر آنچه در باب پیشین ذکر شد.....289

باب سوم: اعمال و دعاهای روز و شب عید قربان و ایام تشریق و شبهای آن و دعاهای جمع و مطالب مناسب با آن.....398

باب چهارم: اعمال و دعاهای شب و روز عید غدیر.....405

باب پنجم: اعمال روز مباهله و روز بخشیدن انگشتر و دیگر روزها و شب های این ماه.....438.

باب ششم: اعمال سایر روزها و شب های این ماه.....438

اعمال و دعاهای ماه محرم

باب هفتم: عمل شب و روز اول ماه محرم و اعمال و مطالب دهه اول آن.....439

باب هشتم: اعمال شب و روز عاشورا و مطالب و نکتههایی متناسب، افزون بر آنچه در باب پیشین آورده شد.....453

باب نهم: اعمال شب ها و روزهای ماه محرم بعد از عاشورا.....465

دعاها و اعمال ماه صفر

باب دهم: دعاهای شب و روز اول ماه صفر و اعمال سایر شب ها و روز های آن.....466

باب یازدهم: اعمال روز اربعین، برابر با بیستم ماه صفر.....468

اعمال و دعاهای ماه ربیع الاول

باب دوازدهم: دعاها و اعمال شب و روز اول ماه ربیع الاول و برخی از سایر روزهای آن.....469

باب سیزدهم: در فضیلت روز نهم ماه ربیع الاول و اعمال آن.....472

باب چهاردهم: اعمال سایر روزها و شب های این ماه به جز آنچه که آورده شد و در چند باب میآید.....479

باب پانزدهم: اعمال مخصوص روز ولادت پیامبر صلی الله علی و آله که بنا بر مشهور روز هفدهم ربیع الاول است و مسائل مربوط به آن.....481

دعاها و اعمال ماه ربیع الثانی

باب شانزدهم: عمل روز و شب اول ماه و دعاهای آن و آنچه با آن تناسب دارد.....490

باب هفدهم: سایر اعمال روزها و شب های این ماه و مسائل مربوط به آن.....495

اعمال و دعاهای ماه جمادی الاول

باب هجدهم: دعاها و اعمال شب و روز اول این ماه.....496

باب نوزدهم: اعمال سائر شب های این ماه و هر آنچه که به این ماه مربوط است.....501

اعمال و دعاهای ماه جمادی الثانی

باب بیستم: دعاها و اعمال شب و روز اول این ماه.....502

باب بیست و یکم: اعمال سایر شب های این ماه و هر آنچه مربوط به آن است.....506

باب بیست و دوم: اعمال شب و روز اول این ماه افزون بر آنچه خواهد آمد..... 507.....

باب بیست و سوم: اعمال و دعاهای مطلق روزها و شب های ماه رجب..... 523.....

باب بیست و چهارم: اعمال هر روز و هر شب ماه رجب و مسائل مربوط به آن، افزون بر آنچه در باب های پیشین آمد و یا در باب های بعدی ذکر خواهد شد..... 530.....

باب بیست و پنجم: عمل مخصوص لیله الرغائب، افزون بر آنچه در باب اعمال مطلق شبهای ماه رجب گفته شد.....531

باب بیست و ششم: عمل مخصوص شب و روز نیمه ماه رجب افزون بر بابهای اعمال این ماه.....533

نمازها و دعاهای ماه شعبان و مسائل مربوط به آن

باب بیست و هفتم: عمل شب و روز اول ماه شعبان.....545

باب بیست و هشتم: عمل مطلق روزها و شب های ماه شعبان.....545

باب بیست و نهم: اعمال هر روز و هر شب ماه شعبان علاوه بر آنچه در باب پیشین آمد.....545...

باب سی ام: عمل شب نیمه شعبان، شب ولادت امام زمان علیه السلام و روز آن، علاوه بر آنچه در باب های پیشین آمد.....546

پیرامون روزها، ماهها و سالهای غیرعربی

باب سی و یکم: اعمالی که به ماهها و روزهای فارسی مرتبط است.....560

باب سی و دوم: در عمل عید نوروز و آنچه بدان مرتبط است.....560

باب سی و سوم: عمل مربوط به آب باران در ماه نیسان (اردیبهشت) رومی.....561.....

ص: 10

باب پنجم : اعمال و دعاهای روزها و شب های ماه مبارک رمضان و باقی اعمال آن

اشاره

مؤلف: بسیاری از مطالب این باب در کتاب طهارت و در بابهای

دعا گذشت، و بسیاری از اعمال و آداب این ماه نیز در ابواب روزه در باب شب قدر و شبهای احیاء آورده شد. پس به آن مراجعه کن و همانطور که در بابهای پیشین به این مطالب اشاره شده است، در این جلد نیز آن ها را خواهیم آورد.

اعمال بسیار زیادی برای شب اول ماه رمضان است که پارهای از آن را در باب دعا به هنگام ورود ماه رمضان آوردیم. از جمله آن اعمال، غسل در این شب است، و نیز شروع به تلاوت قرآن و نیز... .(1)

1. به خط شیخ محمد بن علی الجباعی رحمه الله علیه دیدم که لفظ آن این است: دعای حج در شب اول ماه رمضان خوانده میشود و شیخ ابو الفتح محمد بن علی الکراجکی در کتاب روضه العابدین که برای فرزندش موسی - رحمهما الله - نوشته بود، این دعا را آورده است:

خدایا، من حاجتم را تنها از تو طلب میکنم و هر کس حاجتش را از مردم طلب کند. اما من تنها از تو می خواهم که یکتایی و شریکی نداری. از تو به فضل و خشنودیات میخواهم بر محمد و خاندان او درود فرستی و در این سال، حجّ مقبول، پاک و خالص خانه گرامیات را نصیبم کنی و بدین وسیله چشمم را روشن گردانی و بر درجاتم بیافزایی و روزیام کنی تا نگاهم را فرو اندازم و دامنم را پاک

1- . از جمله اعمال این شب، زیارت سیدالشهدا امام حسین علیه السلام است که در کتاب المزار ذکرخواهد شد.

نگاه دارم و از تمام محرمات تو دست بردارم و هیچ چیز نزد من پسندیدهتر از اطاعت و ترس تو و عمل بر حسب خشنودی تو نباشد. و از آنچه نهی نمودی و ناپسند شمردی، دوری کنم، و آن را با عافیت و راحتی برای من قرار ده و توفیق شکر نعمتهایت را نیز به من عطا کن.

از تو میخواهم، مرگ مرا، کشته شدن در راه خود و در زیر پرچم پیامبرت محمد و به همراهی ولیّات صلواتک علیهما قرار دهی و از تو میخواهم تا دشمنان خود و دشمنان رسولت را به دست من نابود کنی و مرا در برابر خواری دیگران گرامی بداری و در مقابل کرامت دوستان خود، خوار مگردانی. خدایا برای من با رسول خدا راهی قرار ده، خداوند برای من کافی است و هر چه او بخواهد، و درود خدا بر محمد فرستاده او خاتم پیامبران و بر خاندان پاک او.

مؤلف: سید بن طاووس - رحمه الله - در کتاب الاقبال، این دعا را از امام صادق علیه السلام نقل کرد و سید می گوید: دعای حج را در شبهای ماه رمضان بعد از مغرب بخوان: خدایا به تو و از تو حاجتم را طلب میکنم.... تا اینجا که با رسول خدا راهی قرار ده.(1)

روز اول:

اعمال بسیاری در این روز وارد شده است از جمله نماز اول ماه و دعای آن، صدقه دادن و اعمال دیگر از جمله.....(2)

2. الاقبال: فصلی در دعاهای غیر مکرر مخصوص به هر روز.(3)

از جمله، دعای روز اول ماه رمضان از جمله سی فصل: ای خدا و پروردگار من، به غیر تو امید ندارم و جز تو را نمی خوانم و جز به درگاه تو نمی گرایم و فقط به درگاه تو تضرع و التماس می نمایم و به آستانه ات پناهنده می شوم؛ زیرا اگر غیر تو را می خواندم، به من پاسخ نمی داد و اگر به غیر تو امید می بستم، امیدم نا امید می شد و تو اعتماد و امید و مولی و آفریننده و پدیدآورنده و تصویرگر منی، و زمام

1- . الاقبال: 24

2- . الاقبال: 87
3- . الاقبال: 107

امور من به دست تو است و به هر صورت بخواهی درباره من حکم می کنی، و من اختیار برآوردن آن چه را که بدان امید دارم و برطرف کردن آن چه را که از آن می ترسم، ندارم و در گرو اعمالم هستم و کار به دست غیر من افتاد. خداوندا، تو را گواه می گیرم و تو به عنوان گواه کافی هستی و فرشتگان و حاملان عرش و پیامبران و رسولان را گواه می گیرم بر این که، هر کس را که تو دوست داری دوست دارم و از هر کس بیزاری بجویی بیزاری می جویم و به آن چه بر پیامبران و رسولانت فرو فرستادی ایمان دارم؛ پس گوش های دل مرا برای یاد خود بگشای، تا از کتابت پیروی نمایم و فرستادگانت را تصدیق کنم و به وعده ات ایمان آورم و به پیمانت وفا کنم؛ زیرا اختیار قلب به دست تو است.

خدایا، به تو پناه می برم از نومیدی از رحمت و یأس از رأفتت، پس مرا از شک و شرک و تردید و دودلی و نفاق و ریا و شنواندن اعمال خود به دیگران، در پناه خود درآور و در قرب خود که دست نیافتنی است، قرار ده و از شکی که صاحب آن خوار می گردد، نگاه دار. خداوندا، مرا از هر عمل زشتی که جز تو آن را نمی داند و در استغفار از آن کوتاهی کردم، عافیت بخش و بیامرز، زیرا تو برطرف کننده غم و گشاینده اندوه و رحمت گستر و مهربان در دنیا و آخرت هستی، پس همان رحمت خود را که شامل حال فرشتگان و فرستادگان و دوستان خود از مردان و زنان مؤمن نمودی، به من ارزانی دار.

خدایا، ای پروردگار این روز، بلاها و گرفتاری ها و غم ها و اندوه هایی را که در این روز فرو فرستادی، از من و خاندان و فرزندان و برادران و آشنایانم و کسانی از مردان و زنان مؤمن که ارتباطی با من دارند، برگردان. خدایا، من بر کلمه اخلاص و سرشت اسلام و آیین ابراهیمی و دین محمدی، درودهای تو بر او و خاندان او، قرار گرفتم. خدایا، مرا نگاه دار و بر این اعتقاد زنده بدار و بمیران و روزی که آفریده ها را برمی انگیزانی، مرا بر این اعتقاد برانگیز و آغاز این روز مرا به رحمتت، صلاح و میانه آن را رستگاری و پایان آن را کامیابی قرار ده؛ زیرا من خیر این روز و خیر اهل آن را از تو خواهانم و از شر آن و شر اهل آن و از گوش و چشم و

دست و پای او به تو پناه می برم. تو خود نگاه دار من از او باش. همسایه تو سرافراز است و ستایش تو والا است و معبودی جز تو نیست.

خداوندا، از تو می خواهم که عطاهای دعا در تعقیب نمازها را به من روزی کنی و از تو خیر و پیروزی و یاری و نور و هدایت و رشد و بشارت این روز را خواهانم. در پناه خدایی که هیچ چیز همانند او نیست، قرار گرفتم؛ و به عزت خدا که دست نایافتنی است و مورد ظلم واقع نمی شود، چنگ زدم و به قدرت خدا که مقهور و مغلوب واقع نمی شود، پناه آوردم؛ از شر آن چه خلق کرد و آفرید و پدید آورد و از شر آن چه شب ها خود را نهان می کند و روزها بیرون می آید و از شر آن چه شب ها بیرون می آید و روزها خود را پنهان می کند و از شر جنیان و انسان ها و از شر هر چیز تسلط جو و غیر آن و از شر هر جنبنده ای که تو، زمام امور آن را گرفتی، به راستی که پروردگارم بر راه راست استوار است.

دعای دیگر روز اول از این ماه(1):

خداوندا، روزه مرا همانند روزه داران و شب خیزی مرا بسان شب خیزی شب خیزان بگردان و در این روز مرا از خواب غفلت بیدار کن و جرمم را ببخش، ای معبود جهانیان.

- مؤلف: - ما در کتاب مربوط به اعمال مخصوص هر ماه، دو روایت در دعاهای هر روز ماه نقل کردیم که هریک از آن دو، دارای سی دعای جداگانه است(2). پس در هر روز از ماه رمضان، دعای مخصوص آن روز را بخوان؛ زیرا این در سعادتی است که به روی تو گشوده شده و پیش از آن که از اهل قبور شوی، آن را مغتنم بشمار.

فصل: در فضیلت اعتکاف در ماه رمضان.

حقیقت اعتکاف عبارت است از روی آوردن بنده بر طاعت و مراقبه خداوند جلّ جلاله که مشروح احکام آن در کتاب هایی که دربردارنده احکام به تفصیل و یا به صورت مختصر هستند، ذکر شده است. ما در این جا فقط یک حدیث درباره

1- . الاقبال:109

2- . بحارالانوار 97 : 132

فضیلت اعتکاف در ماه رمضان ذکر می کنیم، تا این کتاب از اشاره به این عبادت و سعادت و پاداش آن، خالی نباشد.

محمد بن یعقوب کلینی(1)

- رحمه الله - در کتاب کافی و ابوجعفر ابن بابویه در کتاب من لایحضره الفقیه(2)

آوردند که امام صادق علیه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله در اولین سالی که روزه ماه رمضان واجب شد، در دهه اول ماه رمضان؛ و در سال دوم در دهه دوم؛ و در سال سوم در دهه آخر ماه رمضان اعتکاف نمودند و پیوسته این کار را انجام می دادند تا اینکه رحلت نمودند. در اعمال دهه آخر ماه رمضان نیز مطالبی درباره فضیلت اعتکاف و نکاتی که افرادی که به آن نیاز دارند و از آن بی نیاز نیستند، ذکر خواهیم کرد.

فصل: در خصوص نزول قرآن در ماه رمضان و تشویق به تلاوت آن در ماه رمضان

درباره نزول قرآن در ماه رمضان، همین دلیل کافی است که خداوند می فرماید: ماه رمضانی که قرآن در آن فرو فرستاده شد. و در حدیث آمده است: قرآن در ماه رمضان به پایین ترین آسمان نازل شد، سپس از آن جا به صورتی که خداوند جلّ جلاله می خواست، به صورت تدریجی و در زمان طولانی بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل گردید.

درباره تشویق به تلاوت قرآن در ماه رمضان، روایات فراوانی وارد شده است. ما برای توجه پندگیرندگان، فقط یک حدیث را ذکر می کنیم. علی بن مغیره نقل کرد: به امام کاظم علیه السلام عرض کردم: پدر من از جد شما علیه السلام درباره ختم قرآن در هر شب پرسید و ایشان فرمودند: در ماه رمضان چنین کن و هر قدر توانستی، در ماه رمضان قرآن بخوان. پدرم در ماه رمضان چهل بار قرآن را ختم می کرد و من نیز بعد از پدرم، با توجه به فراغت و اشتغال و نشاط و بی حالی، چهل بار و یا بیشتر و یا کمتر ختم کردم و وقتی روز فطر فرا می رسید، یک ختم قرآن را برای رسول خدا صلی الله علیه و آله و یک ختم برای حضرت فاطمه علیها السلام و

1- . الكافى 4 :175
2- . من لا يحضره الفقيه 2 :123

یک ختم برای ائمه علیهم السلام قرار دادم - تا اینکه به شما رسیدم - و یک ختم را برای شما قرار دادم و عمل من تاکنون به این صورت بوده است. این عمل من چه ثوابی دارد؟ فرمودند: ثواب این عمل آن است که در روز قیامت با آنان خواهی بود. با تعجب گفتم: الله اکبر! من این ثواب را دارم؟ حضرت سه بار فرمودند: آری.

فصل: دعا هنگام گشودن قرآن برای تلاوت آن

در حدیثی آمده است: روایت است امام صادق علیه السلام، پیش از آن که قرآن را بگشاید و قرائت کند، آن را به دست راست میگرفتند و می گفتند:

به نام خدا، خداوندا، گواهی می دهم که این همان کتابی است که از نزد تو بر پیامبرت حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله فرو فرستاده شد و همان کتابی است که بر زبان پیامبرت سخن گفت و احکام و مقررات دین تو در آن وجود دارد و تو آن را بر پیامبرت فرو فرستادی و عهدی از سوی خود به آفریدگانت و ریسمانی پیوسته میان خود و بندگانت قرار دادی. خدایا، عهدنامه و کتابت را گشودم. خدایا، پس نگاه من را به آن عبادت، خواندنم را اندیشیدن و اندیشیدنم را مایه عبرت گرفتنم قرار ده و مرا از کسانی بگردان که از بیان پندهای آن، پند آموزم و از گناهان پرهیز کنم و هنگام قرائت کتابت، بر دل و گوشم مهر و بر دیده ام پرده قرار مده و قرائتم را بدون اندیشیدن مگردان، بلکه چنان کن که در آیات و احکام آن تدبر کنم و مقررات دینت را بگیرم و نگاه من به آن را غفلت آمیز و قرائتم را تند و با شتاب قرار مده، به راستی که تو مهرورز و مهربانی.

فصل: مقداری از قرآن که بهتر است در طول ماه رمضان، خوانده شود.

هرکس به فضل خدا به این مقام رسیده باشد که عبادت های مستحب او بر اساس دستور الهی باشد که در دل خود بدان آگاه می گردد، بر همان اعتماد کند و مقدار قرائتش در ماه رمضان بر اساس همان بیان الهی باشد؛ اما کسی که بنا بر دستور ظاهری موجود در روایات قرائت می کند، مقدار قرائت او باید بر اساس میزان اوقاتی باشد که فراغت دارد. بنابراین، اگر مانعی از استمرار قرائت قرآن در طول ماه رمضان نداشته باشد، به روایتی عمل کند که وهب بن حفص نقل کرد که از امام صادق علیه السلام پرسیدم: انسان در چه مدت قرآن را قرائت کند؟ فرمودند: در شش

ص: 16

روز یا بیشتر. عرض کردم: در ماه رمضان چه طور؟ فرمودند: در سه روز یا بیشتر. و در روایت دیگری از آن حضرت که فرمودند: نمی پسندم که قرآن در کمتر از یک ماه قرائت شود.

هنگام قرائت قرآن، با فکر و دل خود چنان توجه داشته باش که خداوند جلّ جلاله، سخن خود را با زبان تو بر تو می خواند و تو به کلام مقدس او گوش فرا می دهی و به اندازه بخشش او بدان اعتراف کن و از او بخواه که مراد خود از آداب، پندها و احکام قرآن را به تو بفهماند.

اگر بگویی: ضعف بشری و جسم خاکی توان شناخت حرمت جلال الهی را ندارد، باید ادب تو به هنگام گوش فرا دادن به کلام الهی و بهره مندی از آن، به همان مقدار باشد که یکی از پادشاهان دنیا، سخنی را به نظم در آورده است و از تو بخواهد که معنای سخن او را دریابی و بدان عمل کنی و آن را بزرگ بداری. بنابراین، تو که ادعا می کنی مسلمان هستی، به این راضی مشو که مقام خداوند جل ّجلاله در نزد تو کمتر از مقام یکی از پادشاهان دنیا باشد که گاه سلطنتش در اثر یک به خواب رفتن، از بین می رود.

و اگر بگویی: توان رسیدن به این مرتبه والا را نیز ندارم، دست کم گوش دادن و بهره مندی تو از این قرائت مقدس و بزرگ، مانند آن باشد که نامه ای از پدر یا فرزند یا دوست عزیزت به تو رسیده باشد. اگر خداوند جلّ جلاله و کلام معظم او در نزد تو کمتر از این ها ارزش داشته باشد، قطعاً نفس ضعیف خود را در معرض معامله زیان بار یا بی بهره قرار داده ای.

فصل: در دعا هنگام فراغت از تلاوت قرآن

پیش از این، دعای هنگام تلاوت قرآن ذکر شد و پس از پایان تلاوت قرآن این دعا را می خوانی:

خداوندا، آن چه از کتابت را که بر من مقرر نمودی خواندم، کتابی که بر پیامبرت حضرت محمد، درودها و رحمت تو بر او، فرو فرستادی. پس ستایش مخصوص توست ای پروردگار ما، و در برابر قدرت و توفیقی که دادی سپاسگزارم و منت پذیر. خداوندا، مرا از کسانی قرر داده که حلالت را حلال و حرامت را حرام

می شمارند و از گناهان می پرهیزند و به محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ قرآن ایمان دارند و آن را موجب بهبودی و رحمت و نگاه دار و اندوخته من قرار ده. خدایا، قرآن را مونس من در قبر و هنگام زنده و برانگیخته شدن قرار ده و در برابر هر آیه ای که خواندم، برکتی برای من قرار ده و در برابر هر حرفی که آموختم ، مرا یک درجه در بالاترین جای علّیّین بالا بر. اجابت فرما، ای پروردگار جهانیان.

خداوندا، بر حضرت محمد، پیامبر و برگزیده و منتخب و مناجات کننده با تو و فراخواننده به راه تو و نیز بر امیر مؤمنان، ولی و جانشین تو بعد از پیامبرت و بر جانشینان آن دو که نگاهبان دین تو و کامل اداکنندگان حقت و مراقبان آفریدگانت هستند، درود بفرست. سلام و رحمت و برکات خداوند بر همه آنان باد.

مؤلف: روزه دار باید روزه خود را به همان صورت که در آخرین عمل از هر شب از ماه رمضان ذکر کردیم و اسرار آن را بیان کردیم، ختم کند.

ص: 18

باب ششم : وظایف شب دوم ماه رمضان و روز آن که داری فصل هایی است.

فصل: در کیفیت خروج روزه دار از روزه و ورودش در حکم افطار

بدان که هر روزه دار مراقبه ای دارد که پیش و همراه و بعد از روزه مستمراً بدان مکلف است و از او خواسته شده است که این مراقبه را پیش از افطار، همراه و بعد از آن و در طول شبانه روز رعایت کند و آن عبارت است از طهارت قلب از اموری که مولایش نمی پسندد و به کارگیری اعضا و جوارح در آن چه او را به خشنودی خدا نزدیک می کند. این امری است که در مدت زندگی انسان در دنیا از او مطلوب است؛ اما مراقبه مخصوص ماه رمضان این است که توجه داشته باشد که در محضر خدا است و در روزه داری و افطار کردن و در نهان و آشکار، به فرمان او عمل می کند و روزه را به عنوان طاعتی مبارک و نیز افطارش را عبادتی جدید به امر خداوند جلّ‌جلاله تلقی کند و در نتیجه خروج او از روزه به سوی افطار، برای امتثال دستور خداوند جلّ‌جلاله و تابع اختیار و اراده او باشد و احساس برتری و لذت کند از این که سلطان دنیا و آخرت پسندیده است تا او بر درگاهش بایستاد و به بندگی اش چنگ زند و به دولت چیره او منتسب گردد و نیز توفیق قبولی اعمالش را به او داد و او را از خطر روی برگرداندن، ایمن داشت.

و مبادا روزه دار این اعتقاد را داشته باشد که با رسیدن وقت افطار می توان از طهارت دل و اصلاح اعمال در شبانه روز دست کشید، در حالی که می داند خداوند جلّ‌جلاله به او اجازه افطار نداده است، مگر برای این که احسان افزون خود را به

طور مستمر به او عطا نماید و با رحمت خود بر او روی آورد. با این حال، چگونه بنده، توجه خدایی را که حاضر است و به او نیکی می کند، کوچک و سبک می شمارد؟ آیا این سخن مولایش را نشنید که می فرماید: {جن و انسان را نیافریدم جز اینکه مرا بپرستند.}(1)

فصل: زمانی که افطار کردن در آن مستحب است.

مؤلف: در روایات بسیار که یکدیگر را تقویت می کنند، از ائمه که بهترین درودها بر آنان، نقل شده است: بهتر است انسان در ماه رمضان بعد از ادای نماز افطار کند و این بیشتر موجب قبولی عبادات می شود. از جمله علی بن فضال در کتاب الصیام نقل کرد که امام صادق علیه السلام فرمودند: برای روزه دار مستحب است که اگر توانست، نماز را قبل از افطار بخواند.

مؤلف: اما اگر با افرادی بود که نمی توانند صبر کند تا او نماز بخواند و بعد همه با هم افطار کنند و افطار را بر نماز مقدم می دارند، برای خشنودی خداوند جلّ جلاله و تعظیم دستورها و تکمیل عبادات و به پیروی از اراده خداوندی که مالک زندگانی و مرگ او است، با آنان افطار نماید و با این نیت، افطار را بر نماز مقدم بدارد، در حالی که تعظیم جلالت الهی را مراعات می کند؛ ولی اگر به واسطه افطاری کردن با آنان از خداوندگار خود باز می ماند و افطار کردن با آنان، میان او و دستورهای شریفی که خدا از او خواسته فاصله ایجاد می کند، افراد یاد شده را با غذا دادن گرامی دارد و از خود خشنود گرداند، ولی با ذکر عذر خود مبنی بر عدم مشارکت با آنان در افطار، از آن ها پوزش بطلبد و در عذرهایی که می آورد نیز مراقب خداوند مطلع بر دل ها و اسرار باشد؛ اما اگر در صورت افطاری نکردن با آنان پیش از نماز، از آنان بترسد و تقیّه از آن ها مایه خشنودی خداوند که مالک زندگان و مردگان است، باشد، به آن چه خشنودی خدا در آن است عمل کند و خود را به اشتباه نیندازد و برای اطاعت از شیطان و خواهش نفس خود، دست به توجیه نزند.

1- .الاقبال :110-112 ، الذاریات:56

فصل: زمانی که افطار کردن در آن جایز است.

فصل: زمانی که افطار کردن در آن جایز است.(1)

بدان، زمانی که به طور یقین وقت نماز مغرب فرا می رسد، برای روزه داران جایز است که افطار کنند، مگر آن که افطار کردن، آنان را از عبادت پروردگار جهانیان که مهم تر از افطار است، باز دارد. و اگر آداب الهی در هنگام افطار جمع شد، باید به مهم ترین چیز آغاز کند و مهم ترین، پیروی از کسی است که مالک همه چیز است تا مبادا بدون رضای مالک خود در ملک او تصرف کند. وگرنه گویی زمان و نیز عملی را که در آن زمان انجام می دهد، از دست صاحبش گرفته و غصب کرده است و در چیزی که خداوند به او عطا نکرده، تصرف کرده است. بنابراین، مبادا این مطلب و امثال آن و سپس او را کوچک و سبک بشمارد.

فصل: آداب یا دعا یا قرائتی که قبل از افطار انجام میدهد و میگوید

یکی از آداب هنگام خوردن غذا، مطلبی است که ابو علی فضل بن حسن بن فضل طبرسی در کتاب «الآداب الدینیه» از جدمان حسن سبط که به بلاهایی از دولت اموی دچار شد و درودهای خدا بر روح بزرگ و بلند او، نقل کرد که امام حسن مجتبی علیه السلام فرمودند: آداب سر سفره عبارت از دوازده چیز است که لازم است هر مسلمانی آن ها را بداند: چهار چیز از آن ها واجب و چهار امر مستحب و چهار چیز جزو روش های پسندیده است. چهار امر واجب عبارت است از: شناخت خدا، و خشنودی به داده او، و بردن نام خدا، و سپاسگزاری از او؛ و چهار امر مستحب عبارت است از: وضو گرفتن پیش از غذا، و نشستن بر پهلوی چپ، و خوردن غذا با سه انگشت، و پاک کردن انگشتان در آخر؛ و چهار چیز که از روش های پسندیده است، عبارت است از: خوردن غذا از قسمتی که در جلوی او است، و گرفتن لقمه به صورت کوچک؛ و خوب جویدن غذا،، و کم نگاه کردن به چهره دیگران.

مؤلف: یکی دیگر از آداب نوشیدن آب و خوردن غذا، این است که توجه به بخشش خداوند جل ّجلاله بر خود داشته باشد که چگونه او را گرامی داشت و از کار

1- . در کتاب الاقبال این فصل بر فصل پیشین مقدم شده است.

کردن در خوردنی ها و نوشیدنی های مورد نیاز خود، از روزی که آن ها را آفرید تا زمانی که در پیشگاه او آماده شوند، معاف کرد؛ زیرا خداوند جل ّجلاله، فرشتگان گمارده شده بر تدبیر افلاک و زمین ها و نیز انبیاء و اوصیاء و جانشینان آنان را که بر تدبیر مصالح انسان ها گمارده شدند و هم چنین پادشاهان و فرمانروایان و جانشینان و لشکریان آنان را که از حوزه اسلام محافظت می کنند، همه و همه را در تحصیل ما یحتاج انسان به کار گرفت تا این که غذا فراهم گردید و به دست او رسید؛ و نیز تمام کسانی را که در مهیا کردن غذا رنج کشیدند، اعم از کسی که زمین را کَنده و نیز اعم از درودگر و آهنگر و هیزم کش و نانوا و آشپز و دیگر کسانی را که بیان قلم و زبان حال فهم انسان ها از شمارش آن ها عاجزند، در این رابطه به کار گرفت. بنابراین، نیکو نیست، آقایی که بنده خود را این چنین از همه رنج ها و زحمت ها آسوده می کند و غذایش را برای او حاضر می سازد و بنده از همه این سختی ها آسوده باشد، ولی باز منتی نه بزرگ و نه کوچک برای مولای خود نبیند؛ وگرنه گویی که دل و عقل بنده مرده است و چشم او از دیدن این همه نعمت کور است.

یکی از دعاهای هنگام خوردن غذا، آن است که طبرسی از ائمه، بهترین درود و سلام بر آنان، نقل کرد: هنگام خوردن غذا بگو: ستایش خدایی را که خوراک می دهد و خود او چیزی نمی خورد و در پناه خود در می آورد و در پناه کسی نمی رود و بی نیاز است و همه نیازمند اویند. خداوندا، ستایش تو را در برابر غذا و خورشتی که در آسانی و عافیت از جانب خود، بی آن که رنج و سختی بکشم، روزی ام نمودی. به نام خدا، بهترین نام ها، به نام خدا پروردگار زمین و آسمان، به نام خدایی که با نام او هیچ چیز در زمین و آسمان نمی تواند به انسان ضرر برساند و او شنوا و دانا است. خداوندا، مرا به خیر این غذا نیکبخت گردان و از شرّ آن در پناه خود در آور و از سود آن برخوردار گردان و از ضررش سالم بدار.

دعای مخصوص افطار در ماه رمضان

در حدیثی از امام صادق علیه السلام آمده است: رسول خدا صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: ای اباالحسن، این ماه رمضان است که روی آورده است، پس، پیش از افطار دعا کن؛ زیرا جبرئیل علیه السلام نزد من آمد

و خطاب به من گفت: هرکس این دعا را پیش از افطار در ماه رمضان بخواند، خداوند متعال دعای او را مستجاب نماید و روزه و نمازش را قبول می کند و ده دعای دیگر او را اجابت می کند و نیز گناه او را می آمرزد و ناراحتی اش را برطرف مینماید و اندوهش را بر طرف میسازد و حوایج او را برآورده میکند و خواسته هایش را به او میدهد و عمل او را همراه با اعمال پیامبران و صدیقان بالا می برد و در روز قیامت، در حالی که چهره اش نورانی تر از ماه شب چهارده است، حضور پیدا می کند. به جبرئیل گفتم: این دعا چیست؟ گفت: بگو:

خداوندا، ای پروردگار نور عظیم و پروردگار کرسی بلند و پروردگار دریای خروشان و پروردگار زوج بزرگ و نور سربلند و پروردگار تورات و انجیل و زبور و فرقان بزرگ. تو معبود آسمانیان و زمینیان هستی و معبودی جز تو وجود ندارد و تو فرمانروای آسمانیان و زمینیان هستی و فرمانروایی جز تو وجود ندارد، به نام بزرگ تو و نور رویت و به پادشاهی دیرینه ات، از تو درخواست می کنم، ای زنده و ای پاینده، ای زنده و ای پاینده، ای زنده و ای پاینده، به آن اسم تو که هر چیز بدان روشن است و به آن اسم تو که آسمان ها و زمین بدان روشن است و به آن اسم تو که پیشینیان بدان سامان یافتند و شایسته گردیدند و نسل های متاخر بدان سامان می یابند و شایسته می گردند. ای زنده پیش از هر زنده و ای زنده بعد از هر زنده و ای زنده ای که معبودی جز تو وجود ندارد، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان مرا بیامرز و در کارم آسانی و گشایش نزدیک قرار ده و مرا بر آیین و هدایت و راه و روش محمد و آل محمد، سلام بر او و آنان، استوار بدار و عملم را جزو اعمال صعود یافته و پذیرفته شده بگردان و همان گونه که به دوستان و اهل طاعت بخشیدی، به من نیز ببخش؛ زیرا من به تو ایمان دارم و بر تو توکل می کنم و به سوی تو توبه می نمایم و بازگشتم به سوی تو است و همه خوبی ها را برای من و خانواده و فرزندانم گردآور و همه بدی ها را از من و فرزندان و خانواده ام دور دار. تو بسیار مهربان، بخشنده و آفریننده آسمان ها و زمین هستی، خیر را به هرکس که بخواهی می دهی و از هرکس بخواهی منصرف می کنی، پس رحمتت را به من ارزانی دار، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر هنگام افطار: در کتاب های علمای امامیه به نقل از پیامبر صلی الله علیه وآله آمده است: هر بنده ای روزه بگیرد و هنگام افطار بگوید: ای بزرگ ای بزرگ، تو معبود منی و من جز تو معبودی ندارم، گناه بزرگ مرا بیامرز، به راستی که جز بزرگ نمی تواند گناه بزرگ را ببخشاید. همانند روزی که از مادر متولد شده، از گناهانش بیرون می آید.

قرائت قرآن هنگام افطار: در روایت آمده که مولایمان امام زین العابدین علیه السلام فرمودند: هرکس هنگام افطاری و سحری، سوره «انا انزلناه فی لیله القدر» را بخواند، در فاصله بین آن دو، مانند شهیدی خواهد بود که در راه خدای تعالی به خون خود غلتیده باشد.

فصل: آنچه مستحب است بر آن افطار شود.

بدان، پیش از این در همین کتاب نحوه رعایت احتیاط در خوردنی ها و نوشیدنی ها را ذکر کردیم. اکنون افزون بر آن می گوییم: شایسته است خوردنی و نوشیدنی که انسان با آن افطار می کند، علاوه بر طهارت از حرام و شبهه، راه های تهیه آن برای افطار کننده نیز پاکیزه از حرام و شبهه باشد. مثلاً کسی که آن را فراهم کرده است، هنگام فراهم کردن آن، از عبادتی مهم تر از تهیه افطاری دست نکشیده باشد و به آن نپرداخته باشد، زیرا چه بسا همین امر، شبهه در خوردنی و نوشیدنی به شمار آید، چرا که در زمانی به تهیه افطاری پرداخت که خداوند جلّ جلاله از آن ناخوشایند و روی گردان بود و در ناپاکی خوردنی و نوشیدنی همین بس که صاحب آن یعنی خداوند، از نحوه فراهم کردن آن خشنود نباشد. بنابراین، کسی که از آن استفاده می کند نیز از دچار شدن به بیماری باطنی یا جسمی یا عقلی ایمن نخواهد بود.

مؤلف: چیزهایی که از دیدگاه احادیث بهتر است با آن افطار شود را با اسناد متعدد نقل کردهایم:

علی بن حسن فضّال تمیمی(1) کوفی در کتاب الصیام آورد که جابر می گوید: امام باقر علیه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله با دو چیز سیاه افطار

1- . صورت صحیح آن تیملی است منسوب به تیم الله بن ثعلبه.

می نمود. عرض کردم: خداوند رحمتت کند، منظور از دو چیز سیاه چیست؟ فرمودند: خرمای خشک و آب، یا خرمای تازه و آب.

علی بن حسن فضّال در کتاب الصیام خود آورد، که رسول اکرم صلی الله علیه وآله فرمودند: هرکس با خرمای حلال افطار کند، چهارصد نماز بر نماز او افزوده می شود.

علی بن حسن فضال در کتاب الصیام خود آورد که امام صادق علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش فرمودند: علی علیه السلام دوست داشت که با شیر افطار کند.

ابوجعفر ابن بابویه نقل کرد که امام صادق علیه السلام فرمودند: افطار کردن با آب، گناهان قلبی انسان را شستشو می دهد.

مؤلف: باید توجه داشت که موارد یاد شده که نیکان با آن افطار کردهاند، به خاطر حالت خاص آنان، یا برای امتثال دستور متعلق به آنان بوده که از راه اطلاع بر اسرار، بر آنان مکشوف شده است؛ وگرنه به هر اندازه که غذا دورتر از شبهه و نزدیک تر به مراقبه خداوند جلّ جلاله باشد، بهتر است روزه دار با آن افطار کند و آن را مرکب خود برای انجام طاعات و لباس تن خود برای ایستادن در پیشگاه سرور خود قرار دهد.(1)

فصل: این دعا را ما برای تطهیر غذا از شبهات و حرام انشا کردیم و هنگام تناول غذا خوانده می شود

خداوندا، به آن رحمت تو که بر خشمت پیشی گرفت و به آن رحمتی که با آن مرا یاد کردی در حالی که چیزی قابل ذکر نبودم، و به آن رحمتی که مرا بدان پدید آوردی و در حال کودکی و بزرگسالی پروردی، و به آن رحمتی که از زمان حضرت آدم علیه السلام تا به آخرین مرحله، مرا از پشت پدران به درون مادران انتقال دادی و خوراک و پوشاک و خواسته های مهم پدر و مادرانم را عهده دار شدی و آنان را از گرفتاری ها و آسیب هایی که بر سر امت های نابود شده رفت، نگاه داشتی، و به آن رحمتی که به وسیله آن مرا بر خود رهنمون شدی، و به آن رحمتی که به وسیله آن مرا به طاعت و تقریب به خود، مشرف گردانیدی، و به آن رحمتی که

1- . الاقبال: 113- 115

به وسیله آن مرا از فرزندان گرامی ترین پیامبران قرار دادی، و به آن رحمتی که وقتی در پیشگاهت بی ادبی نمودم، بردباری نموده و از من گذشتی، و به رحمت ها و بزرگواری هایی که تو از تفصیل و پذیرش و تکمیل آن آگاه تری و به آن چه تو زیبنده آنی، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و با عافیت و گذشت از کاستی ها و گناهانمان، ما را از آن ها پاکیزه نمایی تا شایستگی شرافت همنشینی با تو و جلوس بر سفره میهمانی ات را پیدا کنیم و نیز این خوراکی و نوشیدنی ما و و دیگر جوانب رحمتت را که در آن تصرف می کنیم، از آلودگی ها و ناپاکی ها و حقوق مردم و امور حرام و شبهه پاکیزه گردانی و عوض آن را به صاحبان آن ها، خواه زنده باشند و یا مرده، بپردازی و آن را پاک و پاکیزه و مایه بهبودی دین و درمان بدن و طهارت باطن و ظاهر و روشنایی عقل و روح و نیروبخش ما بر انجام بندگی ات و برانگیزنده بر مراقبتت قرار دهی و بعد از همه این ها، ما را از کسانی قرار ده که به علم خود از گفتار و به بزرگواری خود از درخواست بی نیازشان ساختی، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

فصل: در نیّت افطار

افطار کردن عملی است که دیوان عبادات به آن شکل می گیرد و امری است که انسان را به رسیدن به سعادت موفق می گرداند. بنابراین، ناچار باید آن را نیتی باشد که متناسب با آن مقاصد باشد. یکی از مهم ترین نیت ها که روزه دار با آن قصد افطار می کند و عبادات و روزه خود را در محضر خداوند آگاه به رازها به پایان می برد، این است که قصد او از افطاری، فرمانبرداری از دستور خداوند جلّ جلاله باشد، از این جهت که افطاری و غذا، حیات او را بر درگاه طاعت خداوندی که مالک نیکی ها و مایه خوشحالی او است، حفظ می کند؛ وگرنه اگر مقصود او از افطاری، حفظ او بر درگاه طاعت الهی نباشد، گویی که غذا و نیز طاعت الهی را تلف کرده است و در معرض نابودی قرار داده است و در سرمایه خود زیان برده است و در نتیجه عباداتی که توسط او به جا آورده می شود نیز از نیرویی سرچشمه خواهد گرفت که نیت آن ناقص و بیمار است، مانند انسانی که در سفر حج یا زیارات، مرکبی را بدون اجازه گرفتن از صاحبش سوار شود و یا با گفته صاحبش در تعیین مسیر راه مخالفت ورزد و یا شبهه های دیگر در مرکب باشد. راستی، در اصلاح نیت

و مراقبه جلال الهی چه سختی و مشقتی وجود دارد تا انسان از این مقام ها و منازل و شرافت مواهب الهی بگریزد و به سوی رعایت شهوت حیوانی و طبیعت زیان بار از بین رونده خود رو آورد، جز این که انسان به خواری مصائب و شماتت دشمن در برابر گرفتاری ها و مشکلات حاصل از آن، راضی گردد.

فصل: دعاهایی که روزه دار، هنگام افطار می خواند، طبق روایات

محمد بن ابی قرّه که خداوند خشنودی اش را بر او بگستراند، در کتاب عمل شهر رمضان نقل کرد که مولایمان امام موسی بن جعفر علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش از جد بزرگوارش از حسن بن علی علیهم السلام فرمودند: هر روزه دار هنگام افطار یک دعای مستجاب دارد. بنابراین، در اولین لقمه افطار بگو: به نام خدا، ای آمرزشگر، مرا بیامرز. و بنابر روایت دیگر، بگو: به نام خداوند بخشاینده مهربان، ای آمرزش گستر، مرا بیامرز. هرکس این جمله را هنگام افطار بگوید، آمرزیده می گردد.

فصل: دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هنگام خوردن غذا

در حدیث وارد از آن حضرت که بهترین سلام ها بر او باد، آمده است که فرمودند: هر کس غذا بخورد، سپس بگوید: ستایش خدا را که مرا از روزی خود غذا داد، بی آن که نیرو و توان خود را به کار گیرم. گناهان گذشته او آمرزیده می گردد.

فصل: ویژگی حمد پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله هنگام غذا خوردن او که الگوی همه مسلمانان است

در جلد دوم کتاب تاریخ نیشابور ضمن شرح حال حسن بن بشیر آمده است: رسول خدا صلی الله علیه و آله، بین هر دو لقمه غذا، خدا را ستایش می کرد.

مؤلف: ای مسلمانی که قرآن را باور داری و فرمان خداوند جلّ جلاله را اطاعت می کنی، مبادا از فرموده خداوند متعال که درباره رسول خدا می فرمایند: «از او و از نوری که همراه با او فرستاده شد، پیروی کردند.»(1) مخالفت نمایی، بلکه از

1- . مضمون این آیه در قرآن آمده است.

این آداب پیروی کن، زیرا این گونه آداب، مرکب ها و عطایایی است که انوار سعادت دنیا و روز حساب به واسطه آن گشوده می شود.

فصل: دعاهایی از ائمه اطهار که بنابر ظاهر لفظشان، برای بعد از افطار می باشند

از جمله: به چندین سند از امام صادق علیه السلام به نقل از پدران بزرگوارش علیهم السلام آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وقتی افطار کردند، فرمودند: خدایا، فقط برای تو روزه داشتیم و با روزی تو افطار کردیم، پس روزه ما را بپذیر. تشنگی سپری شد و رگ ها نمدار شدند و پاداش باقی ماند.

سید یحیی بن هارون حسینی در کتاب امالی آورد: هرگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله چند لقمه غذا می خوردند، می فرمودند: خداوندا، ستایش از آن توست. غذا و نوشیدنی دادی و سیراب نمودی، پس ستایش مخصوص توست، بی آن که ناسپاسی کنم یا اینکه تو را رها نمایم و از تو بی نیازی جویم.

در روایتی از امام باقر علیه السلام آمده است: وقتی حضرت علی صلوات الله علیه افطار می کردند، دو زانو می نشستند تا سفره برداشته شود، آن گاه می فرمودند: خداوندا، تنها برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار کردیم. از ما بپذیر ای شنوای آگاه.

در حدیثی از امام صادق علیه السلام آمده: هر روز از ماه رمضان را که روزه گرفتی، هنگام افطار بگو: ستایش خدا را که ما را یاری نمود و روزه گرفتیم و روزی داد و افطار کردیم. خدایا، روزه ما را بپذیر و ما را بر آن یاری کن و در ماه رمضان سالم بدار و آن را با آسانی و عافیت از ما بگیر. ستایش خدا را که توفیق روزه داشتن یک روز از ماه رمضان را به من عنایت کرد.

در روایتی از امام موسی بن جعفر کاظم از پدران بزرگوارش علیهم السلام آمده: هرگاه با حال روزه شب کردی، هنگام افطار بگو: خداوندا، تنها برای تو روزه داشتم و با روزی تو افطار کردم و بر تو توکل نمودم. تا پاداش تمام کسانی که در آن روز روزه گرفتند، برای تو نوشته شود.

دعای هنگام دست کشیدن از هر غذایی: طبرسی - ره - به نقل از ائمه علیهم السلام آورد: هنگام فراغت از غذا، بگو: ستایش خدا را که به من غذا

داد و

ص: 28

سیرم نمود و آب داد و سیرابم کرد و از من حفظ و حمایت نمود. ستایش خدا را که در اعمالی که انجام دادم و یا ترک نمودم، برکت و خجستگی را به من شناساند. خداوندا، آن را گوارا و دلچسب قرار ده، نه همراه با وبا و انواع بیماری های دیگر، و بعد از آن مرا تندرست بدار، در حالی که سپاسگزاری تو را به جا آورم و مواظب طاعتت باشم و روزی فراوان و پیوسته روزی ام کن و زندگانی استوار نصیبم کن و مرا نیکوکار گردان و پیشامدهای روز قیامت را به رحمت خود مایه شادمانی و خوشحالی من قرار ده.(1)

فصل: برگزیدهای از دعاهای مخصوص شب دوم ماه رمضان برگرفته از کتاب عمل شهر رمضان،

نوشته ابن ابی قره

خداوندا، تو پروردگاری و من بنده ام، رحمت و مهربانی را بر خود مقرر نمودی و مرا بدان رهنمون شدی و تو راستگو و نیکوکاری و دست هایت بر عطا گشوده است و به هر صورت بخواهی می بخشی و هیچ درخواست کننده ای با پافشاریاش، تو را خسته نمی کند و بخشش، موجب کاهش عطایای تو نمی شود و بسیاری درخواست، جز بر عطا و بخشش تو نمی افزاید. از تو دلی هراسان از بیمت را خواهانم تا به وسیله آن به بهشت خشنودی ات نایل گردم و در راه کسانی که دوستشان داشتی و عملشان مورد پسند تو بود و با ثوابت آنان را خشنود ساختی، رهسپار گردم، تا بدین وسیله مرا به اعتماد ایمان آورندگان به تو و ایمنی بیمناکان از تو برسانی. خدایا، هر عطایی که به من ارزانی داشتی، اشتغال به آن را در مسیر محبوب خود قرار ده و هرچه از من بازداشتی، آسودگی از آن را در راه مطلوب خویش قرار ده.

خداوندا، با سلطه خود سرکشان را شکستی و دست رحمت خود را بر آفریدگانت گشودی و سوگند یاد کردی که زنده و پاینده ای و تو واقعاً این چنین هستی و نیرنگ ها و فریب های اهل باطل در نزد تو از بین می رود. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دوستی دوستان و دشمنی دشمنان و محبت محبوبان و کینه مبغوضان خود را روزی ام کن، تا با هیچ دشمن تو دوستی و با هیچ دوست تو

1- . الاقبال: 115-117

دشمنی نکنم. ای پروردگار من، شکایت می کنم از گناهی که دیده ام را کور کرد و بر دلم سایه انداخت و مرا در راه گناه کاران به زمین زد. این دست من است که در اثر جنایت به خودم، در گرو بند تو است و این پای من که در برابر ارتکاب گناهان به ریسمان های تو بسته است. از این رو، اگر می توانستم به کوهی بگریزم که مرا پناه دهد یا به بیابانی که مرا پنهان کند یا دریایی که مرا نجات دهد، قطعاً از گناهم به آن پناه می بردم. به تو پناه می جویم همچون غمگین افسرده حال، اندوهگینی که منتظر آتش و باد سوزان است.

خداوندا، ای برطرف کننده امور بزرگ، اندوه و ناراحتی ها را از من برطرف کن و از آتشی که استخوان هایم را می شکند و درونم را می سوزاند و نیروهایم را از هم می پاشد، رها کن. خدایا، شکیبایی خاندان محمد را روزی ام کن و مرا چنان گردان که چشم به راه امر آنان باشم و مرا از یاران و یاوران آنان در دنیا و آخرت قرار ده. خداوندا، مرا همانند آنان زنده بدار و همانند آنان بمیران. خدایا، خواسته آنان درباره دوست و دشمنشان را به من عطا کن. خدایا، ای پروردگار سبع مثانی و قرآن بزرگ و پروردگار جبرئیل و میکائیل، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و روزه و نمازم را بپذیری....در این جا حاجتت را بخواه،

خدایا، در این ماه بزرگ به تو پناه می برم از هر گناهی که جلوی روزی را می گیرد، یا مانع از درخواستم می شود، یا روزه ام را باطل می کند، یا روی با کرامت تو را از من می گرداند. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و آن چه را که از من به تو ضرر نمی رساند، بیامرز و آن چه از تو نمی کاهد در این شب به من عطا کن، زیرا من به رحمت تو نیازمندم.

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ای معبود اولین و آخرین و معبود باقی ماندگان و گذشتگان، پروردگار آسمان های هفتگانه و آن چه در آن ها است، شکافنده صبح و ای کسی که شب را مایه آرامش و خورشید و ماه را برای حسابرسی قرار دادی، ستایش و سپاس برای توست و منت و بخشش از آن توست. و تویی یگانه بی نیاز. ای آقای من، به شکوهت و ای مولای من به جمالت از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا بیامرزی و بر من رحم آری و از من بگذری، که تو بسیار بخشنده و مهربانی.

فصل: دعاهای مخصوص روز های ماه رمضان(1)

دعای مخصوص روز دوم: خدایا، امروز در ابتدای صبح، حاجت خود را فقط به درگاه تو آوردم و نیازمندی و بیچارگی ام را به درگاه تو آوردم، زیرا امید به من آمرزش و رحمت تو بیشتر از امیدم به عمل خود است و بخشایش تو گسترده تر از همه گناهان من است. خدایا، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و به قدرتی که بر برآوردن حاجات من داری و برآوردن آن ها بر تو آسان است و به خاطر نیازی که به تو دارم، برآوردن همه خواسته های مرا عهده دار شو؛ زیرا من به هیچ خیری دست نیافتم جز این که از تو است و هیچ کس جز تو بدی را از من باز نداشت و برای امر آخرت و دنیایم به جز تو امید ندارم؛ در آن روز که مردم مرا در گور خود تنها می گذارند و به سوی تو آورده می شوم، ای کریم.

خدایا، هرکس خود را آماده و مهیا می کند تا نزد مخلوقی رود و به عطای او دست یابد و بخشش و جایزه اش را بطلبد، پروردگارا، اما من خود را تنها به امید دست یافتن به پاداش و بخشش تو، آماده نمودم؛ پس دعایم را اجابت کن، ای کسی که درخواست کننده از تو محروم نمی گردد و بخشش تو از چیزی نمی کاهد. من با تکیه به اعمال شایسته خود به درگاه تو نیامدم و نه به مخلوقی امید بستم، بلکه با اقرار به اعمال ناپسند و ستم به خویشتن و اعتراف به این که دلیل و عذری ندارم به درگاهت آمدم، و امیدوارم به گذشت بزرگ تو که با آن از خطاکاران چشم می پوشی، آنان که گناه کردن پیوسته شان مانع از آن نشد که رحمت خود را به آنان ارزانی داری. پس ای خدایی که رحمتت گسترده و گذشتت بزرگ است، ای بزرگ، ای بزرگ ای پروردگار من، خشم تو را جز بردباری ات دفع نمی کند و از خشم تو جز تضرع و التماس به درگاهت نجات نمی بخشد، پس ای معبود من، به قدرتی که با آن مردگان سرزمین ها را زنده می گردانی، گشایش به من ارزانی دار و مرا با دلگیری و اندوه نابود مکن تا این که دعایم را مستجاب کنی و اجابت آن را به من بفهمانی و مزه عافیت را تا پایان عمرم به من بچشان و مرا دشمن شاد مکن و دشمنم را بر من مسلط مگردان و مرا در اسارت او قرار مده.

1- . الاقبال: 118-119

خدایا، اگر تو خوارم کنی چه کسی مرا بلند می کند، و اگر مرا تو بالا ببری چه کسی می تواند خوار کند، و اگر تو نابودم کنی چه کسی می تواند درباره بنده ات به تو اعتراض نماید یا از تو پرس و جو کند، قطعاً می دانم که در فرمان تو ستم و در کیفرت شتاب راه ندارد، زیرا آن که از تمام شدن چیزی می ترسد، شتاب می کند و فقط شخص ناتوان نیاز به ستم پیدا می کند و تو از این ها منزه و بسیار بلند پایه ای. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا یاری و هدایت کن و رحمتت را شامل حالم کن و مرا مقدم نما و به من روزی عطا کن و یاری ام کن و بیامرز و توبه ام را بپذیر و نگاهم بدار و تمام خواسته هایم را مستجاب نما و آن ها را برای من اراده و مقدر کن و آسان ساز و قطعی گردان و خجسته بگردان و به من ارزانی دار و به آن چه عطایم کردی، نیکبخت گردان و از روزی افزون و گسترده خود، نعمت های پیوسته را به طور وسیع بر آن بیفزای و همه این ها را به خیر و نعمت بزرگ آخرت بپیوند، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر روز دوم: خداوندا، در این روز مرا به خشنودی ات نزدیک و از ناخشنودی و کیفرهایت دور دار و به قرائت کتاب خود موفق گردان، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.(1)

1- . الاقبال:120-123

باب هفتم : اعمال و دعاهای مخصوص شب سوم ماه رمضان، بر اساس روایتی که می گوید: در هر شب فرد ماه رمضان غسل مستحب است. غسل شب سوم نیز مستحب است و دعاهای مخصوص شب سوم

اشاره

دعاهای شب سوم به نقل از کتاب شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قره: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دل مرا برای یاد خود بگشای و چنان کن که از کتابت پیروی نمایم و به پیامبرت ایمان آورم و به پیمانت وفا کنم و رحمتت را به من بپوشان و روزه ام را بپذیر. خدایا، در این ماه شریف و بزرگ، به وسیله بخشش و بزرگواری ات به تو نزدیکی می جویم و به وسیله فرشتگان و پیامبران و رسولانت به تو نزدیکی می جویم و به وسیله تمام نگاه دارندگان از اول تا به آخر، به تو نزدیکی می جویم و از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و همه گناهانم را بیامرزی، همین لحظه، همین لحظه، همین امشب، همین امشب...بعد از دعا دست هایت را به آسمان بلند کن و اشک هایت را جاری ساز.

دعایی دیگر منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ای معبود حضرت ابراهیم و اسحاق و یعقوب و نوادگان یعقوب و پروردگار فرشتگان و روح و شنوا و دانا و بردبار و بزرگوار و بلند پایه و بزرگ، فقط برای تو روزه داشتم و با روزی تو افطار نمودم و به حمایت تو پناه آوردم و به درگاه تو توبه نمودم و بازگشت همه به سوی تو است و تو مهرورز و مهربانی، مرا بر انجام نماز و روزه نیرو بخش و در روز قیامت رسوایم مساز، که تو هرگز خلف وعده نمی کنی.

دعای مخصوص روز سوم ماه رمضان: ای کسی که گره های ناخوشایندی ها به وسیله تو گشوده می شود، و ای کسی که تندی و تیزی سختی ها به تو آرام می گردد، و ای کسی که از تو بیرون آمدن به آسودگی و گشایش، ملتمسانه درخواست می شود. سختی ها در برابر قدرت تو خوار شدند و سبب ها به لطف تو کارساز گشتند و سرنوشت حتمی به اطاعت از تو روان شد و همه اشیا بر اساس اراده تو قطعی گشتند. بنابراین، همه اشیا بدون گفتارت، فرمانبر خواست تواند. و به اراده تو، بدون نهی تو، خودداری می کنند. تویی خدایی که برای امور مهم خوانده می شوی و تویی پناهگاه همه در گرفتاری ها، و دفع نمی شود جز آن چه تو دفع نموده باشی و به کنار نمی رود مگر آن چه تو برطرف نموده باشی. ای پروردگار من، اکنون گرفتاریای بر من وارد شد که سنگینی آن مرا آزار می دهد و بلایی بر من نازل شد که حمل آن بر من سخت است و تو به قدرت خود آن را بر من وارد کردی و به تسلط خود آن را به سوی من روان ساختی. از این رو، هر چه را تو وارد کردی نمی توان کنار زد و هر چه را تو خارج کردی، نمی توان وارد کرد و هر چه را تو به سوی انسان بفرستی، نمی توان برگرداند و هر چه را تو ببندی، نمی توان گشود و هر چه را بگشایی نمی توان بست و هیچ چیز نمی تواند آن چه را تو سخت نمودی آسان سازد و یا آن چه را که آسان نمودی، سخت کند و هیچ کس نمی تواند کسی را که تو تنها گذاشتی، یاری کند و یا کسی را که تو یاری کردی، شکست دهد. پس بر محمد و آل محمد درود فرست، ای پروردگار من و در گشایش را به بخشش خود به روی من بگشای و به قدرتت، چیرگی اندوه را از من بشکن و مرا در آنچه به تو گله نمودم، به نظر نیکی که به تو دارم، ارزانی دار. از نزد خود رحمتی به من ارزانی دار و مرا از مشکلات برهان و از اهتمام به انجام واجبات و به کار بستن مستحبات، به چیز دیگر مشغول مکن؛ از مشکلاتم به تنگ آمدم و سراسر اندوهم، ولی تو می توانی مصیبتی را که بدان دچار شدم برطرف نمایی و آنچه را که در آن واقع شدم، دفع کنی. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و چنین کن، اگرچه مستحق آن نباشم، ای صاحب عرش با کرامت و فرمانروایی بزرگ و ای بهترین کسی که با او خلوت

می کنیم و دستمان را به سوی او دراز می کنیم. خداوندا، از تو می خواهیم که خیر و خوبی را به ما الهام نمایی و عطا کنی و شر را از ما بازداری و کفایت کنی و شیطان را از ما برانی و دور کنی و بهشت فردوس را روزی مان گردانی و در آن وارد کنی و از حوض محمد و آل محمد، درودهای تو بر او و خاندان او، سیراب نمایی و در آن وارد کنی. ای پروردگار ما، از روی تضرع و بیم، میل و هراس ، ترس و آزمندی، تو را می خوانیم، که تو شنوای دعا هستی و خداوند بر محمد و آل او درود فرستد.

خداوندا، به احترام هرکس که از تو به تو پناه برد و به عزتت پناهنده شد و در زیر سایه ات قرار گرفت و به ریسمانت چنگ زد و جز به تو اعتماد نکرد، از تو درخواست می کنم. ای بسیار بخشنده و ای آزاد کننده اسیران. تو پناهگاه همه در مصیبت هایی و برای امور مهم به درگاهت دعا می شود، بر محمد و آل محمد درود فرست و گشایش و راه خروجی برای من قرار ده و به هر وسیله و در هر زمان و به هر صورت که می خواهی، روزی گسترده روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

دعای دیگر روز سوم: خداوندا، در این روز هوشیاری و آگاهی را روزی ام کن و از سبکی عقل و اشتباه به دور دار و از هر خیری که در این روز فرو می فرستی، بهره ای برای من قرار ده. به بخششت ای بخشنده ترین بخشنده ها.(2)

مؤلف: بنابر روایتی، انجیل در روز سوم ماه رمضان بر حضرت عیسی علیه السلام نازل شد. بنابراین، باید در این روز احترام آن بیشتر رعایت شود و به طاعات و خیرات عمل شود. این مطلب در ششم ماه رمضان نیز نقل شده، که ان شاء الله تعالی در اعمال شب ششم ذکر خواهیم کرد.

1- . الاقبال:123 -124
2- .الاقبال: 123-124

باب هشتم : برگزیده ای از دعاهای مخصوص شب و روز چهارم بر اساس چندین روایت

اشاره

دعای شب چهارم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه: خدایا، در هر کار نیکی که به جا آوردم، ستایشی بر من نیست و در هر گناهی که مرتکب شدم، عذری ندارم. خدایا، به تو پناه می برم از این که بر چیزی که ستایشی در آن بر من نیست تکیه کنم یا چیزی را که عذری در انجام آن ندارم مرتکب شوم. ای معبود من، از آن چه به درگاه تو از آن توبه کردم، سپس به سوی آن بازگشتم، از تو آمرزش می خواهم و از آن چه به تو وعده دادم، سپس خلف وعده نمودم، از تو آمرزش می طلبم. از آن چه به خود وعده دادم و باز خلف وعده نمودم، از آن چه نخست روی با کرامتت را در نظر گرفتم، سپس آن چه مورد پسند تو نیست با آن درآمیخت از تو آمرزش می خواهم. و از هر نعمتی که بر من ارزانی داشتی و من با آن بر انجام گناهانم نیرو گرفتم، از تو آمرزش می خواهم و از هر گناهی که کردم و از هر خطایی که مرتکب شدم و هر کار بدی که به جا آوردم، از تو آمرزش می طلبم.

ای خدای من، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و به رحمت خود تمام گناهان میان من و خود را به من ببخشی و کاری کنی که مردم هم مرا ببخشند و مرا از دست آنان برهانی و کارهای نیک مرا در کفه ترازوی کسانی که به آنان ستم و بدی نمودم، قرار ندهی، به راستی که تو توانایی برآوردن این امور را داری، ای سرافراز. و نیز هر گناهی که اکنون دارم را به طاعتت انتقال ده، ای معبود

من، و از هر گناهی که می خواهم مرتکب شوم منصرف کن و به سوی طاعتت برگردان، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، به آن اسمهای تو که چیزی برتر از آن نیست، ای خدای رحمت گستر و مهربان که از حقیقت تو جز خود تو آگاه نیستی، از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و گناهان گذشته ام را بیامرزی و مرا در روزهای باقیمانده از عمرم از گناه نگاه داری و تمام خواسته هایم در رابطه با دین، دنیا، آخرت و جایگاه اقامتم را عطا کنی، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب به نقل از پیامبرصلی الله علیه و آله: ای رحمت گستر و مهربان در دنیا و آخرت و ای قاهر در دنیا و ای مالک پادشاهان و ای روزی رسان به بندگان، این ماه، ماه توبه و ماه ثواب و ماه امید است و تو شنوا و آگاهی. از تو خواهانم که مرا از بندگان شایسته ات که نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می شوند، قرار دهی و به پوشش تو که هرگز دریده نمی گردد بپوشانی و به عافیتت که دست نایافتنی است، بپوشانی و خواسته ام را عطا کنی و به رحمت خود مرا در بهشت وارد کنی و هیچ گناهی از من مگذاری مگر این که ببخشایی و هیچ اندوهی مگر این که بگشایی و هیچ ناراحتی مگر آن که برطرف کنی و هیچ حاجتی مگر آن که برآورده سازی، به حق محمد و آل محمد، به راستی که تو والاترین و بزرگ ترین هستی.

فصل: دعای غیر مکرر مخصوص روز چهارم

دعای روز چهارم ماه رمضان: ای پناهگاه من، آن گاه که راه ها ناتوانم می سازند و پناهگاه من، آن گاه که بیچاره می گردم و ای آفریننده من از روی رحمت به من، در حالی که از آفریدن من بی نیاز بودی. ای یاری بخش من، در پیروزی بر دشمنانم، که اگر یاری تو نبود، قطعاً از شکست خوردگان بودم و ای درگذرنده از لغزشم، که اگر زشتی ام را نمی پوشاندی، حتماً از رسواشدگان می شدم، و ای فرستنده بادها از جایگاه های مخصوص آن و ای گستراننده برکات از جایگاه های خاص آن، و ای کسی که خویشتن را به بلندپایگی ویژه گردانیدی از این رو دوستانت به عزت تو سرافرازند، و ای کسی که یوغ خواری را بر گردن پادشاهان نهادی، از این رو

آن ها از چیرگی گرفتن تو، در بیم و هراسند، به آن اسم تو که از نور تو است، از تو درخواست می کنم و به نور تو که از هستی تو است، از تو خواهانم و به هستی تو که از بزرگمنشی تو است، از تو مسألت دارم و به بزرگمنشی تو که از عظمت تو است، از تو می طلبم و به عظمت تو که از سربلندی تو است، از تو می خواهم و به عزتت که دست نایافتنی است و به قدرت تو که آفریده هایت را به آن آفریدی، از این رو همه در برابر تو فروتن اند، از تو مسألت دارم و به اسم والاتر و بزرگ تر و آشکار تو، از تو می خواهم بر محمد و آل او درود فرستی و قرضم را ادا نمایی و از ناداری بی نیازم گردانی و مرا از گوش و چشمم بهره مند سازی و آن دو را وارث من قرار دهی و از روزی افزون و گسترده خود، اعم از آن جا که گمان دارم و یا گمان ندارم، روزی ام دهی؛ زیرا هیچ نیرو و قدرتی نیست مگر آن که به تو تحقق می یابد. ای خدا ای پروردگار من، بر محمد و آل محمد درود فرست و من و همه مردان و زنان مؤمن را بیامرز، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر روز چهارم: خداوندا، در این روز مرا بر برپا داشتن فرمانت نیرو بخش، و شیرینی یادت را به من بچشان و سپاسگزاری از خود را به من الهام کن، این بهترین یاور.(1)

1- . الاقبال: 125-126

باب نهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز پنجم، چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب پنجم غسل مستحب است و بر اساس چندین روایت گزینش می کنیم. از جمله آنها روایتی است که محمد بن ابی قرّه در کتاب عمل شهر رمضان آورده است

اشاره

دعای شب پنجم: خداوندا، به اسمای تو که بهترین اسم ها است از تو درخواست می کنم، اسم هایی که با آن بهبودی را نازل می کنی، دردها را با آن برطرف می کنی، که بر محمد و آل محمد درود فرستی و عافیت و بهبودی را از جانب خود بر من فرو فرستی و به اسم خود تمام بیماری ها و گرفتاری ها را از من دفع کنی و روزه ام را بپذیری و از کسانی بگردانی که اعضایشان روزه داشتند و زبان و دامن خود را حفظ کردند و عمل به آن چه را که می پسندی روزی ام کنی و هیئت خوبان و آرامش و پرهیزی که مرا از نافرمانی تو باز دارد، به من ارزانی داری، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این شب: ای سازنده تمام مصنوعات و ای به هم آورنده تمام شکستگی ها و ای گواه بر تمام نجواها و ای پروردگار و مولای من، تو نور و برتر از نوری و نور هر نوری، پس ای روشنایی همه روشنایی ها، از تو درخواست می کنم که گناهان شب و روز و نهان و آشکار مرا بیامرزی. ای قدرتمند، ای یگانه، ای بی همتا، ای بی نیاز، ای بسیار مهربان، ای بسیار آمرزنده، ای مهربان، ای آمرزنده گناه و قبول کننده توبه و سخت کیفر و بخشنده،

معبودی جز تو نیست. تو یگانه ای و شریکی برای تو وجود ندارد، زنده می کنی و می میرانی، و می میرانی و زنده می کنی و تویی یگانه بسیار چیره، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز و بر من رحم کن و از من گذشت کن، به راستی که تو رحمت گر و مهربانی.

فصل: دعای مخصوص روز پنجم ماه رمضان

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و هر حسادت و کینه و فریب کاری و گناه و شادمانی و خوشحالی مفرط و شادی بیش از حد و اندازه، خود بزرگ پنداری و شک و دودلی و نفاق و ستیزه جویی و غفلت و قطع رابطه و جفا و هر چه را که در دلم ناخوشایند تو است، نابود کن. خداوندا، استواری در کارم و مشورت با خیرخواهان و دوستانم را همراه با فروتنی در دلم و تقاضای برکت در آن چه بر من ارزانی داشتی، روزی ام کن.

خدایا، سلامت دل و آرام گرفتن به آن چه را که دوست داری و می پسندی، روزی ام کن، خدایا، گشایش و باز شدن دل برای پذیرش آن چه دوست داری و می پسندی و روشنایی دل برای آن چه را که دوست داری و می پسندی و روشنایی دل و افروختن آن، ایمنی و ایمان آن به آن چه دوست داری و می پسندی را روزی ام کن.

ای کسی که صلاح دل به دست تو است، آن را برای من اصلاح کن. ای کسی که سلامت دل به دست تو است، آن را برای من سالم بگردان و آن چه را که از تو خواستم روزی ام کن و آن چه را که از تو درخواست ننمودم به من عطا کن. خدایا، از تفضّل و گستردگی و جود و بخشش های بسیارت، آن چه را که تو خود شایسته آنی، به من روزی کن. خداوندا، مرا از جست و جوی آن چه برایم مقدر ننمودی، بر کنار دار و راه آن چه را که به من روزی کردی، آسان کن و آن را همرا با عافیت و آسانی و رحمت و لطف خود به سوی من روان کن و برایم سخت مکن. خدایا، چیز شایسته ای را که به من عطا کردی از من مگیر و در شری که از آن نجاتم دادی میانداز و به روزی خود، مرا از همه آفریده هایت کفایت کن. خدایا، بر محمد و آل

محمد درود فرست و ما را از گوش ها و چشم هایمان بهره مند ساز و آن دو را وارث ما قرار ده؛ زیرا هیچ بازدارندگی و نیرویی نیست مگر این که به تو تحقق می یابد.

دعای دیگر روز پنجم: خداوندا در این روز مرا از آمرزش خواهان و بندگان شایسته و فرمانبردار و دوستان با تقوای مقرب خود قرار ده، به مهربانی ات، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

1- .الاقبال: 127-130

باب دهم : دعاهای مربوط به شب و روز ششم و ادعیهای که از روایات متعدد برگزیده شده است. از جمله آنها دعای شب ششم است به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه

اشاره

خداوندا، ستایش برای توست و به درگاه تو شکوه می کنم. خدایا، تو یگانه دیرینه و آخر جاودان و پروردگار آفریننده و بسیار پاداش دهنده در روز پاداش هستی. هر چه را بخواهی بدون این که کسی بتواند بر تو چیره گردد، انجام می دهی و هر چه را بخواهی بدون منت عطا می کنی و هر چه را بخواهی بدون ستم باز می داری و روز ها را بین مردم دست به دست می کنی و مردم حالات گوناگون را پشت سر می گذارند. ای شکوهمند و بزرگوار و سرافرازی که دست نایافتنی هستی، از تو درخواست می کنم. ای خدا و ای رحمت گستر، از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در فرج خاندان محمد و گشایش ما به فرج آنان، تعجیل فرمایی و روزه ام را بپذیری. از تو بهترین چیزی را که امید دارم، خواستارم و از بدی چیزهایی که بیم دارم به تو پناه می برم. اگر یاری ام نکنی، بعد از اتمام حجت یاری نکردی و اگر از گناهان نگاه بداری، نعمت خود را بر من کامل گردانیدی. ای یاور محمد -صلی الله علیه و آله - در جنگ حنین و ای یار و یاور او در جنگ بدر و خیبر و جاهای دیگر که پیامبرت، سلام بر او و خاندان او را یاری نمودی. ای نابود کننده سرکشان و نگاه دارنده پیامبران، از تو درخواست می کنم و به حق سوره یس و قرآن استوار و به حق سوره طه و سایر سوره های قرآن بزرگ سوگند می دهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از گناهان و اشتباهات باز داری و در این ماه

بزرگ چنان بر تأییدم بیفزایی که به وسیله آن دلم را استوار بداری و نیازم را برآورده سازی. خدایا، من به تو دشمنان را میرانم و جز تو کسی را ندارم. و من در پیشگاه توام، پس هر چه خواهی به من بکن، زیرا جز آن چه برای من مقرر نمودی به من نخواهد رسید و تو برای من کافی هستی و بهترین کارگزاری.

فصل: دعای روز ششم ماه رمضان

ای بهترین کسی که به او روی آوردم، ای بهترین کسی که از تنهایی ام به او گله کردم، ای بهترین کسی که چشم به او دوختم و ای بهترین کسی که با او در دل مناجات کردم، ای بهترین کسی که در حاجت خود به او امید بستم، ای بهترین کسی که با دل به او اندیشیدم، ای بهترین کسی که دست خود را به سوی او دراز نمودم، برترین درودهایت را بر برترین آفریده هایت، یعنی حضرت محمد و خاندان او سلام بر او و آنان، قرار ده و آنان و ما و آن چه را که به آنان و ما تفضل نمودی، در حمایت و نگاه داری و کفایت و پایش و پوشش نگاه دارنده خود از تمام بدی ها و بیم ها در دنیا و آخرت، قرار ده؛ زیرا ما به تو چنگ زده و بی نیاز گشتیم و سرافراز گردیدیم و تو پیروز بدون شکست هستی، و ضربه می زنیم برکسانی که قصد کار بد یا ترساندن یا آزار ساندن به اهل بیت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و پیروان و دوستان آنان را داشته باشد، به این که معبودی جز خداوند بردبار و بزرگوار نیست و این که معبودی جز خدا که بلند پایه و بزرگ است، وجود ندارد و این که معبودی جز خدا که پروردگار آسمان های هفتگانه و آن چه در آن ها است و پروردگار زمین های هفتگانه و آن چه در آن ها و در میان آن ها است و پروردگار عرش بزرگ است، وجود ندارد.

دعای دیگر روز ششم: خداوندا، مرا در این روز به واسطه در آویختن به معصیت خوار مگردان و با تازیانه های کیفر خود مزن و از چیزهایی که خشم تو را فراهم می کند، دور دار. به بخششت ای منتهای خواسته گرایندگان .

در حدیثی آمده است: برای شکرگزاری از ظهور بخشی از حقوق مولا امام رضا علیه السلام در روز ششم ماه رمضان، در این روز دو رکعت نماز خوانده می شود. در هر رکعت یک بار سوره حمد و بیست و پنج بار سوره اخلاص. شیخ مفید در کتاب التواریخ الشرعیه آورد: در روز ششم ماه رمضان، مأمون با مولایمان امام رضا علیه السلام بیعت کرد.

ص: 43

باب یازدهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هفتم ماه رمضان؛ از جمله آن غسل است، چنان که پیش از این ذکر کردیم و شامل گزیده ای از ادعیه بنا بر چندین روایت

اشاره

دعای مخصوص شب هفتم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قره:

ای فریادرس دادخواهان و ای گشاینده اندوه اندوهناکان و ای اجابت کننده دعای بیچارگان و ای برطرف کننده گرفتاری بزرگ، ای مهربان ترین مهربانان، بر محمد و آل محمد درود فرست و ناراحتی و غم و اندوه مرا برطرف کن، زیرا جز تو نمی تواند این ها را برطرف کند و روزه ام را بپذیر و خواسته هایم را برآور و بر ایمان به خود و تصدیق کتاب و پیامبرت و دوستی امامان هدایت یافته، فرمانروایی که به اطاعت از آنان دستور دادی، برانگیز؛ زیرا من آنان را به عنوان امامان خود پسندیدم.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا در هر خیری که محمد و آل محمد را در آن وارد کردی، وارد کن و در دنیا و آخرت با آنان و از مقربان درگاهت قرار ده. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و نماز و روزه و عبادت هایم را در این ماه که روزه آن را بر ما واجب نمودی، بپذیر و آمرزش و رحمتت را روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان.

دعایی منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این شب: ای خدایی که وجود داشتی و وجود داری و هیچ کس همانند تو نیست، ای خدایی که نمی میری و جز روی قهار تو پایدار نمی ماند، ای خدایی که آذرخش همراه با ستایش تو، تو را به پاکی می ستاید و فرشتگان از بیم تو، تو را تسبیح می گویند، ای خدایی که هرگاه

خوانده شوی استجابت می کنی، ای خدایی که هرگاه از تو تقاضای رحمت شود رحم می کنی، ای خدایی که توصیف کنندگان عظمت تو، به حد توصیف تو نمی رسند، ای خدایی که دیدگان او را درک نمی کنند و تو دیدگان را درک می کنی و لطیف و آگاه هستی، ای خدایی که می بینی و دیده نمی شوی و در منظرگاه برتر قرار داری، ای خدایی که هیچ چیز نمی تواند بر تو سرافرازی کند و هیچ کس برتر از تو نیست، ای خدایی که زمام امور بندگان در دست تو است، به حق حضرت محمد صلی الله علیه و آله بر تو و به حق تو بر ایشان، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و آنان را رحم کنی، چنان که بر حضرت ابراهیم و خاندان او در میان جهانیان، درود و برکت و رحمت فرستادی، به راستی که تو ستوده و والایی.

فصل: دعاهای مخصوص روز هفتم

خداوندا، تویی اطمینان من، آن گاه که گمان بد به اعمالم دارم، و تویی آرزوی من آن گاه که بیچاره می گردم، و تویی امید من هنگامی که حلقه بلا بر من تنگ می شود، و تویی اندوخته من در هر بلایی که بر من فرو می آید و در هر مصیبتی که بر من وارد می شود و در هر سختی که بدان دچار می شوم، و تویی جایگاه تمام گله ها و گشاینده همه بلاها، در امور بزرگ به تو امید بسته می شود و برای هر سختی خوانده می شوی و برای دنیا و آخرت آرزو می شوی. خداوندا، چه قدر ناراحتی ام بزرگ است اگر نگشایی و چه قدر اندوهم طولانی است اگر از آن رهاییام ندهی و چه قدر نیکی هایم سخت است [اگر آسان نکنی] و چه قدر ترازوی من سبک است اگر سنگین نگردانی و چه قدر زبانم بر لغزش است اگر استوارش نکنی و چه قدر تلاش و عملم اندک است اگر لغزشم را نادیده نگیری. من صاحب گناه بزرگ و جرم فراوان هستم، من کسی هستم که بدی ام به آخر رسید و پرده ام برداشته شد و میان من و تو پرده ای که مرا از تو پوشیده دارد، نیست. از این رو، اگر مرا به اندازه زشتی ام کیفر دهی، هرگز به اندازه یک چشم برهم زدن، گشایش در کارم نکردی. خدایا، من همان خواری هستم که سرافرازم نمودی و ناتوانی هستم که نیرو بخشیدی و اقرار کننده ای هستم که پوشاندی، ولی من نه در برابر نعمتت سپاسگزاری کردم و نه حقت را ادا نمودم و نه از معصیتت دست کشیدم. ای برطرف

کننده اندوه حضرت ایوب و شنونده صدای یونس اندوهگین و شکافنده دریا برای بنی اسرائیل و نجات دهنده حضرت موسی و همه همراهانش، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در کار من گشایش و راه نجات و راحتی قرار دهی، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر روز هفتم رمضان: خداوندا، در این روز مرا بر روزه داری و شب خیزی در آن یاری کن و از لغزش ها و گناهان دور دار و یاد و سپاسگزاری از خود را به صورت پیوسته روزی ام کن، به توفیقت ای سرپرست مؤمنان .(1)

1- . الاقبال:132

باب دوازدهم : دعاهای شب و روز هشتم ماه رمضان بنابر گزیدهای از روایات از جمله، کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه

اشاره

دعای شب هشتم:

خداوندا، از تو درود بر محمد و آل محمد و بی نیازی از فقر و ایمنی از بیم و هراس را خواستارم. خدایا، از تو نعمت پایداری را که دگرگون و نابود نمی گردد، خواهانم. ای خدا ای نور نور، تسبیح برای تو است و منزهی و معبودی جز تو نیست و بزرگمنشی از آن توست، منزهی تو. به نام خداوند رحمت گستر مهربان. منزه باد خدا و ستایش او را، محمد فرستاده خدا است، درود خداوند بر او و خاندان او. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و روزه ام را بپذیر و مرا در پیشگاه حضرت محمد و خاندان او صلی الله علیه و آله سر به زیر مگردان، در حالی که آنان تبلیغ کردند و خیرخواهی نمودند. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بر ایمان به خود و تصدیق کتاب و فرستاده ات، برانگیز. خدایا، از تو برکت این ماه و این شب را درخواست می کنم و از تمامی خیراتی که در آن فرو فرستادی و یا نازل می کنی. از تو آمرزش و خشنودی و روزی گسترده را خواهانم. بر من و افراد تحت تکفل و فرزندان و خانواده من و همه مردان و زنان مؤمن روزی خود را بگستران، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خدایا، به تو پناه می برم از این که نعمتت از دست برود و به تو پناه می برم و به تو از شرّ هر آنچه که قبلا تقدیر شده است

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این شب: خدایا، این ماه تو است که به بندگانت دستور دادی در آن دعا کنند و اجابت دعای آنان را ضمانت

نمودی و فرمودی: {هرگاه بندگان من درباره من پرسیدند، من نزدیکم و دعای هر دعا کننده را آن گاه که مرا بخواند، مستجاب می کنم.} از این رو، تو را می خوانم ای اجابت کننده دعای بیچاره و ای برطرف کننده رنجوری از اندوهگین و ای کسی که شب را مایه آرامش قرار دادی و ای کسی که نمی میری، کسانی را که می میرند، بیامرز. مقدر کردی و آفریدی و پرداختی. ستایش برای توست. غذا و آب دادی و روزی دادی، ستایش از آن توست. از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی در شب، آن گاه که فرو می پوشاند و در روز، آن گاه که آشکار می گردد و در آخرت و دنیا، و آن چه را که مورد اهتمام من است کفایت نمایی و مرا بیامرز، به راستی که تو بسیار بخشاینده و مهربانی.

فصل: دعای مخصوص روز هشتم

خداوندا، از اعمال خود، عملی که بر آن تکیه کنم و به وسیله آن به درگاه تو نزدیکی بجویم، برتر از ولایت تو و ولایت پیامبر و خاندان پاک پیامبرت، درودهای خداوند بر او و بر همه آنان، نمی یابم. خدایا، به وسیله محمد و آل محمد به درگاه تو نزدیکی می جویم و توجه می کنم. ای معبود من، پس مرا به خاطر خودت و آنان در دنیا و آخرت آبرومند و از مقربان قرار ده، که من به عنوان هدیه و کرامت، به آن خرسند هستم، زیرا هیچ هدیه و کرامتی برتر از خشنودی تو و برخورداری از نعمت در سرای تو همراه با دوستان و اهل طاعتت نیست.

خداوندا، به ولایت خود مرا گرامی دار و با اهل ولایتت محشور کن. خدایا، مرا در سپرده های خود که هرگز ضایع نمی گردد قرار ده و محروم بر مگردان، به حق خود و حق هرکس که حق او را بر خود واجب نمودی. و از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در گشایش کار خاندان محمد و فرج ما همراه با آنان و گشایش کار همه مردان و زنان مؤمن تعجیل فرمایی، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.(1)

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز، مهربانی با یتیمان و غذا دادن به دیگران و سلام کردن به همه و دوری از افراد فرومایه و همنشینی با افراد بزرگوار را روزی ام کن، به بخششت، ای پناهگاه آرزومندان.

1- . الاقبال :133

باب سیزدهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز نهم ماه رمضان، بنا بر چندین روایت. چنان که پیش از این ذکر کردیم، در این شب غسل مستحب است. از جمله آنها دعای مخصوص این شب به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه

اشاره

خداوندا، ستایش برای توست، معبودی جز تو وجود ندارد، تو پروردگار من هستی و من بنده توام، با اخلاص دین خود به تو ایمان آوردم و در حد توان خود بر وفا به پیمان و وعده ات شب نمودم، از کردار زشتم به درگاه تو توبه می کنم و از گناهانم که جز تو نمی تواند بیامرزد، آمرزش می طلبم. بر محمد و آل محمد درود فرست و روزه ام را بپذیر و بر من تفضل کن و به پایان این ماه برسان. ای بهترین مولا و ای جایگاه همه گله ها و ای شنونده همه نجواها و ای گواه بر هر آشکار و ای دانای همه نهان ها و ای برطرف کننده هر بلایی که بخواهی و ای دوست حضرت ابراهیم و نجات بخش حضرت موسی و برگزیننده حضرت محمد صلی الله علیه و آله. همانند کسی که نیازش سخت است و نیرویش ضعیف شد و بیچاره شد، تو را می خوانم، همانند غریب غریق درمانده و گرفتار و ناداری که هیچ کس برای برطرف کردن گناهانش جز تو را نمی یابد، تو را می خوانم. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و رنجوری مرا برطرف نما و روزه و نمازم را در این ماه بزرگ بپذیر. درود بر حضرت محمد و خاندان پاک او.

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این شب: ای آقای من و ای پروردگار من و ای شکوهمند و بزرگوار، دارنده عرش که هرگز نمی خوابی و ای

دارنده سربلندی که دست نایافتنی است، ای فیصله دهنده کارها، ای بهبودی بخش دل ها، در کار من گشایش و راه خروجی قرار ده و امیدت را در دلم بیفکن تا به غیر تو امید نداشته باشم. آقای من، بر تو توکل نمودم. مولای من، به درگاه تو توبه کردم و بازگشت همه به سوی تو است. از تو در خواست می کنم ای معبود معبودها و سرکش سرکش ها و بزرگ بزرگان، که هرکس بر تو توکل کند او را کفایت می کنی و برای او کافی هستی و او را به پایان کار می رسانی. تنها بر تو توکل نمودم پس کفایت کن، و به درگاه تو توبه کردم پس رحمم کن، و بازگشت به سوی تو است پس مرا بیامرز، و در روزی که چهره هایی سیاه و چهره هایی سپید می گردند، روی مرا سیاه مکن، به راستی که تو سربلند و فرزانه ای. ای خدا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر من رحم کن و از من درگذر، به راستی که تو بسیار آمرزنده و مهربان هستی.

فصل: دعای خصوص روز نهم ماه رمضان

خدایا، گناهم را بیامرز و عملم را نگاه دار و دلم را هدایت کن و سینه ام را بگشا و کارم را آسان و فهمم را خوب و گناهم را کم کن و هراسم را ایمنی بخش و دلیلم را ثابت و دلم را استوار بدار و رویم را سپید کن و مقامم را بالا بر و سخنم را راست گردان و گفتارم را رسا کن و در عمرم عافیت بخش و بازگشتگاهم را خجسته گردان و در تمام حالاتم نگاه دار و روزی ام را بگستران و خواسته هایم را آسان به من برسان و از عطای بزرگ و برترین عطایایی را که به یکی از آفریده هایت دادی، به من عطا کن و از تمام آن چه نزد من است، به لطف نیکویی که در نزد تو است، گذشت کن. خدایا، مرا دشمن شاد مکن و دشمنم را بر من مسلط مگردان و در رابطه با خودم رسوایم مکن و در رابطه با همسایه ام دلم را به درد نیاور. ای معبود من، عطایی با کرامت و مهرورزانه که بعد از آن دیگر نیازمندیای وجود ندارد، به من ارزانی دار؛ زیرا نیرویم سست شد و امیدم از مردم گسست. ای پروردگار من، قدرت تو بر این که بر من رحم کنی و عافیت بخشی، همانند قدرت تو بر عذاب و گرفتار نمودن من است، پس ای مولای من، زود رها شدن من از همه ناخوشایندی ها و بیم ها و سختی هایی را که بدان دچار هستم، جزو سرنوشت حتمی

خود بگردان و مرا از همه این ها عافیت بخش. ای معبود من، برای برطرف کردن این ها به هیچ یک از آفریده هایت امید ندارم، پس ای شکوهمند و بزرگوار، بر اساس بهترین گمانم به تو، با من رفتار کن و این ها را به من ای مولای من، و به همه مؤمنانی که این ها را از تو درخواست نمودند، ارزانی دار. ای آقای من، خود دستور دادی که دعا کنیم و برای هرکس که بخواهی استجابت دعا را ضمانت نمودی و وعده تو حق است و تخلف در آن راه ندارد.(1)

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز بهره ای از رحمت گسترده ات را برای من قرار ده و به براهین و دلایل روشنت رهنمون شو، و زمام امورم را به سوی خشنودی کامل خودت بکش، به مهرورزی ات، ای آرزوی مشتاقان.

1- . الاقبال: 135

باب چهاردهم : دعاهای مخصوص شب و روز دهم بنا بر روایاتی چند. از جمله آنها دعای شب دهم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بی ابی قرّه

اشاره

ای بهترین درخواست شونده و ای گسترده ترین بخشنده و ای بهترین کسی که به او امید بسته می شود، بر محمد و آل محمد درود فرست و از تفضل خود بر من بگستران و در روزی را از نزد خود بر من بگشا، به راستی که تو بر هر چیز توانایی، روزه ام را بپذیر و بر من تفضل کن. خداوندا، ای پروردگار ماه رمضان و آن چه از قرآن و برکات در آن فرو فرستادی، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و دوستی نماز و روزه و حج و عمره و ارتباط با خویشاوندان را روزی ام کنی و هر چه را که دوست داری محبوب من کنی و هر چه را که ناخوشایند تو است، ناخوشایند من بگردانی. خدایا، تو خود عهده دار روزی من و همه جنبدگان شدی، ای بهترین کسی که به درگاه او دعا می شود و از او درخواست می شود و بدو امید می بندند و ای گسترده ترین عطا کننده، بر محمد و آل محمد درود فرست و گستردگی و فراوانی و فراخی و نیکبختی در این ماه بزرگ را روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان.

دعایی دیگر از پیامبر صلی الله علیه و آله در شب دهم: خداوندا، ای ایمن، ای ایمنی بخش، ای نگاهبان چیره، ای شکوهمند چیره ای بزرگمنش، ای بی همتا، ای بی نیاز، ای یگانه، ای تک، ای بسیار آمرزنده، ای مهربان، ای بسیار مهرورز، ای بردبار، یک سوم ماه مبارک سپری شد. ای آقای من، نمی دانم که درباره خواسته من چه کردی. آیا مرا آمرزیدی؟ اگر آمرزیده باشی، خوشا به حال من؛ و اگر نیامرزیده

باشی، بدا به حالم. ای آقای من، پس از هم اکنون مرا ببخشای و بر من رحم کن و توبه ام را بپذیر و خوارم مکن و لغزشم را نادیده بگیر و به پوشش خود بپوشان و به عفو خود از من گذشت کن و [به رحمتت بر من رحم کن] و به قدرتت از من درگذر، زیرا تو فرمان می رانی و هیچ کس نمی تواند به تو فرمان دهد و تو بر هر چیز توانایی.

فصل: دعای مخصوص روز دهم

خداوندا، ای کسی که قدرتت فراوان و گذشتت دیرینه و سلطنتت استوار و لطفت بسیار است، ای خدایی که زشتی ام را پوشاندی و زیبایی ام را آشکار کردی و در کیفر شتاب ننمودی و به بندگانت اجازه توبه دادی، ای خدایی که رسوا را پرده دری نکردی. ای خدایی که رخدادهای فردا را جز تو نمی داند، ای به هم آورنده شکست همه شکستگان، ای پناهگاه تمام گریختگان، ای غذا دهنده به جنین ها در شکم مادران، ای آقای من، تو برآورنده تمام خواسته هایی هستی که بر من فرو می آید، بر محمّد و آل محمّد درود فرست، و آن چه مورد اهتمام من است کفایت کن و از روزی گسترده خود، روزی حلال و پاکیزه عطایم کن، ای زنده، ای پاینده، از رحمتت یاری می جویم، از اسارت رهایم کن و تا زمانی که زنده ام داشتی، همه امورم را سامان ده و هیچ گاه حتی به اندازه یک چشم بر هم زدن مرا به خود وامگذار، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان(1)

دعایی دیگر در روز دهم: خداوندا، در این روز مرا از توکل کنندگان بر خودت و رستگاران بگردان و از مقربان درگاهت قرار ده، به نیکوکاری ات، ای منتهای خواهش درخواست کنندگان.

1- . الاقبال :136-137

باب پانزدهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز یازدهم بنا بر چندین روایت. چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب پانزدهم غسل مستحب است

اشاره

از جمله، دعای شب یازدهم بنابر کتاب های کهن راویان امامیه - رحمهم الله - و دعاهای چند شب از آن افتاده است. ما دعاهای باقیمانده را نقل می کنیم و آن دعای شب یازدهم است:

منزهی تو ای خدا و معبودی جز تو وجود ندارد، آفریننده و یگانه و چیره ای که به خواست خود مرا آفریدی، در حالی که چیزی نبودم و در وجود خود و همه اشیا از آفریده ها و مخلوقاتش، دلیل های روشن و واضح دال بر قدرتش را به من نمایاند. خدایی که روزه را به عنوان عبادت بر من واجب نمود تا به وسیله آن کارم را سامان دهد و بارهای گناه مرا شست و شو دهد و یادش را که فراموش کرده بودم، به یادم آورد و به واسطه پیروی از دستورش، مرا به قرب و منزلت رساند، خداوندا، آقای من، تو مولای منی، اگر پیش از این کار شایسته ای را به من ارزانی داشتی و از من پسندیدی، بر آن بیافزای و اگر کاری را که تو را به خشم آورد، مرتکب شدم، از من درگذر. خدایا، آن چه از امور هدایت گر را که تو بیشتر اختیار آن را داری، در اختیار من گذار و توانایی برگرداندن نفسم را به آن چه مقتضای اراده تو است و تو بیشتر بر آن توانا هستی، به من عطا کن و آن چه بنده ات را به واسطه طاعتت نیکبخت می گرداند، برای او برگزین و آن چه به واسطه نافرمانی ات موجب بدبختی او می شود، او را از آن دور بدار تا در میان معصومان رستگار گردد

و در میان پذیرفته شدگان نجات یابد و با رستگارانی که نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می شوند، همدم گردد. درود سلام فراوان خداوند بر محمد و خاندان او.

دعای شب یازدهم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه:

ای خدایی که بدون ذخیره ای و هر ذخیره ای را کفایت می کنی، ای بخشنده ای بزگوار، ای بی همتا ای یگانه، ای بی نیاز، ای خدایی که کسی را به همسری و فرزندی نگرفت و هیچ کس همتای تو نیست، ای کسی که نزاییدی و زاییده نشدی، بر محمد و آل محمد درود فرست و روزه ام را بپذیر و مرا بر آن و بر روزه داری در روزهای باقیمانده از این ماه یاری کن. خداوندا، شب کردم در حالی که اختیار آن چه را که بدان امید دارم، ندارم و نمی توانم آن چه را که از آن بیم دارم، دفع کنم مگر به کمک تو، و شب کردم در حالی که در گرو عمل خود هستم و کار و سرنوشت قطعی به دست تو است. پس هیچ ناداری فقیرتر از من وجود ندارد. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و ای پروردگار من، ستم و جرم و نادانی و جدی و شوخی و هر گناهی را که مرتکب شدم ببخش و مرا در این ماه بزرگ، به خیر دنیا و آخرت برسان و روزی ام کن، بی آن که به رنج بیفتم و جان و تنم را در جست و جوی آن چه برایم مقدر ننمودی، نابود مگردان، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای شب یازدهم منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این شب: خداوندا، من کار را از نو شروع می کنم و به گذشت تو امید دارم و این اولین شب از شب های دو سوم مانده از ماه رمضان است. تو را به زیباترین نام هایت می خوانم و از آتش جهنم که هرگز خاموش نمی گردد، به تو پناه می برم و از تو درخواست می کنم که مرا بر شب خیزی و روزه داری در این ماه نیرو بخشی و مرا بیامرزی و به من رحم کنی، به راستی که تو خلف وعده نمی کنی. خداوندا، به آن رحمت تو که همه اشیا را فرا گرفت و کارهای شایسته به آن کامل می گردد و من بر آن تکیه کردم و تو بی نیازی هستی که نزایید و نه زاییده نشد و هیچ کس همتای تو نیست، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز و بر من رحم کن و از من گذشت کن، به راستی که تو توبه پذیر و مهربان هستی.

خداوندا، مقدرات دنیا و آخرت و ثروت و ناداری و یاری نکردن فقط به دست تو است. خداوندا، دین و دنیا و آخرتم را مبارک گردان و نیز خانواده و دارایی و فرزندانم را مبارک گردان و گوش و چشم و دست و پا و همه اعضای تنم و عقل و ذهن و فهم و دانش و همه نعمت هایی را که به من ارزانی داشتی، مبارک گردان. خداوندا، روزی حلالت را بر من بگستران و من را از آتش جهنم آزاد کن و به رحمتت در سرای آرامش وارد کن. خدایا، به تو پناه می برم از بیم های دنیا و آخرت و گرفتارهای روزگار و مصیبت های شب و روز.

خدایا، اگر از من خشمگین باشی تو پروردگار من هستی، ای پروردگار ناتوانان، پس من را مشمول خشم خود مکن و از شر جنیان و انسان ها سالم بدار، که تو پروردگار من هستی، پس من را به دشمنم و یا به دوستم وامگذار؛ و اگر از من خشمگین نباشی، دیگر اعتنایی ندارم، جز این که عافیت تو برای من گسترده تر و گواراتر است. خداوندا، به نور روی تو که آسمان ها و زمین ها بدان روشن است و تاریکی را به واسطه آن از بندگانت برطرف نمودی، پناه می برم از این که مرا مشمول خشمت بکنی، و به سوی تو باز می گردم تا این که از من خشنود گردی و هنگام خشنودی و بعد از خشنودی ات نیز چنین هستم. هیچ قدرت و نیرویی نیست جز این که به تو تحقق می یابد.

دعای دیگر روز یازدهم: خداوندا، در این روز، نیکوکاری را محبوب من و ناپارسایی و نافرمانی را ناخوشایند من بگردان و خشم و آتش های جهنم را بر من حرام کن، به یاری ات ای فریادرس ناتوانان.

باب شانزدهم : دعای شب و روز دوازدهم بر اساس چندین روایت

اشاره

از جمله آن: دعاهایی برگرفته از کتاب های کهن راویان امامیه - رحمهم الله - است که چند دعا از آن افتاده بود و ما دعای شب دوازدهم را از آن نقل کردیم:

منزهی تو ای پادشاه توانمندی که همه کارها به دست تو است و از انجام هر چه بخواهی ناتوان نیستی و عطا و افزودن چیزی از تو کم نمی کند. خدایا، اگر نامه عمل من با گناهان سیاه شد، در زدودن گناهانم در این شب های سپید بر تو اعتماد دارم و به آمرزش و گذشتی که به دست تو است، امید بستم. اگر آن را بر من ارزانی داری، چیزی از تو نمی کاهد و من رستگار می گردم و اگر مرا از آن محروم کنی چیزی بر تو نمی افزاید و من دچار هلاکت می شوم. خداوندا، پس به واسطه نیکی گذشته ام، گواهی خالصانه من به تو و عنایتهایی که در گذشته به من ارزانی داشتی، توفیق ده که اگر تفضل تو نبود، بدان پی نمی بردم؛ و از خشمت در پناه خود در آور و به واسطه آن، به خشنودی و عصمت از گناه نایل گردان و به شروع اعمالی که در نزد تو پاک است، موفق نما و از افتادن ها و از لغزش ها دور دار، زیرا تو هر چه را بخواهی، پاک و یا ثبت می کنی و کتاب اصلی نزد تو است. درود و سلام فراوان خداوند بر حضرت محمد، پیامبر خدا و خاندان او.

دعای شب دوازدهم، به نقل از بخش کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمد بن ابی قرّه:

خداوندا، به کنگره های عزت از عرش و منتهای رحمت از کتابت و به اسم بزرگ تر و کلمات کامل تو که هیچ نیکوکار و بدکاری نمی تواند از آن بگذرد، زیرا تو نابود شونده و پایان پذیر نیستی، از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و روزه و شب خیزی ماه رمضان را از من و همه مردان و زنان مؤمن بپذیری

و ا ز آتش جهنم آزاد کنی. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دل مرا نیک و کردارم را مایه شادمانی و روزی ام را پیوسته و فراوان و حوض پیامبرت، درود بر او و خاندان او، را مایه آرامش و مستقر من بگردانی و در فرج خاندان محمد همراه با عافیت، تعجیل فرمایی، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این شب: خداوندا، تو سر بلند و شکست ناپذیری، بسیار آمرزنده و مهربان و بلند پایه و بزرگی، و ستایش از آن توست، ستایش که می ماند و نابود نمی گردد و سپاس تو را، سپاسی که می ماند و نابود نمی گردد و تو زنده و بردبار و آگاهی. به نور روی با کرامت و به شکوهمندی تو که دست نایافتنی است و به سربلندی ات که هرگز مغلوب نمی گردد، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا بیامرزی و بر من رحم آری، به راستی که تو مهربان ترین مهربانانی.

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: انجیل در شب دوازدهم ماه رمضان نازل شد. بنابراین، باید این شب بیشتر مورد احترام و تعظیم قرار گیرد. شیخ مفید در کتاب التواریخ الشرعیه آورده است: انجیل در روز دوازهم ماه رمضان نازل شده است.

فصل: دعاهای مخصوص روز دوازدهم ماه رمضان

خداوندا، ستارگان آسمان فرو شدند... تا آخر آن. (1)خدایا

از آن جا که معبودی جز تو نیست و زنده و پاینده و نور بسیار پاکیزه ای، خود و روح و روزی و زندگانی و مرگم و ارواح اهل بیت حضرت محمد و پیروان او و تمامی آنچه را که بر من و آنان ارزانی داشتی، در حال زنده یا مرده و در حال حضور یا غیبت، خواب یا بیداری، ایستاده یا نشسته و در حالی که دستورهای تو را کوچک و خوار می

1- . خداوندا، ستارگان آسمان فرو شدند و دیدگان مردم به خواب رفت و صدای بندگان و چهارپایان خاموش شد و پادشاهان زمین درها را به روی خود بستند و نگاهبانان بر گرد آن ها به گردش در آمدند و خود را از هرکس که خواسته ای از آنان دارد یا جویای بهره ای از آنان هستند، نهان داشتند؛

ولی ای معبود من، تو زنده و پاینده ای و خواب آلودگی و خواب تو را نمی گیرد و هیچ چیز تو را از چیز دیگر به خود سرگرم نمی کند و درهای آسمان هایت برای دعاکنندگان به درگاهت، گشوده است و گنجینه هایت بسته نیست. خدایا...

شمارم، به تو می سپارم و خواستار نگاه داری از آن هستم. به نور روی با کرامت و والا و بلندپایه و بزرگ و برپاکننده عدل، تو که معبودی سرافراز و شکست ناپذیر جز تو وجود ندارد و به حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او، درودهای تو بر او و بر همه آنان، ای سرپرست پیامبران و فرستادگان و به فرشتگان مقرب، درودهای تو بر آنان. ای پروردگار جهانیان و به خانه آباد و سبع مثانی و قرآن بزرگ و به تمامی کسانی که از میان همه آفریده هایت نزد تو ارجمندند ای آقای من، ما را همراه با آن چه بر ما و آنان ارزانی داشتی، در تحت حمایت خود که کسی نمی تواند بدان تجاوز کند، قرار ده، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این روز: خداوندا، مرا به پوشش و پاکدامنی زینت ده و جامه قناعت و بسندگی را به من بپوشان و به زیور فضل و انصاف بیارای. به نگاه داری ات، ای نگاه دارنده بیمناکان.

باب هفدهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز سیزدهم بنا بر چند روایت، چنان که پیش از این ذکر کردیم، در شب سیزدهم غسل مستحب است

اشاره

دعای شب سیزدهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه - رحمهم الله - که دعای چند شب از آن افتاده است و دعای شب سیزدهم را از آن نقل کردیم:

ستایش خدا را که می بخشد و بخل نمی ورزد و بردباری می کند و شتاب نمی کند، خدایی که از توحید خود بزرگ ترین منت را بر من نهاد و از اعمال شایسته به بهترین خدمت و بندگی فرا خواند و دستور دعا داد و من به درگاه او دعا کردم و او را فریادرس خود در سختی ها یافتم، خدایی که اجابت خود را در زمانی که دور از دسترس بود، از من دور نداشت و آن گاه که به آن چه مورد پسند او نبود عمل کردم، مرا محروم نگردانید. خدایی که لغزشم را نادیده گرفت و خواسته ام را برآورد و شب خیزی ام را جبران نمود و در یاری ام شتاب کرد و به قدرت خود بر آگاهی و با نفوذ مشیتش بر دانشم افزود. خداوندا، هر چه به جز توحید بر من ارزانی داشتی، پایین تر از آن است اگر چه بسیار باشد، و با آن برابری نمی کند اگر چه بزرگ باشد؛ زیرا همه آن ها نعمت های برگشت پذیر جهان ناپایدار است، ولی توحید نعمت سرای پاینده است و هرگز پایان نمی پذیرد. پس ای خدایی که این نعمت را به من ارزانی داشتی و رحمت خود را به من اختصاص دادی، مرا به عمل به آن چه حق تصرف تو در این بخششت را برمی آورد، موفق گردان. خداوندا، اعمال مرا به نور هدایت سپید گردان و به واسطه آزاد گذاشتن من در عمل بر اساس خواهش نفسم سیاه مگردان، تا مبادا از سرکشان گردم و از حد خود تجاوز کنم و بعد از خشنودی

تو، آن چه را که موجب خشم تو است، مرتکب گردم. که تو بر هر چیز توانایی. درود و سلام فراوان خداوند بر محمد و خاندان او.

دعای دیگر شب سیزدهم: ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای پروردگار، ای خدا ای نگاهبان چیره، ای خدا ای پروردگار، ای متکبر، ای خدا ای پروردگار ای والا، ای خدا ای پروردگار، ای بازگشت دهنده، ای خدا ای پروردگار، ای شکوهمند و بزرگوار، ای خدا ای پروردگار، ای کسی که زیبایی را آشکار نمودی و زشتی را پوشاندی و مرا به گناهان بازخواست ننمودی و پرده ام را ندریدی، ای بهترین گذشت کننده، ای نیکو درگذرنده، ای گسترنده آمرزش، ای آنکه دو دست خود را به رحمت گشودهای، ای دوست ابراهیم و نجوا کننده با موسی و برگزیننده محمد، بر محمد و خاندان او درود فرست و در این ماه با عظمت، مرا از آتش جهنم رهایی بخش، و آن را آخرین ماه رمضانی که برای تو روزه داشتم قرار مده، ای مهربان ترین مهربانان.....سپس حاجات خود را بخواه و امید داشته باش که ان شاء الله خداوند متعال دعای تو را مستجاب کرده است.

دعایی دیگر به نقل از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در این شب: ای شکوهمند چیره بر آسمان ها و زمین ها و ای کسی که ملکوت آسمان ها و زمین ها از آن تو است و ای بسیار آمرزنده گناهان و شنوا و آگاه، ای بسیار بخشاینده و بردبار و مهربان، ای بی نیاز یگانه ای که نه مانندی برای تو وجود دارد و نه سرپرستی برای تو است. تویی والا و برتر، و قدرتمند و توانمند و بسیار توبه پذیر و مهربان، از تو می خواهم بر محمد و خاندان او درود فرستی و گناهانم را بیامرزی و بر من رحم کنی، به راستی که تو مهربان ترین مهربانانی.

مؤلف: در اعمال ماه رجب، عمل بزرگی برای ایام البیض ماه رجب و شعبان و رمضان با ذکر سند و فضیلت آن به نقل از امام صادق علیه السلام ذکر کردم که باید برای دسترسی به تفصیل آن، به اعمال شب های ماه رجب رجوع شود، زیرا این عمل را به صورت کامل در آن جا آوردم. و برای آنان که می دانند، از اهمیت ویژه برخوردار است؛ از آن جا که اعمال ماه رجب در جلد جداگانهای قرار دارد و ممکن است عمل کنندگان به آن کتاب دسترسی نداشته باشند، فقط کیفیت آن نماز را در این جا می گویم: در شب سیزدهم، دو رکعت نماز به این صورت خوانده می شود: در هر رکعت سوره حمد و سوره یس و قل هو الله احد هر کدام یک بار، و در شب

ص: 61

چهاردهم، چهار رکعت نماز به همین صورت خوانده می شود و در شب پانزدهم، شش رکعت نماز به همین ترتیب خوانده می شود.

فصل: دعاهای مخصوص روز سیزدهم

خدایا، با اطاعت و ولایت تو و ولایت پیامبرت محمد و ولایت محبوب پیامبرت، امیر مؤمنان و ولایت حسن و حسین نوادگان پیامبرت و سرور جوانان بهشت، دین داری می کنم. ای پروردگار من، با ولایت علی بن حسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی و آقا و مولایم صاحب الزمان، ای پروردگار من، با اطاعت و ولایت آنان و با تسلیم در برابر آنچه آنان را بدان برتری بخشیده ای و با رضایت و بی آنکه انکار و یا گردنکشی کنم، بر اساس آن چه در کتابت فرو فرستاده ای، دین داری می کنم.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و ولیّ و جانشین و زبان گویای خود و کسی که به عدل و داد برمی خیزد و حرمت تو را بزرگ می دارد و کلام تو را بر زبان می راند و دیده بینا و گوش شنوای تو است و گواه بر بندگانت و حجت بر آفریده هایت می باشد و در راه تو جهاد می نماید و در طاعتت می کوشد را رفعت بخش و او را در پناه خود قرار ده و با لشکر پیروز خود یاری کن و به او یاری رسان. من و پدر و مادرم و فرزندانشان و فرزندان مرا از کسانی قرار ده که او را یاری می کنند و در دنیا و آخرت از یاری او بهره مند می شوند ، شکست و رخنه ما را به واسطه او و به هم آور و شکاف ما را به واسطه او، ببند. خدایا، به واسطه او ستم را نابود کن و دشمنان او را هلاک کن و سران گمراهی را درهم شکن تا هیچگاه فرمانروایی از آنان بر زمین قرار ندهی(1).

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز مرا از ناپاکی ها و پلیدی ها، پاکیزه ساز و در برابر رخدادهای مقدر شده، شکیبا بدار و به تقوا و همنشینی با نیکان موفق گردان. به عزّتت، ای نور چشم بیچارگان.

1- .الاقبال: 143-144

باب هجدهم : دعاهای مخصوص شب و روز چهاردهم ماه که دارای روایت های مختلفی است

اشاره

دعای شب چهاردهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه - رحمهم الله-:

منزه باد خدایی که با رحمت خود بر من عطا می کند و عطایش را به خواست خود بر من می گستراند، آن گاه رحمتش را به نعمت و عطاهایش اختصاص می دهد، تا آفرینش خود را در معرض دید تماشاگران قرار دهد و ظرافت های حکمتش را به اندیشه کنندگان بنمایاند. گواهی می دهم که معبودی جز خدا وجود ندارد، یگانه است و شریکی برای او نیست و آفریده ها را به تنهایی و بدون یار و یاور می آفریند و همه کارهای خود را به تنهایی و بدون پشتیبان انجام می دهد، دل ها با ضمیر خود و اندیشه ها با آنچه که بر آنها می گذرد و جان ها در مکنونات خود او را شناخته اند، دستاوردهای علمی او را جسته اند ولی او از دست آن ها بیرون شده است و .... او نزدیک و شنوا، حاضر و بلندپایه است. خدایا، این شب، درخشان ترین و نورانی ترین شب ماه تو و آراسته ترین و پر نورترین شب به واسطه نور ماه شب چهاردهم می باشد، درخشش ماه در این شب و پرتوی آن را بر پهنای زمین گسترانیدی و امشب، پایان چهارده روز از ماه رمضان و آغاز چهارده روز باقی مانده آن است. خدایا، پس نور گذشت خود را در آن بر من بگستران و تاریکی های خشم خود را از من بر کنار دار. خداوندا، بخشش و نعمتت امیدم را افزون می کند و نگاه داری تو، خاطرم را می گشاید و تو از ضرر من سود نمی بری تا تو را به سود بردن از این طریق متهم کنم و از سود من ضرر نمی کنی تا در درخواست منفعت ها، از تو

شرم کنم، پس چگونه بخل می ورزد کسی که به گذشتن از بنده اش نیازی ندارد، بنده ای که چاره ای جز عفو او ندارد. و یا چگونه او را رها می کند تا وارد گمراهی ها شود؛ در حالی که هدایت خود را به او ارزانی داشته است. هرگز! ای مولای من، تو گرامیتر و مهرورزتر و مهربانتر از این هستی. خداوندا، این شب را به عمل شایسته ای که باطن آن مورد پسند تو است و در آخرت با بوی خوش خود مرا شاد می گرداند و عفو و گذشت تو را در اول و آخر این ماه بر من قطعی می گرداند، به پایان آر، ای مهربان ترین مهربانان، ای رحمت گستر، ای مهربان. درود و سلام بسیار خدا بر پیامبر خدا محمد و خاندان او.

دعای دیگر شب چهاردهم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان به روایت محمد بن ابی قرّه: ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان، ای آگاه ای زنده ای پاینده. خداوندا، در برابر عمل خود چیزی از تو نمی خواهم، از عملم بیمناکم، و هر چه می خواهم از رحمت تو می خواهم، پس بر محمد و خاندان او درود فرست و از طاعت خود، آن چه تو را خشنود می گرداند، بر من ارزانی دار و روزه ام را بپذیر و مرا مورد رحمت خویش قرار ده و بر من رحم کن. خداوندا، به زیباترین نام ها و به آن اسم اعظم و روی با کرامت و روح بسیار منزه و سخن پاکیزه و فرمانروایی جاودانه و بزرگ و سلطنت درخشان و قرآن استوار و بخشش بزرگ و فراوان و به آن اسم که هر گاه بدان خوانده شوی اجابت می کنی و هر گاه به آن درخواست شوی عطا می کنی، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این ماه مبارک، مرا از آتش جهنم رها کنی؛ زیرا من به رحمت تو نیازمندم، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب: [ای آغاز و پایان همه چیز] ای سرپرست دوستان و ای شکوهمند چیره بر سرکشان و ای معبود اولین، مرا آفریدی در حالی که چیزی نبودم و به طاعت خود فرمان دادی. ای آقای من، با تمام توان اطاعتت کردم. پس اگر سستی ورزیدم یا خطا کردم یا فراموش نمودم، ای آقای من، بر من تفضّل کن و امیدم را قطع مکن و رحمت خود را بر من ارزانی دار و میان من و پیامبر رحمت،

محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله در یک جا گردآور و مرا بیامرز، به راستی که تو توبه پذیر و مهربانی.

فصل: دعای مخصوص روز چهاردهم

خدایا، با عقوبت خود، مرا ادب مکن و با حیله ات فریبم مده. ای پروردگار من، از کجا خیر برای من باشد در حالی که خیر جز در نزد تو نیست و از کجا نجات برای من باشد در حالی که جز از طریق تو نمی توان بدان دست یافت. نه کسی که کار نیکی انجام داد، از یاری و رحمت تو بی نیاز است و نه آن کس که گناه کرد، از قدرت تو بیرون آمد. ای پروردگار من، تو را به تو شناختم و تو بودی که مرا به سوی خود راهنمایی کردی و فرا خواندی و اگر تو نبودی، هرگز نمی دانستم که تو چیستی. ستایش خدا را که هر گاه او را می خوانم، به من پاسخ می دهد، اگر چه وقتی او مرا می خواند، سستی می کنم؛ و ستایش خدا را که هرگاه از او درخواست می کنم، عطایم می کند، اگر چه وقتی او از من قرض می طلبد، بخیل و تنگ چشم هستم؛ و ستایش خدا را که مرا به خود واگذار کرد و گرامی داشت و به مردم واگذار نکرد تا مبادا به من اهانت کنند و مرا خوار بدارند؛ و ستایش خدا را که با وجود بی نیازی، نسبت به من اظهار دوستی نمود. خداوندا، شفاعت کننده ای ندارم جز این که می دانم تو برترین کسی هستی که بیچارگان آهنگ تو را می کنند، و با اعتراف به آن که بخشش و نیرو و قدرت از آن تو است، از تو می خواهم بار گناه مرا که پشتم را خم کرده است، برداری و مرا از خواهش نفسم که بر عقلم غلبه کرده است، حفظ کنی و از کسانی که برای طاعتت برگزیده ای، قرار دهی(1).

دعای دیگر این روز: خداوندا، بر لغزش هایم خرده مگیر و از خطاها و لغزش های من در گذر و مرا آماج بلاها و آسیب ها مگردان. به عزتت، ای سرافراز کننده مسلمانان.

1- . الاقبال: 147-148

باب نوزدهم: اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز پانزدهم که دارای روایت های مختلفی است

اشاره

غسل، چنان که پیش از این گذشت. صد رکعت نماز: در هر رکعت ده بار قُل هُوَ اللهُ أَحَد. زیارت امام حسین علیه السلام و ده رکعت نماز. و دعاهایی که بر اساس روایت های متعدد می آوریم.

درباره غسل، بنابر نقل شیخ مفید، در روایتی آمده است که امام صادق علیه السلام فرمودند: در شب نیمه ماه رمضان غسل مستحب است. درباره صد رکعت نماز، از امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارشان از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلّم فرمودند: هر کس در شب نیمه ماه رمضان صد رکعت نماز بخواند و در هر رکعت یک بار سوره حمد و ده بار «قُل هُوَ اللهُ أَحَد» را بخواند، خداوند متعال ده فرشته به سوی او می فرستد تا دشمنان او، اعمّ از جنّیان و انسان ها را از او دور کنند و نیز سی فرشته دیگر که مژده بهشت را به او می دهند و سی فرشته دیگر که مژده ایمنی از آتش جهنم را به او می دهند. این روایت با سند متصل در یک کتاب اصل کهن آمده است.

ابن ابی قرّه در روایت دیگر ذکر کرد: هر کس این نماز را بخواند، از دنیا نمی رود تا این که در خواب صد فرشته را می بیند؛ سی فرشته بشارت بهشت را به او می دهند و سی فرشته مژده ایمنی از آتش جهنم را به او می دهند و سی فرشته او را از گناه نگاه می دارند و ده فرشته به هر کس که بخواهد به او نیرنگ بزند، نیرنگ می زنند.

درباره زیارت امام حسین علیه السلام درشب نیمه ماه رمضان، روایتی در اوایل این کتاب ذکر کردیم. در حدیث دیگر که علی بن عبدالواحد النهدی در کتاب

خود ذکر کرده است، علاوه بر زیارت امام حسین علیه السلام، ده رکعت نماز برای این شب نقل شده است. در این حدیث آمده است: به حضرت صادق علیه السلام عرض شد: به نظر شما، کسی که در نیمه ماه رمضان، در کنار قبر او - یعنی حسین علیه السلام - حضور پیدا کند، چه پاداشی دارد؟ فرمودند: به به! هر کس بعد از نماز عشا در شب نیمه ماه رمضان ده رکعت نماز غیر از نماز شب، در کنار قبر آن حضرت بخواند، به این صورت که در هر رکعت یک بار سوره فاتحه الکتاب و ده بار «قُل هُوَ اللهُ أَحَد» بخواند و به درگاه خدا از آتش جهنم پناه بجوید، خداوند متعال نام او را جزو آزادشدگان از آتش جهنم می نویسد، و از دنیا نمی رود تا این که در خواب فرشتگانی را می بیند که به او بشارت بهشت و ایمنی از آتش جهنم می دهند.

دعاهای این شب ها را از کتاب های کهن راویان امامیه - رحمهم الله - آورده ایم، البته پاره ای از این دعاها از این نسخه ها افتاده است:

دعای شب پانزدهم: پاک است خدای دگرگون کننده دل ها و دیده ها، پاک است خدای دگرگون کننده شب و روز و آفریننده زمان ها و روزگاران، که مقدرات را بر اساس خواست خود روان گردانید و چیزی جز او جاودان نمی ماند و همه چیز را نیستی فرا می گیرد. پس اوست زنده پاینده و جاودان، بلند مرتبه است خدایی که پروردگار جهانیان است. خداوندا، روزهای ماه رمضان گذشت و به نیمه رسید و رو به پایان می رود و من اندوخته ای چشمگیر و اعمال شایسته ای ندارم که بر آن تکیه کنم، تنها به تو ایمان دارم و امیدم تویی، ترس از تو امیدم را خدشه دار می کند ولی ایمانم در نزد تو تباه نمی شود و آن هم به توفیق توست.

خداوندا، تو را سپاس که دستم را از ریسمان محکم خود جدا نکردی و به واسطه جدایی از آن، مرا جزو کسانی که بدبختی بر آنان عارض گشته است، قرار ندادی. خداوندا، پس نسبت به خواهش های نفسانی ام به عدل و داد رفتار کن، که از آن ها به درگاه تو شکایت می کنم و با کمک تو امید به سرکوب آن ها دارم؛ زیرا تو اراده می کنی و توانایی، ولی من اراده می کنم و توانایی ندارم. ای معبود و آقای من، تو مغلوب استدلال کسی قرار نمی گیری، لیکن کسی هستی که درخواست کنندگان به تو امید دارند و در عین حال ترس از تو در دل هاست. تو محاسبه می کنی و ما فراموش می کنیم و شیرینی و تلخی سرنوشت به دست تو است. خداوندا، حلاوت

ص: 67

گذشت را به من بچشان و اندوه خشمت را به من مچشان. درود خداوند بر محمد و خاندان پاک او، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر شب پانزدهم به نقل از محمد بن ابی قرّه در کتاب عمل شهر رمضان: ای خدایی که زیبایی را آشکار کردی و زشتی را پوشاندی، ای خدایی که مرا به واسطه جنایتم کیفر ننمودی و پرده دری نکردی، ای صاحب گذشت بزرگ، ای کسی که به زیبایی چشم می پوشی، ای گسترنده آمرزش، ای گشاینده رحمت با دستان خود و ای همدم همه نجواها، ای منتهای همه شکوه ها و ای درگذرنده از لغزش ها، ای اجابت کننده دعاها، ای آغاز کننده نعمت ها پیش از استحقاق آن ها، ای پروردگار من، ای آقای من ای مولای من، ای منتهای مطلوب من، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و چهره ام را در آتش جهنم زشت نگردانی... سپس حاجتت را بخواه. ان شاء الله تعالی برآورده می شود.

سپس میگویی: خداوندا، ای گشاینده همه اندوه ها و ای برطرف کننده همه ناراحتی ها و ای همدم همه تنهاها و ای برطرف کننده رنجوری ایوب و ای شنونده صدای یونس اندوهگین و ای شکافنده دریا برای موسی و بنی اسرائیل و نجات بخش موسی و همراهانش، از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این ماه بزرگ که افراد را در آن از جهنم آزاد می کنی و گناهان را می بخشی، آن چه از سختی آن بیم دارم، آسان ساز و آن چه از اندوه آن می هراسم، برای من راحت گردان. ای فریادرس من در هنگام اندوه و ای همدم من هنگام سختی، ای نگاه دارنده هراسناکی که پناه می طلبد، ای روزی دهنده گرفتار نادار، ای فریادرس انسان مغلوب نیازمند، ای آزاد کننده اسیر به بند کشیده شده، ای رها کننده زندانی اندوهگین، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در تمام امورم برای من گشایش و راه خروج و آسانی زودرس، قرار دهی. ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب: آقای من، تو بسیار مهربانی. مولای من، تو بسیار عطا کنندهای. آقای من، تو بزرگواری. مولای من، تو بسیار گذشت کنندهای. آقای من، تو بردباری. مولای من، تو بسیار بخشندهای. آقای من، تو شکست ناپذیری. مولای من، تو نزدیکی. آقای من، تو یگانهای. مولای من، تو چیرهای. آقای من، تو

ص: 68

بی نیازی. مولای من، تو شکست ناپذیری. بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز و بر من رحم کن و از من درگذر، به راستی که تو والاترین و بزرگترین هستی.

فصل: دعای مخصوص روز پانزدهم:

ای بخشنده و نیکوکار، ای شکوهمند و بزرگوار، ای صاحب جود و تفضل، ای بخشنده، ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، تو پشتوانه پناهندگان و ایمنی بخش بیمناکان هستی. اگر در کتاب مرا بدبخت نوشته ای، اکنون مرا در نزد خود نیکبخت و موفق به انجام کارهای خیر بنویس و نام بدبختی را از من بزدای؛ زیرا در کتابی که بر پیامبرت صلی الله علیه و آله فرو فرستاده ای، فرموده ای: {خدا هر چه را بخواهد، محو یا اثبات می کند و اصل کتاب نزد او است}.

خداوندا، روزی پاکیزه روزی ام کن و در کار شایسته به کارم گیر. خدایا، به رحمت خود روزی گسترده، حلال و پاک خود را بر من ارزانی دار، روزیای که منت و بخششی از جانب تو بر من و موجب بی نیازی من از آفریده هایت گردد و خالص باشد و منتی از هیچ کس از آفریده هایت غیر تو با آن همراه نباشد و ما را در این روز از سپاسگزاران قرار ده و در روز ملاقات با خود، مرا رسوا نکن. خداوندا، از تو گستردگی روزی در دنیا را خواهانم و از اسراف در آن به تو پناه می برم و از تو عدم تمایل به دنیا را خواهانم و از آزمندی به آن، به تو پناه می برم و از تو بی نیازی در دنیا را خواهانم و از نیازمندی در آن به تو پناه می برم. خداوندا، اگر روزی را در دنیا بر من گستراندی، رغبت مرا به آن کم کن و اگر روزی ام را کم کردی، مرا نسبت به آن متمایل مگردان.(1)

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز طاعت و عبادت فروتنان را روزی ام گردان و توبه شوریدگان را در دلم انداز. به ایمنی ات، ای ایمنی بخش بیمناکان.

1- . الاقبال: 150-153

باب بیستم : دعاهای مخصوص شب و روز شانزدهم بر گرفته شده از چندین روایت

اشاره

دعای شب شانزدهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

خداوندا، منزهی تو و معبودی جز تو وجود ندارد، به توفیق خود پرستیده می شوی و به واسطه یاری نکردنت، مورد انکار قرار می گیری. عبرت هایت را نشان دادی و تغییراتت آشکار گشت و آثار گذشتگان را پند آیندگان قرار دادی، خواهش های نفس چیره اند و لذت ها انسان را به سوی خود می کشند و ما با عدم بصیرت و نا پسندانه مانع امر و نهی تو می شویم، و از راه راست منحرف می شویم و از راه های درست دوری می جوییم. پس اگر شتاب می کردی، از ما انتقام می گرفتی و در این حال ستمی از تو سرنزده بود، لیکن نیکی ات را ادامه می دهی و مهلت می دهی و از روی مهرورزی و بخشش خود، درنگ می کنی. چه بسا کسانی که نعمت خود را به آنان ارزانی داشتی و امکان دادی که از کفر گناه بزرگ توبه کنند و بعد از فرو رفتن در تنگنا هدایت نمودی، به گونه ای که اگر هدایت تو نبود، گمراه و نابود بودند، تا این که براهین تو آنان را رهایی بخشید؛ و چه بسا کسانی که نعمت را بر آنان گستردی و طغیان ورزیدند و نرمی نشان دادی و آنها لجوج و گستاخ شدند و سرانجام از آنان انتقام گرفتی و از راه برکندی. خداوندا، پس در این شب مرا از کسانی قرار ده که عملشان را پسندیده ای و لغزش هایشان را آمرزیده ای و بر غفلتشان رحم کرده ای و موی پیشانی شان را گرفته و به اطاعت خود کشانده ای و بازگشتشان را به بهشت و جوار خود قرار داده ای. درود و سلام خداوند بر حضرت محمد و خاندان او، ای مهربان ترین مهربانان.

ص: 70

دعای این شب به نقل از کتاب عمل شهر رمضان نوشته محمدبن ابی قرّه: خداوندا، تو معبود منی و من نیازمند توام. در بزرگداشت نامت، جز تو شفیعی ندارم و نه کسی که نزدیک تر از تو به من باشد و امیدم به او فراوان. پیشاپیش خواسته های خود و بعد از یاد نعمت هایت، به تو اقرار می کنم و مدح و ثنایم مخصوص توست، بزرگی ات را می ستایم و مقام قدست را تسبیح می کنم. ستایش تو را که سپاسگزاری از خود را بر من واجب نمودی و نعمتت را به من شناساندی و عافیتت را به من پوشاندی و عطایای بزرگ و برترت را به من ارزانی داشتی؛ زیرا ای آقای من، فرمودی: {گر سپاسگزاری کنید، نعمت شما را افزون خواهم کرد و اگر ناسپاسی نمایید، قطعا عذاب من سخت خواهد بود.} و سخن تو راست و وعده ات حق است و ای آقای من،

فرمودی: {اگر نعمت [های] خدا را شماره کنید، آن را نمی توانید بشمارید.} و نیز فرمودی: {پروردگار خود را به زاری و نهانی بخوانید.} و فرمودی: {با بیم و امید او را بخوانید که رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است.} خدایا، من اندک از بسیار را درخواست می کنم با این که نیاز من به آن بسیار و بی نیازی تو از آن دیرینه است، و برآوردن آن برای تو آسان و راحت است.

خداوندا، بخشیدن گناهان و در گذشتن از خطاها و نادیده گرفتن ستم ها و پوشانیدن اعمال ناپسند و بردباری ات در برابر گناهان بزرگی که سهوا یا عمدا از من سر زده است، مرا حریص کرده تا چیزی از تو بخواهم که مستحق آن نیستم. با اطمینان تو را می خوانم و بدون ترس و دلهره و با شوق و محبت، در حالی که بر تو ناز می کنم، آنچه را که از تو می خواهم، می خواهم. اگر حاجتم به تاخیر افتد، با جهل خود تو را سرزنش می کنم، در حالی که شاید تاخیر آن به خیر من بوده است، زیرا تو از عاقبت همه چیز آگاهی. پس ای پروردگار من، آقایی بزرگوارتر و شکیباتر از تو که بر بنده فرومایه اش صبر کند، ندیده ام؛ زیرا ای پروردگار من، تو مرا می خوانی و من از تو رو برمی گردانم و با من اظهار دوستی می کنی و من بر تو خشم می کنم و به من مهربانی می کنی و من نمی پذیرم، گویی که من بر تو منت گذارده و چیزی بخشیده ام، با این همه، مانع رحمت و نیکی و تفضل تو به جود و کرم بر من نشد، پس بر محمد

و آل محمد درود فرست و بر این بنده نادانت رحم کن و با فضل و نیکوکاری ات بر او ببخش، به راستی که تو بخشنده و بزرگواری.

دعایی منقول از رسول اکرم صلی الله علیه و آله در این شب: ای خدا ای خدا، ای خدا ای خدا، ای خدا ای خدا، ای رحمت گستر ای رحمت گستر، ای رحمت گستر ای رحمت گستر، ای رحمت گستر ای رحمت گستر، ای رحمت گستر ای رحمت گستر، ای مهربان ای مهربان، ای مهربان ای مهربان، ای مهربان ای مهربان، ای مهربان ای مهربان، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار مهربان ای بسیار مهربان، ای بسیار مهربان ای بسیار مهربان، ای بسیار مهربان ای بسیار مهربان، ای بسیار مهربان ای بسیار مهرورز ای بسیار مهرورز، ای بسیار مهرورز ای بسیار مهرورز، ای بسیار مهرورز ای بسیار مهرورز، ای بسیار مهرورز ای بسیار مهرورز، ای بلندپایه ای بلند پایه، ای بلندپایه ای بلند پایه، ای بلندپایه ای بلند پایه ای، ای بلندپایه ای بلند پایه، بر محمد و آل محمد درود فرست، به راستی که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

فصل: دعاهای مخصوص روز شانزدهم

خداوندا، گناهم را بیامرز و روزی ات را بر من بگستران و آن را مبارک گردان و مرا به هیچ کس جز خودت نیازمند مکن. خدایا، از فضل خود روزی مان کن و روزی ات را بر ما مبارک گردان و از آفریده هایت بی نیازمان گردان و از عطا و پاداش خود محروم مگردان. خداوندا، ما روزی پاک و گسترده و یاری بر اطاعت و توان انجام عبادتت را از تو می خواهیم. خدایا، ما را از بلای خود عافیت بخش و از فضل خود، روزی مان کن و از شرّ آفریده هایت کفایت فرما(1).

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز من را به عمل نیکان موفق بدار و از همدمی با بدان دور بدار و به رحمت خود در سرای آرامش جای ده، به عبودیت تو ای خدای پیشینیان و آیندگان.

1- . الاقبال: 155-157

باب بیست و یکم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هفدهم بر اساس چندین روایت

اشاره

یکی از اعمال شب هفدهم، عبارت از غسل است که بدان اشاره شد و این، شبی است که در صبح آن، دو گروه در جنگ بدر جنگیدند و خداوند پیامبر خود صلی الله و آله را پیروز گردانید. دعاهای این شب که بر گرفته از چندین روایت هستند، عبارتند از: دعای شب هفدهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

منزه باد خدایی که به قدرت خود سربلند و به چیرگی خود مالک است و هیچ چیز از قبضه اختیار او خارج نیست و هیچ امری نیست جز آن که به دست اوست، خدایی که ابتدائاً و با درخواست می بخشد و نعمت خود را باز می گرداند و ستوده و والا است و با توفیق او، او را ستایش می کنیم، از این رو نعمت های او پی در پی و بی شمار است و به واسطه نعمت ها و راهنمایی هایش او را به بزرگی یاد می کنیم، و عطاهایش را نمی توان جبران نمود و ستایش خدا را که مالک مالکان است و به عزتمندان عزت می بخشد و خواران را خوار می گرداند. خداوندا، این شب، شب هفدهم ماه رمضان است، ده که اولین دهه هاست و هفت که بهترین اعداد مفرد می باشد که در پی عدد سابق آمده است. ای مولای من، وای بر کسی که این روزها را به سر کرده باشد، بدون آنکه حقی از تو ادا کند و یا بدون نزدیکی به درگاهت، بخواهد تو را خشنود سازد و وای بر من؛ زیرا پرکردن شکم از خوراکی ها و نوشیدنی ها مرا از تو بازداشت و تعدد راه ها و روش ها مرا فریفت و خواب آلودگی ام مرا به سوی لذت های آن کشاند و از غفلت، بر مرکب لذت ها سوار شدم، پس فریفتگی را از من دور کن و مرا نجات ده و بر بصیرت و روشنگری ام بدار و مرا از غفلت باز دار و به بیداری و هوشیاری بسپار، به سعادتی که آن را بر من قطعی

بگردانی و رویم را نزد خود سپید گردانی و مرا به خود نزدیک کنی، ای مهربان ترین مهربانان، درود و سلام خداوند بر محمد، پیامبر خدا و خاندان او.

دعای دیگر در شب هفدهم که در روایت است حضرت باقر علیه السلام فرمودند: این شب همان شبی است که در آن دو گروه در جنگ بدر جنگیدند و خداوند متعال، معجزات بزرگ خود را درباره دوستان و دشمنانش آشکار نمود. متن دعا به این صورت است: ای یاور محمد، درود و سلام خدا بر او و خاندانش، در جنگ حنین و ای نابود کننده سرکشان و ای حافظ پیامبران، به حق یس و قرآن استوار و به حق طه و دیگر سوره های قرآن بزرگ، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این شب چنان نیرویی به من ببخشی که بازویم را بدان قوی سازم و نیازم را برآورده کنم. ای بزرگوار، من به گناهانم اعتراف می کنم، پس هر چه خواهی با من بکن، که جز آن چه مقرر نموده ای به من نخواهد رسید، تنها بر تو توکل نمودم و تو برای من کافی هستی و تو پروردگار عرش با کرامت می باشی. خداوندا، از تو خواستارم تا زمانی که زنده ام و تا پایان عمرم، بهترین روزی را به من ارزانی دار. تا به واسطه آن، بر انجام خواسته هایم نیرو بگیرم و به تو نزدیکی جویم، نه آنکه روزی ات چنان فراوان باشد که طغیان کنم و یا چنان کم که به زحمت افتم و مرا از سپاسگزاری نعمتت به چیز دیگر مشغول مساز و بی نیازی از مردمان بد را به من عطا کن و به تو پناه می برم از شر دنیا و آن چه در آن است.

خدایا، دنیا را زندان من و جدایی از آن را مایه اندوهم قرار مده، و هر گاه که مرگ برای من بهتر از زندگانی شد، از فتنه های دنیا به سوی سرای زندگانی و جایگاه نیکان ببر، در حالی که عملم را پذیرفته ای، و از تنگی و سختی و سستی و تسلط دنیا و تجاوز تجاوزکاران آن به تو پناه می برم. خداوندا، هر کس قصدی به من دارد، تو او را قصد کن. هر کس بخواهد به من نیرنگ بزند، نیرنگش بزن و مرا از اندوه کسی که اندوه خود را بر من وارد کند، کفایت کن و گفتار مرا با کردارم تصدیق کن و حالم را اصلاح گردان و خانواده و مال و فرزندان و برادرانم را برای من خجسته بدار. خداوندا، گناهان گذشته ام را بیامرز و مرا درآنچه از عمرم باقی مانده است، حفظ کن، تا در حالی که از من خشنودی، با تو ملاقات کنم.

پس حاجتت را بخواه، و بعد از خواندن دعای فوق سجده کن و در سجده بگو: چهره فانی و از بین رونده ام که نگاه می دارند و از او حساب می کشند و گناه کار است، در برابر تو که گرامی و پاینده و جاودانی و بسیار آمرزنده و مهربان به سجده افتاده است. پاک است پروردگار بلند مرتبه من و او را ستایش می کنم، از خدا آمرزش می خواهم و به درگاه او توبه می کنم.

سپس بگو: خداوندا، ای پروردگار این شب بزرگ، ستایش تو را که مرا از پرتگاه های نابودی و چنگ زدن به رشته های تاریکی و انکار طاعت و رد دستوراتت و توجه به غیر تو و عدم تمایل به آن چه نزد تو است و گرایش به آن چه در نزد دیگران است، نگاه داشتی؛ و این بخششی است که به من ارزانی داشتی و رحمتی که مرا مورد رحمت خود قرار دادی، نه به واسطه اعمال گذشته ام و یا آن که مستحق و مستوجب نیکی تو باشم. تو را سپاس که مرا بر شکر خود رهنمون ساختی و به پیروی از اهل دانش و معرفت و بصیرت به درهای هدایت راهنمایی کردی و اگر تو نبودی، نه به طاعتت رهنمون می شدم و نه دستوراتت را می شناختم و نه راه تو را می پیمودم. پس سپاس بسیار مخصوص توست و منت برتر برای توست، به نعمت های تو، همه کارهای شایسته کامل می گردد.

دعایی دیگر منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این شب: خداوندا، این همان ماه رمضانی است که قرآن را در آن فرو فرستادی و فرمان آبادانی مسجدها و دعا و روزه داری و شب خیزی در آن را دادی و اجابت دعا را حتمی کردی و ما تلاش خود را کردیم و تو ما را بر آن یاری نمودی، پس ما را در این ماه بیامرز و آن را آخرین ماه رمضان ما قرار مده و از ما درگذر، که تو پروردگار مایی و بر ما رحم کن که تو سرور مایی و ما را از کسانی قرار ده که به سوی آمرزش و خشنودی ات باز می گردند، به راستی که تو والاترین و بزرگ ترین هستی.

فصل: دعاهای مخصوص روز هفدهم

خداوندا، هیچ گاه مرا به اندازه یک چشم بر هم زدن، به خود وامگذار و به هیچ یک از آفریده هایت محتاج مکن و دلم را بر طاعتت استوار بدار. خدایا، مرا با چنگ زدن به ریسمانت حفظ کن و از روزی خود بهره مند گردان و با گذشت

خود از آتش جهنم رهایی ام ده. خدایا، شتاب کردن آن چه را که شتاب در آن به خیر من است و به تاخیر انداختن آن چه را که تاخیر آن به خیر من است، از تو خواهانم. خدایا، روزی مرا حلال و آسان و همراه با عافیت از جانب خود قرار ده. خداوندا، ناداری مرا در دنیا برطرف کن و بی نیازی را در جانم قرار ده و مرا به سوی خود متمایل گردان. خداوندا، امیدت را در دلم استوار بدار و امیدم را از آفریده هایت قطع کن، تا به کسی غیر از تو امید نبندم، ای پروردگار جهانیان. خدایا، مرا در سفر نگاه دار و در نبود من، تو حافظ خانواده ام باش و روزی ام را بر من مبارک گردان. و مرا در نزد خودم خوار و در چشم مردم بزرگ بدار و ای پروردگار، مرا محبوب خود قرار ده و بر انجام اعمال شایسته یاری کن و به اعمال ناپسند دچار مکن و درون مرا بر ملا نکن و مرا به اندازه گناهانم خوار مکن. و ای پروردگار من، از غربت در نزد مردم، دوری خانه و معرفت اندکم به درگاه تو شکایت می کنم. ای مهربان ترین مهربانان.(1)

دعای دیگر این روز: خدایا، در این روز مرا به اعمال شایسته رهنمون شو و خواسته ها و آرزوهایم را برآور. ای خدایی که نیاز به توضیح و درخواست نداری، ای خدایی که به آن چه در دل خاموشان می گذرد آگاهی، بر محمد و خاندان پاک او درود فرست.

1- .الاقبال: 158-161

باب بیست و دوم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز هجدهم، بنا بر چند روایت

اشاره

دعای شب هجدهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه: معبودی جز خدا وجود ندارد، یگانه است و شریکی در سلطنت، و ستیزه جویی در قدرتش نیست و همه چیز را به شماره آورده است و برای آفریده ها وقت مشخصی قرار داده است. از این رو، تمام موجودات اعم از موجوداتی که دیده می شوند و یا دیده نمی شوند، جز روی او نابودند و همه به سوی او بازگردانده می شوند و پاک است خدایی که همه اشیا را مغلوب خود قرار داد و به قدرت خویش بر آن ها مستولی شد و با عزتش در اختیار خود درآورد. پاک است خدایی که مرا آفرید در حالی که هیچ چیز نبودم و به رحمت خویش سرپرستی مرا عهده دار شد و به نعمت خود مرا تغذیه نمود و عطاهای خود را بر من گستراند و با الهام یگانگی خود و تصدیق پیامبران و حاملان پیامش و نیز تصدیق کتاب هایی که بر آفریدگانش فرو فرستاد و وسیله اتمام حجت بر آن ها، هدایت خود را بر من ارزانی داشت، خدایی که مرا در زمره منکران قرار نداد تا خوار گردم و به ستیزه جویان نسپرد و از نژاد و ریشه بزرگوارترین و برترین پیامبران که درود خدا بر آنان، قرار داد و مرا با خاتم پیامبران یاری نمود. خدایا، عزت مرا خوار مگردان و بعد از آن که مرا بالا بردی، پایین میاور و پس از آن که یاری ام کردی، مرا تنها رها مکن و گناهانم را در این شب بیامرز و دعاهایم را بشنو و اعمالی را که برای تقرب به درگاهت به جا آورده ام، بپذیر. به راستی که تو بر هر چیز توانایی، درود و سلام خداوند بر محمد پیامبر خدا و خاندان او.

دعایی دیگر در این شب، به نقل از کتاب عمل شهر رمضان اثر محمدبن ابی قرّه: خداوندا، ستایش تو را همان گونه که خود را ستوده ای و به برترین

ستایشی که ستایش گران از آفریده هایت تو را ستوده اند، ستایشی که مورد پسندترین و شایسته ترین و محبوب ترین و برترین و نزدیک ترین و پاداش آورترین ستایش باشد، ستایشی که توصیف هیچ توصیف کننده و ستایش هیچ ستایشگر و خیال هیچ خیال کننده و اندیشه هیچ اندیشمندی بدان نرسد، ستایشی که اهل آسمان ها و زمین ها از آن ناتوان باشند و همه افراد معصوم و مویدی که در کتاب بدون تغییر و تبدیل خود از آنان پیمان گرفته ای، به حدود و منتهای آن نرسند، ستایشی که زیبنده تو است و پیوسته با تو می ماند و جز برای تو شایسته نیست، ستایشی که از ستایش همه ستایشگران برتر باشد و سپاسی که سپاسگزاری همه سپاسگزاران را در بر بگیرد، ستایشی که همیشه با تو باشد و هر گاه پسندیدی افزون گردد و هر گاه خواستی ببالد، ستایشی جاودان با جاودانگی تو و پاینده با پایداری تو، چنان که ما را بر بسیاری از آفریده هایت برتری دادی و شناخت خود و روزه ماه رمضان را بر ما ارزانی داشتی. خداوندا، به مقام

محمد و دیگر پیامبرانت که درود بر او و آنان، از تو می خواهم بر محمد و آل محمد درود فرستی و روزه ام را بپذیری و از روزی افزون و رحمت و عافیت و نعمت ها و روزی گوارای خود به اندازه ای که به صلاح دین و سبب استواری آخرت ما باشد، به من و بستگان و فرزندان و خاندان و کسانی که مورد اهتمام من هستند و به همه مردان و زنان مومن، ارزانی داری.

دعایی دیگر منقول از رسول اکرم صلی الله علیه و آله در این شب: ستایش خدا را که ما را به واسطه این ماه گرامی داشت و قرآن را در آن بر ما فرو فرستاد و حق آن را بر ما روشن گردانید و خدا را بر این بصیرت سپاس می گوییم. پس ای معبود ما و معبود پدران نخستین ما، تو را به نور رویت سوگند، توبه در این ماه را روزی مان کن و از یاری ما دست برندار و بر خلاف حسن ظن ما عمل مکن. به راستی که تو بزرگ و سرفراز هستی.

در حدیث است که امام صادق علیه السلام فرمودند: در هجدهم ماه رمضان زبور نازل شد. بنابراین، شایسته است در حفظ حرمت آن بیشتر دقت کنیم و اعمال نیک انجام دهیم.

خداوندا، ستمگران به کتاب تو کفر ورزیدند و آیاتت را انکار کردند و فرستادگانت را تکذیب نمودند و دینی غیر از دین تو بنیان نهادند و در فساد بر روی زمین کوشیدند و بر خاموش کردن نور تو همکاری نمودند و با والیان امر تو ستیزه جویی کردند و با دشمنانت دوستی نمودند و با دوستانت دشمنی ورزیدند و به اهل بیت پیامبرت ستم نمودند. خدایا، از آنان انتقام بگیر و عذاب را بر آنان نازل کن و آنان را از ریشه بر کن. خدایا، آنان دین تو را تباه کردند و اموالت را دست به دست چرخاندند و بندگانت را به بردگی کشاندند، پس جلوی قدرت آنان را بگیر و نیرنگشان را سست کن و دل های مومنان را از شر آنان بهبودی بخش و میان دل های دشمنانت اختلاف بینداز و کار آنان را آشفته بگردان و تندی و ترس آنان را در میان خودشان قرار ده و خون آنان را به دست مومنان بریز و از آن جا که خبر ندارند، بگیرشان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست. خدایا، ما در روز قیامت که مصیبت آن فراگیر است، گواهی می دهیم که آنان هیچ گاه گناه نکرده اند و هرگز معصیت مرتکب نشده اند و هیچ گاه طاعت تو را ترک نکرده اند و این که مولا و سرور ما امام زمان علیه السلام است، او که هدایتگر هدایت یافته و پرهیزکار و پاک و پاکیزه و مورد پسند تو است، پس به دست او، ما را در راه هدایت و مسیر بزرگ او قرار ده و بر پیروی از او و ادای حقش یاری کن و ما را جزو یاران او محشور گردان. به راستی که تو شنونده دعا هستی.(1)

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز مرا برای بهره برداری از برکات سحرهای آن، بیدار و آماده کن و دلم را به پرتو انوار آن روشن گردان و تمام اعضای بدنم را پیرو آثار آن قرار ده. ای نور دل عارفان.

مؤلف: سپس سید بن طاووس با ذکر اعمال شب نوزدهم سخنش را پی گرفته است آن گونه که ما در باب اعمال شب های احیا خواهیم آورد

1- . الاقبال: 163-165

باب بیست و چهارم : دعاهای شب و روز بیستم که از چندین روایت

اشاره

بر گرفته ایم(1)

دعای شب بیستم بر اساس کتب کهن راویان:

خداوندا، تو پروردگار من هستی و من معبودی جز تو که به یگانگی او معتقد باشم و پروردگاری غیر تو که او را بپرستم، ندارم. تو یگانه و بی همتا و بی نیازی، نه زاده ای و نه زاده شده ای و هیچ کس همتای تو نیست. چگونه آفریده ها و روزی داده شده ها و کسانی که نمی توانند به خود سود و زیان برسانند و اختیار مرگ و زندگانی و برانگیخته شدن خود را ندارند، می توانند همتای آفریدگار و روزی ده خود باشند. اوست که با بخشیدن و محروم نمودن، گرفتار ساختن و عافیت بخشیدن، مالک همه این ها است و از آن چه انجام می دهد، بازخواست نمی شود، در حالی که بندگان مورد بازخواست قرار می گیرند. ای معبود و سرور من، چه قدر ماه رمضان رو به پایان است و تویی پاینده، و در حال سپری شدن است و این تویی که همیشه می مانی. این ماه، ماهی است که حق آن را بزرگ داشته ای و در نتیجه بزرگ گردید. و آن را گرامی داشتی پس والا گردید. و من لغزش های فراوان و اشتباهات بزرگ دارم که اگر مرا به آن ها قصاص کنی، این ماه بدبختی من خواهد بود؛ و اگر ببخشی، ماه نیکبختی من خواهد بود.

خدایا، همان گونه که در آغاز این ماه با اعتراف به پروردگاری ات مرا نیکبخت نمودی، با رحمت و مهرورزی و پاک کردن بدی ها و بخشندگی ات در

1- .این قسمت در نسخه سفید بود، برای شرح آن به مقدمه رجوع شود.

پایان آن نیکبخت بگردان، که تو بر هر چیز توانایی، درود و سلام فراوان خداوند بر محمد و خاندان او.

دعایی دیگر در شب بیستم به نقل از کتاب عمل شهر رمضان اثر محمد بن ابی قرّه: خداوندا، مرا به چیزی مکلف نموده ای که بیشتر از من اختیار آن را داری و قدرت تو از قدرت من برتر است، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و از نفس من چیزی به من بده که تو را از من خرسند سازد و خشنودی خود را شامل حال من کن. خدایا، من توان تحمل سختی و شکیبایی در برابر بلا و تحمل فقر را ندارم. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و روزی ات را در این ماه خجسته از من باز مدار و به آفریده هایت نیازمند مکن، بلکه ای سرور من، به تنهایی حاجتم را برآور و مرا کفایت کن و در امورم نظری کن؛ زیرا اگر مرا به آفریده هایت واگذار کنی، با ترش رویی با من برخورد خواهند کرد و اگر به خانواده ام نیازمند کنی، محرومم می کنند و با من دشمنی می ورزند، عطای آنان کم و منتشان بسیار و سرزنششان طولانی است، پس ای سرور من، به روزی افزون خود مرا بی نیاز کن و به عطای خود بالایم بر و به روزی گسترده خود، دستم را بگشا و به آن چه نزد تو است، کفایتم کن. ای مهربان ترین مهربانان.

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در این شب: به درگاه خداوند طلب استغفار می کنم از گناهان گذشته ام که فراموش کرده ام در حالیکه علیه من ثبت شده اند و فرشتگان گرامی حساب آنها را دارند و از اعمال من آگاهند، و از گناهان نابود کننده آمرزش می طلبم و از گناهان بسیار زشت، آمرزش می خواهم و از آن چه بر من واجب نمود و در آن سستی ورزیدم، آمرزش می طلبم و از فراموش کردن چیزی که مرا از پروردگارم دور کرد، آمرزش می خواهم و از لغزش ها و گمراهی هایم و از آنچه مرتکب شدم، از خدا آمرزش می طلبم و به او ایمان می آورم و بسیار بر او توکل می کنم و از او آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم و آمرزش می طلبم.

سپس دعاهای هر شب از ماه رمضان را که پیش از این، برخی از آن ها را در اعمال شب اول ذکر کردیم بخوان و احساس خستگی نکن.

خداوندا، به اسم اندوخته و پاک و پاکیزه ات از تو درخواست می کنم. ای خدایی که دعای منفورترین آفریده هایت را مستجاب نمودی، آن گاه که گفت: {تا روزی که مردم برانگیخته می شوند، به من مهلت ده.} و حال من در آن چه از تو می خواهم، بدتر از او نیست. پس دعایم را مستجاب کن و ای پروردگار من، آن چه را که از تو می خواهم، به من عطا کن. ای آقای من، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از یاوران دین خود قرار ده که به وسیله آنان با دشمنت پیکار می کنی، در همان صفی که در کتابت یاد کرده ای و فرموده ای: {گویی بنایی ریخته شده از سرب اند.} با محبوب ترین بندگان و در بهترین جای نزد خود.

خداوندا، مرا در دل کافران بزرگ و در چشم مومنان والا و در نزد خود و بستگانم خوار گردان و هر کس را که دوست داری، محبوب من بگردان و هر کس را دشمن داری، دشمن من بگردان و به محبوب ترین و مورد پسندترین کارها در نزد خود، موفق گردان. خداوندا، از تو به سوی تو می گریزم؛ چون از دادگری تو می ترسم و تنها تو را از تو طلب می کنم، زیرا همه پایین تر از تو هستند و در شب یا روز هیچ گریزی از تو نمی یابم و پروردگاری تو را می شناسم و به یگانگی ات اعتراف می کنم. ای معبود من، بر آسمانیان و زمینیان احاطه کرده ای و از حال آنان آگاهی و هیچ چیز تو را از چیز دیگر به خود مشغول نمی کند و معبودی جز تو وجود ندارد، به راستی که تو بر هر چیز توانایی(1).

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز درهای بهشت ها را بر من بگشا و درهای آتش جهنم را به رویم ببند و بر خواندن قرآن موفق بدار، ای کسی که آرامش را در دل های مومنان قرار می دهی.

مؤلف: سپس مرحوم سید، سخن را درباره اعمال شب بیست و یکم پی گرفته است آن گونه که ما آن را در اعمال شب های احیاء می آوریم،

1- .الاقبال: 191-192 و در چاپ دیگر صفحات 421-422 می باشد.

باب بیست و ششم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز بیست و دوم، برگرفته شده از چندین روایت

اشاره

باب بیست و ششم(1)

اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز بیست و دوم، برگرفته شده از چندین روایت

در این شب غسل مستحب است. روایت مربوط به استحباب غسل در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان را پیش از این ذکر کردیم.

دعاهای مخصوص شب بیست و دوم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

پاک است خدایی که قدرت او بر اندیشه چیره است و شگفتی هایش دیده ها را پر کرده است، خدایی که عطایش، چیزی از او نمی کاهد و زیرکی به پهنای جود او راه نمی یابد، او که زبان ها را به صفات خود گویا گردانید و بر کرده هایش نیرو گرفت و در سامان آن نابسامانی و برگرد آمده اش، پریشانی و بر امور منظم، از هم گسیختگی را وارد کرد، تا به روشندلان نشان دهد، این ها اموری ناپایدار از خالقی پایدار هستند، آفریده آفریدگاری هستند که جز برای او پایندگی و جاودانگی نیست و او یگانه چیره ای است که مغلوب نمی گردد و دارنده ای است که به ملک کسی در نمی آید. ستایش خدا را که مرا به این شب رساند که روزش را با روزه داری گذراندم و در این شب به جای خواب، بیداری روزی ام گردید و با شب خیزی در آن از پروردگار شکست ناپذیر خود می خواهم که رحمت ویژه اش را به من اختصاص دهد و نعمتش را بر من بپوشاند و مرا در پوشش نیکی ام قرار دهد و از او می خواهم، نعمت هایش را بر من تمام کند و چیزهایی را که به من ارزانی داشته است،

1- . در متن بحار بعد ار باب بیست و چهارم به باب بیست و ششم آمده است و این بدان دلیل است که باب بیست و پنجم مربوط به اعمال شب و روز بیست و یکم بوده است که در بخش شبهای قدر آمده است. (مترجم)

افزون گرداند؛ زیرا او پادشاه توانمند است. درود و سلام فراوان خداوند بر محمد و خاندان او.

دعای این شب به نقل از کتاب عمل شهر رمضان اثر محمد بن ابی قرّه در شب بیست و دوم: ای کسی که شب را از روز بر می کنی و ما در تاریکی فرو می رویم و ای کسی که به تقدیر خود، آفتاب را در جایگاه استقرارش روان می سازی، ای سربلند ای آگاه و ای کسی که منزل های ویژه برای ماه مقدر کرده ای تا این که در پایان مانند خوشه ا ی کهنه می شود. ای روشنایی تمام روشنایی ها و ای پایان همه خواهش ها و ای سرپرست همه نعمت ها، ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان، ای بسیار پاکیزه ای یگانه ای بی نیاز ای تک ای تدبیر کننده همه ی امور و جاری سازنده دریاها و ای برانگیزاننده اهل قبور و ای نرم کننده آهن برای داود علیه السلام. ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خدایی که بخشنده و مهربان است، از تو درخواست می کنم، اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب امور استوار را فرود آورند(1)،

پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در بالاترین جای بهشت قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار تا قلبم بی هیچ واسطه ای تو را دریابد و ایمانی به من ده که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی از آن چه نصیبم کرده ای به من ارزانی دار و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، به درخواست آن چه از من بازداشته ای امتحانم مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من روزی کن و همه دلگیری ها و اندوه ها را از من رفع کن

1- . مراجعه کن به جلد 97 صفحه 357، پیرامون این فراز از دعا که در دهه آخر ماه رمضان تکرار می شود، سخن رفته است.

و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر، به بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و فلان حاجات مرا بر آور... همین لحظه همین لحظه... و این واژه را تا نفس داری تکرار کن.

ادامه این دعا بر اساس روایت دیگر: ای پشتوانه پناه آورندگان، بر محمد و آل محمد درود فرست و دژ و نگاه دار من باش. ای پناهگاه پناه جویان، بر محمد و آل محمد درود فرست و پناهگاه و پشتیبان و یاور من باش. ای فریادرس فریادخواهان، بر محمد و آل محمد درود فرست و فریادرس و پناه دهنده من باش، ای سرپرست مومنان، بر محمد و آل محمد درود فرست و سرپرست من باش. ای برطرف کننده غصه مومنان، بر محمد و آل محمد درود فرست و غصه ام را برطرف کن و دلگیری ام را بزدای و در این ماه بزرگ مرا چنان نیکبخت گردان که بعد از آن به شقاوت نیفتم، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: سرور من، تو باشکوه، بسیار آمرزنده، توانا، چیره، شنوا، آگاه، بسیار بخشاینده، مهربان، بخشاینده گناه و توبه پذیر، سخت کیفر دهنده، شکافنده دانه و هسته، فرو برنده شب در روز و روز در شب و بیرون آورنده زنده از مرده و مرده از زنده هستی و بدون حساب به بندگانت روزی می دهی. ای باشکوه چیره، ای باشکوه باشکوه ای باشکوه ای باشکوه ای باشکوه ای باشکوه بر محمد و آل محمد درود فرست و از من درگذر و مرا بیامرز و بر من رحم آر، که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و دوم

پاک است خدای بینایی که هیچ چیز بیناتر از او وجود ندارد، از بالای عرش خود، زیر زمین های هفتگانه و آن چه را که در تاریکی های خشکی ها و دریاها وجود دارد می بیند و او دیدگان را درک می کند ولی دیدگان نمی توانند او را درک کنند و لطیف و آگاه است، و تاریکی ها جلوی دید او را نمی گیرد و با هیچ پرده ای نمی توان چیزی را از او مستور داشت و هیچ دیواری نمی تواند حائل میان او و چیزی شود و هیچ خشکی و دریایی از دید او غایب نمی ماند و هیچ چیز در دل کوه

ها و میان قلب ها از او پنهان نمی ماند و هیچ کوچک و بزرگی نمی تواند خود را از دید او پنهان نگاه دارد و هیچ کوچکی به خاطر کوچکی اش بر او مخفی نمی ماند و هیچ چیز نه در زمین و نه در آسمان بر او پنهان نمی ماند. او است که شما را در رحم مادران به هر صورتی که بخواهد شکل می دهد و معبودی جز او که سرافراز و فرزانه است وجود ندارد. پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای صورت نگار، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدایی که پروردگار جهانیان است(1).

دعای دیگر این روز: خداوندا، برکت های خود را بر من فرود آر و توفیق ده که به موجبات خشنودی ات دست یابم و به برکت آن در وسط بهشت جای ده، ای اجابت کننده دعای بیچارگان.

مؤلف: اعمال شب بیست و سوم در باب اعمال شب قدر آورده خواهد شد.

1- .الاقبال: 203-205 و در چاپ دیگر: 432-444

اشاره

باب بیست و هشتم(1)

اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و چهارم

غسل در شب بیست و چهارم ماه رمضان مستحب است. ابی الحسن بن سعید از کتاب علی بن عبدالواحد النهدی از ابن عیسی از حزیر از عبدالرحمان بن ابی عبدالله نقل کرده است که امام صادق علیه السلام به من فرمودند: در شب بیست و چهارم ماه رمضان غسل کن. و چه اشکالی دارد که در هر دو شب انجام دهی.

مؤلف: در ضمن اعمال شب بیست و یکم(2)،

روایتی درباره استحباب غسل در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان ذکر کردیم.

از دیگر اعمال این شب، سی رکعت نماز نافله با دعاهای آن است، که هشت رکعت از آن بین نماز مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. نحوه خواندن این سی رکعت و دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نمازهای شب نوزدهم.

دعای شب بیست و چهارم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

ستایش مخصوص خداست، در شب های مبارک زوج و فرد. در برابر خیراتی که در این شب ها به من ارزانی داشت و عطا کرد و اعمال پاینده و شایسته ای که توفیق آن را به من عطا نمود، او که روزه داری را بر من واجب کرد تا پاداشم دهد و با روزی ای که به من عطا کرد افطاری ام داد. پس همه چیز از جانب او و بخشش او به گزینش نیکو و توجهش به بندگان است. پاک است سروری که دست مرا گرفت و از باتلاق های هلاکت رهایی بخشید و خطاهایم را زدود و در امور مهم و مورد اهتمام

1- . باب بیست و هفتم مربوط به اعمال شب و روز بیست و سوم بوده است که در بخش اعمال شبهای قدر خواهد آمد. (مترجم)
2- .در اعمال شب قدر ذکر خواهد شد، انشالله.

من کفایتم نمود و از آفریدگان بی نیاز کرد و روزی ام را به دست روزی داده شدگان نسپرد و آوازه ام را در میان جهانیان شهره گردانید و نامم را در میان یادشدگان قرار داد و با خودبینی ای که مرا از درجات بلند پایین آورد، بدبختم ننمود، تا مبادا خودبینی مرا به تاریکی های خشم و کیفر او فرو اندازد و به طلب رزقی که لباس های رحمت را از تن من در آورد و به جای آن جامه خواری ناشی از خشم خود را به تنم کند، گرفتار ننمود. تنها از او سپاسگزاری می کنم و او را می پرستم و از او امید تکمیل و افزونی دارم و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خداوند بلند پایه و بزرگ به وجود نمی آید. درود و سلام شایسته خداوند بر محمد، پیامبر خدا و خاندان او.

دعای این شب به نقل از کتاب محمد بن ابی قرّه: ای شکافنده صبح، ای خدایی که شب را سبب آرامش و خورشید و ماه را برای حساب قرار دادی، ای سربلند ای آگاه، ای بخشنده و نیرومند و توانا و صاحب تفضل و نعمت بخش و شکوهمند و بزرگوار، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای یگانه، ای خدا ای تک، ای خدا ای آشکار، ای پنهان ای زنده، ای کسی که معبودی جز تو وجود ندارد، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن توست. به نام تو، به نام خداوند بخشنده و مهربان از تو می خواهم، اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار تا بی هیچ واسطه ا ی تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای به من ده و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت

به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، مرا با جست و جوی آن چه از من بازداشته ای، امتحانم مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من روزی کن و تمام

دلگیری ها و اندوه ها را از من برطرف کن و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر به بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجات مرا برآور... همین لحظه همین لحظه، و آنقدر بگو تا نفست قطع شود.

ادامه این دعا بر اساس روایتی دیگر: ای خدا و ای سرور من، همچون بیچارگان نادار و بیمناک و پناه جو از تو درخواست می کنم، ای سرور من از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از رسوایی دنیا و عذاب آخرت نجات بخشی و در این شب و این ماه بزرگ، عملم را دو چندان کنی و بر بیچارگی ام رحم آری و از آن چه علیه من به شماره درآورده ای و از آفریدگانت نهان است و از روی منت بر من پوشیده داشته ای، درگذری و از زشتی و رسوایی و ننگ آن در دنیای گذرا سالم نگاه داری، و تو را سپاس در برابر این و در هر حال. ای پروردگار من، از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و با پوشیدن گناهان درآخرت، نعمتت را بر من کامل گردانی و به منت و نیکی خود مرا از رسوایی و ننگ آن سالم نگاه داری، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: خداوندا تو فرمان دعا دادی و اجابت آن را ضمانت کردی و ما به درگاه تو دعا کردیم و ما بندگان و بنده زادگان توایم و پیشانی ما به دست تو است و تو پروردگار مایی و ما بندگان توایم و بندگان از هیچ کس همانند تو درخواست ننموده اند و ما به درگاه تو روی می آوریم و آفریده هایت به هیچ کس مانند تو نگراییده اند، ای جایگاه شکایت درخواست کنندگان و منتهای حاجت کسانی که به تو گرایش دارند و ای صاحب سلطه و قدرت و چیرگی و سرافرازی، ای زنده ای پاینده، ای نیکوکار ای مهربان، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای آفریننده آسمان ها و زمین، ای شکوهمند و بزرگوار، ای صاحب نعمت ها و بخششی که هیچ کس نمی تواند آهنگ آن را بکند، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز، به راستی که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و چهارم

منزه باد خدایی که تمام آن چه را که مادران به آن باردار می شوند و یا رحم آن ها را می کاهد و یا می افزاید، میداند و هر چیز در نزد او اندازه خاصی دارد و دانای غیب و آشکار و بزرگ و متعالی است، خواه سخن را نهان دارید و یا آشکار کنید و خواه در شب خود را نهان کنید و یا در روز آشکار گردید. خدایی که زندگان را می میراند و مردگان را زنده می کند و از آن چه زمین از تعداد آنان می کاهد آگاه است و هر چه را بخواهد، تا زمانی مشخص در رحم مادران مستقر می گرداند. پاک است خدای پدیدآورنده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدای پروردگار جهانیان.

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز آن چه که تو را خشنود می سازد خواستارم و از آن چه تو را می آزارد، به تو پناه می برم و مرا توفیق ده که از تو اطاعت کنم و نافرمانی نکنم، ای آگاه به حالات درخواست کنندگان(1).

1- .الاقبال 215-219 و در چاپ دیگر:443-444

باب بیست و نهم : اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و پنجم ماه رمضان

اشاره

از جمله این اعمال غسل است که در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان مستحب است و بدان اشاره شد و روایت مربوط به آن را در اعمال بیست و یکم آوردیم.

اما در خصوص فضیلت غسل در شب بیست و پنجم، عیسی بن راشد نقل کرد: از امام صادق علیه السلام درباره غسل در ماه رمضان پرسیدم. فرمودند: پدرم در شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم و بیست و پنجم ماه رمضان غسل می کردند.

از دیگر اعمال آن، سی رکعت نماز نافله است با دعاهای آن، که هشت رکعت از آن بین نماز مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. نحوه خواندن این سی رکعت و دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نمازهای شب نوزدهم.

همچنین دعای شب بیست و پنجم به نقل از کتاب محمد بن ابی قرّه:

ای خدایی که شب را برای پوشش و روز را برای کسب روزی و زمین را گسترده و کوه ها را همانند میخ ها بر آن قرار دادی، ای خدا ای چیره، ای خدا ای اصلاح کننده، ای خدا ای شنوا، ای خدا ای نزدیک، ای خدا ای اجابت کننده، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را

بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی واسطه تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، مرا به جست و جوی آن چه از من بازداشته ای امتحان مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و پاکی دامن را روزی من کن و همه غم ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر بر بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجات مرا بر آور... همین لحظه، همین لحظه... را به اندازه یک نفس کامل بگو.

ادامه این دعا بر اساس روایت دیگر: از تو درخواست می کنم، پاداش مرا به برترین آنچه به رحمتت امیدوارم تکمیل کنی و همه بدی ها را از من بازداری؛ زیرا من نمی توانم آن چه را که از آن بیم دارم، جز به تو دفع کنم. من در گرو کردار خود هستم و فرمان و سرنوشت حتمی در دست تو است. پس نادارتر از من وجود ندارد، برمحمد و آل محمد درود فرست و ستم و بزه و نادانی و جدی و شوخی من و هر گناهی که مرتکب شده ام را بیامرز و روزی ام را بدون رنج به من برسان و روح و تنم را در جست و جوی آن چه برای من مقدر ننموده ای، از بین مبر. ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: بلند مرتبه باد خدایی که بهترین آفریننده است. مخلوقات را آفرید و ابرها را پدید آورد و به صاعقه دستور داد که او را تسبیح گوید. بلند مرتبه باد خدایی که سلطنت در دست او است و بر هر چیز توانا است، خدایی که مرگ و زندگانی را آفرید تا شما را بیازماید که عمل کدام یک از شما نیکوتر است. بلند مرتبه باد خدایی که فرقان را بر بنده اش فرو فرستاد تا به جهانیان بیم دهد. بلند مرتبه باد خدایی که اگر بخواهد، بهتر از این را برای تو قرار

می دهد، بهشت هایی که از زیر درختان آن، جوی ها روان است و کاخ هایی برای تو قرار می دهد. بلند مرتبه باد خدایی که بهترین آفریننده است.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و پنجم

پاک است خدایی که تمام آن چه را که در آسمان ها و زمین است را می داند و هیچ نجوای سه نفره نیست جز آن که او چهارمین آن ها است و هیچ نجوای پنج نفره نیست جز آن که او ششمین آن ها است و هیچ نجوای کمتر و بیشتر از این نیست جز آن که او همراه با آن ها است، هر کجا که باشند، سپس در روز قیامت آنان را از اعمالشان آگاه می گرداند. به راستی که خدا بر هر چیز آگاه است. پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیاء، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان.

دعای دیگر این روز: خداوندا، تلاش مرا در این روز پاداش ده و گناهم را به گذشتت بیامرز و عملم را بپذیر و عیب من را به جود خود پوشیده بگردان، ای شنونده صدای تضرع کنندگان(1).

1- .الاقبال: 219-223 و در چاپ دیگر:444-448

باب سی ام : اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و ششم ماه رمضان

اشاره

انجام غسل، که پیش از این گفتیم، در تمام شب های این ماه مستحب است. سی رکعت نماز نافله با دعاهای آن، که هشت رکعت از آن بین نماز مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. کیفیت خواندن این سی رکعت و دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نمازهای نافله شب نوزدهم.

دعای مخصوص شب بیست و ششم به نقل از کتاب محمد بن ابی قرّه رحمه الله.

ای کسی که شب و روز را دو نشانه خود قرار دادی، ای کسی که نشانه شب را زدودی و نشانه روز را روشن گردانیدی تا مردم روزی افزون و خشنودی تو را از آن به دست آورند، ای تفصیل دهنده همه اشیا، ای خدا ای یگانه، ای خدا ای بخشنده، ای خدا ای بخشاینده، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی هیچ واسطه ای تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای. نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و

گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که محمد و آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، به من عطا کن و حاجاتم را بر آور... همین لحظه، همین لحظه را به اندازه یک نفس کامل بگو.

سپس بگو: خداوندا بر زبان پیامبرت صلی الله علیه و آله از گروهی خرده گرفته و فرمودی: {کسانی که به جای او پنداشتید، را بخوانید، نه اختیاری دارند که از شما دفع زیان کنند و نه از شما بلایی بگردانند.} پس ای خدایی که جز تو نمی تواند رنجوری را از آنان برطرف کند و اختیار هیچ دگرگونی را ندارد، بر محمد و آل محمد درود فرست و بیماری مرا برطرف کن و آن را از من دفع کن و در این ماه بزرگ مرا از خواری گناهان به سربلندی طاعتت منتقل کن، ای مهربانترین مهربانان.

دعای دیگر این شب، منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: پروردگارا، بعد از آن که ما را هدایت کردی، دل هایمان را منحرف مکن و رحمتی از جانب خود به ما ارزانی دار، به راستی که تو بسیار بخشنده ای، پروردگارا ما شنیدیم منادی به سوی ایمان این چنین فرا می خواند که به پروردگارتان ایمان بیاورید و ما ایمان آوردیم. پروردگارا، پس گناهان ما را بیامرز و بدی هایمان را بپوشان و همراه با نیکان بمیران. پروردگارا، آن چه را که به فرستادگانت وعده دادی به ما عطا کن و در روز قیامت ما را رسوا مگردان، به راستی که تو هرگز خلف وعده نمی کنی. {پروردگارا، اگر فراموش یا خطا کردیم ما را کیفر مکن. پروردگارا، بار سنگین بر دوش ما منه؛ همان گونه که بر دوش پیشینیان ما گذاشتی. پروردگارا، آن چه را که توان آن را نداریم بر دوش ما منه و از ما درگذر و ما را بیامرز و بر ما رحم آر. تو مولای ما هستی، پس ما را بر کافرین پیروز گردان.}

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و ششم ماه رمضان

منزه باد خدایی که مالک سلطنت است و به هر کس بخواهی پادشاهی می بخشی و از هر کس بخواهی می گیری و هر کس را بخواهی سرافراز و یا خوار می گردانی، خیر منحصراً به دست توست و بر هر چیز توانایی ، شب را در روز و روز را در شب فرو می بری و زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می آوری و به هر کس بخواهی، بدون حساب و شماره، روزی می دهی. پاک است خدای آفریننده

انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان(سه مرتبه).

دعای دیگر این روز: خدایا، در این روز مرا دوستدار دوستان و دشمن دشمنان خود قرار ده و کاری کن که سنت آخرین پیامبرت را به کار بندم. ای نگاه دارنده دل های پیامبران(1).

1- . الاقبال: 223-226 و در چاپ دیگر:448-449

باب سی و یکم : اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و هفتم ماه رمضان

اشاره

از جمله این اعمال غسل است، که در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان مستحب است و ما بدان اشاره کردیم و روایت آن را در اعمال شب بیست و یکم ذکر کردیم.

روایت مربوط به استحباب غسل در شب بیست و هفتم و بیست و نهم، این است که در کتاب النهدی آمده است: ابن ابی یعفور می گوید: از امام صادق علیه السلام درباره غسل در ماه رمضان پرسیدم. فرمودند: در شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم و بیست و هفتم و بیست و نهم غسل کن.

از دیگر اعمال آن، سی رکعت نماز نافله است با دعاهای آن، که هشت رکعت از آن بین نمازهای مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. نحوه خواندن این سی رکعت و دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نمازهای نافله شب نوزدهم.

دعای مخصوص شب بیست و هفتم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه رحمهم الله:

ستایش خدا را که به قدرت خویش پدیده های نو و شگفت را آفرید و به عزت خود امور را در اختیار خود گرفت و دادگری نمود و ستم روا نداشت و انصاف ورزید و بیداد ننمود. چگونه ستم و بیداد روا می دارد به کسی که نام ناتوانی را بر او نهاد و بر بزرگ ترین بی نیازی ناشی از خشنودی اش آگاهانیده و به سوی بیشترین بهره از آمرزشش فراخوانده و راه رسیدن به آن را برای او هموار کرده و دستور داده است که با عمل شایسته در آن رهسپار گردد. هرگز به بدبخت کردن متهم نمی گردد کسی که به رحمت فرمان داده و وعده کیفر در برابر ستم بر بندگان داده، بلکه

گناهکاران را مستوجب کیفر و مستحق پاداش دانسته است، خدایی که از مهربانی مادر به جوجه هایش، مهربان تر است. بسیار بلندپایه باد خداوند از آن چه ستمگران درباره او می گویند. پاک است خدایی که دستور روزه داری از خوراکی و نوشیدنی به من داد و از افتادن در باتلاق عذاب دردناک بیم داد تا به واسطه روزه ای که پاداش او را در پی داشت، از کیفر خود رهایی دهد. ستایش خدا را که مرا هدایت نمود و عافیت بخشید و کفایت نمود، همان گونه که بخشنده بزرگوار شایسته آن است، ای مهربان ترین مهربانان، بر حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او درود و سلام ویژه و فراوان بفرست.

دعای مخصوص این شب به نقل از کتاب محمد بن ابی قرّه رحمه الله: ای کسی که سایه را گسترانیدی و اگر می خواستی، می توانستی آن را بی حرکت قرار دهی، آن گاه آفتاب را به عنوان راهنما بر سایه قرار دادی، سپس آن را به صورت آرام به سوی خود بازگرفتی، ای دگرگون کننده و بخشنده و بزرگمنش و صاحب نعمت ها، معبودی جز تو وجود ندارد، آگاه به نهان و آشکاری، ای رحمت گستر ای مهربان، معبودی جز تو وجود ندارد، ای پادشاه ای بسیار پاک، ای کسی که ستم روا نمی داری، ای ایمنی بخش ای نگهبان چیره، ای سرفراز ای اصلاح کننده، ای شایسته عظمت ای آفریننده، ای پدیدآورنده ای صورتگر، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی هیچ واسطه ا ی تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار. و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان

ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، مرا به جست و جوی آن چه از من بازداشته ای امتحان مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من روزی کن و همه غم ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر بر بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجاتم را برآور... همین لحظه، همین لحظه را به اندازه یک نفس کامل بگو.

زید بن علی نقل کرد: از پدرم علی بن حسین علیه السلام شنیدم، در شب بیست و هفتم از ماه رمضان از اول تا آخر شب این دعا را می خواندند:

خداوندا، دوری گزیدن و کنار کشیدن از سرای فریب و بازگشت به سرای جاودانگی و آمادگی برای مرگ پیش از به انتها رسیدن فرصت را روزی ام کن.

سپس بگو: خداوندا، به همه اسماء تو که یکی از آفریده هایت تو را بدان خوانده است، یا در علم غیب برای خود برگزیده ای، از تو درخواست می نمایم و سوگند یاد می کنم و نیز به اسم اعظمت که هر کس تو را بدان بخواند، بر خود واجب می دانی اجابت کنی، خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این شب، مرا چنان نیکبخت گردانی که بعد از آن هرگز بدبخت نگردم، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: پروردگارا، ایمان آوردیم، پس گناهان ما را بیامرز و بدی هایمان را بپوشان و همراه با نیکان بمیران. پروردگارا، آن چه را که به فرستادگانت وعده داده ای به ما عطا کن و ما را در روز قیامت رسوا مکن، به راستی که تو هرگز خلف وعده نمی کنی. پروردگارا، دو بار ما را میرانده و دو بار زنده گردانیده ای. به گناهان خود اعتراف می کنیم، آیا راهی برای بیرون آمدن وجود دارد، پروردگارا، عذاب جهنم را از ما دور کن؛ زیرا به راستی عذاب آن سخت و دائمی است. پروردگارا، همسران و نسل ما را نور چشم ما قرار ده و ما را پیشوای متقین بگردان. پروردگارا، بر تو توکل نمودیم و به سوی تو بازگشتیم و بازگشت به سوی تو است. پروردگارا، ما را وسیله آزمایش برای کسانی

که کفر ورزیدند، قرار مده. پروردگارا، ما و برادران ما را که پیش از ما ایمان آورده اند، بیامرز و کینه به مومنان را در دل ما قرار مده. پروردگارا، به راستی که تو بسیار مهرورز و مهربان هستی.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و هفتم

پاک است خدایی که کلیدهای غیب نزد او است و آن ها را جز او نمی داند و او از تمام آن چه در خشکی و دریا است آگاه است و هیچ برگی نمی افتد مگر آن که او از آن آگاه است و هیچ دانه ای در تاریکی های زمین و هیچ تر و خشکی نیست مگر آن که در کتاب آشکار وجود دارد. پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای صورت گر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. این فراز را سه بار تکرار کن.

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز، فضیلت شب قدر را روزی ام کن و امورم را از سختی به آسانی تغییر ده و پوزش هایم را بپذیر و گناهم را بریز، ای مهربان به بندگان شایسته(1).

1- . الاقبال: 226-230 و در چاپ دیگر:449-452

باب سی و دوم : اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و هشتم ماه رمضان

اشاره

انجام غسل، که پیش از این گفتیم در تمام شب های دهه آخر این ماه مستحب است. و سی رکعت نماز نافله با دعاهای آن، که هشت رکعت آن بین نماز مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. کیفیت به جا آوردن این سی رکعت و دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نماز شب نوزدهم.

دعای شب بیست و هشتم به نقل از کتاب محمد بن ابی قرّه رحمه الله:

ای خدایی که شب را در هوا و روشنایی را در آسمان می اندوزی و ای خدایی که به اذن خود از افتادن آسمان بر زمین جلوگیری می کنی و آن دو را از نابودی نگاه می داری، ای بردبار ای آگاه ای جاودانه، ای خدا ای نزدیک ای برانگیزاننده اهل قبور، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی هیچ واسطه ای تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار؛ و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و

قدرت خود، مرا به جست و جوی آن چه از من بازداشته ای امتحان مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من روزی کن و همه غم ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر بر برترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجاتم را بر آور... در همین لحظه همین لحظه، را به اندازه یک نفس کامل بگو.

سپس بگو: از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و به من دلی فروتن و زبانی راستگو و تنی شکیبا ارزانی داری و بهشت را پاداش همه این ها قرار دهی، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: به خدا ایمان آوردیم و به بت و تجاوزگر کفر ورزیدیم، به خدایی که نمی میرد ایمان آوردیم، به کسی که آسمان ها و زمین ها و آفتاب و ماه و ستارگان و کوه ها و درختان و جنبدگان را خلق نمود و جنیان و انسان ها را آفرید، ایمان آوردیم. به آن چه بر ما و بر شما فرو فرستاده شد، ایمان آوردیم و معبود ما و شما یکی است و ما تسلیم اوییم. به پروردگار هارون و موسی و پروردگار فرشتگان و روح، ایمان آوردیم. به خدایی که یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، ایمان آوردیم. به خدایی که ابر را پدید آورد و عذاب و کیفر را آفرید، ایمان آوردیم. ایمان آوردیم ایمان آوردیم ایمان آوردیم، ایمان آوردیم، ایمان آوردیم ایمان آوردیم به خدا.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و هشتم ماه رمضان

منزه است خدایی که گویندگان نمی توانند سپاس او را به شماره درآورند و شکرگزاران عابد نمی توانند پاداش نعمت های او را به جا آورند و او همان گونه است که خود گفته است و برتر از آن است که ما می گوییم و خداوند همان گونه است که خود خویشتن را ستوده است و انسان ها نمی توانند به دانش او جز به اندازه ای که او می خواهد احاطه کنند، کرسی او آسمان ها و زمین را فرا گرفته است و حفظ آن ها بر او سخت نیست و او بلندپایه و بزرگ است. پاک است خدای پدیدآورنده انسان ها،

پاک است خدای صورت نگار، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. این فراز را سه بار تکرار کن.

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز بهره مرا از امور مستحب افزون کن و مرا با عرض درخواست هایم گرامی بدار و از میان وسیله ها، وسیله مرا به خود نزدیک گردان، ای خدایی که پافشاری اصرار ورزان، تو را به خود مشغول نمی کند(1).

1- . الاقبال:230-234 و در چاپ دیگر:452-454

باب سی و سوم : اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و نهم از ماه رمضان

اشاره

غسل، که پیش از این گفتیم در تمام شب های دهه آخر مستحب است و روایت مربوط به آن را ذکر کردیم و نیز روایت دیگری را در اعمال شب بیست و هفتم در خصوص استحباب غسل شب بیست و نهم یادآور شدیم.

سی رکعت نماز نافله با دعاهای آن که هشت رکعت آن بین نماز مغرب و عشا و بیست و دو رکعت بعد از نماز عشا خوانده می شود. کیفیت خواندن این سی رکعت در دعاهای آن گذشت؛ بیست رکعت در ضمن اعمال شب اول و ده رکعت در ضمن نمازهای شب نوزدهم.

دعاهای مخصوص شب بیست و نهم به نقل از محمد بن ابی قره رحمه الله:

ای خدایی که شب را در روز و روز را در شب فرو می بری، ای بزرگ ای بزرگ ای بزرگ، ای پروردگار پروردگاران و سرور سروران، معبودی جز تو وجود ندارد، ای خدایی که از رگ گردن به من نزدیک تری، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو است، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی هیچ واسطه ای تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدم را بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و

سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، مرا به طلب آن چه از من بازداشته ای امتحان مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من روزی کن و همه غم ها و اندوه ها را از من رفع کن و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر به بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجات مرا برآور... همین لحظه همین لحظه، را به اندازه یک نفس کامل بگو.

دعای دیگر این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: بر آقایی که هیچ کس نمی تواند بر او غلبه کند، توکل نمودم. بر قدرت غالبی که هیچ کس نمی تواند بر او چیره گردد، توکل نمودم. بر سرافراز مهربانی توکل نمودم که مرا هنگام ایستادن و به سجده رفتن در میان سجده کنندگان می بیند. بر زنده ای که هرگز نمی میرد، توکل نمودم. بر کسی که موی پیشانی بندگان به دست او است، توکل نمودم. بر بردباری که شتاب نمی ورزد، توکل می کنم. بر دادگری که ستم روا نمی دارد، توکل نمودم. بر آن بی نیازی که نه زاییده و نه زاده شده، توکل نمودم. بر خداوند توانا، چیره، بلندپایه و بی نیاز توکل نمودم، توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم توکل نمودم.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و نهم

منزه باد خدایی که از هر آنچه در زمین فرو می رود و یا از آن بیرون می آید و هر چه از آسمان پایین می آید و یا به سوی آن بالا می رود، آگاه است و آن چه از آسمان فرو می آید و یا به آن صعود می کند، او را از آن چه در زمین فرو می رود یا از آن بیرون می آید، به خود مشغول نمی کند و نیز آن چه در زمین فرو می رود و یا از آن بیرون می آید، او را از آن چه از آسمان پایین می آید و یا به سوی آن بالا می رود، به خود سرگرم نمی کند و دانستن هیچ چیز او را از آگاهی چیز دیگر باز

نمی دارد و آفرینش هیچ چیز او را از آفرینش چیز دیگر باز نمی دارد و نگاهداری از هیچ چیز او را از حفظ هیچ چیز دیگر، به خود مشغول نمی کند و هیچ چیز با او یکسان نیست وهیچ چیز با او برابری نمی کند و هیچ چیز همانند او نیست و او شنوا و بینا است. پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای صورت گر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است پروردگار جهانیان. این فراز را سه بار تکرار کنید.

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز مرا با رحمت خود فراگیر و توفیق و عصمت را روزی ام کن و دلم را از تاریکی های بدگمانی پاک گردان، ای آنکه به بندگان گنهکار خویش مهربان است(1).

1- . الاقبال: 234-237 و در چاپ دیگر:454-455

غسل، که پیش از این، حدیث مربوط به آن را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کردیم که آن حضرت در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان غسل می نمود.

زیارت امام حسین علیه السلام که حدیث مربوط به آن را نیز در ضمن اعمال شب اول نقل کردیم. سی رکعت نماز که پیش از این بدان اشاره شد. دعاهای مخصوص این شب، خواندن آن و استغفار.

دعای مخصوص شب سی ام بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه رحمهم الله:

ستایش خدای را که روزه مرا در روزهای ماه مبارک خود تکمیل نمود، و روی مرا به طاعت خود متوجه کرد، بی آن که به من پشت کند. و مرا برای اعتراف به گناهان بر پاداشت، بی آن که بر آن پافشاری کند و با لطف خود از لغزشم درگذشت و مرا به شب خیزی و دعا و ندای خود در شب های این ماه موفق گردانید. از او درخواست بخشش و طلب شفاعت عیب هایم را می نمایم و با نام های او به سوی او نزدیکی و با نعمت هایش از او شفاعت می جویم و در برابر بزرگی او خاکساری می کنم و او که نامش بلند باد، در همه این امور به نیروی امید و آرزومندی، مرا از تردید در رحمتش باز می دارد، تا با اعتماد به بخشش و مهربانی او، برای دست یافتن به خواسته هایم به درگاهش تضرع کنم و مهربانی و عطوفت او را طلب کنم.

خداوندا، این ماه، ماه تو است که کامل گردید و گذشت و روزه گرفتن ها تمام شد و سپری گردید. با آمدن آن، نفس ها، لذّات و عادات نفسانی را رها کردند و این ماه با ورود خود، نفس ها را به اطاعت خود در آورد. و آنها را به طلب

رحمت موجود در آن روان گردانید، پس روزهای ما با روزه داری نزد تو پاک گردید و در شب ها، شب خیزی های ما فروزان گردید و نیز این ماه، دل ها را لطیف گرداند و به پیکار با گناهان برخاست و چهره ها را فروتن گرداند و دست ها را به درگاه تو بالا برد و به خاطر افسوس بر لغزش ها و اعتراف به گناهان و طلب بخشش خطاها، اشک ها را با ناله و فریاد فرو ریزد و تو رحم کردی و مهر ورزیدی و پوشاندی و آمرزیدی و نادیده گرفتنی و بخشیدی، پس فرا رسیدن ماه رمضان را دوست داشته و با آن الفت گرفتیم و هنگام سپری شدن آن، به واسطه جدایی از آن ناراحت شدیم. پس سلام بر ماهی که با او وداع می کنم در حالی که اعمال خیری را به آن سپرده ام. ماهی که از آن دورم، ولی لطف فراوان تو آن را نزدیک کرد و غنایمی از روزی افزون تو آن را طلب کرد، و رسوایی های گذشته من در نزد تو را از بین برد و زشتی ها را زدود و پراکند و خیرات را گستراند و پخش کرد و بخشش های تو را فراوان و عطاهایت را بسیار کرد، وداع می کنم با ماهی که رفت ولی خیراتش را به جا گذاشت و برکاتش را یاری داد و عطاهایش را ارزانی داشت.

خداوندا، پس ستایش تو را، ستایش کسی که با ناله کردن، خود را نمی فریبد و نعمت تو را در آن چه بخشیدی و از او باز داشتی، انکار نمی کند و از تو می خواهد از لغزش هایی که بدان اعتماد کرده و یا نکرده ای، با بزرگی، روی گردانی. و به ساده ترین راهی که به بنده خود نزدیک می شوی و با رضایت و بزرگواری، به من روی آوری و با نظر لطف و مهربانی ات به من نگاه کنی.

خداوندا، در پایان این ماه آمرزشت را در پی من قرار ده و از آن چه بیم دارم، از عذابت ایمن گردان و از آن چه می پرهیزم، از انواع کیفرت نگاه دار و پایان آن را برای من ختم به خیر کن، به گونه ای که عطای من از آن فراوان شود و درخواست مرا در این ماه شفاعت کن و نیازم را برطرف ساز و بدبختی را از من دور کن و نیکبختی ام را نزدیک گردان و دستم را از نیکی های دو دنیا آکنده کن، به برترین چیزهایی که دست درخواست کنندگان را پر کرده ای و آرزوی آرزمندان را برآوردی، و پدر و مادر و همه مردان و زنان مومن را بیامرز و از آنان خرسند باش و با نیکی از آنان یاد کن تا شادمانی رضایتت به روح آنان برسد و لذت آمرزشت را

نیز به دنبال داشته باشد. و آنان را در بوستان های بهشت هایت، میان سایه درختان و جوی های نهرها و میوه های خوشمزه و نیکی های فراوان و خوراکی های متعادل و انواع لذت ها و برکت های گوارای بهشتی، بهره مند سازی و با از بین بردن گناهان و زشتی های ما، ما را برای ورود مجدد این ماه در سال آینده زنده بدار، و آن را راه و راهنما و پیکی در جهت نزدیک شدن به خود قرار ده. ای تواناترین توانگران و ای بخشنده ترین بخشندگان.

خداوندا، تمجید و ستایش و توصیف قدرت و اقرار به یگانگی و راضی کردن تو با قرار گرفتن به سمت تو و روی آوردن به ستایش تو، همه به توفیق تو بود. پس ستایش تو را ای خدایی که هر آنچه سبب خشنودی ات می شود، مقرر می داری، هرچند از سپاس کوچک ترین نعمت های تو برنمی آییم. سپس به هدایت و نمایندگی و ارشاد و راهنمایی پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله حقّی در نزد خود برای او بر ما قرار دادی و به واسطه آن، او را بزرگ داشتی و به ما دستور دادی. خدایا، پس همان گونه که او را پرچم هدایت ما و راه و نردبانی به درگاهت و پناهگاه پناه جستن از خشم خود و شفیعی در میان ما که شفاعت او پذیرفته و گرامی داشته می شود، قرار داده ای و جز تو کسی نمی تواند پاداش او را بدهد و اجر او تنها بر توست و ما با جان و مال خود در ادای حق او کوتاهی کردیم و او تمایلی به آن نداشت و نسبت به آن بی میل بود و ما نمی توانیم حق او را ادا کنیم و بر آن قادر نیستیم، پس با بهترین درود و پاکیزه ترین تحیت او را پاداش ده.

خداوندا، چنان درودی بر او بفرست که والاترین هدایا و گرامی ترین عطاها و نیکی های فراوان و بخشش های آسان خود را به او ارزانی دار، درودی بسیار و آشکار تا پایان نپذیرد و ضعیف نگردد، درودی که پیوسته و متصل باشد تا مختل و منفصل نگردد، درودی پی در پی و منظم تا پراکنده و جدا نگردد، درودی که پیوسته و پیاپی و دو چندان و فراوان و به وزن کوه ها و به تعداد سنگریزه ها باشد، درودی که با ستارگان در افلاک و با قدرتی که آنها را بر پا داشته است، روان می گردد، درودی که از عهده بادها و ستارگان و خورشید ها و ابرها و برگ درختان و الفاظ انسان ها و تسبیح تمامی آفریده ها اعم از گذشتگان و باقی ماندگان و کسانی که تا روز پاداش

آفریده می شوند، خارج است؛ سپس آن درود را به کسی که عمل کنندگان او را می شناسند، می سپارم، همان خدایی که نابودی و مرز و انتهایی برای او نیست. خدایا، پس این درود را به او و به اهل بیت پاک و به پدران او، ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و به همه پیامبران و شهیدان و صالحان و به جبرئیل و میکائیل و حاملان عرش و فرشتگان، درود خداوند بر او و بر همه آنان، برسان و خدا مرا کافی است و معبودی جز او وجود ندارد، بر او توکل نمودم و او پروردگار عرش بزرگ است.

دعای شب سی ام به روایت محمد بن ابی قره رحمه الله: ستایش خدا را که شریکی برای او نیست. ستایش خدا را که شریکی برای او نیست. ستایش خدا را که شریکی برای او نیست. ستایش خدا را آن گونه که زیبنده بزرگواری روی و سرفرازی شکوه او است و آن گونه که او شایسته آن است، ای بسیار پاکیزه، ای نور بسیار بی آلایش، ای بسیار پاک، ای منتهای تسبیح، ای رحمت گستر، ای خدا ای آگاه، ای خدا ای والا، ای خدا ای بزرگ، ای خدا ای لطیف، ای خدا ای شکوهمند، ای خدا ای شنوا، ای خدا ای بینا، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا [ای خدا ای خدا]، نیکوترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگ منشی ها و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو و به نام خداوند بخشنده مهربان، از تو درخواست می کنم که اگر مقرر نموده ای که فرشتگان و روح در این شب همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که بی هیچ واسطه ا ی تو را دریابم و ایمانی که شک و تردیدی از من با آن آمیخته نشود و خدایا خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت

به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق کرده ای، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، مرا به جست و جوی آن چه از من بازداشته ای امتحان مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، مرا به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و عورت را به من

روزی کن و همه دلگیری ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر به بهترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق گردان و به آن چه محمد و آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و حاجات مرا برآور... همین لحظه همین لحظه، و این کلمه را به اندازه یک نفس کامل بگو.

در حال ایستاده و نشسته و در حال رکوع و سجده، این دعا را بسیار بخوان: ای تدبیر کننده همه امور، ای برانگیزاننده اهل قبور، ای جاری سازنده دریاها و ای نرم کننده آهن برای داوود علیه السلام، بر محمد و آل محمد درود فرست و حاجات مرا برآور... همین لحظه، همین لحظه، همین امشب، همین امشب، این کلمه را به اندازه یک نفس کامل بگو.

ادامه این دعا بر اساس روایت دیگر: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از بهره ورترین بندگان از تمام خیراتی که در این شب فرو فرستاده ای و یا فرو می فرستی تا به وسیله آن هدایت کنی و رحمتی که می گسترانی و روزی ای که تقسیم می کنی و بلایی که دفع می کنی و بیماری ای که برطرف می کنی، قرار ده و هر چه برای دوستان شایسته ات که مستحق پاداش از تو گردیده اند و به خشنودی تو از آنان، از عذاب تو ایمن گردیده اند نوشته ای، برای من نیز بنویس. ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار، بر محمد و آل محمد درود فرست و به رحمت خود با من چنین کن و بعد از سپری شدن ماه رمضان، عصمت و توبه و بازگشت و چنگ زدن به ولایت محمد و آل محمد را روزی ام کن و تا زمانی که زنده ام داشتی، همواره یاد و سپاسگزاری از تو در برابر گرایش به تو و استواری بر دینت و موفق شدن به آن چه محمد و آل محمد علیه و علیهم السلام بدان موفق بوده اند، را به من ارزانی دار.

خداوندا، تو خود در کتابی که فرو فرستاده ای و در گفتار حق خود فرموده ای : {ماه رمضان است که قرآن در آن نازل شد.} و این ماه رمضان است که شب ها و روزهای آن به پایان رسید. پس به روی گرامی و سخنان کامل و به حق محمد و آل محمد، اگر حتی یک گناه بر من باقی مانده که نیامرزیده ای یا می خواهی

به خاطر آن از من حساب بکشی یا کیفرم کنی یا عذابت را به من بچشانی، از تو خواستارم که قبل از طلوع سپیده دم این شب یا پیش از آن که این ماه به پایان برسد، آن را بیامرزی، ای مهربان ترین مهربانان، ای نرم کننده آهن برای داوود، ای برطرف کننده گرفتاری ها، بر محمد و آل محمد درود فرست و دعایم را مستجاب کن و خواسته ام را بده و همه خواهش های نفسم جز آنچه مورد پسند توست را مبغوض من قرار ده و همه طاعت هایت را مورد پسند من قرار ده. اگر چه خواهش نفسم با آن چه دوست داری یا ناخوشایند تو است ناسازگار باشد، تا این که در تمام دستوراتت، پیرو، مطیع و گوش به فرمان تو باشم و از تمام آن چه نهی کرده ای خودداری کنم و در تمام آن چه به نفع یا به ضرر من مقرر نموده ای، خشنود و بر تمام نعمت هایی که بر من ارزانی داشته ای، سپاسگزار و در همه حالاتم اعم از حال عافیت یا گرفتاری، سختی یا آسودگی، ناخشنودی یا خشنودی، به یاد تو باشم.

خدایا، بر محمد آل محمد درود فرست و در یکایک امور من نگاهی پر از مهر، والا و گرامی داشته باش تا به واسطه آن بر انجام دستوراتت نیرو بگیرم و در انجام آن چه مرا به انجام آن مکلف کرده ای، موفق بدار و بصیرت و یقینم را در تمام نعمت ها و بخشش ها و نیکی ها و برتری دادن هایت که مرا با آن آشنا گردانیدی، افزون کن. خدایا، بزرگترین حاجت من که اگر برآوری، تمام چیزهایی که از من بازداشته ای به من ضرر نمی رساند و اگر آن را از من باز داری، دیگر عطاها به من سود نمی رساند، این است که از تو خواهانم که مرا از آتش جهنم آزاد کنی. ای سرور من، از زنجیرها و بندها و آتش فروزان بر من رحم کن. از غذای زقوم و نوشیدنی بسیار داغ بر من رحم آر، از جهنم بر من رحم کن، که عذاب آن هلاکت است و بد منزلگاهی است. کیفر مکن مرا که از تو آمرزش می خواهم، محروم مدار مرا که از تو درخواست می کنم، بهشت و آن چه را که در آن است، از تو می خواهم و از جهنم و آن چه در خود گردآورده است، به تو پناه می برم. خدایا، همسران زیبای بهشتی را به ازدواج من در آور و مرا از کسانی قرار ده که با ایمنی در روز قیامت حضور پیدا می کنند؛ زیرا من به خیری که فرو فرستاده ای، نیازمندم. خداوندا، پس بر محمد و آل

محمد درود فرست و در همه خیرات، اعم از خیر دنیا و آخرت، به محمد و آل محمد آغاز کن.

دعای این شب منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: پروردگارا ، ماه مبارکی که دستور روزه داری و شب خیزی در آن را به ما دادی، از دست رفت. خدایا، پس دیدار ما با ماه رمضان را آخرین دیدار ما قرار مده. پروردگارا، پس گناهان گذشته و آینده ما را بیامرز و خوارمان مکن و از آمرزش خود محروم مدار و از ما گذشت کن و بیامرز و بر ما رحم آور و توبه ما را بپذیر و روزی مان ده و ما را واسطه روزی دیگران قرار ده و ما را از دوستان متقی خود قرار ده. به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

مؤلف: از دیگر اعمال این شب، دعاهایی است که در اعمال شب اول ماه ذکر شد و هر شب خوانده می شوند. و نیز روایتی است از جعفر بن محمد دوریستی در کتاب الحسنی به سند خود نقل کرده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس در شب آخر ماه رمضان ده رکعت نماز بخواند، به این صورت که در هر رکعت یک بار فاتحه الکتاب و ده بار «قل هو الله احد» بخواند و در رکوع و سجده ده بار بگوید: «سبحان الله و الحمدالله و لااله الا الله و الله اکبر» و در هر دو رکعت، تشهد و سلام بگوید و وقتی ده رکعت را به پایان برد، بعد از سلام نماز هزار بار استغفرالله بگوید و وقتی استغفار را به پایان برد، سجده کند و در حال سجده بگوید: ای زنده ای پاینده، ای شکوهمند ای بزرگوار، ای رحمت گستر و مهربان در دنیا و آخرت، ای خدای اولین و آخرین، گناهان ما را بیامرز و نماز و روزه و شب زنده داری های ما را بپذیر.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: به کسی که به حق، مرا به پیامبری برانگیخت سوگند یاد می کنم، جبرئیل به نقل از اسرافیل و او به نقل از پروردگار تبارک و تعالی خبر داد، همین که شخص سر از سجده بر می دارد، خداوند او را می آمرزد و اعمال او در ماه رمضان را می پذیرد. و از گناهانش در می گذرد، اگر چه هفتاد گناه کرده باشد که هر گناه آن بزرگ تر از گناهان همه بندگان باشد و نیز خداوند اعمال ماه رمضان اهالی شهر و منطقه ای را که او در آن است، می پذیرد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از جبرئیل علیه السلام پرسیدند: خداوند اعمال ماه رمضان را، هم از او می پذیرد و هم از اهالی شهر و محل زندگی او؟ فرمودند: سوگند به خدایی که تو را برانگیخت، آری. این از کرامت و منزلت بزرگ بنده در نزد خدا است. خداوند نماز و روزه و شب خیزی همه آنان را می پذیرد و گناهانشان را می آمرزد و دعایشان را مستجاب می کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله در ادامه فرمودند: سوگند به کسی که مرا به حق برانگیخت، هر کس این نماز را همراه با استغفار آن به جا آورد، خداوند نماز و روزه و شب خیزی او را قبول می کند و او را می آمرزد و دعای او را مستجاب میکند؛ زیرا در کتاب خود می فرماید: {از پروردگارتان آمرزش خواهی کنید؛ زیرا او بسیار آمرزنده است.} و نیز می فرماید: {و از پروردگارتان طلب آمرزش نموده، سپس به درگاه او توبه کنید.} هم چنین می فرماید: {و کسانی که چون کار زشتی کنند، یا بر خود ستم روا دارند، خدا را به یاد می آورند و برای گناهانشان آمرزش می خواهند. و چه کسی جز خدا گناهان را می آمرزد؟!} نیز می فرماید: {و این که از پروردگارتان آمرزش بخواهید، سپس به درگاه او توبه کنید، تا این که شما را با بهره مندی نیکویی تا زمانی معین بهره مند سازد و به هر شایسته نعمتی، از کرم خود عطا کند.} و نیز می فرماید: {و از او آمرزش بخواه، زیرا او بسیار توبه پذیر است.}

سپس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: این هدیه، مخصوص من و امت من اعم از مردان و زنان است و خداوند عزّ و جلّ آن را به هیچ کس از پیامبران پیش از من و غیر آنان، نداد.

مؤلف: روایت شده که مستحب است در شب آخر ماه رمضان، سوره های انعام و کهف و یس خوانده شود و صد بار گفته شود: خدایا از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو توبه می کنم.(1)

1- . الاقبال: 237-242 و در چاپ دیگر: 455-461.

3. البلد الامین:(1) ابو عبدالله الصفوانی در کتاب بلغه المقیم و زاد المسافر آورده است، پیامبر صلی الله علیه و آله در شب های ماه رمضان این دعاها را می خواندند:

شب اول: خداوندا تو یگانهای و فرزندی نداری و بی نیازی و مانند تو وجود ندارد. تو آن شکست ناپذیری هستی که بالاتر از تو کسی نیست. تو آن آمرزنده ای هستی که نظیر نداری. تو آن شکست ناپذیری هستی که بالاتر از تو کسی نیست. تو مهربان و من خطا کارم. تو آفریننده و من آفریده ام. تویی زنده و من مرده ام. به رحمتت از تو می خواهم بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا مورد آمرزش و رحمت خویش قرار دهی و از گناهانم در گذری. به راستی که تو بر هر کاری توانایی.

شب دوم: ای خدای اولین و آخرین، ای معبود آیندگان و پیشینیان، ای پروردگار هفت آسمان و هر که در میان آنهاست، ای شکافنده صبح و ای کسی که شب را مایه آرامش و خورشید و ماه را وسیله حساب و میزان قرار دادی، حمد و سپاس مخصوص توست و منت و بخشش از آن توست؛ و تویی یگانه بی نیاز. ای مولای من، به جلال و جمالت از تو می خواهم بر محمد و خاندان او درود فرستی و مرا مورد آمرزش و رحمت خویش قرار دهی و از گناهانم در گذری. به راستی که تو بسیار بخشنده و مهربانی.

شب سوم: ای خدای ابراهیم و اسحاق و ای خدای یعقوب و اسباط، ای پروردگار ملائکه و روح، ای شنوا، ای دانا، ای بردبار، ای بزرگوار، ای بلند مرتبه و بزرگ، برای تو روزه گرفتم و بر روزی تو افطار می کنم و به جوار تو پناه آوردم و به سوی تو بازگشتم و بازگشت همه به سوی توست و تویی مهربان و عطوف. مرا بر به پا داشتن نماز و روزه نیرو بخش و در روز قیامت خوار نفرما، به راستی که تو خلف وعده نمی کنی.

1- .البلد الامین: 195-200

شب چهارم: ای بخشنده و مهربان در دنیا و آخرت و ای اصلاح کننده دنیا، ای سلطان پادشاهان و ای روزی دهنده بندگان، [این ماه توبه و] ماه پاداش و امید است و تویی شنونده و دانا. از تو می خواهم بر محمد و خاندان او درود فرستی و مرا از بندگان شایسته خویش قرار دهی، آنان که هیچ ترس و اندوهی ندارند و مرا چنان بپوشانی که دریده نشود و مرا به عافیتی اکرام کنی که دست نایافتنی است و حاجتم را بر آورده سازی و به رحمت خود مرا وارد بهشت نمایی و تمام گناهان مرا ببخشی و اندوهم را بر طرف سازی و خواسته هایم را اجابت نمایی، به حق محمد و خاندان او. به راستی که تو شکوهمند و بزرگی.

شب پنجم: ای سازنده ساخته ها و ای کسی که شکستگی ها را ترمیم می کنی، ای بیننده نجواها، ای پروردگار من ای مولایم، تو نور بر بالای نوری و روشنایی نوری، پس ای روشنایی نور، به حق محمد و خاندان او بر محمد و خاندانش درود فرست و گناهان شب و روز و گناهانی که در نهان و آشکار مرتکب شدم بیامرز. ای توانای قدرتمند، ای یگانه یکتا، ای بی نیاز ای مهربان، ای آمرزنده ای عطوف، ای بخشنده گناهان، ای پذیرنده توبه ها، ای آنکه عذابش شدید است، ای صاحب بخشش، خدایی جز تو وجود ندارد، یگانه ای که شریکی ندارد، زنده می کنی و می میرانی و می میرانی و زنده می کنی و تویی آن یگانه چیره، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز و مورد رحمت خویش قرار ده و از من در گذر. به راستی که تو بخشنده و مهربانی.

شب ششم: خدایا تویی شنونده دانا، یگانه بزرگوار، تویی خدای بی نیاز که آسمان ها را به قدرت خود بلند گردانیدی، و زمین را به عزت خود گسترانیدی، و با یگانگی خود ابرها را پدید آوردی، و با پادشاهی ات دریا ها را روان ساختی، ای آنکه ماهی ها در گستره آبها و درندگان در صحراها تو را تسبیح می گویند و هیچ چیز در آسمان های هفتگانه و در هفت طبقه زمین از او پوشیده نمی ماند، ای آنکه هفت آسمان و هرچه در آن است و هفت زمین و هرچه در آن است، به تسبیح تو مشغولند، ای کسی که نمی میرد و تنها وجه شکوهمند و چیره اوست که می ماند، بر

محمد و خاندان او درود فرست، و مرا بیامرز و مورد رحمت خویش قرار ده، و از من در گذر. به راستی که تو آمرزنده و مهربانی.

شب هفتم: ای آنکه بوده و هست و شبیهی ندارد، ای کسی که آذرخش در ستایش او تسبیح گویان است و فرشتگان از خوف او به ذکر مشغولند، ای اجابت کننده دعاها، ای کسی که رحمت خود را بر کسانی که آن را طلب می کنند می گسترانی، ای کسی که وصف کنندگان عظمت او را در نمی یابند و چشم ها او را نمی بینند، در حالیکه او بر دیدگان واقف است و اوست لطیف و آگاه. ای آنکه می بینی ولی دیده نمی شوی و در اوج تماشاگه برتری، ای کسی که سرنوشت بندگان به دست توست، بر محمد و خاندان او درود و رحمت فرست، بهترین درودهایی که بر ابراهیم و خاندان او فرستادی، به راستی که تو ستوده و بزرگی و مرا بیامرز و بر من رحم آر. به راستی که تو شکوهمند و بزرگی.

شب هشتم: خدایا این ماهی است که در آن بندگانت را امر کردی تا تو را بخوانند و اجابت و رحمت را برای آنان تضمین نمودی، و فرمودی: {و هرگاه بندگان من از تو درباره من بپرسند، بگو: من نزدیکم و دعای دعا کننده را - به هنگامی که مرا بخواند - اجابت می کنم.} پس تو را میخوانم، ای اجابت کننده دعای درماندگان و ای گشاینده گره از کار گرفتاران، ای کسی که شب را مایه آرامش قرار دادی، ای کسی که هرگز نمی میرد، بیامرز آنکه را مرگ در انتظار اوست، تقدیر نمودی، آفریدی و آراسته نمودی، سپاس مخصوص توست، از تو می خواهم در شب آنگاه که فرو می پوشاند و روز که جلوه گری می کند و در دنیا و آخرت، بر محمد و خاندان او درود و رحمت فرستی، خدایا همّ و غمّ مرا کفایت کن و گناهانم را ببخشای، به راستی که تو آمرزنده و مهربانی.

شب نهم: ای مولای من ای پروردگار من، ای صاحب شکوه و بزرگی، ای صاحب عزت دست نایافتنی، ای محکم کننده امور، ای شفا دهنده سینه ها، آسانی و گشایش را در کار من قرار ده و امیدت را چنان در دلم قرار ده تا به کسی غیر از تو امید نداشته باشم. مولای من، بر تو توکل نمودم و به سوی تو باز می گردم که بازگشت همه به سوی توست. ای خدای خدایان، ای مسلّط بر سرکشان، ای بزرگ

بزرگان، ای کفایت کننده بندگانی که بر او توکل می کنند و به انجام رساننده امورشان، به تو توکل نمودم و به سوی تو بازگشتم و بازگشت همه به سوی توست، پس مرا بیامرز و در آن روز که چهره ها سپید می شوند، رو سیاهم نکن، به راستی که تو شکست ناپذیر و حکیمی، بر محمد و خاندان او درود و رحمت فرست و مرا مورد رحمت خویش قرار ده و از من درگذر، به راستی که تو آمرزنده و مهربانی.

شب دهم: خدایا، ای سلامت بخش، ای مومن، ای نگهبان، ای شکست ناپذیر، ای جبّار، ای متکبر، ای یکتا، ای بی نیاز، ای یگانه، ای تنها، ای آمرزنده، ای مهربان، ای دوستدار، ای بردبار، نمی دانم با حاجت من چه کردی؟ آیا گناهانم را آمرزیدی؟ اگر بخشیده ای پس خوشا به حال من و اگر نیامرزیدی پس بدا به حال من، همین حالا مرا بیامرز و مورد رحمت خویش قرار ده و توبه ام را بپذیر، مرا خوار مگردان، لغزش هایم را ببخش و عیب هایم را بپوشان، و مورد مغفرت و عفو خود قرار ده، و به رحمت خود بر من رحم آر و به قدرتت از من در گذر، به راستی که تو کارها را به انجام می رسانی و کسی را یارای تعیین امری بر تو نیست و تو بر هر چیز توانایی.

شب یازدهم: خدایا به نامهای زیبایت پناه میبرم و از آتش خشم تو که به خاموشی نمی گراید از تو پناه میطلبم و از تو میخواهم مرا بر به پاداری این ماه و روزه آن نیرو بخشی و گناهانم را بیامرزی و بر من رحم آری. به راستی که تو خلف وعده نمینمایی. به تو توکل کردم و تو آن بینیازی هستی که نزایید و زاییده نشد و هیچ همتایی ندارد، بر محمد و آل او درود فرست، از من در گذر، ببخشای و عفو کن و رحم آر. به راستی تو توبهپذیر و مهربانی.

شب دوازدهم: خداوندا تویی شکستناپذیر مهربان، تویی بلند مرتبه و بزرگ، حمد و ستایش جاویدان و همیشگی از آن توست و شکر و سپاس دائمی تو را سزاوار است و تویی حکیم و دانا. خدایا به نور وجه گرامیات و به جلال و شکوه دست نایافتنیات و به آن عزتی که شکست نمیپذیرد، از تو میخواهم بر محمد و خاندان وی درود فرستی و مرا بیامرزی و مورد رحمت خویش قرار دهی. به راستی که تو شکوهمند و بزرگی.

شب سیزدهم: ای جبار آسمانها و زمین و ای آنکه ملکوت آسمانها و زمین از آن توست، ای آمرزنده گناهان، ای بخشنده مهربان، ای شنوای دانا، ای شکستناپذیر حکیم، ای بی نیاز یگانهای که مثل و مانند نداری، تو بلندمرتبه، شکست ناپذیر و توانایی. تو توبهپذیر مهربانی، از تو میخواهم بر محمد و خاندان وی درود فرستی، گناهانم را بیامرزی و مرا مورد رحمت خویش قرار دهی، به راستی که تو مهربانترین مهربانانی.

شب چهاردهم: ای اول از همه پیشینیان و ای پایان واپسینها، و ای جبار قاهران، ای خدای اولین و آخرین، تو مرا آفریدی در حالی که چیزی بیارزش بودم و مرا به اطاعت خود امر نمودی و من در این راه تمام تلاش خود را نمودم، هرچند که سستی ورزیدم، به اشتباه افتادم و فراموش کردم. پس ای آقای من، فضل خود را شامل حال من کن و امیدم را قطع مگردان و بهشت را بر من ببخشای و مرا با پیامبر رحمت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم همنشین گردان، و گناهانم را بیامرز. به راستی که تو توبهپذیر مهربانی.

شب پانزدهم: ای جبار، تو سرور بخشنده من هستی، تو مولای بزرگوار منی، تو سرور آمرزنده من هستی، تو مولای بردبار من هستی، تو سرور بخشنده من هستی، تو مولای شکست ناپذیر منی، تو سرور توانای منی، تو مولای یگانه من هستی، تو سرور به پادارنده من هستی، تو مولای بینیاز من هستی، تو سرور آفریننده منی، تو مولای آفریدگار منی، بر محمد و خاندان او درود فرست، گناهانم را ببخش و بر من رحم کن و از من درگذر، به راستی تو شکوهمند و بزرگی.

شب شانزدهم: ای خدا - هفت مرتبه - ای بخشنده - هفت بار - ای مهربان - هفت بار - ای آمرزنده - هفت بار - ای مهرورز - هفت بار - ای جبار - هفت بار - ای بلندمرتبه - هفت بار - بر محمد و خاندان وی درود فرست، گناهانم را بیامرز، به راستی که تو بخشنده مهربانی.

شب هفدهم: خدایا، این ماه رمضانی است که قرآن را در آن نازل کردی و آن را مایه هدایت و روشنی [قرار دادی] و در آن ما را به آبادانی مساجد، دعا، روزه، و شبزندهداری امر نمودی و استجابت دعا را ضمانت نمودی و ما تلاش کردیم و تو

ما را یاری نمودی. پس در این ماه گناهانمان را بیامرز و آن را آخرین ماه رمضان ما قرار مده، بر ما ببخشای، به راستی که تو پروردگار مایی، بر ما رحم کن، تو سرور مایی و ما را از کسانی قرار ده که به سوی مغفرت و رضایت تو روی می کنند، به حق محمد و خاندان وی. به راستی که تو شکوهمند و بزرگی.

شب هجدهم: ستایش از آن خدایی است که ما را به ماه رمضان گرامی داشت و قرآن را بر ما نازل فرمود و ما را بر حق آن آگاه ساخت. ستایش خدایی که به ما بصیرت عطا نمود، خدایا به نور رویت از تو میخواهم، ای خدای ما و خدای پدران ما، توبه را روزی ما گردان و ما را خوار مکن و حسن ظن ما را به غیر آن مبدل نساز، بر محمد و خاندان وی درود فرست و از ما در گذر، به راستی که تو شکوهمند و جبّاری.

شب نوزدهم: پاک و منزه است آنکه نمیمیرد، پاک و منزه است آنکه از بین نمیرود، پاک و منزه است آنکه هیچ امری از او پوشیده نمیماند، پاک و منزه است کسی که افتادن یک برگ و قرار گرفتن دانهای در تاریکیهای زمین و هیچ تر و خشکی از علم او بیرون نیست. پاک و منزه است، چه بزرگ است شأن او و چه شکوهمند است قدرت او، خدایا بر محمد و خاندان وی درود فرست و به مغفرت خود ما را از آزادشدگان از آتش و سعادتمندان مخلوقاتت قرار ده. به راستی که تو آمرزنده مهربانی.

شب بیستم: از خداوند به خاطر گناهان گذشتهام طلب مغفرت مینمایم، گناهانی که فراموش کردم در حالی که به وسیله فرشتگان گرامی بر من نوشته شدند، آنان که به کردار من آگاهند. از خداوند به خاطر گناهان هلاک کننده طلب مغفرت مینمایم، از خداوند به خاطر سستی در آنچه بر من واجب نمود، طلب مغفرت میکنم، از خداوند به خاطر گناهان رسواکننده خود طلب آمرزش می کنم، از او به خاطر لغزشها و آنچه مرتکب شدم طلب مغفرت میکنم، به او ایمان میآورم و بسیار بر او توکل میکنم و از خداوند طلب آمرزش دارم - هفت بار - بر محمد و خاندان وی درود فرست. از من درگذر و گناهان گذشته مرا بیامرز. ای سرور من، دعایم را مستجاب فرما، به راستی که تو توبهپذیر و مهربانی.

شب بیست و یکم: گواهی میدهم خدایی جز خدای یگانه نیست، یکتاست و شریکی ندارد و گواهی میدهم محمد بنده و فرستاده اوست. گواهی میدهم بهشت و جهنم حق است و به راستی که خداوند مردگان را از قبرها برمیانگیزاند و گواهی میدهم که پروردگار تنها پروردگار من است، شریکی ندارد، فرزندی برای او نیست. گواهی میدهم او آنچه را اراده کند انجام میدهد و به هر کس بخواهد چیره است. اوست که هر کس را بخواهد پایین میآورد و یا بالا میبرد. اوست پادشاه پادشاهان، روزی دهنده بندگان، آمرزنده مهربان، دانای حکیم، گواهی میدهم، گواهی میدهم - هفت بار - تو سرور من اینچنین هستی و بسیار بالاتر از آن و هیچ کس نمیتواند بزرگی تو را وصف کند. خدایا بر محمد و خاندان او درود فرست، مرا هدایت کن و بعد از آن به گمراهی میانداز، به راستی که تو هدایتگر هدایت شدهای.

شب بیست و دوم: تو سرور جبار و آمرزنده منی، توانا و چیره، شنوای دانا، آمرزنده مهربان، بخشنده گناهان، پذیرنده توبهها، بسیار شکنجهگر، او که دانه و هسته را میشکافد، شب را در روز فرو میبرد... تا آخر آیه ملک(1). ای جبار - هفت بار - بر محمد و خاندان محمد درود فرست و در این ماه، این شب گناهانم را ببخش و از من درگذر. به راستی که تو آمرزنده و مهربانی.

شب بیست و سوم: پاک و منزه است پروردگار فرشتگان و روح، پاک و منزه است پروردگار ماهی ها و دریاها، حشرات و درندگان در آشیانههایشان، پاک و منزه است پروردگار روح و عرش، پاک و منزه است پروردگار آسمانها و زمینها، پاک و منزه است و فرشتگان مقرب تو را تسبیح گفتند، پاک و منزه است و بلندمرتبه شد و چیره گشت، آفرید و اندازه معین کرد، پاک و منزه است - هفت بار - از تو میخواهم بر محمد و خاندان وی درود فرستی، گناهانم را ببخشی و به من رحم کنی، به راستی که تو یکتا و بینیازی.

شب بیست و چهارم: خدایا به دعا امر نمودی و اجابت آن را تضمین کردی، و ما تو را خواندیم در حالی که بندگان توایم و بندگان هرگز نخواهند توانست اوج

1- . {شب را به روز در می آوری و روز را به شب در می آوری و زنده را از مرده بیرون می آوری و مرده را از زنده خارج می سازی و هر که را خواهی بی حساب روزی دهی. }

درخواست و گرایش به سوی تو را داشته باشند، به خاطر بزرگواری، بخشش، پروردگاری و یکتایی تو. ای جایگاه شکوه درخواست کنندگان، و ای نهایت نیاز گرایندگان به سوی تو، ای صاحب جبروت و ملکوت، ای صاحب عزت و قدرت، ای زنده ای پاینده، ای نیکو ای مهربان، ای مهرورز ای بخشاینده، ای آفریننده آسمانها و زمین، ای صاحب شکوه و کرامت، ای صاحب نعمتهای فراوان و موکل دست نایافتنی، بر محمد و خاندان وی درود فرست و گناهانم را بیامرز، به راستی که تو آمرزنده مهربانی.

شب بیست و پنجم: بزرگوار است خدایی که بهترین آفریدگاران است. آفریننده مخلوقات و پدید آورنده ابرهاست و آذرخش به دستور او، او را تسبیح می گوید. بزرگوار است آن که فرمانروایی به دست اوست و او بر هر چیزی تواناست، همان که مرگ و زندگی را پدید آورد تا شما را بیازماید که کدامتان نیکوکارترید و اوست ارجمند آمرزنده. بزرگ است کسی که بر بنده خود فرقان را نازل فرمود تا برای جهانیان هشدار دهنده ای باشد. بزرگ است کسی که اگر بخواهد، بهتر از این برای تو قرار می دهد: باغ هایی که جویبارها از زیر آن روان خواهد بود و برای تو کاخ ها پدید می آورد. بزرگ است خدایی که بهترین آفریدگاران است ای معبود من و ای معبود جهانیان و ای خدای آسمان های هفتگانه و هر آنچه درون و میان آنهاست و ای خدای [هفت طبقه زمین و آنچه درون و میان آنهاست] بر محمد و آل محمد درود فرست و بهشت را به من ارزانی دار و از آتش جهنم رهایی بخش، به راستی که تو نجات دهنده و بخشنده ای.

شب بیست و ششم: پروردگارا دلهایمان را دستخوش انحراف مگردان. {پروردگارا ما شنیدیم که دعوتگری به ایمان فرا می خواند که به پروردگار خود ایمان بیاورید. }،(1)

{پروردگارا اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم }،(2)پروردگارا

بر

1- . پروردگارا ما شنیدیم که دعوتگری به ایمان فرا می خواند که به پروردگار خود ایمان بیاورید پس ایمان آوردیم. پروردگارا گناهان ما را بیامرز و بدی های ما را بزدای و ما را در زمره نیکان بمیران.

2- . پروردگارا اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم بر ما مگیر پروردگارا هیچ بار گرانی بر ما مگذار همچنانکه بر کسانی که پیش از ما بودند نهادی پروردگارا و آنچه تاب آن را نداریم بر ما تحمیل مکن و از ما در گذر و ما را ببخشای و بر ما رحمت آور سرور ما تویی پس ما ر بر گروه کافران پیروز گردان.

محمد و آل محمد درود فرست و دعای ما را اجابت کن و ما و پدران و مادران و فرزندان آنها را بیامرز، به راستی که تو آمرزنده و مهربانی.

شب بیست و هفتم: پروردگارا عذاب جهنم را از ما بر گردان که عذابش سخت و دائمی است، پروردگارا به ما از همسران و فرزندان آن ده که مایه روشنی چشمان باشد و ما را پیشوای پرهیزکاران گردان،پروردگارا بر تو توکل نموده ایم و به سوی تو بازگشته ایم و بازگشت به سوی توست. پروردگارا ما را برای کافران آزمایش قرار مده و ما و برادرانمان که در ایمان آوردن بر ما پیشی گرفتند.(1) بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان و عیب هایم را بپوشان و به حق محمد و آل محمد مرا بیامرز، به راستی که تو رئوف و مهربانی.

شب بیست و هشتم: به خداوند ایمان آوردیم و به طاغوت و عصیانگر کفر ورزیدیم، ایمان آوردیم به کسی که نمیمیرد، ایمان آوردیم به آفریننده آسمانها و زمینها و خورشید و ماه و ستارگان، کوهها و درختان و جنبندگان و انسانها و جنیان، ایمان آوردیم به آنچه بر ما و شما نازل شد و خدای ما و شما یکی است و ما تسلیم اوییم. به پروردگار موسی و هارون و پروردگار فرشتگان و روح ایمان آوردیم، به خدای یکتا که شریکی ندارد، او که ابرها را پدید آورد و بندگان و عذاب]شکنجه[را آفرید، ایمان آوردیم. به تو ایمان آوردیم، به تو ایمان آوردیم - هفت بار- پروردگارا به حق محمد و خاندان وی گناهانمان را بیامرز و از ما درگذر که تو شکست ناپذیر و قدرتمندی.

شب بیست و نهم: بر او که زنده و سرور است و شکست نمیپذیرد توکل کردم، بر جباری که هیچ کس به او چیره نمیشود توکل کردم، بر شکستناپذیر مهربان توکل کردم، او که برخاستن و سجده کردن مرا در میان سجدهکنندگان میبیند،

1- . پروردگارا ما و برادرانمان که در ایمان آوردن بر ما پیشی گرفتند، ببخشای و در دلهایمان نسبت به کسانی که ایمان آوردند کینه ای مگذار پروردگارا راستی که تو رئوف و مهربانی.

بر او که زنده است و نمیمیرد توکل کردم، بر کسی که سرنوشت بندگان به دست اوست توکل کردم، بر او که بردبار است و عجله نمیکند، توکل کردم، به آن بینیازی که نزایید و زاییده نشد و هیچ همتایی ندارد توکل کردم، بر آن توانای چیره بلند مرتبه و یکتا توکل نمودم، بر تو توکل کردم - هفت بار-. از تو میخواهم ای سرور من، بر محمد و خاندان وی درود فرستی و مرا مورد رحمت و فضل خویش قرار دهی و در روز قیامت مرا رسوا مگردانی، به راستی که عذاب تو بسیار و تو آمرزنده و مهربان هستی.

شب سیام: پروردگارا، این ماه مبارک که ما را در آن به نماز و روزه امر نمودی از دست ما رفت، خدایا آن را آخرین ماه رمضان ما قرار مده، و گناهان گذشته و آینده ما را ببخشای. پروردگارا ما را خوار مکن و از مغفرت خویش محروم مگردان، گناهانمان را ببخش و بر ما رحم کن و به سوی ما بازگرد، ما را روزی ده و از ما راضی باش، ما را از دوستان هدایت یافته و پرهیزکار خویش قرار ده، به حق محمد و خاندان وی، اعمال این ماه را از ما بپذیر و آن را آخرین ماه رمضان ما قرار نده و حج خانه گرامیات را در این سال و دیگر سالها، روزیمان گردان، به راستی که تو بخشنده روزی و مهربان و بخشنده ای.

باب ششم : اعمال و دعاهای مطلق شب ها و روز ها و مطلق سحرهای ماه رمضان و اعمال و مطالب و فوائد متناسب با آن

مؤلف: مطالبی مناسب با این باب در کتاب روزه و کتاب دعا ذکر شده است. پس به این دو جلد مراجعه شود.

1. اقبال الاعمال: امام علی بن حسین علیه السلام چنین بودند که چون ماه رمضان وارد می شد، هر روز درهمی را صدقه می دادند و می فرمودند: امیدوارم که، شب قدر را درک نمایم.(1)

2. اقبال الاعمال: دعاهای سحر در شب های ماه رمضان:

ابو حمزه ثمالی نقل کرد: علی بن حسین صلوات الله علیهما سراسر شب های ماه رمضان را به نماز می ایستاد و در وقت سحر این دعا را می خواند:

خدایا با عقوبت خود ادبم مکن و مرا با حیله ات فریب مده. ای پروردگار من، خیر از کجا برای من باشد در حالی که جز از نزد تو وجود پیدا نمی کند و از کجا نجات برای من باشد در حالی که جز به تو نمی توان بدان دست یافت؟ نه کسی که کار نیکی انجام داد، از یاری و رحمت تو بی نیاز است و نه کسی که کار بد کرد و بر تو گستاخی نمود و تو را خشنود نساخت، از سیطره قدرت تو بیرون آمد. ای پروردگار من - به اندازه یک نفس کامل بگو - تو را به تو شناختم و تو بودی که مرا بر خود رهنمون شده و فراخواندی و اگر تو نبودی، هرگز نمی دانستم که تو چیستی.

ستایش خدایی را که او را می خوانم و به من پاسخ می دهد، اگر چه وقتی او مرا می خواند، سستی می ورزم، و ستایش خدایی را که از او درخواست می کنم و

1- . الاقبال: 64

عطایم می کند، اگر چه وقتی او از من قرض می طلبد، بخل می ورزم و ستایش خدایی که هر وقت خواستم او را برای برآورده شدن حاجتم صدا کردم و هر گاه خواستم راز خود را با او در میان گذاشتم، بدون هیچ شفاعت کننده ای حاجتم را برآورد و ستایش خدایی که غیر او را نمی خوانم و اگر غیر او را بخوانم، دعایم را مستجاب نمی کند و ستایش خدایی که از غیر او امید ندارم و اگر به غیر او امید می بستم، امیدم را ناامید می کرد و ستایش خدایی که مرا به خودش واگذار نمود و گرامی داشت و به مردم واگذار ننمود تا مرا خوار کنند و ستایش خدایی که با من دوستی نمود، با این که از من بی نیاز است. ستایش خدایی که چنان بردباری نمود که گویی گناهی نکرده ام. پس، پروردگار من ستوده ترین موجود در نزد من و شایسته ترین کس به ستایش است.

خداوندا، می بینم که راه های خواسته ها به درگاه تو گشوده و آبخشورهای امید به تو لبریز و یاری جستن از فضل تو برای امیدواران آزاد و درهای دعا به درگاهت برای فریاد کنندگان باز است و می دانم که تو امیدواران را اجابت می کنی و فریادرس فریاد خواهان هستی و این که گشاده دستی و بخشندگی تو در برابر بخیلان و خود پسندان، در پناه بردن به بخشش تو و رضایت به قضای نهفته است. و این که راه هر کس که به سوی تو کوچ کند نزدیک است و تو از آفریدگانت در حجاب نیستی، مگر آن که اعمال بد، حجاب آنان از تو شود، و اینک با خواسته ام به سوی تو آمده ام و با حاجتم به درگاه تو روی آورده ام و به تو یاری جستم و به دعای تو توسل کردم، بی آن که مستحق آن باشم که دعای مرا گوش کنی و عفوت را شامل حالم گردانی، بلکه تنها برای این که به کرم تو اعتماد دارم، به وعده راست تو آرام گرفته ام و به ایمان به توحیدت و یقین به این که می دانی من پروردگاری غیر تو و معبودی به جز تو که یگانه ای و شریکی برای تو نیست، ندارم.

خداوندا، تو می گویی و سخن تو حق است و وعده ات راست، که: {از فضل خدا درخواست کنید، به راستی که او به شما مهربان است.} ای آقای من، این از صفات تو نیست که دستور درخواست بدهی و عطا نکنی، در حالی که همواره عطایای خود را بر بندگان خود ارزانی می داری و مهربانی و رأفت خود را شامل

آنان می کنی. خداوندا، در کوچکی مرا در نعمت ها و احسانت پرورش دادی و در بزرگی نامم را مشهور گردانیدی. ای خدایی که با نیکوکاری و تفضل و نعمت هایت مرا در دنیا پرورش دادی و در آخرت به عفو و بزرگواری ات رهنمون شدی، ای مولای من، شناخت من از تو، مرا به تو رهنمون می شود و محبت من به تو، شفیع من به تو است. ولی من به جای راهنمایی خود به راهنمایی تو اعتماد دارم و به جای شفاعتم به شفاعت تو آرام می گیرم. ای آقای من، با زبانی تو را می خوانم که گناه لالش کرده است. پروردگارا، با قلبی با تو مناجات می کنم که جرم آن، هلاکش کرده است. پروردگارا، با بیم و رغبت و امید و ترس، تو را می خوانم. مولای من، وقتی گناهانم را می بینم، می ترسم و هرگاه عفو تو را می بینم، طمع می کنم. اگر مرا ببخشی، بهترین رحم کننده ای و اگر عذابم کنی، ستم نمی کنی. ای خدا، تنها دلیل من در گستاخی بر درخواست از تو با وجود ارتکاب اموری که ناخوشایند تو است، جُود و کرم تو است و ذخیره من برای سختی و گرفتاری با وجود کم حیایی ام، مهرورزی و رحمت تو است و امیدوارم که مرا در بین این دو آرزویم نومید نکنی. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و امیدم را به واقعیت بپیوند و دعایم را بشنو. ای بهترین کسی که دعا کنندگان به درگاهت دعا می کنند و ای بهترین کسی که امیدواران به تو امید می بندند.

ای آقای من، آرزویم بزرگ است و کردارم بد، پس از عفو خود به اندازه آرزویم به من عطا کن و مرا به بدی کردارم بازخواست مکن؛ زیرا بزرگواری تو برتر از مجازات گناهکاران و بردباری تو بزرگ تر از کیفر کوتاهی کنندگان است و ای آقای من، به فضل تو پناهنده ام و از تو به سوی تو گریزانم و دنبال وعده عفو و گذشت تو از کسانی هستم که گمان نیک به تو دارند. ای پروردگار من، من چیستم و چه ارزشی دارم؟ به تفضل خود به من ارزانی دار و به عفو خود بر من تصدق کن. ای پروردگار من، پرده خود را بر من بپوشان و به کرامت روی خود، از توبیخ و سرزنش من درگذر. اگر امروز کسی جز تو از گناهم آگاه می شد، هرگز آن را به جای نمی آوردم و اگر بیم آن را داشتم که عذاب تو زود به سراغم می آید، قطعا از آن پرهیز می کردم، نه برای آن که پاییدن تو و آگاهی ات برای من بی ارزش است،

بلکه برای این که ای پروردگار، تو بهترین پوشندگان و بردبارترین بردباران و بزرگوارترین بزرگوارانی؛ بسیار عیب ها را می پوشانی و گناهان را می آمرزی و به بردباری ات عذاب را به تاخیر می اندازی. پس ستایش مخصوص توست به خاطر بردباری تو با وجود آگاهی ات و به خاطر عفو و گذشت تو با وجود توانایی ات. این بردباری تو است که مرا بر نافرمانی از تو وامیدارد و گستاخ می نماید و این پوشش تو است که مرا به کم حیایی فرا می خواند و این شناخت من از رحمت گسترده و عفو بزرگ تو است که موجب می شود با شتاب به چیزهایی که حرام کرده ای، اقدام کنم.

ای بردبار ای کریم، ای زنده ای پاینده، ای بخشنده گناه، ای توبه پذیر، ای صاحب بخشش بزرگ، ای نیکوکار، پوشش زیبای تو کجاست، گشایش نزدیک تو کجاست، فریادرسی سریع تو و رحمت گسترده ات کجاست، عطایای برتر و مواهب گوارای تو کجاست، کرم و بزرگواری احسان دیرینه ات کجاست؟ ای کریم، به حق خود و محمد و آل محمد علیهم السلام مرا نجات ده و به رحمت خود و به واسطه محمد و خاندان او مرا رها کن. ای نیکوکار ای زیباکار، ای بخشنده ای تفضل کننده، ما برای رهایی از عذاب تو، نه بر اعمال خود، بلکه بر فضل تو تکیه می کنیم، زیرا تو اهل تقوا و آمرزشی؛ از روی احسان خود نیکی می کنی، و از روی کرم از گناه ما در می گذری. نمی دانیم از چه سپاسگزاری کنیم؟ آیا از نعمت های زیبایی که می گسترانی، یا از زشتی هایی که می پوشانی، یا از امتحان ها و نعمت های بزرگ تو، یا از بلاهای بسیاری که از آن نجات داده و عافیت بخشیدی، ای دوستدار هر کس که با تو دوستی کند و ای نور چشم هر کس که به تو پناه آورد و و به تو بپیوندد، تو نیکوکار هستی و ما گناه کار. پس ای پروردگار من، به زیبایی آن چه در نزد تو است، از اعمال زشت ما درگذر. ای پروردگار من، کدامین نادانی است که بخشش تو آن را فرانگیرد؟ و کدامین زمان طولانی تر از صبر و تحمل توست؟ و اعمال ما در کنار نعمت های تو چه ارزشی دارند؟ و چگونه اعمال خود را بسیار بدانیم تا با کرم تو مقابله کند، بلکه چگونه رحمتی که وصف کردی، بر فرومایگان کوتاه می آید؟

ای گسترنده آمرزش، ای خدایی که دو دست خود را به رحمت گشوده ای. ای آقای من، به عزتت سوگند، اگر مرا برانی، هرگز از درگاه تو جدا نمی شوم و از التماس و دوستی تو دست نمی کشم، به دلیل شناختم از جُود و کرم تو ای آقای من. تو خدایی هستی که هر چه را بخواهی می کنی و هر کس را بخواهی به هر چه بخواهی به هر گونه بخواهی، عذاب می کنی و بر هر کس که بخواهی به هر چه بخواهی به هر گونه بخواهی، رحم می کنی هیچ کس نمی تواند از تو درباره امرت بازخواست یا در سلطنتت ستیزه کند و یا در کارت مشارکت نماید و در فرمان تو با تو ناسازگاری کند و یا در تدبیرت بر تو اعتراض نماید، آفرینش و امر از آن تو است، متعالی است خداوند، پروردگار جهانیان.

ای پروردگار من، این جایگاه کسی است که به تو پناه آورد و از کرم تو یاری جست و با نیکوکاری و نعمت هایت همدم و آشنا بود و تو بخشنده ای هستی که عفوت کم نمی آید و فضلت کاستی نمی پذیرد و رحمتت اندک نمی شود و ما به گذشت دیرینه و تفضل بزرگ و رحمت گسترده تو اعتماد داریم.

ای پروردگار من، آیا گمان ما را نادیده می گیری؟ آیا آرزوهای ما را نومید می کنی؟ هرگز. ای کریم، گمان ما به تو این نیست و آزمندی و خواهش ما از تو این گونه نیست. ای پروردگار من، ما آرزوی طولانی بسیار و امید بزرگی به تو داریم، ما گناه کردیم و امیدواریم که گناهان ما را بپوشانی و به درگاه تو دعا کردیم و امیدواریم که دعایمان را مستجاب کنی، پس ای مولای ما، امید ما را به واقعیت بپیوند؛ زیرا دانسته ایم که به واسطه اعمالمان مستحق چه هستیم، لیکن معرفت تو به ما و آگاهی ما از تو که ما را نمی رانی، ما را بر گرایش به تو واداشت، اگر چه مستحق رحمتت نباشیم. پس تو شایستگی آن را داری که به فضل گسترده ات بر ما و گناه کاران عنایت کنی، پس آن چه را که شایسته آنی بر ما ارزانی دار و به فضل نیکوکاری ات بر ما عنایت کن، زیرا ما به عطای تو نیازمندیم. ای بسیار آمرزنده، به نور تو هدایت یافتیم و به فضل تو بی نیاز گشتیم و به نعمت تو صبح و شام می کنیم، گناهان ما در نزد تو است و خدایا ما از آن ها آمرزش می طلبیم و به درگاه تو توبه می کنیم. تو با دادن نعمت ها با ما دوستی می کنی و ما با ارتکاب گناهان با تو

مخالفت می کنیم، خیر تو به سوی ما فرود می آید و بدی ما به سوی تو بالا می رود و هر روز فرشته ای گرامی، عمل زشتی از ما به درگاه تو می آورد ولی مانع از احاطه رحمتت بر ما و تفضل نعمت هایت بر ما نمی شود. پس پاک و منزهی تو که چه قدر، هم در آغاز و هم در بازگشت به سوی ما، بردبار و بزرگ و گرامی هستی.

نام های تو مقدس و ستایشت بزرگ و کارهایت گرامی است. ای معبود من، فضل تو گسترده تر و بردباری ات بزرگ تر از آن است که مرا به رفتار و خطایم مقایسه کنی، پس مرا عفو کن مرا عفو کن مرا عفو کن، ای آقای من ای آقای من ای آقای من. خداوندا، ما را به یادت مشغول ساز و از خشمت در پناه خود در آور و از عذابت نجات ده و از مواهب و بخشش هایت روزی کن و تفضلت را بر ما ارزانی دار و حج خانه ات و زیارت قبر پیامبرت را که درودها و رحمت و آمرزش و برکات و خشنودی تو بر او و بر خاندان او باد روزی مان کن. به راستی که تو نزدیک و اجابت کننده ای، طاعتت را روزی مان کن و بر آیین خود و سنت پیامبرت علیه السلام بمیران.

خداوندا، بر محمد و خاندان او درود فرست و من و پدر و مادرم را بیامرز و بر آن دو رحم آر. همان گونه که مرا در کودکی تربیت نمودند و در برابر نیکی آنان، پاداش نیک به آنان بده و گناهانشان را بیامرز. خدایا، تمام مردان و زنان مومن و مسلمان، اعم از زنده و مرده آنان را بیامرز و نیکی ها را میان ما و آنان رواج ده. خدایا، زنده و مرده، حاضر و غایب، مرد و زن، کوچک و بزرگ، آزاد و برده ما را بیامرز. آنان که از خدا روی برگرداندند بر او دروغ بستند و به گمراهی بزرگی دچار شدند و آشکارا زیان بردند.

خداوندا، بر محمد و خاندان او درود فرست و پایان کار ما را به خیر ختم کن و آن چه مورد اهتمام من است، از امور دنیوی و اُخروی، کفایت فرما و کسی را که بر من رحم نمی کند، بر من مسلط مکن و سپر نگاه دارنده و پایداری از جانب خود بر ما قرار ده و نعمت های شایسته ای را که به من ارزانی داشته ای، مگیر و از تفضل خود، روزی گسترده، حلال و پاکیزه روزی ام کن. خدایا، با پاسداری خود مرا پاس بدار و با حفظ خود از من نگاه داری کن و مرا مورد محافظت خود قرار ده و حج

خانه گرامی ات را در این سال و در تمام سال ها تا زمانی که زنده ام داشتی و نیز زیارت قبر پیامبرت صلوات الله علیه را روزی ام کن. ای پروردگار من، مرا از آن مشاهد بزرگ و جایگاه های شریف بی نصیب مگردان. خداوندا توبه مرا بپذیر تا دیگر از تو نافرمانی نکنم و خیر و عمل به آن و بیم از خود در شبانه روز را تا زمانی که زنده ام داشته ای، به من الهام کن، ای پروردگار جهانیان.

خداوندا مرا چه شده است، هر گاه آماده شده ام و برای نماز در پیشگاه تو ایستاده ام و به مناجات بر خاسته ام، هنگام نماز خواب آلودگی را بر من می افکنی و هنگام مناجات با تو، حالت مناجات را از من می گیری! چه شده است مرا که هرگاه به خود می گویم دیگر باطنم اصلاح شده است و همنشین توبه کنندگان گردیده ام، بلایی بر من عارض می شود و مرا متوقف می کند و میان من و بندگی ات حایل می گردد! ای آقای من، شاید مرا از درگاه خود راندی و از بندگی ات دور نمودی، یا شاید دیده ای که حق تو را کوچک می شمارم، پس دورم راندی، یا شاید دیدی که از تو روی گردانم و لذا از خود جدایم کردی، یا شاید مرا از دروغگویان یافته ای و کنارم زدی، یا شاید دیدی شکرگزار نعمت تو نیستم پس محرومم کردی، یا شاید مرا در مجالس دانشمندان ندیدی، پس خوارم کردی، یا شاید در میان غافلان دیدی و از این رو از رحمتت نومیدم کردی، یا شاید دیدی که با مجالس اهل باطل مأنوسم، پس مرا در میان آنان رها کردی، یا شاید دوست نداشتی که دعایم را بشنوی و لذا دورم کردی، یا شاید کیفر جرم و جنایتم را دادی، یا شاید به خاطر کم حیا کردن از تو، اینچنین سزایم دادی. و اکنون ای پروردگار من، اگر بیامرزی، چه بسیار پیش از من گناه کاران را عفو کردی، زیرا ای پروردگار من، کرم تو برتر از مجازات گناه کاران و بردباری تو بزرگ تر از کیفر کوتاهی کنندگان است و من به تفضل تو پناه می آورم و از تو به سوی تو می گریزم و دنبال عفو و گذشت تو از کسانی هستم که گمان نیک به تو دارند.

خدایا، فضل و بردباری تو بزرگ تر از آن است که مرا با عملم مقایسه کنی، یا به خطایم بلغزانی. ای آقای من، من چیستم و ارزش من چیست؟ ای آقای من، به تفضل خود بر من ارزانی دار و به عفو خود بر من ببخش و به پوشش خود مرا

بزرگ دار و به کرامت روی خود از توبیخ و سرزنش من در گذر. آقای من، من همان کوچکی هستم که تربیت نمودی، من همان نادانی هستم که آگاه نمودی، من همان گمراهی هستم که هدایتش کردی، من همان فرومایه ای هستم که بالا بردی، من همان بیمناکی هستم که ایمنی بخشیدی و گرسنه ای که سیر کردی و تشنه ای که سیرابش نمودی و عریانی که لباس پوشاندی و نیازمندی که بی نیازش کردی و ناتوانی که نیرو بخشیدی و خواری که سربلند نمودی و بیماری که بهبودی بخشیدی و درخواست کننده ای که عطا کردی و گناه کاری که گناهش را پوشیدی و خطاکاری که خطای او را نادیده گرفتی و اندکی که بسیار کردی و مستضعفی که یاری نمودی و رانده ای که پناه دادی، پس ستایش مخصوص تو است! و من ای پروردگار من، همان کسی هستم که در خلوت از تو شرم ننمودم و در حضور مردم تو را در نظر گرفتم. من صاحب مصیبت های بزرگم، من همان کسی هستم که بر آقای خود گستاخی نمودم، من همان کسی هستم که از مسلط و چیره در آسمان نافرمانی نمودم، من همان کسی هستم که به گناهان، رشوه های بسیار دادم. من همان کسی هستم که وقتی مژده معصیت به من داده شد، شتابان به سوی آن حرکت کردم. من همان کسی هستم که مهلتم دادی و خودداری ننمودم و گناهم را پوشیدی و شرم نکردم و گناه کردم و از حد خود گذشتم و از چشم خود انداختی و اعتنا نکردم، آن گاه به بردباری خود مهلتم دادی و به پوشش خود پوشیدی، گویی از من غفلت داری، و از عقوبت گناهانم دور داشتی به حدی که گویی از من شرم داری.

خدایا، هنگامی که از تو نافرمانی کردم، پروردگاری ات را انکار نکردم، و فرمان تو را کوچک نشماردم، و به دنبال عذاب تو نبودم، و وعده عذابت را سبک نشماردم، بلکه اشتباهی بر من عارض شد و نفسم آن را برای من آراست و خواهش نفسم بر من چیره گردید و بدبختی ام یاری کرد و پوشش فراگیر تو بر من، مرا فریفت و در نتیجه از تو نافرمانی کردم و با تو مخالفت نمودم. اما اکنون چه کسی مرا از عذاب تو می رهاند؟ و چه کسی فردا مرا از دست دشمنانم نجات می دهد؟ و اگر تو ریسمان خود را از من قطع کنی، به ریسمان چه کسی چنگ بزنم؟ پس وای بر بدی من در برابر آن چه نوشته تو از عمل من بر شمرد، به حدی که اگر امیدم به

بزرگواری و رحمت گسترده تو نبود و این که مرا از نومیدی نهی کردی، قطعا وقتی آن را به یاد می آورم، نومید می شدم. ای بهترین کسی که دعا کنندگان می خوانند، و ای برترین کسی که امیدواران به او امید می بندند.

خداوندا، به حرمت اسلام به تو توسل می جویم و به احترام قرآن بر تو اعتماد می کنم، و به محبتم نسبت به پیامبر امی قریشی هاشمی عربی تهامی مکی مدنی صلواتک علیه و آله به نزدیکی تو امید دارم، پس انس حاصل از ایمانم را به وحشت و تنهایی مبدل مکن و پاداش مرا چون پاداش کسی که غیر تو را پرستیده قرار مده؛ زیرا گروهی به زبان ایمان آوردند تا از ریختن خونشان جلوگیری کنند و به آرزوی خود رسیدند، ولی ما با زبان و دل به تو ایمان آوردیم، تا از ما درگذری، پس ما را نیز به آرزویمان برسان و امیدت را در دلمان استوار گردان و دل های ما را بعد از آن که هدایت کردی، منحرف ننما و رحمتی از جانب خود به ما ارزانی دار، به راستی که تو بسیار بخشنده ای.

پس به عزتت سوگند، اگر مرا برانی، از درگاه تو دور نمی شوم و از التماس تو دست نمی کشم، به واسطه شناختی که از کرامت و گستردگی رحمتت، ای آقای من، به دلم الهام شده است. بنده جز به سوی مولای خود به کجا برود، و آفریده جز به آفریننده خود به کجا پناه ببرد؟ خدایا، اگر مرا با زنجیرها ببندی و در برابر مردم حاضر، بخششت را از من بازداری و دیدگان بندگان را بر رسوایی هایم رهنمون گردی و دستور دهی که مرا به آتش بیندازند و میان من و نیکان حایل قرار دهی، باز امیدم را از تو قطع نمی کنم و روی آرزویم را از عفو تو بر نمی گردانم و دوستی تو از دلم بیرون نمی رود. من هرگز نعمت های تو و پوشش فراگیر تو را بر خود در سرای دنیا، فراموش نمی کنم. ای آقای من، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و دوستی دنیا را از دلم بیرون کن و میان من و مصطفی و خاندان او، برگزیده تو از آفریدگان و خاتم پیامبران، حضرت محمد صلواتک علیه وآله جمع کن و مرا به توبه به درگاهت باز گردان و بر گریستن بر خویش یاری ام ده، زیرا با امروز و فردا کردن و آرزوها، عمر خود را تلف کردم و در جایگاه نومیدان از عمل خیر خود قرار گرفته ام.

پس، چه کسی بدحال تر از من است اگر با همین حالت به قبر منتقل شوم، قبری که برای آسایش خود فراهم نکردم و با عمل صالح برای آسودن خود مفروش نکردم. چرا گریه نکنم، در حالی که نمی دانم بازگشتم به کجا است و می بینم که نفسم مرا نیرنگ می زند و روزها مرا می فریبند و بال های مرگ بر سرم سایه افکنده است؟ چرا نگریم، می گریم برای بیرون آمدن روحم، می گریم برای تاریکی قبرم، می گریم برای تنگی گورم، می گریم برای پرسش دو فرشته نکیر و منکر از من، می گریم برای بیرون آمدن از قبرم به صورت لخت و خوار و در حالیکه بار سنگین گناه را بر پشت می کشم و گاه از راست و گاه از چپ نگاه می کنم، آن هنگام که مردم به کاری جز کار من مشغول اند و {در آن روز هر کسی از آنان را کاری است که او را به خود مشغول می دارد. در آن روز چهره هایی درخشانند، خندان و شادانند و در آن روز چهر هایی است که بر آنها غبار نشسته و آنها را تاریکی و خواری پوشانده است. } آقای من، تنها به تو تکیه و اعتماد و امید و توکل دارم و به رحمت تو چنگ می زنم. رحمتت را به هر کس بخواهی می دهی و هر کس را دوست بداری، به رحمتت هدایت می کنی.

خداوندا، پس ستایش تو را برای این که دلم را از شرک پاک نمودی و ستایش تو را برای این که زبانم را گشودی. آیا با این زبان لال از تو سپاسگزاری کنم؟ یا با کوشش تمام و با تمام توان در عملم تو را خشنود گردانم؟ ای پروردگار من، آیا زبان من توانایی سپاس تو را دارد؟ و عمل من در کنار نعمت ها و نیکوکاری تو ارزشی دارد؟ خدایا بخششت امیدم را گشود و تشکر تو عملم را مورد قبول قرار داد. خدایا، گرایشم تنها به تو است و فقط از تو بیم دارم و به سوی تو آرزو می کنم، آرزویم مرا به سوی تو سوق داد. ای یگانه من، همت و اراده من فقط بر تو روی آورد و گرایشم تنها به آن چیزی است که نزد تو است، و امید و بیم خالص من برای تو است و محبت من فقط به تو انس گرفت و دستم را به سوی تو دراز کردم و تنها به ریسمان طاعت تو چنگ زدم. ای مولای من، فقط به یاد تو دلم زنده است و تنها به مناجات تو درد بیم از تو را خنک می کنم، پس ای مولا و آرزو و منتهای خواسته من، بر محمد و آل محمد درود فرست و میان من و آن گناهم که مانع از التزام به

طاعتت می شود، جدایی انداز. به خاطر امیدواری دیرینه ام به تو و آزمندی بزرگم از تو، آن رأفت و رحمتت را که بر خود واجب نمودی، از تو درخواست می کنم، همه امور فقط از آن تو است و یگانه ای و شریکی نداری و آفریده ها همه بندگان و در قبضه تواند و همه اشیا در برابر تو فروتن هستند. بلند مرتبهای، ای پروردگار جهانیان.

خداوندا، رحم کن بر من، آن هنگام که حجت بر من تمام می شود و زبانم از پاسخ لال می گردد و آن هنگام که از من بازخواست می کنی و عقل از سر من می پرد، پس ای بزرگی که برای کارهای بزرگ به تو امید بسته می شود، تو تنها امید منی، پس آن هنگام که نیازمندی ام به تو زیاد می شود، نومیدم مکن و مرا به خاطر نادانی ام رد نکن و به خاطر صبر اندکم منع مکن، بلکه به خاطر نیازمندی ام عطا کن و به سبب ناتوانی ام به من رحم آر. آقای من، اعتماد و تکیه و امید و توکلم فقط بر تو است و به رحمتت می آویزم و به بارگاه تو بار می افکنم و خواسته هایم، رو به جود تو دارند. ای پروردگار من، به کرم تو دعایم را آغاز می کنم و امید مهمانی در نزد تو را دارم و به عنایت تو امید رفع نیازمندی ام را دارم و در زیر سایه عفو تو می ایستم و به جود و کرم تو چشم دارم و به نیکی تو چشم می دوزم، پس اکنون که آرزوی منی، مرا با آتش جهنم مسوزان و در جهنم فروکش کننده جای مده، زیرا تو نور چشم منی. ای آقای من، گمانم به نیکوکاری و نیکی ات را از بین مبر، زیرا تو مورد اعتماد و امید منی و مرا از ثوابت محروم نکن، که تو از ناداری و نیاز من آگاهی.

خدایا، اگر پایان عمرم نزدیک است و عملم مرا به تو نزدیک نکرد، اعتراف به گناهم را وسیله دستیابی به رحمتت گردانیده ام. خدایا، اگر از من درگذری، چه کسی از تو به بخشش سزاوارتر؟ و اگر عذابم کنی، چه کسی در این حکم از تو عادل تر است؟ خداوندا، پس بر غربت من در این دنیا و اندوهم هنگام مرگ و تنهایی ام در قبر و وحشتم در زیر سنگ لحد و آن هنگام که با خواری در پیشگاه تو برای حسابرسی زنده و برانگیخته می شوم، بر من رحم کن و آن عملم را که بر انسان ها پوشیده ماند، بیامرز و پرده پوشی خود را بر من مستدام بدار و آن هنگام که

بر بستر می افتم و دوستانم مرا بر می گردانند، رحم کن و آن گاه که بر جایی برای غسل دراز می کشم و همسایگان شایسته ام مرا غسل می دهند، بر من تفضل کن و آن وقت که مرا حمل می کنند و نزدیکان اطراف جنازه ام را گرفته اند، بر من مهربانی کن و آن گاه که در گودال قبر و تنها نزد تو حاضر می شوم، بر من ببخشای و بر غربتم در آن خانه جدید و تنهایی ام رحم کن، تا به کسی غیر تو انس نگیرم، اگر مرا به خودم واگذاری، نابود می شوم.

آقای من، اگر تو لغزشم را نپوشی، از چه کسی فریاد خواهی کنم؟ و اگر در آرامگاهم عنایت تو را نداشته باشم، به چه کسی پناهنده شوم؟ و اگر تو اندوهم را برطرف نکنی به چه کسی پناه ببرم؟ آقای من، اگر تو به من رحم نکنی، چه کسی را دارم و چه کسی به من رحم می کند؟ و اگر از آمرزش تو بهره ای نبرم یا در روز نیازمندی ام فضل تو را نداشته باشم، به فضل چه کسی امید ببندم؟ و آن گاه که عمرم به پایان می رسد، به سوی چه کسی از گناهانم بگریزم؟ آقای من، مرا که به تو امید دارم عذاب مکن. خدایا، امیدم را به واقعیت بپیوند و مرا از ترسم ایمنی بخش، زیرا برای گناهان بسیار، امیدی جز عفو تو ندارم. آقای من، من آن چه را مستحق نیستم، از تو می خواهم و تو اهل تقوا و آمرزشی، پس مرا ببخشای و لباسی از نگاه خود به من بپوشان تا پیامدهای سوء گناهانم را بپوشاند و آن ها را بیامرز تا دیگر از آن ها بازخواست نشوم، به راستی که تو دارای بخشش دیرینه و چشم پوشی بزرگ و گذشت کریمانه ای.

خدایا، تو همان کسی هستی که عطا و فضلت را بر کسانی که از تو درخواست نکردند و بر انکار کنندگان ربوبیت افاضه می کنی، پس ای آقای من، چگونه است حال کسی که از تو درخواست کرد و یقین دارد که آفرینش از آن تو است و همه کارها به سوی تو است. بزرگ و بلندمرتبه هستی ای پروردگار جهانیان. ای آقای من، بنده ات بر درگاه تو است و فقر و ناداری او را به پیشگاهت کشاند و با دعا بر در احسان تو می کوبد و با امید پنهان خود، نگاه زیبا و مهربان تو را می طلبد، پس روی کرامتت را از من بر مگردان و آن چه را که می گویم از من بپذیر. این دعا را کردم و با شناختی که از مهرورزی و مهربانی تو دارم، امید دارم که ردم

نکنی. خدایا، تو همان کسی هستی که اصرار هیچ درخواست کننده ای تو را از عطا به دیگری باز نمی دارد و بخشش ها از خزانه تو کم نمی کنند، تو همان گونه ای که خود می فرمایی و بلکه برتر از گفتار گویندگان هستی.

خداوندا، از تو صبر زیبا و گشایش نزدیک و سخن راست و پاداش بزرگ را مسألت دارم. ای پروردگار من، از تو تمامی خیرات را می طلبم، خواه آن ها را بدانم و یا ندانم. خدایا، از تو بهترین درخواست هایی را که بندگان شایسته ات کردند، مسألت دارم. ای بهترین کسی که از او درخواست می شود و ای بخشنده ترین عطا کننده، بر محمد و آل محمد درود فرست و درخواست مرا در رابطه با خود و خانواده و پدر و مادر و فرزندانم و کسانی که مورد اهتمام من هستند و برادرانم، عطا کن و زندگی ام را خوش گردان و جوانمردی ام را آشکار کن و همه حالاتم را اصلاح گردان و مرا از کسانی قرار ده که عمرشان را طولانی کردی و عملشان را نیک گردانیدی و نعمت خود را بر آنان کامل عطا کردی و از آن ها خشنود گشتی و به زندگانی پاکیزه، در شادمانی جاویدان و کامل ترین کرامت و بهترین زندگی، زنده گردانیدی، به راستی که تو هر چه بخواهی می کنی و غیر تو نمی تواند هر چه خواست انجام دهد. خداوندا، مرا از آنان قرار ده که به طور ویژه تو را یاد می کنند. و هیچ یک از اعمالی را که به وسیله آن در لحظات شبانه روز به تو نزدیکی می جویم، به قصد نمایاندن و شنواندن به دیگران و یا از روی شادمانی مفرط و بیش از حد قرار مده و مرا از خاشعان به درگاهت بگردان. خدایا، گستردگی روزی و ایمنی در وطن به من عطا کن و خانواده و دارایی و فرزندانم را مایه روشنی چشم من قرار ده و پایداری نعمت هایت و تندرستی و نیرومندی تن و سلامتی در دین را به من عطا کن و تا زنده ام مرا در طاعت خود و اطاعت از پیامبرت حضرت محمد و اهل بیت او صلواتک علیه و علیهم به کارگیر. و مرا از پر بهره ترین بندگان خود از خیرهایی که در ماه رمضان، شب قدر و در طول سال فرو فرستادی و می فرستی، قرار ده. واز رحمتی که می گسترانی و عافیتی که می پوشانی و بلایی که دفع می کنی و نیکی هایی که می پذیری و بدهایی که در می گذری، به من عطا کن. و از تفضل گسترده و پاکیزه خود، روزی گسترده و حلال و پاکیزه روزی ام کن. ای آقای من،

بدی ها را از من دور کن و بدهی و مظالم مرا از طرف من ادا کن، تا به هیچ وجه به خاطر آن ها مورد آزار و اذیت قرار نگیرم و گوش دشمنان و چشم حسودان و ستم کنندگان بر من را ببند و مرا بر آنان پیروز گردان و چشمم را روشن کن و گمانم را به واقعیت بپیوند و دلم را شاد کن و برای ناراحتی و اندوهم گشایش وخروجی قرار ده و هر کس از آفریدگانت را که قصد بد به من دارد، زیر گام هایم بگذار و مرا از شر شیطان و شر حاکم و اعمال زشتم کفایت کن و از تمامی گناهان پاکیزه بگردان و به عفو خود از آتش جهنم نجات ده و در پناه خود درآور و به رحمتت در بهشت وارد کن و به فضل خود همسران زیبای بهشتی را به ازدواجم در آور و مرا به دوستان شایسته ات، حضرت محمد و خاندان نیک، پاک و نیکوکار او، درودها و رحمت و برکات تو بر او و آنان و بر روح و تن همه آنان، ملحق کن.

ای معبود و مولای من، به عزت و بزرگی ات سوگند، اگر مرا به گناهانم بازخواست کنی، از عفو تو درخواست خواهم نمود و اگر به فرومایگی جرمم از من بازخواست کنی، از کرم تو مسألت خواهم کرد و اگر مرا وارد آتش جهنم کنی، جهنمیان را از محبت خود به تو آگاه خواهم کرد. ای معبود و آقای من، اگر فقط دوستان و اهل طاعتت را می آمرزی، پس گناه کاران به چه کسی پناه ببرند؟ و اگر فقط وفاداران به خود را گرامی می داری، بدکاران از چه کسی فریادرسی کنند؟ خدایا، اگر مرا وارد آتش جهنم کنی، مایه شادمانی [دشمن تو است و اگر داخل بهشت کنی، موجب خوشحالی] پیامبر تو است و به خدا سوگند، می دانم که خوشحالی پیامبر نزد تو، محبوب تر از شادمانی دشمن تو است. خدایا، از تو درخواست می کنم که دلم را از محبت و بیم و تصدیق و ایمان به خود و هراس و علاقمندی و شوق خود، آکنده کنی. ای بزرگ و بزرگوار، ملاقات من با خود را نزد من محبوب بگردان و ملاقات خود با من را دوست بدار و در ملاقاتت، آسایش و شادمانی و کرامتت را برای من قرار ده. خداوندا، مرا به گذشتگان شایسته بپیوند و مرا از بندگان شایسته کنونی قرار ده و در راه شایستگان رهسپار ساز و به هر گونه که شایستگان را علیه نفسشان کمک می کنی، مرا نیز به همان طریق، علیه نفسم کمک کن [و هرگز به سوی زشتی ای که از آن نجاتم داده ای باز مگردان] و عملم را

به نیکوترین عمل ختم کن و بهشت را پاداش آن قرار ده. به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

خداوندا، از تو ایمانی می خواهم که سرآمد آن ملاقات با تو باشد، تا زمانی که زنده ام داشتی بر آن زنده بدار و وقتی جانم را گرفتی بر آن بمیران و هنگامی که مرا بر می انگیزانی، بر آن برانگیز و دلم را از ریا و شک و تردید در دینت و قصد شنواندن عبادت هایم به دیگران خالی گردان، تا عملم برای تو خالص گردد. خدایا، بصیرت در دین و فهم احکام و ژرف اندیشی در دانش خود و دو بهره کامل از رحمتت و پرهیزی که مرا از نافرمانی تو باز دارد، عطایم کن و رویم را به نور خود سپید گردان و گرایشم را به آن چه نزد تو است قرار ده و بر راه خود و آیین پیامبرت صلواتک علیه و آله بمیران. خداوندا، به تو پناه می برم از تنبلی و سستی و ناراحتی و اندوه و ترس و تنگ چشمی و فراموشی و سنگدلی و خواری و بیچارگی و فقر و ناداری و از تمام بلاها و کارهای زشت اعم از آشکار و پنهان،و به تو پناه می برم از نفسی که قانع و از شکمی که سیر نمی گردد و از قلبی که خاشع و فروتن نیست و از دعایی که شنیده نمی شود و از عملی که سود نمی بخشد و از نمازی که پذیرفته نمی شود. ای پروردگار من، از شر شیطان رانده شده، خود و دین و دارایی و تمام آن چه روزی ام کرده ای را در پناه تو قرار می دهم ، به راستی که تو شنوا و آگاهی.

خداوندا، هیچ کس نمی تواند پناهگاهی غیر از تو برای من باشد و هیچ پناهگاهی جز تو ندارم، پس مرا در هیچ یک از انواع عذاب هایت قرار مده و نابودی و گمراهی و عذاب دردناک را بهره من قرار نده. خداوندا، عمل مرا از من بپذیر و یادم را بلند گردان و درجه ام را بالا بر و بار گناهم را بردار و از خطایم یاد مکن و ثواب نشستن و گفتار و دعایم را خشنودی ات از من و بهشت قرار ده. ای پروردگار من، تمام آن چه را که از تو درخواست نمودم، به من عطا کن و از فضل خود بر آن بیفزای، به راستی که من به تو تمایل دارم، ای پروردگار جهانیان. خداوندا، تو در کتاب خود عفو را فرو فرستادی و دستور دادی از کسانی که به ما ستم کردند، گذشت کنیم، ما نیز به خود ستم کردیم، پس از ما در گذر، زیرا تو به

عفو و گذشت از ما سزاوارتری؛ و نیز دستور دادی که هیچ درخواست کننده ای را از در نرانیم و ما اکنون به گدایی به درگاهت آمدیم، پس ما را بر مگردان مگر این که حوائج ما را برآوری؛ و نیز به ما دستور دادی که به بندگان خود نیکی کنیم و ما نیز بردگان توایم، پس ما را از آتش جهنم آزاد کن.

ای پناهگاه من در اندوهم، و ای فریاد رس من هنگام سختی، تنها به تو پناه آوردم و از تو یاری جستم و فقط به تو پناه آوردم و به غیر تو پناه نمی جویم و گشایش را از تو و به وسیله تو می طلبم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و به فریاد من برس و گشایش عنایت فرما. ای خدایی که عمل اندک را می پذیری و از گناه بسیار در می گذری، عمل اندک مرا بپذیر و از گناه بزرگم گذشت کن، به راستی که تو بسیار آمرزنده و مهربانی. خدایا، از تو ایمانی می خواهم که قلبم بی واسطه تو را درک کند و یقینی که بدانم جز آن چه برایم نوشتی، به من نخواهد رسید و از زندگی، به آن چه قسمتم کردی، خشنودم گردان، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

دعای دیگر سحر: جدم ابوجعفر طوسی با اسناد به علی بن حسن بن فضال از کتاب الصّیام و نیز ابن ابی قرّه با همان لفظ در کتاب خود آوردند: ایوب بن یقطین به خدمت ابوالحسن الرضا علیه السلام نامه ای نوشت و در آن از او خواست که این دعا را تایید فرمایند. حضرت در پاسخ او مرقوم فرمودند: بله، این دعا، دعای حضرت امام باقر علیه السلام در سحرهای ماه رمضان است. پدرم به نقل از امام باقر علیه السلام آورده است: اگر مردم از عظمت این درخواست ها در نزد خداوند و اجابت سریع آن خبر داشتند، برای به دست آوردن آن، حتی با شمشیر با هم می جنگیدند و خداوند هر کس را بخواهد به رحمت خود اختصاص می دهد. نیز امام باقر علیه السلام فرمودند: می توانم به درستی سوگند یاد کنم که اسم اعظم خداوند در این دعا وجود دارد. پس هر گاه این دعا را خواندید، در دعا و درخواست بکوشید که این دعا از دانش نهان است و آن را جز از اهل آن کتمان کنید و منافقان

1- . الاقبال:67-57

و تکذیب کنندگان و منکران، اهل این دعا نیستند. این دعا، همان دعای مباهله است. می گویی:

خداوندا، به زیباترین حسن تو از تو درخواست می کنم، در حالی که همه زیبایی های تو زیبا است، خدایا به تمام زیبایی ات از تو می خواهم. خداوندا، به زیباترین جمال تو از تو درخواست می کنم درحالی که همه زیبایی های تو زیبا است، خدایا به تمام زیبایی ات از تو می خواهم. خداوندا، به بزرگ ترین جلال تو از تو مسألت دارم در حالی که همه جلال تو بزرگ است، خدایا به همه جلال تو از تو می خواهم. خداوندا، به والاترین عظمت تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه عظمت تو والا است، خدایا به همه عظمت تو از تو می خواهم. خداوندا به درخشنده ترین نور تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه انوار تو درخشنده است، خدایا به همه انوار تو از تو می خواهم. خداوندا به گسترده ترین رحمت تو از تو درخواست می کنم درحالی که همه رحمت های تو گسترده است، خدایا به همه رحمت هایت از تو می خواهم. خداوندا به کامل ترین سخنان تو از تو مسالت دارم در حالی که همه سخنان تو کامل است، خدایا به همه سخنان تو از تو می خواهم. خداوندا به کامل ترین کمال تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه کمال های تو کامل است، خدایا، به همه کمال های تو از تو می خواهم. خداوندا به بزرگ ترین اسم های تو از تو می خواهم درحالی که همه اسم های تو بزرگ است، خدایا به همه اسم های تو، از تو می خواهم. خداوندا به سربلندترین عزت تو از تو می خواهم در حالی که همه عزت تو سربلند است، خدایا به همه عزتت از تو درخواست می کنم. خداوندا، به نافذترین خواست تو از تو مسالت دارم در حالی که همه خواست های تو قطعی است. خدایا به همه خواست های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا به آن قدرت تو که به واسطه آن بر همه اشیا سیطره داری از تو مسألت دارم در حالی که همه قدرت تو چیره است، خدایا به همه قدرتت از تو درخواست می کنم. خداوندا، به نافذترین دانش تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه دانش های تو نافذ است، خدایا به همه دانشهای تو از تو می خواهم. خداوندا به پسندیده ترین سخن تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه سخن تو پسندیده است، خدایا به همه سخن های

تو از تو می خواهم. خداوندا به محبوب ترین درخواست ها در نزد تو از تو می خواهم در حالی که همه درخواست ها نزد تو محبوب است، خدایا به همه درخواست هایت از تو می طلبم. خداوندا به برترین شرافت و بزرگی تو از تو می خواهم در حالی که همه بزرگی های تو شریف و بزرگ است، خدایا به همه شرافت های تو از تو می خواهم. خداوندا به پاینده ترین تسلط و فرمانروایی تو از تو می طلبم در حالی که همه فرمانروایی های تو پاینده است، خدایا به همه فرمانروایی های تو از تو می خواهم. خداوندا به بالنده ترین سلطنت تو از تو مسالت دارم در حالی که سلطنت تو همه بالنده است، خدایا به همه سلطنت تو از تو می خواهم. خداوندا، به بلندی و برتری تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه بلندی های تو برتر است. خدایا به همه برتری ها و بلندی های تو از تو می خواهم. خداوندا، به قدیمی ترین بخشش تو از تو می خواهم در حالی که همه بخشش های تو دیرینه است، خدایا به همه بخشش های تو از تو می طلبم. خداوندا به برترین نشانه هایت از تو درخواست می کنم در حالی که همه نشانه هایت ارجمند و گرامی است، خدایا به همه نشانه های تو از تو می خواهم. خداوندا به آن مقام و شکوهی که تو دارای آن هستی از تو درخواست می کنم و از هر یک از مقام ها و شکوه و بزرگی های تو به تنهایی و جداگانه از تو درخواست می کنم، خداوندا تو را به چیزی می خوانم که هنگام درخواست از تو، دعایم را مستجاب کنی، ای خدا و انجام ده با من..... در این جا حاجتت را ذکر می کنی، ان شاء الله تعالی خداوند به تو عطا می کند.(1)

دعای دیگر سحر: آن را با اسناد خودم به جدم ابوجعفر طوسی - رحمه الله - در کتاب المصباح روایت می کنم:

ای اندوخته من در حال اندوه و ای همدم من در حال سختی و گرفتاری و ای سرپرست و عهده دار نعمت من و ای نهایت خواسته من، تویی پوشاننده عیب و ایمنی بخش بیم و نادیده گیرنده لغزشم، گناه و اشتباهم را بیامرز. خداوندا، از تو فروتنی ایمان، پیش از فروتنی ذلیلانه در آتش جهنم را خواستارم. ای یگانه ای بی

1- . الاقبال: 75-78

همتا، ای بی نیاز، ای کسی که نه زاییدی و نه زاییده شدی و هیچ همتایی برای تو نیست، ای خدایی که از روی مهربانی و ترحم، خواسته درخواست کنندگان را عطا می کنی و از روی تفضل و کرم به کسانی که از تو درخواست نکرده اند، ابتدائاً خیر و نیکی عطا می کنی. به حق کرم پیوسته ات، بر حضرت محمد و اهل بیت او درود فرست و رحمت گسترده و فراگیر خود را به من ارزانی دار تا به وسیله آن به خیر دنیا و آخرت برسم. خداوندا، از تو آمرزش می طلبم برای گناهانی که از آن ها به درگاه تو توبه نمودم ولی سپس به سوی آن ها بازگشتم، و از تو آمرزش می خواهم برای هر کار خیری که از آغاز نیت خشنودی تو را نمودم ولی بعد نیت های غیرخدایی با آن درآمیخت. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و به بردباری و بخشش خود از ستم و جرم من درگذر، ای کریم، ای کسی که هیچ درخواست کننده از تو نومید نمی گردد و ای خدایی که بخشش تو پایان نمی پذیرد، ای خدایی که برتری و لذا هیچ چیز برتر از تو وجود ندارد و نزدیکی و هیچ چیز نزدیک تر از تو نیست، بر محمد و آل محمد درود فرست. ای شکافنده دریا بر موسی، همین امشب همین امشب همین امشب، همین لحظه همین لحظه همین لحظه بر من رحم کن. خداوندا، دل مرا از نفاق و عملم را از ریا و زبانم را از دروغ گویی و چشمم را از خیانت پاکیزه دار. زیرا تو از خیانت دیدگان و رازهایی که دل ها آن را نهان می دارند، آگاهی. ای پروردگار من، این جایگاه کسی است که از آتش جهنم به تو پناه می آورد، این جایگاه کسی است که از آتش جهنم به تو پناهنده می شود، این جایگاه کسی است که از آتش جهنم به تو فریادرسی می کند، این جایگاه کسی است که از آتش جهنم به درگاه تو می گریزد، این جایگاه کسی است که به خطای خود اقرار می کند و به گناه خود اعتراف دارد و به درگاه پروردگارش توبه می نماید، این جایگاه بیچاره و نیازمند است، این ایستادن بیمناک پناه جو است، این جایگاه کسی است که اندوهناک و سخت ناراحت است، این جایگاه کسی است که اندوهگین و غمناک و دلگیر است، این ایستادن بی کس غرقه در خطا و گناه است، این جایگاه وحشتناک هراسناک است، این جایگاه کسی است که جز تو کسی را نمی یابد که گناهش را ببخشاید و ناراحتی اش را برطرف کند. ای خدا ای کریم، حال که به

درگاه تو سجده نمودم و روی خود را به خاک مالیدم، چهره ام را با آتش جهنم مسوزان، بی آن که منتی بر تو داشته باشم، بلکه ستایش و منت و تفضل از آن تو است. ای پروردگار من ای پروردگار من ای پروردگار من. - به اندازه یک نفس کامل - بگو، بر ناتوانی و بیچارگی و نازکی پوست بدن و جدا شدن بندهای تن و از هم پاشیدن گوشت و جسم و پیکرم و بر تنهایی و وحشتم در قبر و بی تابی ام در برابر گرفتاری کوچک رحم آر. ای پروردگار من، از تو شادمانی و نور چشم می خواهم و این که در روز افسوس و پشیمانی مورد رشک دیگران قرار گیرم. ای پروردگار من در روزی که چهره ها سیاه می گردد، رویم را سپید کن و از بزرگ ترین هراس ایمنی بخش. از تو مژدگانی می طلبم در روزی که دل ها و دیده ها دگرگون می گردند و نیز بشارت هنگام جدایی از دنیا را از تو خواهانم.

ستایش خدا را که در زندگانی به یاری او امید می بندم و اندوخته من او است و نیز اندوخته من برای روز نیاز من است. ستایش خدا را که او را می خوانم و غیر او را نمی خوانم و اگر غیر او را می خواندم، قطعا دعایم را مستجاب نمی نمود. ستایش خدایی را که به او امید می بندم و به غیر او امید ندارم و اگر به غیر او امید بسته بودم، امیدم را برآورده نمی کرد. ستایش خدایی را که نعمت بخش، نیکوکار، نیکوکردار، تفضل کننده، صاحب عظمت و بزرگواری، سرپرست و عهده دار تمام نعمت ها، صاحب تمام نیکی ها، منتهای تمام گرایش ها و برآورنده تمام خواسته ها است. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و یقین و گمان نیک به خود را روزی ام کن و امیدت را در دلم استوار دار و امیدم را از غیر خود قطع کن تا هرگز به غیر تو امید نبندم و اعتماد نکنم. ای خدایی که هر چه را بخواهی لطف می کنی، در تمام حالاتم به آن چه دوست می داری و می پسندی به من لطف کن. ای پروردگار من، من در برابر آتش جهنم ناتوانم، پس مرا با آن عذاب مفرما.

خداوندا، من تاب آتش جهنم را ندارم پس مرا به آن نسوزان، ای پروردگار من، بر دعا و ناله و بیم و خواری و بیچارگی و فریادخواهی و پناه جستن و پناه خواهی من ترحم کن. ای پروردگار من، من از جست وجوی دنیا ناتوانم و تو روزی گستر و کریمی. ای پروردگار من، از تو که توانایی و قدرت برآوردن آن را داری و

از آن بی نیازی و من به آن نیازمندم، می خواهم که در این سال، ماه، روز و لحظه، روزی ای از روزی حلال و پاک خود به من ارزانی داری که به واسطه آن از تحمل رنج آن چه در دست مردمان است، بی نیازم سازی. ای پروردگار من، تنها از تو می طلبم و به تو می گرایم و امید می بندم و تو سزاوار این هستی و به غیر تو امیدی ندارم و فقط به تو اعتماد دارم، ای مهربان ترین مهربانان. ای پروردگار من، به خود ستم نمودم، پس مرا ببخشای و بر من رحم کن و عافیتم بخش. ای شنونده تمام صداها و ای گردآوردنده تمام چیزهای از دست رفته و ای آفریننده جان ها پس از مرگ، ای خدایی که تاریکی ها تو را فرا نمی گیرد و صداها بر تو مشتبه نمی شود و هیچ چیز تو را از چیز دیگر باز نمی دارد، به حضرت محمد صلی الله علیه و آله، برترین خواسته هایی را که من از تو خواستم و یا برای او تقاضا شد و یا تا روز قیامت از درگاهت درخواست می شود، عطا کن و به من عافیت را ارزانی دار تا روزی را برایم گوارا نمایی و پایان کارم را به خیر و نیکی ختم کن تا گناهان آسیبی به من نرساند. خداوندا، مرا به آن چه نصیب و قسمتم نمودی، خرسند ساز تا از هیچ کس هیچ چیز درخواست نکنم.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گنجینه های رحمتت را برای من بگشای و چنان رحمتت را شامل حالم کن که بعد از آن هرگز در دنیا و آخرت عذابم نفرمایی و از تفضل گسترده ات چنان روزی حلال و پاکیزه روزی ام کن که بعد از آن به هیچ کس نیازمندم نگردانی و به واسطه آن بر سپاسگزاری ام از تو و اظهار نیازمندی و ناداری به درگاهت و بی نیازی و پرهیز از غیر خود بیفزایی. ای نیکوکار، ای زیباکردار، ای نعمت بخش، ای تفضل کننده، ای فرمانروا و ای توانمند، بر محمد و آل محمد درود فرست و تمام امور مورد اهتمام مرا کفایت کن و به نیکی در مورد من حکم فرما و تمام امورم را مبارک و همه خواسته هایم را برآور.

خدایا، آن چه را که از سختی آن می ترسم برایم آسان کن؛ زیرا آسان نمودن آن بر تو راحت است و آن چه را که از اندوه آن بیم دارم برایم سهل گردان و آن چه را که از تنگی و سختی آن می ترسم از من بر طرف نما و آن چه از اندوه آن می هراسم از من باز دار و هر چه را که از گرفتاری آن می ترسم از من مرتفع کن، ای

مهربان ترین مهربانان. خداوندا دل مرا از دوستی و بیم خود و باور داشتن کتابت و ایمان به خودت و هراس از تو و علاقمندی به تو، آکنده کن، ای خدای بزرگ و بزرگوار. خدایا، حقوقی را که بر من داری، بر من ببخش و حقوقی که مردم بر گردن من دارند، پس آن ها را از طرف من عهده دار شو. برای هر میهمانی ضیافتی فراهم نمودی و من میهمان تُوام، پس ضیافت مرا در این شب، بهشت قرار ده، ای بخشنده بهشت، ای بخشنده آمرزش؛ هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد.(1)

دعای دیگر سحر: این دعا را به استناد از جدم ابوجعفر طوسی - رحمه الله - در کتاب المصباح می آورم: در سحر، دعای ادریس علیه السلام را نیز می خوانی. در سند این دعا دیدم، این همان دعایی است که خداوند جلّ جلاله به واسطه آن، حضرت ادریس علیه السلام را به سوی خود بالا برد و از بهترین دعاها است. متن دعا به این صورت است:

منزهی تو ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، ای پروردگار و وارث تمام اشیا، ای معبود معبودها که شکوهت بلندپایه است، ای خدایی که در تمام کارهایت ستوده ای، ای رحمت گستر و مهربان به هر چیز، ای خدایی که آن هنگام که هیچ چیز زنده ای وجود نداشت، تو در جاودانگی سلطنت و پایندگی ات زنده بودی، ای پاینده، ای که هیچ چیز از دانش تو فوت نمی شود و حفظ آن برای تو سخت نیست، ای یگانه پاینده ای که اول و آخر تمام اشیا هستی. ای جاودانه ای که در سلطنت تو نابودی و نیستی راه ندارد، ای بی نیازی که هیچ چیز مشابه و همانند تو نیست، ای نیکوکاری که همتایی نداری و هیچ چیز به نزدیک اوصاف تو نمی رسد، ای بزرگی که دل ها به توصیف بزرگی ات راه نمی یابند، ای پدید آورنده ای که مخلوقات را بدون هیچ نمونه ای قبلی می آفرینی، ای پاکیزه ای که از هر چیز که به پاکی تو آسیب برساند منزهی، ای کفایت کننده ای که عطایای فضل خود را بر آفریده هایت گسترده ای، ای پاکیزه از هر ستم که مورد پسند تو نیست و هیچ یک از کارهایت بدان آلوده نشده است، ای مهربانی که رحمتت همه اشیا را فراگرفت، ای

1- . الاقبال: 78-79

بخشنده نیکوکاری که بخشش تو همه مخلوقات را در برگرفت. ای پاداش دهنده به بندگان که همه از بیم او فروتن اند، ای آفریننده همه کسانی که در آسمان ها و زمین ها هستند و همه به سوی تو باز می گردند، ای بخشنده و مهربان نسبت به همه فریاد خوانان و اندوهناکان و فریادرس و پناه آنان، ای نیکوکاری که زبان ها قادر بر توصیف حقیقت بزرگی سلطنت و عزت تو نیستند، ای نو آفرین آفریده ها که در پدیدآوردن آن ها در جست و جوی یاور از میان آفریدگانت نبودی، ای دانای امور غیب و نهانی که حفظ آن ها هرگز برای تو سخت نیست، ای خدایی که تمام موجوداتی را که از بین بردی باز می گردانی، آن هنگام که آفریده ها پس از دعوت تو از بیم سر بر آورند. ای بردبار صاحب تأنی و درنگ که هیچ یک از آفریدگانت با تو برابری نمی کند، ای خدای ستوده کرداری که به لطف خود بر تمام مخلوقات می بخشی، ای خدای سربلند و دور از دسترسی که بر کار خود چیره ای و هیچ چیز با تو برابری نمی کند. ای چیره سخت گیرنده، ای که هیچ کس تاب و توان انتقام تو را ندارد، ای بلند پایه ای که در عین بلند پایگی نزدیکی، ای سرکشی که با چیرگی سرافرازانه تسلطت، همه اشیا را خوار گردانیدی، ای نور همه موجودات که نورت همه آسمان ها را شکافت، ای بسیار پاکیزه ای که از همه چیز پاکی و هیچ چیز با تو برابری نمی کند، ای نزدیک اجابت کننده ای که نزدیک تر از هر چیزی، ای والای بلند پایه در آسمان که بلند پایگی ات برتر از همه موجودات است، ای آفریننده آفریده ها از نو و بازگرداننده آن ها بعد از نابودی شان به قدرت خویش، ای بزرگی که بر هر چیز برتری داری و از این رو، فرمان تو عین عدالت و وعده ات عین راستی است و فکرها به حقیقت ستایش بزرگی تو نمی رسند، ای کسی که کریمانه گذشت می کنی و ای دادگری که عدل و داد تو همه اشیا را فرا گرفت، ای بزرگ و ستوده و بالنده و سرافراز و بزرگ منشی که هرگز سرافرازی ات خوار نمی گردد، ای شگفتی که زبان ها از شمردن همه نعمت ها و ثنای تو ناتوان اند. ای تکیه گاه من در هر اندوه و فریاد رسم در هر سختی، با این اسمها از تو ایمنی از کیفرهای دنیا و آخرت را خواهانم و نیز از تو می خواهم که به واسطه این اسمها، تمام بدی ها و بیم ها و اموری را که انسان از آن ها می پرهیزد، از من برگردانی و دیدگان ستمگرانی را که

می خواهند کار بدی را که از آن نهی کردی در حق من بکنند، از من باز داری و دل هایشان را از نیت های بدی که کردند، به اندیشه های نیکی که اختیار آن به دست آن ها و هیچ کس دیگر جز تو نیست، منصرف کنی، ای بزرگوار.

خداوندا، مرا به نفس خود واگذار مکن تا مبادا از آن عاجز گردم و نیز به مردم وامگذار تا مبادا مرا رها و ترک کنند و با وجود این که امیدم به تو است نومیدم مکن و با این که تو را می خوانم، عذابم منما. خدایا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی دعایم را مستجاب گردان. خداوندا، بهترین روزهای عمر مرا، روزهای پیش از اجل و سرآمد عمرم قرار ده. خدایا، تنم را تغییر مده و سهم و بهره ام را رها مکن و دوستم را بد مکن. به تو پناه می برم از بیماریای که انسان را به زمین می اندازد و از ناداریی که به خاک می نشاند و از خواری و دوست بد. خدایا، دل مرا از هر چیز که برای تو نمی اندوزم و در روزی که با تو ملاقات می کنم از آن بهره نمی برم، اعم از حلال و حرام، برکن، سپس در برابر آن، به من نیرو و عزت و قناعت و دشمنی با آن و خشنودی ات را عطا کن، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، ستایش برای توست در برابر عطایای فراوان تو و سپاس مخصوص توست در برابر بخشش های پی در پی که به وسیله آن امور ناخوشایند را از من دور کردی و عطایای شادمان کننده را ارزانی داشتی، با وجود این که زمان طولانی در غفلت و بی خبری از تو و قساوت و سنگدلی به سر می برم؛ ولی این کارم مانع از آن نشد که از من گذشت کنی و گناهانم را بر من بپوشی و نعمت هایی را که در اختیار من گذاشتی، گوارا گردانی و نیکی هایت را پی در پی شامل حالم نمایی و از اعمال زشت و گناهانی که مرتکب شدم، چشم بپوشی. خدایا، به هر اسم تو که در صورت خواندن تو به آن، سزاوار است که دعای خواننده را اجابت کنی، از تو درخواست می کنم و نیز به حق هر کسی که بر تو حق دارد و نیز به حقی که تو بر تمام موجودات غیر از خود داری، از تو مسالت دارم که بر بنده و فرستاده ات، حضرت محمد و خاندان او درود فرستی و گوش و چشم هر کس را که قصد دارد به من بدی کند، از جلو و پشت و از دست راست و چپ بگیری و به بازدارندگی و

نیرویت او را از من دور نمایی. ای خدایی که پروردگاری همراه تو وجود ندارد تا خوانده شود و ای خدایی که آفریننده ای برتر از تو نیست تا انسان از او بهراسد و ای خدایی که نزد تو معبودی وجود ندارد تا انسان از او بپرهیزد و ای خدایی که وزیری نداری تا انسان به او رجوع کند و ای خدایی که پرده داری نداری تا به او رشوه داده شود. ای خدایی که دربانی نداری تا انسان او را صدا کند و ای خدایی که افزونی بخشش جز بر بزرگواری وجود تو، و گناهان پی در پی جز بر آمرزش و گذشت تو نمی افزاید، بر محمد و آل محمد درود فرست و آن چه را که شایسته آنی با من کن و آن گونه که من شایسته ام با من رفتار مکن، که تو شایسته تقوا و آمرزش هستی.(1)

مؤلف: این جمله که در این دعا گذشت: «وَ لا تَکِلنِی إلی نَفسِی فَأَعجِزَ عَنها»، (و مرا به خود وامگذار تا مبادا از آن ناتوان گردم)، در اصل به این صورت بوده است . «وَلا تَکِلنِی إلی نَفسِی فَتَعجِزَ عَنِّی»، (مرا به خود واگذار مکن تا مبادا از تدبیر من ناتوان گردد.) لیکن متن دعا در نسخه ها به همان صورت بود که نوشتیم.

دعایی دیگر در سحر: این دعا در یکی از کتاب های اصل کهن از اصول راویان امامیه نقل شد و اولین روایت آن از حسن بن محبوب است و تاریخ نگارش آن سال سیصد و هفتاد و سه هجری قمری است:

ای پناهگاه من در اندوه و ای فریادم رس من در سختی ها، تنها به سوی تو روی آوردم و به تو یاری جستم و پناه آوردم و به غیر تو پناه نمی برم و جز از تو طلب گشایش نمی کنم، پس به فریاد رس و گشایشی در کارم عنایت فرما. ای خدایی که اندک را می پذیری و از گناه بسیار در می گذری، عمل اندک مرا بپذیر و از گناه بسیارم گذشت کن، که تو بسیار آمرزنده و مهربانی. خدایا، از تو ایمانی را درخواست می کنم که بی واسطه تو را دریابم و یقینی را خواستارم که بدانم جز آن چه برای من مقدر نمودی، به من نمی رسد و در زندگانی به آن چه نصیبم کردی، خرسند ساز. ای مهربان ترین مهربانان. ای اندوخته من در اندوه و ای همراه من در

1- . الاقبال: 80-81

گرفتاری ام و ای سرپرست و عهده دار نعمت هایم و ای نهایت مطلوب و خواسته من، تویی پوشاننده زشتی و ایمنی بخش هراس و درگذرنده از لغزشم، پس خطایم را بیامرز ای مهربان ترین مهربانان.

در کتاب یاد شده آمده است: تسبیحی در سحرهای ماه رمضان:

پاک است خدایی که گناهان را می داند، منزه باد خدایی که گناهان را به شماره در می آورد، منزه باد خدایی که هیچ چیز در آسمان ها و زمین ها بر او مخفی نمی ماند، پاک است پروردگار مهربان، پاک است خدای یگانه تک، پاک است خدای بزرگ بزرگ تر، منزه باد خدایی که بر بندگان خود ستم روا نمی دارد، منزه باد خدایی که زمینیان را به انواع عذاب ها کیفر نمی کند، پاک است خدای مهربان بخشنده، پاک است خدای مهرورز و مهربان، پاک است خدای قاهر و بخشنده، پاک است خدای بردبار و گرامی، پاک است خدای بینا و عظیم، منزه است خدا در روی آوردن و پشت کردن روز، به پاکی می ستایم خدا را در پشت کردن شب و روی آوردن روز، و ستایش و والایی و عظمت و بزرگمنشی برای او با هر نفس و چشم بر هم زدن و با هر گوشه چشم و نگاهی که پیش از این در علم او مقرر شد، به پاکی می ستایم تو را به عدد آنچه کتابت به شمارش در آورد. ، منزه می دانم تو را به اندازه عرشت، پاک و منزه و پاکیزه ای تو.(1)

3. اقبال الاعمال: محمد بن یعقوب کلینی - رحمه الله - در کتاب الکافی و نیز علی بن عبدالواحد نهدی در کتاب خود آوردند که مولایمان علی بن حسین صلوات الله علیهما این دعا را می خواند، چنان که امام محمد بن علی باقر علیهما السلام

نیز در هر روز از ماه رمضان این دعا را می خواند. البته روایاتی که این دعا را نقل کرده اند، در زیادی و نقصان متفاوت اند و متنی که ما ذکر می کنیم، عین لفظ دعا بر اساس برخی روایات است:

خداوندا، این ماه، ماه رمضان است، ماه روزه داری و ماه شب خیزی و ماه بازگشت و ماه توبه و ماه آمرزش و رحمت و ماه آزادی از آتش جهنم و رسیدن به

1- . الاقبال: 82

بهشت است و ماهی است که شب قدر که بهتر از هزار ماه است، در آن قرار دارد. خدایا، پس بر محمد و خاندان او درود فرست و آن را برای من سالم بدار و سالم از من تحویل بگیر و با برترین یاری ات کمکم کن و به طاعت خود موفق گردان و مجال عبادت و دعا و تلاوت قرآن را به من عطا کن، و برکت بزرگ را در آن به من ارزانی دار و در آن توبه و عافیت نیکو را برایم قرار ده و بدنم را تندرست و روزی ام را گسترده گردان و هر چه را که مورد اهتمام من است کفایت کن و دعایم را در آن مستجاب فرما و به امید و آرزویم برسان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و خواب آلودگی و تنبلی و خستگی و سستی و سخت دلی و غفلت و فراموشی را در این ماه از من برطرف کن. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا در این ماه از ناخوشی ها و بیماری ها و ناراحتی ها و اندوه ها و آسیب ها و امراض و اشتباهات و گناهان دور دار، و بدی و زشتی و مشقت و بلا و رنج و ستوه را از من منصرف کن، به راستی که تو شنونده دعا هستی.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از شیطان رانده شده و خطورات و اندیشه های بد و وسوسه و بازداشتن و با زور گرفتن و فریب و مکر و نیرنگ ها و ریسمان ها و خدعه ها و آرزوها و فریفتن و فتنه و لشکریان سواره و پیاده و همدستان و دام او و نیز از اتباع و برادران و احزاب و پیروان و دوستان و همدستان او و همه مکرها او به پناه خود درآور. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و روزه داری کامل در این ماه و رسیدن به آرزو و شب خیزی در آن و نیز تکمیل اعمالی که به واسطه آن از من خشنود گردی، روزی ام کن و شکیبایی و ایمان و یقین و اخلاص را به من ارزانی دار. سپس همه این ها را با چندین برابر و پاداش بزرگ از من بپذیر و اجابت فرما. ای پروردگار جهانیان.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در این ماه، حج و عمره و سخت کوشی و نیرو و نشاط و بازگشت به سوی تو و توفیق و توبه و تقرب و قبول اعمال خیر و گرایش و بیم و تضرع و فروتنی و لطافت دل و نیت صادق و راستگویی و هراس و امید به خود و توکل و اعتماد بر خود و پرهیز از محرمات همراه با سخن شایسته و کوشش پذیرفته و عمل مقبول و دعای مستجاب را روزی ام کن و میان من

و هیچ یک از این امور، با آسیب و مرض و دل مشغولی و بیماری و غفلت و فراموشی فاصله مینداز، بلکه کاری کن که همه را با تعهد و حفاظت خود و مراعات حقّت و وفا نمودن به پیمان و نویدت انجام دهم، ای مهربان ترین مهربانان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و برترین چیزهایی راکه به بندگان شایسته ات در این ماه قسمت می کنی و برترین چیزهایی را که به اولیای مقرب خود می دهی، مانند رحمت و آمرزش و مهرورزی و اجابت دعا و گذشت و آمرزش دائمی و عافیت و سلامتی و آزادی از آتش جهنم و کامیابی به بهشت و خیر دنیا و آخرت، به من نیز قسمت کن. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در این ماه دعایم را به درگاهت واصل و خیر و رحمتت را بر من نازل گردان و عملم را بپذیر و کوششم را پاداش ده و گناهم را بیامرز، به حدی که سهم من در این ماه بیشترین سهم و بهره ام فراوان ترین بهره ها باشد. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر بهترین و پسندیده ترین حالی که دوست داری یکی از اولیائت داشته باشد، به درک شب قدر موفق کن، سپس آن را برای من از هزار ماه بهتر قرار ده و برترین روزی هایی را که به کسانی که به درک آن موفق و گرامی داشته ای می دهی، به من نیز عطا کن و مرا در آن شب از رها شدگان از آتش جهنم و آنهایی که سعادت معرفت تو را دارند قرار ده. به آمرزش و خشنودی ات، ای مهربان ترین مهربان.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در این ماه، جدیت و سخت کوشی و نیرومندی و نشاط و آن چه را که دوست داری و می پسندی، روزی مان کن. خدایا، ای پروردگار سپیده دم و شب های دهگانه و جفت و تاق و ای پروردگار ماه رمضان و قرآنی که در آن فرو فرستادی و ای پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و همه فرشتگان مقرب، و ای پروردگار ابراهیم و اسحاق و یعقوب و ای پروردگار موسی و عیسی و همه پیامبران و فرستادگان و پروردگار محمد خاتم پیامبران صلواتک علیه و آله، از تو به حق تو به آنان و به حق آنان بر تو و به حق بزرگ تو می خواهم که بر پیامبر و همه پیامبران درود فرستی و نظر رحمتی به من بیندازی که بدان از من خشنود گردی، و دیگر هرگز بر من خشم نگیری و تمام حاجت ها و خواهش ها و آرزوها و خواسته هایم را برآورده کنی و تمام اموری را

که ناخوشایند من است و من از آن بر خود ترس و بیم دارم یا ندارم، از من و خانواده و مال و برادران و فرزندانم دور بداری.

خدایا، از گناهان خود به سوی تو گریختیم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که به درگاه تو توبه نمودیم در پناه خود درآور، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که از تو آمرزش می خواهیم بیامرز، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که به تو پناه آورده ایم پناه ده، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که از تو پناه می خواهیم پناه ده، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که تسلیم تو شدیم خوار مکن، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که بیمناکیم امان ده، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که به تو گراییدیم شفاعت کن، و بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را که از تو درخواست می کنیم عطا کن، به درستی که تو شنونده دعایی و نزدیک و اجابت کننده ای.

خدایا، تو پروردگار من و من بنده توام و تو سزوارترین کسی هستی که بنده باید از او درخواست کند، و بندگان از کسی کریم تر و بخشنده تر از تو درخواست ننمودند، ای جایگاه شکوه درخواست کنندگان و ای نهایت نیاز مشتاقان و ای فریادرس یاری خواهان و ای اجابت کننده دعای بیچارگان و ای برطرف کننده اندوه اندوهناکان و ای کسی که غم را از دل غمدیدگان می زدایی و ای برطرف کننده اندوه بزرگ، ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان ای مهربان ترین مهربانان و ای خدایی که از دیده ها پنهانی و ردای بزرگمنشی بر تن داری، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان و عیب ها و بدی و ستم و جرم و اسراف من بر خویشتن را ببخشای و از فضل و رحمتت روزی ام کن، زیرا رحمت تو در نزد دیگری یافت نشود؛ و از من گذشت کن و تمامی گناهان گذشته ام را بیامرز و مرا در باقی مانده عمرم از گناه بدور دار و بر من و پدر و مادر و فرزندان و نزدیکان و کسانی که مورد اهتمام من هستند و مردان و زنان مومنی که حقی بر من دارند، در دنیا و آخرت بپوشان، زیرا همه این ها به دست تو است و تو گستراننده آمرزش هستی. پس ای آقای من، مرا نومید مکن و دعایم را رد مکن و دستم را خالی بر مگردان تا این که

همه این امور را درباره من به واقعیت بپیوندی و همه چیزهایی را که از تو درخواست نمودم مستجاب گردانی و از فضل خود بر من بیفزایی، زیرا تو بر هر کار توانایی و ما به درگاه تو می گراییم. خداوندا، زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان، از تو درخواست می کنم که اگر فرود آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقرر نموده بودی، بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در میان نیکبختان و جانم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار داده و بدی ام را ببخشایی و یقینی به من عطا کن تا بی واسطه تو را دریابم و ایمانی که شک و تردید به آن راه نیابد و خشنودی به آن چه برای من تقسیم نمودی عطا کن و نیکی دنیا و آخرت را به من ارزانی دار و از آتش جهنم نگاه دار، و اگر فرود آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقرر ننمودی، بر محمد و آل محمد درود فرست و تا آن زمان، عمر مرا به تاخیر انداز و در آن شب، یاد و سپاسگزاری و طاعت و عبادتی نیک، روزی ام کن و بهترین درودهایت را بر محمد و آل محمد بفرست، ای مهربان ترین مهربانان. ای بی همتا ای بی نیاز، ای پروردگار حضرت محمد و آل محمد، امروز به دشمنان محمد و خاندان نیک او خشم کن و آنان را متفرق گردان و بمیران و تعدادشان را اندک و به شماره درآور و هیچ یک از آنان را بر روی زمین مگذار و آنان را هرگز میامرز. ای نیک همنشین، ای کسی که پیامبران را به جانشینی خود گماردی، تو مهربان ترین مهربانانی و آغاز گر و نو آفرینی هستی که مانندی برای تو نیست و جاودانه ای هستی که غفلت نمی ورزی و زنده ای هستی که نمی میری و هر روز در کاری هستی و تو محمد را جانشین و یاور و برتری بخش هستی، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و جانشین و وصی محمد و آن کس از اوصیای حضرت محمد صلی الله علیه و آله را که برای اجرای عدل و داد به پا می خیزد، یاری کنی. آنان را یاری کن، ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، به حق این که معبودی جز تو وجود ندارد، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا در دنیا و آخرت با آنان همراه بگردان و پایان کار مرا به سوی آمرزش و رحمتت قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان. هم چنین ای آقای من، تو خود را به لطف ستودی و به راستی که لطیفی،

پس بر محمد و آل محمد درود فرست و به من لطف کن، به راستی که تو به هر چه بخواهی لطف می کنی.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در این سال حج و عمره را روزی ام نما و خواسته های دنیوی و اخروی مرا به من ارزانی دار و برآور. [سپس بگو:] از خدا که پروردگار من است آمرزش می خواهم و به درگاه او توبه می کنم، زیرا پروردگارم مهربان و مهرورز است. از خدا که پروردگار من است آمرزش می خواهم و به درگاه او توبه می کنم، زیرا پروردگارم نزدیک و اجابت کننده است. از خدا که پروردگار من است آمرزش می خواهم و به درگاه او توبه می کنم، زیرا پروردگار من بسیار بخشاینده است. پروردگارا مرا بیامرز و بر من رحم کن، زیرا تو مهربان ترین مهربانان هستی. پروردگارا بد کردم و به خود ستم نمودم. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز، که فقط تو گناهان را می آمرزی. - سه بار بگو: - از خداوندی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است آمرزش می طلبم و به درگاه او توبه می کنم. - سه بار بگو: - از خداوندی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده و بزرگ و آمرزنده گناه بزرگ است آمرزش می طلبم و به درگاه او توبه می کنم. از خدا آمرزش می طلبم، زیرا خدا بسیار آمرزنده و مهربان است. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در امور استوار و قطعی که در شب قدر به صورت سرنوشت حتمی مقرر و مقدر می کنی و بازگشت و دگرگونی در آن راه ندارد، بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا از حاجیان خانه محترمت بنویس. حاجیانی که حجشان نیک و عملشان ستوده و گناهانشان آمرزیده و بدی هایشان پوشیده است؛ و بر محمد و آل محمد درود فرست و عمر مرا طولانی و روزی ام را گسترده بگردان و امانت و بدهی ام را ادا کن، ای پروردگار جهانیان. خداوندا، در کار من گشایش و راه خروج قرار ده و از جایی که گمان می کنم یا نمی کنم روزی ده و از جایی که محافظت می کنم و یا نمی کنم از من محافظت کن. خدایا، بر محمد و آل محمد درود و سلام بسیار و فراوان بفرست(1).

1- . الاقبال: 89-93 و در چاپ دیگر:337-431

یکی از اعمال هر روز ماه رمضان، تسبیح است: در حدیثی از امام صادق علیه السلام آمده است: در هر روز از ماه رمضان این تسبیح را بگوی. (البته ما زیادت این روایت را نیز که در روایت جدم ابوجعفر طوسی آمده است نیز ذکر می کنیم):

[اول:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه باد خدای شنوایی که هیچ چیز شنواتر از او نیست، از بالای عرش خود، زیر زمین های هفتگانه و آن چه در تاریکی های خشکی ها و دریاها وجود دارد را می شنود و ناله ها و شکایت ها و رازها و پنهان تر از رازها و وسوسه های دل ها را می شنود و هیچ صدایی مانع از شنوایی او نمی شود.

[دوم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. پاک است خدای بینایی که هیچ چیز بیناتر از او وجود ندارد، از بالای عرش خود، زیر زمین های هفتگانه و آن چه در تاریکی های خشکی ها و دریاها وجود دارد را می بیند و دیدگان نمی توانند او را ببینند و او دیدگان را درک می کند و لطیف و آگاه است و تاریکی جلوی دید او را نمی گیرد و با هیچ پرده ای نمی توان خود را از او مستور داشت و هیچ دیواری نمی تواند میان او و چیزی حائل شود و خشکی ها و دریاها و آنچه در دل کوه ها و قلب ها و پهلوهاست از او پنهان نمی ماند و هیچ چیز کوچکی به دلیل حجم کمش نمی تواند خود را از او پنهان دارد و هیچ چیز در زمین و آسمان بر او پنهان

نمی ماند. اوست که شما را در رحم مادرانتان به هر صورت که بخواهد می نگارد، و خدایی جز او که شکست ناپذیر و حکیم است، وجود ندارد.

[سوم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه باد خدایی که ابرهای سنگین را پدید می آورد و آذرخش در ستایش او و فرشتگان از بیمش، او را به پاکی می ستایند و آذرخش ها را می فرستد و هر کس را که بخواهد دچار آن می کند و بادها را به عنوان بشارت رحمت خود گسیل می دارد و آب را با کلمات خود از آسمان فرو فرستد و گیاه را به قدرت خویش می رویاند و روزی را به دانش خود می گستراند. منزه باد خدایی که به اندازه یک ذره، نه در زمین و نه در آسمان از دید او پنهان نمی ماند و هیچ چیز کوچک تر و یا بزرگ تر از این نیست مگر آن که در کتابی آشکار وجود دارد.

[چهارم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه باد خدایی که به آن چه ماده ها باردار می شوند و یا رحم از آن ها می کاهد و یا می افزاید، آگاه است و هر چیز در نزد او اندازه معینی دارد و دانای پنهان و آشکار و بزرگ و متعالی است، خواه سخن را نهان دارید و یا آشکار کنید و خواه در شب خود را پنهان کنید و یا در روز آشکار گردانید و برای او فرشتگان تعقیب کننده از جلو و پشت سر قرار دارد که به فرمان خدا از او پاسبانی می کنند. پاک است خدایی که زندگان را می میراند و مردگان را زنده می کند و از آن چه زمین از تعداد آنان می کاهد آگاه است و هر چه را بخواهد، تا زمانی مشخص در رحم مادران مستقر می گرداند.

[پنجم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه باد خدایی که مالک سلطنت است. به هر کس بخواهی سلطنت می بخشی و از هرکس بخواهی می گیری و هر کس را بخواهی سرافراز یا خوار می گردانی، خیر تنها به دست تو است و تو بر هر چیز توانایی، شب را در روز و روز را در شب فرو می بری و زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می آوری و به هر کس بخواهی بدون حساب روزی می دهی.

[ششم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. پاک است خدایی که کلیدهای غیب نزد او است و آن ها را جز او نمی داند و او از تمام آن چه در خشکی و دریا است آگاه است و هیچ برگی نمی افتد مگر آن که او از آن آگاه است و هیچ دانه ای در تاریکی های زمین و هیچ تر و خشکی نیست مگر آن که در کتابی آشکار وجود دارد.

[هفتم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه است خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه است خدایی که گویندگان نمی توانند سپاس او را به شماره درآورند و شکرگزاران و عابدان نمی توانند پاداش نعمت های او را به جا آورند. او همان گونه است که خود گفته است و برتر از آن است که ما می گوییم و خداوند سبحان همان گونه است که خویشتن را ستوده است

و انسان ها نمی توانند به دانش او جز به اندازه ای که او می خواهد احاطه پیدا کنند، کرسی او آسمان ها و زمین را فرا گرفته است و حفظ آن ها بر او سخت نیست و او بلندپایه و بزرگ است.

[هشتم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. منزه باد خدایی که از هر چه در زمین فرو می رود یا از آن بیرون می آید و نیز از هر چه از آسمان فرو می آید یا به آن بالا می رود، آگاه است و آن چه از آسمان فرو می آید یا به آن صعود می کند او را از آن چه در زمین فرو می رود یا از آن بیرون می آید، به خود مشغول نمی کند، و نیز آن چه در زمین فرو می رود یا از آن بیرون می آید، او را از آن چه از آسمان فرو می آید یا به آن صعود می کند، به خود سرگرم نمی کند و دانستن چیزی او را از آگاهی چیز دیگر باز نمی دارد و آفرینش چیزی او را از آفرینش چیز دیگر و نگاه داری از چیزی او را از حفظ چیز دیگر، به خود مشغول نمی کند و هیچ چیز با او یکسان نیست و هیچ چیز با او برابری نمی کند و هیچ چیز همانند او نیست و اوست شنوا و بینا.

[نهم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. پاک است خدایی که آسمان ها و زمین را آفرید و فرشتگان دارای بال های متعدد، دو تا دو تا، سه تا سه تا، و چهار تا چهار تا، را پیام آوران خود قرار داد و هر چه بخواهد در آفریده خود می افزاید و بر هر چیز توانا است. هر رحمتی که خدا برای مردم بگشاید، هیچ کس نمی تواند آن

را باز دارد و هر چه باز دارد، هیچ کس جز او نمی تواند آن را روان کند و اوست شکست ناپذیر و حکیم.

[دهم:] پاک است خدای آفریننده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به میزان نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان. پاک است خدایی که به آن چه در آسمان ها و زمین است آگاه است و هیچ نجوای سه نفره نیست جز آن که او چهارمین آن ها است و هیچ نجوای پنج نفره نیست جز آن که او ششمین آن ها است و هیچ نجوای کمتر و بیشتر از این نیست جز آن که او همراه با آن ها است، هر کجا که باشند، سپس در روز قیامت آنان را از اعمالشان آگاه می گرداند. ستایش خدایی که کارهای شایسته به نعمت او کامل می گردد.(1)

صلوات بر پیامبر در هر روز از ماه رمضان

خداوند و فرشتگان بر پیامبر درود می فرستند، ای کسانی که ایمان آوردید، بر او درود بفرستید و به فرمانش گردن نهید، ای پروردگار من، اطاعت می کنم تو را و یاری می دهم. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر محمد و آل محمد مبارک گردان، همان گونه که بر حضرت ابراهیم و خاندان او درود فرستادی و خجسته گردانیدی، به راستی که تو ستوده و بزرگی. خداوندا، رحمت خود را بر محمد و آل محمد بفرست چنان که بر حضرت ابراهیم و آل ابراهیم رحمت نمودی، به راستی که تو ستوده و بزرگواری. خدایا، بر محمد و آل محمد سلام بفرست چنان که در میان جهانیان بر نوح سلام فرستادی. خدایا، بر محمد و آل محمد ارزانی دار همان گونه که بر حضرت موسی و هارون ارزانی داشتی. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست همان گونه که ما را به وجود او برتری دادی. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست همان گونه که ما را به وسیله او هدایت نمودی. خدایا، بر

1- . الاقبال: 93-96 و در چاپ دیگر:341-344

محمد و آل محمد درود فرست و او را به مقام ستوده ای که نسل های پیشین و پسین بر او رشک برند، برانگیز.

سلام بر محمد و خاندان او هر گاه که آفتاب طلوع یا غروب می کند، سلام بر محمد و خاندان او هر گاه که چشمی بر هم گذاشته می شود یا گشوده می شود، سلام بر محمد و خاندان او هر گاه که سلام ذکر می شود، سلام بر محمد و خاندان او هر گاه که فرشته ای خدا را تسبیح یا تقدیس می کند. سلام بر محمد و خاندان او در نسل های پیشین، سلام بر محمد وخاندان او در نسل های پسین، سلام بر محمد و خاندان او در دنیا و آخرت. خدایا، ای پروردگار سرزمین محترم و پروردگار رکن و مقام و پروردگار حلال و حرام، به پیامبرت محمد و خاندان او از سوی ما سلام برسان. خداوندا، در روز قیامت بهترین شادمانی و برافروختگی و خوشحالی و کرامت و رشک بردن دیگران از او و وسیله و منزلت و مقام و شرافت و بلندی مقام و شفاعت در نزد خود را که به آفریدگانت می دهی، به محمد عطا کن و به او و خاندانش، چندین برابر برترین خیرهایی را که به مخلوقاتت می دهی، عطا کن، که غیر تو قادر بر شمارش آن نباشد.

خدایا، بهترین و پاکیزه ترین و بالنده ترین و برترین درودهایی را که در نسل های پیشین و پسین و یکی از آفریدگانت می فرستی، بر محمد و آل محمد بفرست، ای مهربان ترین مهربانان. خداوندا، بر علی امیرمؤمنان درود فرست و با هر کس که با او دوستی کند، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی ورزد، دشمنی کن و عذاب کسانی را که در ریختن خون او شرکت کردند، دو چندان کن. خدایا، بر فاطمه، دختر پیامبرت محمد درود فرست و کسانی که در رابطه با او به پیامبرت آزار رساندند، لعنت کن. خدایا، بر حسن و حسین، امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که آن دو را دوست بدارد، دوستی ورز و با هر کس که با آن دو دشمنی کند، دشمنی کن و عذاب کسانی را که در ریختن خون آن دو شرکت جستند، دو چندان کن. خدایا، بر علی بن حسین امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که او را دوست بدارد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی کند، دشمنی ورز و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت جسته است (و او ولید است) را دو چندان

کن. خداوندا، بر محمد بن علی امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که با او دوستی کند، دوستی کن و با هر کس که با او دشمنی ورزد، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت نمود (و او ابراهیم بن ولید است) را دو چندان کن. خدایا، بر جعفر بن محمد امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که با او دوستی ورزد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی کند، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت نمود (و او منصور است) را دو چندان کن. خدایا، بر موسی بن جعفر امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که با او دوستی ورزد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی کند، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت کرد (و او رشید است) را دو چندان کن. خدایا، بر علی بن موسی الرضا امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که او را دوست بدارد، دوست بدار و با هر کس که با او دشمنی ورزد، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت جست (و او مامون است) را دو چندان کن. خدایا، بر محمد بن علی امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که با او دوستی ورزد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی ورزد، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت کرد (و او معتصم است) را دو چندان کن. خدایا، بر علی بن محمد امام مسلمانان درود فرست و هر کس که او را دوست بدارد، دوست بدار و با هر کس که با او دشمنی ورزد، دشمنی ورز و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت کرد (و او متوکل است) را دو چندان کن. خدایا، بر حسن بن علی امام مسلمانان درود فرست و با هر کس که با او دوستی ورزد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی کند، دشمنی کن و عذاب کسی را که در ریختن خون او شرکت کرد (و او معتمد - و یا معتضد به روایت ابن بابویه قمی - است) را دو چندان کن. خداوند بر جانشین حسن عسکری که امام مسلمانان است، درود فرست و با هر کس که با او دوستی ورزد، دوستی ورز و با هر کس که با او دشمنی کند، دشمنی کن و در فرج او شتاب کن، خداوندا، بر طاهر و قاسم دو پسر پیامبرت درود بفرست. خدایا، بر ام کلثوم دختر پیامبرت درود فرست و کسی را که در رابطه با او به پیامبرت آزار رساند،

لعنت کن. خدایا، بر رقیه دختر پیامبرت درود فرست و کسی را که در رابطه با او به پیامبرت آزار رساند، لعنت کن. خدایا بر فرزندان پیامبرت درود فرست.

خدایا، تو جانشین پیامبرت در خاندان او باش. خدایا زمین را در اختیار آنان بگذار. خدایا، در نهان و آشکار، ما را از یاوران آنان بر حق قرار ده. خدایا، انتقام خون آنان را بگیر و از آنان خونخواهی کن و ما و آنان و تمام مردان و زنان مومن را، از آسیب تمام ستمگران و متجاوزان و هر جنبنده ای که پیشانی او به دست تو است، در امان دار، به راستی که قدرت و کیفر تو سخت تر است.

و می گویی: ای اندوخته من در سختی ها و ای همدم من در هر گرفتاری و ای سرپرست و عهده دار من در هر نعمت و ای نهایت مطلوب و خواسته من، تویی پوشاننده زشتی ام و به هراسم آرامش می بخشی و از لغزشم می گذری، پس خطایم را ببخشای ای مهربان ترین مهربانان.

و می گویی: خدایا، تو را برای اندوهی می خوانم که جز تو نمی تواند آن را بگشاید و برای رحمتی که جز به وسیله تو نمی توان بدان نایل شد و برای گرفتاری که جز تو نمی تواند آن را برطرف کند و برای آرزویی که جز به تو نمی توان بدان رسید و برای خواسته ای که جز تو نمی تواند آن را برآورده کند. خداوندا، پس همان گونه که اجازه دادی از تو درخواست کنم و با یاد کردن من از خود، مرا مورد رحمت خویش قرار دادی. ای آقای من، این نیز در شأن توست که دعاهایم را مستجاب گردانی و در آن چه به تو امید بستم، بخشش های ناشی از تفضلت را شامل حالم کنی و از شر آن چه به درگاهت پناه آوردم، رهایی ام دهی؛ زیرا اگر من سزاوار آن نباشم که رحمتت را درک کنم، رحمت تو زیبنده است که مرا درک نماید و فراگیرد و اگر من سزاوار اجابت نباشم، تو شایسته تفضل و بخشش هستی و رحمتت همه چیز را فراگرفته است، پس مرا نیز فراگیرد. ای معبود من ای بزرگوار، به روی با کرامتت از تو درخواست می کنم که بر محمد و خاندان او درود فرستی و

اندوه مرا بگشایی و ناراحتی ام را برطرف کنی و رحمتت و روزی ات را شامل حالم کنی، به راستی که تو شنونده دعا، نزدیک و اجابت کننده هستی.(1)

دعای دیگر در هر روز از ماه رمضان

خداوندا، به برترین لطف و فضل تو از تو می خواهم، درحالی که تمام فضل های تو افزون است. خدایا به تمام فضل های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به فراگیرترین روزی تو از تو درخواست می کنم، در حالی که همه روزی های تو فراگیر است. خدایا، به تمام روزی هایت از تو درخواست می کنم. خداوندا به گواراترین بخشش های تو از تو مسالت دارم در حالی که همه بخشش های تو گوارا است. خدایا، به همه بخشش های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به شتابنده ترین خوبی هایت از تو درخواست می کنم در حالی که همه خوبی هایت شتابنده است. خدایا، به همه خیرهای تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به نیکوترین نیکی هایت از تو درخواست می کنم در حالی که همه نیکی های تو زیبا است. خدایا، به همه نیکی هایت از تو درخواست می کنم. خداوندا، تو را به چیزی می خوانم که با آن دعایم را اجابت می کنی، پس اجابت کن ای خدا.

و بر محمد درود فرست، او که بنده پسندیده و فرستاده برگزیده و امانت دار و نجوا کننده با تو از میان آفریدگان و برگزیده از میان بندگان و پیامبر تو و کسی است که سخن راست از نزد تو آورد، محبوب تو که بر پیامبرانت برتری دادی و از میان جهانیان انتخاب کردی و اوست بشارت دهنده و بیم دهنده و چراغ فروزان. و بر خاندان نیک و پاکیزه او درود فرست و نیز بر فرشتگانی که برای خود خالص گردانیدی و از بندگانت مستور داشتی و هم چنین بر پیامبرانی که به راستی از طرف تو خبر می دهند درود فرست و بر رسولانت که برای وحی خود برگزیدی و به واسطه پیام هایت بر جهانیان برتری دادی و بر بندگان شایسته ات که در رحمت خود وارد نمودی، آن امامان هدایت یافته راه دان و دوستان پاکیزه ات درود فرست و نیز بر جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و فرشته مرگ و بر رضوان کلیددار بهشت ها و

1- . الاقبال:96-98 و در چاپ دیگر:344-346

مالک کلید دار جهنم و روح القدس و روح الامین و حاملان عرش که در نزد تو مقرب اند و بر دو فرشته نگهبان بر من، درود فرست، درودی که دوست داری آسمانیان و زمینیان بر آنان بفرستند، درودی گوارا، بسیار پاکیزه، خجسته، بالنده، آشکار و پنهان، والا و افزون که به وسیله آن برتری آنان را بر نسل های پیشینیان و پسینیان روشن سازی.

خداوندا، شفاعت و شرافت و برتری را به محمد، عطا کن و بهترین پاداشی را که به پیامبری در رابطه با امتش دادی، به او عطا کن. خداوندا، به محمد صلی الله علیه و آله با هر قرب و منزلت، قرب و منزلتی دیگر و با هر شفاعت، شفاعتی دیگر و با هر فضیلت، فضیلتی دیگر و با هر شرافتی، شرافت دیگر عطا کن. خدایا، به محمد و خاندان او در روز قیامت، بهترین عطاهایی را که به نسل های پیشین و متاخر می دهی، عطا کن. خداوندا، جایگاه محمد صلی الله علیه و آله را در بهشت، نزدیک ترین به خود و منزلت او را وسیع ترین و شفاعت او را نزدیک ترین وسیله بگردان و او را اولین شفاعت کننده که شفاعتش مورد پذیرش قرار می گیرد و اولین سخنگو و اولین درخواست کننده که به خواسته خود می رسد، قرار ده و او را به مقام ستوده ای برانگیز که نسل های پیشین و پسین به او رشک برند، ای مهربان ترین مهربانان. از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و صدایم را بشنوی و دعایم را اجابت کنی و از خطایم درگذری و از ستم من چشم پوشی کنی و مطلوبم را عطا کرده و خواسته ام را برآوری و به وعده خود نسبت به من وفا کنی و لغزشم را نادیده بگیری و عمل مرا بپذیری و گناهانم را بیامرزی و از جرمم گذشت کنی و بر من روی آوری و از من روی برنگردانی و رحمتت را شامل حالم کنی و عذابم نکنی و عافیتم بخشی و گرفتارم نکنی و از گواراترین و گسترده ترین روزی، عطایم کنی، ای مهربان ترین مهربانان و ای پروردگار من، مرا از بهشت محروم نگردان و نیز بدهی ام را ادا کن و بار گناه مرا از دوشم بردار و ای مولای من، آن چه را که توان آن را ندارم، بر دوشم مگذار و در هر خیر که محمد و آل محمد را در آن وارد نمودی، وارد کن و از هر بدی که محمد و آل محمد - که درود سلام تو بر او و همه آنان باد - را از آن رهانیدی، رهایی ده.

سپس سه بار بگو: خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما ای بزرگوار. آن گاه بگو: خداوندا، من از تو اندک از بسیار را خواهانم با این که به آن اندک نیز بسیار نیاز دارم و تو از دیر زمان، از آن بی نیازی و آن نزد من بسیار، ولی برای تو آسان و راحت و اندک است، پس آن را به من ارزانی دار، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. اجابت فرما، ای پروردگار جهانیان(1).

دعایی دیگر: این دعا را در ضمن دعاهای هر روز ماه رمضان با سند یافتیم و بسیار بر خواندن آن ترغیب شده است و نیز گفته می شود این دعا از دعاهای سرّ و اجابت آن قطعی و مورد ضمانت است. متن دعا به این صورت است:

خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو - خداوندا، به زیباترین حسن تو، از تو درخواست می کنم در حالی که همه زیبایی هایت زیبا است. خدایا به تمام زیبایی ات از تو می خواهم. خداوندا، به بزرگ ترین جلال تو مسألت دارم در حالی که همه جلال تو بزرگ است، خدایا به همه جلال تو از تو می خواهم. خداوندا، به زیباترین جمال از تو درخواست می کنم در حالی که همه زیبایی هایت زیبا است، خدایا به تمام زیبایی ات از تو می خواهم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو-.

خداوندا، به والاترین عظمت تو درخواست می کنم در حالی که همه عظمت تو والا است، خداوندا، به همه عظمت تو از تو می خواهم. خداوندا به درخشنده ترین نور تو درخواست می کنم در حالی که همه انوار تو درخشنده است، خدایا به همه انوار تو از تو می خواهم. خداوندا، به گسترده ترین رحمت تو درخواست می کنم در حالی که همه رحمت های تو گسترده است، خدایا به همه رحمت هایت از تو می خواهم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو -.

1- . الاقبال: 98-100 و در چاپ دیگر:346-348

خداوندا به کامل ترین کمال تو از تو می خواهم در حالی که همه کمال های تو کامل است، خدایا به همه کمال های تو از تو می خواهم. خداوندا به کامل ترین سخنان تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه کلمات تو کامل است، خدایا به همه کلمات تو از تو می خواهم. خداوندا به بزرگ ترین اسم تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه اسم های تو بزرگ است، خدایا به همه اسم های تو از تو می خواهم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو -.

خداوندا به سربلندترین عزت تو از تو می خواهم در حالی که همه عزت تو سربلند است، خدایا به همه عزتت از تو درخواست می کنم، خداوندا به نافذترین خواست تو از تو مسألت دارم در حالی که همه خواست های تو قطعی است. خدایا به همه خواست های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به آن قدرت تو که به واسطه آن بر همه اشیا سیطره داری از تو مسألت دارم درحالی که همه قدرت تو مسلط است، خدایا به همه قدرت تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو -.

خداوندا به نافذترین دانش تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه دانش های تو نافذ است. خدایا به همه علم های تو از تو می خواهم. خداوندا به پسندیده ترین سخن تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه سخنان تو پسندیده است، خدایا به همه سخن های تو از تو می خواهم. خداوندا به محبوب ترین درخواست ها در نزد تو از تو می خواهم در حالی که همه درخواست ها نزد تو محبوب است، خدایا به همه درخواست هایت از تو می طلبم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما.- سه بار بگو -.

خداوندا به برترین شرافت تو از تو می خواهم در حالی که همه شرافت های تو بزرگ و برتر است، خدایا به همه بزرگی های تو از تو می خواهم. خداوندا به پاینده ترین تسلط و فرمانروایی تو از تو می طلبم در حالی که همه فرمانروایی های تو

پاینده است. خدایا به همه فرمانروایی تو از تو می خواهم. خداوندا به بالنده ترین سلطنت تو از تو مسألت دارم در حالی که سلطنت تو همه بالنده است، خدایا به همه سلطنت تو از تو می خواهم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو -.

خداوندا، به برترین بزرگی تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه بزرگی های تو برتر است. خدایا به همه برتری های تو از تو می خواهم. خداوندا، به قدیمی ترین بخشش تو از تو می خواهم درحالی که همه بخشش های تو دیرینه است، خدایا به همه بخشش های تو از تو می طلبم. خداوندا به شگفت انگیزترین نشانه هایت از تو درخواست می کنم در حالی همه نشانه هایت شگفت انگیز است، خدایا به همه نشانه های تو از تو می خواهم. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو -.

خداوندا، به برترین لطف و تفضل تو از تو مسألت دارم در حالی که تمام تفضل های تو افزون است. خدایا به تمام تفضل های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به فراگیرترین روزی تو از تو درخواست می کنم در حالی که همه روزی های تو فراگیر است. خدایا، به تمام روزی های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به گواراترین بخشش های تو از تو مسألت دارم در حالی که همه بخشش های تو گوارا است. خدایا، به همه بخشش های تو از تو درخواست می کنم. خداوندا، به شتابنده ترین خوبی هایت از تو درخواست می کنم در حالی که همه خوبی های تو شتابنده است. خدایا، به همه خیرهای تو از تو درخواست می کنم. خداوندا به نیکوترین نیکی هایت از تو درخواست می کنم در حالی که همه نیکی های تو زیبا است. خدایا، به همه نیکی هایت از تو درخواست می کنم. خداوندا به آن چه در صورت درخواست به آن دعایم را اجابت می کنی، از تو مسألت دارم، پس اجابت کن ای خدا. آری، ای خدا تو را خواندم. خداوندا، به همه منزلت ها و شکوهت از تو درخواست می کنم. خدایا به تمامی منزلت و شکوهت از تو مسألت دارم. خدایا، از تو به چیزی درخواست می کنم که هرگاه به آن از تو درخواست شود اجابت می کنی.

پس ای خدا، دعای مرا مستجاب کن و بر محمد و آل محمد درود فرست.... در این جا حاجتت را بخواه.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا با ایمان به خود و تصدیق پیامبرت و ولایت علی بن ابی طالب علیهما السلام و امامت امامانی که از خاندان محمد هستند و بیزاری از دشمنانشان، برانگیز؛ زیرا ای پروردگار من، من به همین باورها خرسند گشته ام. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و از تو بهترین خیر و نیکی، یعنی خشنودی تو و بهشت را خواهانم و به تو از بدترین بدی، یعنی ناخشنودی تو و آتش جهنم پناه می برم. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از همه مصیبت ها و همه گرفتاری ها و از همه کیفرها و همه آشوب ها و از همه بلاها و همه بدی ها و همه ناخوشایندی ها و از همه رخدادهای بد و آسیبی که در این لحظه و این شب و این روز و این ماه و این سال از آسمان به زمین فرو فرستادی و یا می فرستی، نگاه دار. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از همه شادمانی ها و همه برافروختگی ها و از همه پایداری ها و از همه گشایش ها و همه عافیت ها و از همه تندرستی ها و همه کرامت ها و از همه روزی های گسترده و حلال و پاک و از همه نعمت ها و همه نیکی ها که در این لحظه و در این شب و در این روز و در این ماه و در این سال از آسمان به زمین فرو فرستادی و یا می فرستی، برخوردار بگردان.

خداوندا، اگر گناهانم موجب شده بودند که رویم در نزد تو سیاه گردد و میان من و تو حایل شده بودند یا حالم را در نزد تو دگرگون کرده بودند، به روشنایی روی با کرامتت که هرگز نور آن خاموش نمی گردد و نیز به روی محبوبت محمد مصطفی و به روی ولیّات علی مرتضی و به حق دوستان برگزیده ات، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و تمامی گناهان کوچک و بزرگ من و پدر و مادرم و تمامی فرزندان آن دو و مردان و زنان مؤمن و تمامی فرزندان آنان را بیامرزی و پایان کار ما را به کارهای شایسته ختم نمایی و خواسته ها و امور مورد اهتمام ما را بر آوری و دعاها و خواسته های شایسته ما را مستجاب گردانی، به حق محمد و خاندان او. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست. اجابت فرما،

اجابت فرما، اجابت فرما. هر چه خدا خواست همان می شود و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمی یابد و منزه باد پروردگارت، پروردگار عزت، از آن چه او را بدان توصیف می کنند. و درود بر رسولان و ستایش مخصوص خداست، پروردگار جهانیان.

سپس دو دست خود را به آسمان بلند کن و گردنت را به سمت شانه چپ خود کج کن و با حالت گریه یا در حالی که خود را به گریه وا می داری، بگو:

ای خدایی که خدایی جز تو وجود ندارد، به حق کسانی که حق بزرگ بر تو دارند از تو درخواست می کنم، به خدایی که جز تو وجود ندارد. و از تو می خواهم به خدایی که جز تو وجود ندارد، از تو درخواست می کنم به زیبایی خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو می خواهم به جلال خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو درخواست می کنم به جمال خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، از تو مسالت دارم به نور خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو می طلبم به کمال خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، از تو مسالت دارم به عزت خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدای که معبودی جز تو نیست، از تو خواهانم به بزرگی خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو می خواهم به سخن خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، از تو می طلبم به برتری خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، از تو می خواهم به بلندمرتبگی خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو وجود ندارد، از تو می طلبم به خدایی که جز تو وجود ندارد. ای خدایی که معبودی جز تو نیست ای پروردگار من ای پروردگار من ای پروردگار من. - این عبارت را به اندازه یک نفس کامل بگو -. از تو می خواهم.

سپس دستهایت را به آسمان دراز می کنی و گردنت را بر شانه چپ می گذاری و می گویی: از تو می خواهم ای آقای من، ای خدا ای پروردگار من - به اندازه یک نفس کامل - ای سرور و مولای من، ای فریاد رس و پناهگاه من، ای

منتهای مطلوب من، ای مهربان ترین مهربانان. از تو که هیچ چیز همانند تو نیست، درخواست می کنم. از تو به تمام دعاهای مستجاب شده ای درخواست می کنم که پیامبرانت و یا فرشتگان مقرب درگاهت یا بنده مومنی که دل او را برای ایمان آزمودی، تو را بدان خواندند و دعایشان را مستجاب گردانیدی، و به وسیله پیامبرت محمد، پیامبر رحمت به درگاه تو روی می کنم و او را پیشاپیش خواسته هایم مقدم می دارم. ای محمد ای رسول خدا، پدر و مادرم به فدایت، به وسیله تو به درگاه پروردگار تو و پروردگار خویش روی می آورم و تو را پیشاپیش خواسته هایم مقدم می دارم. ای پروردگار ای پروردگار ای پروردگار، به تو که هیچ چیز همانند تو نیست، درخواست می کنم و به وسیله محبوبت محمد و خاندان هدایتگر او به تو توجه می کنم و آنان را پیشاپیش خواسته هایم مقدم می دارم. ای خدا، به زندگانی تو که مرگ در آن راه ندارد و به نور روی تو که هرگز به خاموشی نمی گراید و به چشم تو که هرگز نمی خوابد و به حق کسانی که حق بزرگ بر تو دارند، مسالت دارم که قبل و بعد از هر چیز و به شماره و هم وزن و آکندگی همه اشیا بر محمد و آل محمد درود فرستی. خداوندا، از تو می خواهم که بر محمد، بنده منتخب و فرستاده برگزیده و امانت دار منتخب و گزینش شده از میان خلق و محبوب و برگزیده از میان جهانیان، و بیم دهنده و مژده رسان و چراغ فروزان درود فرست و نیز بر خاندان پاک و پاکیزه و بی آلایش و برگزیده و خوب او درود فرست و بر فرشتگانی که برای خود برگزیده و از دید خلق پنهان داشتی درود فرست و بر پیامبران تو که به راستی از تو خبر می دهند و نیز بندگان شایسته ات که در رحمت خود وارد نمودی، و امامان هدایت یافته و هدایتگر و پاکیزه ات درود فرست و نیز بر جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و فرشته مرگ و بر رضوان کلیددار بهشت ها و مالک کلیددار جهنم و روح القدس و حاملان عرش و نیز منکر و نیکر و بر دو فرشته ای که نگهبان من هستند، درود فرست، درودی که مورد پسند توست، درودی فراوان، خوش خجسته، پاکیزه بالنده، پاک، با کرامت و برتر که به واسطه آن فضیلت های آنان را بر نسل های پیشین و پسین روشن گردانی.

خداوندا، از تو درخواست می کنم که صدایم را گوش کنی و دعایم را اجابت کنی و خواسته ام را تحقق بخشی و حاجاتم را برآوری و سخنم را بپذیری و هر چه را که به من وعده دادی وفا کنی و لغزشم را نادیده بگیری و از ستمم درگذری و جرمم را عفو نمایی و بر من روی آوری و از من روی برنگردانی و بر من رحم کنی و عذابم نکنی و عافیتم بخشی و مبتلایم مکنی و از پاکیزه ترین و گسترده ترین، گواراترین، دلچسب ترین، فراوان ترین و بیشترین روزی عطایم کنی و ای پروردگار من، مرا از نگریستن به روی گرامی ات و کامیابی به بهشت و آزادی از آتش جهنم محروم نگردان و ای پروردگار من، بدهی و امانتم را بپرداز و بار گناهم را بردار و آن چه را که توانش را ندارم بر دوشم حمل مکن، ای آقای من، مرا در هر خیری که محمد و آل محمد را در آن داخل نمودی، وارد کن و از هر بدی که محمد و آل محمد را از آن بیرون آوردی، بیرون آور و میان من و آنان هیچ گاه حتی به اندازه یک چشم بر هم زدن، در دنیا و آخرت جدایی مینداز. خداوندا، همان گونه که دستور دادی تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را اجابت فرما. - سه بار بگو-.

خداوندا، من اندک از بسیار را خواهانم، با وجود این که به آن اندک نیز سخت نیاز دارم و تو از دیر زمان از آن بی نیازی و آن نزد من بسیار ولی برای تو آسان و اندک است، پس آن را به من ارزانی دار، به راستی که تو به هر چیز توانایی. خداوندا، به رحمت خود ما را در میان صالحان وارد کن و در علیین و بالاترین مرتبه بهشت قرار ده و با جامی از آب زلال چشمه سلسبیل سیرابمان کن و به رحمت خود، همسران زیبای بهشتی را به ازدواجمان درآور و از خدمتکاران جاودانه که گویی مرواریدی پنهان هستند برای خدمت ما مقرر گردان و از میوه های بهشت و گوشت پرندگان بخوران و از لباس های پرنیان، ابریشم و حریر ستبر بپوشان و توفیق درک شب قدر و حج خانه گرامی ات و شهادت در راه خود همراه با ولی ات را به ما عطا کن و دعا و درخواست شایسته ما را مستجاب فرما. ای آفریدگار ما، دعای ما را بشنو و اجابت کن و آن گاه که اولین و آخرین بندگان را در روز قیامت گرد می آوری، بر ما رحم کن و دوری از آتش و ایمنی از عذاب را برای ما مقرر بفرما و

ما را همراه شیاطین در جهنم قرار مده و به خواری و عذابت دچار مکن و از زقُّوم و ضریع به ما نخوران و ما را به رو در آتش جهنم میفکن و از لباس های آتشین و پیراهن های قطران مپوشان. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، به حق معبودی که جز تو نیست، ما را از تمام بدی ها نجات ده.

خداوندا، از تو درخواست می کنم، در حالی که از هیچ کس همانند تو درخواست نمی شود و به درگاه تو می گرایم در حالی که به هیچ کس همانند تو گراییده نمی شود. ای پروردگار من، تو جایگاه درخواست درخواست کنندگان و منتهای آرزوی راغبان هستی. خدایا، به برترین و بهترین اسمهای تو درخواست می کنم. ای خدا ای رحمت گستر، و به اسم اندوخته محفوظ تو که سربلندترین، والاترین و بزرگ ترین اسم تو است و تو آن را دوست می داری و بدان علاقه مندی و هر کس بدان دعا کند از او خشنود می گردی و دعایش را مستجاب می کنی و ای پروردگار من، بر توست که درخواست کننده ای را محروم ننمایی. خداوندا به تمامی اسمای تو که زیبنده توست و بنده ای از بندگانت در خشکی یا در دریا، در صحرا یا در کوهستان یا در کنار خانه گرامی ات یا در یکی از راه هایت، تو را بدان خواند، از تو درخواست می کنم ای پروردگار من، مانند کسی که نیازش سخت و گناهش بزرگ و کوشش و عملش اندک است و در شرف مرگ است و به هیچ یک از اعمالش اعتماد ندارد و هیچ کس جز تو را نمی یابد تا او را از این اوضاع نجات دهد و گناهانش را بیامرزد و از لغزش هایش بگذرد، به سوی تو می گریزد و پناه می آورد و تو را می پرستد، بی آن که سرباز زند و استکبار و احساس خستگی نماید و یا گردنکشی کند و خود را بزرگ بپندارد، بلکه بیچاره و نیازمند و بیمناک و پناهنده به توست. ای خدا ای رحمت گستر، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای آفریننده آسمان ها و زمین، ای شکوهمند و بزرگوار، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی، درود بسیار، پاکیزه، خجسته، بالنده، پاک و والا، خداوندا، از تو می خواهم که در این ماه مرا بیامرزی و به من رحم نمایی و از آتش جهنم آزاد کنی و بهترین عطایایی را که به آفریده هایت داده ای و یا خواهی داد، به من عطا کن و این ماه رمضان را آخرین ماه رمضان، از زمانی که مرا در زمین ساکن گردانیده ای تا

امروز قرار مده، بلکه پرنعمت ترین و پرعافیت ترین و گسترده ترین و فراوان ترین و گواراترین ماه رمضان از لحاظ روزی قرار ده.

خداوندا، به تو و به روی با کرامت و سلطنت با شکوهت پناه می برم از این که آفتاب امروز غروب کند یا بقیه این روز سپری شود یا سپیده دم امشب طلوع کند یا این ماه تمام شود و گناه یا خطایی از من نزد تو باشد که بخواهی مرا به آن کیفر یا مؤاخذه نمایی، یا به واسطه آن در دنیا و آخرت رسوا کنی، یا در روزی که تو را ملاقات می کنم عذابم کنی، ای مهربان ترین مهربانان. خدایا، تو را برای ناراحتی ای می خوانم که جز تو نمی تواند آن را برطرف کند و برای رحمتی که جز از تو نمی توان بدان رسید و برای اندوه گلوگیری که غیر تو توانایی رفع آن را ندارد و برای خواسته ای که جز به تو نمی توان بدان دست یافت و برای حاجتی که جز به تو برآورده نمی گردد. خدایا، همان گونه که خواستی تا از تو درخواست کنم و با یادت مرا مورد ترحم قرار دادی، پس دعایم را اجابت نما و مرا از آن چه به درگاهت پناه آوردم، نجات ده. ای نرم کننده آهن برای داوود علیه السلام، ای برطرف کننده رنج و ناراحتی بزرگ از ایوب و گشاینده اندوه از یعقوب و از بین برنده اندوه سخت یوسف، بر محمد و آل محمد درود فرست و آن چه شایسته آنی با من کن، زیرا تو زیبنده تقوا و آمرزش هستی.

خدایا، تو تکیه گاه من در ناراحتی ها و امیدم در سختی ها هستی و در گرفتاری هایی که برایم پیش می آید، مایه اعتماد و اندوخته من هستی. چه بسیار اندوهی که دل از تحمل آن ناتوان و انسان از آن بیچاره می گردد و دوستان انسان را یاری نمی کنند و دشمنان شماتت می کنند، آن را نزد تو آوردم و به درگاه تو از آن گله نمودم، زیرا گرایش من به سوی توست نه کس دیگر و تو آن را برطرف و کفایت نمودی. پس تویی سرپرست همه نعمت ها و صاحب همه نیکی ها و منتهای همه آرزوها. از شر همه مخلوقات، به کلمات کامل تو پناه می برم. خداوندا، در این روز مرا عافیت بخش تا این که آن را به شب آورم. خدایا، برکت این روز را خواهانم و نیز این که هر عافیت، آمرزش، رحمت، خشنودی و روزی گسترده و حلال که در آن فرو فرستاده ای، بر من و پدر و مادر و فرزندان و خانواده افراد تحت تکفل و افرادی

که مورد اهتمام من است و برای آنان که اندوه می خورم و دوستشان دارم و مرا دوست دارند و فرزندانم و کسانی که مرا زاده اند، بگسترانی. خدایا، به تو پناه می برم از شک و شرک و حسادت و تجاوز و تعصب و خشم.

خداوندا، ای پروردگار آسمان ها و زمین های هفتگانه و آن چه در آن ها و میان آن ها است و پروردگار عرش بزرگ، بر محمد و آل محمد درود فرست و امر مهم مرا هر طور و به هر صورت که می خواهی، کفایت نما.

آن گاه سوره حمد و آیه الکرسی را بخوان. سپس بگو:

خداوندا، خود به پیامبرت صلی الله علیه و آله فرمودی: {و پروردگارت به تو عطا خواهد کرد تا خشنود گردی.} خدایا، پیامبر و رسول و محبوب و برگزیده تو از میان آفریده هایت، نمی پسندد هیچ یک از افراد امت او را که با دوستی او و امامان از اهل بیت او دین ورزی نموده است، اگر چه گناهکار و خطا کار باشد، در آتش جهنم عذاب کنی. پس ای پروردگار من، مرا از آتش جهنم و عذاب آن رها کن و به محمد و آل محمد ببخش، ای مهربان ترین مهربانان. ای خدایی که بهشتیان را با نزدیکی دل ها و شدت محبت میان آن ها گرد هم می آوری و کینه را از دل هایشان برمی کنی و بر روی تخت ها روبروی هم می نشانی و برادر یکدیگر قرار می دهی، ای خدایی که اهل طاعت و آن چه را که برای آنان آفریده ای در یک جا جمع می کنی، و ای گشاینده اندوه اندوهناکان، و ای آبشخور غریبان، ای کسی که در حال غربت و در همه حالات، با نگاهداری و پاییدن نیکو به من رحم می کنی، ای برطرف کننده فشار و بیم من، بر محمد و آل محمد درود فرست و میان من و دوستان و راهبران و سروران و هدایتگران و آقایان من در یک جا گرد آور. ای جمع کننده دوستان، بر محمد و آل محمد درود فرست و با گسستن نگاه محمد و آل محمد از من و یا نگاه من از آنان، مرا به درد نیاور. ای پروردگار و معبود من، به تمام درخواست هایت تو را می خوانم، پس دعایم را مستجاب کن، ای مهربان ترین مهربانان. خداوندا، به اتمام حجت تو بر من، از تو می خواهم که مرا بیامرزی. خداوندا، به تو پناه می برم از رسوایی روز محشر و از شر روزهای باقیمانده دنیا و از شر دشمنان و از بانگ نابودی و درد سخت و برآورده نشدن نا امیدی و از بین رفتن نعمت و گرفتاری های

ناگهانی. خدایا، دلی برای من قرار ده که تا روزی که با تو ملاقات می کند، چنان از تو بیم داشته باشد که گویی تو را می بیند.(1)

3. به خط شیخ محمد بن علی جبعی - رحمه الله - به نقل از خط شیخ شهید یافتم: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس در ماه رمضان این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند، گناهان او تا روز قیامت بخشیده خواهد شد. متن دعا از این قرار است:

خدایا، مردگان را شاد کن و فقیران را بی نیاز ساز، گرسنگان را سیر گردان، برهنگان را بپوشان و قرض قرضمندان را ادا کن و گره از کار گرفتاران بگشای و غریبان را به دیار خودشان باز گردان، اسیران را رها ساز و ناراستی های امور مسلمانان را اصلاح کن، مریضان را شفا بخش. خدایا با غنای خود فقر ما را برطرف ساز و حال بد ما را به حسن حال خود تغییر ده، خدایا قرض های ما را ادا کن و ما را بی نیاز ساز، به راستی که تو بر هر کاری توانایی.

1- . الاقبال: 100-107 و در چاپ دیگر:348-354

باب هفتم : اعمال و دعاهای شب های قدر و احیا در ماه مبارک رمضان علاوه بر آنچه در بابهای روزه و دیگر باب ها ذکر شد و آنچه مناسب مقام است

اشاره

میگویم: از جمله اعمال این شب ها، غسل است که آن را در کتاب الطهاره ذکر کردیم و برخی از اعمال مربوط به این شبها به ویژه نمازها

را در کتاب الصیام و نیز در کتاب الصلوه آوردیم. زیارات مختص به این شب ها و روزها را نیز در کتاب المزار ذکر خواهیم کرد، انشاءالله تعالی.

بدان که شب های قدر شامل شب های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم می باشد، همانطور که گذشت.

1. تهذیب: امام صادق علیه السلام فرمودند: شب قدر در هر سال است و روز آن مثل شب آن است.(1)

2. مصباح کفعمی، اکمال الدین: در شب بیست و سوم و بیست و یکم و نوزدهم، این دعا را بخوان که بنا بر روایت، امام سجاد علیه السلام در این شب های فرد، آن را در حالت ایستاده، نشسته، رکوع و سجود می خواندند.

خدایا من بنده فرومایه تو هستم و اختیار هیچ سود و زیانی برای خود ندارم و نمی توانم بدی ها را از خود دور کنم و بر این ناتوانی هایم گواهی می دهم و بر قدرت اندک و بیچارگی خود اعتراف می کنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و آنچه را به من و همه زنان و مردان مومن وعده دادی که همه را بیامرزی تحقق

1- . التهذیب: 1، 445

بخش و نعمت هایی را که به من دادی کامل گردان. من بنده مسکین و مستمند و ضعیف و فقیر و خوار توام. خدایا چنان کن که در آنچه به من دادی و نیکی هایی که به من عطا کردی یاد تو را فراموش نکنم و مرا از اجابتت نا امید مگردان، هر چند اجابت تو برایم به تاخیر افتد، در آسایش و سختی باشم، یا در گرفتاری و راحتی یا عافیت و بلا یا تنگی و نعمت، به راستی تو شنونده دعایی.

3. اقبال: اعمال بیشتر و دعاهای مخصوص شب و روز نوزدهم که عبارتند از: غسل، چنان که بدان اشاره شد، در این شب تأکید شده، نمازهای مستحبی و دعاهای آن ها، صد مرتبه استغفار، روایت در باره باز کردن قرآن و خواندن دعای آن، روایاتی که در زمینه دعاهای این شب برگزیدیم، و دعای مخصوص روز نوزدهم و نیز روایت در باره برابری فضیلت شب قدر و روز آن.

مؤلف: در هر حال، باید توجه داشت که شب نوزدهم یکی از شب های فرد است و در این شب ها باید در عبادت بیشتر کوشش کرد. به جانم سوگند که روایات درباره شب بیست و یکم بیشتر از شب نوزدهم و درباره شب بیست و سوم بیشتر از شب نوزدهم و بیست و یکم وارد شده است و تأکید کرده است و ما مطلبی را که شیخ ابو جعفر طوسی در التبیان در تفسیر سوره «إِنَّا أَنزلنَاهُ فی لَیلَه القَدر» ذکر کرده بود، پیش از این آوردیم که: شب قدر بدون اختلاف نظر در شب های فرد دهه آخر قرار دارد. و نیز فرمودند: علمای امامیه ما گفته اند که شب قدر یکی از دو شب بیست و یکم یا بیست و سوم است. و این مساله از ائمه طاهرین که با اسرار پروردگار جهانیان و اسرار سرور پیامبران خدا صلوات الله علیهم اجمعین آشنایند، نقل شده است. دعای بیست رکعت از نمازهای این ماه را در اعمال شب اول آوردیم.

مؤلف: در این شب نوزدهم، دعاهای هشتاد رکعت را تا پایان صد رکعت ذکر می کنیم و این دعاها را از روی خط جدم ابوجعفر طوسی - رضوان الله علیه - نقل می کنیم تا بدان عمل کنی و دلیلی نداشت که این دعاها را پیش از این ذکر کنیم. لذا آن ها را در اعمال این شب ذکر می کنیم. در حدیث آمده است: این صد رکعت در هر یک از شب های فرد خوانده می شود، به این صورت که در هر رکعت یک سوره حمد و ده بار سوره «قُل هُوَ اللهُ أَحَد» قرائت می شود. بنابراین، اگر توانستی به همین

ص: 178

صورت عمل کن و ای بنده بی جان فانی، هر چه می توانی اعمال این شب را مغتنم شمار، زیرا از روزی که به سرای فنا آمده ای، سم فنا به اعضای تو سرایت می کند و پایان کار تو عبارت است از هجوم مرگ و تمام شدن اعمال شایسته ات و این که از اهل قبور فرسوده و مهجور گردی، پس به سوی نیکبختی های جاودانه بشتاب.

پس بیست رکعتی را پیش از این یادآور شدیم، همراه با دعاهای آن به جا آور و در بین هر دو رکعت از این نمازها، تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را بگو، سپس برخیز و هشتاد رکعت باقیمانده را بخوان. بعد از دو رکعت اول بگو:

ای خدایی که بلا و امتحان تو در نزد من زیبا است، ای کسی که از دیر زمان از من گذشته ای، ای خدایی که هیچ چیز از تو بی نیاز نیست، ای کسی که هیچ چیز گریزی از تو ندارد، ای خدایی که بازگشت همه موجودات به سوی تو است، ای آقای من، سرپرستی مرا به عهده گیر و کارم را به مخلوقات شر خود مسپار، تو آفریننده و روزی دهنده منی، ای مولای من، پس مرا ضایع مکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از بهره ورترین بندگان از تمام خیراتی که در این شب فرو فرستاده ای و یا فرو می فرستی، مانند نوری که به وسیله آن هدایت می کنی و رحمتی که می گسترانی و روزی ای که پخش می کنی و رنجوری ای که برطرف و بلایی که رفع و بدیی که دفع می کنی و فتنه ای که بر می گردانی قرار ده و هر چه برای دوستان شایسته ات که مستحق پاداش از نزد تو گردیده و به خشنودی تو از آنان، از عذاب تو ایمن شده اند نوشته ای، برای من نیز بنویس. ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار. بر محمد و آل محمد درود فرست و در گشایش کار آنان شتاب کن و گناهم را بیامرز و کار و کسبم را مبارک گردان و به آن چه روزی ام داده ای قانعم کن و به آن چه از من باز داشته ای فریفته مکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، دستم را به سوی تو بلند کرده ام و به آن چه نزد تو است سخت راغبم، پس ای آقا و مولای من، توبه ام را بپذیر و بر ناتوانی ام رحم کن و مرا بیامرز و بر من رحم آر و برای من از هر خیر بهره ای و به سوی هر خیر راهی قرار ده. خداوندا، از خود بزرگ پنداری و رسوایی

ص: 179

در مواقف دنیا و آخرت، به تو پناه می برم. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان گذشته ام را بیامرز و مرا در مقدار باقی مانده از عمرم از گناه نگاه دار و اسباب طاعتت را در اختیار من بگذار و مرا با آن ها به عمل وادار و اسباب معصیت را از من باز دار و میان من و آن ها حایل شو و من و خانواده و فرزندان و دارایی ام را در سپرده های خود که هرگز ضایع نمی گردد، قرار ده و از آتش جهنم نگاه دار و شّر جنیان و انسان های بد کار و شر هر بدی رسان و شر همه مردم اعم از ناتوان و نیرومند و شرّ هر جنبنده ای را که تو پیشانی آن را گرفته ای، از من باز دار، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، تو دارای مقام والا و شکوه بزرگ و سخت نیرنگ زن و صاحب بزرگمنشی والا و توانمند و چیره ای و رحمتت نزدیک و وعده ات راست است و به پیمانت وفا می کنی و نزدیک و اجابت کننده ای. دعا را می شنوی و توبه را می پذیری و نسبت به آفریده هایت نرم و عذر پذیری و بر هر چه بخواهی توانایی و در جست و جوی هر کس باشی به او می رسی و هر کس را آفریده ای روزی می دهی و در صورت سپاسگزاری از تو، سپاسگزاری می کنی و اگر کسی یادت کند، او را یاد می کنی. پس ای معبود من، من با نیازمندی از تو می خواهم و با ناداری از تو می طلبم و با بیم به درگاه تو تضرع می کنم و با اندوه سخت به درگاه تو می گریم و از تو امید یاری دارم و با تضرع از تو آمرزش می خواهم و با بسندگی به تو، بر تو توکل می کنم و روزی گسترده ات را می طلبم و ای معبود من، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و گناهانم را ببخشایی و عملم را بپذیری و بازگشتم را آسان نمایی و دلم را بگشایی. معبودا، از تو می خواهم که گمانم را راست بگردانی و از خطایم بگذری و از گناهان باز داری. معبودا، ناتوان شده ام و نیرویی ندارم و درمانده ام و قدرتی ندارم. معبودا، با اسراف بر خویشتن و اعتراف به کردار زشتم و در حالی که متذکر غفلت خود هستم و از اعمالی که از من سرزده هراسناکم، به درگاه تو آمده ام، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و از من خشنود شو و همه خواسته هایم اعم از خواسته های دنیا و آخرتم را برآور، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خدایا، عافیت از گرفتاری سخت و شادی دشمنان و سرنوشت حتمی بد و در رسیدن بدبختی و ضرر در روزی و نیز عافیت از این که مرا به بلایی دچار کنی که توان آن را نداشته باشم یا سرکشی را بر من مسلط کنی یا پرده حرمت مرا بدری یا زشتی ام را بنمایانی یا در روز قیامت، آن گاه که به گذشت و چشم پوشی ات بیشتر از هر وقت دیگر نیازمندم، با قصاص و عوض خواهی از من حساب بکشی. پس به روی گرامی و سخنان کامل تو، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از آزاد و رهاشدگان از آتش جهنم قرار دهی. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا وارد بهشت کن و از ساکنان و آبادکنندگان آن قرار ده. خداوندا، از شعله های سوزان آتش جهنم به تو پناه می برم. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و حج و عمره و روزه داری و پرداخت صدقه برای خشنودی خود را روزی ام کن.

سپس سجده کن و در حال سجده بگو: ای شنوای همه صداها و ای آفریننده جان ها بعد از مرگ و ای کسی که تاریکی ها تو را نمی پوشاند و ای خدایی که صداها بر تو مشتبه نمی گردد و ای خدایی که هیچ چیز تو را از چیز دیگر به خود مشغول نمی کند، به محمد، برترین چیزی را که از تو درخواست نموده و یا برای او درخواست شده و یا خواهد شد، عطا کن و از تو می خواهم که مرا از آزاد و رهاشدگان از آتش جهنم قرار دهی. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و عافیت را جامه زیرین و رویین و وسیله نجات من از تمام بدی های روز قیامت قرار ده.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و پروردگار جهانیانی، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و بلندپایه و بزرگی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و تو سرافراز و فرزانه ای، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و بسیار آمرزنده و مهربانی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و رحمت گستر و مهربانی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و خداوندگار روز جزا هستی، و تویی که معبودی جز تو نیست و آغاز آفرینش از تو است و به سوی تو باز می گردد، و تویی خدایی که معبودی جز تو

نیست و آفریننده بهشت و آتش جهنم هستی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و آفریننده خیر و شر هستی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و پیوسته بوده ای و جاودانه خواهی بود، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و یگانه بی همتا و بی نظیری هستی که نه زاده ای و نه زاده شده ای و هیچ کس همتای تو نیست، و تویی خدایی که مبعودی جز تو نیست و دانای نهان و آشکار و رحمت گر و مهربانی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و پادشاه و بسیار پاکیزه و ایمن و ایمنی بخش و نگاهبان چیره و سرافراز و باشکوه و متکبر هستی، منزه باد خد از آن چه شریک او می گیرند، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و آفریننده و پدیدآورنده و نگارگری و بهترین نام ها از آن تو است و همه موجوداتی که در آسمان ها و زمین وجود دارند، تو را به پاکی می ستایند و تو خدای سرافراز و فرزانه ای هستی، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و بزرگمنشی زیبنده تو است. سپس بر محمد و آل محمد صلوت بفرست و هر دعایی را که دوست داشتی، بکن.

شیخ طوسی به سند خود نقل کرد که امام صادق علیه السلام فرمودند: هر مؤمنی با این کلمات از خدا درخواست کند و با آن ها به درگاه خداوند عزّ و جلّ روی آورد، قطعا خداوند حاجت او را بر می آورد و اگر بدبخت هم باشد، امیدوارم که نیکبخت گردد. این دعا در دو روایت دیگر به غیر از دعاهای ماه رمضان آمده است، با این تفاوت که در آن دو به جای جمله «خالِقُ الخَیر وَ الشَّرِّ» عبارت «مالِکُ الخَیر و الشَّرِّ» آمده است.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام باقر علیه السلام نقل شده است، بخوان: معبودی جز خداوند بردبار و گرامی وجود ندارد، معبودی جز خداوند بلندپایه و بزرگ وجود ندارد، پاکا خدایی که پروردگار آسمان ها و زمین های هفتگانه و پروردگار عرش بزرگ است و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است. خداوندا، به سپر مصون و به نیرو و بزرگی و تسلط تو، از تو می خواهم که مرا از شر شیطان رانده شده و شر هر سرکش ستیزه جو به پناه خود در آوری. خدایا، به دوستی ام نسبت به تو و پیامبر و خاندان پیامبرت صلواتک علیه و

علیهم از تو خواستارم، ای بهتر از پدر و مادر و همه مردم در نزد من، بهتر از آن چه من برای خود مقرر می کنم و پدر و مادرم برای من مقرر می کنند، مقدر بفرما، زیرا تو بخشندهای هستی که بخل نمی ورزی و بردباری که شتاب نمی کنی و سرافرازی که خوار نمی گردی. خداوندا، هر کس تکیه گاه و امیدش مردم باشد، تو تکیه گاه و امید منی، پس خوش فرجام ترین چیزها را برای من مقدر کن و به آن چه به سرنوشت حتمی خود برای من مقرر نموده ای، خرسندم گردان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و عافیت مصون و محفوظ خود را به من بپوشان و اگر دچار بلا نمودی، شکیبایی ام عطا کن، اگر چه عافیت نزد من محبوب تر است.

مؤلف: ما این دعا را از یک جلد کتاب کهن که تاریخ نگارش آن بعد از سال دویست هجری قمری است، یافتهایم. در جلد اول آمده است که نام این کتاب «ادب الکتّاب» و نام نویسنده آن «صولی» است و در پایان آن آمده است: «کتاب الجواهر لابراهیم بن اسحاق الصولی». افزون بر این، در آن کتاب آمده است: علی بن ابی طالب علیه السلام در دعای خود می فرمودند: خدایا، اگر گرفتارم نمودی، شکیبایی ام ده؛ و عافیت نزد من محبوبتر است.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن، دعایی را که امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش از علی بن حسین از امیرالمومنین علیه السلام نقل کرده است، بخوان:

خداوندا، تو یکی از راههای خودت را نشان دادی و خشنودی خود را در آن راه قرار دادی و دوستانت را به سوی آن فراخواندی و آن را والاترین راه ها در نزد خود از لحاظ پاداش و گرامی ترین راه از نظر بازگشت و محبوب ترین راه از جهت پیمودن قرار دادی، آن گاه جان و مال مومنان را به صورت وعده واقعی که در تورات و انجیل و فرقان داده ای، در برابر بهشت خریداری نمودی، تا در راه تو پیکار کنند و بکشند و کشته شوند. پس مرا از کسانی قرار ده که جان خود را در آن راه به تو فروختند، سپس به بیعتی که با تو بستند وفا نمودند، بی آن که پیمان خود را شکسته و به هم بزنند و یا تغییر دهند، بلکه فقط برای این که وفا به وعده ات را جویا شده و محبت تو را پاسخ داده و به درگاه تو نزدیکی بجویند. پس بر محمد و

آل محمد درود فرست و آن را فرجام اعمال من قرار ده و در اثر وفا به پیمانت، جایگاهی در راه خود و به وسیله خود روزی ام کن و به واسطه آن خشنودی ات را شامل حالم نموده و خطاهایم را فرو ریز و مرا جزو زندگانی قرار ده که روزی داده می شوند و به دست تجاوزکاران سرکش و زیر پرچم حق و درفش هدایت کشته می شوند، در حالی که در یاری آنان گام بر می دارم، بی آن که پشت کنم و یا دچار تردید گردم و به تو پناه می برم در آن زمان، از گناهی که اعمال انسان را نابود می کند.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش از علی بن حسین علیه السلام نقل کرده است، بخوان:

خداوندا، به رحمت تو که جز با خشنودی تو به دست نمی آید و بیرون آمدن از گناهانت و داخل شدن به تمام آن چه که تو را خشنود می کند، خواستارم که مرا از تمام گرداب های هلاکت نجات داده و از انواع خود بزرگ بینی بیرون بری و از تمام گناهانم بگذری، خواه از روی عمد به جا آورده باشم یا از روی خطا و لغزش و یا به دلم خطور کرده باشد و فراموش کرده باشم که از تو بیمی را درخواست کنم که به واسطه آن مرا بر مرزهای خشنودی خود یاری دهی. و نیز از تو عمل به بهترین دانسته ها و ترک بدترین آموخته هایم را خواهانم، و این که مرا از گناه آگاهانه یا خطای غیرآگاهانه نگاه داری، و از تو گستردگی روزی و عدم تمایل به آن چه موجب رنج و دشواری است را خواستارم و نیز می خواهم که مرا با بیان و توضیح از تمام شبهه ها بیرون آوری و در تمام دلیل ها به دسترسی به صواب موفق گردانی و نیز از تو راستگویی را خواهانم، چه در مواردی که به ضرر من باشد و چه مواردی که به نفع من باشد و نیز می خواهم که در همه موارد، خواه در حال خشنودی و یا ناخشنودی، مرا به انصاف دادن خوار بداری و نیز فروتنی و تفضل و ترک تجاوز و ستم، خواه کم باشد و یا بسیار و خواه در گفتار من باشد و یا کردارم، از تو خواستارم و نیز از تو نعمت کامل در همه امور و سپاسگزاری در برابر آن تا این که خشنود گردی، بلکه حتی بعد از خشنودی تو و گزینش آن چه خیر من در آن است را با آسان برآورده ساختن همه امور، نه دشوار کردن آن ها، خواستارم، ای بزرگوار.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که حسین بن علی از امیرالمومنین علیهما السلام نقل کرده است، بخوان: ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است و درود خداوند بر پاکیزه ترین پیامبران، حضرت محمد بن عبدالله که برگزیده تو است و فَتق و رَتق امور به دست او است. خداوندا، پس محمد صلی الله علیه و آله را به یاد ستوده و حوضی که بر آن وارد می شوند، ویژه گردان. خداوندا، به محمد صلواتک علیه و آله وسیله شفاعت و بلندپایگی و فضیلت و در میان برگزیدگان، به او محبت و در علیین، درجه آن را در میان مقربان درگاه، به او کرامت عطا کن. خداوندا، به محمد صلواتک علیه و آله از هر کرامت برترین آن و از هر نعمت گسترده ترین آن و از هر عطا بزرگ ترین آن و از هر آسانی آسان ترین آن و از هر بهره پر بهره ترین و بیشترین آن را عطا کن، تا این که جایگاه نشستن هیچ کس از آفریده هایت نسبت به تو نزدیک تر از محمد صلواتک علیه و آله و یاد و منزلت هیچ کس بلندتر از او و حق هیچ کس بزرگ تر از او و وسیله هیچ کس نزدیک تر از او نباشد، هم او که پیشوا و راهبر و فراخواننده به سوی خیر، و برکت بر همه بندگان و آبادی ها و رحمت برای همه جهانیان است. خداوندا، میان ما و محمد صلواتک علیه و آله در خنکی و آرامش زندگانی و آسایش و استقرار نعمت و دلخواه جان ها و آرزوی خواهش ها و نعمت های لذت بخش و امید به فضیلت و مشاهده آرامش و سروری کرامت و نور چشم و برافروختگی نعمت و شادمانیای که همسان خوشحالی های دنیا نیست، در یک جا گردآور. ما گواهی می دهیم که او پیام خود را رساند و نسبت به امت خود خیرخواهی نمود و به نفع آنان کوشید و در راه طاعت تو مورد آزار و اذیت قرار گرفت و در راهت جهاد کرد و تو را پرستید تا این که مرگ او را دریافت، پس ای خدا، بر او و خاندان پاک و پاکیزه او درود فرست.

خداوندا، ای پروردگار سرزمین محترم و پروردگار رکن و مقام و پروردگار مشعر محترم و پروردگار سرزمین حلال و حرام، به روح محمد صلواتک علیه و آله از ما سلام برسان. خداوندا، نیز بر فرشتگان مقرب درگاه و بر پیامبران فرستاده شده و همه فرستادگانت درود فرست و نیز ای خدا، بر فرشتگان نگاهبان که گرامی اند و

اعمال انسان ها را می نویسند و هم چنین بر همه اهل طاعتت از ساکنان آسمان های هفتگانه گرفته تا مومنان ساکن زمین ها درود فرست.

و وقتی دعا را به پایان بردی، سجده کن و در حال سجده بگو: خداوندا، به درگاه تو روی آورده ام و به تو چنگ زده ام و بر تو توکل نمودم. خدایا، تو مورد اعتماد و امید منی خدایا، پس آن چه را که مورد اهتمام من است و یا نیست و آن چه را که تو نسبت به آن از من داناتری، کفایت فرما. همسایه تو سرافراز و ستایشت والا است و معبودی جز تو نیست. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و در گشایش کار آنان شتاب کن.

سپس سر از سجده بردار و بگو: خداوندا، به تو پناه می برم از هر چیز که میان من و تو فاصله ایجاد کند، یا روی با کرامتت را از من منصرف کند، یا از بهره من در نزد تو بکاهد. خدایا، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا به هر چیزی که تو را از من خشنود می سازد و مرا به تو نزدیک می کند، موفق گردان و درجه ام را نزد خود بالا بر و بهره ام را بسیار گردان و جایگاهم را زیبا کن و به سخن استوار در دنیا و آخرت ثابت گردان و به هر مقام ستوده که دوست داری تو را در آن به اسمایت بخوانند و از عطایت درخواست کنند، موفق گردان. پروردگارا، پرده ات را از من کنار مزن و زشتی ام را به جهانیان نشان مده و بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب، جزو نیکبختان قرار ده، تا آنکه دعا را به پایان ببری. (1)

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بگو: خدایا، تو مورد اعتماد من در هر ناراحتی گلوگیر و حامی من در هر سختی هستی و در هر گرفتاری که بر من نازل شده، مورد اعتماد و اندوخته منی. چه بسیار اندوه سخت که دلم از تحمل آن ناتوان بود و بیچاره شده بودم و نزدیکان مرا رها کرده بودند و دشمنانم شاد شده بودند و

1- . ادامه دعا به این صورت است: و روحم را با شهیدان و نیکی ام را در علیین قرار ده و گناهم را ببخش و به من یقینی ده تا تو را بی واسطه دریابم و ایمانی که شک مرا از بین ببرد و مرا به قسمت خود راضی گردان و در دنیا و آخرت به من نیکی عطا کن و از عذاب آتش محافظت فرما و یاد، سپاسگزاری و گراییدن به تو، توبه، بازگشت و توفیق بر آنچه به محمد

و ال محمد توفیق آن دادی، درود و سلام و برکات تو بر او و آنان باد، به من عطا کنی و این بخش از دعا در موارد زیادی قبلا آمده است.

امور مرا به ستوه درآورده بودند که به درگاه تو فرود آوردم و با گرایش به تو و بریدن از غیر تو، به درگاه تو از آن گله نمودم و تو آن را گشودی و برطرف نمودی و کفایتم کردی، پس تو سرپرست همه نعمت ها و برآورنده همه خواسته ها و منتهای همه خواهش ها هستی، ستایش بسیار و بخشش برتر تو را.

در روایت دیگر منقول از امام صادق علیه السلام آمده است: یکی از دعاهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جنگ احزاب، دعای یاد شده بود.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بگو: ای کسی که زیبایی را آشکار نمودی و زشتی را پوشاندی و پرده عیب های مرا ندریدی و به واسطه جنایتم نگرفتی، دارای عفو بزرگ و گذشت زیبا، ای گسترنده آمرزش، ای گشاینده دو دست خود برای رحمت، ای شنونده و همدم همه نجواها و منتهای همه گله ها، ای درگذرنده از لغزش ها، ای صاحب گذشت کریمانه، ای دارای بخشش بزرگ، ای خدایی که پیش از استحقاق و ابتدائاً نعمت ها را ارزانی می داری، ای پروردگار من ای آقای من، ای آرزوی من ای منتهای گرایش من، ای خدا، از تو می خواهم که تن مرا با آتش جهنم زشت نگردانی و همه خواسته های من اعم از دنیوی و اخروی را برآوری و با من چنین و چنان کنی. سپس بر محمد و خاندان او درود می فرستی و دعا می کنی.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، مرا آفریدی و دستور دادی و نهی کردی و به پاداش آن چه بدان دستور دادی ترغیب نمودی و از کیفر آن چه از آن نهی کردی بیم دادی و دشمنی برای من قرار دادی که به من نیرنگ می زند و او را در اموری بر من مسلط نمودی که من بر او مسلط نیستم و او را در دلم نشاندی و مانند خون در وجودم جاری گردانیدی، اگر من غفلت بورزم، او غفلت نمی کند و اگر فراموش کنم، او فراموش نمی کند. مرا از عذابت ایمن گرداند و از غیر تو می ترساند، اگر قصد انجام کار زشتی را بکنم مرا نسبت به آن دلیر می گرداند و اگر قصد انجام کار شایسته ای را بکنم، مرا از آن بازداشته و به کار دیگری مشغول می کند، تور خواهش های نفس را برای من پهن می کند و آن ها را به من عرضه می دارد و اگر وعده بدهد، تخلف می کند و اگر آرزوی چیزی رادر دلم بیفکند، نومیدم می کند و اگر از خواهش نفس او پیروی کنم، گمراهم می کند و اگر تو نیرنگ او را از

ص: 187

من باز نداری، مرا دچار لغزش می کند و اگر از بندهای او نجاتم ندهی، مرا از راه تو باز می دارد و اگر مرا از گزند او نگاه نداری، مرا می فریبد. خدایا، پس بر محمد و خاندان او درود فرست و او را از تسلطی که بر من پیدا کرده، به واسطه تسلطت بر او مغلوب کن، تا این که به واسطه زیاد دعا کردنم او را از من بازداری و در نتیجه من نیز در میان نگاه داشته شدگان از او رستگار گردم. هیچ بازدارندگی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد. این دعا و دعای پیش از آن از امام صادق علیه السلام نقل شده است.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که باز از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخوان: ای بخشنده ترین عطا کننده و ای بهترین درخواست شده، و ای مهربان ترین کسی که از او درخواست مهربانی می شود، ای یگانه ای بی همتا ای بی نیاز، ای کسی که نه زاده ای و نه زاده شده ای و هیچ کس همتای تو نیست، ای خدایی که هیچ کس را به همسری و فرزندی برنگرفته ای، ای خدایی که هر چه را بخواهی می کنی و هر چه اراده کنی فرمان می رانی و هر چه را دوست بداری به صورت سرنوشت حتمی مقرر می داری، ای خدایی که میان انسان و قلب او حایل می گردی، ای خدایی که در تماشاگاه برتر قرار داری، ای خدایی که هیچ چیز همانند تو نیست، ای شنوا ای بینا، بر محمد و خاندان او درود فرست و از روزی حلال خود به مقداری بر من بگستران که به واسطه آن از رو زدن به دیگران خودداری کنم و امانتم را بپردازم و به بستگانم رسیدگی کنم و یاور من بر انجام حج و عمره باشد.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام رضا علیه السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، در میان پیشینیان بر محمد و آل محمد درود فرست و در میان نسل های پیشین بر محمد و آل محمد درود فرست و در میان جمع برتر بر محمد و آل محمد درود فرست و در میان پیامبران و رسولان بر محمد و آل محمد درود فرست. خداوندا، به حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسیله شفاعت و شرافت و فضیلت و درجه بزرگ عطا کن. خداوندا، من ندیده به محمد صلی الله علیه و آله ایمان آورده ام، پس در روز قیامت مرا از دیدار او محروم مگردان و همنشینی

با او را روزی ام کن و بر آیین او بمیران و از حوض او با نوشیدنی سیراب کننده که هیچ گاه بعد از آن تشنه نگردم، سیرابم ساز، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خداوندا، من ندیده به محمد صلی الله علیه و آله ایمان آورده ام، پس در بهشت ها روی او را به من بشناسان. خداوندا، از طرف من به روح محمد درود و سلام فراوان برسان. سپس به هر گونه که خواهی دعا کن.

سپس سجده کن و در حال سجده بگو: خداوندا، از تو درخواست می کنم ای شنونده همه صداها و ای آفریننده جان ها بعد از مرگ، ای خدایی که تاریکی ها تو را نمی پوشاند و صداها بر تو مشتبه نمی گردد و خواسته ها تو را دچار اشتباه نمی کند و ای کسی که هیچ چیز را به خاطر چیز دیگر فراموش نمی کند و هیچ چیز تو را از چیز دیگر به خود مشغول نمی کند، به محمد و آل محمد که درودهای تو بر او و آنان، برترین و بهترین چیزهایی را که درخواست نموده اند و برای آنان درخواست شده است و من از تو درخواست نمودم و تا روز قیامت درخواست خواهد شد، به آنان عطا کن. آن گاه سر از سجده بردار ....و هر دعایی را که دوست داشتی بکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که امام صادق علیه السلام به نقل از پدرش از پدران بزرگوارش علیهم السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است، بخوان: خداوندا، همه ستایش تو راست. خدایا، هر کس را که تو گمراه نموده باشی کسی نمی تواند هدایت کند و هر کس را که تو هدایت نموده باشی کسی نمی تواند گمراه کند. خدایا، هیچ کس نمی تواند از آن چه تو عطا کرده ای جلوگیری کند و هیچ کس نمی تواند آن چه را که تو از آن جلوگیری نموده ای، عطا کند. خدایا، هیچ کس نمی تواند آن چه را که تو گسترده ای، ببندد و هیچ کس نمی تواند آن چه را که تو بسته ای بگستراند. خدایا، آن چه را که تو مؤخر داشته ای، هیچ کس نمی تواند مقدم بردارد و آن چه را که تو مقدم داشته ای، هیچ کس نمی تواند موخر بدارد. خداوندا، تو بردباری هستی که جاهلانه عمل نمی کنی. خدایا، تو بخشندهای هستی که بخل نمی ورزی. خدایا، تو سرافرازی هستی که خوار نمی گردی، خداوندا، تو نفوذ ناپذیری هستی که هیچ کس نمی تواند آهنگ تو را بکند. خداوندا،

تو شکوهمند و بزرگواری، بر محمد و آل محمد درود فرست. سپس هر دعایی خواستی بکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخوان: خداوندا، از تو عافیت از بلای سخت و عافیت از شادی دشمنان و سرنوشت حتمی بد و پیوستن بدبختی و از ضرر در امر روزی را خواهانم و این که مبادا مرا به بلایی گرفتار کنی که توان تحمل آن را نداشته باشم، یا سرکشی را بر من چیره گردانی، یا پرده ام را بدری، یا زشتی را آشکار کنی، یا در روز قیامت که بیشتر از همیشه به عفو و گذشت تو نسبت به آن چه از من درگذشته سرزده، نیاز دارم، با دقت حسابرسی کنی. خدایا، به اسم گرامی و سخنان کامل تو از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از آزاد و رها شدگان از آتش جهنم قرار دهی.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: ای خدا، خشم تو را جز بردباری ات دفع نمی کند و هیچ چیز جز تضرع به درگاه تو مرا از عذابت نمی رهاند، پس ای معبود من، از نزد خود چنان رحمتی به من ارزانی دار که مرا از رحمت دیگران بی نیاز گرداند، به قدرتی که با آن شهرهای مرده را زنده می گردانی و انسان های مرده را بر می انگیزانی و مرا با اندوه از دنیا مبر تا این که مرا بیامرزی و بر من رحم کنی و مرا از اجابت دعایم آگاه کنی و مزه عافیتت را تا منتهای سرآمد عمرم به من بچشان و مرا دشمن شاد مکن و دشمن را بر من مسلط مگردان. خدایا، اگر تو مرا پایین بیاوری چه کسی می تواند بالا ببرد؟ و اگر تو مرا بالا ببری چه کسی می تواند پایین بیاورد؟ و اگر تو مرا نابود کنی چه کسی می تواند میان من و تو واسطه گردیده و تو را از این کار باز دارد یا درباره کار من به تو اعتراض نماید؟ ای معبود من، می دانم که در فرمان تو ستم و در کیفرت شتاب راه ندارد، زیرا کسی که از فوت چیزی بیم دارد، شتاب می کند و شخص ناتوان به ستم نیاز پیدا می کند و تو ای معبود من، از این ها چنان که باید بسیار منزهی، پس مرا آماج بلا و هدف کیفرت قرار مده و به من مهلت ده و ناراحتی ام را برطرف کن و لغزشم را نادیده انگار و بلاها را در پی یکدیگر به سوی من مفرست، زیرا که تو از ضعف و بیچارگی من آگاهی.

خداوندا، به تو پناه می برم، پس پناهم ده و از آتش جهنم به تو پناه می جویم، پس مرا در پناه خود درآور و بهشت را از تو خواهانم، پس مرا از آن محروم مدار.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام کاظم علیه السلام نقل شده است بگو: خداوندا، معبودی جز تو وجود ندارد و من جز تو را نمی پرستم و به تو هیچ شرک نمی ورزم. خدایا، من به خویشتن ستم نمودم. پس مرا بیامرز و بر من رحم آر، زیرا جز تو کسی گناهان را نمی آمرزد. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان من، اعم از گذشته و آینده و آشکارا و نهانی و آن چه تو نسبت به آن از من آگاه تری، بیامرز و تو مقدم و موخر دارنده ای. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و من را بر عدالت و هدایت و راه درست و استواری دینم رهنمون شو. خداوندا، من را هدایت گر هدایت یافته، خشنود و مورد پسند، غیرگمراه و غیرگمراه کننده بگردان. خدایا، ای پروردگار آسمان ها و زمین های هفتگانه و پروردگار عرش بزرگ، امور مورد اهتمام من را به هر چه خواستی کفایت کن و بر محمد و خاندان او درود فرست... پس دعا کن به هرچه که خواستی.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خدایا، عفو تو از گناه من و گذشت تو از خطایم و چشمپوشی از ستمم و سرپوش گذاشتن بر عمل زشتم و بردباری از گناه بسیارم، خواه به صورت خطا از من سرزده باشد و یا از روی عمد، مرا آزمند نموده است که آن چه را که شایستگی آن را ندارم از تو بخواهم، مانند آن چه از رحمت به من روزی کردی و از قدرتت به من نمایاندی و از اجابت دعایم که مرا آگاه نمودی. از این رو، اکنون چنان گردیده ام که با ایمنی و دلبستگی و انس تو را می خوانم، نه با بیم و هراس؛ و در آن چه آهنگ تو را کرده ام، بر تو اعتماد نموده و اگر خواسته ام به تأخیر افتد با جهل خود تو را سرزنش می کنم در حالی که شاید تأخیر آن به خیر من باشد، زیرا تو از عاقبت همه چیز آگاهی. بنابراین، مولایی بزرگوارتر از تو که در برابر بنده فرومایه اش شکیبا باشد، ندیده ام. ای پروردگار من، تو مرا می خوانی و من روی بر می گردانم و با من اظهار دوستی می کنی و من با تو دشمنی می کنم و با من با مودت رفتار می کنی و من نمی پذیرم. گویی که من بر تو برتری داشته و چیزی بر تو بخشیده ام، ولی این همه، مانع از رحمت و نیکی و تفضل

تو به بخشش و بزرگواری ات بر من نمی گردد. پس بر این بنده نادانت رحم آر و به تفضل و نیکوکاری ات بر او ببخش، به راستی که تو بخشنده و بزرگواری. و به هر گونه که دوست داری دعا کن.

وقتی از دعا فارغ شدی، سجده کن و در حال سجده بگو: ای موجود پیش و بعد از همه اشیا و پدید آورنده همه موجودات، مرا رسوا مکن که به حال من آگاهی، و مرا عذاب مکن زیرا بر کیفر من توانایی داری. خداوندا، به تو پناه می برم از عذاب هنگام مرگ و از بازگشت بد در قبر و از پشیمانی در روز قیامت، خداوندا، زندگانی گوارا و مرگ متعادل و درست و بازگشت بزرگوارانه را، بی آن که رسوا و مفتضح گردم، از تو خواستارم. سپس سر از سجده بردار و هر دعایی را که خواستی بکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق یا امام باقر علیهما السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، از تو درخواست می کنم که ستایش تو را است و معبودی جز تو وجود ندارد و بسیار بخشنده و نوآفرین آسمان ها و زمین و شکوهمند و بزرگواری، و من درخواست کننده نادار و بیمناک پناه جو و توبه کننده آمرزش خواهم. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و همه گناهان من اعم از گناهان قدیمی و جدید و هر گناهی را که مرتکب شده ام، بیامرز. خدایا، بلای مرا سخت مگردان و مرا دشمن شاد مکن، که دفع کننده و بازدارنده ای جز تو وجود ندارد.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن، دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، از تو ایمانی را خواستارم که بی واسطه تو را دریابم و یقینی که بدانم هرگز جز آن چه نوشتی، به من نخواهد رسید، و خشنودی به آن چه برای من مقرر و تقسیم نمودی. خدایا، من از تو جان پاکیزه ای را خواهانم که به ملاقات با تو ایمان آورد و به بخششت قناعت کند و به سرنوشت حتمی ای که مقرر نمودی، خشنود گردد. خدایا، ایمانی را از تو خواستارم که پایانی جز ملاقات با تو نداشته باشد، تا زمانی که مرا در دنیا نگاه می داری، بر اساس آن سرپرستی ام کن و تا زمانی که زنده می داری بر آن زنده بدار و هرگاه جانم را می گیری، بر آن بمیران و

هر گاه بر می انگیزانی، بر آن برانگیز و به واسطه آن دلم را از شک و تردید در دینم سالم بدار.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعداز آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخوان: ای بردبار ای بزرگوار ای دانا ای آگاه، ای توانمند ای چیره، ای کاردان ای باریک بین، ای خدا ای پروردگار من، ای سرور من ای مولای من ای امید من، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از تو نسیمی از نسیم های بزرگوارانه و مهرورزانه ات را خواهانم که به وسیله آن پریشانی مرا سامان دهی و اوضاعم را بهبود بخشی و دینم را ادا نمایی و من و افراد تحت تکفلم را بالا بری و از غیر خود بی نیاز گردانی. ای کسی که برای من بهتر از پدر و مادرم و همه مردم هستی، بر محمد و آل محمد درود فرست و در همین لحظه با من چنین کن، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، آمرزش خواهی با پافشاری بر گناه، خواری است و ترک آمرزش خواهی با شناختی که من از بزرگواری تو دارم، درماندگی است؛ زیرا چه بسیار با دادن نعمت های خود با من دوستی می کنی با این که از من بی نیازی، و من با گناهان با تو دشمنی می کنم با این که به تو نیازمندم. ای کسی که هرگاه وعده می دهی، وفا می کنی و هرگاه تهدید می کنی، در می گذری، بر محمد و آل محمد درود فرست و به شایسته ترین صورت از میان این دو چیز با من رفتار کن، زیرا گذشت از شؤون تو است و تو مهربان ترین مهربانانی. خدایا، به احترام کسانی که از تو به تو پناه برده و به عزتت پناه جسته اند و در زیر سایه تو قرار گرفته و به ریسمانت چنگ زده اند، از تو درخواست می کنم، ای فراوان عطا کننده، ای آزاد کننده اسیران، ای کسی که از فراوانی بخشش، خود را بسیار بخشنده نام نهاده ای، بر محمد و آل محمد درود فرست و ای مولای من، در کار من گشایش و راه بیرون آمدن قرار ده و به من روزی گسترده، هر گونه که خواستی و هر زمان خواستی و به هر وسیله که خواستی و هر کجا که خواستی، عطا کن؛ زیرا هر چه تو بخواهی و هر گاه بخواهی و به هر صورت که بخواهی، تحقق می یابد.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، به آن نام تو که بر سراپرده مجد و بلندپایگی تو نوشته شده است و به آن نام تو که بر سراپرده حسن تو نوشته شده است و به آن نام تو که بر سراپرده عظمت تو نوشته شده است و به آن نام تو که بر سراپرده جلال تو نوشته شده است و به آن نام تو که بر سراپرده سرافرازی تو نوشته شده است و به آن نام که تو بر سراپرده باطن همه چیز نوشته شده است و پیشی گیرنده و برتر و زیبا و برافروخته است، از تو درخواست می کنم. ای پروردگار فرشتگان هشتگانه و پروردگار عرش بزرگ، و به آن چشم تو که هرگز نمی خوابد و به اسم بزرگ تر بزرگ تر و به اسم والاتر والاتر والاتر تو که ملکوت آسمان ها و زمین را فراگرفته است، و به آن اسم تو که آسمان ها و زمین به واسطه آن روشن هستند، و به آن اسم تو که خورشید به واسطه آن روشن و ماه فروزان و دریاها خروشان و کوه ها بر پا هستند، و به آن اسم تو که عرش و کرسی بدان بر جا هستند و اسم های گرامی پاکیزه و نهان تو که در علم غیب نزد خود اندوخته ای، به همه این ها از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی....سپس به آنچه دوست داری دعا کن.

وقتی دعا را به پایان بردی، سجده کن و در حال سجده بگو: روی فرومایه من در برابر روی گرامی پروردگارم سجده نمود. روی پست من در برابر روی سرفراز و بزرگوار پروردگارم سجده نمود. ای بزرگوار ای بزرگوار، به بزرگواری و بخششت، ستم و جرم و اسراف من بر خویشتن را بیامرز. سپس سر از سجده بلند کن و هر دعایی را که خواستی بکن.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق یا امام باقر علیهما السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، ستایش تو را به همه ستایش هایت بر همه نعمت هایت، تا این که ستایش به آن چه دوست داری و می پسندی، منتهی گردد. خدایا، خیر تو و خوبی آن چه را که از تو امید دارم، از تو خواهانم و از شر آن چه بیم دارم و یا ندارم، به تو پناه می برم. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود

فرست و روزی ام را گسترده و عمرم را طولانی گردان و گناهم را بیامرز و از کسانی قرار ده که به وسیله آن ها دینت را یاری می دهی و کس دیگر را جانشین من مکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و از هراس خود، آن اندازه که میان ما و گناهان حایل گردد و از طاعتت، آن اندازه که ما را به بهشت برساند و از یقین، به اندازه ای که گرفتاری های دنیا را بر ما آسان سازد، نصیبمان کن و ما را از گوش ها و چشم هایمان بهره مند ساز و بر کسانی که با ما دشمنی می ورزند یاری ده و گرفتاری ما را در دین مان قرار مده و دنیا را بزرگ ترین دل مشغولی ما مگردان و کسانی را که بر ما رحم نمی کنند، بر ما چیره مکن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خدایا گناهانم مرا از تو می ترساند و بخششت به من مژده می دهد، پس به واسطه بیم من از خود، مرا از خطاها بیرون بر و به واسطه بخششت مرا به عطاهایت برسان، تا فردای قیامت، آزاد شده بزرگواری تو گردم، چنان که در دنیا پرورده نعمت های تو بودم؛ زیرا نجات و رهایی که فردا ارزانی می داری، بزرگ تر از امیدی که امروز بخشیدی نیست، و کی آرزومندی در درگاه تو نومید گردید؟ یا کی درخواست کننده ای از درگاهت دست خالی بازگشت؟ معبودا، آن کس که تو دعای او را اجابت نکردی، تو را نخواند، زیرا خود فرمودی: {مرا بخوانید، تا شما را اجابت کنم.} و تو خلف وعده نمی کنی، پس ای معبود من، بر محمد و آل محمد درود فرست و دعای مرا مستجاب کن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخوان: خداوندا، مرگ را بر من مبارک گردان. خداوندا، مرا بر بی هوشی های مرگ یاری نما. خدایا، مرا بر اندوه قبر یاری کن. خدایا، مرا بر تنگی قبر و وحشت و تاریکی قبر یاری کن. خدایا، مرا بر بیم های روز قیامت یاری کن. خداوندا، درازی و طولانی بودن روز قیامت را بر من مبارک گردان. خدایا، از همسران زیبای بهشتی به ازدواج من در آور.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، گریزی از فرمان و تقدیر و سرنوشت حتمی تو نیست و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو به

وجود

ص: 195

نمی آید. خدایا، پس هر سرنوشت حتمی که بر ماه مقرر نمودی و هر چیزی را که بر ما مقدر نمودی، همراه با آن شکیبایی به ما عطا کن که بر آن چیره گردد و آن را سرکوب کند و آن را صعود کننده در خشنودی ات برای ما قرار ده. به گونه ای که نیکی ها و برتری و سروری و شرافت و والایی نعمت و کرامت ما را در دنیا و آخرت بالا بری و از نیکی های ما نکاهی. خدایا، و نیز هر چیزی که به ما عطا کردی و هر فضیلتی که ما را بدان برتری بخشیدی و هر کرامتی که به واسطه آن ما را گرامی داشتی، همراه با آن سپاسگزاریای به ما عطا کن که بر آن چیره گردد و آن را سرکوب کند و آن را صعود کننده در خشنودی ات و در نیکی ها و سروری و شرافت و نعمت و کرامت ما در دنیا و آخرت قرار ده. خداوندا، آن را مایه شادمانی مفرط و خوشحالی بیش از حد و آشوب و خشم و کیفر و رسوایی ما در آخرت و دنیا مگردان. خدایا، از لغزش زبان و جایگاه بد و سبکی ترازوی اعمال به تو پناه می بریم. خداوندا، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و نیکی هایمان را در حال مرگ به ما تلقین کن و اعمال ما را مایه افسوس ما مگردان و مرا هنگام ملاقات با خود خوار مکن و روزی که با تو دیدار می کنیم، به واسطه کارهای زشت رسوا مکن و دل هایمان را چنان کن که تو را یاد کنند و فراموش نکنند و چنان از تو بترسند که گویی تو را می بینند، تا این که با تو ملاقات کنند؛ و بر محمد و آل او درود فرست و بدی هایمان را به نیکی مبدل کن و نیکی هایمان را مایه ارتقاء و درجه ما قرار ده و درجات ما را غرفه هایی در بهشت و این غرفه ها را بالاتر قرار ده. خداوندا، و نیاز ما را به خودت، از روزی گسترده ای که بر خود واجب نمودی، بگستران. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و تا زمانی که ما را پایدار و زنده نگاه داشتی، هدایت و کرامت خود و آن گاه که جان ما را می گیری، کرامت [و آمرزش] خود و در مقدار باقی مانده از عمرمان، نگاهداری خود، و در آن چه روزی کردی، برکت را بر ما ارزانی دار و در آن چه بر دوشمان نهادی، یاری کن و در آن چه ما را بدان مکلف نمودی، استوار بدار و ما را به ستم خویش کیفر مکن و به نادانی مان مسنج و به واسطه خطاهایمان به تدریج گرفتار مکن و بهترین سخن ما را در دل هایمان استوار بدار و ما را نزد خود بزرگ و در نزد خودمان خوار و به آن چه آموختی بهره مند

بگردان و دانش سودمند ما را بیفزا. به تو پناه می برم از دلی که فروتنی نمی کند و از دیده ای که اشک نمی ریزد و از نمازی که پذیرفته نمی گردد. ما را از فتنه ها و آشوب های بد برهان، ای سرپرست دنیا و آخرت.

وقتی دعا را به پایان بردی، سجده کن و در حال سجده، دعای منقول از امام صادق علیه السلام را بخوان: روی و وجودم از روی بندگی و بردگی در برابر تو سجده کرده است. معبودی جز تو وجود ندارد و تو حق حق و اول پیش از هر چیز و آخر بعد از همه چیز هستی. هان این منم که در پیشگاه تو ایستاده ام و اختیار من به دست تو است، پس مرا بیامرز؛ زیرا گناهان بزرگ را جز تو نمی آمرزد و مرا بیامرز که در درگاه تو علیه خود به گناهانم اعتراف می کنم و گناه بزرگ را جز تو نمی تواند دفع کند.

سپس سر از سجده بلند کن و وقتی کاملا ایستادی، هر دعایی را که خواستی بکن. بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخوان: خدایا، تو تکیه گاه من در هر ناراحتی و امید من در هر سختی و مورد اعتماد و اندوخته من در هر بلایی که بر من نازل می شود، هستی. چه بسا ناراحتی سخت که دل از تحمل آن ناتوان و انسان بیچاره می گردد و نزدیکان انسان را تنها می گذارند و دشمنان شاد می شوند و بلاها انسان را به ستوه در می آورند، که به درگاه تو آمدم و به تو از آن گله نمودم و دیگران را رها کردم و تو آن را گشودی و برطرف نمودی و مرا کفایت نمودی؛ پس تو سرپرست همه نعمت ها و برآورنده همه خواسته ها و منتهای همه خواهش ها هستی، ستایش بسیار تو را و منت برتر از آن تو است.

آن گاه دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخوان؛ زیرا آن حضرت دستور خواندن این دعا را می داد: خداوندا، هر چه را بخواهی در شبانه روز فرو می فرستی، پس بر محمد و خاندان او درود فرست و برکات و آمرزش و روزی گسترده خود را بر من و برادران و خانواده و همسایگانم فرو فرست و ما را از سختی ها کفایت کن. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و از جایی که گمان و حساب می کنیم و یا نمی کنیم، به ما روزی ده و از

جایی که محافظت می کنیم و یا نمی کنیم، ما را نگاه دار. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را در جوار و حفظ خود قرار ده. هر کس در جوار تو باشد سربلند است و ستایش تو والا است و معبودی جز تو وجود ندارد.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام رضا علیه السلام نقل شده است بخوان. زیرا آن حضرت فرمودند: این دعا دعای عافیت است: ای خدا، ای سرپرست عافیت و بخشنده و روزی دهنده و عطا و تفضل کننده عافیت بر من و بر همه آفریده هایت، ای رحمت گستر و مهربان در دنیا و آخرت، بر محمد و آل محمد درود فرست و در گشایش و راه بیرون آمدن ما شتاب کن و عافیت و دوام عافیت را در دنیا و آخرت روزی مان کن، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، از تو به رحمتت که همه اشیا را فراگرفت و به قدرتت که بر هر چیز چیره است و به سرکشی ات که بر همه موجودات غلبه کرد و به نیروی تو که هیچ چیز توانایی ایستادگی در برابر آن را ندارد و به عظمتت که هر چیز را پر کرد و به آگاهی ات که بر هر چیز احاطه کرد و به روی تو که بعد از نابودی هر چیز پاینده است و به نور روی تو که همه اشیا بدان روشن و نورانی هستند، ای نور ای نور، ای سر آغاز نخستینان و ای آخرین متاخران، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای مهربان، ای خدا، از گناهانی که کیفرها را ایجاد می کنند به تو پناه می برم، و از گناهانی که پشیمانی به بار می آورند به تو پناه می برم، و از گناهانی که قسمت ها را باز می دارند به تو پناه می برم، و از گناهانی که پرده ها را می درند به تو پناه می برم، و از گناهانی که مانع از تحقق سرنوشت حتمی تو می شوند به تو پناه می برم، و از گناهانی که بلا را بر سر انسان فرود می آورند به تو پناه می برم، و از گناهانی که دشمنان را نوبت به نوبت به انسان مسلط می کنند به تو پناه می برم، و از گناهانی که مانع از استجابت دعا می شوند به تو پناه می برم، و از گناهانی که در مرگ انسان سرعت می بخشند به تو پناه می برم، و از گناهانی که امید انسان را قطع می کنند به تو پناه می برم، و از گناهانی که بدبختی به بار می آورند به تو پناه می برم، و از گناهانی که هوا را تاریک می کنند به تو پناه

می برم، و از گناهانی که پرده ها را بر می دارند به تو پناه می برم، و از گناهانی که از ریزش باران جلوگیری می کنند به تو پناه می برم.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از ائمه علیهم السلام نقل شده است، بخوان. متن دعا به این صورت است: خداوندا، تو آن دو نوجوان را به خاطر صالح بودن پدر و مادرشان حفظ نمودی و مومنان به درگاهت دعا کردند و گفتند: {پروردگارا، ما را آزمایش ستمکاران قرار مده.} خدایا، به واسطه رحمتت و به پیامبرت، پیامبر رحمت و به علی و فاطمه و حسن و حسین صلواتک علیه و علیهم و به همه اسماء و ستون های تو از تو درخواست می کنم و به بزرگ ترین بزرگ ترین بزرگ ترین اسم تو که هر گاه به آن خوانده شود، رد نمی کنی از تو مسألت دارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و هر چه به طاعت تو نزدیک تر و از نافرمانی تو دورتر است و بیشتر موجب وفا کردن به پیمان تو و برآوردن حقت می گردد، مرا برای آن سرحال نمایی و بنده سپاسگزار خود قرار دهی. تو کس دیگر از آفریده هایت غیر از من را می توانی بیابی که عذاب کنی، ولی من جز تو کسی را نمی توانم بیابم که مرا بیامرزد، تو از کیفر من بی نیازی و من به رحمتت نیازمندم. تو جایگاه همه گله ها و گواه بر همه رازگویی ها و منتهای همه خواسته ها و رهایی بخش از همه لغزش ها و فریادرس همه فریادخواهان هستی. از این رو، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا به واسطه طاعتت از نافرمانی ات و به آن چه دوست داری از آن چه ناخوشایندی و به ایمان از کفر و به هدایت از گمراهی و به یقین از تردید و به امانت داری از خیانت ورزی و به راست گویی از دروغ و به حق از باطل و به تقوا از گناه و به کار نیک از کار زشت و به واسطه یاد تو از فراموشی تو، نگاه داری. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و تا زمانی که مرا زنده داشته ای عافیت بخش و سپاسگزاری در برابر آن چه به من عطا کرده ای، الهام کن و نسبت به من مهربان و بسیار مهرورز باش. هر گاه دعا را به پایان بردی، سجده کن و در حال سجده بگو: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و به بردباری و بخشش خود، از ستم و جرم من درگذر، ای پروردگار من ای بزرگوار، ای کسی که هیچ درخواست کننده از تو نومید نمی گردد و بخششت پایان نمی پذیرد،

ای خدایی که برتری و لذا هیچ چیز برتر از تو وجود ندارد و ای خدایی که نزدیکی و چیزی نزدیکتر از تو نیست، بر محمد و آل محمد درود فرست....پس هر چه خواستی دعا کن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: ای تکیه گاه کسانی که تکیه گاهی ندارند و ای اندوخته کسانی که ذخیره ای ندارند و ای پشت گرمی کسانی که پشت گرمی ای ندارند و ای فریادرس کسانی که فریادرس ندارند و ای نگاه دار کسانی که نگهبانی ندارند، ای کسی که گذشت تو کریمانه و بلای تو نیکو است و امید بزرگ از تو می رود. ای یاور درماندگان ای نجات دهنده غرقه شدگان، ای رهایی دهنده هلاکت شدگان، ای نیکوکار ای نعمت بخش ای بخشنده، تویی همان خدایی که سیاهی شب و روشنایی روز و پرتو ماه و درخشش آفتاب و شرشر آب و صدای آب و صدای درختان در برابر تو سجده می کنند. ای خدا ای خدا، نیکوترین اسم ها از آن تو است و شریکی برای تو وجود ندارد. ای پروردگار من، بر محمد و آل محمد درود فرست و به عفو خود ما را از آتش جهنم نجات ده و به رحمت خود در بهشت وارد کن و به بخشش خود از همسران زیبای بهشتی به ازدواج ما درآور و بر محمد و آل محمد درود فرست و آن چه زیبنده آنی با ما بکن، ای مهربان ترین مهربانان، به راستی که تو بر هر چیز توانایی و به هرگونه که دوست داری دعا کن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: خداوندا، به اسماء ستوده و بزرگوارانه ات که هر گاه بر اشیا نهاده شود، در برابر آن خوار می گردند و هر گاه نیکی ها را به وسیله آن درخواست کنند، بدان می رسند و هرگاه بخواهند که بدی ها بازگردانده شود، بازگردانده می شود از تو می خواهم و به سخنان کامل تو که اگر همه درختان زمین قلم گردند و دریا بنویسد و هفت دریا به یاری آن بشتابد، سخنان تو پایان نمی پذیرد و به راستی که سرفراز و فرزانه ای. از تو خواهانم، ای زنده ای پاینده ای بزرگوار ای بلندپایه ای بزرگ ای بیناترین بینا و ای شنواترین شنوا و ای زود حسابرسترین حسابرس و ای فرمانرواترین فرمانروا و ای مهربان ترین مهربانان، به عزت و قدرت تو بر هر چه بخواهی و به هر چیز که دانش تو بدان احاطه کرد و به تمام حروفی که در کتاب هایت فرو فرستادی و به هر دعایی که

فرشتگان و رسولانت و پیامبرانت تو را به آن خواندند، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی....در این جا هر دعایی خواستی بکن.

سپس دو رکعت نماز می گزاری و بعد از آن می گویی: پاک است خدایی که محمد، درود و سلام خدا بر او و خاندان او را گرامی داشت، پاک است خدایی که محمد را برگزید، پاک است خدایی که علی را برگزید، پاک است خدایی که حسن و حسین را ویژه گردانید. پاک است خدایی که دوستداران فاطمه را به واسطه او از آتش جهنم باز گرفت، پاک است خدایی که آسمان ها و زمین را به اذن خود آفرید، پاک است خدایی که آسمانیان و زمینیان را به ولایت محمد و آل محمد - علیهم السلام - به بندگی پذیرفت، پاک است خدایی که بهشت را برای محمد و آل محمد آفرید، پاک است خدایی که بهشت را به ارث محمد و آل محمد و شیعیان آنان می گذارد، پاک است خدایی که آتش جهنم را برای دشمنان محمد و آل محمد آفرید، پاک است خدایی که جهنم را در اختیار محمد و آل محمد می گذارد، پاک است خدایی که دنیا و آخرت و آن چه را که در شبانه روز آرام می گیرد، برای محمد و آل محمد آفرید. ستایش خدا را چنان که زیبنده او است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا وجود پیدا نمی کند چنان که زیبنده او است، و درود خداوند بر محمد و خاندان او و بر تمام رسولان تا این که خدا خشنود گردد. خداوندا، [از تو می خواهم] از عطاهای تو که بیشتر از آن است که به شماره درآید و از نعمت هایت که بزرگ تر از آن است که شمرده شود، و این که دشمن من، دشمن تو باشد و من بر درنگ تو صبر ندارم، پس در هلاکت و نابودی و از بین بردن آنان شتاب کن.

سپس دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن بگو: به نام خداوند رحمت گستر مهربان، خداوندا، ای پدیدآورنده آسمان ها و زمین و آگاه به نهان و آشکار و رحمت گستر مهربان، من در سرای دنیا با تو پیمان می بندم و گواهی می دهم که معبودی جز تو وجود ندارد و تو یگانه ای و شریکی برای تو وجود ندارد و دین آن گونه است که قرار دادی و اسلام آن گونه است که توصیف نمودی و قرآن آن گونه است که فرو فرستادی و سخن به همان صورتی است که گفتی و این که تو، تو، تو، خدای حق و

آشکار هستی. خداوند بهترین پاداش را به محمد بدهد و با سلام بر محمد و آل محمد درود بفرستد.

بعد دو رکعت دیگر را بخوان و بعد از آن دعایی را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخوان، که فرمودند: وقتی دو رکعت نماز گذشته را به پایان بردی، این دعا را بخوان:

خداوندا، با اطاعت و ولایت تو و ولایت فرستاده ات و ولایت همه امامان از اول تا آخر، به تو دین ورزی می کنم. - در این جا همه امامان علیهم السلام را به نام ذکر کن - سپس بگو: اجابت فرما- من با اطاعت و ولایت آنان و خرسندی از آن چه آنان را بدان برتری بخشیدی، بی آن که انکار یا گردنکشی کنم، بر اساس آن چه در کتابت فرو فرستادی و به صورتی که از آن به ما رسید و نرسید. به تو دین ورزی می کنم و ایمان دارم و اعتراف می کنم و تسلیم می باشم و به آن چه تو از آن خرسندی، خرسندم. ای پروردگار من، رضای تو و سرای آخرت را قصد کردم در حالی که از تو بیم دارم و به سوی تو می گرایم، پس تا زمانی که مرا زنده نگاه داشتی بر آن زنده بدار و هنگامی که می میرانی بر آن بمیران و آن گاه که بر می انگیزانی بر آن برانگیز و اگر کوتاهی ای از من درگذشته سر زد، از آن به درگاه تو توبه می کنم و به آن چه که نزد تو است می گرایم و از تو می خواهم که مرا از گناهان نگاه داری و تا زمانی که زنده ام نگاه داشتی، هیچ گاه حتی به اندازه یک چشم به هم زدن یا کمتر و بیشتر از این به خود واگذار نکنی، زیرا نفس بسیار بدفرما است مگر آن که تو رحم آری، ای مهربان ترین مهربانان و نیز از تو می خواهم که به طاعت خود، مرا تا زمانی که جانم را می گیری، نگاه داری در حالی که از من خشنودی و کارم را به نیکبختی پایان آری و هرگز از آن به چیزی دیگر متحول نکنی. هیچ نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد. آن گاه درباره هر چه دوست داشتی دعا کن.

وقتی از دعا فارغ شدی سجده کن و در حال سجده بگو: روی وجود از بین رونده و فانی من در برابر روی پاینده و بزرگ تو به سجده افتاده است، روی خوار و ذلیل من در برابر روی عزیز تو سجده کرده است، روی نیازمند من در برابر روی بزرگ، بی نیاز و بزرگوار تو به سجده افتاده است. پروردگارا، از گذشته و حال

آمرزش می طلبم. پروردگارا، بلایم را سخت مگردان. پروردگارا، سرنوشت حتمی بد برایم مقرر مکن، پروردگارا، مرا دشمن شاد مگردان. پروردگارا، هیچ بازدارنده و جلوگیری کننده ای جز تو نیست. پروردگارا، برترین درودهایت را بر محمد و آل محمد بفرست و با برترین برکت های خود بر محمد و آل محمد مبارک گردان. خداوندا، به تو پناه می برم از تاختن ها و از کیفرها و همه غضب ها و خشم هایت. منزهی تو ای خدا پروردگار جهانیان. دعای در حال سجده که ذکر شد، از امام صادق علیه السلام نقل شده است.

علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن محمد طاووس میگوید: ای بنده ای که در اثر اقبال خداوند جلّ جلاله به تو، به خدا روی آوردی، چرا که تو را به حضور در پیشگاهش فرا خواند و پسندید که بندگی او را نمایی و به او اختصاص داشته باشی و از عزیزان او به شمار آیی. اگر می دانستی چه خوشبختی ها در لابلای این عنایات نهفته است، هرگز عبادات خود را در درگاه خداوند جلّ جلاله بسیار نمی شمردی. بنابراین، ای بنده ای که رحمت خداوند بر تو باد. وظایف این شب را بدون احساس سنگینی و تنبلی و شگفت از کثرت اعمال خود، تکمیل کن؛ تو همان هستی که از خاک آفریده شده ای. تو را مولایت رب الارباب برتری داد و از آن اصل نکوهیده رهایی داد و این تکریم و تعظیم را به تو ارزانی داشت. پس به قدر بخشش او برخود، بندگی کن و او را بشناس. با این حال، تنها این به قلب تو خطور کند که این عبادت نیز از بزرگ ترین احسان های او به تو است و او را از آن جهت که شایسته پرستش است عبادت کن و از این که خداوند تو را به این سعادت نایل گردانید، احساس بزرگی کن.

و بدان که اگر خدا را در برابر گرفتن پاداش عبادت بپرستی، مانند شخصی که به فرد نیرومند و بی نیازی، بدهی بسیاری داشته باشد به حدی که نتوان آن را شمرد و اتفاقا همراه با طلبکار خود از بازار شیرینی فروشی بگذرد و بخشش طلبکار اقتضا کند که برای بدهکار خود که بسیار به او بدهی دارد، یک طبق شیرینی بسیار لذیذ بخرد و به او بگوید که آن را به منزل طلبکار خود ببرد تا آن شخص به تنهایی و با اشتهای کامل شیرینی را بخورد و وقتی آن ها را خورد و تمام کرد، به طلبکار بگوید:

در برابر مزد بردن شیرینی به منزل، یک قرص نان به من بده و طلبکار پاسخ دهد: من شیرینی را به تو بخشیدم و برای این به تو دادم تا به منزل برسانی، تا از آن تو باشد، و گرنه من بدان نیاز نداشتم؛ زیرا می دانی که من طلب بسیار از تو دارم که تا کنون مطالبه نکرده ام. بنابراین، چگونه عقل تو حکم می کند که در برابر حمل شیرینی که به اندازه قیمت آن تو را به زحمت نینداختم، از من یک قرص نان به عنوان مزد درخواست می کنی؟ آیا هیچ صاحب عقل سلیمی این عمل پست و نکوهیده بدهکار، یعنی درخواست مزد را می پسندد.

حال بنده با خداوند جلّ جلاله نیز چنین است؛ زیرا نیرویی که بنده با آن طاعات و عبادات را به جا آورده است، از آن مولای او است و عقل و نقل نیز که بنده از راه آن به عبادات دست یافت و عمل کرد، از آن پروردگار و مالک دنیا و آخرت او است و نیز نفع عملی که خداوند او را به انجام آن مکلف کرده است قطعا به خود بنده می رسد و خداوند جلّ جلاله از عبادت جهانیان بی نیاز است. از این گذشته، خداوند جلّ جلاله نعمت های دیگری مانند ایجاد و ابقا و عطایا و بخشش ها بر بندگان عطا کرده است که اگر انسان با تمام توان خود هم بکوشد، نمی تواند آن ها را به شماره در آورد. بر این پایه، مقتضای عقل و نقل آن است که نباید خدا را به خاطر درخواست ثواب عبادت کرد، بلکه خداوند جلّ جلاله را باید از آن جهت که شایسته پرستش است و بر بنده منت نهاد که او را از مقام خاکی و حیوانی بالا آورد و شایسته خطاب و پاسخ خود گرداند و به نعمت های دائمی سرای ثواب وعده داده است، عبادت کرد.

در هر حال، یکی از تجارت ها در یکی از این سه شب که بدان اشاره شد، برای کسی که خواهان آن است تا خداوند جلّ جلاله را با نیتی که بدان توجه دادیم، عبادت کند، این است که در روایت است که عبدالله بن سنان می گوید: از آن حضرت درباره نیمه شعبان پرسیدم. فرمودند: چیزی در این باره نزد من نیست، لیکن در شب نوزدهم ماه رمضان روزی ها تقسیم می گردد و سرآمد عمر انسان ها نوشته می شود و اجازه رفتن حاجیان به مکه مشخص می گردد و خداوند عزّ و جلّ بر بندگانش مشرف گردید و هر کس را که بخواهد، به جز کسی که چیز مست کننده می خورد،

می آمرزد و در شب بیست و سوم، تمام امور استوار جدا می شود، سپس به کسی داده می شود و سرنوشت حتمی هر چیز مقرر می گردد. عرض کردم: به چه کسی؟ فرمودند: به امام شما، و گرنه اطلاعی از آن نداشت.

نیز در حدیث دیگر آمده است که امام صادق علیه السلام فرمودند: در شبی که تمام امور استوار در آن جدا می شود، تمام امور تا آن شب از سال آینده، اعم از خیر و شر و روزی و امور دیگر و مرگ و زندگی فرود می آید و نام گروهی که به مکه مشرف خواهند شد، نوشته می شود. بنابراین، هر کس نام او در آن سال نوشته شده باشد، نمی تواند به مکه نرود، اگر چه نیازمند و بیمار باشد و هر کس نام او نوشته نشده باشد، نمی تواند به حج برود، هر چند دارا و سالم باشد.

مؤلف: بر این اساس، آیا کسی که دین اسلام و روایات وارده از پیامبر اکرم و اهل بیت او علیه و علیهم افضل السلام را باور دارد، مبنی بر این که این شب یکی از شب هایی است که امور کل سال در آن مقدر و تدبیر می شود و این شب، شب دادن عطایا و دفع بلاها و تدبیر همه امور و برترین شب ها در طول سال است، با وجود این که قدرت کسب تمام شادمانی ها و دفع تمام بیم ها و گرفتاری ها را دارد، آیا درست است که نشاط نداشته باشد و بدان اهتمام نورزد. آیا اگر پادشاهی، یکی از شب های سال را برای آزاد کردن برده ها و دادن عطایا و برآوردن خواسته ها انتخاب کند و اذن عام بدهد که هر کس چه حاضر باشد و یا غائب، هر چه خواست بطلبد و با این حال، آیا عقل حکم می کند که انسان از این مجلس عام و شب مخصوص بخشش که تا سال آینده تکرار نمی شود، جا بماند. با آن که دعوت شدگان به بخشش و اقبال و تفضلی که او بذل می کند، نیازمند و از آن ناگزیرند. آیا اگر بعد از فراغت از این صد یا صد و بیست رکعت نافله ماه رمضان بشنوی که پیکی از یکی از پادشاهان دم در حاضر شده است و می خواهد صد دینار یا چیز دیگری که موجب خوشحالی و دفع خطر از تو است، به تو بدهد، آن گاه چه می گویی؟ و نشاط و خوشحالی تو به پیک و توجه و پذیرش او چگونه خواهد بود و در آن صورت چگونه خواب و تنبلی ای که در معامله با مولای خود، یعنی مالک جلالت بزرگ که نیکبختی دنیوی و اخروی را به تو ارزانی داشته است، به کلی برطرف می شود؟. آری،

آدمی بیچاره با خوار شمردن خدا، که مالک اولین و آخرین است، خود را رسوا نموده است.

پس ای نیکبخت، بر نفس خود رحم کن و مبادا محمد - صلی الله علیه و آله - پیک و رسول سلطان جهانیان و نیز وعده هایی که او از سوی مالک روز جزا می دهد، در نزد تو کمتر از پیک یکی از بندگان باشد که امکان خلف وعده او می رود و پایان کار او نابودی و نیستی است؛ و گرنه با وجود احساس سنگینی و تنبلی در دوستی و قرب و وعده های او و نشاط در برابر وعده های یکی از بندگان او، برخود گواه باش که وعده های پادشاه معاد را باور نداری.

از اعمال مهم شب نوزدهم، اعمالی است که در شب اول ماه رمضان برای تمام شب های ماه رمضان ذکر کردیم. پس از آن ها روی مگردان.

مؤلف: علی بن عبدالواحد نهدی در کتاب (عمل شهر رمضان) نقل کرده است که امام صادق علیه السلام فرمودند: در شب نوزدهم ماه رمضان، اجازهنامه های رفتن حاجیان به مکه فرود می آید و سرآمد عمر انسان ها و روزی آن ها نوشته می شود و خداوند بر آفریده های خود مشرف می شود و تمام مومنان را می آمرزد، به جز کسی که چیز مست کننده نوشیده باشد، یا با بستگان مومن نزدیک خود قطع رابطه نموده باشد.

مؤلف: در این کتاب ضمن اعمال شب نیمه شعبان و نیز در کتاب های دیگر آمده است: در شب نیمه شعبان، سرآمد عمر انسان ها نوشته می شود و روزی ها تقسیم می گردد و اعمال کل سال نوشته می شود. بنابراین، شاید بتوان این گونه بین این دو دسته روایت جمع کرد که منظور این است که در شب نیمه شعبان بشارت داده می شود که در شب نوزدهم ماه رمضان، سرآمد عمرها نوشته می شود و روزی ها تقسیم می گردد. بر این اساس، شب نیمه شعبان، شب بشارت به این وعده و شب نوزدهم ماه رمضان، زمان عمل به این وعده خواهد بود. یا این که در شب نیمه شعبان، سرآمد عمر افراد خاص نوشته می شود و روزی هایشان تقسیم می گردد و در شب نوزدهم ماه رمضان، سرآمد عمر و روزی همگان مقرر می گردد. یا احتمال های دیگر که در این جا ذکر نمی کنیم. در هر حال، روایت صحیح و صریح در

این باره وارد شده است که سرآمد عمر انسان ها و روزی های آن ها در شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان نوشته می شود. برخی از احادیث مربوط به شب نوزدهم ماه رمضان را در این جا یادآور می شویم:

علی بن عبدالواحد نهدی در کتاب «عمل شهر رمضان» نقل کرد که اسحاق بن عمار می گوید: عده ای از امام صادق علیه السلام پرسیدند: آیا روزی ها در شب نیمه ماه شعبان تقسیم می گردند؟ آن حضرت فرمودند: به خدا سوگند، خیر. این مطلب در شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان واقع می شود؛ به این صورت که در شب نوزدهم دو گروه با هم برخورد می کنند و در شب بیست و یکم تمام امور استوار از هم جدا می شوند و در شب بیست و سوم هر چه را که خداوند جلّ جلاله بخواهد، به صورت سرنوشت حتمی مشخص و امضا می کند و این شب، شب قدر است که خداوند درباره آن می فرماید: {بهتر از هزار ماه است.} عرض کردم: معنای این که فرمودید: دو گروه با هم برخورد می کنند، چیست، فرمودند: یعنی خداوند در آن شب، امور مختلف، اعم از تقدیم و تاخیر و اراده و سرنوشت حتمی را گرد می آورد. عرض کردم: معنای امضا در شب بیست و سوم چیست، فرمودند: در شب بیست و یکم امور از هم جدا می شوند و شک در آن راه دارد، ولی در شب بیست و سوم امضا می گردد و حتمی می شود و شک در آن راه ندارد.

مؤلف: در روایت است: که انسان در شب نوزدهم ماه رمضان صد بار استغفار کند و صد بار بر قاتل مولی علی علیه السلام لعنت بفرستد. حدیثی در این باره در کتاب اصلی که اول آن «الرساله الغریه» و موضوع آن فضیلت شب نوزدهم ماه رمضان بود، دیدم.

مؤلف: در کتاب «کنز الیواقیت» تالیف ابوالفضل بن محمد هروی روایاتی در فضیلت شب قدر و نماز مخصوص آن ذکر شده است. این روایات را در این جا، یعنی ضمن اعمال شب نوزدهم ذکر می کنیم، زیرا این شب اولین شب فرد از سه شب فرد است که یکی از آن ها شب قدر می باشد. هر کس خواهان رعایت احتیاط در انجام عبادات است، آن را در هر یک از این سه شب با فضیلت بخواند.

ذکر نماز وارد شده در روایت: در کتاب یاد شده به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: هرکس در شب قدر دو رکعت نماز بخواند؛ در هر رکعت سوره فاتحه الکتاب را یک بار و سوره «قُل هُوَ اللَّهُ أَحَد» را هفت بار و وقتی نماز را به پایان برد، هفتاد بار استغفار کند، از جای خود بر نمی خیزد مگر این که خداوند او و پدر و مادرش را می آمرزد و فرشتگانی را می گمارد تا سال آینده برای او اعمال نیک بنویسند و نیز فرشتگانی را به سوی بهشت ها گسیل می دارد تا برای او درخت بکارند و قصر بسازند و جوی ها جاری کنند و پیش از آن که از دنیا برود، این ها را می بیند.

نیز در کتاب یاد شده آمده است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس شب قدر را احیا کند، تا سال آینده عذاب از او برداشته می شود. هم چنین در کتاب مذکور به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است، موسی به پیشگاه خداوند عرض کرد: معبودا، قرب و نزدیکی به تو را می خواهم. خداوندا، فرمود: قرب من برای کسی است که شب قدر را بیدار بماند. عرض کرد: معبودا، رحمتت را می خواهم. فرمود: رحمت من برای کسی است که در شب قدر به بیچارگان مهربانی کند. عرض کرد: معبودا، گذر از صراط را می خواهم. فرمود: این برای کسی است که در شب قدر صدقه بدهد. عرض کرد: معبودا، می خواهم از درختان و میوه های بهشتی برخوردار گردم. فرمود: این برای کسی است که در شب قدر یک بار تسبیح بگوید: عرض کرد: معبودا، نجات از آتش جهنم را می خواهم. فرمود: این برای کسی است که در شب قدر استغفار کند. عرض کرد: معبودا، خشنودی تو را می خواهم. فرمود: این برای کسی است که در شب قدر دو رکعت نماز بخواند.

نیز در کتاب یاد شده آمده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: درهای آسمان ها در شب قدر گشوده می گردد و هر بنده ای در آن نماز بخواند، خداوند متعال در برابر هر سجده، یک درخت در بهشت برای او می نویسد، به گونه ای که اگر شخص سواره صد سال در سایه آن حرکت کند، نمی تواند آن را طی کند و در برابر هر رکعت، خانه ای در بهشت از در و یاقوت و زبرجد و لوء لوء به او می

دهد و خداوند در برابر هر آیه، تاجی از تاج های بهشت و در مقابل هر تسبیح، یک مرکب پرنده و در برابر هر بار نشستن، درجه ای از درجات بهشت و در مقابل هر تشهد، یک طبقه بالا از خانه های بلند بهشت و در برابر هر سلام، یک لباس از لباس های بهشتی برای او می نویسد و هنگامی که سپیده صبح شکافته می شود، خداوند از دختران دارای سینه های برجسته و انیس و کنیزان پاکیزه و غلامان جاوید و مرکب های پرنده و گل های خوشبو و جوی های روان و نعمت های مورد پسند و تحفه ها و هدایا و خلعت ها و کرامت ها و آن چه جان ها جویای آن اند و چشم ها از آن لذت می برند، به او عطا می کند و شما جادوانه در آن جا خواهید بود.

هم چنین در آن کتاب به نقل از امام باقر علیه السلام آمده است: هرکس شب قدر را احیا کند، گناهانش آمرزیده می شود، اگر چه به شماره ستارگان آسمان و هموزن کوه ها و به پیمانه دریاها باشد.

گشودن قرآن شریف و دعای آن: در حدیثی از امام باقر علیه السلام است: در سه شب ماه رمضان قرآن را به دست بگیر و آن را باز کن و در جلوی خود بگذار و بگو: خداوندا، به کتابی که فرو فرستاده ای و آن چه در آن است، که بزرگ ترین اسم تو و زیباترین اسمای تو و آن چه از آن بیمناک و بدان امیدوار می گردند در آن است، از تو می خواهم که مرا از آزاد شدگان از آتش جهنم قرار دهی. و بعد از آن درباره هر حاجتی که داشتی، دعا کن.

دعای هنگام به سرگذاشتن قرآن شریف: در حدیثی از مولی امام صادق صلوات الله علیه که آن را به تفصیل و با ذکر سند در کتاب إغاثه الداعی آوردیم، و در اینجا آنچه منظورمان هست از آن را می آوریم: قرآن را به دست بگیر و بر سر خود بگذار و بگو: خداوندا، به حق این قرآن و به حق کسی که آن را به واسطه او فرستاده ای و به حق همه مومنانی که آنان را در آن ستوده ای و به حق تو بر آنان، زیرا من هیچ کس جز تو را آشناتر به حقت نمی شناسم. به تو ای خدا - ده مرتبه - به محمد - ده مرتبه - ، به علی - ده مرتبه - ، به فاطمه - ده مرتبه - ، به حسن - ده مرتبه - ، به حسین - ده مرتبه - ، به علی بن حسین - ده مرتبه - ، به محمد به علی - ده مرتبه - ، به جعفر بن محمد - ده مرتبه - ، به موسی بن جعفر - ده مرتبه - ، به

علی بن موسی - ده مرتبه - ، به محمد بن علی - ده مرتبه - ، به علی بن محمد - ده مرتبه - ، به حسن بن علی - ده مرتبه - ، و به حضرت حجت - ده مرتبه -. و حاجتت را بخواه. در ادامه این حدیث آمده است: هر کس این عمل را انجام دهد، دعاهایش مستجاب می شود و خواسته هایش برآورده می گردد.

دعای دیگر هنگام بر سرگذاشتن قرآن شریف: در کتاب اغاثه الداعی به نقل از مولی امام موسی بن جعفر علیه السلام نقل کرده ایم که فرمودند: قرآن را به دست بگیر و بر بالای سر بگذار و بگو: خدایا، به حق این قرآن و به حق کسی که او را به سوی آفریده هایت فرستاده ای و به تمام آیه های آن و به حق تمام مومنانی که در آن ستوده ای و به حق آنان بر تو، که هیچ کس آشناتر از تو به حق خود نمی شناسم. ای آقای من ای آقای من ای آقای من ای خدا ای خدا ای خدا - ده مرتبه - ، و به حق محمد - ده مرتبه - و به حق همه امام ها تا امام زمان. نام همه امامان تا امام زمان را ده مرتبه میگویی. در این صورت، از جای خود بر نمی خیزی مگر آن که حاجت تو برآورده می شود و امورت فراهم می گردد.

ذکر روایاتی چند در دعاهای مخصوص شب نوزدهم ماه رمضان:

دعای شب نوزدهم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه رحمهم الله: خداوندا، ستایش تو را در برابر سپری شدن آن مقدار از ماه رمضان که به من ارزانی داشتی و سرآمد عمرم را در آن به سر نیاوردی و عمرم را قطع نکردی و به بیماریای که مرا به ترک روزه وادار کند و به مسافرتی که خوردن روزه در آن بر من حلال گردد، گرفتار نکردی و من این ماه را در تحت کفایت و نگاه داری تو روزه می گیرم و از دستورهای تو اطاعت می کنم و روزی ات را می خورم و به گذشت تو امیدوارم و آرزو دارم. خدایا، پس نعمتت را در این ماه بر من تمام کن و بخششت را فراوان گردان و با تکمیل روزه و زدودن گناهان، آن را به پایان بر و مرا عاقبت به خیر به پایان ماه برسان، ای بخشنده ترین درخواست شده و ای ارزانی دارنده ترین عطا کننده. درود خداوند بر محمد و خاندان پاک او.

دعای شب نوزدهم به نقل از کتاب «عمل شهر رمضان» نوشته محمد بن ابی قرّه: ای خدایی که پیش از هر چیز وجود داشتی و آن گاه همه موجودات را آفریدی

و سرانجام تو می مانی و همه اشیا نابود می گردند و ای خدایی که در آسمان های برتر و زمین های زیرین و در بالا و میان و زیر آن ها، معبودی که پرستیده شود، جز تو وجود ندارد. ستایش تو را، ستایشی که هیچ کس جز تو بر شمارش آن قادر نباشد. پس بر محمد و آل محمد درود فرست، درودی که جز تو نتواند آن را بشمارد.

دعای دیگر این شب: خدایا، از قضا و قدرهای محتوم خود و از امور استوار که در شب قدر فیصله می دهی و از سرنوشت حتمی ات که برگشت و تبدیل در آن راه ندارد، نام مرا از حاجیان خانه گرامی ات بنویس، حاجیانی که حجشان نیک و کوشش و عملشان مورد سپاس و گناهانشان بخشوده و بدی هایشان پوشیده است و جزو قضا و قدر خود مقرر فرما که عمر مرا طولانی نمایی و روزی خود را بر من بگسترانی و انجام ده با من چنین و چنان... مشابه دعای یاد شده در ضمن دعاهای هر شب از ماه رمضان گذشت، لیکن بین این دو تفاوت هایی وجود دارد.

دعای دیگر شب نوزدهم: خداوندا، بنده خوار تو گشتم و اختیار زیان و سود خود را ندارم و نمی توانم بدی را از خود دفع کنم. به این مطلب علیه خود گواهی می دهم و به ضعف نیرو و بیچارگی خود اعتراف می کنم. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و به وعده آمرزش که در این شب به من و همه مردان و زنان مومن داده ای، وفا کن و آن چه را که به من داده ای کامل کن، زیرا من بنده بیچاره و زار و درمانده و نیازمند و خوار توام. خدایا، در آن چه به من نیکی کرده ای، مرا به فراموشی یادت و در آن چه عطا کرده ای، به غفلت از نیکی و نومیدی از اجابتت دچار مکن، اگر چه اجابتت به تاخیر بیفتد. خواه حالم خوش باشد یا رنجور، در سختی باشم یا فراخی، در عافیت باشم یا گرفتار، نیازمند باشم یا در نعمت، به راستی که تو دعا را می شنوی(1).

دعای منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این شب: پاک است خدایی که نمی میرد، پاک است خدایی که سلطنتش پایدار است، پاک است خدایی که هیچ چیز بر او پنهان نمی ماند، پاک است خدایی که هیچ برگ درختی جز به آگاهی او به

1- . این دعا در اول فصل ذکر شد.

زمین نمی افتد و هیچ دانه در تاریکی های زمین و هیچ تر و خشکی نیست جز آن که به علم و قدرت او در کتاب آشکار او است. پس پاک است پاک است پاک است پاک است پاک است پاک است خدا که چه قدر مقام او بزرگ و تسلط او والا است. خداوندا، بر محمد و خاندان او درود فرست و به آمرزش خود ما را از آزادشدگان و آفریده های نیکبخت بگردان، به راستی که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

فصل: دعای مخصوص روز نوزدهم

خداوندا، از آن جا که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و شریکی برای تو نیست و محمد صلواتک علیه و آله بنده و فرستاده تو است و تو بی همتا و بی نیازی و نه زاده ای و نه زاده شده ای و هیچ کس همتای تو نیست و بخشنده و بزرگ و رحمت گستر دنیا و آخرت هستی، به هر کس بخواهی می دهی و هر کس را بخواهی محروم می داری، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و جزو امور قطعی که به سرنوشت حتمی خود مقرر و مقدر می کنی، مرا از حاجیان خانه گرامی ات بنویسی، حاجیانی که حجشان نیک و روزی شان گسترده و جان و دین و خاندان و فرزندان شان محفوظ می ماند و در این سال و در تمام سال ها تا زمانی که در دنیا پایدار و زنده ام داشتهای، برای همیشه چنین کنی، در حالی که با آسانی و عافیت و تندرستی و نیت خالص و فراوانی و گستردگی آن چه در اختیار من است و نیروی بدنی بر انجام تمام امور مربوط به خودم، همراه باشد. خداوندا، هر کس حاجت خود را از آفریده هایت بخواهد، من حاجتم را جز از تو که یگانه ای و شریکی برای تو وجود ندارد، نمی خواهم. از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از تو می خواهم که مرا چنان بگردانی که دیده ام را بپوشم و پاکی دامنم را حفظ کنی و از همه چیزهایی که حرام کردی خودداری کنم و آن چه را که دوست داری به جا آورم و آن چه را که ناخوشایند تو است، ترک کنم.

دعای دیگر این روز: خداوندا، در این روز، مرا از برکات آن بسیار بهره مند ساز و راهم را به اکتساب خیرات آن آسان کن و از کارهای نیک و اندکم در آن محروم مکن، ای هدایت گر من به سوی حق آشکار.

مؤلف: از چند طریق از امامان علیهم السلام که به راستی از خداوند جلّ جلاله خبر می دهند، روایت شده که گویای آن است که روز شب قدر نیز همانند شب قدر است. بنابراین، مبادا روز نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان را سبک بشماری و بر اعمالی که در شب انجام دادی تکیه کنی و آن را در درگاه مولایت بسیار بدانی و از نعمت های بزرگ و ادای حقوق ربوبیت غفلت بورزی؛ بلکه در این سه روز بزرگ، تمام توان خود را در انجام عبادات و دعاها به کار بر و فرصت زندگانی را پیش از مرگ مغتنم بشمار.

مؤلف: مهم ترین شب از میان شب های قدر، بنابر تصریح روایات وارده از ائمه طاهرین، چنان که پش از این ذکر کردیم، شب بیست و سوم است. بنابراین مبادا در روز بیست و سوم کوتاهی کنی. از جمله احادیث در این باره، روایتی است از امام صادق صلوات الله علیه که فرمودند: روز آن مانند شب آن است، یعنی شب قدر. هم چنین بنابر روایتی - راوی ظاهرا سعید سمّان بوده است - از حضرت پرسید: چگونه شب قدر بهتر از هزار ماه است؟ فرمودند: زیرا عمل در آن از عمل هزار ماه که شب قدر نداشته باشد، بهتر است و در ادامه فرمودند: روز آن یعنی شب قدر که در هر سال وجود دارد، همانند شب آن است.(1)

4. الاقبال: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و یکم و روز آن و روایاتی در فضیلت شب بیست و یکم بر نوزدهم.

درباره شب بیست و یکم ماه رمضان احادیثی مبنی بر برتری آن بر شب نوزدهم، و این که برای رسیدن به مقصود نزدیک تر از شب نوزدهم است، وارد شده است.

از جمله حمران می گوید: از امام صادق علیه السلام درباره شب قدر پرسیدم. فرمودند: شب قدر در شب بیست و یکم و بیست و سوم است. نیز در حدیث دیگر، عبدالواحد بن مختار انصاری می گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: درباره شب قدر به من خبر ده، فرمودند: آن را در شب بیست و یکم و بیست و سوم بیاب.

1- . الاقبال: 166-191 و در چاپ دیگر396-421

عرض کردم: یکی را مشخصاً بیان فرمایید. فرمودند: بهتر است هر دو شب را در انجام عبادت بکوشی.

مؤلف: سخن شیخ ابوجعفر طوسی در التبیان نیز در این باره مبنی بر این که شب قدر در شب های فرد دهه آخر ماه رمضان قرار دارد و این که در این مطلب اختلاف نظر وجود ندارد، گذشت.

از جمله این که اعتکاف در دهه آخر ماه پرفضیلت و با شرافت رمضان بر زمان های دیگر مقدم است. در روایت متعدد که شیخ محمد بن یعقوب کلینی و ابوجعفر محمد بن بابویه و جدم ابوجعفر طوسی، خداوند ارواحشان را پاکیزه گرداند، نقل کرده اند، آمده است: رسول خدا صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه رمضان اعتکاف می نمود.

مؤلف: بدان که کمال اعتکاف، عبارت است از نگاه داشتن عقل و قلب و اعضا و جوارح بر صرف عمل صالح و بازداشتن آن ها بر درگاه خداوند جلّ جلاله و اراده پاک او و به بند کشیدن آن ها به بند مراقبه حضرت حق و حفظ و صیانت آن ها از آن چه روزه دار، روزه کامل خود را از آن حفظ می کند. حقیقت معنای اعتکاف و التزام به توجه به خدا و روی نگرداندن از او، بر احتیاط روزه دار در روزه خود می افزاید. بنابراین، هر گاه معتکف خاطره غیر خدایی را در راه های انوار عقل و قلب خود راه دهد و آزاد بگذارد، یا یکی از اعضای خود را در غیر طاعت پروردگار به کار بزند، به اندازه غفلت و کوتاهی در اوصاف کمال، کمال اعتکاف را تباه نموده است.

از جمله، ذکر مواضعی که اعتکاف در آنها صورت میگیرد: محمد به یعقوب کلینی و ابوجعفر ابن بابویه و جدم ابوجعفر طوسی - رضی الله عنهم - نقل کرده اند که عمر بن یزید می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: درباره اعتکاف در برخی مساجد بغداد چه می فرمایید؟ فرمودند: اعتکاف درست نیست جز در مسجد جامعی که امام عادل در آن نماز جماعت خوانده باشد و اشکالی ندارد که در مسجد کوفه و بصره و مسجد مدینه و مسجد مکه اعتکاف نمایی.

گفته شد که اعتکاف نباید کمتر از سه روز باشد و این سه روز را باید روزه داشت. در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: اعتکاف کمتر از سه روز

نمی شود و هر گاه شخصی اعتکاف نمود باید روزه بدارد و نیز شایسته است که معتکف شرط کند، چنان که شخص محرم شرط می کند.

مؤلف: منظور از شرط معتکف که در روایت ذکر شد، این است که معتکف از جایی که اعتکاف نمود خارج نشود مگر برای ضرورت و هر گاه برای ضرورت خارج شد، تا بازگشت به مسجد خاصی که در آن اعتکاف نموده است، مواظب اعضا و جوارح خود باشد و نیز مقصود از آن، شرط اخلاصی است که بر نفس خود کرده است تا به شرط ضمانت شده خداوند جلّ جلاله دست یابد، آن جا که می فرماید: به پیمان خود با من وفا کنید، تا من نیز به پیمان خود با شما وفا نمایم و تنها از من بهراسید.

روایتی در فضیلت مهاجرت به حرم امام حسین علیه السلام در دهه آخر ماه رمضان: در حدیثی از امام رضا علیه السلام آمده است: یک عمره در ماه رمضان با یک حج برابر است و اعتکاف در مسجد رسول خدا صلی الله علیه و آله و نزد قبر او با یک حج و عمره معادل است و هر کس امام حسین علیه السلام را زیارت کند و دهه آخر ماه رمضان را در کنار قبر او اعتکاف کند، گویی نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله اعتکاف نموده است و هر کس نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله اعتکاف کند، برای او برتر از یک حج و عمره

به جز حجه الاسلام خواهد بود. امام رضا علیه السلام در ادامه فرمودند: هر کس در ماه رمضان، امام حسین علیه السلام را زیارت کند، بسیار مواظب باشد که شب جُهَنی در کنار قبر آن حضرت اقامت کند و آن، شب بیست و سوم و شبی است که امید می رود شب قدر باشد. سپس فرمودند: کمترین مدت اعتکاف، یک ساعت بین دو نماز مغرب و عشا است. بنابراین، هر کس این مدت را اعتکاف کند، بهره خود از شب قدر را درک کرده است.

از جمله، غسل در هر شب از شب های دهه آخر: علی بن عبدالواحد نهدی در کتاب خود آورده است که امام صادق علیه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه رمضان در هر شب غسل می نمود.

از جمله، تعیین فضیلت غسل در شب بیست و یکم: در حدیثی از امام صادق علیه السلام است: غسل شب بیست و یکم ماه رمضان، سنت است.

ص: 215

از دیگر اعمال شب بیست و یکم: صد یا صد و سی رکعت نافله ماه رمضان و دعاهای بعد از آن ها بنابر اختلاف روایات در این باره است. ما این صد رکعت نماز را با دعاهای آن پیش از این ذکر کردیم؛ بیست رکعت همراه با دعاهای آن در اعمال شب اول ماه رمضان و هشتاد رکعت مکمل و دعاهای آن را در اعمال شب نوزدهم. بنابراین، هر کس خواست این نمازها را به همان صورت که ذکر کردیم بخواند؛ یعنی هشت رکعت را بین نماز مغرب و عشا و نود و دو رکعت را بعد از نماز عشا.

از دیگر اعمال این شب، دعاهای هر شب ماه رمضان است که پیش از سحر و بعد از آن خوانده می شود، که در اعمال شب اول ذکر شد و بوی خوش آن گسترده شد. بنابراین، به آن ها عمل کن و سستی مکن، که برای نفس عزیز خود عمل می کنی و اگر خوار بشماری، پشیمان خواهی شد و با امکان انجام آن ها حجت بر تو تمام است و آن هنگام که کوشندگان در عمل را در روز حسرت می بینی، از کوتاهی خود پشیمان خواهی شد، به ویژه اگر خود را پایین تر از کسانی ببینی که در دنیا خود را بر آن ها مقدم می دانستی.

دعای شب بیست و یکم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

معبودی جز خدا نیست، همه امور را تدبیر می کند و روزگاران را روان می گرداند و همه اشیا را به فرزانگی خود می آفریند، تا بر ازلی و قدیم بودن خود رهنمون گردد و برای هر کس که بخواهد، از روی مهرورزی و رحمت، حقوق واجبی قرار می دهد، تا درخواست کنندگان به واسطه آن از او درخواست نمایند و آرزو کنندگان اجابت دعای خود را آرزو کنند. پس پاک است خدایی که آفرید و اسباب نیل به درگاه او فراوان و وسیله ها به سوی او موجود است و پاک است خدایی که نیازمند نمی شود و هیچ حاجتی او را خوار نمی گرداند و هیچ نیازی بر گرد او نمی گردد و از به تاخیر انداختن روزی روزی رسان و خشم آفریدگار بیم ندارد؛ زیرا او تواناست بر مهرورزی کردن به کسی که مغلوب این ویژگی ها و نیازها و در تنگناهای آن ها محصور است و می ترسد از کسی که این امور به دست او است، و به او امید هم دارد و بازگشت همه چیز به سوی او است و بر هر چه بخواهد، توانا است.

خداوندا، بر محمد، بنده و فرستاده و پیامبر و رساننده پیام و روشنگر راهنمایی ات درود فرست، کسی که کتابت را رساند و شایسته دریافت پاداشت گردید و راه حلال و حرام تو را روشن ساخت و از شعائر و نشانه های تو پرده برداشت، این شب، شبی است که آن را شب قدر نام نهادی و کتاب استوارت را در آن فرو فرستادی و آن را بر هزار ماه برتری دادی و این شب، شب بخشش به پذیرفته شدگان و شب مصیبت رانده شدگان است. پس وای بر زیان کسی که با خشم تو در این شب باز گردد و خوشا به حال کسی که از رحمت تو بهره مند گردد، خداوندا، بنابراین شب خیزی در آن و توجه به آن چه را که در آن بزرگ داشتی روزی ام کن، بی آن که عمرم به سر آید و یا اجلم نزدیک شود و به آرزویم نرسم و یا از دستم برود و در این شب مرا موفق بدار به عملی که می پذیری و دعایی که بدان گوش فرا می دهی و تضرعی که بر آن رحم می آوری و شری که از من باز می داری و خیری که ارزانی می داری و آمرزشی که حتمی می کنی و روزیای که می گسترانی و پلیدی که از آن پاکیزه می کنی و گناهی که شست و شو می دهی و وامی که می پردازی و حقی که تحمل می کنی و ادا می کنی و تندرستی که کامل می کنی و عافیتی که ادامه و رشد می دهی و پریشانی هایی که جمع می کنی و بیماری هایی که برطرف می کنی و کار نیکی که از آن حمایت می کنی و بخشش هایی که از آن ها پرده بر می داری و گرفتاری هایی که از آن ها جلوگیری می کنی و فرزندان و بستگانی که شایسته می گردانی و دشمنانی که بر آن ها غلبه می کنی و چیره می گردی و کارهای اندوه آور آنان را کفایت می کنی و بر نیروی آنان غلبه می کنی و بر تاخت های آنان می تازی و بر حمله های آنان غلبه می کنی و دست هایشان را به سینه هایشان بند می کنی و زبان هایشان را از اموری که برای من ناگوار و ناخوشایند است، لال می کنی و سرهایشان را بر روی سینه هایشان می اندازی.

خداوندا، ای سرور و مولای من، مرا از تجاوز و از به زمین خوردن و نابودی در اثر فریب و نیز ای سرور من، [مرا] از شر بندگان بد و از شر همه بندگانت کفایت کن و خیرات خود را به واسطه من بر آنان بگستران تا این که در نسل های بعدی، خیرات خود را بر من فرو فرستی و پدر و مادر و همه مردان و زنان مومن را با

رحمت و آمرزش خود یاد کن، همانند یاد کردن سرور نزدیک نسبت به بندگان و کنیزانی که از دوستانشان جدا شدند و از شنیدن رازگویی، کر و از ندا کردن، لال گردیدند و در طبقه های زیرین خاک فرو رفتند و در اثر پوسیدگی پاره پاره شدند. خداوندا، تو نسبت به پدر و مادرم حقی بر من واجب کردی و من آن را با آمرزش خواهی از تو برای آنان، ادا کردم؛ زیرا من توانایی برآوردن حق آنان را جز به وسیله تو ندارم و دعا برای آن دو را بر من واجب کردی و من به درگاهت دعا کردم؛ زیرا توانایی انجام آن به مقدار واجب را ندارم و تو توانایی و من اختیار چیزی را ندارم، تو اختیار همه اشیاء را دارای. خداوندا، در آن چه بر من واجب کردی عذابت را بر من وارد مکن و در آن چه بر من بایسته کردی، رها مکن و مرا در همه دعاهای شایسته ای که اجابت کرده ای شریک گردان و نیز همه مردان و زنان مومن را در دعاهای شایسته من شریک کن، مگر کسانی که به دوستان تو دشمنی ورزیدند و با برگزیدگانت جنگیدند و با صورت زشت از پیامبرانت جانشینی کردند و بر گمراهی جان سپردند و در بیراهی خود پیچیده شدند، من از دعا برای آنان به درگاه تو بیزاری می جویم. تویی استوار بر هر کس به آن چه به دست آورد، گناهان کوچک را می آمرزی و گناهان بزرگ را با این ذکر که «خدایی جز خدای یگانه نیست، منزهی تو، من از ستمکاران بودم[لا اله الاّ انت سبحانک انّی کنت من الظالمین]»، از بین می بری. پس رأفتت را بر من بگستران ای مهربان ترین مهربانان. درود و سلام ویژه خداوند بر محمد، پیامبر خدا و خاندان او.

از جمله، دعای مخصوص شب بیست و یکم از دعاهای سی گانه منقول از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

گواهی می دهم که معبودی جز خدا وجود ندارد، یگانه است و شریکی برای او نیست و گواهی می دهم که محمد بنده و فرستاده او است و گواهی می دهم که بهشت و جهنم حق است و قیامت خواهد آمد و تردیدی در آن وجود ندارد و خداوند اهل قبور را بر می انگیزاند و گواهی می دهم که پروردگار، پروردگار من است که شریکی ندارد و نه فرزند دارد و نه پدر. و گواهی می دهم که او هر چه را بخواهد می کند و بر هر چیز توانا است و هر چه را بخواهد انجام می دهد و بر هر چه بخواهد غلبه می کند

و هر کس را بخواهد بالا می برد و خداوندگار سلطنت و روزی بخش بندگان و بسیار آمرزنده و مهربان و آگاه و بردبار است. گواهی می دهم گواهی می دهم گواهی می دهم گواهی می دهم گواهی می دهم گواهی می دهم گواهی می دهم که تو، سرور من، این گونه و برتر از این هستی و توصیف کنندگان به حقیقت عظمت تو نمی رسند. خداوندا، بر محمد و خاندان محمد درود فرست و مرا هدایت کن و بعد از هدایت گمراهم مکن، زیرا تو هدایتگر هدایت یافته ای.

دعای مخصوص شب بیست و یکم از دعاهای شب های دهه آخر: این دعاها با چندین سند از طریق راویان امامیه از ائمه اطهار صلوات الله علیهم اجمعین نقل شده است و ما چون روایت محمد بن ابی قرّه - رحمه الله - را کامل ترین روایت یافتیم، برای رعایت احتیاط در انجام عبادات، عین الفاظ آن را نقل می کنیم. متن این روایت به این صورت است: ابومحمد هارون بن موسی - رحمه الله - به سند خود از عمر بن یزید نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمودند: در شب اول از دهه آخر ماه بگو:

ای فرو برنده شب در روز و روز در شب و بیرون آورنده زنده از مرده و مرده از زنده، ای کسی که به هر کس بخواهی، بدون حسابرسی روزی می دهی، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای مهربان، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا نام های نیکوتر و اوصاف برتر و بزرگ منشی و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر به صورت سرنوشتی حتمی مقرّر نمودهای که فرشتگان و روح در این شب، همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب جزو نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که به واسطه آن با دلم درآمیزی و ایمانی که شک و تردید را از من ببری و خشنودی به آن چه نصیبم کردی و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که دوست می داری و می پسندی و شیعیان آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق

کردی، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، با جست و جوی آن چه از من بازداشته ای امتحانم مکن و ای پروردگار، مرا با دادن روزی گسترده، به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و پاکی دامن و شکم را به من روزی کن و همه دلگیری ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر به برترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق کن و به آن چه محمد و آل محمد صلواتک علیه و علیهم را بدان موفق نمودی، موفق بدار و در همین لحظه همین لحظه حاجت مرا برآور.... کلمه همین لحظه را به اندازه یک نفس کامل بگو.

ادامه این دعا بر اساس روایت دیگر: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بردباریای را به من عطا کن که در نادانی را به روی من ببندد و هدایتی که به واسطه آن، به منت خود همه گمراهی ها را از من باز داری و بی نیازی ای که در همه ناداری ها را به روی من ببندی و نیرویی که همه ناتوانی ها را از من باز داری و سرافرازی که به واسطه آن، مرا از همه خواری ها گرامی بداری و بلند پایگی که به واسطه آن مرا از همه فرومایگی ها بالا ببری و ایمنی که به واسطه آن همه بیم ها را از من دفع کنی و عافیتی که به واسطه آن مرا از همه گرفتاری ها بپوشانی و علمی که همه یقین ها را به رویم بگشایی و یقینی که همه تردیدها را از من بزدایی و دعایی که در این شب و در این لحظه این لحظه اجابت خود را بر من بگسترانی ای بزرگوار، و بیمی که همه مهربانی ها را برای من فراهم نمایی و نگاه داری که به واسطه آن میان من و گناهان حایل گردی تا این که جزو معصومان در نزد تو، رستگار گردم. به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

از جمله اعمالی که در شب های دهه آخر ماه رمضان تکرار می شود، دعایی است که امام صادق علیه السلام در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان آن را می خواندند:

خداوندا، در کتابی که فرو فرستادی، فرمودی: ماه رمضان [همان ماه] است که در آن قرآن فرو فرستاده شده است. [کتابی] که مردم را راهبر و [متضمن] دلایل آشکار هدایت و میزان تشخیص حق از باطل است. و با فرو فرستادن قرآن، حرمت ماه رمضان را بزرگ داشتی و آن را به شب قدر اختصاص دادی و شب قدر را بهتر

از هزار ماه قرار دادی. خدایا، این روزهای ماه رمضان است که سپری گردید و شب های آن که به پایان رسید و ای معبود من، وضع من در این ماه به جایی رسید که خود آگاه تر و از همه مردم به میزان آن داناتری. پس به آن چه فرشتگان مقرب درگاه و پیامبران فرستاده شده و بندگان شایسته ات در خواست نمودند، از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از آتش جهنم آزاد کنی و به رحمت خود در بهشت وارد سازی و به گذشت و بزرگواری ات بر من تفضل کنی و تقربم را بپذیری و دعایم را اجابت کنی و در روز بیم از تمام گرفتاری هایی که برای روز قیامت فراهم آوردی، ایمنی خود را بر من ارزانی داری. معبودا، به روی با کرامت و به شکوه بزرگت پناه می برم از این که روزها و شب های ماه رمضان به سرآید در حالی که گناهی داشته باشم که مرا بدان کیفر دهی یا خطایی که بخواهی در برابر آن از من قصاص بکشی و نیامرزیده باشی.

سرور من سرور من سرور من. ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو درخواست می کنم، زیرا معبودی جز تو وجود ندارد، اگر در این ماه از من خشنود گردیدی، بر خشنودی ات از من بیفزا؛ و اگر از من خرسند نگردیدی، هم اکنون از من خرسند شو، ای مهربان ترین مهربانان. ای خدا ای بی همتا ای بی نیاز ای خدایی که نه زاده ای و نه زاده شده ای و هیچ همتایی برای تو وجود ندارد.

این دعا را بسیار تکرار کن: ای نرم کننده آهن برای داوود علیه السلام، ای برکنار زننده رنجوری و اندوه های بزرگ از ایوب علیه السلام، ای گشاینده دلگیری یعقوب علیه السلام، ای برطرف کننده غم یوسف علیه السلام، بر محمد و آل محمد درود فرست، همان گونه که خود شایسته آنی که بر همه آنان درود فرستی و آن چه زیبنده آنی با من کن و آن چه من سزاوار آنم با من مکن.

بنابر روایت دیگر، امام صادق علیه السلام فرمودند: در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان بگو:

به شکوه روی گرامی تو پناه می برم از این که ماه رمضان از من سپری شود یا سپیده دم این شب طلوع کند و گناهی نزد من باقی مانده باشد که به واسطه آن مرا در روز ملاقات با خود عذاب کنی.

توضیح: این دعا: «إن کُنتَ قَضَیتَ فِی هذِهِ اللَّیلَهِ تَنَزُّلَ المَلائِکَهِ وَ الرُّوحِ فیها...»، (اگر در این شب، فرو آمدن فرشتگان و روح را به صورت حتمی مقرر نموده بودی ...) در تمام شب های دهه آخر ماه رمضان، اعم از شب های فرد و زوج تکرار می شود، در حالی که روشن است مذهب امامیه و مفاد روایات آنان این است که شب قدر در شب های فرد دهه آخر است نه شب های زوج. بنابراین، این که در این دعاها احتمال شب قدر در شب های زوج دهه آخر ذکر شده است، نیاز به تأویل و توجیه دارد. از این رو، می گویم: شاید مقصود از ذکر شب قدر در تمام شب های دهه آخر توسط ائمه علیهم السلام، پنهان نگاه داشتن این شب از دشمنان خود؛ و یا پوشیدن علم خود به شب قدر باشد، چنان که پیش از این توضیح دادیم؛ یا بخواهند بفرمایند: اگر در شب های زوج دهه آخر به صورت سرنوشت حتمی مقرر نموده بودی که شب قدر در شب های فرد باشد...؛ و احتمال دیگر این است که بخواهند بفرمایند: اگر در شب های زوج دهه آخر به صورت سرنوشت حتمی مقرر نموده بودی که فرشتگان به جای خاصی از آسمان فرود آیند و در شب های فرد کاملا به دنیا نزول کنند ...؛ و یا توجیه های دیگر غیر از آنهایی که ذکر کردیم.

هیچ کس نمی تواند از حقیقت معنای اسرار خواص درگاه خداوند جلّ جلاله و جانشینان او اطلاع حاصل کند.

توضیح: ابو جعفر محمد بن بابویه در کتاب من لایحضره الفقیه دعاهای یاد شده در دهه آخر ماه رمضان را از کتاب نوادر تألیف محمد بن ابی عمیر از امام صادق علیه السلام نقل کرده است و در آن عبارت «إن کُنتَ قَضیتَ...: اگر مقرر کرده بودی» را نیاورده است، بلکه به جای آن آورده است: «أن تَجعَل فِی هذِهِ اللَّیلَهِ اسمِی فی السُّعَداءِ وَ روحی مَعَ الشُّهداء...: نام مرا در این شب از نیکبختان و روحم را با شهیدان قرار ده»، تا آخر دعا.

فصل: دعاهای مخصوص روز بیست و یکم:

حماد بن عثمان می گوید: در شب بیست و یکم ماه رمضان به خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم. آن حضرت خطاب به من فرمودند: آیا غسل کرده ای؟ عرض کردم: بله، فدایت شوم! سپس حصیری خواست و به من فرمودند: در کنار من

به نماز مشغول شو. هر دو مشغول به نماز شدیم. پیوسته آن حضرت نماز می خواند و من در کنارش نماز می خواندم تا این که تمام نمازها را به پایان بردیم، سپس شروع کرد به دعا کردن و من به دعای آن حضرت آمین می گفتم تا این که سپیده صبح دمید و آن حضرت اذان و اقامه گفت و بعضی از غلام های خود را فرا خواند و جلو ایستاد و ما در پشت آن بزرگوار ایستادیم و نماز صبح را به جماعت خواندیم و آن حضرت در رکعت اول نماز صبح سوره فاتحه الکتاب و «إنّا أنزَلنَاهُ فی لَیلَهِ القَدر» و در رکعت دوم سوره فاتحه الکتاب و «قُل هُوَ اللهُ أحَد» را قرائت نمودند. وقتی از تسبیح و ستایش و تقدیس و مدح و ثنای الهی و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و دعا برای همه مردان و زنان مومن و مسلمان از اولین تا آخرین فراغت پیدا کردیم، حضرت به سجده رفت و مدت طولانی در سجده جز صدای نفس آن حضرت چیزی نمی شنیدیم تا این که فرمودند:

معبودی جز تو که زیر و رو کننده دل ها و دیدگانی، وجود ندارد. معبودی جز تو که آفریننده خلق بدون نیاز به آنان هستی، وجود ندارد. معبودی جز تو که پدیدآورنده خلق هستی و هیچ چیز از سلطنتت نمی کاهد، وجود ندارد. معبودی جز تو که برانگیزاننده اهل قبور هستی، وجود ندارد. معبودی جز تو که همه امور را تدبیر می کنی، وجود ندارد. معبودی جز تو که بسیار پاداش دهنده روز جزا و شکوهمند چیره بر سرکشان هستی، وجود ندارد. معبودی جز تو که روان کننده آب در صخره سخت هستی وجود ندارد. معبودی جز تو که روان کننده آب در گیاه هستی، وجود ندارد. معبودی جز تو که پدید آورنده مزه میوه ها هستی، وجود ندارد. معبودی جز تو که تعداد قطره های باران و آن چه ابر آن را حمل می کند و به شماره در می آوری، وجود ندارد. معبوی جز تو که تعداد چیزهایی را که بادها در هوا جاری می سازند به شماره در می آوری، وجود ندارد. معبودی جز تو که تمام تر و خشک دریاها را به شماره در می آوری، وجود ندارد. معبودی جز تو که همه جنبنده های موجود در تاریکی های دریاها و طبقات زیر زمین را به شماره در می آوری، وجود ندارد. به آن اسم تو که خود را به آن نامیده ای یا در علم غیب برای خود برگزیده ای از تو درخواست می کنم و به تمام اسمایی که یکی از آفریدگانت مانند پیامبر یا صدیق یا

شهید یا یکی از فرشتگانت، تو را بدان نامیده اند از تو درخواست می کنم و به آن اسم تو که هر گاه به آن خوانده شوی، اجابت می کنی و هر گاه به آن درخواست شوی، عطا می کنی و به حق تو بر محمد و اهل بیت او صلواتک علیهم و برکاتک و به حق آنان به تو که برخود واجب نمودی و به واسطه آن، روزی افزون خود را به آنان ارزانی داشته ای، از تو خواهانم که بر محمد، بنده و فرستاده و فراخواننده به اذن تو به سوی تو و چراغ فروزان تو در میان بندگان و زمین و آسمان، درود فرستی، او که به عنوان رحمت برای جهانیان و نوری که مومنان از روشنایی او بهره برند، قرار دادی و او مژده پاداش فراوان تو را به ما رساند و از عذاب دردناک تو بیم داد. و فرستادگان را تصدیق نمود و گواهی می دهم کسانی که او را تکذیب نمودند، عذاب دردناک خواهند چشید.

ای خدا ای خدا ای خدا، ای پروردگار من ای پروردگار من ای پروردگار من، ای سرور من ای سرور من ای سرور من، ای مولای من ای مولای من ای مولای من، در این اول صبح از تو می خواهم که بر محمد و خاندان محمد درود فرستی و مرا از پر بهره ترین بندگان و درخواست کنندگان قرار دهی و بر من منت نهی و از آتش جهنم آزاد کنی، ای مهربان ترین مهربانان، و به تمام آن چه از تو درخواست نمودم و یا از شکوه بزرگ تو درخواست ننمودم و اگر می دانستم قطعا درخواست می کردم، از تو می خواهم که بر محمد و اهل بیت او درود فرستی و در گشایش کار کسی که به فرج او، برای دوستان و برگزیدگان تو از میان آفریده هایت گشایش حاصل می شود و ستمگران را به او نیست و نابود می کنی، اجازه ده و در آن شتاب کن، ای پروردگار جهانیان و ای شکوهمند و بزرگوار، خواسته مرا در تمام آن چه برای دنیا زودرس و یا آخرت دیررس خود درخواست نمودم، عطا کن. ای خدایی که از رگ گردن به من نزدیک تری، لغزشم را نادیده بگیر و با برآورده ساختن خواسته هایم مرا بازگردان، ای آفریدگار من، ای روزی رسان من، ای برانگیزاننده من و ای زنده کننده استخوان های پوسیده من، بر محمد و آل محمد درود فرست و دعایم را مستجاب کن ای مهربان ترین مهربانان.

هنگامی که حضرت این دعا را تا آخر خواند و سر از سجده برداشت، عرض کردم: فدایت شوم، شنیدم که در سجده برای فرج کسی که با فرج او گشایش برگزیدگان و اولیای الهی فرا می رسد، دعا نمودید، آیا منظور شما از این شخص، خود شما نیستید؟ فرمودند: خیر، او قائم آل محمد علیهم السلام است. عرض کردم: آیا برای خروج او نشانه ای وجود دارد؟ فرمودند: بله گرفتگی آفتاب هنگام طلوع آن به مدت دو سوم روز؛ و گرفتگی ماه در بیست و سوم ماه؛ و فتنه و آشوبی که در اثر آن بلا به اهل مصر می رسد و رود نیل بند می آید، به آن چه برای تو بیان نمودم، بسنده کن و در شب و روز چشم به راه فرمان امامت باش؛ زیرا خداوند در هر لحظه به کاری مشغول است و هیچ کاری او را از کار دیگر باز نمی دارد و خداوند، پروردگار جهانیان است و محافظت از اولیای او بر عهده او است و آنان از او بیم دارند.

از جمله، دعای روز بیستم و یکم از ماه رمضان: منزه باد خدای شنوایی که هیچ چیز شنواتر از او نیست، از بالای عرش خود زیر زمین های هفتگانه و آن چه را که در تاریکی های خشکی ها و دریاها وجود دارد می شنود و ناله و گله گذاری و نهان و نهان تر از نهان و وسوسه های دل ها را می شنود و از خیانت دیدگان و آن چه دل ها نهان می دارند، آگاه است و هیچ صدایی مانع از شنوایی او نمی شود. پاک است خدای پدیدآورنده انسان ها، پاک است خدای تصویرگر، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا پروردگار جهانیان.

دعای دیگر: خداوندا، در این روز راهنمایی برای من به سوی خشنودی ات قرار ده و به هیچ وجه شیطان را بر من مسلط مکن و بهشت را جایگاه اقامت و آسایش من قرار ده، ای برآوردنده خواسته های درخواست کنندگان.

5. الاقبال: اعمال و دعاهای مخصوص شب بیست و سوم و روز آن؛ و در آن چند روایت است.

بدان، احادیث وارده صراحت در این معنا دارد که شب بیست و سوم ماه رمضان، به روشنی و وضوح شب قدر است. از جمله سفیان بن سمط می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: به صورت مشخص شب قدر را برای من بیان بفرمایید. فرمودند: شب بیست و سوم. نیز عبدالواحد بن مختار انصاری می گوید: از امام باقر علیه السلام درباره شب قدر پرسیدم. فرمودند: به خدا سوگند به تو خبر می دهم و از تو پنهان نمی دارم. شب قدر، اولین شب از هفت شب آخر ماه رمضان است.

مؤلف: شاید مقصود حضرت از ماه رمضان در این روایت، ماهی باشد که تعداد روزهای آن بیست و نه روز است؛ زیرا احتمال این که شب بیست و چهارم که زوج است، شب قدر باشد، منتفی است. اتفاقا بعد از توجیهی که ذکر کردیم، در جلد سوم کتاب جامع محمد بن حسن قمی در ذیل این حدیث دیدم که زراره گفت: آن ماه، بیست و نه روز بود.

از جمله این روایات، روایتی است از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که فرمود: شب قدر، شب بیست و سوم ماه رمضان است.

در حدیث دیگری، امام باقر علیه السلام فرمودند: جهنّی به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید و خطاب به ایشان عرض کرد: من شتران و گوسفندان و غلام هایی دارم، لذا دوست دارم یک شب از ماه رمضان را معین بفرمایید که در آن شب در نماز شما حاضر شوم. رسول خدا صلی الله علیه و آله او را به نزدیک خود فرا خواند و در گوش او چیزی گفت. از آن پس، وقتی شب بیست و سوم ماه رمضان فرا می رسید، جهنّی شتران و گوسفندان و خانواده و فرزندان و غلام های خود را وارد مدینه می کرد و آن شب را در شهر می ماند و وقتی صبح می شد، خانواده و گوسفندان و شترانش را به سوی آبادی خود بیرون می برد. (نام جهنّی، عبدالرحمان بن انیس انصاری است.)

ابونعیم در کتاب «الصیام و القیام» به سند خود نقل کرد: رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب بیست و سوم ماه رمضان برای بیدار ماندن افراد خانواده خود، بر روی آن ها آب می پاشید.

اعمال این شب عبارت است از: غسل، چنان که با چندین سند نقل شده است که برید بن معاویه می گوید: امام صادق علیه السلام را دیدم که در شب بیست و سوم ماه رمضان دو بار غسل نمود؛ یک بار در اول شب و بار دیگر در آخر شب. صد رکعت بنا بر روایتی و یا صد و سی رکعت نماز بنا بر روایتی دیگر، همراه با دعاهای آن، که کیفیت آن پیش از این ذکر شد؛ بیست رکعت همراه با دعاهای آن در اعمال شب اول ماه رمضان و هشتاد رکعت همراه با تضرع های آن در اعمال شب نوزدهم. بنابراین، برای اطلاع از نحوه آن، به اعمال این دو شب رجوع شود.

گشودن قرآن و دعای آن که در اعمال شب نوزدهم یادآور شدیم. از دیگر اعمال این شب، دعاهایی است که در هر شب ماه رمضان خوانده می شود، در اول شب و آخر شب که در اعمال شب اول گذشت. دعای شب بیست و سوم بر اساس کتاب های کهن راویان امامیه:

خداوندا، اگر این مطلب مورد تردید باشد که شب قدر امشب یا شب پیش از آن است، در تو و یگانگی ات و این که تو اعمال را پاکیزه می کنی تردیدی نیست و در هر شب، بنده به تو نزدیکی جوید، او را به دور نمی رانی و می پذیری و اگر در خواسته خود اخلاص ورزد، رد نمی کنی و دعای او را مستجاب می کنی و اگر کارهای شایسته انجام دهد از او سپاسگزاری می کنی و اگر اعمال مورد پسند به درگاه تو صعود دهد، برای او می اندوزی، خداوندا، پس مرا بر آن چه به تو نزدیک می گرداند، یاری ده و موی پیشانی مرا بگیر و به سوی آن چه قرب تو در آن است، بکش و کوشش و عمل مرا در دو دنیا بسیار گردان و از بخشش خود، خیرات این ماه را بر من نیکو گردان و سرپرستی من از گناهان و خطاهای خود را با توبه و رحمت گسترده ات قطع کن و در این شب، من و پدر و مادر و همه مردان و زنان مومن را بیامرز، آمرزش کسی که از کیفر درماندگان منزه و به حاجتمندان و نیازمندان مهربان است و بر بردگانش می بخشاید و در برابر فروتنی و خواری شان مهربان است و همدمی که تصدق بر آنان چیزی از او نمی کاهد و آن چه با نیکی کردن آنان را بی نیاز می سازد، او را نیازمند نمی گرداند.

خداوندا، قرض من و همه بدهکاران را ادا کن و از من و همه اندوهگینان اندوه گشایی کن و من و خانواده و فرزندانم و همه نابسامانی ها را اصلاح کن و مرا سودمند قرار ده و زندگانی و روزی مرا در روزی حلال، پاکیزه، گوارا، فراوان و دلپذیر خود و جامه ام را از آن و تصرفم را در آن قرار ده و دست و زبان و گوش و چشم و پا و دامن و شکم و سایر اندام هایم را از روزی های حرام کوتاه کن بی آن که دستم را قطع یا شل و زبانم را لال و گوشم را ناشنوا و چشمم را نابینا و پایم را زمین گیر و مرا نازا کنی و یا به درد شکم و نارسایی سایر اندام ها مبتلا کنی و در آن روز که در پیشگاهت می ایستم، در حالی مرا وارد کن که از گناهان خالص و از عیب ها پاکیزه ام و خجالت زده از ناسپاسی در برابر نعمت تو نباشم و شریکی برای تو در قدرت قرار نداده باشم و نه فتنه ای برانگیخته باشم و نه در خون های حرام مشارکت کرده باشم و نه بیعتی بر گردن من باشد برکسی که او را برتری داده ای و در آن روز زیر پرچم خیانت نایستم و رویم به واسطه سوگندهای دروغین و پیمان های خیانت آمیز سیاه نشود و از توفیق و هدایت خود به اندازه ای به من برسان که به واسطه آن راه های طاعت و خشنودی ات را بپیماییم، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای مخصوص شب بیست و سوم از سلسله دعاهای سی گانه، منقول از رسول خدا صلی الله علیه و آله: خداوند بسیار پاکیزه و بی آلایش و پروردگار فرشتگان و روح است، بسیار پاک و بی آلایش و پروردگار روح و عرش است، بسیار پاکیزه و بی آلایش و پروردگار آسمان ها و زمین ها است، بسیار پاک و بی آلایش و پروردگار دریاها و کوه ها است، بسیار پاکیزه و منزه است و ماهی ها و حشرات و درندگان جنگل او را به پاکی می ستایند، بسیار پاک و بی آلایش است و فرشتگان مقرب او را به پاکی یاد می کنند، بسیار پاکیزه و بی آلایش و برتر است، لذا چیره است و آفریدگار است، لذا تواناست، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار پاکیزه است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی آلایش است، بسیار بی

آلایش است، [از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا بیامرزی و بر من رحم آری، به راستی که تو بی همتا و بی نیازی].

دعای شب بیست و سوم از جمله دعاهای شب های دهه آخر:

ای پروردگار شب قدر و قرار دهنده آن بهتر از هزار ماه، و ای پروردگار شب و روز و کوه ها و دریاها و تاریکی ها و روشنایی ها و زمین و آسمان، ای پدید آورنده ای نگارگر، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای خدا ای بخشنده، ای پاینده، ای پدیدآورنده، ای آفریننده آسمان ها و زمین، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا زیباترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگمنشی و عطایا و نعمت ها از آن تو است. به نام تو، به نام خداوند بخشنده مهربان از تو درخواست می کنم که اگر به صورت سرنوشت حتمی مقرّر نمودی که فرشتگان و روح در این شب، همه امور استوار را فرود آورند، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و نام مرا در این شب جزو نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار ده و گناهم را بیامرز و یقینی به من ارزانی دار که به واسطه آن با دلم درآمیزی و ایمانی که شک و تردیدم را از من بزداید و خشنودی به آن چه نصیبم کرده ای و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار و ای پروردگار من، در این شب، یاد و سپاسگزاری از تو و گرایش و بازگشت به درگاهت و توبه و توفیق آن چه را که شیعیان آل محمد را بدان موفق کردی، روزی ام کن، ای مهربان ترین مهربانان. و به نیرو و قدرت خود، با جست و جوی آن چه از من بازداشتی امتحانم مکن و ای پروردگار من، با دادن روزی گسترده، به حلال خود از حرام بی نیاز گردان و عفت شکم و دامن را به من روزی کن. همه دلگیری ها و اندوه ها را از من بگشای و مرا دشمن شاد مکن و مرا به درک شب قدر به برترین حالتی که کسی آن را دیده است، موفق کن و به آن چه محمد و آل محمد علیه و علیهم السلام را بدان موفق نموده ای، موفق بدار و همین امشب و همین امشب و همین امشب و همین لحظه و همین لحظه حاجت مرا بر آور.... به اندازه یک نفس کامل بگو.

دعای دیگر شب بیست و سوم: خداوندا، عمرم را طولانی و روزی ام را گسترده و تنم را سالم بگردان و به آرزویم برسان و اگر جزو بدبختان باشم، نامم را

از میان بدبختان بزدای و جزو نیکبختان بنویس، زیرا خود در کتابی که بر پیامبرت صلواتک علیه و آله نازل کردی، فرمودی: {خدا آنچه را بخواهد محو یا اثبات می کند و اصل کتاب نزد اوست.}

دعای دیگر این شب: خداوندا، امشب با حاجت خود به سوی تو آمدم و نیاز و درخواستم را به تو آوردم، امشب با رحمت و گذشتت مرا فراگیر، زیرا من به رحمت تو بیشتر از عملم امیدوار می باشم و رحمت و آمرزش تو گسترده تر از گناهان من است و تمام حوایج مرا برآور، به قدرت تو بر برآوردن آن ها و آسان بودن آن ها بر تو؛ زیرا من به هیچ خیری نرسیدم جز از راه تو و هیچ کس جز تو هیچ بدی را از من باز نداشت و به هیچ کس به جز تو امیدی در دین و دنیا و آخرت و روز نیازمندی ام و روزی که مردم مرا در گورم می افکنند و مرا با عملم تنها می گذارند، ندارم. ای پروردگار جهانیان.

دعای دیگر این شب: خداوندا، مرا از بهرهورترین بندگان خود از تمام خیراتی که در این شب فرو فرستادی یا فرو می فرستی، مانند نوری که به وسیله آن هدایت می کنی و رحمتی که می گسترانی و روزی ای که تقسیم می کنی و بلایی که دفع می کنی و رنجوری که برطرف می کنی قرار ده و هر چه برای دوستان شایسته ات که مستحق پاداش از تو گردیدند و به خشنودی تو از آنان، از عذاب تو ایمن گردیدند نوشته ای، برای من نیز بنویس. ای بزرگوار ای بزرگوار، بر محمد و آل محمد درود فرست و با من چنین کن، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر این شب: خداوندا، از تو مانند بیچاره افتاده درخواست می کنم و بسان گناهکار نیازمند و ذلیل به درگاهت تضرع می نمایم و چونان کسی تو را می خوانم که نفس او فروتن گردیده و به گناه خود اعتراف دارد و در اثر آن چشمانش پر از اشک شده و سرشک از دیده می ریزد و بیچاره گردیده است و حجّتی ندارد، که در این شب تمام گناهان گذشته مرا بیامرزی و در باقی مانده از عمرم مرا از گناه نگاه داری، و حج و عمره را در این سال روزی ام کن و آن را نیک و خالص برای روی

خود قرار ده و برای همیشه تا زمانی که زنده ام نگاه داشتی، روزی ام کن و مرا از زیارت خود و قبر پیامبرت صلواتک علیه و آله بی نصیب

مفرما. معبودا، نیز از تو درخواست می کنم که مرا از شر همه آفریده هایت از جنیان و انسان ها و عرب و عجم و هر جنبنده ای که زمام امور آن به دست تو است، کفایت نمایی. به راستی که تو بر راه راست استوار هستی. خداوندا، از قضا و قدرهای محتوم خود و جزو امور استوار خود که در این شب فیصله می دهی و جزو سرنوشت حتمی خود که برگشت و تبدیل در آن راه ندارد، قرار بده که نام مرا از حاجیان خانه محترمت بنویسی، حاجیانی که حجشان نیک و کوشش و عملشان مورد سپاس و گناهانشان بخشوده و بدی هایشان پوشیده است و عمر مرا طولانی بنما و روزی گسترده به من عطا کن و فرزند نیک به من روزی کن. به راستی که تو بر هر چیز توانایی و به همه اشیا احاطه داری.

دعای دیگر شب بیست و سوم: خداوندا، مانند بیچاره افتاده از تو درخواست می کنم و چون نیازمند نادار تقاضا می نمایم و بسان ناتوان ستمدیده به درگاهت تضرع می کنم و مانند گناهکار ناتوان از تو التماس می کنم و چونان کسی تو را می خوانم که نفس او فروتن گردید و بینی خود را به خاک مالید و صورت خود را خاک آلود نمود و پیشانی اش برای تو فرو افتاد و به گناه خود اعتراف دارد و چشمانش پر از اشک شده و سرشک از دیدگانش جاری و بیچاره گردیده است و برهانی ندارد، به حق محمد و آل محمد بر تو و به حق بزرگ خود بر آنان، از تو خواهانم، همان گونه که زیبنده تو است بر آن ها درود فرستی و بر پیامبرت و خاندان او درود فرستی و برترین چیزهایی را که به درخواست کنندگانت، اعم از بندگان مومن خود در گذشته و یا باقی مانده، و برترین چیزهایی را که به دوستان آینده ات تا روز جزا عطا می کنی و خیر دنیا و آخرت را برای آنان مقرر می داری، به من عطا کنی، ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار، و در این مجلس، آمرزش گناهان گذشته ام را به من عطا کن و در مقدار باقی مانده از عمرم از گناه نگاه دار و حج و عمره پذیرفته، نیک و خالص برای تو در این سال و برای همیشه تا زمانی که زنده ام داشته ای، روزی ام کن. ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار، و مخارج من و خانواده ام و همه آفریدگانت را کفایت فرما و نیز مرا از شر تبهکاران عرب و عجم و

نیز از شر جنیان و انسان های تبهکار و از شر هر جنبنده ای که موی پیشانی آن به دست تو است، کفایت فرما. به راستی که تو بر راه راست استوار هستی.

دعای دیگر شب بیست و سوم که مشابه آن در شب نوزدهم به نقل از مولی امام کاظم علیه السلام نقل شد، ولی این دعا از امام صادق علیه السلام نقل شده است: خدایا، از تو درخواست می کنم که در این سال جزو قضا و قدر قطعی خود و نیز جزو امورِ استوار که در شب قدر فیصله می دهی و جزو سرنوشت حتمی ات که برگشت و تغییر و تبدیل در آن راه ندارد، نام مرا از حاجیان خانه گرامی ات بنویسی، حاجیانی که حجشان نیک و کوشش و عملشان مورد سپاس و گناهانشان آمرزیده و بدی هایشان پوشیده است و جزو قضا و قدر خود مقرر فرما که عمر مرا طولانی نمایی و روزی ات را بر من بگسترانی.

مؤلف: دعای یاد شده را محمد بن ابی قرّه در ضمن دعاهای شب بیست و سوم آورد و حدیثی از امام صادق علیه السلام نقل کرد مبنی بر این که این دعا از دعاهای شب قدر است.

از اعمال شب بیست و سوم، قرائت دو سوره عنکبوت و روم است. با چندین سند از امام صادق علیه السلام نقل می کنیم که فرمود: هر کس دو سوره عنکبوت و روم را در شب بیست و سوم بخواند، به خدا سوگند از اهل بهشت خواهد بود. و من در این سوگندم هرگز کلمه اِن شاء الله را قید نمی کنم و بیمی ندارم که خداوند متعال بر این سوگندم، گناهی بر من بنویسد. این دو سوره جایگاه ویژه ای نزد خداوند متعال دارند. یکی دیگر از اعمال این شب، خواندن هزار بار سوره «انا انزلنه فی لیله القدر» است که روایت مربوط به آن طور کلی در شب های ماه رمضان، در ضمن اعمال شب اول ماه گذشت و حدیث مربوط به خواندن هزار بار «إنَّا أنزَلنهُ فی لیلهِ القَدر» به خصوص در این شب، این است که به چندین سند آمده است: امام صادق علیه السلام فرمودند: اگر کسی در شب بیست و سوم ماه رمضان، هزار بار سوره «إنَّا أنزَلنهُ فی لیلهِ القَدر» را بخواند، قطعا صبح خواهد کرد در حالی که یقین او در اعتراف به آن چه مخصوص به ما است بیشتر می شود و این نیست جز به خاطر آن چه در خواب دیده است.

یکی از دعاهای این شب، دعای علی بن حسین علیهما السلام در شب قدر است: ای پنهان در عین آشکاری و ای آشکار در عین نهانی، ای نهانی که پنهان نیستی و ای آشکاری که دیده نمی شوی، ای صاحب صفاتی که هستی او را نمی توان وصف کرد و نمی توان برای آن حدی قائل شد، ای غایبی که مفقود نیستی و ای حاضری که پیدا نیستی. او را جست و جو می کنند و به او می رسند و آسمان ها و زمین و میان آن دو، به اندازه یک چشم بر هم زدن از او خالی نیست، به هیچ طریقی درک نمی شود و به هیچ مکانی محدود نمی گردد. تو نور نور و پروردگار پروردگاران هستی و به همه چیز احاطه داری. پاک است خدایی که هیچ چیز همانند او نیست و شنوا و بینا است، پاک است خدایی که چنین است و غیر او چنین نیست. پس هر دعایی که می خواهی می کنی.

از اعمال مخصوص شب بیست و سوم ماه رمضان، زیارت امام حسین صلوات الله علیه است. در کتاب «عمل شهر رمضان» نوشته علی بن عبدالواحد نهدی آمده است: امام صادق علیه السلام درباره این آیه {هر کاری به نحو استوار فیصله می یابد.} فرمودند: مقصود شب قدر است که تمام امور سال، اعم از حج و عمره و روزی و سرآمد عمر انسان ها و امور دیگر و مسافرت و ازدواج و فرزند دار شدن و سایر اموری که انسان با آن روبرو می شود و اعم از اموری که به نفع یا به ضرر او است و در باقیمانده سال از این شب تا مثل همان شب از سال آینده پیش می آید، به صورت سرنوشت حتمی مقرر می گردد و این شب در شب های دهه آخر ماه رمضان قرار دارد. هر کس این شب را نزد قبر امام حسین علیه السلام درک کند و دو رکعت و یا هر قدر که برای او میسر بود نماز بخواند و از خداوند متعال بهشت درخواست نماید و از آتش جهنم به خدا پناه ببرد، خداوند متعال خواسته او را برآورد و از آن چه به خدا پناه می برد، در پناه خود در می آورد و این چنین است اگر از خداوند متعال بخواهد از خیراتی که در این شب فیصله می دهد و به صورت سرنوشت حتمی مقرر می گردد، یا بخواهد که او را از شر آن چه می نویسد حفظ کند، یا به درگاه خداوند تبارک و تعالی دعا کند و چیزی را که گناهی در آن نیست از خدا بخواهد، امیدوارم که خواسته اش به او داده شود و از چیزهایی که بیم دارد محفوظ نگاه

داشته شود و از ده تن از بستگان خود که همه مستوجب عذاب هستند، شفاعت نماید، شفاعتش پذیرفته شود. خداوند نسبت به بنده و درخواست کننده از خود، بیشتر شتاب به خیر دارد.

حضرت جواد علیه السلام در ضمن حدیثی فرمودند: هر کس در شب بیست و سوم ماه رمضان به زیارت امام حسین علیه السلام برود و این شب همان شبی است که امید می رود شب قدر باشد، و تمام امور استوار در آن جدا می شوند. روح صد و بیست و چهار هزار فرشته و پیامبر با او دست می دهند، در حالی که همگی از خدا برای زیارت امام حسین علیه السلام در این شب، اجازه گرفته اند.

هم چنین در روایتی آمده است که امام صادق علیه السلام فرمودند: وقتی شب قدر فرا می رسد و خداوند عزّ و جلّ تمام امور استوار را جدا و مقدر می کند، منادی از آسمان هفتم از وسط عرش صدا بر می آورد: خداوند عزّ و جلّ هر کس را که برای زیارت قبر امام حسین علیه السلام بیاید، آمرزیده است.

فصل: در این شب انسان نباید از دعا کردن برای اهل حق در غیاب آنان خودداری نماید. ما پیش از این در کتاب مربوط به اعمال شبانه روز، فضایل دعا برای برادران را ذکر کرده ایم. افزون بر آن، خداوند در قرآن به نقل از حضرت ابراهیم علیه السلام می فرماید: {و بر پدرم ببخشای که او از گمراهان بود.} نیز در حدیث آمده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای دشمنانش چنین دعا می نمودند: خدایا، قوم مرا بیامرز، زیرا آنان نادان اند.

مؤلف: مدتی بعد از نگارش این بخش از کتاب، در یکی از شب های بزرگ ماه رمضان در حالی که در سحر مشغول دعا برای کسانی که مقدم کردن آن ها در دعا واجب و یا نیکو است بودم و نیز برای خود و برای کسانی که شایسته است انسان توفیق دعا برای آنان را داشته باشد دعا می کردم، بر خاطرم گذشت که شایسته است انسان ابتدا برای هدایت کافرانی که خداوند جلّ جلاله را انکار می نمایند و حرمت او را سبک می شمارند و احکام او در بندگان و آفریده هایش را تغییر می دهند، دعا کند تا از گمراهی خود دست بردارند؛ زیرا جنایت آنان بر ربوبیت و حکمت الهی و عظمت نبوی، بزرگ تر از جنایت عارفان به خدا و رسول صلوات الله علیه و آله

است. از این رو، مقتضای تعظیم خدا و جلال او و تعظیم رسولش صلی الله علیه و آله و حقوق او بر ما، که با گفتار و کردار ما را هدایت نمود، آن است که ابتدا برای هدایت کسانی که ضرر و خطرشان بیشتر است، دعا کنیم. چون که نتوان ضرر و خطر آنان را با جهاد زایل نمود و از انحراف و تباهی بازداشت.

بر این اساس، نخست برای گمراهان از خدا و رسول حق، دعا کردم که به خدا هدایت یابند و به سوی رسول رجوع نمایند و به حق اعتراف کنند و بر آن اعتماد کنند. سپس برای اهل توفیق و یقین دعا کردم که در توفیق خود استوار مانند و یقینشان افزون گردد و نیز برای خود و کسانی که مورد عنایت و اهتمام من هستند، به ترتیبی که نزد خدایی که به درگاه او تضرع می کنم و نیز نزد رسول او صلی الله علیه و آله پسندیده تر است، دعا نمودم و خواسته های مهم را نیز به ترتیبی که امید اجابت آن بیشتر است، مرتب نمودم و مقدم داشتم.

آیا نمی بینی قرآن مقدس درباره شفاعت حضرت ابراهیم علیه السلام از ناسپاسان می فرماید: {دربار قوم لوط با ما چون و چرا می کرد زیرا ابراهیم بردبار و نرمدل و بازگشت کننده بود.} و آن حضرت را بر بردباری و شفاعت و مجادله درباره قوم لوط که کفرشان به آن جا رسیده بود که مستحق عذاب الهی بودند ستوده است. یا روایات مربوط به سخن صاحب رسالت را که الگوی بزرگان و خداگرایان است، ندیده ای که هرچه قوم کافرش او را آزار می دادند و در کارشان پیش می رفتند، حضرت می فرمودند: خدایا، قوم مرا بیامرز، زیرا آنان نادان اند.

یا حدیث منقول از حضرت عیسی علیه السلام را ندیده ای که فرمودند: بسان آفتاب باش که بر نیک و بد می تابد و نیز سخن پیامبرمان صلوت الله علیه و آله را که می فرمایند: به شایستگان نیکی و به غیر آنان خوبی کن، زیرا اگر آنان شایسته نیکی نباشند، تو شایستگی نیکی کردن را داری. و بالاخره این سخن خداوند جلّ جلاله که می فرماید: {خدا شما را از کسانی که در دین با شما نجنگیده و شما را از دیارتان بیرون نکرده اند باز نمی دارد که با آنان نیکی کنید و با ایشان عدالت ورزید زیرا خدا دادگران را دوست دارد.} در بردارنده ترجیح مقام نیکوکاران بر بدکاران است و

سرانجام در این باره همین بس که حضرت محمد صلی الله علیه و آله به عنوان رحمت برای جهانیان برانگیخته شده است.

فصل: احمد بن عباس بن محمد بن دوریستی - رحمه الله - در کتاب «الحُسنی» آورده است: در روایتی از امام جواد به روایت از پدران بزرگوارش از امام باقر علیه السلام آمده است: هر کس شب قدر را احیا کند، گناهان او آمرزیده می شود اگر چه به شماره ستارگان آسمان و هموزن کوه ها و به پیمانه دریاها باشد.

نیز در همان کتاب آمده است، امام باقر علیه السلام فرمودند: هر کس شب بیست و سوم ماه رمضان را احیا نماید و صد رکعت نماز در آن بخواند، خداوند روزی او را در دنیا گسترده می نماید و از شر دشمنانش کفایت می کند و نیز او را از غرق و منهدم شدن خانه و فرو ریختن سقف آن بر سر او و به سرقت رفتن کالایش و از شر درندگان به پناه خود در می آورد و بیم دو فرشته نکیر و منکر را از او باز می دارد و در حالی که نور او برای جمعیت می درخشد از قبر بیرون می آید و نامه عملش به دست راستش داده می شود و برای او دوری از آتش جهنم و گذشتن از صراط و ایمنی از عذاب نوشته و مقرر می شود و بدون حسابرسی وارد بهشت می گردد و در آن جا از همدمان پیامبران و صدیقان و گواهان و شایستگان می گردد و چه همدمان خوبی.

یکی دیگر از اعمال مخصوص شب بیست و سوم، خواندن سوره دخان در آن و در هر شب ماه رمضان است که روایت مربوط به آن در ضمن اعمال شب اول گذشت و یکی دیگر از اعمال این شب آن است که با انجام عبادت احیا شود، چنان که پیش از این بدان اشاره کردیم. افزون بر آن، در تعظیم فضیلت و احیای این شب در روایت آمده است: زمانی امام صادق علیه السلام سخت بیمار شدند، وقتی شب بیست و سوم فرا رسید، به غلامان خود دستور دادند که او را به مسجد ببرند و آن شب را در مسجد بیتوته نمودند.

فصل: اعمال مخصوص روز بیست و سوم ماه رمضان

دعای مخصوص روز بیست و سوم ماه رمضان: منزه باد خدایی که بادهای سنگین را پدید می آورد و آذرخش همراه با ستایش او، و نیز فرشتگان از بیم او، او

را به پاکی می ستایند و آذرخش ها را می فرستد و هر کس را که بخواهد دچار آن می کند و بادها را به عنوان مژده رسان پیش از رحمت خود گسیل می دارد و آب را با کلمات خود از آسمان فرو می فرستد و گیاه را به قدرت خویش می رویاند و برگ درختان را به امر خود فرو می ریزد. پاک است خدای پدید آورنده انسان ها، پاک است خدای صورت نگار، پاک است خدای آفریننده تمام جفت ها، پاک است خدای آفریننده تاریکی ها و نور، پاک است خدای شکافنده دانه و هسته، پاک است خدای آفریننده همه اشیا، پاک است خدای آفریننده موجوداتی که دیده می شوند و یا نمی شوند، منزه باد خدا به اندازه نوشتن کلمات او، پاک است خدا، پروردگار جهانیان.- سه بار بگو- .

دعای دیگر: خدایا، گناهان مرا در این روز بشوی و مرا از عیب ها پاک بگردان و قلبم را برای تقوای قلب ها امتحان کن، ای پوشاننده لغزش های گنهکاران.(1)

1- . الاقبال:194-216

باب هشتم : دعاهای وداع با ماه رمضان و اعمال آن

اشاره

مؤلف: آنچه به این باب بستگی دارد، در باب های روزه و بابهای دعا از کتاب الصلو ه و جاهای دیگر ذکر شده، پس از آن غافل نشو.

1. از جمله آنچه مربوط به وداع ماه مبارک رمضان است: پس میگوییم، در ارتباط با وداع ماه رمضان، اگر کسی بپرسد و بگوید: معنای خداحافظی با ماه رمضان با این که ماه رمضان جان دار نیست تا مورد خطاب قرار گیرد و سخنانی را که انسان به او می گوید دریابد، چیست؟ می گوییم: عاقلان پیش از پیامبر صلی الله علیه و آله، در زمان او و بعد از او، عادت داشتند که سرزمین و وطن و جوانی و اوقات صفا و امنیت و نیکی را با گفتار مورد خطاب قرار دهند و با زبان حال با آن ها سخن بگویند. زمانی هم که آداب اسلامی ظهور کرد، آن چه را که عقل و فهم انسان ها بدان حکم می کرد و گواهی به جواز آن می داد، امضا کرد و قرآن مقدس و مجید نیز بر این اساس سخن گفت، آن جا که خداوند عزّ و جلّ می فرماید: {آن روز که به دوزخ می گوییم: آیا پر شدی و می گوید: آیا باز هم هست؟ } چنان که ملاحظه می فرمایید، قرآن شریف بیان می کند که جهنم به سخن در می آید و معنای آن این است که با زبان حال آن گونه پاسخ میدهد و امثال این در قرآن شریف و مجید و در کلام پیامبر اکرم و ائمه، درودها و سلام خدا بر او و آنان، فراوان است و خردمند نیازی به اطاله پاسخ ندارد. چنین است، توجه کنندگان به ماه رمضان از میان مسلمانان و مومنان، که بهتر از مصاحبت با سرزمین ها و منزلگاه ها با ماه رمضان خو گرفتهاند، به طوری که این ماه برای آنان پر بارتر از بهره دوستان و بستگان و بالاتر از گرامی ترین و ارجمند ترین چیزهایی است که دارد. بنابراین، اقتضا می کند تا هنگام فراق و جدایی ماه رمضان، با آن خداحافظی کنند.

در ذکر گروه هایی که با ماه رمضان وداع می کنند می گوییم: بدان که وداع با این ماه نیاز به توضیح بیشتر دارد و آنان که خداحافظی می کنند، چندین دسته اند:

گروهی در ماه رمضان در پی کسب خواست خدا و رعایت آداب این ماه در نهان و آشکار بودند. اینان ماه صیام را مانند کسانی وداع می کنند که با یکرنگی و وفا و حفظ پیمان ها با آن مصاحبت کردند، همان گونه که دعای وداع مولایمان امام زین العابدین علیه افضل السلام با ماه رمضان گویای آن است.

گروهی دیگر، گاه بر اساس خواست خدا با ماه رمضان مصاحبت کردند و گاه با غفلت یا عصیان از شروط این ماه فاصله گرفتند. این گروه اگر در هنگام سپری شدن ماه رمضان، از رعایت آداب و مصاحبت با آن جدایی گرفته باشند، خداحافظی کردن از ماه رمضان برای آنان سزوار نیست؛ زیرا هیچ گاه افراد جدا از هم، از یکدیگر خداحافظی نمی کنند، بلکه از دیدگاه عقل و خرد، از کسی باید خداحافظی کرد که با انسان همدم و موافق است؛ ولی اگر ماه رمضان در حالی سپری شود که با نیکی با آن مصاحبت می کردند، شایسته است به همان اندازه که حرمت آن را پاس می داشتند با آن وداع نمایند و افزون بر آن، از خدا طلب آمرزش نمایند و از عدم رعایت و کوتاهی خود در شروط مصاحبت و وفا با ماه رمضان پشیمان گردند و هنگام وداع، از این که گاه گاهی با جفا با آن رفتار کردند، در حسرت و دریغ خوردن بر آن بسیار بکوشند.

گروهی دیگر با دل با ماه رمضان همراه نبودند، بلکه برخی از آنان با ناخوشایندی با آن همراهی کردند، زیرا ماه رمضان آنان را از عادت خود یعنی سبک شمردن مراقبه خداوند دانای غیب، باز می داشت. اینان در واقع در ماه رمضان نبودند تا هنگام جدایی با آن وداع کنند و آن گاه که ماه رمضان به نزدیک خانه آنان فرود آمده بود، به خوبی با آن همسایه داری نکردند، بلکه از آن بدشان آمد و به صورت بد از آن استقبال کردند. بنابراین، معنایی برای خداحافظی از ماه رمضان برای آنان وجود ندارد و اصلا به خداحافظی و سخنان بد آنان توجه نمی شود.

مؤلف: بنابراین، ای انسان، مبادا مانند کسی باشی که میهمان بی نیازی بر او وارد شود، میهمان بزرگی که از یک سال پیش چنین میهمان بزرگی بر او وارد نشده

ص: 239

است و فقط برای انعام و بخشش به میهمانی او آمده است و همراه با خود، تحفه های نیکبختی و عنایات بزرگ و برآوردن خواسته ها و توجه هایی را که به توصیف و گفتار در نمی آید، آورده باشد و آن شخص با این حال، با آن میزبان بزرگوار، بد همسایگی نماید و به او جفا کند و او را سبک بشمارد و مانند یک میهمان فرومایه با او رفتار کند و در نتیجه آن میهمان بزرگوار با سرزنش از او جدا شود و آن شخص در رسوایی کوتاهی و بدهمسایگی یا در ننگ تاسف و ندامت بماند. بنابراین، در میهمانی و شناخت حقوق این میهمان که نیکبختی و رحمت و مهربانی و ایمنی از بیم ها را با خود به همراه آورد، یا نیکوکار باش و یا دست کم، نه به نفع او نه بر ضرر او. پس با ناخوشایندی و بی ادبی با آن همراهی مکن؛ چرا که با اعمال پست خود، نفس ضعیف خود را هلاک نمودی و در دیوان پادشاهان و بزرگانی که به ایمنی و خشنودی الهی دست یافتند، خود را به رسوایی و عیب ها مشهور می کنی.

بدان که زمان وداع با ماه رمضان را از نامه ای که مجموعه ای از پرسش های گروهی از راویان بزرگ بود و از یکی از ائمه، بهترین سلام ها بر آنان، بعد از هر مساله پاسخ را نوشتند، آوردیم. بدین صورت [که پرسیدند]: زمان وداع با ماه رمضان چه وقت است، زیرا راویان ما در این باره اختلاف نظر دارند؛ برخی میگویند، در آخرین شب ماه رمضان و برخی دیگر میگویند در آخرین روز ماه رمضان، آن هنگام که هلال ماه شوال دیده می شود. پاسخ دادند: اعمال ماه رمضان در شب های آن است و وداع نیز در آخرین شب است و اگر کسی بیم آن را داشت که ماه کمتر از سی روز باشد، در دو شب وداع کند.

این عین عبارت روایت بود که ما بدان دسته یافتیم و نقل کردیم. بنابراین، هنگام وداع با ماه رمضان در اصلاح باطن خود بکوش، زیرا انسان به حال خود بینا است و برای وداع با فضیلتی که در ماه رمضان بود، شایسته ترین اوقات خود در مصاحبت با آن و نیکوترین ضیافت و رفتار خود از آخرین شب آن را برگزین، چنان که در روایت گذشته آمده بود و اگر در آخرین شب نتوانستی، در اواخر آخرین روز مفارقت و جدایی از ماه رمضان، با آن خداحافظی کن. پس هر گاه در آخرین شب یا روز، حالت خوبی در مصاحبت با ماه رمضان داشتی، همان وقت همانند وداع با

دوستان صمیمی و باوفا که حق میهمان بسیار نیکوکار را می شناسند با آن وداع کن و به همان اندازه که از شرف ضیافت و فواید پاداش آن از دستت رفت، حق تاسف بر مفارقت و دوری آن را قضا کن و همچون دوستان، آن گاه که بعد از گردآمدن از یکدیگر جدا می شوند، گنجینه اشک های خود را بگشا و جاری ساز.

شیخ الدوریستی در کتاب الحسنی روایتی از جابر بن عبدالله انصاری نقل می کند، که می گوید: در آخرین جمعه ماه رمضان به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدم. وقتی چشم مبارکش به من افتاد، فرمودند: ای جابر، این آخرین جمعه ماه رمضان است، پس با آن وداع کن و بگو: «خداوندا، این ماه رمضان را آخرین ماه روزه داری ما قرار مده و اگر قرار دادی، ما را مشمول رحمت خود قرار ده و نومید و محروم از آن مگردان.» و هرکس این دعا را بخواند، به یکی از این دو فضیلت می رسد: یا ماه رمضان سال آینده را درک می کند و یا مشمول رحمت و آمرزش پروردگار می گردد.

وداعی دیگر با ماه رمضان: بر اساس اسناد صحیفه سجادیه، مولایمان علی بن حسین علیه السلام صاحب انفاس مقدس و شریف، با ماه رمضان این گونه وداع کرد:

خداوندا، ای کسی که خواهان پاداش نیستی و ای کسی که از عطا پشیمان نمی گردی و ای خدایی که پاداش بنده ات را به صورت برابر نمی دهی، بخشش تو آغازین و گذشت تو تفضل و کیفرت عدل و سرنوشت حتمی ات، خیر و برگزیده است. اگر عطا کنی، عطای خود را با منت نمی آمیزی و اگر باز داری، بازداشتن تو تجاوز نیست، از هر کس که از تو سپاسگزاری کند، سپاسگزاری می کنی در حالی که تو سپاسگزاری را به او الهام کردی و به هر کس که از تو ستایش کند پاداش می دهی در حالی که تو خود ستایش را به او آموختی و گناه کسانی را که اگر می خواستی می توانستی رسوایشان سازی، می پوشانی و به کسانی که اگر اراده نموده بودی، می توانستی عطا نکنی، می بخشی در حالی که هر دو دسته سزاوار رسوایی و عدم عطا هستند، جز این که تو کارهایت را بر اساس تفضل و قدرتت را بر گذشت بنا نهادی و با کسانی که از تو نافرمانی می کنند، با بردباری برخورد می کنی و کسانی را که قصد ستم به خود دارند، مهلت می دهی و با تانی و درنگ، مهلت بازگشت به آنان

ص: 241

می دهی و در توبه آنان شتاب نمی کنی، تا هر کس که به هلاکت دچار می گردد، به اختیار خود به هلاکت دچار گردد و بدبختان بعد از این که مهلت طولانی برای پوزش خواهی به آنان دادی و حجت های پی در پی خود را بر آنان اتمام کردی، در برابر نعمت تو دچار بدبختی گردند. و این همه به خاطر کارهای بزرگوارانه تو است، ای بزرگوار، و از عطوفت تو است، ای بردبار.

تو آن خدایی هستی که دری برای بندگان برای نیل به عفو و گذشت گشودی و آن را توبه نامیدی و راهنمایی از رحمت خود بر این در قرار دادی تا بندگانت گمراه نشوند و فرمودی: {ای کسانی که ایمان آورده اید، به درگاه خدا توبه ای راستین کنید، امید است که پروردگارتان بدی هایتان را از شما بزداید و شما را به باغ هایی که از زیر درختان آن جویبارها روان است درآورد.} ای سرور من، پس چه عذری دارد کس که بعد از آن که این در گشوده شد و راهنما بر آن اقامه شد غفلت ورزید؟ و تویی آن خدایی که در معامله خود با بندگان افزودی و هدف تو از این، آن است که آنان در داد و ستد خود سود نمایند و به فضل تو دست یابند و فرمودی: {هر کس کار نیکو بیاورد، ده برابر آن پاداش دارد و هر کس کار بد بیاورد، جز مانند آن سزا نمی بیند و به آنان ستم نمی شود.} سپس فرمودی: {داستان کسانی که اموالشان را در راه خدا انفاق می کنند مانند این است که دانه ای هفت خوشه برویاند که در هر خوشه صد دانه باشد و خدا برای هر که بخواهد چند برابر می کند و خدا گشایشمند و داناست.} و آیات دیگر مشابه این آیات که در قرآن نازل کردی.

تویی آن خدایی که از غیب راهنمایی کردی و آنان را به بهره و نصیبشان تشویق نمودی که اگر از آنان می پوشاندی، دیدگانش آن را نمی دید و گوش هایشان در نمی یافت و عقل هایشان آن را درک نمی کرد، و تو که نامت بلند پایه و متعالی باد، فرمودی: {مرا یاد کنید، تا شما را یاد کنم.} نیز فرمودی: {اگر شکر به جای آورید حتما آن را برای شما افزون می کنم و اگر ناسپاسی کنید، بی شک عذاب من سخت خواهد بود.} همچنین فرمودی: {مرا بخوانید، تا شما را اجابت کنم.} و فرمود: {کیست آن که به خدا قرض دهد تا آن را برایش مضاعف کند و برای او اجری گران مایه خواهد بود.} و بندگان برای درخواست روزی افزون تو، تو را یاد

کردند و از تو سپاسگزاری نمودند و خواندند و در راه تو صدقه پرداختند و راه نجات آنان از خشم تو و کامیابی به خشنودی ات در همین بود. اگر بنده ای مخلوقی دیگر را بر آن چه تو بندگان را بر آن رهنمون شدی، راهنمایی می کرد، قطعا مورد سپاس قرار می گرفت. پس ستایش تو را تا زمانی که راهی برای ستایش تو وجود دارد و واژه ای یافت می شود که بتوان به واسطه آن تو را ستایش کرد و معنایی که به سوی تو باز گردد.

ای خدایی که با نیکوکاری و تفضل، بندگانت را به ستایش خود واداشتی و با نوازش و بخشش با آنان رفتار کردی، چه قدر نعمت تو در میان ما منتشر و نوازشت بر ما فراوان و نیکوکاری ات به ما ویژه است. ما را به دین برگزیده و آیین مورد پسند و راه آسان و فراهمت رهنمودن شدی و به اموری که موجب نزدیکی و قرب و رسیدن به کرامتت می شود، بینا گردانیدی. خداوندا، و نیز از جمله این وظایف برگزیده و واجبات ویژه، ماه رمضان را قرار دادی، ماهی که آن را از میان سایر ماه ها ویژه گردانیدی و از میان همه زمان ها و روزگاران برگزیدی و به واسطه فرو فرستادن قرآن و واجب گردانیدن روزه داری و قرار دادن شب قدر که بهتر از هزار ماه است، آن را بر تمام اوقات مقدم داشتی و آن گاه از میان همه امت ها، ما را مقدم داشتی و آن را به ما عطا کردی و ما و نه دیگر ملت ها را برای دست یافتن به فضایل آن برگزیدی و ما نیز به فرمان تو روزهای آن را روزه داشتیم و به یاری تو شب هایش را برخاستیم و هدف ما از روزه داری و شب خیزی در آن، درخواست رحمت تو بود که تو راه تقاضای آن و پاداش خود را برای ما فراهم کردی و تو همان خدایی هستی که هر چه را که از تو خواسته شود، دارا هستی و هر چه از روزی افزونت درخواست شود، می بخشی و به هر کس در کوشش رسیدن به قربت باشد، نزدیکی. این ماه در میان ما جایگاه ستوده ای داشت و با شادمانی با ما همنشینی کرد و به ما برترین سودهای جهانیان را داد و اکنون در پایان زمان و به سرآمدن مدت و تکمیل شماره روزهایش، از ما جدا شده است. از این رو، ما با او وداع می کنیم، همانند وداع با کسی که جدایی از او بر ما سخت و غمبار است و بازگشت او، ما را دچار

احساس تنهایی نموده و پیمان های آن را نگاه داشتیم و احترام آن را رعایت کردیم و حق آن را ادا کردیم. از این رو، می گوییم:

درود بر تو ای بزرگ ترین ماه خدا و ای بزرگ ترین عید اولیای خدا، درود بر تو ای گرامی ترین زمان همراه و ای بهترین ماه در روزها و لحظه ها، درود بر تو ای ماهی که آرزوها در تو نزدیک گردید و اعمال، آسان به جا آورده شد. درود بر تو ای ماهی که حضور تو ارجمند و جدایی تو دردآور است. درود بر تو ای انیسی که هنگام روی آوردن با ما خو گرفتی و ما را شادمان کردی و هنگام رفتن ما را تنها نمودی و ما را به درد آوردی. درود بر تو ای همسایه ای که دل ها در تو نازک و گناهان اندک گردید. درود بر تو ای یاوری که ما را علیه شیطان یاری دادی و دوستی که راه نیکوکاری را آسان نمودی. درود بر تو که چه قدر آزاد شدگان خدا در تو بسیار بود و کسانی که به واسطه تو، حرمت تو را پاس داشتند، چه قدر نیکبخت اند. درود بر تو که چه قدر زداینده گناه و پوشاننده انواع عیب ها بودی، درود بر تو که چه قدر بر بزه کاران طولانی و در دل مومنان با هیبت بودی، درود بر تو ای ماهی که روزها نمی توانند با تو برابری کنند. درود بر تو ای ماهی که ایمن از همه امور هستی. درود بر تو در حالی که ما از همنشینی با تو ناخوشایند نیستیم و معاشرت با تو را نکوهش نمی کنیم. درود بر تو همان گونه که با برکت ها بر ما وارد شدی و خطاهای ما را شستی. درود بر تو بی آن که از روی خستگی با تو وداع کنیم و یا روزه ات را از روی رنجش ترک کنیم. سلام بر تو که پیش از فرا رسیدن زمان تو، تو را می جستیم و هنگام سپری شدن تو، اندوهناکیم. درود بر تو که چه بسیار بدی ها که به واسطه تو از ما برطرف گردید و چه بسیار خیرها که به واسطه تو بر ما نازل شد. درود بر تو و بر شب قدری که خداوند آن را بهتر از هزار ماه قرار داد. سلام بر تو که چه قدر دیروز به تو آزمند بودیم و چه قدر فردا به تو اشتیاق خواهیم داشت. سلام بر تو و بر فضیلت تو که از آن محروم گردیدیم و بر برکت هایی که از ما گرفته شد. درود بر تو که دیروز چقدر بر تو حریص بودیم و فردا شوق دیدار تو را داریم.

خداوندا، ما اهل این ماه هستیم و ما را بدان مشرّف و به منت خود بدان موفق گردانیدی. و به خاطر بدبختی شان از فضیلت آن محروم گردیدند و تو سرپرست

شناخت آن هستی و ما را برای آن برگزیدی و ما را به راه و روش آن رهنمون گردیدی و ما با کوتاهی، به توفیق تو روزه و شب خیزی آن را عهده دار شدیم و اندک از حق بسیار تو را در آن ادا کردیم. خداوندا، از این رو به بدکاری خود اقرار می کنیم و به تضییع خود اعتراف می کنیم و با دل، پیمان پشیمانی با تو می بندیم و با زبان، از تو صادقانه پوزش می خواهیم، پس در برابر کوتاهی که کردیم، پاداشی به ما عطا کن که به واسطه آن فضیلت مطلوب را دریابیم و در عوض آن، اندوخته ای را که بر آن تشویق شدیم، به دست آوریم و در آنچه از حقت کم گذاشتیم از ما بگذر. و عمر پیشاروی ما را به ماه رمضان آینده برسان و وقتی بدان رسانیدی، بر انجام عبادتی که اهل آن هستی یاری کن و به عمل به طاعتی که مستحق آن هستیم، نایل ساز و به اعمال شایسته، به اندازه ای که تدارک و پاداش حق تو در دو ماه و در همه ماه های روزگار باشد، موفق بدار.

خدایا، هر گناه کوچک یا بزرگ را که در این ماه بدان نزدیک شده یا مرتکب شدیم و هر خطایی که به جا آوردیم، خواه از روی عمد یا فراموشی، و خواه به خود ستم کردیم یا حرمت دیگران را دریدیم، به پوشش خود مستور بدار و به گذشت خود عفو کن و ما را در مقابل شماتت کنندگان قرار مده و زبان سرزنش کنندگان را بر ما مگشا و ما را در آن چه موجب ریزش و پوشش اعمال زشتی می شود که از ما نمی پسندی، به کارگیر. به مهرورزی ات که پایان نمی یابد و به تفضلت که کاستی نمی پذیرد.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مصیبت این ماه ما را جبران کن و روز عید فطر را برای ما مبارک گردان و آن را از بهترین روزهایی که بر من گذشت و سرشارترین روز از عفو و گناه زداترین روز قرار داده و گناهان پنهان و آشکار ما را بیامرز. خداوندا بر محمد و آل محمد درود فرست و با برکنده شدن و پایان این ماه، ما را از خطاهایمان برکن و به بیرون آمدن آن از بدی هایمان بیرون آر و از نیکبخت ترین و پر بهره ترین اهل این ماه قرار ده. خداوندا، هر کس حق این ماه را به راستی رعایت و حدودش را به شایستگی حفظ و حقیقتا از گناهان پرهیز کرد، یا با عمل عبادی به درگاه تو نزدیکی جست که به واسطه آن خشنودی خود را

بر او لازم کردی و رحمتت را متوجه او نمودی، همانند آن از عطایا و احسان هایت را به ما ارزانی دار و چندین برابر آن از فضلت را به ما عطا کن، زیرا فضل تو هرگز کم نمی شود و گنجینه هایت کاستی و معدن های نیکوکاری ات پایان نمی پذیرد و به راستی که عطای تو گوارا است.

خداوندا، همانند پاداش تمام کسانی که تا روز قیامت این ماه را با نیت روزه می گیرند یا عبادت تو را به جا میآورند، برای ما بنویس. خداوندا، در این روز فطر که آن را عید و مایه شادمانی مسلمانان، و زمان اجتماع و گردآمدن اهل آیینت قرار دادی، از همه گناهانی که مرتکب شدیم و بدی هایی که در گذشته از ما سرزد و خاطره های بدی که در دل داریم و باورهای زشتی که بدان اعتقاد داریم، به درگاه تو توبه می کنیم، بسان توبه کسی که هرگز بازگشت به آن گناه یا به خطای دیگر را در دل نمی پرورد، توبه ای خالصانه که از شک و تردید خالص گردیده باشد. پس توبه ما را بپذیر و به واسطه آن از ما خشنود باش و ما را بر آن استوار بدار. خداوندا، بیم دلگیری از وعده عذاب و شوق به پاداش روز موعود را روزی مان کن، تا لذت آن چه را که تو را بدان می خوانیم و اندوه آنچه که از آن به تو پناه می جوییم را بیابیم و در نزد خود ما را از توبه کنندگانی که دوستی ات را بر آنان واجب کردی و بازگشت به طاعتت را از آنان پذیرفتی، قرار داده، ای عادل ترین دادگر. خداوندا، از پدران و مادران و از همه هم کیشان ما، کسانی که در گذشتند و یا تا روز قیامت باقی هستند، درگذر. خداوندا، بر پیامبرت حضرت محمد و خاندان او درود فرست، همان گونه که بر فرشتگان مقرب درود فرستادی و بر او و خاندان او درود فرست، همان گونه که بر پیامبران فرستاده شده و بندگان شایسته ات درود فرستادی و بر خاندان او سلام بفرست، همان گونه که بر خاندان یس سلام فرستادی و بر همه آنان درود فرست، درودی که برکت و سود آن به ما برسد و همه آن ما را فراگیرد و به واسطه آن دعایمان مستجاب گردد، به راستی که تو گرامی ترین کسی هستی که از تو خواهش می شود و عطا کننده ترین کسی هستی که از فضل تو درخواست می شود و به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

2. الاقبال: وداعی دیگر با ماه رمضان که محمد بن یعقوب به سند خود از امام صادق علیه السلام نقل می کند. ما این دعا را از روی خط جدم ابوجعفر طوسی - رضی الله عنه - نقل میکنیم:

خداوندا، تو در کتابی که فرو فرستادی، بر زبان پیامبر فرستاده ات که درودهای تو بر او، فرمودی و سخن تو حق است که {ماه رمضان، که قرآن در آن فرو فرستاده شد.} و این ماه رمضان است که به پایان آمد. پس به روی با کرامت و سخنان کامل تو، از تو خواستارم که اگر گناهی بر من باقی ماند که نیامرزیدی یا می خواهی مرا بر آن کیفر کنی یا عذابت را به من بچشانی، پیش از طلوع سپیده دم این شب یا پیش از به پایان آمدن این ماه آن را بیامرزی، ای مهربان ترین مهربانان.

خداوندا، ستایش تو را با تمام ستایش هایت، از اول و آخر آن ها و آن چه خود برای خویش گفتی یا مردمان ستایشگر و کوشا در عبادت که مشخص اند و مقدم دارندگان یاد و سپاس تو گفتند، همان کسانی که آنان را بر ادای حقت یاری نمودی، از انواع آفریده هایت، مانند فرشتگان مقرب و پیامبران و فرستاده شدگان و انواع گویندگان و تسبیح گویان از میان همه جهانیان در برابر این که ما را به پایان ماه رمضان رسانیدی و نعمت ها و بهره ها و نیکی ها و بخشش های فراوان بر ما ارزانی داشتی. پس در برابر همه این ها منتهای ستایش جاودانه و پیوسته و ماندگار و پاینده و همیشگی که برای همیشه پایان نمی پذیرد، برای تو باد و نیز ثنای تو والا باد. ما را یاری کردی تا این که روزه و شب خیزی در ماه رمضان را با نماز خواندن و اعمال دیگر مانند نیکوکاری و عبادات و یاد خود، به پایان آوردی.

خداوندا، پس آن را با بهترین وجه و گذشت و عفو و چشم پوشی و آمرزش و خشنودی راستین از ما بپذیر، تا این که ما را در این ماه به همه خیراتی که از ما مطلوب است و نیز به عطا و بخشش فراوانت کامیاب گردانی و از تمام امور بیمناک و گناهانی که انسان مرتکب می شود، ایمن گردانی. خداوندا، به خواسته های بزرگی که آفریده هایت با توسل به اسمهای گرامی و ستایش فراوان و دعای ویژه از تو درخواست نمودند، خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و این ماه ما را با برکت ترین ماه رمضانی که از آغاز آوردن ما به دنیا بر ما گذشت، در زمینه نگاه

داری در امور دینی و رهایی نفس و برآوردن خواسته ها و شفاعت در درخواست ها و اتمام نعمت و دفع بدی ها و پوشاندن لباس عافیت بر من، قرار دهی و به رحمت خود مرا از کسانی بگردانی که به درک شب قدر موفق گردانیدی و شب قدر را برای آنان، در بزرگ ترین پاداش ها و اندوخته های با ارزش و عمر طولانی و سپاسگزاری زیبا و آسایش پیوسته، بهتر از هزار ماه قرار دادی.

خدایا، و نیز به حرمت و بخشش و گذشت و نعمت و بزرگی و نیکوکاری و بخشش دیرینه ات از تو درخواست می کنم که این ماه رمضان را آخرین دیدار ما با آن قرار ندهی، بلکه ما را در سال آینده بر بهترین حال به آن برسان و هلال آن را همراه با نگاه کنندگان به آن و کسانی که در صدد شناخت اول ماه بر آمدند، در بهترین حال عافیت و کامل ترین نعمت و گسترده ترین رحمت و فراوان ترین بهره ها، به ما بشناسان. خداوندا، ای پروردگار من که هیچ پروردگاری جز تو ندارم، مبادا که این وداع، وداع پایانی من با ماه رمضان و آخرین دیدارم با آن باشد، بلکه چنان کن در سال آینده در فراوان ترین نعمت و برترین امید و بهترین وفاداری آن را به من نشان دهی، به راستی که تو شنونده دعا هستی. خدایا، دعایم را بشنو و بر تضرع و خاکساری و ذلت و توکلم بر تو رحم آر، که من تسلیم توام و امید کامیابی و عافیت و مشرف شدن و رسیدن را جز به تو و از تو ندارم. پس ای خدایی که ثنای تو والا و اسمای تو پاکیزه است، بر من منت نه و من را به ماه رمضان آینده برسان، در حالی که از همه ناخوشایندی ها و بیم ها و از همه گرفتاری ها در عافیت باشم. ستایش خدا را که ما را به روزه داری و شب خیزی در این ماه یاری کرد تا این که به شب آخر آن رسیدیم.

شیخ ابوجعفر طوسی - ره - در کتاب - اصل - خود که دعای گذشته را از روی خط او نقل کردیم، چنین نوشت: تا این جا بر اساس روایت کلینی بود. همین دعا به سند دیگر از امام صادق علیه السلام نقل شده و در ادامه آن آمده:

خداوندا، به محبوب ترین آنچه خوانده شدی و به مورد پسندترین چیزهایی که به واسطه آن از حضرت محمد صلی الله علیه و آله خشنود گردیدی، خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و وداع من با ماه رمضان را وداع رفتن از دنیا و

آخرین عبادت و یا روزه داری ات در آن قرار مده، بلکه به رحمت خود، بازگشت پی در پی آن را روزی ام کن، ای سرپرست مومنان، و به درک شب قدر موفق گردان و شب قدر را برای من برتر از هزار ماه قرار ده، ای پروردگار جهانیان، ای پروردگار شب قدر و گرداننده آن بهتر از هزار ماه، ای پروردگار شب و روز و کوه ها و دریاها و تاریکی ها و روشنایی ها و زمین و آسمان. ای پدیدآورنده ای نگارگر، ای بسیار مهرورز ای بسیار بخشنده، ای خدا ای رحمت گستر، ای پاینده ای آفریننده، بهترین نام ها و برترین اوصاف و بزرگ منشی از آن تو است. به نام تو به نام خداوند رحمت گستر مهربان از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و نام مرا در این شب جزو نیکبختان و روحم را با شهیدان و نیکوکاری ام را در علیین قرار دهی و گناهم را بیامرزی و یقینی به من ارزانی داری که بی واسطه تو را دریابم و ایمانی که شک و تردید با آن آمیخته نشده باشد و خشنودی به آن چه نصیبم کردی و نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کنی و از عذاب آتش جهنم نگاه داری.

خداوندا، از امور استوار و حتمی که برگشت و تغییر و تبدیل در آن راه ندارد و در شب قدر فیصله می دهی، نام مرا از حاجیان خانه محترمت بنویس. حاجیانی که حجشان نیک و کوشش و عملشان مورد سپاس و گناهانشان بخشوده و بدی هایشان پوشیده است؛ و جزو قضا و قدر خود مقرر فرما که مرا از آتش جهنم آزاد کنی، ای مهربان ترین مهربانان.

خداوندا، از تو درخواست می کنم که بندگان از بخشش و کرم هیچ کس همانند تو درخواست نکردند و به سوی تو می گرایم که هیچ کس به همانند تو نگرایید، تو جایگاه درخواست درخواست کنندگان و منتهای خواهش خواهش کنندگان هستی، از تو به بزرگ ترین و برترین و دست یافتنی ترین درخواست ها که برای بندگان شایسته است از تو بخواهند ای خدا ای رحمت گستر و نیز به اسمهای تو، اعم از اسم هایی که از آن آگاهم یا آگاه نیستم و به بهترین اسم ها و برترین اوصاف و به نعمت غیرقابل شمارش تو و به گرامی ترین و محبوب ترین و والاترین و نزدیک ترین اسم از لحاظ واسطه و پرپاداش ترین و زود اجابت شونده ترین اسم هایت و اسم نهان و اندوخته و زنده و پاینده و بزرگ ترین و والاترین اسم تو که آن

را دوست داری و بدان مهر می ورزی و از کسی که تو را بدان بخواند، خشنود می گردی و دعایش را مستجاب می کنی و درخواست کننده از خود را نومید نگردانی، از تو درخواست می کنم و نیز به همه اسم های تو که در تورات و انجیل و زبور و فرقان و به تمام اسم هایی که حاملان عرش و فرشتگان آسمان ها و انواع آفریده هایت مانند انبیا و صدیقان و گواهان و به حق گرایندگان به درگاهت که نزد تو مقرب هستند و به تو پناه می برند و به حق مجاوران خانه محترمت، از حاجیان و عمره به جا آورندگان و به پاکی ستایندگان و مجاهدان در راهت و به حق تمام بنده هایی که در خشکی یا دریا و در بیابان یا کوه ها، به عبادت تو می پردازند، درخواست می کنم. همانند کسی که نیازش سخت و گناهانش بسیار و جرمش بزرگ و کوشش و عملش اندک است، تو را می خوانم. همانند کسی که هیچ نگاه دارنده ای برای خویشتن و هیچ نیرو بخشی برای ناتوانی اش و هیچ آمرزنده ای برای گناهانش جز تو نمی یابد، در حالی که به تو می گریزد و پناه می آورد و تو را می پرستد، بی آن که خود را بزرگ بپندارد و گردنکشی کند و هراسناک و گرفتار و نادان است و به تو پناهنده شده است، تو را می خوانم. به سربلندی و بزرگی و شکوه و چیرگی و سلطنت و زیبایی و بخشش و کرم و به نعمت ها و حسن و جمال و به قدرت و بر آفریده هایت به هر چه اراده کنی، درخواست می کنم، ای پروردگار من، از روی بیم و آزمندی و هراس و گرایش و با افتادگی و اظهار دوستی و تضرع و اصرار و پافشاری و فروتنی، تو را می خوانم. معبودی جز تو وجود ندارد، یگانه ای و شریکی برای تو نیست. ای بسیار پاکیزه ای بسیار بی آلایش ای بسیار پاک، ای خدا ای خدا ای خدا، ای رحمت گستر ای رحمت گستر ای رحمت گستر، ای مهربان ای مهربان ای مهربان، ای پروردگار من ای پروردگار من ای پرودرگار من، به تو پناه می برم ای خدای یگانه و بی همتا و بی نیاز و تک و بزرگ و متعالی. به همه دعاهایی که به درگاهت کردم و به همه اسم های تو که همه پایه ها و ارکان تو را پر کردند، خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا بیامرز و بر من رحم کن و روزی افزون و بزرگت را بر من بگستران و ماه رمضان و روزه داری و شب خیزی و اعمال واجب و مستحب آن را از من بپذیر و مرا بیامرز و بر من رحم آور و از من بگذر و این ماه

رمضان را آخرین ماه رمضانی که برای تو روزه داشتم و تو را پرستیدم قرار مده و وداع من با آن را وداع رفتن از دنیا مگردان. خداوندا، بهترین عطایای خود از رحمت و آمرزش و خشنودی و هراس از تو را که به پرستندگان خود دادی، برای من واجب کن. و از کسانی بگردان که در این ماه از آتش جهنم آزاد نمودی و گناهان گذشته و آینده شان را آمرزیدی و برترین امید و آرزو را برای آنان واجب کردی، ای مهربان ترین مهربانان.

خداوندا، بازگشت به روزه داری و عبادت در این ماه را روزی ام کن و از کسانی قرار ده که در این ماه از حاجیان محترمت نوشتی و مقرر داشتی، حاجیانی که حجشان نیک و گناهشان آمرزیده و عملشان پذیرفته است. اجابت فرما اجابت فرما اجابت فرما، ای پروردگار جهانیان. خداوندا، گناهی برای من مگذار مگر این که آمرزیده باشی و نه خطایی جز آن که از بین برده باشی و نه لغزشی مگر این که نادیده گرفته باشی و نه وامی مگر آن که ادا نموده باشی و نه نیازی مگر این که به بی نیازی مبدل نموده باشی و نه اندوهی مگر این که گشوده باشی و نه فقری جز این که بر طرف نموده باشی و نه برهنگی مگر این که پوشیده باشی و نه بیماریای مگر این که شفا داده باشی و نه دردی مگر این که برده باشی و نه حاجتی از حوائج دنیا و آخرت جز آن که بر بهترین آرزو و امیدی که از تو دارم، برآورده باشی، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا دل های ما را بعد از هدایت منحرف مگردان و بعد از سربلندی خوارمان مگردان و بعد از بالا بردن پایین میاور و بعد از گرامی داشتن خوار و سبک مشمار و بعد از بی نیازی، نیازمندمان مکن و بعد از دادن، عطای خود را از ما باز مدار و ما را بعد از روزی بخشی محروم مکن و هیچ یک از نعمت هایی را که بر ما ارزانی داشتی و نیکوکاری هایت بر ما را به واسطه هیچ یک از گناهانی که از ما سرزده و سرخواهد زد، تغییر مده؛ زیرا بزرگواری و گذشت و تفضل تو گنجایش آمرزش گناهان ما را دارد، پس ما را بیامرز و از ما درگذر و به واسطه گناهانمان کیفر مکن، ای مهربان ترین مهربانان، خداوندا، در این مجلس کرامتی به ما ارزانی دار که بعد از آن دیگر مارا خوار نکنی و عزتی که بعد از آن دیگر ذلیل نگردانی و

عافیتی که بعد از آن دیگر گرفتارمان نکنی و بلندپایگی که بعد از آن دیگر ما را پایین نیاوری و شر همه سرکش های ستیزه جو و همه افراد نزدیک و دور و کوچک و بزرگ و شر همه جنبندگانی را که اختیارشان به دست تو است، از ما بگردان، به راستی که پروردگارم بر راه راست استوار است. خدایا، هر شک و تردید و انکار و نومیدی و شادمانی و خوشحالی مفرط و بیش از اندازه و خود بزرگ بینی و نمایاندن و شنواندن اعمال خود به دیگران و ستیزه جویی و نفاق و کفر و ناپارسایی و نافرمانی و هر چیز را که دوست نداری هر کس دوست تو است آن را داشته باشد، از تو می خواهم که از دلم بزدایی و به جای آن ایمان به خود و خشنودی به سرنوشت حتمی و وفا به پیمانت و هراس از خود و عدم تمایل به دنیا و گرایش به آن چه نزد تو است و اعتماد و آرامش به تو و توبه خالصانه بگذار. خدایا، اگر ما را به ماه رمضان آینده رساندی؛ و گر نه اجل ما را تا سال آینده به تاخیر بینداز تا در فراوانی و عافیت از جانب خود، به آن برسانی، ای مهربان ترین مهربانان، درود فراوان و رحمت و برکات خداوند بر حضرت محمد و خاندان او.

وداعی دیگر با ماه رمضان: در حدیثی از امام صادق علیه السلام که فرمودند: هر کس در آخرین شب ماه رمضان، با آن وداع نماید و بگوید: «خداوندا، این ماه رمضان را آخرین روزه ما در آن قرار مده. به تو پناه می برم از این که سپیده دم این شب بدمد و مرا نیامرزیده باشی.» پیش از آن که صبح بر او وارد شود، خداوند متعال او را می آمرزد و توفیق توبه و بازگشت به خود را به او روزی می کند.

دعای دیگر در وداع با ماه رمضان که آن را در کتاب های دعا یافتیم:

به نام خداوند رحمت گستر مهربان. ستایش خدا را که دانشمندان نمی توانند به دانش او برسند و نادانان نمی توانند او را که بردبار است به سبکی و خواری بکشانند و آفریدگان نمی توانند توصیف او را نیکو ادا کنند و آن چه در دل ها است بر او پنهان نمی ماند. آفریده ها را نه از روی اصل و نمونه و بدون رنج و ماندگی و آموزش، آفرید و آسمان های استوار را بدون یار و یاور برافراشت و زمین را بدون نیاز به پایه ها بر هوا گستراند. بدون آموزش دانست و بدون نمونه آفرید. آگاهی او از آفریده هایش پیش از پدید آوردن آن ها، همانند آگاهی او به آن ها بعد از پدیدآوردن آن ها

است. آفریده ها را به جهت شدت بخشیدن به تسلط خود و یا از بیم نابودی و کاستی، نیافرید و از آفریده هایش علیه مخالفی که با او ستیزه کند و یا همانندی که با او مشورت نماید، یاری نجست. سلطه او مرزی ندارد و سلطنتش پایان نمی پذیرد، بلکه به نور مقدس و پاک خود، پاکیزه است. نزدیک است و لذا برتر است، و بلندپایه است لذا نزدیک است. پس ستایش از آن اوست، ستایشی که از آسمانش به آن چه در برتری نهایتی برای آن نیست، منتهی گردد. کارهایش نیک و شکوهش بزرگ و برهانش آشکار است. پس ستایش او را به اندازه سنگینی کوه ها و به شماره آب و خاک و آن چه دیده می شود و یا نمی شود. ستایش خدا را که وجود داشت آن گاه که نه زمینی گسترده بود و نه آسمانی بنیاد شده بود و نه کوه ها استوار بودند و نه آفتاب و ماه در حرکت بودند و نه شب تاریک می کرد و نه روز روشن می کرد و او به ستایش خود از ستایش دیگران اکتفا کرد. ستایش خدا را که به تنهایی خود را ستایش نمود و به آن فرا خواند. پس او سرپرست و پدید آورنده و آفریننده و بخشنده ستایش است. فرمان راند و چیره گردید، و حکم کرد و دادگری نمود، و پرتو افکند و روشن کرد. او پناهگاه و جایگاه استقرار ستایش است و آغاز ستایش از او و منتهای آن به او است. ستایش را برای خود خالص گردانید و از ستایش کنندگان خشنود گردید. از این رو، او یگانه بدون انتساب و جاودانه بدون مدت، و یگانه در نیرومندی و تک در قدرت است و پیوسته سلطنت او بزرگ و بخشش او قدیمی و گفتارش مهربان و اسمایش آشکار است و بعد از آفرینش، از بندگانش به همین خشنود است که بگویند: {ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است.}

ستایش خدا همانند همه آفریده ها و به وزن آن ها و چندین برابر غیرقابل شمارش بر تمام نعمت هایش و در برابر این که ما را هدایت نمود و عطا کرد و به بخشش خود ما را بر روزه داری در این ماه نیرومند گردانید و شب خیزی پاسی از شب های این ماه را به ما ارزانی داشت و آن چه را که با اعمال خود شایسته و مستحق آن نیستیم، عطا کرد. پس ستایش از آن اوست، خداوندا پروردگارا، تو در این ماه بر ما منت نهادی که لذت های خود را ترک گوییم و از خواهش های نفس خود بپرهیزیم و این منت تو بر ما است، نه منت ما بر تو. پروردگارا، بزرگ ترین

کارها از میان دو کار، لاغری جسم و خستگی تن ما نیست، بلکه بزرگ ترین کارها و سخت ترین مصیبت ها بر ما، این است که با محرومیت از این ماه بیرون آییم. در حالی که طمع ما نومید گردد و گمان ما به واقعیت نپیوندد. پس ای خدا، ما برای تو روزه داشتیم و وعده ات را تصدیق نمودیم و از فرمانت پیروی کردیم و به سوی تو گراییدیم، بهره ما را محرومیت و پاداشمان را نومیدی قرار مده، زیرا اگر ما را محروم کنی، ما به خاطر کار زشت و خطاهای بسیار خود مستحق این هستیم، ولی اگر ای پروردگار ما، از ما درگذری و خواسته هایمان را برآوری ای مولای ما، تو شایسته این هستی؛ زیرا چه بسیار از گناهان ما که با گذشت خود استقبال نمودی و هنگامی که مستحق کیفرت بودیم، ما را دریافتی و هنگام ارتکاب گناهان با گذشت و پوشش پاداش دادی. تو ما را ناتوان و سست و دارای گناهان فراوان و بازگشت به گناهان شناختی و ما تو را به گذشت و عفو شناختیم. پروردگارا، پس گذشت خود را بر ما ارزانی دار، ای بزرگوار؛ که مصیبت ما بزرگ و افسوس ما بر جدایی از این ماه بسیار است، ماهی که آرزوی ما در آن بزرگ بود و بر ما پنهان ماند که با چه حالی از آن جدا شدیم، و با کدامین توشه از آن بیرون آمدیم؛ آیا با محرومیت به واسطه کردار زشت خود، یا با عطای فراوانت به واسطه بخشش تو، ای مولی و سرور ما؟ پس درود بر ماه روزه که امید بزرگ به او بسته بودیم.

اگر مصیبت خود به واسطه جدایی این ماه صیام، که در کوشش خود در آن کم گذاشتیم را می فهمیدیم، سخت اندوهگین می شدیم و بر عدم کوشیدن در آن، بسیار حسرت می خوردیم. خداوندا، پس پاداش ما را از این ماه رمضان، آمرزش و رحمت خود قرار ده. پروردگارا، اگر در این ماه بر ما را رحم کردی، همین گمان و آرزوی ما به تو است و همین خواسته را از تو داریم، پس بر خشنودی خود از ما بیفزا، و اگر به واسطه گناهانمان از این ها محروم داشتی، ای پروردگار من، از هم اکنون گروه ما را متفرق مکن تا این که به آزادی ما از آتش جهنم گواهی دهی و بیشتر از آن چه آرزو کردیم، به ما عطا کن و بیش از خواسته ما به ما بیفزا و این ماه را ایمنی ما از عذابت و مصونیت از گناه تا زمانی که پاینده داشتی، قرار ده و اگر به ماه رمضان دیگر رساندی، بدون بازگشت حتی به یک مورد از امور ناخوشایند و مخالفت با یک

مورد از آن چه دوست داری، ما را به درک ماه رمضان آینده برسان، سپس آن را برای ما مبارک گردان و ما را از نیکبخت ترین اهل آن قرار ده. و اگر پیش از آن، عمرمان به پایان رسید، بهشت را جایگاه بازگشت و انتقال ما قرار ده و این ماه رمضان را سبب ایمنی از بیم هایی که بر ما وارد می شود بگردان و بیرون آمدن ما را برای نماز عید و گردآمدن در آن جا را، بیرون آمدن از همه گناهان و ورود به رحمت های فراوان خود قرار ده و ما را از آبرومندترین روی آورندگان و نزدیک ترین نزدیکی جویندگان و کامیاب ترین کسانی که از تو درخواست نمودند و عطا کردی و به درگاهت دعا کردند و دعایشان را مستجاب نمودی، بگردان و از نمازگاه مان برگردان، در حالی که گناهان گذشته ما را آمرزیدی و در مقداری که از عمرمان باقی مانده است، از گناه نگاه داشتی و خواسته هایمان را برآوردی و همه خیرهای دنیا و آخرت را به ما عطای کردی. آن گاه هرگز ما را به سوی گناه و معصیت باز مگردان و هیچ گاه روزیای را که ناخوشایند تو است، روزی ما مکن و در حلال برای ما فراخی و گستردگی قرار ده.

خداوندا، به پیامبر اجابت کننده و گرامی خود که به واسطه خیرخواهی بی آلایش و شدت مهرورزی نسبت به امت خود و رساندن پیام های تو و شکیبایی برای ذات تو و مهربانی بر بندگان مومن تو، محبت او در دل امت و پیروان او که خالصانه او را دوست می دارند، جا کرده است پاداش ده. خدایا، برترین پاداشی را که به پیامبری در رابطه با امتش دادی، به او عطا کن و تو و فرشتگانت به شماره سخنان کاملت بر او درود فرستید و به بالاترین درجه ها و والاترین طبقات بهشت، آن جا که پیشینیان و نسل های متاخر بر او رشک می برند، بالا بر و چهره های ما را به واسطه نگریستن به او در بهشت هایت بر افروخته گردان و چشم هایمان را روشن کن و از حوض او چنان سیرابمان کن که بعد از آن دیگر هیچ تشنگی و بدبختی وجود نداشته باشد و به روح او از ما درود و سلام برسان، در حالی که به تبلیغ و خیرخواهی او گواهی می دهیم.

خدایا، و نیز بر تمام پیامبران و فرستادگانت درود فرست و به روح آنان از ما سلام و گواهی ما را مبنی بر خیرخواهی و تبلیغ آنان، به آنان برسان و نیز بر همه

فرشتگانت درود فرست و به پیامبر ما برترین پاداش را عطا کن. خدایا، ما و همه مردان و زنان مومن، از زنده و مرده را که ما را به دنیا آوردند، بیامرز و آسودگی و رحمت و روشنایی و آمرزش خود را بر گذشتگان مومن ما وارد کن. خدایا، لشکریان مسلمان را یاری کن و اسیران مسلمان را رهایی بخش و پاداش آنان را بهشت های پرنعمت قرار ده. خدایا، دوری را برای حاجیان خانه محترم و عبادت کنندگان در آن، از بین ببر و اندوه آنان را آسان کن و در حالی که از کار های نیک مغتنم می شوند و گناهانشان آمرزیده می شود، بازگردان و برای هر کس از امت محمد صلی الله علیه و آله که حج را واجب نمودی، این ها را آسان کن و واجب آنان را ادا کن و بپذیر، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان. خداوندا، و نیز اندوه اندوهگینان امت احمد را بگشا و نیز اندوه هر کس از آنان که دچار غم یا اندوه یا گرفتاری یا بیماری است را برطرف کن و پاداش بزرگ به آنان عطا کن. خدایا، و نیز همان گونه که از تو درخواست نمودم، این دعاها را در حق من و همه مردان و زنان مومن به اجابت رسان و آنان را در دعاهای شایسته ما و ما را در دعاهای شایسته آنان شریک گردان. خداوندا، ما را سبب برکت برای همدیگر قرار ده. خدایا، هر چه از امور خیر از تو درخواست نمودیم یا ننمودیم، به ما عطا کن و هر چه از بدی ها به تو پناه بردیم یا نبردیم، به رحمت خود در پناه خود در آور و نیکی دنیا و آخرت را به ما عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار. خدایا، خیر دنیا و آخرت را برای ما گردآور و از شر آن دو در پناه خود در آور، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای دیگر در وداع با ماه رمضان که در نسخه ای کهن به خط الرضی الموسوی یافتیم:

خداوندا، به محبوب ترین دعاهایی که به درگاهت شد و مورد پسندترین چیزهایی که به واسطه آن ها از محمد و اهل بیت او سلام بر او و آنان، خشنود گردیدی، از تو خواهانم که بر او و آنان درود فرستی و آخرین وداع من با این ماه را وداع رفتن از دنیا و آخرین عبادتت قرار مده و به درک شب قدر موفق گردان و آن را برای ما بهتر از هزار ماه قرار ده. همراه با دو چندان کردن پاداش و اجابت دعا و آمرزش گناهان با خشنودی پروردگار.

دعای وداع دیگر در پی دعای گذشته: خدایا، از تو خواهانم ای پدیدآورنده پدیدآمده ها و ای تصویرگر آفریده ها و ای آفریننده آسمان و ای معبود باقی ماندگان و درگذشتگان و ای کسی که آسمان را برافراشتی و زمین را گستراندی و به این که ارواح از دنیا رفتگان را به قدرت و تسلط خود بر بندگان و کنیزان خوارت بر می انگیزانی و به این که همه مردگان را بر می انگیزی و زندگان را می میرانی و مردگان را زنده می کنی تو پروردگار شعری و منات، آن سومین بت هستی، خواستارم بر حضرت محمد و اهل بیت او درود فرستی، درودی که مورد پسند تو باشد و به مقام حضرت محمد و منزلت اهل بیت او، در این ماه مبارک، خردورزی و تقوا و شکیبایی در برابر بلا و یاری کردن علیه آن چه که برای ما مقرر داشتی، روزی مان کنی و ما را از اهل عافیت و گرفتار نشدگان قرار ده و یقین تقواپیشگان و اعمال خردمندان را به ما ارزانی دار؛ زیرا تو ای معبود من، از درماندگی من هنگام بلا آگاهی، پس در این ماه که برکت آن را بزرگ قرار دادی، دعایم را مستجاب کن و ای معبود من، مرا در دین و دنیا و آخرت با کسانی که به دوستی می گیرم، قرار ده و به کسانی از انکار کنندگان از اهل دنیا که در گذشتند ملحق مکن و در هر عافیت و بلا و گرفتاری و فراخی، با حضرت محمد و اهل بیت او که درود بر او و آنان، قرار ده و در آن روز که مردم در اول روز محشور می گردند، با آنان محشور کن و به مقام حضرت محمد و منزلت اهل بیت او، عذاب آخرت و رسوایی و ناداری و نیازمندی و گرفتاری دنیا را از من برگردان، ای مولای ما، ای ولی نعمت ما، اجابت فرما اجابت فرما ای پروردگار من. سپس بر حضرت محمد و اهل بیت او سلام بر او و آنان، صلوات بفرست و حوایج خود را بخواه، ان شاء الله برآورده می شود.

دعای وداع دیگر که آن را در کتاب های دعا یافتیم: ستایش خدا را در برابر نعمت های آشکار و عطاهای نیکو و زیبای او و برای این که ما را بر کرامت و تفضل خود ویژه گردانید و در برابر نعمت هایی که به ما عطا کرد و برای سپری شدن این ماه مبارک، در حالی که روزه داری و شب خیزی که در آن بر ما واجب نمود، از طرف ما ادا کرد. از تو خواهانم بر حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او که پلیدی را از آنان زدودی و به نحو شایسته پاکیزه گردانیدی، درود فرستی و این ماه را از ما

بپذیری و پاداش مخصوص آن را به ما ارزانی داری و روزی کنی و ثوابی را که در آن آرزومند و امیدواریم، به ما عطا کنی و اعمال ما را پاکیزه گردانی و نیکوکاری ما را بپذیری؛ زیرا تو سرپرست همه نعمت ها هستی و گرایش همه به بخشش و کرم توست، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

فصل: بدان که در برخی از دعاهای وداع گذشته، چنین ادعا می کنی که من از جدایی و رفتن ماه رمضان اندوهناک شدم و تفضل و عطایای از دسته رفته آن، مرا به درد آورد، پس باید برای تصدیق دعا، نشانه های آن به صورت اندوه و گرفتاری از چهره ات نمایان گردد. بنابراین، مواظب باش که آخرین روز ماه رمضان را با سخن دروغ در گفتار و نارسایی و کاستی در کردار، به پایان نبری. یکی از وظایف شیعه امامیه، بلکه از وظایف امت محمدی صلی الله علیه و آله این است که در این اوقات، احساس تنهایی نماید و در چنین مواقعی بر روزگار دولت حضرت مهدی که جدش حضرت محمد، بهترین درودها بر آن دو، مژده و نوید قدوم او را داد، غصه بخورند که از دستشان رفت؛ امامی که اگر ظهور می کرد، به واسطه او به نیکبختی ها دست می یافتند. تا خداوند جلّ جلاله آنان را نسبت به ملوکشان که وسیله سعادت آنان در دنیا و روز تحقق وعده عذاب الهی هستند، صمیمی و باوفا ببیند و مضمون این شعر را با خود بگویند که: «هر چه در این سرزمین چشم خود را به این طرف و آن طرف می گردانم. چهره های دوستان خود را که جویای آن ها هستم، نمی بینم.»

زیرا مصیبت عدم ظهور او بر دین داران، از مصیبت از دست رفتن ماه رمضان بزرگ تر است. آیا اگر انسان پدر مهربان یا برادری را که پشتیبان صمیمی او است یا فرزندی را که نیکوکار و همدم او است، از دست بدهد، از فقدان او احساس تنهایی نمی کند و برای دوری او دردمند نمی شود؟ در حالی که بهره بردن از این ها کجا و بهره مندی از حضرت مهدی جانشین خاتم انبیا و عیسی فرزند مریم در ولایت و نماز و از بین برنده گرفتاری ها و به سامان آورنده امور در همه موجودات زیر آسمان، کجا.

شایسته است جزو آخرین ملاطفت ها و درخواست رحمت ها از خداوندی که مالک نعمت انسان است، این باشد که در روایت امام صادق علیه السلام آمده است:

وقتی ماه رمضان فرا می رسید، حضرت علی بن حسین علیهما السلام هرگز غلامان و کنیزهای خود را تأدیب نمی کرد. هر گاه غلام یا کنیزی تخلف می کرد، آن را با نام و تاریخ یادداشت می کرد و او را تنبیه نمی کرد و تا اینکه جمع می شد، و وقتی شب آخر ماه رمضان فرا می رسید، همه را فرا می خواند و گرد خود جمع می کرد و نوشته ای را که یادداشت نموده بود در می آورد و به آن ها نشان می داد و هر کدام را به نام صدا می کرد و او می گفت: بله، ای پسر رسول خدا. تا این که یادداشت به آخر می رسید و بدین سان از همه اقرار می گرفت، سپس در میان آن ها به پا می خواست و می فرمود: با صدای بلند بگویید: ای علی بن حسین، همان گونه که تو تمام اعمال ما را به شماره درآوردی، پروردگار تو نیز تمام اعمال تو را به شماره درآورده است و نزد او نوشته ای است که علیه تو به حق می گوید و هیچ یک از اعمال تو، اعم از کوچک و بزرگ را فرو نمی گذارد و همه را به شماره در می آورد و همان گونه که ما اعمال خود را نزد تو حاضر یافتیم، تو نیز تمام اعمالت را نزد او حاضر خواهی یافت، پس همان طور که امید داری فرمانروای مطلق تو را عفو کند، ما را عفو کن و از ما درگذر و همان گونه که دوست داری پادشاه مطلق تو را عفو کند، ما را عفو کن که او را بسیار بخشاینده و مهربان و آمرزنده خواهی دید و پروردگار تو به هیچ کس ستم نمی کند. همان گونه که نزد تو نوشته ای است که علیه ما به حق سخن می گوید و هیچ یک از اعمال ما، از کوچک و بزرگ را رها نکرد و همه را به شماره در آورد. ای علی بن حسین، ایستادن خود به حالت خاکساری در پیشگاه پروردگارت را به یادآور، دادگری که به اندازه یک دانه خردل به هیچ کس ستم نمی کند و آن را به همان صورت در روز قیامت حاضر می سازد و خداوند بر حسابرسی و گواهی دادن کافی است. پس ما را عفو کن و از ما در گذر، تا آن فرمانروا، تو را عفو نماید و چشم پوشی کند، زیرا او می فرماید: {و باید عفو و چشم پوشی کنند. آیا دوست ندارید که خداوند شما را بیامرزد.} امام سجاد علیه السلام این سخنان را خطاب به خود می گفت و به غلامان و کنیزان خود تلقین می کرد تا آن ها نیز او را با این سخنان مورد خطاب قرار دهند و در این مدت در میان آن ها ایستاده بود و ناله می کرد و به درگاه خدا عرض می کرد: پروردگارا، به ما دستور دادی که از کسانی که به ما ستم

کردند بگذریم. ما به خود ستم کردیم و همان گونه که دستور دادی، از کسانی که به ما ستم کردند، گذشتیم، پس تو نیز از ما گذشت کن، زیرا تو سزاوارتر از ما و از تمام دستور داده شدگان به عفو و گذشت هستی و نیز به ما دستور دادی که هیچ درخواست کننده ای را از در نرانیم و اینک ما با حال گدایی و بیچارگی به درگاهت آمدیم و بر آستانه و درگاه تو رحل اقامت افکندیم و بخشش و نیکی و عطایای تو را خواهانیم، پس بر ما منت نه و ما را نومید مکن، که تو از ما و تمام دستور داده شدگان سزاوارتری. معبودا، کرم نمودی، پس کرامتت را شامل حال من نیز بکن، زیرا من از گدایان درگاه توام؛ و نیکی خود را ارزانی داشتی، پس مرا نیز با کسانی که به آن ها بخشش نمودی جمع کن، ای کریم. سپس رو به غلامان خود می کردند و می فرمودند: از شما گذشتم. آیا شما نیز از من و بدرفتاری من با خود گذشتید، زیرا من مالک بد، پست، ستمگر، و مملوک پادشاه کریم، بخشنده، دادگر، نیکوکار و تفضل کننده هستم و آنان پاسخ می دادند: ای آقای ما، ما در گذشتیم، اگر چه شما هیچ بدی به ما نکردید. آن گاه خطاب به آنان می فرمودند: بگویید: خدایا از علی بن حسین گذشت کن، همان طور که او از ما گذشت و او را از آتش جهنم آزاد کن، همان گونه که او ما را آزاد کرد و آن ها این سخنان را می گفتند، آن گاه آن حضرت به درگاه الهی عرض می کرد: خدایا، استجابت کن، ای پروردگار جهانیان، سپس به آنان می فرمودند: به هر جا خواستید بروید، من از شما گذشتم و شما را آزاد کردم، به امید این که خدا از من بگذرد و آزادم کند و بدین سان همه را آزاد می نمود.

و در روز فطر به آنان جایزه می داد و آنان را از این که به سوی مردم دست دراز کنند، بی نیاز می کرد و پیوسته در هر سال در آخرین شب ماه رمضان، بیست تن و یا اندکی کمتر یا بیشتر را آزاد می کردند و می فرمودند: خداوند متعال در هر یک از شب های ماه رمضان هنگام افطار، هفتاد هزار هزار نفر را که مستوجب آتش هستند، از آتش جهنم آزاد می کند و در آخرین شب ماه رمضان، به تعداد تمام افرادی که در کل ماه آزاد نمود، از آتش جهنم آزاد می کند. از این رو، دوست دارم خداوند ببیند که من نیز بردگانی را که در دنیا مملوکم بودند، آزاد کردم، به امید این که خدا مرا از آتش جهنم آزاد کند.

و بدین ترتیب هیچ خادمی را بیش از یک سال نگاه نمی داشت و از هیچ خادمی بیش از یک سال کار نمی کشید و وقتی برده ای را در اول یا وسط سال می خرید، شب عید فطر آزاد می کرد و در سال دوم افراد دیگری را جانشین آن ها می کرد و بدین ترتیب آن ها را نیز در شب عید فطر سال آینده آزاد می کرد و پیوسته چنین عمل کرد تا این که به خداوند متعال پیوست. بردگان سیاه را می خرید در حالی که هیچ نیازی به آن ها نداشت و آنان را به عرفات می برد و فقط شکاف ها را با آن ها پر می کرد و وقتی از عرفات باز می گشت، دستور آزادی آنان را می داد و جایزه هایی از اموال خود به آنان می بخشید.

مؤلف: یکی از وظایف این شب آن است که اعمال آن به همان صورت که در شب اول ماه رمضان گفتیم، به پایان برده شود. و نباید آن دستور را سبک شماری یا از آن روی بگردانی.

ص: 261

باب نهم : آنچه متعلق به مناسبتهای ماههای سال عربی است و نظایر آن

مؤلف: بسیاری از مطالب این باب را در لابلای بیشتر جلدهای این کتاب آوردیم، با این وجود، باید برخی از مطالب را ذکر کنیم، این باب را به سبب فوائد و منفعتهای زیاد آن و همچنین نیاز مردم به آگاهی از اعمالی متناسب با روزهای شادی و اندوه گردآوردیم تا به مقتضای شادی و اندوه، این اعمال را انجام دهند، و از این رو است که بسیاری از علما - رضی الله عنهم - در این زمینه، کتابهای فراوانی نگاشتهاند.

1. از جمله آن مطلبی است که به خط محمد بن علی الجبعی - ره - به نقل از خط شیخ - قدس الله روحه - یافتم که گفته بود: آن را از روی کتابی در خزانه شریف مرقد امام کاظم علیه السلام نوشتم:

روز هفدهم شوال، روزی است که واقعه ردّ الشمس اتفاق افتاد. روز چهاردهم ذی الحجه، روز بخشیدن فدک به حضرت زهرا علیها السلام و روز هفتم ذی الحجّه، روز زینت، و در نهم ذی الحجه، حضرت عیسی علیه السلام متولد شد و گویند معراج نیز در این روز رخ داد و در همین روز است که در همه خانهها به جز در خانه امیرالمؤمنین علیه السلام به روی مسجد بسته شد و در روز دوازدهم ذی الحجه رسول خدا صلی الله علیه و آله با علی پیمان اخوت بست و در روز هجدهم ذی الحجه، در ملأ عام علی علیه السلام را جانشین خود معرفی نمود، پاداش روزه این روز برابر با پاداش روزه یک عمر دنیا است. در این روز، عثمان کشته شد، و روز دوشنبه بود و در روز بیست و یکم این ماه توبه آدم نازل شد. که روز مباهله نیز می

باشد و روایت شده، روز البساط - دحو الأرض - نیز هست، در بیست و چهارم ذی الحجّه، حضرت علی علیه السلام در بستر رسول خدا صلی الله علیه و آله خوابید، و در روایت است، این روز، روز مباهله است، و نیز گفته شده است که روز بیست و هفتم ذی الحجّه، دحو الارض است. روزه روز بیست و نهم ذی الحجه یعنی آخرین روز سال مستحب است، پس روزه بگیر تا بر تو گواهی دهد.

در روایت است که ادریس در روز اول محرم وارد بهشت شد و در روز دهم محرم، موسی بن عمران، یحیی بن زکریا و مریم بنت عمران متولد شدند.

گفته شده: برای روز نهم ربیع الاول نماز و دعاهایی وارد شده است، هر کس در این روز انفاق کند، خداوند گناهان او را میبخشد و اطعام همنوعان و سعی در شاد کردن آنان و خرج کردن در این روز و پوشیدن لباسهای نو، شکرگزاری خداوند و عبادت او، در این روز مستحب است، زیرا در این روز، اندوه و ناراحتیها دور میشوند و روایت شده که روزه در اعمال آن وارد نشده است.

در چهاردهم ربیع الاول، یزید به درک واصل شد و گفته میشود، در سال شصت و چهار هجری قمری یعنی سه سال بعد از شهادت امام حسین صلوات الله علیه هلاک شد.

چهار شب سال دارای فضیلت بسیار بوده و نماز و دعا در آن توصیه شده است که عبارتند از: شب عید فطر، شب عید قربان، شب نیمه شعبان و شب اول ماه رجب. در غیر این روایت، شب بیست و چهارم ذی الحجه، همان شبی که حضرت علی علیه السلام در بستر پیامبر صلی الله علیه و آله خوابید، نیز دارای فضیلت بسیار است و شبزندهداری و نماز و دعا در آن توصیه شده است. در غیر از این روایت هم بر فضیلت این شب و احیا و نماز و دعا در آن، بسیار سفارش شده است و این که از خدا درخواست کمک کند.

2. مؤلف: در کتاب حج، باب علل حج و آداب آن، برگرفته از تفسیر علی بن ابراهیم(1)

به نقل از امام صادق علیه السلام در حدیثی خواهد آمد: حضرت آدم در

1- . ر. ک به تفسیر علی بن ابراهیم: 37

اولین روز از ذی القعده از بهشت اخراج شد و جبرئیل با او روز ترویه از مکه خارج شد و به او دستور داد غسل کند و محرم شود و جبرئیل در روز هشتم ذی الحجه که همان روز ترویه است، او را به منی برد و شب را در آنجا بیتوته نمود و صبح هنگام او را به عرفات برد و باقی آداب حج را به جا آورد.

3. شیخ رضی الدین علی برادر علامه در کتاب العدد القویه از امام باقر علیه السلام نقل کرد: حضرت قائم علیه السلام در روز شنبه و عاشورا یعنی روزی که حسین علیه السلام کشته شد، ظهور میکند.

4. دعائم الاسلام: از جعفر بن محمد علیهما السلام روایت است، از امام علی علیه السلام سؤال شد: برترین فضیلتهای شما کدام است؟ فرمودند: برترین فضیلت من آن چیزی است که من در آن دستی نداشتهام، سپس فضیلتهای فراوانی را ذکر کرد، از جمله آنها عبارت است از اینکه زمانی که خداوند به پیامبر صلی الله علیه و آله وحی نمود تا از مشرکین برائت بجوید، ایشان ابوبکر را به سوی اهل مکه فرستادند و هنگامی که ابوبکر خارج شد، جبرئیل نازل شد و گفت: ای محمد، فقط علی علیه السلام میتواند این پیام را از طرف تو ابلاغ نماید، پس پیامبر صلی الله علیه و آله مرا فرا خواندند و دستور دادند تا بر شتر ایشان (عضباء) سوار شوم و خود را به ابوبکر برسانم و ابلاغ را از او بگیرم، من نیز چنین کردم. ابوبکر گفت: مرا چه شده؟ آیا من مورد خشم خداوند و رسول او قرار گرفتم؟ گفتم: نه، بلکه جبرئیل بر پیامبر نازل شد و فرمود: فقط شخصی که از او باشد باید این پیام را ابلاغ کند.

جعفر بن محمد علیهما السلام فرمودند: علی علیه السلام ابلاغ را گرفت و به سوی مکه تاخت و در بعد از ظهر روز عید قربان آن را خواند: {بیزاری است از جانب خداوند و رسول او به کسانی از مشرکان که با آنها پیمان بسته اید، اکنون چهار ماه در این سرزمین بگردید ولی بدانید که شما نمی توانید از سلطه خدا خارج شوید و بدانید که خدا رسوا کننده کافران است.} که شامل بیست روز از ماه ذی الحجه، ماه محرم و صفر و ماه ربیع الاول و ده روز از ماه ربیع الآخر میشود. و فرمود: مرد عریان و زن عریان و نیز مشرک، نباید به طواف کعبه بپردازد، بدانید هر کس نزد

رسول خدا صلی الله علیه و آله عهد و پیمانی دارد، مدت آن همین چهار ماه است و حدیث را تا آخر ذکر کرد.(1)

5. سپس بدان، شیخ رضی الدین علی بن یوسف بن المطهر الحلی برادر علامه، در کتاب «العدد القویه لدفع المخاوف الیومیه» که قبلاً اسم آن ذکر شد، مناسبتهای هر روز و هر شب این ماهای عربی را بر اساس آنچه بر آن وقوف یافته که دارای ظرافت و لطافت و شرافت بوده را آورده است. البته همان طور که گفتیم، فقط نیمه دوم آن را پیدا کردیم و از این رو به مناسبتهای روز پانزدهم به بعد، به صورت خلاصه اکتفا کردیم و مناسبتهای روزهای پیشین آن را ذکر نکردهایم.

شیخ رضی الدین در این کتاب در مناسبتهای روز پانزدهم میفرمایند:

در کتاب تاریخ مفید آمده است: در نیمه ماه رمضان، در سال جنگ بدر یعنی هجده ماه بعد از هجرت، ولادت مولایمان ابی محمد حسن بن علی علیه السلام است. کتاب «دلائل الامامه»، ولادت ایشان را پانزدهم رمضان سال سوم هجری، آورده است، و کتاب الحجه، ولادت امام علیه السلام را ماه رمضان و سال جنگ بدر و سال دوم هجری نقل کرده است. و روایت است: ایشان در سال سوم هجری در مدینه چشم به جهان گشودند. تاریخ ولادت ایشان در کتاب «تحفه الظرفاء» و کتاب «الذخیره» نیمه رمضان سال سوم هجری است و در کتاب «المجتبین فی النسب» آمده است: حسن علیه السلام در ماه رمضان سال سوم هجری در شهر مدینه و نوزده روز قبل از جنگ بدر، دیده به جهان گشود. و کتاب «التذکره» نیز ولادت حسن بن علی علیهما السلام را در نیمه رمضان سال سوم هجرت نقل کرده است.

و در این سال است که جنگ احد در گرفت. پیامبر صلی الله علیه و آله با هزار سرباز و مشرکان با سه هزار سرباز به پیکار آمدند، و در این جنگ، حمزه بن عبدالمطلب توسط سلاحی کوتاه تر از نیزه که وحشی، برده جبیر بن مطعمه به سوی او پرتاب کرد، کشته شد، در کتاب «موالید الائمه» علیهم السلام آمده است: مولایمان امام حسن علیه السلام در ماه رمضان سال دوم هجری، همان سالی که جنگ بدر

1- . دعائم الاسلام 1 : 340، 341

روی داد، به دنیا آمدند، و در روایتی دیگر، سال سوم هجری را نقل کردهاند، و نیز گفته شد، ولادت ایشان، روز سهشنبه نیمه ماه رمضان و سال سوم هجری در مدینه و همزمان با فرمانروایی یزدگرد بن شهریار بود.

«تاریخ المفید»، نیمه ماه جمادی الاولی از سال سی و شش هجری را روز فتح بصره و نزول یاری خداوند بر امیر مؤمنان علی بن ابیطالب علیه السلام ذکر کرده است، کتاب التذکره، شروع خلافت معاویه را در این سال آورده است، و در همین سال است که جاریه بن قدامه السعدی با علی علیه السلام در بصره بیعت کرد، ولی عبدالله بن عامر زیر بار آن نرفت و زبیر هم در این سال به مکه رفت. جنگ جمل در روز پنج شنبه، پنجم جمادی الثانی در گرفت و طلحه در آن کشته شد. و در این سال، معاویه به خاطر جنگ با علی علیه السلام، اموالی به روم فرستاد و با آن ها صلح کرد.

کتاب «تاریخ شیخ مفید»، نیمه جمادی الاولی سال سی و شش هجری را روز ولادت مولایمان ابو محمد علی بن حسین زین العابدین علیه السلام آورده است و این روز بسیار گرامی و بابرکت است و مستحب است این روزه به روزه و انجام کارهای خیر سپری شود. کتاب «الدّر»، تاریخ ولادت ایشان را سال سی و هشت هجری در شهر مدینه آورده است و نیز کتاب موالید الائمه، ولادت ایشان را دو سال قبل از شهادت جدشان امیر مؤمنان علیه السلام و در روایت دیگر، آن را شش سال قبل از شهادت ایشان آورده است. کتاب الذخیره، ولادت امام علیه السلام را سال سی و شش هجری و در روایتی، سی و هشت هجری ذکر کرده است، و کتاب الارشاد و کتاب الحجه، ولادت ایشان را [در مدینه و سال سی و هشت](1)

هجری نقل کرده اند. ولادت ایشان در کتاب «المصباح»، نیمه جمادی الاولی سال سی و شش هجری است و در روایتی، آن را به روز پنج شنبه، هشتم شعبان نسبت دادهاند و نیز در روایت است: ولادت ایشان در هفتم شعبان سال سی و هشت هجری در مدینه و در دوران خلافت امیر مؤمنان علیه السلام بود. کتاب التذکره، ولادت علی بن حسین

1- . مطلب میان علامت را از کتاب ارشاد مفید آوردیم:237.

زین العابدین علیه السلام را سال سی و هشت هجری، همان سالی که محمد بن ابی بکر در مصر کشته شد، نقل میکند.

بدین ترتیب، سخن ایشان در وقایع روز پانزدهم به پایان رسید و بی آنکه به مناسبتهای روز شانزدهم اشاره فرماید، وارد روز هفدهم می شود:

در تاریخ المفید آمده است، سرور و مولای ما رسول خدا صلی الله علیه و آله در سپیدهدم روز جمعه هفدهم ربیع الاول در عام الفیل دیده به جهان گشودند. این روز بسیار گرامی و با برکت است، و مستحب است که با روزه و صدقه دادن و کارهای خیر و شاد کردن مؤمنان سپری شود.

در کتاب «أسماء حجج الله» آمده است: رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب هفدهم ربیع الاول عام الفیل، چشم به جهان گشودند و کتاب المصباح آن را در سپیده دم روز جمعه مطابق با هفدهم ربیع الاول عام الفیل روایت کرده است.

در کتاب الحجه چنین آمده است: رسول خدا صلی الله علیه و آله در ظهر روز جمعه مطابق با دوازده ربیع الاول عام الفیل، پا به عرصه وجود نهادند و البته در روایتی دیگر، آن را در سپیدهدم و چهل سال قبل از بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله نقل کردهاند. مادر ایشان در ایام تشریق در جمره الوسطی ایشان را باردار بودند. در کتاب الدّر آمده است: صحیح آن است که ایشان در سپیدهدم روز جمعه مطابق با هفده ربیع الاول و پنجاه و پنج روز بعد از هلاکت اصحاب فیل، دیده به جهان گشودند.

اهل تسنن، ولادت پیامبر صلی الله علیه و آله را در روز دوشنبه، هشتم یا دهم ربیع الاول، و هفت سال قبل از به پایان رسیدن فرمانروایی انوشیروان ذکر کردهاند. گفته میشود، در روزگار فرمانروایی هرمز بن انوشیروان بوده است. طبری ولادت ایشان را در چهل و دومین سال از فرمانروایی انوشیروان ذکر میکند که همین صحیح است. زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «من در دوران انوشیروان، فرمانروای عادل به دنیا آمدم.» که برابر با بیستم شباط (فوریه) از ماههای رومی است.

در کتاب موالید الائمه علیهم السلام، آمده است: پیامبر صلی الله علیه و آله ظهر - زوال - روز جمعه و در روایتی سپیدهدم آن، مطابق با هفدهم ربیع الاول عام

الفیل، چهل سال قبل از مبعث، چشم به جهان گشودند. مادرشان ایشان را در ایام تشریق و در جمره الوسطی باردار بودند و گفته شده، ولادت ایشان در روز دوشنبه، پایان روز سیزدهم ربیع الاول سال نهصد و هشت اسکندر در شعب ابی طالب در دوران فرمانروایی انوشیروان میباشد.

در کتاب «المناقب» آمده است: مولایمان جعفر بن محمد الصادق علیه السلام، در مدینه و در سپیده دم روز جمعه و به روایتی روز دوشنبه هفدهم ربیع الاول سال هشتاد و سه هجری دیده به جهان گشودند. برخی آن را سال هشتاد و شش هجری آوردهاند. کتاب الکافی، الارشاد، موالید الائمه، الدّر و در کتابی کهن، ولادت ایشان را در سال هشتاد و سه آوردهاند. و در روایتی دیگر آن را روز دوشنبه هفدهم ربیع الاول سال هشتاد و سه هجری در مدینه و دوران خلافت عبدالملک مروان ذکر کردهاند.

شیخ رضی الدین در بیان مناسبتهای روز هجدهم، به واقعه غدیر خم در هجدهم ذی الحجه اشاره میکند، روزی که رسول خدا صلی الله علیه و آله علی علیه السلام را به خلافت برگزید. و در همین روز از سال سی و پنج هجری، عثمان بن عفان بن حکم بن ابی العاص بن عبد شمس بن عبد مناف بن قصّی الاموی، اولین خلیفه اموی به قتل رسید. و در همین تاریخ بود که مردم بعد از کشته شدن عثمان با امیر مؤمنان علیه السلام بیعت کردند و تمام امور در ظاهر و باطن به ایشان بازگشت و همه با اختیار، بر خلافت ایشان اتفاق کردند.

و در چنین روزی بود که حضرت موسی علیه السلام به پیکار با ساحران برخاست و خداوند عزّ و جلّ فرعون و لشکریان کافر و گمراهش را خوار کرد، و در این روز خداوند ابراهیم علیه السلام را از آتش رها ساخت و آن را سرد و سلامت قرار داد، همانطور که در قرآن کریم آمده است. و در این روز حضرت موسی بن عمران علیه السلام یوشع بن نون را جانشین خود قرار داد و در ملأ عام از فضل او سخن گفت، و در این روز حضرت عیسی علیه السلام شمعون الصفا را جانشین خود معرفی کرد و سلیمان بن داوود علیهما السلام در چنین روزی آصف را جانشین خود

قرار داد و مردم را به آن گواه ساخت. این روز بسیار پر برکت و فضیلت است و نشانهها و دلایل فراوانی بر این امر گواه است.

ابن عبد البرّ در کتاب الاستیعاب آورده است: در روز شنبه مطابق با اول محرم سال بیست و چهار هجری یعنی سه روز بعد از دفن عمر بن خطاب، با عثمان بیعت شد و وی در روز جمعه مطابق با هجدهم یا هفدهم ذی الحجه سال سی و پنج هجری و به روایتی در ایام تشریق به قتل رسید و نقل است، بعد از گذشت یازده سال و یازده ماه و بیست و دو روز از قتل عمر بن خطاب و پس از بیست و پنج سال از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله، به قتل رسید. و در روایتی است: در روز جمعه، هشتم ذی الحجه، روز ترویه سال سی و پنج هجری کشته شد و در روایتی دیگر، روز بیست و هشتم ذی الحجه را تاریخ قتل عثمان ذکر کردهاند و این که چهل و هشت روز در محاصره بود و همچنین نقل است، محاصره وی، دو ماه و بیست روز طول کشید.

شیخ رضی الدین – رحمه الله – در مناسبتهای نوزدهم ماه رمضان آورده است: در شب نوزدهم ماه رمضان، اسم حاجیان خانه خدا نوشته میشود و غسل از اعمال مستحبی این شب است و در شب چهارشنبه مطابق با نوزدهم ماه رمضان سال چهلم هجرت، مولایمان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام ضربت خورد.

شیخ – رحمه الله – در باب مناسبتهای روز بیستم ماه رمضان آوردهاند: در بیستم رمضان سال هشتم هجری، فتح مکه رخ داد که عید مسلمانان و روز شادی آنان است. زیرا خداوند پیامبر را یاری بخشید و وعدههای خود را تحقق بخشید که بیش از پیش حقانیت پیامبر صلی الله علیه و آله و بطلان دشمنان وی روشن گردید و مستحب است این روز را به انجام امور خیر، مداومت بر ذکر خداوند و سپاس نعمتهای بیکران او سپری کرد.

روز بیستم از ماه صفر، سال شصت و یک یا شصت و دو – بنابر اختلاف روایات در تاریخ شهادت مولایمان حسین علیه السلام – اهل بیت ابا عبدالله از شام به مدینه بازگشتند و این روزی است که جابر بن عبدالله بن حرام انصاری صحابی

رسول خدا صلی الله علیه و آله از مدینه به کربلا به قصد زیارت قبر حسین علیه السلام به راه افتاد و اولین کسی است که به زیارت قبر امام علیه السلام رفت.

در تاریخ شیخ مفید آمده است: ولادت بانو حضرت زهرا سلام الله علیها در روز بیستم جمادی الثانی، سال دوم بعثت است و این روز بسیار گرامی است و مؤمنان در آن شاد میشوند و در این روز، انجام کارهای خیر و صدقه دادن فقیران مستحب است. و همین روایت در کتاب المصباح نیز آمده است. نقل است: ولادت ایشان در سال پنجم بعثت است و اهل سنت بر آنند که ولادت این بانوی بزرگوار پنج سال قبل از بعثت است. در کتاب الدّر آمده است، فاطمه علیها السلام پنج سال بعد از بعثت پدرشان، زمانی که قریش کعبه را میساخت، چشم به جهان گشودند. نقل است ایشان در بیستم جمادی الثانی، چهل و پنج سال بعد از ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دنیا آمدند. کتاب المناقب، ولادت حضرت زهرا سلام الله علیها را در مکه و در روز دهم جمادی الثانی و در سال پنجم بعثت یعنی سه سال بعد از معراج، آورده است. ایشان در دوازده سالگی، امام حسن علیه السلام را به دنیا آوردند و پنجاه روز بعد حسین علیه اسلام را باردار شدند. در روایت است ولادت این بانوی بزرگوار پنج سال بعد از نزول وحی و بعثت بود.

شیخ رضی الدین – رحمه الله – در مناسبتهای روز بیست و یکم ماه رمضان آورده است:

معراج رسول خدا صلی الله علیه و آله شش ماه قبل از هجرت در بیست و یکم ماه رمضان صورت گرفت و نقل است: معراج در شب شنبه، هفدهم رمضان و در روایتی سال دوم بعثت در شب دوشنبه از ماه ربیع الاول صورت گرفت. در شب بیست و یکم ماه رمضان، حضرت عیسی بن مریم به آسمان رفت و موسی بن عمران رحلت کرد و جانشین او، یوشع بن نون نیز در چنین روزی وفات نمود.

در کتاب الارشاد آمده است، در نوزده رمضان سال چهل هجری، ابن ملجم لعنه الله با شمشیر بر امیر مؤمنان علیه السلام ضربت وارد کرد و امام علیه السلام قبل از طلوع فجر، در شب جمعه و مطابق با بیست و یکم رمضان سال چهل هجری دار فانی را وداع گفت. در کتاب الذخیره چنین آمده است: امام علیه السلام در شب

ص: 270

نوزدهم ماه رمضان سال چهل هجری ضربت خوردند و شب بیست و دوم به شهادت رسیدند و در کتاب الحجه، شهادت ایشان، شب بیست و سوم ماه رمضان سال چهلم هجری ذکر شده است و کتاب «التحفه»، شهادت وی را در ماه رمضان سال چهل هجری آورده است و کتاب التذکره، شهادت امام علیه السلام را بیست و یکم رمضان سال چهل هجرت ذکر میکند. و در کتاب الکافی نیز بیست و یکم رمضان سال چهل هجری، تاریخ شهادت امام علیه السلام آمده است و کتابی کهن، شب و بیست و سوم رمضان سال چهل هجری و کتاب موالید الائمه، شب بیست و یکم ماه رمضان را زمان شهادت آن حضرت نقل میکند. کتاب اسماء حجج الله، شهات امام را در شب بیست و یکم سال چهل هجری نقل می کند، و کتاب تاریخ شیخ مفید چنین می آورد، وفات علی بن ابی طالب، درود و سلام خدا بر او باد، در شب بیست و یکم سال چهل هجری بود. و نقل است در روز دوشنبه، نوزدهم رمضان سال چهل و یک هجری در کوفه به شهادت رسیدند و در غری دفن شدند و شصت و سه سال عمر کردند و در روایتی دیگر، تاریخ شهادت امام علیه السلام را در نهم رمضان آوردهاند، و روایتی دیگر آن را در شب بیست و یکم سال چهل هجری ذکر کردهاند.

شیخ رضی الدین اضافه کرد: شب شهادت علی علیه السلام مورد اختلاف است. به روایت ابن عباس، شهادت ایشان در پایان شب هفدهم ماه رمضان و صبح روز جمعه در مسجد جامع کوفه بود و به روایت مجاهد، امام علیه السلام شب بیست و یکم ماه رمضان ضربت خوردند، و بعد از گذشت دو روز یعنی روزهای جمعه و شنبه، در یکشنبه به شهادت رسیدند و به روایت حسن بصری، ایشان در شب بیست و هفتم ماه رمضان که شب قدر است به شهادت رسیدند و در این شب، حضرت عیسی بن مریم به آسمان رفت و یوشع بن نون وفات نمود و این روایت مشهورتر است.

دیوارهای شهر حله نیز در بیست و یکم رمضان سال پانصد هجری بنا شد و در سال پانصد و یک، سیف الدوله صدقه بن منصور بن علی بن دبیس به آنجا وارد شد و در سال چهارصد و نود و سه سرزمین حله آباد شد و در حالی که قبل از آن بیشه زاری بود. و در سال چهارصد و نود و پنج، برای خانهها، ستون و در گذاشته

شد. در سال چهارصد و نود و هشت، خندقی اطراف شهر حله کنده شد و کُشک بعد از خود فرزندش دبیس را به حکومت نشاند و او نیز فرزندش علی را جانشین خود ساخت، و در روزگار فرمانروایی او، حکومتشان سرنگون شد، از این روست که میگویند: اولین فرمانروای بنی دبیس، علی و آخرین آنها نیز شخصی به نام علی است.

شب پنج شنبه، بیست و یکم ماه محرم سال سوم هجری، شب ازدواج فاطمه دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله با امیر مؤمنان علیه السلام است که در آن زمان این بانوی بزرگوار شانزده سال و به روایتی نه سال داشتند.

مؤلف: کلینی در کتاب الکافی، ضربت خوردن علی علیه السلام را در شب بیست و یکم ماه رمضان و شهادت ایشان را در شب بیست و سوم نقل میکند. به ظاهر، احادیثی از این قبیل، برگرفته از روایات اهل تسنن است و یا اینکه ائمه علیهم السلام از روی تقیه آن را نقل کردهاند، همانطور که در جلد احوال آن بزرگوار صلوات الله علیه از این کتاب آوردیم و در کتاب «جلاء العیون» نیز به زبان فارسی به تبیین آن پرداختیم.

صاحب کتاب «العدد» – رحمه الله – به مناسبتهای روز بیست و دوم ماه نمیپردازد و در باب مناسبتهای روز بیست و سوم میگوید: در شب بیست و سوم خداوند قرآن را بر پیامبرش نازل فرمود و غسل از اعمال مستحبی این شب است و آخرین شب قدر شمرده میشود، دارای فضیلت بسیار است و از جمله اعمال این شب، تلاوت سوره روم، عنکبوت و هزار بار سوره قدر میباشد. شب بیست و سوم ذی القعده سالروز شهادت مولایمان ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام است. در کتاب الارشاد، الکافی، الدرّ و کتابی کهن، آن را در ماه صفر سال دویست و سه هجری آوردهاند. کتاب موالید الأئمه آن را در سال دویست و دو هجری و کتاب المناقب آن را در روز جمعه، بیست و سوم رمضان سال دویست و دو آورده است و نقل است، سال دویست و سه هجری است و کتاب الدّر، شهادت امام علیه السلام را روز جمعه اول رمضان سال دویست و سه هجری به واسطه انگوری سمآلود در زمان خلافت مامون و در سناباد طوس آورده است.

شیخ – رحمه الله – در مناسبتهای روز بیست و چهارم ماه آورده است: در بیست و چهارم ذی الحجه سال نهم هجری، رسول خدا صلی الله علیه و آله به همراهی علی و حسن و حسین و فاطمه علیهم السلام با مسیحیان نجران مباهله کردند که در قرآن نیز به این امر اشاره شده است. در روایت است که مباهله در روز بیست و پنجم ذی الحجه رخ داد و در روز بیست و چهارم، امیر مؤمنان علیه السلام انگشتری خود را در حالی که در رکوع بود، صدقه داد و در این هنگام، آیه ولایت نازل شد. در کتاب الکافی، نزول قرآن را در شب بیست و چهارم ماه رمضان نقل میکند.

شیخ – رحمه الله – در بیان مناسبتهای روز بیست و پنجم ماه میفرمایند: در بیست و پنجم ذی القعده، کعبه فرود آمد و این اولین رحمتی بود که نازل گشت و در این روز خداوند زمین را از زیر کعبه گستراند و روزه این روز دارای فضیلت است. و شب بیست و پنجم ذی الحجه سالی که امیر مؤمنان علیه السلام و فاطمه علیها السلام، سه نان از جو را به مسکین و یتیم و اسیر دادند و آنها را بر خود ترجیح دادند و بدین ترتیب روزه خود را ادامه دادند و در روز بیست و پنجم ذی الحجه سالی که سوره «هل أتی علی الانسان» در شأن امیر مؤمنان و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام نازل شد.

در تاریخ شیخ مفید، روز بیست و پنجم محرم سال نود و چهار هجری را روز شهادت مولایمان امام سجاد زین العابدین ابی محمد و ابی الحسن علی بن حسین صلوات الله علیهما آورده است. ابن عساکر در کتاب «تذکره الخواص»، آن را در سال نود و چهار هجری نقل میکند و ابو نعیم آن را سال نود و دو هجری ذکر میکند، و سال نود و پنج نیز روایت شده است، ولی روایت اول صحیحتر است. زیرا در آن سال علمای زیادی رحلت کردند و از این رو سال فقهاء نامیده شد. و علی بن حسین سرور فقیهان، ابتدای این سال شهید شدند و پس از ایشان، سعید بن مسیّب، عروه بن زبیر و سعید بن جبیر و بیشتر فقیهان مدینه رحلت کردند. در کتاب الکافی و الارشاد و الدرّ آمده است: امام علیه السلام در محرم سال هفتاد و پنج هجری به شهادت

رسیدند و نقل است: در روز شنبه، هجدهم محرم سال هفتاد و پنج هجری در اثر سمی که ولید بن عبد الملک بن مروان به ایشان خوراندند، به شهادت رسیدند.

شیخ رضی الدین - قدّس الله روحه - در مناسبتهای روز بیست و ششم ماه فرمودند: در بیست و ششم ذی الحجه سال بیست و سوم هجری، عمر بن خطاب بن نفیل بن عبد العزّی بن ریاح بن عبدالله بن قرط بن رزاح بن کعب القرشی العدوی ابو حفص، مورد ضربت قرار گرفت. بنابر نقل سعید بن مسیّب، ابو لوء لوء، عمر بن خطاب را به قتل رساند. او به دوازده نفر دیگر نیز ضربه زد که شش نفر آنها کشته شدند، و در این هنگام مردی از عراق لباسی بر وی انداخت بر روی او نشست و ابو لوء لوء که دید توانایی حرکت ندارد، با زدن ضرباتی خود کشی کرد.

مؤلف: بر اساس نقل برخی، عمر بن خطاب در روز نهم ربیع الاول کشته شد و مردم آن روز را «عید بابا شجاع الدین» مینامند و در این باره در کتاب الفتن به تفصیل سخن رفته است.

شیخ – رحمه الله – پیرامون مناسبتهای روز بیست و هفتم میگوید: این روز، روز مبعث است. ابن عباس و انس بن مالک روایت کردند، خداوند در روز دوشنبه بیست و هفتم رجب، وحی خود را بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که چهل سال داشتند فرو فرستاد. ابن مسعود نقل کرد: پیامبر صلی الله علیه و آله چهل و یک سال داشتند و نقل است ایشان در ماه رمضان به پیامبری مبعوث شد. بر اساس این آیه {ماه رمضان که در آن قرآن فرو فرستاده شد.} یعنی آغاز نزول، هفدهم یا هجدهم آن.

در بیست و هفتم جمادی الثانی سال سیزده هجری، ابی بکر عبدالله بن عثمان ابی قحافه بن عمرو التیمی بن عامر بن کعب بن سعد بن تیم بن لوّی بن غالب بن فهر بن النضر وفات کرد. نضر، قریش هم نامیده میشود و فرزندان نضر، همگی قرشی هستند و آنان که از فرزندان او نباشند، قرشی محسوب نمیشوند.

شیخ رضی الدین – رحمه الله – در باب مناسبتهای روز بیست و هشتم گفتهاند: در کتاب تاریخ شیخ مفید، شب بیست و هشتم صفر سال چهل و هفت هجری را شب شهادت ابی محمد حسن بن علی بن ابی طالب صلوات الله علیهما

آوردهاند. در کتاب الإرشاد و المصباح، شهادت ایشان را در ماه صفر سال پنجاه هجری نقل کردهاند. و کتاب الکافی و الدرّ، بر شهادت ایشان در اواخر ماه صفر سال چهل و نه هجری تصریح داشتهاند، و نقل است: روز پنجشنبه از ماه ربیع الاول سال پنجاه و یک هجری، روز شهادت امام علیه السلام است. در کتاب «الاستیعاب» زمان شهادت آن حضرت علیه السلام مورد اختلاف است: بنابر نقلی، برابر با سال چهل و نه هجری است و در روایتی دیگر، آن را در ماه ربیع الاول سال پنجاه هجری، ده سال بعد از خلافت معاویه رقم زدهاند و نیز گفته شده است: در سال پنجاه و یک هجری رحلت نمودند و در خانه پدرش در بقیع الغرقد به خاک سپرده شدند.

و آنچه پیرامون مناسبتهای نیمه دوم ماه گفته شد، برگرفته از کتاب العدد القویه اثر شیخ رضی الدین علی، برادر علامه حلی میباشد.

مؤلف: ماههای عربی و فارسی دربردارنده مناسبتهای فراوانی است که بسیاری از آنها در بخشهای همین کتاب و در جای خود ذکر خواهند شد، و به برخی از آنها نیز در جلدهای القصص، النبوه، الامامه، الفتن، احوال الائمه علیهم السلام و المزار و غیر آن اشاره شد و تقویمنویسان نیز بسیاری از این مناسبتها را در صفحات تقویمشان درج میکنند و امید است آنچه در اینجا آورده شد، هدف ما را برآورده سازد، ان شاء الله تعالی. و کسانی که به نیمه اول کتاب العدد دسترسی داشته باشند و مراجعه نمایند، از بسیاری از مناسبتهای روزهای اول تا پانزدهم هر ماه آگاه خواهند شد، و الله الموفق.

باب اول : عمل شب اول ماه شوال که همان شب عید فطر است

مؤلف: غسل در این شب مستحب است که آن را به همراه سایر اعمال این شب در کتاب الطهاره، الصلاه، الزکاه، الصیام، الدعا و کتاب المزار آوردیم، به آنجا مراجعه کن.

باب دوم : اعمال روز عید فطر، اولین روز ماه شوال

مؤلف: بیشتر اعمال این روز را در کتاب الطهاره، الصلاه، الدعاء، الزکاه، الصیام، الحجّ و کتاب المزار ذکر کردیم، و مطالبی متناسب با این باب را در اینجا خواهیم آورد انشاء الله تعالی، و بدان که اعمال مستحبی اول هر ماه در باب اول این جلد آمد، پس آنها را به یادآور.

پ: خدایا، من در حالی که محمد صلی الله علیه و آله را پیش روی خود قرار دادم و علی در پشت سر من و امامان در سمت راست و چپ من قرار دارند، به تو روی کردم، و به واسطه آنها از عذاب و خشم تو در حجاب قرار میگیرم و به واسطه آنها به درگاه تو نزدیکی میجویم و هیچ کس را نزدیک تر از آنها به تو نمییابم و آنها امامان من هستند، پس به واسطه آن ها مرا از عذاب و خشم خود ایمن گردان، و مرا در کنار بندگان صالح خود در بهشت جای ده. من بر دین محمد صلی الله علیه و آله و سیره او و بر دین علی و سنت او و بر دین اوصیاء و سنت ایشان به خدا ایمان

آوردم و یقین کردم و خالص گشتم، به ظاهر و باطن آنها ایمان آوردم و در آنچه به آن گرایش داشتند، به سوی خدا گرایش پیدا میکنم، به خدا پناه میبرم از شرّ آنچه آنها پناه جستند، هیچ دگرگونی و قدرت و منعی جز به خدای بلندمرتبه و بزرگ صورت نمیگیرد، بر خدا توکل کردم و خدا برای من کافی است و هر کس بر خدا توکل کند، برای او کفایت میکند.

خداوندا، من تو را میخواهم و تو نیز مرا اراده کن و آنچه نزد توست طلب میکنم پس آن را برایم آسان گردان. خدایا تو در کتاب محکم و فروفرستاده خود و گفتار حقت، و وعده راستت فرمودی: {ماه رمضانی که قرآن در آن نازل شد، هدایتی برای مردم است.} تو ماه رمضان را به واسطه نزول قرآن گرامی داشتی، و با قرار دادن شب قدر در آن، آن را ویژه گردانیدی، خدایا آن روزها و شبها گذشت و من به جایی رسیدم که تو از من به آن آگاهتری. خدایا، از تو میخواهم به آنچه فرشتگان مقرب و پیامبر فرستاده شده و بندگان صالح از تو درخواست کردند، بر محمد و آل محمد درود فرستی و از من، هر آنچه برای نزدیکی تو در این ماه انجام دادم بپذیری، و با چند برابر کردن پاداش عملم و پذیرفتن نزدیکی جوییام و نزدیکیهایم، و استجابت دعایم بر من تفضل کنی، و از جانب خود، مرا مورد رحمت قرار دهی، و مرا از آتش جهنم رهاییبخشی و مرا از ترسها و نالههای روز قیامت، ایمن داری؛ و به حرمت روی گرامیات و حرمت پیامبرت صلی الله علیه و آله و سلّم و امامان علیهم السلام پناه میبرم از اینکه این روز بگذرد و گناهی از من باقی مانده باشد و تو مرا به آن بازخواست نمایی و یا اشتباهی که از من بازجویی کنی و آن را نبخشیده باشی.

به حرمت روی گرامیات ای خدایی که معبودی جز تو نیست، به اینکه خدایی جز تو نیست، از تو می خواهم، از من خشنود گردی، و اگر از من راضی گشتی، بر رضایت خود از من در باقی عمرم، بیافزای و اگر خرسند نگشتی، پس از اکنون، از من راضی شو، ای سرور و مولای من، همین لحظه همین لحظه همین لحظه، در این لحظه و در این روز و در اینجا که نشستم مرا چنان از آتش جهنم آزاد گردان که هیچ اسارتی بعد از آن نباشد.

خدایا به روی گرامیات، میخواهم این روز مرا بهترین روزی که تو را عبادت کردم، از زمان زندگانیام بر زمین، قرار دهی، و آن را پراجرترین، پرنعمت ترین و پرروزیترین، آزادترین از آتش جهنم، سزاوارترین به مغفرت، رضایتمندی و نزدیکترین به آنچه دوست داری و میپسندی قرار دهی.

خداوندا آن را آخرین ماه رمضانی که برای تو روزه گرفتم قرار نده و بازگشت پیدرپی به آن را روزیام کن، تا از من راضی شوی و هر کس من در حقش گناهی کردم، از من راضی گردد. و زمانی مرا از دنیا ببر که از من راضی و خشنودی.

خداوندا، مرا از حاجیان خانه گرامیات در این سال و همه سالها قرار ده، آنان که حجشان نیکو، تلاششان مورد سپاس و گناهشان بخشوده و دعایشان مستجاب و جان، دین، مال و فرزندان و تمام نعمتهای تو بر آنها، محفوظ است.

خدایا مرا از اینجا که نشستهام و در این روز و این لحظه، با رستگاری کامیابی و دعای مستجاب و صدایم مشمول رحمت و گناهم آمرزیده، برگردان.

خدایا در آنچه خواستی و اراده کردی و حکم کردی و قطعی کردی و اجرا نمودی و مقدر ساختی، طولانی شدن عمر، از بین رفتن ضعف، برطرف کردن نیاز، عزیز شدن، تنها نگشتن، افزون گشتن، فراوان شدن رزق به همراه عافیت، آسانی و راحتی قرار ده. و تمام امور مهم من از دنیا و آخرت را کفایت کن و مرا به خودم وامگذار تا ناتوان گردم و به مردم مسپار تا مرا طرد کنند و جسم، دین، خانواده، فرزندان، دوستان، همسایگان، برادران و نسل مرا در عافیت قرار ده و مادامی که مرا زنده نگاه داشتی، مورد منت و بخشایش خود قرار ده. به واسطه محمد و خاندان محمد صلی الله علیه و آله و سلّم، به تو روی آوردم و آنها را پیش روی خود و حاجات و درخواستهایم و ناله و زاریام و خواستهام قرار دادم، پس مرا به واسطه آنان در دنیا و آخرت آبرومند بگردان، به راستی که تو با شناخت آنان مرا مورد لطف قرار دادی، پس آن را به سعادت ختم کن، به راستی تو به هر کاری توانایی و تو سرپرست، مولا و سرور و پروردگار و معبود و اطمینان و امید و سرچشمه درخواستها و جایگاه شکایتها و انتهای آرزوها هستی، پس ای سرور و مولای

من، امید مرا ناامید مگردان و ای معبود من، عمل و طمع و امید من به خود و درخواستم را نابود مکن، و ای کسی که حاجتها به نزد تو آورده میشود، عاقبت کار مرا به سعادت، سلامت، تسلیم، ایمنی، ایمان، آمرزش، رضایت، گواهی و حفاظت قرار ده، ای خدا ای خدا ای خدا، تو مسئول هر حاجت هستی، پس آن را در عافیت قرار ده و هیچ یک از مخلوقاتت را در چیزی بر ما چیره مگردان که تحمل آن را از امور دنیایی نداریم، و کاری کن به امر آخرت بپردازیم، ای صاحب شکوه و بزرگی، و بر محمد و خاندان محمد درود فرست و بر محمد و خاندان محمد برکت فرست و بر محمد و خاندان محمد سلام فرست، برترین درودها، برکات، رحمت ها، سلامها، مهربانیها و بخششهایی که به ابراهیم و خاندان ابراهیم ابراز داشتی، به راستی که تو ستوده بزرگی.(1)

دعایی دیگر:

2. الاقبال: دعای بعد از نماز عید فطر: خداوندا، از تو درخواست نمودم که روزهداری در ماه رمضان را روزیام کنی و مرا به خوبی بر آن یاری کنی و مرا به پایان این ماه و عید فطر برسانی و با عبادت و یاری نیک و فراهم ساختن اسباب توفیقت، بر من منت نهی و تو نیز اجابت نمودی و نیک یاریام کردی و با من این گونه رفتار کردی و نیکی و اجابت بزرگوارانهات را به من شناساندی. پس تو را ستایش می کنم بر آنچه به من روزی کردی و عطا نمودی. خداوندا، این روز، روزی است که ارزش آن را بزرگ و منزلت آن را گرامی و حرمت آن را والا داشتی و عید مسلمانان گردانیدی و به بندگانت دستور دادی که در آن بیرون آیند، تا هر کس پاداش اعمالش و آنچه پیش فرستاد را دریابد و بر کسانی که در عبادت کاستی داشتند و در کوشش در ادای واجب کوتاهی کردند، فضیلت یابند، عطایی که غیر تو اختیار و توان آن را ندارد. خداوندا، اکنون در این روز و در این جایگاه، کسانی که برای تو عمل کردند، خواه اندک یا بسیار، نزد تو آمدند و همه پاداش اعمال خود را میطلبند و خواهان تفضل افزونی در فضل تو در پاداش روزهداری و عبادت برای

1- . البلد الامین: 241-243

تو هستند. زیرا خود فرمودی: {هر که در آسمانها و زمین است از او درخواست میکند و هر زمان او در کاری است.}

خداوندا، من آن بنده توام که با اموری که بر من واجب نمودی آشنایم و به دستورهایت اقرار دارم و به تقصیر و کوتاهی خود در کوشیدن اعتراف میکنم و واجبات را به جا نمی آورم و آنچه را که برای تو ضمانت کردم، ترک نمودم. خداوندا، روزه داشتم ولی روزهام را در حالات مختلف از اشتباه و عمد و فراموشی و یاد کردن و توجه داشتن، با چیزهایی آمیختم که از زبان جاری شد یا چشمم دید یا نفسم خواهش نمود یا خواهش نفسم بدان متمایل شد یا دلم دوست داشت یا جانم آرزو کرد یا دستم را به سوی آن گشودم یا پایم به سوی آن رفت، از حلالی که به دستور تو جایز بود، به سوی حرامی که به واسطه نهی تو ممنوع بود، و خدایا روزه ام را با هر عملی که از من سر زد و علیه من به شماره درآوردی، بدون آنکه عمل اندک یا بسیار و کوچک یا بزرگ را فروگذاری، آمیختم. خدایا، اکنون به خاطر تو بیرون آمدم تا با تو خلوت کنم و به نقص عمل و کوتاهی خود در آنچه بر من واجب است، اعتراف کنم و از تو بخواهم که با آمرزش و بخشش نیک، به بهترین امید و برترین آرزو و کاملترین آرزمندی که در خشنودیات دارم، بر من عنایت کنی. خداوندا، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و همه کاستیها و کوتاهیها و بدیها و کوتاهرویها و نادانیها و هر کار عمدی و یا اشتباهی را که در این ماه در روزهام و در فریضهای که بر من واجب نمودی، وارد شد، بیامرز و به من ببخش و بر من ارزانی دار و از من درگذر، ای نهایت همه خواهشها و ای منتهای همه درخواستها، و روانهام کن در حالی که جایزه بزرگ و عطای فراوان و بخشش والای خود را به من ارزانی داشتی و برتر از خواهشم و بزرگتر از درخواستم به من تفضل نمودی.

ای معبود من، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا، ای خدایی که هیچ چیز همانند تو نیست، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهان عمدی و سهوی مرا در این روز و در این لحظه ببخش. ای پروردگار من و سرپرست همه اشیاء، با ما چنین کن و به بخشش و تفضل و مهربانی و رحمتت توبه ام را بپذیر، توبه خالصانه ای که

بعد از آن هرگز بدبخت نگردم، ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا ای خدا که صفات برتر و اسمهای زیبا از آن توست، از شک بعد از یقین و از کفر بعد از ایمان به تو پناه می برم، ای معبود من مرا بیامرز، ای خدای من بر من تفضل کن، خدایا توبه ام را بپذیر ای معبود من، بر من رحم کن ای خدای من بر نیازمندی ام رحم کن، ای معبود من بر خواری ام رحم کن، ای خدای من بر بیچارگی ام رحم کن، ای معبود من بر اشک چشمم رحم کن، ای خدای من اکنون که تو را می خوانم مرا محروم مگردان و اکنون که از تو آمرزش می خواهم مرا عذاب مکن، خداوندا خود به پیامبرت صلی الله علیه و آله فرمودی: {ولی هرگز با وجود تو در میان آنان، خدا بر آن نیست تا آنان را عذاب کند و تا آنان طلب آمرزش کنند، خدا عذاب کننده ایشان نخواهد بود.} ای پروردگار من، اکنون من نیز از تو آمرزش می خواهم از تمامی گناهانم، از آنچه از روی عمد به جا آوردم و یا از روی سهو و به یادم بود و یا فراموش کردم از خدا آمرزش می طلبم، خدایا خود به پیامبرت، درود و سلام بر او و خاندان او، فرمودی: {و هر گاه بندگان من از تو درباره من پرسیدند [بگو] من نزدیکم و دعای دعا کننده را به هنگامی که مرا بخواند اجابت می کنم، پس [آنان] باید فرمان مرا گردن نهند و به من ایمان آورند، باشد که راه یابند.} خداوندا من نیز همانگونه که دستور دادی به درگاهت دعا می کنم، پس همانگونه که وعده دادی اجابت فرما که تو هرگز خلف وعده نمی کنی. خداوندا بهترین درود هایت را بر حضرت محمد و خاندان او که از آنان راضی هستی بفرست و بهترین برکاتت را شامل حال آنان بگردان و در هر خیر و خوبی که آنان را وارد کردی مرا نیز وارد کن و از هر بدی که آنان را در دنیا و آخرت از آن رهانیدی مرا نیز برهان، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از آتش جهنم آزاد کن، آزادیای که بعد از آن هیچ اسارتی و یا سوختن به آتش و خواری و تنهایی و ترس و سوز و هراس و ترس آتش جهنم نداشته باشم و بهشت را همراه با بهترین بهرهمندیها و والاترین کرامتها و فراوانترین عطایا و برترین جایزهها و بهترین بخششها که به بهشتیان عطا میکنی، به من ارزانی دار. خداوندا، بر محمد و آل

محمد درود فرست و از جایی که نشستم و خارج شدم، در حالی مرا برگردان که میان من و خودت و هیچ یک از آفریدههایت گناهی نگذاری، مگر این که آمرزیده باشی و نه خطایی جز آن که پاک کنی و نه لغزشی مگر این که از آن درگذشته باشی و نه رسوایی مگر این که از آن چشم پوشیده باشی و نه جنایتی مگر آن که مرا از آن رها کرده باشی و نه کار بدی مگر آنکه به من بخشیده باشی و نه اندوهی مگر اینکه مرا از آن نجات دهی و نه وامی جز اینکه پرداخت نموده باشی و نه نیازمندی جز این که بینیاز کنی و نه فقری جز اینکه برطرف نمایی و نه برهنگیای مگر آنکه بپوشانی و نه بیماریای مگر آنکه بهبودی بخشیده باشی و نه دردمندیای جز آن که درمان کنی و نه گرفتاری جز آن که گشوده باشی و نه اندوهی مگر آن که زدوده باشی و نه بیمی جز آنکه ایمنی بخشی و نه سختی مگر آنکه آسان کنی و نه ناتوانی جز آن که نیرو بخشی و نه خواستهای از حاجات دنیا و آخرت مگر آنکه برآورده سازی، به بهترین آرزو و زیباترین امید و کاملترین آزمندی از تو، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خداوندا، خود به دعا کردن دستور دادی و بر آن رهنمون شدی و من از تو درخواست نمودم و خود وعده اجابت دادی و من از تو میخواهم که به وعدهات وفا کنی، زیرا تو راستگویی و به پیمان خود وفا میکنی. خدایا، خود فرمودی: {مرا بخوانید، تا شما را اجابت کنم.} و نیز فرمودی: {و از روزی افزون خدا درخواست کنید.} و همچنین فرمودی: {وعده راستی که بدانان وعده داده میشده است.} خدایا، همان گونه که دستور دادی تو را میخوانم و از تو میخواهم که به وعدهات وفا کنی، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و هر چیزی را که به من وعده دادی و همه آرزوها و خواستهها و امور مورد اهتمام و گمان و امور مورد علاقهام و چیزهایی را که دوست میدارم، به من عطا کن و همه اینها را در پهنای بزرگی خود و در طاعتت قرار ده و و آن ها را در مسیر خشنودی و آنچه بدان فراخواندی، قرار ده؛ بیآنکه اندک و یا بسیار از آن را در یکی از گناهان و یا در مخالفت دستورت صرف کنی، ای معبود حق و پروردگار جهانیان.

خداوندا، همان گونه که مرا به دعایت موفق گردانیدی، بر محمد و آل محمد درود فرست و توفیق اجابت آن را به من عطا کن، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خدایا، عده ای خود را آماده و مهیا و مستعد وارد شدن بر آفریدهای کردند، به امید این که به پاداش و جایزهها و بخششها و تفضلها و عطایای او دست یابند، ولی پروردگارا، من تنها به امید دست یافتن به پاداش و جایزهها و تفضلها و بخششها و عطایای تو، خود را آماده و مهیا و مستعد کردم و به سوی یکی از عیدهای امت پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله، صبحگاهان بیرون آمدم و عمل شایستهای که بدان تکیه کنم، نفرستادم، و به آفریدهای که به او امید داشته باشم، روی نکردم؛ بلکه با فروتنی و اعتراف به گناهانم و بدی به خویش به درگاه تو آمدم و هیچ دلیل و عذری ندارم، به درگاه تو آمدم در حالی که به بزرگترین عفو ت که به واسطه آن از خطاکاران گذشتی، امید دارم. تو همان خدایی هستی که گناهان بزرگ آنان را آمرزیدی و روی آوردن پیوسته آنان بر گناه بزرگ، مانع از آن نشد که با رحمت خود بر آنان عنایت نمایی، پس ای خدایی که رحمتت گسترده و فضلت بزرگ است، ای بزرگ ای بزرگ ای بزرگ، ای بزرگوار ای بزرگوار ای بزرگوار، بر محمد و آل محمد درود فرست و با رحمت خود به من عنایت کن و با گذشت و عافیتت به من منت نه و با فضل خود بر من مهر ورز و روزیات را بر من بگستران. ای پروردگار من، خشم تو را جز بردباریات و ناخشنودیات را جز گذشتت دفع نمیکند و تنها رحمت توست که می توان از عذابت به آن پناه برد، و جز تضرع و التماس به درگاه تو، چیزی انسان را نجات نمیدهد. پس بر محمد و آل محمد درود فرست و ای خدای من، گشایشی در کارم قرار ده، به آن قدرتی که مردگان را زنده می گردانی و آبادیهای مرده را حیات میبخشی، به من ببخش و ای معبود من، مرا با اندوه نابود مکن تا اینکه دعایم را مستجاب گردانی و اجابت دعایم را به من بفهمانی و مزه عافیتت را تا پایان عمرم به من بچشان و مرا دشمن شاد مگردان و دشمنم را بر من مسلط مکن و اختیار مرا به او مده.

ای پروردگار من، اگر تو مرا بالا ببری چه کسی مرا پایین می آورد و اگر تو مرا پایین آوری چه کسی میتواند بالا ببرد؟ و اگر تو بر من رحم کنی، چه کسی

میتواند عذابم کند و اگر تو عذابم کنی چه کسی میتواند بر من رحم کند؟ و اگر تو مرا گرامی بداری، چه کسی میتواند مرا خوار کند و اگر تو مرا خوار کنی، چه کسی میتواند مرا گرامی بدارد؟ و اگر تو مرا نابود کنی، چه کسی میتواند در این مورد بر تو اعتراض کند و یا بازخواست نماید؟ ای معبود من، می دانم که در فرمان تو، جور و ستم و در کیفر تو، شتاب وجود ندارد، زیرا کسی شتاب میکند که از نابودی فرصت ها می ترسد و کسی به ستم نیاز دارد که ناتوان باشد و تو ای آقای من، از اینها بسیار منزه و بلندی. خدایا، پس بر محمد و آل دورد فرست و مرا آماج بلا و پیشاروی کیفرت قرار مده و مهلتم ده و ناراحتیام را برطرف کن و لغزشم را نادیده بگیر و بر تضرعم به درگاهت رحم کن و پی در پی بلا بر من مفرست، در حالی که ناتوانی و بیچارگی و تضرعم به درگاهت را میبینی. خدایا، امروز از خشمت به تو پناه میبرم، پس بر محمد و خاندان او درود فرست و مرا در پناه خود درآور و از ناخشنودیات به درگاه تو پناه می آورم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا پناه ده و از تو طلب رحمت میکنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و بر من رحمت فرست و از تو طلب هدایت میکنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و هدایتم کن و از تو طلب یاری میکنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا یاری کن و از تو طلب کفایت میکنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و کفایتم کن و از تو طلب روزی میکنم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و بی نیازم کن و در مقدار باقیمانده از عمرم از تو می خواهم مرا نگاه داری، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا نگاه دار و از گناهان گذشتهام آمرزش میخواهم، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز، زیرا اگر تو بخواهی، هرگز به سوی آن چه ناخوشایند تو است باز نخواهم گشت. ای پروردگار من، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای شکوهمند و بزرگوار، بر محمد و آل محمد درود فرست و همه چیزهایی را که از تو درخواست نمودم و خواستم و به سوی تو روی کردم، مستجاب و اراده و مقدر کن و به صورت سرنوشت حتمی مقرر و امضا کن و آنچه را که به سرنوشت حتمی مقرر میداری، برایم خیر قرار ده و آن را به من تفضل کن و در آنچه به من عطا می کنی نیکبخت گردان و از فضل و فراخی که نزد تو

است، بر من بیفزای؛ زیرا تو وسعت دهنده و گرامی هستی و همه اینها را به خیر و نعمت آخرت متصل گردان، ای مهربانترین مهربانان، ای معبود حق ای پروردگار جهانیان.

خداوندا بر محمد و آل محمد درود فرست و برای آنان گشایشی آسان و از نزد خود قدرت یاری بخش مقرر فرما. خدایا، به واسطه آنان دین خود و راه و روش پیامبرت، سلام بر او و آنان، را آشکار کن تا از بیم آفریدههایت هیچ حقی را پنهان نکند. خداوندا، ما دولت کریمهای را از تو خواهانیم که اسلام و اسلامیان را به آن سرافراز نمایی و نفاق و منافقان را خوار گردانی و ما را در آن از دعوتکنندگان به طاعت و رهبران به راهت قرار دهی و کرامت دنیا و آخرت را روزی ما گردانی. خدایا، هر چه را که از حق نمیشناسیم به ما بشناسان و هر چه را که از آن کوتاهی میکنیم به ما برسان. خدایا، دعای ما را مستجاب کن و از کسانی قرار ده که یاد آور می شوند و این یادآوری برای آنان سودمند است. خدایا، اکنون به سوی یکی از عیدهای امت پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله در اول صبح بیرون آمدم و به کسی غیر از تو اطمینان ندارم و عمل شایستهای که به آن تکیه کنم، به پیشگاهت نیاوردم و به آفریده ای که به او امید داشته باشم روی نکردم. خداوندا، همان گونه که ما را به این عید رهنمون شدی و روزی دادی، آن را برای ما مبارک گردان و بر آن یاری بخش. خدایا، هر حقی را که در آن از سوی ما ادا کردی و هر واجبی که از طرف ما به جا آوردی و هر سنتی که پیروی نمودیم و هر نافله ای که به جا آوردیم و هر کار خیری که اجازه آن را به ما دادی و هر عبادتی که با آن به سوی تو تقرب جستیم و هر طاعتی که بدان عمل کردیم و هر عافیت و عبادتی که به ما روزی کردی، از ما بپذیر. خدایا، همه این ها را به صورت پاک و کامل از ما قبول کن، ای مهربانترین مهربانان. خداوندا، بعد از آنکه دلهایمان را هدایت نمودی، منحرف مگردان و بعد از آنکه سرافراز کردی، خوار مکن و بعد از آنکه موفق کردی گمراه مکن و بعد از آنکه گرامی داشتی، خوار مکن و بعد از آنکه بینیاز کردی، نیازمند مگردان و بعد از آنکه عطا کردی، از عطا خودداری مکن و بعد از آنکه روزی بخشیدی محروم مگردان و هیچ یک از نعمتهایی را که بر ما ارزانی داشتی و

نیکیهایی که به ما کردی، به خاطر آنچه که از ما سر زد و یا میزند، تغییر مده؛ زیرا بزرگواری و گذشت و فضل تو، توانایی آمرزش گناهان ما را دارد، پس به رحمتت ما را از آتش جهنم آزاد کن. به حق اینکه معبودی جز تو وجود ندارد، ای خدایی که معبودی جز تو نیست. به روی با کرامتت از تو میخواهم که اگر در این ماه از من خشنود گردیدی، خشنودیات را افزون کنی، که دیگر بعد از آن هرگز از من خشمگین نگردی؛ و اگر از من خشنود نگردیدی، - و به تو پناه میبرم - از هم اکنون چنان از من راضی شو، که بعد از آن هرگز از من ناخشنود نگردی و چنان مرا مورد رحمت خود قرار ده که بعد از آن هرگز مرا عذاب نکنی و چنان مرا نیکبخت بگردان که بعد از آن بدبخت نگردم و چنان بینیازم کن که نیازمند نگردم و امروز، برترین جایزهات را، آزادی من از آتش جهنم قرار ده و از بهشت آنچه را که خود شایسته آنی، عطا کن، اگر مرا به درک شب قدر موفق گردانیدی؛ و گر نه عمر ما را تا سال آینده به تأخیر بینداز تا ما را در آسانی و عافیت به درک آن موفق گردانی، ای مهربانترین مهربانان و این ماه رمضان را آخرین ماه رمضان ما قرار مده و تمام آنچه را که برای خود درخواست نمودم، به همه مردان و زنان مؤمن عطا کن، ای مهربانترین مهربانان. هرچه خدا بخواهد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمییابد و خدا ما را کافی است و بهترین کارگزار است و درود و سلام خداوند بر بهترین آفریدهاش حضرت محمد و خاندان او.

خداوندا، تو میبینی و دیده نمیشوی و در بالاترین منظرگاه قرار داری و تویی شکافنده دانه و هسته و از نهان و نهانتر از آن آگاهی؛ پس ستایش از آن توست ای پروردگار جهانیان و ستایش مخصوص توست در بالاترین جایگاه والای بهشت و ستایش از آن توست در روشنایی و ستایش از آن توست در سایه و آفتاب و ستایش از آن توست در صبحگاهان و شامگاهان و ستایش از آن توست در همه زمانها و حالات و ستایش از آن توست در پهنای زمین و ستایش از آن توست در تمام حالات. خدایا، نمازهای پنجگانه را خواندیم و دامن خود را پاک نگاه داشتیم و روزه ماه را گرفتیم و از پروردگارمان اطاعت کردیم و زکات افرادمان را با کمال میل پرداختیم و اکنون برای گرفتن پاداش به سوی تو آمدیم، پس بر محمد و آل محمد

درود فرست و ما را نومید مگردان و توبه و آمرزش را بر ما ارزانی دار و ما را به عقب برمگردان و دل هامان را بعد از آنکه هدایت نمودی، منحرف نگردان و این ماه رمضان را آخرین ماه رمضان ما قرار مده و روزه و شب خیزی ماه رمضان را تا زمانی که ما را زنده داشتی، روزی ما گردان و بهشت را بر ما ارزانی دار و ما را از آتش جهنم نجات ده و از همسران زیبای بهشتی به ازدواج ما درآور. اجابت فرما، ای پروردگار جهانیان، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. درود و سلام خداوند بر برگزیده خود از میان آفریدگانش، پیامبر اکرم حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او.(1)

باب سوم : اعمال سایر روزها و شب های ماه شوال

مؤلف: در باب های پیشین، اعمال روزها و شب های این ماه ذکر شد.

ص: 287

1- . الاقبال: 510-515 و در چاپ دیگر:291-295

باب اول : اعمال اولین شب و اولین روز آن

مؤلف: برخی از اعمال آن در باب اول این جلد در بخش اعمال اول هر ماه ذکر شد.

باب دوم : اعمال سایر روزها و شب های این ماه

می گویم: اعمال متناسب با این باب در کتاب الصیام ذکر شد.

باب سوم : اعمال مخصوص روز دحو الارض

مؤلف: اعمال متناسب با این روز در صفحات پیشین ذکر شد.

اعمال و دعاهای ماه ذی الحجه و مطالب دیگر

باب اول : اعمال شب و روز اول ماه ذی الحجه و سایر روزهای دهه ذیالحجه

مؤلف: اعمال آن در کتاب الصیام و کتاب الدعاء ذکر شد و پاره ای از آن نیز در کتاب الحج ذکر خواهد شد.(1)

باب دوم : اعمال و دعاهای مخصوص شب و روز عرفه، افزون بر آنچه در باب پیشین ذکر شد.

مؤلف: بسیاری از مطالب این باب در کتاب الحجّ، المزار، الطهاره، الصلاه، الدعاء، الصیام و دیگر کتابها ذکر شد و به آنها مراجعه کن.

روزه روز عرفه مستحب است و برای کسی توصیه میشود که ضعف مانع دعای او نمیشود، از دیگر اعمال این روز، غسل پیش از ظهر میباشد، به هنگام ظهر، زیر آسمان برو و نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجده نیکو به جا آور و چون از نماز فارغ شدی، صد بار الله اکبر، صد بار الحمد لله، صد بار سبحان الله، صد بار سوره توحید، بخوان. آن گاه حمد خدا را به جای آور و او را به بزرگی و یگانگی یاد کن و تا میتوانی او را ستایش کن. سپس هر دعایی خواستی، برای خودت انتخاب کن، و بسیار همت گذار که این روز، روز دعا و خواستن است، سپس بگو:

1- . برای اعمال این روزها و ماه ها به کتاب الاقبال و البلد الامین و دیگر کتاب های دعا مراجعه کن.

خدایا هر کس آماده شود و...تا آخر دعا که قبلاً در دعاهای شب جمعه ذکر شد.(1)سپس

دعای علی بن حسین علیهما السلام در روز عرفه را بخوان که آن را در جای خود در این کتاب ذکر کردیم.(2)

پس این دعا را بخوان که از علی بن حسین علیه السلام است و طوسی در کتاب مصباح آن را ذکر کرده است: «خدایا تویی خدای یکتا و پروردگار جهانیان...» و ادامه دعا طبق آن چیزی است که در کتاب الاقبال از سید بن طاووس خواهد آمد.(3)

سپس این دعای امام حسین علیه السلام را بخوان: «ستایش خدایی که کسی نمیتواند جلوی قضای او را بگیرد». و ادامه دعا بر طبق کتاب الاقبال از سید بن طاووس خواهد آمد تا آنجا که امام علیه السلام میفرمایند: «بر پاکان و پاکیزگان و مخلصان و درود فرست» و ادامه آن؛ سپس ایشان علیه السلام به دعا و ذکر حاجات خود روی آوردند و در حالی که اشک از چشمانشان جاری میگشت فرمودند: «خدایا مرا آنگونه قرار ده تا از تو بترسم» و دعا تا این فرمایش ایشان ادامه پیدا میکند: «از شر جن و انس بد کار»، بر اساس آنچه در کتاب الاقبال ذکر خواهد شد.

بشر و بشیر روایت کردند: سپس امام علیه السلام صدای خود را بلند کردند و چشمانشان را به آسمان دوختند، در حالی که همچون دو مشک از آنها اشک جاری بود و فرمودند: «ای شنواترین شنوندهها» تا «بر هر چیز توانایی، ای پروردگار من ای پروردگار من» و بعد از دعا پیوسته « ای پروردگار من، ای پروردگار من» را تکرار میکردند، به گونهای که کسانی که اطراف ایشان نشسته بودند، برای خود دعا نکردند و فقط به دعای امام گوش فرا دادند و آمین گفتند و بر همین اکتفا کردند و آنگاه همراه با امام علیه السلام با صدای بلند گریه کردند تا اینکه آفتاب غروب کرد.

و بهتر است که بعد از دعا این تسبیح خوانده شود که ثواب بسیاری دارد و ما به جهت اختصار آن را ذکر نمیکنیم. متن تسبیح به این صورت است:

1- . دعاهای شب جمعه در کتاب الصلاه گرد آمده است.

2- . به کتاب البلد الامین صفحات 483 – 490 مراجعه کن.
3- . البلد الامین: 245-251

پاک و منزه است خداوند قبل از هر چیز و پاک و منزه است خداوند بعد از هر چیز و پاک و منزه است خداوند همراه هر چیز. پاک و منزه است خدایی که پروردگار است و باقی است و هرچه غیر از اوست، فانی است. پاک و منزه است خداوند، تسبیحی بسیار بالاتر از آنچه تسبیحگویان او را به پاکی میستایند، قبل از هر چیز. پاک و منزه است خداوند، تسبیحی بسیار بالاتر از آنچه تسبیحگویان او را به پاکی میستایند بعد از هر چیز. پاک و منزه است خداوند، تسبیحی بسیار بالاتر از آنچه تسبیحگویان او را به پاکی میستایند، همراه هر چیز. پاک و منزه است خداوند، تسبیحی بسیار بالاتر از آنچه تسبیحگویان او را به پاکی میستایند، و این تسبیحات شایسته پروردگار جاویدان ماست در حالی که همه چیز غیر از او فنا شدنی است. پاک و منزه است خداوند، تسبیحی بیشمار، خارج از فهم و درک فراموش نشدنی که کهنه نمیشود و از بین نمیرود و بینهایت است. پاک و منزه است خداوند و این تسبیح برای اوست مادامی که وجود دارد و پابرجاست. در گذر سالهای جهانیان، ماههای روزگار روزهای دنیا و لحظههای شب و روز. پاک و منزه است تا ابد و همراه با ابد به طوری که از شمارش خارج است و همیشگی است و تا ابد از بین نمیرود، بلندمرتبه است خدایی که بهترین آفرینشگر آفریده هاست.

سپس بگو: ستایش مخصوص خداست قبل از هر چیز، و همین طور مثل آنچه در تسبیح آمد را ادامه میدهی، فقط به جای لفظ پاک است، لفظ ستایش را قرار میدهی و همین طور میگویی «خدایی جز خدای یگانه نیست و خدا بزرگتر است».(1)

کفعمی در حاشیه بلد الامین، در ابتدای این دعا چنین آورده است: سید بزرگوار رضی الدین علی بن طاووس - قدس الله روحه - در کتاب مصباح الزائر نقل کرد: بشر و بشیر اسدی روایت کردند، حسین بن علی علیهما السلام در عصر روز عرفه در نهایت خشوع و خضوع از خیمه خود خارج شدند و به آرامی گام برمیداشتند تا اینکه به همراه جمعی از خانواده، فرزندان و یارانشان در جانب چپ کوه و

1- . البلد الامین: 251 – 359.

رو به کعبه ایستادند و آنگاه دستان خود را تا مقابل صورت بالا آوردند. همچون مسکینی که طلب غذا میکند، و فرمودند: «سپاس مخصوص خدایی است که هیچ مانعی در برابر قضای او وجود ندارد» گفتم: به آرامی یعنی همراه با آرامش و وقار، العزیزی آن را نقل کرد، پایان آنچه در حاشیه البلد الامین ذکر شد.(1)

مصباح: در زیارت روز عرفه، روایت بشر و بشیر اسدی بر طبق آنچه از حاشیه البلد الامین نقل کردیم آمده است، و سپس دعا را نیز به روال همان کتاب آورده است.

3. الاقبال: جدّم ابو جعفر طوسی - رضی الله عنه - در کتاب تهذیب الاحکام به نقل از مولایمان امام صادق صلوات الله علیه آورده است که فرمودند: رسول خدا صلّی الله علیه و آله به علی علیه السلام فرمودند: آیا دعای روز عرفه را به تو نیاموزم، همان دعایی که پیامبران پیش از من نیز آن را میخواندند؟ سپس فرمودند: بگو: معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، سلطنت و ستایش از آن او است. زنده میکند و میمیراند و او زندهای است که هرگز نمیمیرد و خیر و خوبی به دست او است و بر هر چیز تواناست. خداوندا، ستایش از آن توست آن گونه که خود میگویی و بهتر از آنچه ما میگوییم و برتر از آنچه همه میگویند. خدایا، نماز و عبادت و زندگانی و مرگ من به سوی توست و به وسیله تو پرهیز میکنم و خود را باز میدارم و نیروی من از تو است. خدایا، از ناداری و وسوسههای دل و از پراکندگی امورم و از عذاب قبر به تو پناه میبرم. خداوندا، خیر بادها را از تو میطلبم و از شرّ آنچه بادها با خود به همراه میآورند به تو پناه میبرم و خیر شب و روز را از تو خواهانم. خدایا، در دل و گوش و چشم و گوشت و استخوانها و رگهای بدنم، در نشستن و برخاستن و ورود و خروجم نور و روشنایی قرار ده و ای پروردگار من، آن روز که با تو ملاقات میکنم، نور عظیم خود را به من عطا کن، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

1- . البلد الامین: 251

مؤلف: درباره صفات کسانی که اخلاص در دعا دارند، روایاتی در کتاب عمل الیوم و اللیله یادآور شدیم، اکنون برخی از آنها را که شایسته است در این جا ذکر شود، ذکر میکنیم:

قاسم بن حسین نقل کرد: امام باقر علیه السلام را در موقف عرفات دیدم که دو دست خود را بلند کردند و به سوی آسمان گشوده بودند و هم چنان تا پایان روز عرفه دست هایش گشوده رو به آسمان بود، و هیچ کس دیگر را ندیدم که توانایی انجام این کار را داشته باشد.

علی بن داوود نقل کرد: امام صادق علیه السلام را در موقف عرفات دیدم که محاسن و لباس خود را به دست گرفته بود و سر به زمین افکنده بود و با انگشت دست راست اشاره مینمود و به درگاه خدا عرض میکرد: این تمام وجود من است، در برابر جنایتهایی که کردم.

حماد بن عبدالله نقل کرد: در موقف نزد امام کاظم علیه السلام بودم. زمانی که خورشید شروع به [غروب] کرد، با دست چپ لباسهای خود را گرفت و این دعا را قرائت نمود:

خدایا، من بنده و فرزند بنده توام، اگر عذابم کنی، به واسطه گناهانی است که از من سر زد و اکنون من با تمام وجود در پیشگاه توام و اگر ببخشی، تو زیبنده بخششی، ای اهل بخشش. ای سزاوارترین بخشنده، من و یارانم را بیامرز. سپس مرکب خود را حرکت دادند و رفتند.

یکی دیگر از دعاهایی که در کتاب عمل الیوم و اللیله ذکر نکردیم، دعایی است که مولایمان حضرت علی بن موسی الرضا صلوات الله علیه در روز عرفه میخواندند: خداوندا، همان گونه که چیزهایی را که نمیدانستم پوشاندی، آنچه را که میدانی بیامرز و همان گونه که علم تو مرا فرا گرفته، بخشش تو نیز مرا فرا گیرد و همان طور که نیکی خود را به من آغاز کردی، نعمتت را با آمرزش کامل کن و چنان که با شناخت خود مرا گرامی داشتی، آمرزشت را در کنار آن قرار ده و همان گونه که مرا با یگانگیات آشنا کردی، طاعتت را به من کرامت کن و همانطور که از اموری که نمیتوانستم جز به نگاهداری تو، خود را حفظ کنم مرا حفظ کردی، آنچه

را که اگر میخواستی، میتوانستی از آن حفظ کنی، بیامرز، ای بخشنده بزرگوار، ای صاحب شکوه و بزرگی..

مؤلف: خدایت رحمت کند، به کسانی بنگر که به آن ها اقتدا نمودی و از نورشان هدایت یافتی و سعی کن تضرع تو در دعا و مناجات همچون آنان باشد.

از دعاهای شریف روز عرفه، دعای مولایمان حسین بن علی، درود خدا بر او باد، در روز عرفه است.

خدای را سپاس که برای حکمش برگرداننده ای، و برای بخششش بازدارنده ای نیست و هیچ سازنده ای نمی تواند همانند او بسازد، و او سخاوتمند گستراننده است، انواع مخلوقات را پدید آورد، و ساخته ها را با حکمتش محکم نمود، طلیعه ها بر او پوشیده نمی ماند، و ودیعه ها نزد او ضایع نمی شود، آورنده کتاب جامع و شریعت اسلام، همان نور درخشنده، و اوست آفریننده مخلوقات و یاری دهنده در مصیبت ها، پاداش دهنده هر سازنده، و بی نیازکننده هر قناعت گر، و رحم کننده بر هر نالان، و فرو فرستنده سودها، و نازل کننده کتاب جامع با نور درخشان است. او شنونده دعاها، و بالابرنده درجات و دورکننده بلاها و کوبنده گردنکشان است. رحم کننده بر اشک نالان و دور کننده ناله از زاری کنندگان است، پس معبودی جز او نیست، و چیزی با او برابری نمی کند، و چیزی همانندش نیست، و اوست شنوا و بینا، و لطیف و آگاه، و بر هرچیز تواناست.

خدایا به سوی تو رغبت می نمایم، و به پروردگاری تو گواهی می دهم، اقرارکننده ام که تو پروردگار منی، و بازگشت من به سوی تو است، وجودم را با نعمتت آغاز کردی پیش از آنکه موجودی قابل ذکر باشم، و مرا از خاک پدید آوردی، سپس در میان صلبها جایم دادی، در حالی که از حوادث زمانه و رفت و آمد روزگار و سالها، ایمنی بخشیدی. همواره کوچ کننده بودم از صلبی به رحمی، درگذشته از ایام و قرنهای پیشین، از باب رأفت و لطف و احسانی که به من داشتی، مرا در حکومت پیشوایان کفر، آنان که پیمانت را شکستند، و پیامبرانت را تکذیب کردند، به دنیا نیاوردی، ولی زمانی به دنیا آوردی (به خاطر آنچه برایم رقم خورده بود و آن عبارت بود از هدایتی که مرا برای پذیرفتن آن آماده ساختی) و در آن

پرورشم دادی، و پیش از آن هم با رفتار زیبایت، و نعمتهای کاملت بر من مهر ورزیدی، در نتیجه وجودم را از نطفه ریخته شده پدید آوردی و در تاریکیهای سه گانه میان گوشت و خون و پوست جایم دادی، و مرا در آفرینشم شهرت ندادی [یا مرا در آفرینشم گواه نگرفتی] و چیزی از کار خلقتم را به من واگذار ننمودی؛ سپس برای آنچه در علمت از هدایتم گذشته بود، مرا کامل به دنیا آوردی، و در حال کودکی و خردسالی در میان گهواره محافظت نمودی، و از بین غذاها شیر گوارا نصیبم کردی، و دل دایه ها را بر من مهربان نمودی، و مادران پرمهر را به پرستاری ام گماشتی، و از آسیبهای پریان نگهداری فرمودی، و از زیادی و کمی، سالم داشتی، پس تو برتری ای مهربان، ای بخشنده، تا آنگاه که آغاز به سخن کردم، نعمتهای کاملت را بر من تمام کردی و مرا در هر سال با افزودن به وجودم پرورش دادی تا آفرینشم کامل شد، و تاب و توانم معتدل گشت. حجّت را بر من واجب نمودی، چنان که معرفتت را به من الهام فرمودی و با شگفتیهای حکمتت به هراسم افکندی، و به آنچه در آسمان و زمینت از پدیده های خلقت پدید آوردی، بیدارم نمودی. به سپاسگزاری و یادت آگاهی ام دادی و طاعت و عبادتت را بر من واجب نمودی، و آنچه را پیامبرانت آوردند به من فهماندی، و پذیرفتن خشنودی ات را بر من آسان کردی، و در تمام این امور به یاری و لطفت بر من منّت نهادی. سپس وقتی که مرا از بهترین خاک آفریدی، برایم نپسندیدی ای معبود من، نعمتی را بدون نعمتی دیگر، و از انواع وسایل زندگی و اقسام بهره ها نصیب من فرمودی، و این به خاطر نعمت بخشی بزرگ و بزرگتر و احسان دیرینه ات بر من بود، تا جایی که همه نعمت ها را بر من کامل نمودی، و تمام بلاها را از من بازگرداندی. نادانی و گستاخی ام بر تو، تو را باز نداشت از این که مرا به آنچه به تو نزدیک می کند راهنمایی کنی، و به آنچه مرا به پیشگاهت مقرّب می نماید توفیق دادی، پس اگر بخوانمت، اجابت می نمایی و اگر از تو درخواست نمایم، عطایم می کنی، و اگر اطاعتت کنم قدردانی می کنی، و اگر به شکرت برخیزم بر نعمتم می افزایی، همه اینها کامل کردن نعمتهایت بر من و احسانت به سوی من است، پس منزّهی تو، منزّهی تو، که آفریننده ای و بازگرداننده ای، و ستوده ای و بزرگواری. نامهایت مقدس است، و نعمتهایت بزرگ.

خدایا، کدام یک از نعمتهایت را به شماره آورم و یاد کنم، یا برای کدام یک از عطاهایت به سپاسگزاری برخیزم، در حالی که پروردگارا، بیش از آن است که شماره گران برشمارند، یا اینکه یاد دارندگان در دانش به آنها برسند. آنگاه ای خدا، آنچه از بدحالی و پریشانی از من بازگرداندی و دور کردی، از آنچه از سلامتی کامل و خوشحالی برایم نمایان شد، بیشتر است. معبودا، من گواهی می دهم به حقیقت ایمانم، و باور تصمیمات یقینم، و یکتاپرستی صادقانه و صریحم و درون پوشیده نهادم، و آویزه های راههای نور چشمم، و چین های صفحه پیشانی ام، و روزنه های راههای نفسم، و پرّه های نرمه تیغه بینی ام، و حفره های پرده شنوایی ام، و آنچه که ضمیمه شده و بر آن بر هم نهاده دو لبم، و حرکت های سخن زبانم، و جای فرو رفتگی سقف دهان و آرواره ام، و محل روییدن دندان هایم، م-ح-ل ب-ی-رون آم-دن دن-دان-ه-ای-م و لوله (حلق) متصل به رگهای گردنم، محل چشیدن خوراکیها و آشامیدنی ها و رش-ت-ه و عصب مغز سرم و رشته های رگ قلبم و آنچه در برگرفته آن را، قفسه سینه ام و شاهرگ پرده دلم و پاره های گوشه و کنار جگرم و آنچه را در بردارد استخوانهای دنده هایم و سربندهای استخوان هایم و سرانگشتانم و انقباض عضلات بدنم و خونم و موی بدنم و پوستم و عصبم و ساقم و استخوانم و مغزم و رگهایم و تمام اعضاء و جوارحم و آنچه بر اینها بافته شده از دوران شیرخوارگی ام، و آنچه را زمین از من بر خود گرفت و خوابم و بیداریام و آرامش و تحرکم و حرکتهای رکوع و سجود من. گواهی می دهم بر اینکه اگر به حرکت می آمدم و طول روزگاران، و زمان های بس دراز می کوشیدم - بر فرض که آن همه زمان را عمر می کردم - ، که شکر یکی از نعمتهایت را بجا آورم، نخواهم توانست، جز با منتّت که به سبب آن شکرت بر من واجب می شود، شکری دائم و نو، و ثنایی تازه و فراهم.

آری، اگر من و همه شمارش گران از آفریدگانت، حرص ورزیم که نهایت نعمتهایت، از نعمتهای گذشته ات را برشماریم، هرگز نمی توانیم به شماره آوریم، و نه اندازه آن را می دانیم. چه دور است چنین چیزی؛ چگونه ممکن است و حال آنکه تو در کتاب گویایت و خبر صادقانه ات اعلام کردی: {اگر نعمتهای خدا را برشمارید،

قدرت شمارش آن را ندارید.} خدایا، کتابت راست گفت، و اخبارت صادقانه است، و پیامبرانت و رسولانت به مردم رساندند، آنچه را از وحیات بر آنان نازل کردی. و برای آنان و به وسیله آنان از دینت شریعت ساختی. معبودا، من گواهی می دهم به تلاش و کوششم، و به قدر رسایی طاقت و ظرفیتم، و از باب ایمان و یقین می گویم:

سپاس خدای را که فرزندی نگرفت تا از او ارث برند، و برای او در فرمانروایی اش شریکی نبوده تا با او در آنچه پدید آورد مخالفت کند، و سرپرستی از خواری برایش نبود، تا او را در آنچه ساخت یاری دهد، پس منزّه است او، منزّه است او، منزّه است او. اگر در آسمان و زمین معبودهایی جز خدا بود، هر آینه هر دو تباه می شدند و متلاشی می گشتند. منزّه است خدای یگانه یکتا و بی نیاز، که نزایید و زاییده نشد و احدی همتایش نبود. سپاس خدای را، سپاسی که برابری کند با سپاس فرشتگان مقرّب، و انبیای مرسلش را، و درود و سلام خدا بر بهترین برگزیده از خلقش، محمّد خاتم پیامبران، و اهل بیت پاک و پاکیزه و خالص او باد. خدایا چنانم کن که از تو بترسم، گویا که تو را می بینم، و با پرهیزکاری مرا خوشبخت گردان، و به نافرمانی ات بدبختم مکن، و خیر در قضایت را برایم اختیار کن، و به من در تقدیرت برکت ده، تا تعجیل آنچه را تو به تأخیر انداختی نخواهم و تأخیر آنچه را تو پیش انداختی میل نکنم.

خدایا، بی نیازی را در ذاتم قرار ده، و یقین را در دلم، و اخلاص را در عملم، و نور را در دیده ام، و بصیرت را در دینم و مرا به اعضایم بهره مند کن، و گوش و چشمم را دو وارث من گردان، و مرا بر آن که به من ستم روا داشت پیروز فرما، و در رابطه با او انتقام و هدفم را نشانم ده، و چشمم را بدین سبب روشن گردان. خدایا، گرفتاری ام را برطرف کن، و زشتی ام را بپوشان، و خطایم را بیامرز و شیطان مرا بران و دینم را ادا کن، و برایم معبودا، در آخرت و دنیا درجه ای برتر قرار ده.

خدایا تو را سپاس، مرا آفریدی و شنوا و بینا قرار دادی، و تو را سپاس که مرا پدید آوردی، و از روی رحمت، آفریده ای متناسب قرار دادی، درحالی که از آفرینش من بی نیاز بودی.

پروردگارا، به اینکه مرا پدید آوردی، پس در خلقتم تناسب نهادی. پروردگارا، به اینکه آفرینشم را آغاز نمودی و صورتم را نیکو نمودی. پروردگارا، به اینکه به من احسان کردی و در خویشتنم عافیت نهادی. پروردگارا، به اینکه از من محافظت نمودی و موّفق داشتی. پروردگارا، به اینکه بر من نعمت بخشیدی و راهنمایی نمودی. پروردگارا، به اینکه مرا سزاوار احسان کردی و از هر خیری عطا کردی. پروردگارا، به اینکه مرا خوراندی و نوشاندی. پروردگارا، به اینکه مرا بی نیاز ساختی و اندوخته بخشیدی. پروردگارا، به اینکه مرا یاری نمودی و عزّت بخشیدی. پروردگارا، به اینکه به من پوشاندی، از پوشش با صفایت، و بر من آسان نمودی از رفتار کفایت کننده ات، بر محمّد و خاندان محمّد درود فرست و مرا بر بلاهای روزگار و حوادث شبها و روزها یاری ده، و از هراس های دنیا و گرفتاری های آخرت نجات ده، و مرا از شرّ آنچه ستمگران در زمین انجام می دهند کفایت کن. خدایا، از آنچه می ترسم مرا کفایت کن و از آنچه می ترسم نگهداری کن، و در نفسم و دینم از من نگهبانی فرما و مرا در سفرم نگهدار، و در خاندان و مالم و فرزندانم جانشین باش، و مرا در آنچه به من نصیب فرمودی برکت ده، و مرا در نزد خویش خوار ساز، و در دیدگان مردم بزرگ کن، و از شرّ جن و انس سالم بدار و به گناهانم رسوا مساز، و به باطنم سبک منما، و به عملم دچار مکن، و مرا از نعمت هایت محروم مفرما، و مرا به غیر خود واگذار مکن.

خدایا، مرا به که واگذار می کنی؟ به نزدیک تا با من به دشمنی برخیزد، یا به بیگانه تا با من با ترشرویی برخورد کند یا به آنان که خوارم می شمرند؟ و حال اینکه تو خدای من، و زمامدار کار منی. من به تو شکایت می کنم، از غربتم، و دوری خانه آخرتم، و سبکی ام نزد کسی که اختیار کارم را به او دادی. خدایا غضبت را بر من فرود نیاور، اگر در مقام خشم کردن بر من نباشی، از غیر تو باک ندارم. منزّهی تو، جز اینکه عافیتت را بر من بگستران، از تو درخواست می کنم پروردگارا، به نور رویت که زمین و آسمان ها به آن روشن گشت و تاریکی ها به آن برطرف شد، و کار گذشتگان و آیندگان به وسیله آن به اصلاح رسید، که مرا بر خشمت نمیرانی، و ناخشنودی ات را بر من فرود نیاوری. باز خواست حق توست، تا پیش از آن راضی

شوی. معبودی جز تو نیست، پروردگار خانه محترم و مشعر الحرام، و خانه کعبه که برکت را در آن نازل فرمودی، و آن را برای مردم ایمن ساختی، ای آن که با بردباری اش از گناهان بزرگ گذشت، ای آن که با فضلش نعمت ها را کامل ساخت، ای آن که با کرمش فراوان عطا کرد، ای توشه ام در سختی ها، ای همراهم در تنهایی، ای فریادرسم در گرفتاری ها، ای سرپرستم در نعمتها، ای خدای من و خدای پدرانم ابراهیم و اسماعیل و اسحق و یعقوب، و پروردگار جبراییل و میکاییل و اسرافیل و پروردگار محمّد خاتم پیامبران و اهل بیت برگزیده اش و نازل کننده تورات و انجیل و زبور و قرآن و فروفرستنده کهیعص و طه و یس و قرآن حکیم، تو پناهگاه منی، زمانی که راه ها با همه وسعتشان مرا درمانده کنند، و زمین با همه پهناوری اش بر من تنگ شود؛ و اگر رحمت تو نبود، من از رسوا شدگان بودم، و تویی که مرا بر دشمنانم پیروز می کنی؛ و اگر یاری تو نبود، من از شکست خوردگان بودم.

ای کسی که وجودش را به بلندی و برتری اختصاص داد، در نتیجه اولیایش به عزّت او عزیز می شوند، ای آن که پادشاهان در برابرش یوغ ذلّت بر گردن هایشان گذاشتند، در نتیجه از حملاتش ترسانند، خیانت چشمها را، و آنچه سینه ها پنهان می کنند می داند، و به پنهانی هایی که زمانها و روزگاران می آورد آگاهی دارد، ای آن که جز او نمی داند او چگونه است، ای آن که جز او نمی داند او چیست، ای آن که جز او او را نمی شناسد، ای آن که زمین را بر آب انباشت، و هوا را به آسمان بست. ای آن که برای اوست گرامی ترین نامها، ای صاحب احسانی که هرگز قطع نگردد، ای آماده کننده کاروان برای نجات یوسف در سرزمین بی آب و گیاه، و خارج کننده اش از چاه، و قراردهنده اش بر تخت پادشاهی پس از بندگی، ای برگرداننده یوسف به نزد یعقوب، پس از آنکه دو چشمش از اندوه نابینا شد، و دلش آکنده از غم بود، ای برطرف کننده بدحالی و گرفتاری از ایوب، ای گیرنده دستهای ابراهیم از بریدن سر فرزندش، پس از سنّ پیری و به پایان آمدن عمرش، ای که دعای زکرّیا را اجابت کرد و یحیی را به او بخشید و او را یگانه و تنها نگذاشت، ای که یونس را از دل ماهی به در آورد، ای که دریا را برای بنی اسراییل شکافت و آنان را نجات داد، و فرعون و لشکریانش را از غرق شدگان قرار داد، ای که بادها را مژده دهندگانی

پیشاپیش باران رحمتش فرستاد، ای که بر عذاب نافرمانان از بندگانش شتاب نورزد، ای آن که ساحران روزگار موسی را از ورطه هلاکت رهانید، پس از سالیان طولانی که در انکار حق بودند، و در عین حال تنعمّ به نعمت او رزقش را می خوردند، و برای غیر او بندگی می کردند، با او مخالفت داشتند و برای او شبیه قرار داده بودند، و پیامبرانش را تکذیب کردند. ای خدا، ای آغازگر، ای پدیدآور، برای تو همتایی نیست، ای جاودانهای که پایانی برایت نمی باشد، ای زنده وقتی که زنده ای نبود، ای زنده کننده مردگان، ای مراقب بر هرکس به آنچه که انجام داده، ای که شکرم برای او اندک است ولی مرا محروم نساخت، خطایم بزرگ شد، پس رسوایم نکرد، و مرا بر نافرمانی ها دید، ولی در بین مردم رسوا ننمود، ای که در خردسالی مرا حفظ نمود، و در بزرگسالی رزق داد، ای که عطاهایش نزد من شماره نشود، و نعمت هایش تلافی نگردد، ای که با من به خیر و احسان روبرو شد، و من با بدی و نافرمانی با او روبرو گشتم، ای که مرا به ایمان هدایت نمود، پیش از آنکه سپاس نعمت هایش را بشناسم، ای که در بیماری او را خواندم، پس شفایم داد، و در حال برهنگی مرا پوشاند، و در حال گرسنگی سیرم کرد و در حال تشنگی مرا سیراب نمود، و در حال خواری، به من عزّت بخشید، و در حال نادانی معرفت بخشید، و در حال تنهایی مرا افزون نمود، و در حال غربت، مرا باز گرداند، و در حال نداری، بی نیازم کرد، و در یاری خواهی، مرا یاری فرمود، و در ثروتمندی محروم نکرد، و از درخواست همه اینها باز ایستادم، پس او شروع به عنایت بر من نمود.

حمد و سپاس تو راست، ای که لغزشم را نادیده گرفت و اندوهم را زدود، و دعایم را اجابت نمود، و عیبم را پوشاند، و گناهم را آمرزید، و مرا به خواسته ام رساند و بر دشمنم پیروز گرداند، اگر نعمت ها و عطاها و بخششهای با ارزشت را برشمارم، هرگز نمی توانم به شماره آرم، ای سرور من.

تویی که عطا کردی، تویی که نعمت دادی، تویی که نیکی کردی، تویی که زیبا نمودی، تویی که افزون نمودی، تویی که کامل کردی، تویی که روزی دادی، تویی که عطا فرمودی، تویی که بی نیاز نمودی، تویی که ثروت بخشیدی، تویی که پناه دادی، تویی که کفایت نمودی، تویی که راهنمایی فرمودی، تویی که حفظ کردی،

تویی که پرده پوشی نمودی، تویی که آمرزیدی، تویی که نادیده گرفتی، تویی که قدرت دادی، تویی که عزّت بخشیدی، تویی که کمک کردی، تویی که مساعدت فرمودی، تویی که تأیید نمودی، تویی که نصرت دادی، تویی که شفا بخشیدی، تویی که سلامت کامل دادی، تویی که گرامی داشتی، بزرگ و برتری، حمد و شکر همیشگی تو راست.

معبودا، من اعتراف کننده به گناهانم هستم، پس مرا بیامرز، منم که بد کردم، منم که خطا کردم، منم که قصد گناه کردم، منم که نادانی نمودم، منم که غفلت ورزیدم، منم که اشتباه کردم، منم که به غیر تو اعتماد کردم، منم که در گناه تعمّد داشتم، منم که وعده کردم، منم که وعده شکستم، منم که پیمان شکنی نمودم، منم که اقرار کردم، منم که به نعمتت بر خود و پیش خود اعتراف کردم، و به گناهانم اقرار می کنم؛ پس مرا بیامرز، ای آن که گناهان بندگانش به او زیانی نرساند، و او بی نیاز از طاعت آنان است، و توفیق دهنده کسی که از آنان به کمک و رحمتش عمل شایسته بجا آورد. تو را سپاس ای معبود من و آقای من، و خدای من، فرمان دادی فرمانت نخواندم، مرا نهی نمودی، مرتکب نهیت شدم، اکنون چنانم که نه دور از گناهم تا عذرخواهی کنم، و نه دارای قدرتم، تا یاری ستانم، ای مولای من، با چه وسیله ای با تو روبرو شوم؟ آیا با گوشم، یا با دیده ام، یا با زبانم، یا با پایم؟ آیا این همه نعمتهای تو نزد من نیست و من به همه اینها تو را معصیت کردم؟ ! ای مولای من، تو را بر من حجّت و راه است، ای آن که مرا از پدران و مادران پوشاند، از اینکه مرا از خود برانند، و از خویشان و برادران، از اینکه مرا سرزنش کنند، و از پادشاهان از اینکه مرا مجازات نمایند. مولای من، اگر اینان آگاه می شدند، بر آنچه تو بر آن از من می دانی، در این صورت مهلتم نمی دادند و مرا تنها می گذاردند، و از من می بریدند، هم اینک ای خدای من، در برابرت هستم، ای آقای من، فروتن و خوار، درمانده و کوچک، نه وسیله تبرئه جویی دارم تا عذرخواهی کنم، و نه نیرویی که یاری بطلبم، و نه دلیلی که با آن احتجاج نمایم، و نه گوینده ای هستم که گناه و کار بد نکرده باشم. انکار گناه کجا ! بر فرض اگر انکار می کردم، چه سود می داد؟ چگونه و چسان این معنا ممکن شود، و حال آنکه همه اعضایم بر آنچه عمل کردم بر من گواهند؟ به

یقین دانستم و بدون تردید، که تو از کارهای بزرگ من پرسنده ای، و تو حاکم عدالت پیشه ای هستی که در حکم و داوری ستم نمی کنی، و عدالت تو هلاک کننده من است، و من از همه عدالت تو گریزانم. معبودا، اگر مرا عذاب کنی، به خاطر گناهان من است پس از حجّتی که بر من داری، و اگر از من درگذری، به سبب بردباری و جود و کرم توست.

معبودی جز تو نیست منزّهی تو من از ستمکارانم، معبودی جز تو نیست منزّهی تو من از آمرزش خواهانم، معبودی جز تو نیست منزّهی تو من از یکتاپرستانم، معبودی جز تو نیست منزّهی تو من از هراسندگانم، معبودی جز تو نیست منزهی تو من از امیدواران و مشتاقانم، معبودی جز تو نیست منزهی تو من از درخواست کنندگانم، معبودی جز تو نیست منزّهی تو من از لااله الاالله گویان و تسبیح کنندگانم، معبودی جز تو نیست پروردگار من و پروردگار پدران نخستین من.

خدایا، این است ثنای من بر تو برای تعظیم تو، و اخلاصم برای یاد تو برای یکتاپرستی، و اقرارم به نعمتهایت، در شمارش آنها؛ اگرچه اعتراف دارم نتوانستم آنها را شماره کنم، به خاطر فراوانی و آش-ک-اری آن-ه-ا و پیشی جُستن آنها از زمان پیدایش من تاکنون، آنچه همواره مرا با آن همراه آنها سرپرستی می کردی، از هنگامی که مرا آفریدی و پدید آوردی، از آغاز عمر، و همه آنچه بر من بخشیدی، از بی نیاز گرداندنم از تهیدستی، و برطرف کردن بدحالی و فراهم کردن اسباب راحتی و دفع دشواری و گشودن گره اندوه، و تندرستی در بدن، و سلامت در دین، اگر همه جهانیان از گذشتگان و آیندگان به اندازه ای که نعمتت را ذکر کنم یاری ام دهند، نه من قدرت ذکر آن را دارم، نه آنها. مقدّسی و برتری، پروردگار کریم، بزرگ، مهربان، عطاهایت به عدد نیاید، به ثنایت نتوان رسید. نعمت هایت تلافی نگردد، بر محمّد و خاندان محمّد درود فرست و نعمتهایت را بر ما تمام کن و به طاعتت خوشبختمان فرما، منزّهی تو، معبودی جز تو نیست. خدایا بیچارگان را پاسخ می دهی آن هنگام که تو را بخوانند و بدی را برطرف می کنی، و به فریاد گرفتاران می رسی، و بیماران را درمان می کنی، و تهیدست را بی نیاز می گردانی، و شکست را جبران می نمایی، و به خردسالان رحم می کنی، و به بزرگسالان کمک

می دهی، جز تو پشتیبانی نیست، و فوق تو قدرتمندی وجود ندارد، و تو برتر و بزرگی. ای رهاکننده اسیر در بند، ای روزی دهنده کودک خردسال، ای پناه هراسنده پناه خواه، ای که برایت شریک و وزیری نیست، بر محمّد و خاندان محمّد درود فرست، و در این شب به من عطا کن برترین چیزی که عطا کردی و نائل نمودی یکی از بندگانت را، از نعمتی که می بخشی، و عطاهایی که تجدید می نمایی، و بلایی که برمی گردانی و رنجی که برطرف می کنی، و دعایی که می شنوی، و عمل نیکی که می پذیری، و بدی که می پوشانی، همانا به هرچه خواهی مهربان و آگاهی، و بر هرچیز توانایی.

خدایا، تو نزدیک ترین کسی هستی که خوانده شد، و سریعترین کسی که جواب داد، و بزرگوارترین کسی که گذشت کرد، و وسیع ترین کسی که عطا کرد، و شنواترین کسی که سؤال شد، ای مهربان دنیا و آخرت، و بخشنده دنیا وآخرت، همانند تو سؤال شده ای نیست، و غیر تو آرزو شده ای وجود ندارد. تو را خواندم، مرا پاسخ دادی، از تو درخواست کردم عطا نمودی، و به سویت میل کردم، به من رحم فرمودی، به تو اطمینان کردم، نجاتم دادی، و به تو پناهنده شدم، مرا کفایت نمودی. خدایا درود فرست بر محمّد بنده و فرستاده ات و پیامبرت، و بر همگی اهل بیت پاک و پاکیزه اش، و نعمتهایت را بر ما تمام کن، و عطاهایت را بر ما گوارا گردان، و ما را نسبت به خود از سپاسگزاران، و در نعمت هایت از یادکنندگان ثبت فرما، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

خدایا، ای که مالک شد و توانا گشت، و توانست و چیره شد، نافرمانی شد و پوشاند، از او آمرزش خواسته شد و آمرزید، ای هدف خواستاران مشتاق، و نهایت آرزوی امیدواران، ای آن که در دانش بر هر چیز احاطه دارد، و مهربانی و رحمت و بردباری او، جویندگان گذشت از گناه را فرا گرفت.

خدایا در این شب به تو رو می آوریم، شبی که آن را شرافت و عظمت دادی؛ به محمّد پیامبرت و فرستاده ات و برگزیده از خلقت، و امین وحیات، آن مژده دهنده و ترساننده، و چراغ نور بخش، آن که به سبب او بر مسلمانان نعمت بخشیدی، و او را رحمت برای جهانیان قرار دادی. خدایا بر محمّد و خاندان محمّد درود

فرست، آنچنان که محمّد از جانب تو شایسته آن است، ای بزرگ، بر او و بر همه خاندان نجیب و پاک و پاکیزه اش درود فرست، و ما را به گذشت از ما بپوشان، که صداها با انواع زبان ها به جانب تو بلند است. خدایا در این شب برای ما قرار ده، از هر خیری، نصیبی که میان بندگانت تقسیم می کنی، و نوری که با آن هدایت می نمایی، و رحمتی که می گسترانی، عافیتی که بر اندام حیات بندگان می پوشانی، و برکتی که فرو می فرستی و رزقی که می گستری، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا ما را در این وقت، از پیشگاه رحمتت پیروز و رستگار و پذیرفته و بهره مند بازگردان، و ما را از ناامیدان قرار مده، و از رحمتت با دست خالی مگذار، و از آنچه از فضلت امیدواریم محروم مکن، و ما را از رحمتت محروم منما، و از افزونی آنچه از عطایت آرزو داریم نا امید مساز، و ناکام باز مگردان، و از درگاهت مران، ای بخشنده ترین بخشندگان، و کریم ترین کریمان، یقین کنان به درگاهت رو نمودیم، و آهنگ کنان و قصدکنان به زیارت خانه ات آمدیم، ما را بر ادای مناسک حج یاری ده، و حجّمان را کامل نما، و از ما درگذر؛ چرا که دستهای خود را به جانب تو دراز کرده ایم، و آن دستها به خواری اعتراف، علامت دار است.

خدایا، آنچه را در این شب از تو خواستیم به ما عطا کن، و کفایت آنچه را از تو خواستیم عهده دار باش، که ما را کفایت کننده ای جز تو نیست، و برای ما پروردگاری جز تو نمی باشد. قانونت بر ما نافذ است، دانشت ما را فراگیر است، قضایت درباره ما عادلانه است، خیر را برای ما حکم کن و ما را اهل خیر قرار بده. خدایا، پاداش بزرگ و ذخیره کریمانه و دوام آسایش را به حق جودت بر ما لازم گردان، و گناهان همه ما را بیامرز، و ما را با هلاک شدگان هلاک مکن، و مهربانی و رحمتت را از ما باز مگردان، ای مهربان ترین مهربانان. خدایا، در این وقت ما را از کسانی قرار ده که از تو درخواست کردند و تو به آنان عطا فرمودی و تو را شکر نمودند پس بر آنان افزودی و به سویت بازگشتند و آنان را پذیرفتی، و به سوی تو از همه گناهانشان بیزاری جستند پس همه گناهانشان را آمرزیدی، ای دارای بزرگی و بزرگواری. خدایا ما را پاک کن و به جانب راست و درستی توجّه ده، و زاری ما را بپذیر، ای بهترین کسی که درخواست شد، و رحم کننده ترین کسی که از او رحمت

خواسته شد، ای آن که بر هم نهادن پلک ها، و دقت نظر چشم ها بر او پوشیده نیست، و آنچه در نهان مستقرّ شد، و آنچه را در دل ها پنهان شد، از او مخفی نیست. آری، همه این ها را دانشت شماره کرد، و بردباری ات فرا گرفت، تو منزّهی و برتری از آنچه ستمگران درباره ات می گویند، پس برتری آسمان های هفتگانه و زمین ها و هرکه در آنهاست تو را تسبیح می گویند، و هیچ موجودی نیست مگر اینکه با سپاست تسبیح می گوید، پس تو را سپاس و بزرگواری و بلندی مقام، ای دارنده بزرگی و کرامت و فضل و نعمت، و عطاهای بزرگ، و تویی بخشنده کریم رئوف و مهربان. خدایا از روزی ات بر من وسعت ده، و در تن و دینم سلامت کامل بخش، و ترسم را امان ده، و وجودم را از آتش آزاد کن.

خ-دای-ا م-را ب-ه مکر خود دچار مساز و در غفلت تدریجی بسوی نابودی مبر و خوار نساز و شر بدکاران جن و انس را از من دور کن. ای شنواترین شنوایان، ای بیناترین بینایان، و ای سریعترین حسابرسان، و ای مهربان ترین مهربانان، بر محمّد و خاندان محمّد، آن سروران با میمنت درود فرست، و از تو درخواست می کنم خدایا، حاجتم را که اگر آن را به من عطا کنی، بی شک هرچه را از من دریغ ورزی به من ضرری نرساند، و اگر قضای حاجتم را از من دریغ نمایی، آنچه را عطا کنی سودی نبخشد. آزادی از آتش را از تو درخواست می کنم، معبودی جز تو نیست، یگانه ای، برایت شریکی نیست، فرمانروایی و سپاس خاص توست، و تو بر هرچیز توانایی، پروردگارا پروردگارا پروردگارا.

خدایا، در عین توانگری تهیدستم، پس چگونه در تهیدستی تهیدست نباشم. خدایا، در عین دانایی نادانم، پس چگونه در عین نادانی نادان نباشم. خدایا، همانا اختلاف تدبیرت، و سرعت تغییر تقدیراتت، بندگان عارف به تو را، از اطمینان به بخشش و ناامیدی از تو در گرفتاری باز داشت. خدایا از من است آنچه سزاوار پستی من است، و از توست آنچه شایسته بزرگواری توست. خدایا تو خود را با لطف و مهربانی به من توصیف کردی، پیش از پیدایش ناتوانی من، آیا آن دو را از من دریغ ورزی، پس از پدید آمدن ناتوانی ام؟ خدایا، اگر زیبایی هایی از من نمایان شود، به فضل توست، و تو را بر من منت بسیار است، و اگر زشتی هایی از من ظاهر

گردد، به عدل توست و تو را بر من حجت کامل است. خدایا چگونه مرا وا می نهی در صورتی که عهده دار من شده ای و چگونه مورد ستم واقع شوم و حال آنکه تو یار منی، یا چگونه ناامید گردم، درحالی که نسبت به من سخت مهربانی؟ اینک به نیازم به تو، متوسل به توام، و چگونه متوسل به تو شوم به آنچه که محال است به تو برسد، یا چگونه از حالم به تو شکایت کنم و حال آنکه بر تو پوشیده نیست، یا چگونه با گفتارم ترجمه حال نمایم، درحالی که از تو برای تو واضح است، یا چگونه آرزوهایم را به عرصه نومیدی بری، در صورتی که به آستان تو وارد گشت، یا چگونه احوالم را نیکو نگردانی، درحالی که احوال من استوار به توست؟.

خدایا، چه اندازه به من لطف داری، با این نادانی بزرگ من، و چه قدر به من مهربانی، با این عمل زشت من؟ خدایا، چقدر به من نزدیکی، و من چقدر از تو دورم، و چه اندازه به من مهر می ورزی، پس چیست آنچه مرا از تو در پرده می کند؟ خدایا از اختلاف آثار، و تغییرات احوال دانستم که خواسته ات از من این است که خود را در هر چیز به من بشناسانی تا در هیچ چیز نسبت به تو جاهل نباشم. خدایا هر زمان فرومایگی ام از سخن مرا بازداشت، کرم تو مرا گویا نمود، و هر وقت اوصافم ناامیدم کرد، نعمتهایت مرا به طمع انداخت. خدایا، کسی که زیبایی هایش زشتی بود، پس چگونه زشتی هایش زشتی نباشد، و کسی که حقیقت گویی هایش ادعای خالی بود، چگونه ادعاهایش ادعا نباشد؟ خدایا دستور نافذت و مشیت چیره ات، برای صاحب سخن سخنی، و برای صاحب حال حالی نگذشت. خدایا چه بسیار طاعتی که بنا کردم، و چه بسیار حالتی که استوار نمودم. عدالتت اعتمادم را بر آنها ویران کرد، ولی فضل تو عذر مرا از آنها پذیراست. خدایا، همانا می دانی هرچند طاعت از جانب من به صورتی جدّی ادامه نداشت، ولی به صورت محبّت و اراده ادامه داشت. خدایا چگونه تصمیم بگیرم و حال آنکه تو چیره ای؛ و چگونه تصمیم نگیرم درحالی که تو دستوردهنده ای؟ خدایا مردّد شدن من در آثار موجب دوری دیدار است، پس مرا با وجودت گرد آور، به وسیله عبادتی که مرا به تو رساند. چگونه بر وجود تو استدلال شود، به موجودی که در وجودش نیازمند به توست؟ آیا برای غیر تو ظهوری هست که برای تو نیست، تا آن غیر وسیله ظهور تو باشد؟ کی

پنهان بودی، تا نیازمند به دلیلی باشی که بر تو دلالت کند و کی دور بودی تا آثار واصل کننده به تو باشند؟ کور باد دیده ای که تو را بر آن دیده بان نبیند و زیان کار باد تجارت بنده ای که از محبّتت برای او سهمی قرار ندادی. خدایا فرمان دادی ک-ه ب-ه آث-ار ت-و رج-وع کنم پس مرا باز گردان به سوی خود به پوششی از انوار و هدایت ،تا بازگردم به سویت پس از دیدن آثار، هم چنان که آمدم به سویت از آنها در حالی که از ن-ظ-ر ب-ه آنها مصون ماندم و همتم را از اعتماد بدانها برداشته باشم که به راستی تو بر هرچ-ی-ز ت-وان-ایی.

خ-دای-ا ای-ن خ-واری م-ن اس-ت ک-ه پ-ی-ش روی-ت ع-ی-ان و آش-ک-ار اس-ت و ای-ن حال من است ک-ه ب-ر ت-و پوشیده نیست، از تو خواهم که مرا به خود برسانی و به وسیله ذات تو بر تو دلیل می آورم، پ-س ب-ه ن-ور خ-ود م-را بر ذاتت راهنمائی فرما و به یادآر مرا با بندگی صادقانه در پیش رویت. خدایا بیاموز به من از دانش مخزونت و مرا محفوظ دار به پرده مصونت، خدایا مرا به حقائق نزدیکان درگاهت ب-یارای و به راه اهل جذبه و شوقت ببر. خدایا بی نیاز کن مرا به تدبیر خودت از تدبیر خودم و به اختیار خودت از اختیار خودم و بر جاهای ب-ی-چارگی و درماندگی ام مرا واقف گردان. خدایا مرا از خواری نفسم نجات ده و پاک کن از شک و ش-رک خ-ودم، پ-ی-ش از آنکه داخل گور گردم. به تو یاری جویم پس تو هم مرا یاری کن و بر تو توکل کنم پس م-را وام-گ-ذار و از ت-و درخ-واس-ت ک-ن-م پ-س ن-اام-ی-دم م-گ-ردان و در فضل تو رغبت کردم پس مرا محروم مفرما و ب-ه درگاه ت-و خ-ود را بستم پس دورم مکن و به درگاه تو ایستادم پس مرا طرد مکن. خدایا م-ب-رّا اس-ت خ-ش-نودی تو از اینکه علت و سببی از جانب تو داشته باشد پس چگونه ممکن است من سبب آن گردم؟ خ-دای-ا ت-و ب-ه ذات خ-ود ب-ی ن-ی-ازی از ای-ن-که سودی از جانب خودت به تو برسد، پس چگونه از من بی نیاز نباشی. خدایا به راستی قضا و قدر مرا آرزومند می کنند و از آن سو هوای نفس مرا به بندهای شهوت اسیر کرده، پس تو یاور من باش تا مرا پیروز کنی و بینا کنی و به وس-ی-له ف-ضل خویش مرا بی نیاز گردانی تا بوسیله تو از طلب کردن بی نیاز شوم، تویی که انوار را در دل اولیائت تاباندی تا اینکه تو را شناختند و یگانه ات دانستند

و تویی که اغیار و بیگانگان را از دل دوستانت براندی تا اینکه کسی را جز تو دوست نداشته و به غیر تو پناهنده نشوند، و تویی مونس ایشان در آنجا که عوالم وجود آنها را به وحشت اندازد، و تویی که راه-ن-م-ائی-شان کنی آنگاه که نشانه ها برایشان آشکار گردد. چه دارد آن کس که تو را گم کرده و چه ندارد آن کس که تو را یافت. به راستی محروم است آن کس که بجای تو به دیگری راضی شود و بطور حتم زیان کار است کسی که از ت-و ب-ه دی-گ-ری روی ک-ن-د. چگونه می شود به غیر تو امیدوار بود در صورتی که تو احسانت را قطع نکردی و چگونه از غ-ی-ر تو می توان طلب کرد با اینکه تو شیوه عطابخشیات را تغییر ندادی. ای خدایی که به دوستانت ش-یرینی همدمی خود را چشاندی و آنها در برابرت به چاپلوسی برخاستند، و ای خدایی که بر اولیای خودت خ-لع-ت ه-ای ه-یبت خود را پوشاندی پس آنها در برابرت به آمرزش خواهی بپاخواستند. تویی که یاد کنی پیش از آنکه ی-اد ک-ن-ن-دگ-ان ی-ادت ک-ن-ن-د و ت-ویی آغ-ازن-ده ب-ه اح-س-ان قبل از آنکه پرستش کنندگان بسویت توجه کنند، و تویی ب-خشنده عطا پیش از آنکه خواهندگان از تو خواهند، و تویی پربخشش و سپس همان را که به ما بخشیدی از ما ب-ه ق-رض م-ی خ-واه-ی. خ-دای-ا م-را ب-ه وس-ی-له رح-م-ت-ت ب-ط-لب ت-ا م-ن ب-ه ن-ع-م-ت وصالت نائل گردم و به وسیله نعمتت مرا جذب کن تا به تو رو کنم. خدایا براستی امید من از تو قطع نگردد و اگرچه تو را نافرمانی کنم، چنانکه ترسم از تو زائل نشود و گرچه فرمانت برم، همانا جهانیان مرا بسوی تو رانده اند و آن علمی که به کرم تو دارم مرا به درگاه تو آورده. خدایا چگونه نومید شوم و ت-و آرزوی م-ن-ی و چ-گ-ونه پست و خوار شوم با اینکه اعتمادم بر تو است. خدایا چگونه عزت جویم با اینکه در خ-واری جای دادی و چگونه عزت نجویم با اینکه مرا به خود منتسب کردی. خدایا چگونه نیازمند نباشم ب-ا ای-ن-ک-ه ت-و مرا در ن-ی-ازم-ندان جای دادی، یا چگونه نیازمند باشم و تویی که به جود و بخششت ب-ی ن-ی-ازم ک-ردی، و ت-وئی ک-ه م-عبودی جز تو نیست. شناساندی خود را به هر چیز و هیچ چیزی نیست که تو را نشناسد، و تویی که شناساندی خود را به من در هر چیز و من تو را آشکار در ه-ر چ-ی-ز دی-دم، و ت-ویی آش-کار بر هر چیز؛ ای که

به وسیله مقام رحمانیت خود احاطه کردی و عرش در ذاتش پنهان شد. تویی که آثار را به آثار نابود کردی و اغیار را به احاطه کننده های افلاک انوار محو کردی. ای که در سراپرده های عرشش محتجب شد از ای-ن-ک-ه دی-ده ه-ا او را درک ک-ن-ن-د. ای ک-ه ت-ج-لی ک-ردی ب-ه کمال زیبایی و نورانیت و پابرجا شد عظمتش از استواری، چگونه پنهان شوی با اینکه تو آشکاری یا چگونه غایب شوی که تو نگهبانی و به راستی بر هرچیزی توانایی و ستایش از آن خدایی است که یکتاست.(1)

.4 مؤلف: کفعمی – رحمه الله – در کتاب البلد الامین و ابن طاووس نیز در کتاب مصباح الزائر این دعا را آوردهاند(2)

که قبلا ذکر شد. البته به اندازه یک ورق از آخر دعا در این دو کتاب وجود ندارد، یعنی از آنجایی که میگوید: «خدایا من در بینیازیام، فقیرم» تا آخر دعا. و نیز این مقدار از دعا در برخی از نسخههای کهن کتاب الاقبال نیز یافت نشد. فرازهای دعا در این ورق، مطابق با دعاهای ائمه معصومین علیهم السلام نیست و بیشتر به ذوق و سلیقه صوفیان نزدیک است، از این رو، برخی از بزرگان بر آنند که این یک ورق از الحاقات صوفیه بر دعاست و از امامان معصوم نیست.

در هر صورت، این قسمت اضافی یا از سوی صوفیه در کتاب ها رفته است و سید بن طاووس با غفلت از حقیقت امر آن را آورده است و یا اینکه از جانب آنان در کتاب الاقبال اضافه شده است؛ و حالت دوم به آنچه ما اشاره کردیم، از عدم وجود این دعا در نسخه های کهن و کتاب مصباح الزائر، نزدیک تر است. و خداوند به حقیقت امور آگاه است.

سپس سید بن طاووس در کتاب الاقبال، دعای امام علی بن حسین علیه السلام را در عرفات را ذکر کرد، متن دعا به این صورت است:

خداوندا، تو همان خدایی هستی که پروردگار جهانیانی، تو همان خدای رحمتگر و مهربانی، تو همان خدای جاودانهای بی آن که بیمار و یا خسته و رنجور گردی و رحمتت تو را از کیفرت و کیفرت تو را از عذابت به خود مشغول نمیکند،

1- . الاقبال: 339-350
2- . البلد الامين: 258 – 251

پنهان شدی بی آن که بمیری و آشکار شدی آنچنان که هیچ چیز بالاتر از تو نیست، و در بلندمرتبگیات پاک و مقدّسی و در آسمان و زمین لباس بزرگمنشی را به تن کردی، و در سلطه ات توانا گشتی و در عین بلندی به هر چیز نزدیک شدی. آفریدهها را به قدرت خویش آفریدی و امور را به دانش خود مقدّر نمودی و روزیها را با عدالت تقسیم کردی و آگاهیات در هر چیز راه یافت و چشمها در مقابل تو سرگشته شدند و دیده هر بینندهای در برابر تو کم سو و زبانها از توصیف تو لال گردیدند و نور تو دیده همه بینندگان را پوشانید و پایههای عرشت را به عظمتت پر کردی و آفریدهها را، نه از روی نمونههایی که کسی پیش از تو ساخته باشد و تو بدان نگریسته باشی، پدید آوردی و هیچ کس در آفرینش شریک تو نبود و از هیچ کس کمک نگرفتی. تو در عین عظمت لطیف هستی و همه اشیاء در برابر بزرگی و عزتت خوارند.

ای سرور من، تو را میستایم، ولی با وجود اندک بودن عمل و نقص نظر و دیدگاه من، ستایش من در برابر مدح و ثنای تو چه ارزشی دارد؟ در حالی که ای پروردگار من، تو آفرینندهای و من آفریده، و تو مالکی و من مملوک، و تو پروردگار و من بنده، و تو بینیازی و من نیازمند، و تو عطا کنندهای و من درخواست کننده، و تو بسیار آمرزندهای و من خطاکار، و تو زندهای هستی که هرگز نمیمیری و من آفریدهای هستم که می میرم. ای خدایی که خلق را آفرید و امور آنها را تدبیر و کارسازی نمود و هیچ یک از آفریدههایش را با دیگری نسنجید و از کس دیگر برای آفرینش کمک نگرفت، سپس امور را براساس سرنوشت حتمیاش قطعی گرداند و زمان مشخص برای آنها قرار داد. امور را به عدل و داد به صورت حتمی مقرر نمود و با تفضّل و بخشش در آنها عدالت ورزید و با فرمانش آنها را فیصله داد و با عدالت در آنها حکم راند و با حفظ و نگاهداری خود، از آنها آگاه شد، آنگاه منتهای امور را به سوی خواست خود و جایگاه استقرارش را به سوی محبتش و وعدهگاههای آنها را به سوی سرنوشت حتمی اش رهسپار ساخت. هیچ کس نمیتواند سخنان او را تغییر دهد، یا فرمانش را به تأخیر اندازد، یا سرنوشت حتمیاش را برگرداند و هیچ جایی برای رهایی از فرمان او و هیچ گریزی از

مقدّرات او نیست و هرگز خلف وعده ننمود و دعوتش غیر قابل تخلف است و از طلب چیزی ناتوان نیست و هر کس را اراده کند، قدرت سرپیچی ندارد و انجام هیچ چیز بر او سخت، و ساختن هیچ چیز بر او بزرگ و سنگین نیست و اطاعت اطاعتکنندگان بر فرمانروایی او نمیافزاید و نافرمانی گناهکاران از او نمیکاهد و سخن او تغییر نمی کند و هیچ کس را در فرمانروایی شریک خود نمیگرداند. خدایی که با قدرت خویش پادشاهان را در اختیار درآورد و با عزتش پرورندگان را به بندگی کشید و به جود خویش بر بزرگان سروری یافت و به بلندپایگیاش بر سروران رفعت گرفت و شکوه همه پادشاهان در برابر بیم و شکوه او فرو ریخت و با سلطه و پروردگاری خویش بر همه تسلطجویان برتری یافت و با قهر و غلبهاش سرکشان را نابود ساخت و با سربلندیاش بزرگان را خوار ساخت و با قدرت خویش امور را بر پا کرد و با سروری خود از همه والاییها اوج گرفت و به بالندگیاش بلندی یافت و به سربلندیاش بالید و به شکوهش عزت یافت و رحمتش همه چیز را فراگرفت. تنها تو را میخوانم و از تو درخواست میکنم و از تو میطلبم و به تو میگرایم، ای منتهای خواسته ناتوانان، ای فریادرس فریادخواهان و ای تکیهگاه ستمدیدگان و نجاتدهنده مؤمنان و پاداشدهنده به شکیبایان و نگاهدارنده شایستگان و پناهگاه عارفان و ایمنی بخش هراسناکان و پشتوانه پناه آورندگان و یاور پناه جویان و جویای فریبکاران و دریابنده گریختگان و مهربانترین مهربانان و بهترین یاوران و برترین حکمرانان و دادرسترین داوران و سریع ترین حسابرسان. هیچ کس نمیتواند از سختگیری او سرپیچی کند و برای رهایی از کیفرش از دیگری یاری بطلبد و در برابر مکر او چارهجویی کند، دانش او را نمیتوان درک کرد و از فرمانروایی و سلطنت او نمیتوان جلوگیری نمود و بر عزتش نمیتوان غلبه کرد و بزرگمنشی او را نمیتوان خوار و ذلیل نمود و به شکوه چیره او نمیتوان رسید و عظمت او را نمیتوان کوچک شمرد و بالندگی او از بین نمیرود و پایه او فرو نمیریزد و به قوت و نیروی او نمیتوان دست یافت، او که آفریدههایش را به شمار در می آورد و از اعمال آنها نگاهداری میکند. نه ضدی برای او است و نه مشابهی، نه فرزندی دارد و نه همنامی دارد و نه همتایی، نه نزدیکی دارد و نه شبیه و مانندی و هیچ کس

نمیتواند سخنان او را تغییر دهد و هیچ چیز نمیتواند به او برسد، یا اندازه قدرت او را درک کند، یا نشانه او را درک کند یا به مقام و منزلت او برسد و به چیزی که در دست او است نمیتوان رسید و هیچ چیز نمیتواند او را مانع شود.

آسمانها را بنیان نهاد و آنها و آنچه را که در آنها است به عظمت خویش استوار ساخت و به حکمت خویش، فرمانش را در آنها به نحو شایسته تدبیر و کارسازی نمود و همانطور که شایسته او بود، نه به واسطه چیزی که پیش از او باشد، و آنطور بود که سزاوار او است. میبیند و دیده نمیشود، در حالی که در بلندترین منظرگاه است و از نهان و آشکار آگاه است و هیچ چیز بر او پنهان نیست و هیچ چیز نمیتواند از کیفر او جلوگیری کند، سخت میگیرد. نه کاخها میتوانند چیزی را از دیده او مخفی نگاه دارند و نه پردهها میتوانند چیزی را از او پنهان کنند و نه دیوارها میتوانند چیزی را از دید او در خود جای دهند و نه دریاها میتوانند چیزی را از او نهان بدارند و او بر هر چیز توانا و به هر چیز آگاه است و از همّ و غمّ جانها و آنچه دلها در خود نهان میدارند و نیز از وسوسه دلها و تصمیمهای قلبی و نیز از گفتار زبانها و به هم خوردن لبها و گرفتن دستها و گام برداشتن قدمها و همچنین از خیانت چشمها و از رازها و بلکه مخفیتر از آن، از رازها و آنچه در زیر خاک است، اطلاع دارد و هیچ چیزی او را از چیز دیگر به خود مشغول نمیکند و در هیچ چیز کوتاهی نمیکند و هیچ چیز را به خاطر چیز دیگر فراموش نمیکند.

از تو درخواست میکنم ای خدایی که گذشتت بزرگ و کردارت زیبا و بخششت بزرگوارانه و نعمتت فراوان است و نیکیها و کردار زیبایت به شماره نمیآید، که بر محمد و آل محمد درود فرستی و خواستههایی را که پیش تو آوردم و در پیشگاهت عرضه کردم و بر درگاهت فرود آوردم و شکوه و گلهگزاری نمودم، برآورده سازی، با وجود این که من در انجام دستوراتت کوتاهی میورزم و در آنچه نهی کردهای، مقصرم. ای روشنایی من در هر تاریکی و ای انیس من در هر هراس و ای مورد اعتماد من در هر سختی و ای امید من در هر اندوه و ای سرپرست من در هر نعمت و ای راهنمای من در هر تاریکی، تویی راهنمای من آن گاه که راهنمایی

راهنمایان به پایان میرسد؛ زیرا راهنمایی تو پایان نمیپذیرد و کسی را که تو هدایت کنی، گمراه نمیگردد و هر کس را که تو دوست بداری خوار نمیگردد. نعمت خویش را به صورت کامل و فراوان بر من ارزانی داشتی و به طور گسترده از روزیات برخوردار نمودی و وعده نیک به من دادی و عطای فراوان به من بخشیدی، بی آن که من با عمل خویش استحقاق اینها را داشته باشم، بلکه تو خود با کرم و جود خویش، ابتدائاً اینها را به من ارزانی داشتی؛ ولی من نعمتت را در معصیت و نافرمانی از تو صرف کردم و با بهرهمندی از روزی تو، بر خشم و غضبت نیرو گرفتم و عمرم را در آنچه دوست نداشتی، سپری کردم و گستاخی من بر تو و نیز ارتکاب آنچه از آن نهی نمودی و اقدام به آنچه بر من حرام گردانیدی، مانع از توجه تو به من نشد، در حالی که در معصیت های تو هستم. بنابراین، تویی خدایی که بر من تفضّل میکنی و من از تو نافرمانی میکنم و تو ای سرور من، بهترین سرور و آقا برای بندگان و من بدترین بنده هستم. تو را میخوانم و اجابت میکنی و تو را می خوانم و عطا میکنی و خاموش میمانم و تو خود نعمتت را آغاز میکنی و از تو طلب زیادی میکنم و زیاده میبخشی. پس چه بنده بدی هستم من برای تو ای آقا و مولای من.

من همان کسی هستم که پیوسته بد میکنم و میآمرزی و بلا بر من عارض میگردد و عافیت میبخشی و همواره دچار هلاکت میشوم و نجاتم میدهی و در طول شبانهروز پیوسته در اعمالم دچار تباهی میگردم و تو حفظم میکنی. بنابراین، تو بودی که منِ کمترین را برتری بخشیدی و لغزشم را نادیده گرفتی و عیوبم را مستورِ نگاه داشتی و باطنم رسوا نساختی و نزد برادرانم سرافکنده نکردی، بلکه از روی منّت، تفضل، احسان، بخشش و نیکی بر من، اعمال زشت و رسواییهای بزرگ مرا پنهان داشتی و اعمال نیک اندک و کوچک مرا آشکار ساختی. با این وجود، به من دستور دادی و گوش به فرمانت نکردم و نهی کردی و خودداری ننمودم و از نعمتت سپاسگزاری نکردم و خیرخواهی ات را نپذیرفتم و حقّت را ادا ننمودم و معصیتت را ترک نکردم؛ بلکه با چشمم از تو نافرمانی کردم در حالی که اگر می خواستی، میتوانستی کورم کنی و چنین نکردی، و با گوشم معصیت کردم در

حالی که اگر میخواستی، میتوانستی مرا ناشنوا بگردانی و چنین ننمودی، و با دستم معصیت کردم در حالی که اگر میخواستی می توانستی دست مرا شل بکنی و چنین نکردی و دامانم را پاک نگاه نداشتم در حالی که اگر میخواستی، میتوانستی مرا عقیم بگردانی(1)

و چنین نکردی و با همه اعضا و جوارحم معصیت کردم در حالی که این پاداش تو از سوی من نبود. پس عفوت، عفوت را خواستارم. من همان بنده توام که به گناهم اقرار می نمایم و با خواری در برابرت اظهار فروتنی می کنم و به خاطر جرمم به درگاهت خاکساری میکنم. به جنایت خویش اعتراف می نمایم و به درگاهت تضرع میکنم و در اینجا که قرار دارم، به تو امید می بندم و از همه گناهان توبه میکنم و از ستم به خویش طلب آمرزش مینمایم و آرزومندم که مرا از آتش جهنم آزاد کنی و به درگاهت تضرّع میکنم که از گناهانم درگذری و درخواست میکنم که حوایجم را برآوری و افزون بر خواستهام به من عطا کنی و ندایم را بشنوی و دعایم را مستجاب گردانی و بر تضرّع و گله گزاریام رحم آری و این چنین بنده خطاکار در برابرآقای خود فروتنی میکند و با خاکساری در برابر مولایش اظهار افتادگی میکند.

ای گرامیترین کسی که همه در درگاه او اعتراف به گناه میکنند و ای ارجمندترین کسی که همه در برابر او اظهار فروتنی و افتادگی میکنند، با من که در درگاه تو به گناهم اعتراف میکنم و یا خاکساری فروتنی مینمایم، چه خواهی کرد، اگر گناهانم میان من و تو فاصله انداخته است و مانع از آن شده است که بر من روی آوری و رحمتت را بر من بگسترانی و بخشی از برکاتت را بر من فرود آوری و صدایم را به درگاهت برسانی، یا گناهم را بیامرزی، یا از خطایم درگذری، و من بنده توام که به روی گرامی و سربلندی عظمتت پناهنده می شوم و به تو روی می آورم و توسل می جویم و با واسطه قرار دادن پیامبرت، حضرت محمد صلی الله علیه و آله، محبوبترین، گرامیترین، شایستهترین، مطیعترین، برترین و والاترین آفریدهها در نزد تو، و خاندان هدایتگر و هدایت یافته او صلی الله علیهم که اطاعت

1- . مراجعه کن به شرح این مطلب در چاپ جدید بحار الانوار: 25، ص 205-203 و نیز ص209-211.

از آنان را واجب نمودی و به دوستی با آنان دستور دادی و فرمانروایان بعد از پیامبرت قرار دادی، به درگاهت نزدیکی میجویم. ای خواری کننده سرکشان و ای سرافرازکننده خاکساران، خسته و ضعیف شدم، پس همین لحظه و همین لحظه، به رحمت خویش، وجود و جان مرا به من ارزانی دار.

خداوندا، من توان ایستادگی در برابر خشمت را ندارم و نمیتوانم در برابر عذابت شکیبا باشم و از رحمتت بینیاز نیستم، تو غیر مرا میبابی که عذاب کنی ولی من کسی جز تو را نمییابم که بر من رحم کند و توان گرفتاریهای طاقتفرسا را ندارم. به حق پیامبرت، حضرت محمد صلی الله علیه و آله و خاندان پاک او، از تو درخواست میکنم و به امامانی توسّل میجویم که آنان را برای اسرار خود برگزیدی و از وحیات آگاه گردانیدی و برای حمل دانش خود برگزیدی و پاک و پاکیزه ساختی و گزینش نمودی و بیآلایش ساختی و هدایتگر و هدایت یافته و امانتدار وحیات قرار دادی و از گناه بازداشتی و برای آفریدههایت پسندیدی و به دانش خود ویژه گردانیدی و برگزیدی و نعمتت را به آنان ارزانی داشتی و حجت خویش بر خلق قرار دادی و به اطاعت از آنان دستور دادی و به هیچ کس اجازه نافرمانی از آنان را ندادی و اطاعت از آنان را بر همه آفریدههایت واجب گردانیدی و نیز امروز و اکنون که در اینجا ایستادم، به آنان توسل می جویم و از تو میخواهم که مرا از بهترین و برگزیدهترین بندگان خود قرار دهی.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر ناله و اعترافم به گناه و تضرّعم و رحل اقامت بر آستانهات و راهی شدنم به سویت رحم کن، ای گرامیترین درخواستشدگان، ای بزرگی که برای گناه بزرگ به تو امید بسته میشود، گناه بزرگ مرا بیامرز، به راستی که گناه بزرگ را جز بزرگ نمی آمرزد.

خداوندا، از تو خواهانم که مرا از آتش جهنم آزاد کنی. ای پروردگار مؤمنان، امیدم را قطع مکن، ای بسیار بخشنده بر من ببخش، ای مهربانترین مهربانان، ای خدایی که درخواستکنندگان از خود را نومید نمیگردانی، مرا از درگاه خود مران، ای بسیار گذشتکننده از من درگذر، ای بسیار توبهپذیر، توفیق توبه به من ده و توبهام را بپذیر. ای مولای من، حاجت من از تو که اگر آن را به من عطا

کنی، هر چه از من بازداری، ضرری به من نمیرساند و اگر آن را از من بازداری، هر چه به من عطا کنی سودی به حال من ندارد، این است که مرا از آتش جهنم آزاد کنی. خدایا، درود و سلام مرا به روح محمد و آل محمد برسان و به واسطه آنان، امروز مرا نجات ده. ای خدایی که دستور گذشت دادی، ای خدایی که در برابر گذشت پاداش میدهی، ای خدایی که گذشت میکنی، ای خدایی که از گذشت خشنودی، ای خدایی که در برابر گذشت ثواب میدهی، مرا ببخش مرا ببخش مرا ببخش، - آن را بیست مرتبه بگو -. امروز گذشتت را خواستارم و نیز از هر خیری که علم تو آن را فراگرفت، از تو درخواست میکنم.

این جایگاه بنده بیچاره و نیازمند است، این جایگاه درمانده و نیازمند به رحمت تو است، این جایگاه پناهجوی به عفوت از کیفرت میباشد، این جایگاه پناه آورنده به تو از تو است، از خشم و ناگهان در رسیدن کیفرت به خشنودیات پناه میبرم. ای آرزو و امید من، ای بهترین فریادرس، ای بخشندهترین بخشنده، ای کسی که رحمتت بر غضبت پیشی گرفت. ای سرور و مولا و امید و مورد اعتماد و تکیهگاه من، ای ذخیره و پشتیبان و اندوخته و نهایت آرزو و خواسته من، ای فریادرس و ای وارث من، در این روز که به تو پناهنده شدم و صداهای فراوان به سوی تو بلند است، با من چه خواهی کرد، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این روز مرا رستگار و کامیاب از درگاهت برگردان، به بهترین صورت که از کسی خشنود گردیدی و دعایش را اجابت نمودی و پذیرفته و عطای فراوان به او بخشیدی و گناهانش را آمرزیدی و گرامی داشتی و کس دیگر را به جای او بر نگزیدی و مقامش را والا گردانیدی و در نزد افراد بهتر از او به او مباهات کردی و با برآوردن تمامی حوایجش از درگاهت برگرداندی و بعد از مرگ نیز او را به زندگانی پاکیزه زنده گرداندی و پایان کار او را به آمرزش پایان دادی و به آنان که دوستش دارد، ملحق کردی.

خدایا، هر وارد شوندهای جایزهای دارد و هر زیارتکنندهای کرامتی و هر درخواستکنندهای عطایی و هر امیدواری ثوابی و هر درخواست کنندهای از تو پاداشی و هر گرایندهای به درگاهت هدیهای و هر پناهجویی رحمتی و هر خواهش

کنندهای قرب و منزلت و هر تضرع کننده اجابتی و هر خاکساری رأفتی و هر فرود آمدهای از حق حفظ و نگاهداری تو برخوردار و هر توسلکنندهای از حق گذشتت برخوردار است و من اکنون به درگاهت وارد شدم و در این مکان که شرافت دادی، به امید آنچه در نزد تو است در پیشگاهت ایستادم، پس امروز مرا از نومیدترین وارد شوندگان بر خود قرار مده، بلکه با بهشت مرا گرامی بدار و آمرزشت را به من ارزانی بدار و با عافیتت بیآرای و از آتش جهنم در پناه خود درآور و از روزی حلال و پاکیزهات بر من بگستران و شرّ فاسقان عرب و عجم و شرّ شیطانهایی از جن و انسان را از من دور بدار. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا نومید برمگردان و میان من و ملاقات با خود را سالم و بیگزند بدار تا این که مرا به درجه همدمی با دوستانت نایل گردانی و با شرابی گوارا از حوض آنان به من بنوشانی به گونهای که هرگز بعد از آن تشنه نگردم و مرا در زمره آنان محشور کن و جزو حزب و گروه آنان بمیران و در مقام رضا و بهشت، چهره آنان را به من بشناسان؛ زیرا که من از آنان به عنوان هدایتگر خشنودم. ای کفایتکننده هر چیز که هیچ چیز نمیتواند چیزی را از تو کفایت کند، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از شرّ آنچه از آن پرهیز میکنم و یا نمیکنم، کفایت کن و به هیچ کس به جز خود وامگذار و آنچه را که به من روزی کردی مبارک گردان و کس دیگر را به جای من مگزین و مرا به آفریدههایت وامگذار و به نظر خودم واگذار مکن تا مرا ناتوان گرداند و به دنیا وامگذار که مرا به دور بیفکند و به نزدیک و دور وامگذار، بلکه تنها تو به کارهای من بپرداز ای سرور و مولای من.

خداوندا، تو، امیدم در این روز جز از تو گسست. در این روز رحمت و آمرزشت را بر من ارزانی دار. خداوندا، ای پروردگار این مکانهای شریف و پروردگار همه نقاط سرزمین حرم و مشعر که قدرش را بزرگ داشتی و عظمت بخشیدی [و] به حق خانه محترم و سرزمین حلّ و حرم و رکن و مقام، بر حضرت محمد و خاندان او درود فرست و همه حوائج مرا که صلاح دین، دنیا و آخرت من در آن است، برآور و من و پدر و مادر من و اجداد مسلمان مرا بیامرز و بر پدر و مادر من رحمت آر، همانگونه که آن دو در حال کودکی مرا پرورش دادند و بهترین

پاداش را به آن دو عطا کن و به واسطه دعای من آن دو را با چیزی آشنا کن که چشمهایشان بدان روشن گردد؛ زیرا آن دو در رسیدن به مقصد از من پیشی گرفتند و مرا بعد از آن دو آفریدی، پس در این روز، شفاعت مرا در رابطه با خودم و درباره آن دو و همه نیاکان مؤمنم بپذیر، ای مهربانترین مهربانان.

خداوندا بر محمد و آل محمد درود فرست و از خاندان محمد اندوهگشایی کن و آنان را امامانی قرار ده که به حق رهنمون می شوند و به وسیله آن عدالت می ورزند و آنان را یاری ده و به واسطه آنان دینت را یاری کن و به آنچه که به آنان وعده دادی، وفا کن و مرا به پیروزی خاندان محمد نایل گردان و در راه رسیدن به آن از هر امر هولناک کفایت نما؛ سپس ای خدا، بهرهای خالص و بیآلایش در رابطه با آنان برای من مقدّر کن، ای مقدرکننده سرآمد عمر انسانها و ای تقسیمکننده روزیها، عمر مرا دراز و روزیام را گسترده بگردان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و امام ما را شایسته بگردان و امور ما را به او سامان ده و بیم او را و نیز بیم ما را بر او ایمن گردان و ای خدا، او را یاور دینت قرار ده. خداوندا، به وجود او زمین را از داد و قسط آکنده کن، چنان که از ستم و جور پر است و وجود او را بر فقرا و زنان بیشوهر و افراد بیچاره مسلمان منّت نه و مرا از بهترین دوستان و شیعیان او بگردان، آنان که بسیار شیفته اویند و به نحو شایسته از او اطاعت می نمایند و سرسپرده فرمان اویند و زودتر از همه به خشنودی او میشتابند و سخن او را میپذیرند و برای اجرای فرمان او به پا میخیزند و شهادت در پیشاروی او را به من روزی کن، تا این که در حالی که تو از من خشنودی، با تو ملاقات کنم. خدایا، من خانواده و فرزندان و آنچه را که تو به من بخشیدی، رها کردم به سوی تو بیرون آمدم و همه کسانی را که رها کردم، به تو واگذار نمودم. پس به نیکی از من جانشینی کن، که تو سرپرست آفریدههایت میباشی. معبودی جز خداوند بردبار و کریم نیست، معبودی جز خداوند بلندپایه و بزرگ نیست. پاک است خدایی که

پروردگار آسمانها و زمینهای هفتگانه و آنچه در آنها و میان آنها وجود دارد و پروردگار عرش بزرگ است و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است. (1)

ادامه این دعا که در این فصل نیست و به آن اضافه شد:

خداوندا، من بنده توام و زمام اختیارم به دست تو است و عمر من به دانش تو بستگی دارد. از تو میخواهم که مرا به آنچه تو را از من خرسند میگرداند، موفق گردانی و مناسک مرا که به خلیل و دوست صمیمیات حضرت ابراهیم نشان دادی و پیامبرت حضرت محمد صلواتک علیهما را بر آن راهنمایی کردی، بی کم و کاست قرار دهی. خدایا، مرا از کسانی قرار ده که کردارشان را پسندیدی و عمرشان را طولانی کردی و بعد از مرگ به زندگانی پاکیزه زنده گردانیدی. سپاس خدا را در برابر نعمت هایش که به شماره در نمیآید و با عمل نمیتوان آن را جبران کرد، ستایش خدایی را که مرا آفرید در حالی که چیزی در خور یاد نبودم و بر بسیاری از آفریدههایش به نحو شایسته برتری بخشید، ستایش خدایی را که مرا روزی داد در حالی که مالک هیچ چیز نبودم، ستایش خدا را بر بردباریاش با وجود آگاهیاش، ستایش خدا را بر گذشتش با وجود تواناییاش، ستایش خدا را بر رحمتش که بر خشمش پیشی گرفت. خداوندا، بر بنده فرستاده و برگزیدهات از میان آفریدههایت که او را برای ابلاغ پیام هایت انتخاب کردی، درود فرست و ای خدا، او را اولین شفاعتکننده و اولین کسی که شفاعتش مورد پذیرش قرار میگیرد و اولین سخنگو و حاجت برآورده شدهترین درخواستکننده قرار ده، به راستی که تو دعای بیچاره را آنگاه که تو را بخواند، اجابت میکنی و سختی و گرفتاری را برطرف می نمایی و اندوهناک را یاری می کنی و بیمار را بهبود می بخشی و نیازمند را بینیاز می گردانی و شکستگی را اصلاح میکنی و هیچ فرمانروایی برتر از تو وجود ندارد و تو بلندپایه و بزرگی. ای نگاه دارنده بیمناک پناهجو، ای کسی که نه شریکی داری و نه وزیری، به خواستههای بزرگ آفریدههایت از تو، به نامهای حق گرامی و ستایش زیبا و نعمتهای ویژهات، از تو درخواست میکنم که بر محمد و خاندان او درود

1- . الاقبال: 358-365

فرستی و این شامگاه مرا بزرگترین شامگاهی که که مرا بر زمین آوردی از جهت برکت در نگاهداری از دین، آزاد کردن من و برآوردن حوائج، شفاعت درخواستها، اتمام نعمتتت بر من، برکنار کردن بدی از من، پوشاندن لباس عافیت به تنم، قرار دهی و نیز مرا از کسانی قرار دهی که در این شامگاه با رحمتت به آنان نگریستی و به راستی که تو بخشنده و گرامی هستی.

خدایا بر محمد و خاندان او درود فرست و دیدار من با این شامگاه را آخرین دیدار قرار مده، تا این که مرا در سال آینده همراه با حاجیان خانه محترم و زائران قبر پیامبرت علیه و آله السلام در بهترین عافیت و فراگیرترین نعمت و گستردهترین رحمت و فراوانترین بهره و وسیعترین روزی و برترین امید و نیز در حالی که من بهترین وفا را نسبت به تو دارم، به آن برسانی؛ به راستی که تو شنوای دعا هستی. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دعایم را بشنو و بر تضرّع و خاکساری و فروتنی و توکلم رحم آر، به راستی که من تسلیم توام و تنها به تو و از تو امید کامیابی و عافیت و برتری دارم، پس بر من منّت نِه و در سال آینده در حالی که از ناخوشایندی و بیم همه گرفتاریها در عافیت هستم، مرا به این شامگاه برسان و بر اطاعت از خود و اطاعت از پیامبرت و اولیایت که از میان آفریدههایت برگزیدی، یاری ده. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دین مرا سالم و عمرم را دراز و تنم را سالم بگردان. ای خدایی که بر من رحم آوردی و خواستهام را عطا کردی، گناهم را بیامرز، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در باقیمانده از عمرم، نعمتت را بر من تمامی بخش، تا این که در حالی که از من خرسندی، جانم را بگیری و مرا از آئین اسلام بیرون مبر، که من به ریسمان تو چنگ زدم، پس مرا به غیر خود وامگذار و آنچه سودمند است به من بیاموز و دلم را از دانش و هراس از سختگیریها و کیفرهایت آکنده گردان. خداوندا، از تو همانند درمانده به تو، هراسناک از عذابت، بیمناک از کیفرت، درخواست میکنم که مرا بیامرزی و با رحمتت بر من، مهرورزی و آمرزشت را بر من ببخشی و واجبات را از سوی من ادا کنی و به تفضّل

خویش مرا از غیر خود بینیاز گردانی و از آتش جهنم پناه دهی، به رحمتت ای مهربانترین مهربان.

از دیگر دعاهای روز عرفه، دعای عرفه مولایمان امام زینالعابدین صلوات الله علیه است که در بردارنده معانی ربّانی و ادب عبودیت در برابر عظمت خداوند است:

خداوندا، فرشتگان از بیم تو هراسناک و گوش به فرمان و مطیع توآَند و به دستور تو عمل می کنند و شب و روز خسته نمیگردند و پیوسته تسبیحگوی تُوآَند، در حالی که من به خاطر بدی بر خویشتن و کوتاهی در امر نفس خویش تا نزدیکی به زمان سرآمد عمرم، سزاوارترم که پیوسته بیمناک باشم. ای پروردگار من، چه بسیار گناه که من فریفته و سرگشته آن هستم، خدایا، من گناهان و بدی فراوان نمودم و تو بسیار عافیت بخشیدی؛ بر من پوشیدی و به واسطه حسن نظرت به من، رسوایم ننمودی و لغزشم را نادیده گرفتی، به حدی که بیم آن را دارم که با دادن نعمت پی در پی، مرا به عذابت نزدیکی کنی، در حالی که سزاوار است از فراوانی گناهانم شرم کنم، سپس باز پردهدری نکردی و عیبم را آشکار نساختی و روزیام را قطع نکردی و سرکشی را بر من مسلّط نساختی و به سزای گناهانم پرده از من برکنار ننمودی، بلکه مرا به گونهای رها کردی که گویی گناهی ندارم؛ از خطایم چشم پوشیدی و به واسطه آنچه در من نیست، پاکم شمردی. من به واسطه جنایاتی که دستانم کردند و پاهایم به سوی آن روانه شدند و تنم با آن تماس گرفت و چشمانم به آن نگریست و گوشهایم شنید و اعضا و جوارح دیگرم بدان عمل نمود و زبانم بدان گویا شد و دلم بدان معتقد گردید، علیهِ خود اعتراف میکنم. بنابراین، ای معبود من، من به واسطه گستاخی بر معصیت و پایمال کردن حقوق تو، سزاوار برگرفتن نعمت و کیفر ناگهانی و نزول عذاب توام. من گناهان فراوان بیشمار را مرتکب شدم و جرم بزرگی از من سرزد، من همانم که عذابت را به خود خریدم و با ارتکاب گناهان با تمام توان و طاقت، خود را هلاک کردم و با تمام نیرو در معرض نابودی قرار دادم.

خدایا، من همان کسی هستم که هنگام معصیت از نعمتهای تو سپاسگزاری ننمودم و حتی هنگام نزول بلا نیز معصیت را کنار نگذاشتم و از هوا و هوس باز نایستادم و تو را نیابیدم. ای معبود من، من همان کسی هستم که تو را نپاییدم و هنگام ارتکاب گناهان به نهی تو توجه ننمودم و هنگام لذات، فرمان تو را در نظر نگرفتم و هنگام خواهش نفسانی، پند تو را نپذیرفتم و بعد از بردباری تو بر نادانی سوار شدم و با وجود آگاهی تو، به سوی ستمگری رفتم. خدایا، همان گونه که گستاخی نمودم و گناهانی مرتکب شدم و تو بردباری نمودی و دانستی که حق تو را نادیده گرفتم و از سپاس در برابر نعمت های تو ناتوان گشتم و معصیت تو را مرتکب شدم، خدایا اکنون من نه عذری دارم تا بیاورم و نه چارهای تا از آن یاری بطلبم. خدایا، بدی و ستم نمودم و چه کردار زشتی که از من سر زد و بدی هایی که مرتکب شدم، ولی مولای من، گناهان من به تو ضرری نرساند، ای سرور و مولای من، از تو آمرزش میخواهم. پاکی تو ای خدایی که معبودی جز تو نیست، پاکی تو و من از ستمکارانم.

خدایا، تو به جز من، کسی را مییابی که عذابش کنی، ولی من جز تو کسی را ندارم که بر من رحم کند. خدایا، اگر راه فراری داشتم به سوی آن میگریختم و اگر راهی در آسمان یا زمین بود، وارد آن میشدم، لیکن هیچ گریزگاه، پناهگاه، راه نجات و جایگاهی برای فرار از تو جز به سوی تو نیست. خدایا، اگر عذابم کنی، سزاوار من است و اگر بر من رحم آری، زیبنده تو است. تو را سوگند به بخشش، تفضیل، یگانگی، جلال، بزرگمنشی، عظمت و فرمانروواییات، تو بودی که از دیرباز بر دوستان و حتی بر آنان که سزاوار کیفر تو بودند منت نهادی و گذشت و آمرزشت را شامل حال آنان نمودی. سرور من، اگر امید عافیت تو را نداشته باشم، به چه کسی امید داشته باشم و اگر به گذشت تو امید نبندم، به گذشت چه کسی امید ببندم و اگر امید رحمت تو را نداشته باشم، به رحمت چه کسی امید داشته باشم و اگر به آمرزش تو امید نبندم، به آمرزش چه کسی امید ببندم و اگر به روزی تو امید نداشته باشم، به روزی چه کسی امید داشته باشم و اگر به فضل تو امید نبندم، به فضل چه کسی امید ببندم؟.

سرور من، نعمتهایت را به صورت فراوان به من بخشیدی و من در برابر آنها سپاسگزاری اندکی نمودم، چه قدر نعمت که تو به من ارزانی داشتی و جز تو نمیتواند آن را بشمارد. چه زیباست آزمودن تو نزد من و چه قدر کردار تو برای من نیک است. از تو فریاد خواستم و کمک گرفتم و تو به فریادم رسیدی و با فقر از تو درخواست نمودم و تو بینیازم ساختی و از تو دوری گزیدم ولی تو به من نزدیک شدی و دعایم را اجابت نمودی و با بیچارگی از تو کمک خواستم و تو مرا یاری نمودی و بر من گستردی، و در حال بیماری تو را فریاد زدم و تو آن را برطرف نمودی و برای رفع بلا و گرفتاری از تو یاری طلبیدم و ای مولای من، تو را بهترین آقا و بهترین یاور یافتم. اکنون ای معبود من، چگونه تو را سپاس نگویم، تو بودی که با رحمت و برای اتمام حجت، زبانم را به یادت گشودی و به لطف دیدهام را روشن گردانیدی و برای نظری که به من کردی، گوشهایم به قدرتت شنید و عقل مرا بر سرزنش خودم رهنمون کردی. از گناهانم به تو گله میگزارم، زیرا راهی برای گلهگزاری از آنها به جز درگاه تو وجود ندارد، پس آنچه را که سینه ام را به تنگ آورد، بگشای و از هر چه بر خود بیم دارم، اعم از امور مربوط به دین، دنیا، خانواده و اموالم رهایی بخش، که کارم بسیار گره خورد و امورم پریشان شد و نَفسم مرا به هلاکت نزدیک کرد. اگر با رحمتی از خود مرا درنیابی که به واسطه آن مرا نجات دهی، ای مولای من، چه کسی جز تو را دارم.

تویی کریمی که پی در پی آمرزشت را شامل حال من میکنی و منم بنده پستی که پی در پی گناه میکنم؛ پس ای بردبار، در مورد نادانی من بردباری ورز و ای نادیده انگارنده لغزش، لغزشم را نادیده بگیر و ای مهربان، توبهام را بپذیر. ای آقا و مولای من، من در هر حال، از ملاقات با تو ناگزیرم و چگونه بنده از پروردگارش بینیاز میگردد و چگونه گناهکار از کسی که کیفر و آمرزش در اختیار او است، بی نیاز میگردد، سرور من، و هر لحظه بر فقر نیازمندی من به درگاه تو و بینیازی تو از من، افزوده میگردد و گناهان من رو به افزایش است و عفو تو رو به گسترش. سرور من، بر تضرّع من به درگاهت و ایستادنم در پیشگاهت و درخواست آنچه در نزد تو است به خاطر توبه از آنچه میان من و تو است، رحم آر. آقای من، در حالی

که به تو پناه می جویم و به درگاهت تضرّع میکنم و سخت نیازمند و فقیرم و به درگاه تو توبه میکنم، بی آن که بخواهم سرکشی و بزرگمنشی نمایم یا تو را به خشم آورم، بلکه تسلیم فرمان و راضی به قضای تُوام، نه این که از رحمت تو مأیوس و از فکر و فریبت ایمن و از رحمتت نومید گردم، بلکه ای سرور من، از عذابت هراسناک و به رحمتت امید دارم؛ زیرا ای سرور و مولای من، میدانم که هیچ کس جز تو نمیتواند مرا از دست تو پناه دهد و من پناهگاهی جز تو ندارم.

خدایا، به تو پناه میبرم از این که مرا در دید مردم نیک جلوه دهی ولی در خلوت من با تو، باطنم را بگشایی و ببینم که بر ریا و نشان دادن خود به مردم محافظت کردم و آنچه را که تو از آن مطّلعی باطل نمودم و در نتیجه نیکترین کردارم را برای تو آشکار کنم و بدترین عملم را در خلوت، به تو انجام بدهم، برای این که با نیکیهایم به آفریدههایت نزدیکی بجویم و با کردارهای بدم از آنها به سوی تو بگریزم، به حدی که گویی ثواب و عقاب از تو و به دست تو نیست و این همه، به جهت قساوت پیدا کردن قلبم از یاد بیم تو و نادانیام که گمان کنم قدرتت دچار لغزش گردید، میباشد و سرانجام غضبت بر من فرود آید و خشمت به من برسد، از همه اینها مرا پناه ده و به آن نگاه داریات که بندگان شایستهات را بدان نگاه داشتی، از من محافظت کن.

خداوندا، اعمال شایسته مرا بپذیر و اعمال باطل و فاسدم را اصلاح نما و کسانی را که بر من رحم نمیکنند و نیز هیچ تجاوزگر و حسودی را بر من مسلط مکن. خدایا، همه اندوههای مرا از بین ببر و همه غمهایم را بگشا و در همه جا استوارم بدار و به راههای حق راهنماییام کن و تمامی خطاهایم را بریز و از همه هلاکتها و بلایا نجاتم ده و تا زمانی که زندهام، همواره عافیت بخش و آنگاه که جانم را میگیری بیامرز و رحمت و روزی و بهشت پرنعمتت را برای همیشه به من بنمایان، ای مهربانترین مهربان. درود خداوند بر حضرت محمد و خاندان پاک او(1).

1- . الاقبال: 358-369

ایاس بن سمله بن اکوع به نقل از پدرش آورده: از امام جعفر بن محمد صادق علیهما السلام شنیدم که در روز عرفه در موقف عرفات این دعا را میخواند؛ و من این دعا را از روی نسخه او نوشتم.

هرگاه وقت ظهر شد، در سرزمین عرفات، نماز ظهر و عصر را بخوان، سپس به موقف برو و در آنجا صد بار تکبیر و صد بار اَلحَمدُلله و صد بار سُبحانَ الله و صد بار لااله الّا الله بگو و صد بار سوره قُل هَوَ اللَّهُ أَحَدٌ را بخوان و اگر خواستی اذکار و سورههای دیگر افزون بر این اذکار و سورهها را بخوانی، بر آن اضافه کن و آنگاه صد بار سوره قدر را بخوان.

سپس بگو: معبودی جز خداوند بردبار و کریم وجود ندارد، معبودی جز خداوند بلندپایه و بزرگ نیست، پاک است خدا، پروردگار آسمانها و زمینهای هفتگانه و آنچه در آنها و میان آنها است و پروردگار عرش بزرگ، و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است. خدایا، تنها تو را میپرستم و تنها از تو یاری می طلبم. خداوندا، من میخواهم که تو را بستایم، ولی با وجود اندکی دانش و کوتاهی نظر من، ستایش من به کجا میرسد، در حالی که تو آفریدگاری و من آفریده و تو مالکی و من مملوک و تو پروردگاری و من بنده و تو سربلندی و من خوار و تو نیرومندی و من ناتوان و تو بینیازی و من نیازمند و تو عطاکنندهای و من درخواستکننده و تو بسیار آمرزندهای و من خطاکار و تو زندهای هستی که هرگز نمیمیری و من آفریدهای هستم که میمیرم.

خدایا، تو خدایی هستی که پروردگار جهانیانی و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و سربلند و حکیمی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بلندپایه و بزرگی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بسیار آمرزنده و مهربانی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و مالک روز جزایی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و همه اشیاء را پدید آوردی و همه به سوی تو بازمیگردند، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و پیوسته هستی و خواهی بود، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بهشت و جهنم را آفریدی. و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و آفریننده خوب و بدی

هستی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و یگانه و بیهمتا و تک و بینیازی و نه زاییدی و نه زاده شدی و هیچ کس همتای تو نیست، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و آگاه به نهان و آشکاری، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و پادشاه پاکیزه و ایمن و ایمن بخش و نگاهبان چیره و سرفراز و شکوهمند چیره و بزرگمنشی، پاک است خدا از آنچه به او شرک میورزند و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست و آفریننده و پدیدآورنده و چهرهنگاری و آنچه در آسمانها و زمین است تسبیح تو را می گویند و تو سرافراز و حکیمی و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بزرگی و بزرگمنشی جامه تو است.

خدایا، تو نعمت فراوان میبخشی و کردارت نیکو و عطایت بسیار است و سرنوشت حتمی را فرو میآوری و دو دست تو به رحمت گشوده است و بسیار خیر رسان و گشاینده اندوهها و بالابرنده درجات و فرو فرستنده آیات از فراز هفت آسمان هستی و برکات تو بزرگ است و از نور به سوی تاریکیها بیرون میبری و بدیها را به نیکی تبدیل می کنی و برای نیکیها درجه قرار دادی. خدایا، تو در عین بلندپایگی نزدیکی و در عین نزدیکی بلندپایه ای، نزدیکی به حدی که هیچ چیز نزدیکتر از تو نیست و بلندپایهای به حدّی که هیچ چیز برتر از تو نیست، میبینی ولی دیده نمیشوی در حالی که در بلندترین تماشاگاه قرار داری، دانه و هسته را میشکافی و آنچه در آسمانهای بلند است از آن تو است و در آخرت و دنیا بزرگمنشی اختصاص به تو دارد. خدایا، تو آمرزنده گناهان، سخت کیفر و بخشندهای، معبودی جز تو نیست و بازگشت همه به سوی تو است، رحمتت همه اشیاء را فراگرفت و حجتت رسید و هیچ چیز نمیتواند فرمان تو را به عقب بیندازد و تو درخواستکننده از خود را نومید نمیگردانی، تویی آن خدایی که هیچ کس نمیتواند آنچه را که تو فرود آوردی، بالا برد و آنچه را که تو بالا بردی، فرود آورد. تویی آن خدایی که همه چیز را با فرمانت استوار ساختی و همه چیز را با آگاهیات به شمار درآوردی و همه چیز را با فرمان خود برجا داشتی و به واسطه دانشت هیچ چیز از تو فوت نمیشود و هیچ چیز نمیتواند از فرمان تو سرپیچی کند. تویی خدایی که گریزان از تو، تو را ناتوان نمی کند و افتاده تو نمیتواند بلند شود و کشته

ات زنده نمیگردد. بلندپایه شدی و چیره گشتی و مالک شدی، پس توانا گشتی و پنهان کردی و خبر دادی و بر هر چیز اشراف داری و از خیانت چشمها و آنچه دلها نهان می دارند، آگاهی و از آنچه هر موجود مادهای در درون دارد و میزاید و آنچه کم می کند یا می افزاید، اطلاع داری و همه چیز نزد تو اندازه خاصی دارد، تویی خدایی که آنان را که به یاد تُوآَند فراموش نمیکنی و هر کس به تو توکل کند، ضایع نمیکنی. تویی خدایی که موجوداتی که در فضای زمین هستند تو را از موجوداتی که در جوّ آسمانهایند به خود مشغول نمیکند و آنچه در جوّ آسمانها است تو را از آنچه در فضای زمین است به خود مشغول نمیکند. تویی خدایی که در سلطنت سربلندی و هیچ کس در شکوهمندی شریک تو نیست، تویی خدایی که سلطنتت بر هر چیز برتری یافت و فرمانت همه چیز را در اختیار دارد و تویی خدایی که با قدرتت پادشاهان را به اختیار درآوردی و با عزّتت پرورندگان را به بندگی کشیدی و بر همه چیز چیره گشتی و به تفضّلت بر هر چیز برتری داری، تویی خدایی که نمیتوان تو را حقیقتاً توصیف نمود و آنچه در نزد تو است پایانی ندارد، تویی خدایی که توصیفکنندگان نمیتوانند عظمت تو را به وصف درآورند و منحرفان از تو نمیتوانند تو را دگرگون سازند، تو مایه بهبودی دلها و هدایتگر و رحمت برای مؤمنان هستی، تویی خدایی که هیچ درخواست کنندهای نمیتواند تو را به ستوه درآورد و هیچ بخششی از تو نمیکاهد و هیچ ستایشگر و گویندهای نمیتواند تو را بستاید، تو پیش از هر چیز بودی و همه اشیاء را پدید می آوری و بعد از همه خواهی بود، تو یگانه بینیازی هستی که نه زاییدی و نه زاییده شدی و هیچ کس همتای تو نیست و هیچ کس را به همسری و فرزندی برنگرفتی، آسمانها و آنچه در آنها است و زمینها و آنچه در آنها و میان آنها و زیر خاک است، از آنِ تو است، همه چیز را به شماره درآوردی و آگاهیات بدان احاطه دارد و هر چه بخواهی در آفرینش افزون میکنی و از کردارت بازخواست نمیشوی در حالی که همه بازخواست میشوند، و هر چه را بخواهی میکنی و هم نزدیک و هم دور و شنوا و بینا و بزرگ و یگانه و آگاه و بزرگوار و نیکوکار و مهربان و توانا و چیرهای و همه نامهای نیک از آنِ تو است و تو بخشندهای هستی که هرگز بخل نمیورزی و

سربلندی هستی که هرگز خوار نمیگردی و باشکوهی چیره هستی که هرگز کسی نمی تواند به آن دست یابد، آنچه در آسمانها و زمین است تسبیح تو را میگوید و تو در دادن خیر، بخشندهتر از دادن بدی هستی. تو پروردگار من و پدران پیشین من هستی، تو دعای بیچاره را آنگاه که تو را بخواند، اجابت میکنی و تو بودی که نوح را از غرق شدن نجات دادی و تو بودی که گناه داوود را بخشیدی و تو بودی که اندوه ذیالنون را برطرف نمودی و تو بودی که رنجوری ایوب را برطرف کردی و تو بودی که موسی را به مادرش برگرداندی و تو بودی که دل ساحران را به سوی خود منصرف کردی تا این که گفتند: به پروردگار جهانیان ایمان آوردیم. و تویی سرپرست نعمت شایستگان و از تو جز به نیکی و زیبایی یاد نمیشود، با این که آنچه از تو یاد نمیشود بیشتر است و نعمتها از آن تو است و تو نیکوکار و نیکی کنندهای، به نهایت مدح و ثنای تو نمیتوان رسید، تو همانگونه ای که خود، خود را ستودی، پاکی تو و ستایش تو را است، نامهایت منزه و ثنایت بزرگ باد. چه قدر مقام تو بلند و جایگاهت والا است و چه اندازه به بندگانت نزدیک و به آفریدههایت مهربان و به واسطه نیرویت دور از دسترسی! تو سربلندتر و والاتر و شنواتر و بیناتر و بلندتر و بزرگتر و آشکارتر و سپاسگزارتر و تواناتر و آگاهتر و شکوهمندتر و بزرگتر و عظیمتر و نزدیکتر و داراتر و گسترندهتر و جلوگیری کنندهتر و عطاکنندهتر و فرمانرواتر و برتر و ستودهتر از آن هستی که دیدگان عظمت تو را درک کنند، یا توصیفکنندگان بتوانند تو را توصیف نمایند و نهایت تو را درک کنند.

خداوندا، تو آن خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، برترین یادشونده، سپاسگزارترین معبود، مهربانترین مالک، بخشندهترین درخواست شونده، و بیشترین عطاکنندهای. با وجود آگاهی بردباری می کنی و با وجود توانایی، در میگذری و میآمرزی، جز به اجازهات اطاعت نشدی و جز به قدرتت نافرمانی نشدی. پروردگارا، از تو اطاعت میکنند و سپاسگزاری میکنی و از تو نافرمانی میکنند و می آمرزی. خداوندا، تو نزدیکترین نگاهدار و گواه هستی، میان دلها وارد گشتی و زمام امور همه را گرفتی و اعمال همه را به شماره درآوردی و از همه خبرها آگاهی و اندازه هر چیز به دست تو است و دلها آهنگ تو را دارند و نهان در نزد

تو آشکار است و هدایت یافته کسی است که تو او را هدایت نمودی و حلال آن چیزی است که تو حلال نمودی و حرام چیزی است که تو حرام کردی، و دین همان شریعت توست و فرمان آن چیزی است که تو بدان حکم راندی، فرمان می دهی و هیچ کس نمیتواند علیه تو حکم کند.

خداوندا، تو اولی هستی که چیزی پیش از تو نیست و آخری هستی که چیزی بعد از تو نیست و نهانی هستی که چیزی نهانتر از تو نیست. خدایا، اندازه شب و روز، حساب آفتاب و ماه، یاری و خواری، دنیا و آخرت، مرگ و زندگانی و خیر و شرّ به دست تو است، بر محمد و آل محمد درود فرست و همه گناهانی را که من در تاریکی شب و روشنایی روز مرتکب شدم، بیامرز، خواه از روی عمد به جا آورده باشم یا از روی خطا، نهانی باشد یا آشکارا، به راستی که تو بر هر چیز توانایی و آن بر تو آسان است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو که خداوند بلندپایه و بزرگی، تحقق نمییابد.

خداوندا، من با بهترین صورت که بر آن قادرم تو را ثنا میگویم و با آنچه از سپاسگزاریات بر من ارزانی داشته و به من آموختی، تو را سپاس میگویم. خدایا، ستایش تو را به همه ستایشهایت در برابر همه نعمتهایت بر همه آفریدههایت، تا این که ستایش ای پروردگار ما، به آنجا که دوست داری و میپسندی، برسد. خداوندا، ستایش تو را به شماره آنچه آفریدی و پدید آوردی و ستایش تو را به شماره آنچه ایجاد کردی و ستایش تو را به شماره آنچه به شماره درآوردی و ستایش تو را به شماره آنچه در آسمانها و زمینها است و ستایش تو را به لبریزی دنیا و آخرت.

سپس ده بار بگو: معبودی جز خدا نیست که یگانه است و شریکی برای او نیست و فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده است، زنده میکند و میمیراند و او خود زندهای است که هرگز نمیمیرد، خیر و خوبی منحصراً به دست او است و او بر هر چیز توانا است. - سپس ده بار بگو: - از خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است، آمرزش می طلبم و به درگاه او توبه میکنم. - سپس ده بار بگو: - ای خدا، ای خدا و - ده بار بگو: - ای رحمتگر، ای رحمتگر و - ده بار بگو: - ای

مهربان، ای مهربان و - ده بار بگو: - ای آفریننده آسمانها و زمین و - ده بار بگو: - ای صاحب شکوه و بزرگی و - ده بار بگو: - ای بسیار مهربان، ای بسیار بخشنده و - ده بار بگو: - ای زنده، ای پاینده و - ده بار بگو: - به نام خداوند بخشنده مهربان و - ده بار بگو: - خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست.

سپس می گویی: خداوندا، ستایش مخصوص توست و تو سرپرست ستایش و منتهای آن و وفاکننده به ستایشی که لشکریانت شکست ناپذیر و بلندپایگیات دیرینه است. ستایش خدایی را که عرش او بر روی آب بود آنگاه که نه آفتابی نور میداد و نه ماهی روان بود و نه دریایی جریان داشت و نه بادها میوزیدند و نه آسمان بنا شده بود و نه زمین گسترده شده بود و نه شب تاریک میکرد و نه روز موجودات را می پوشاند و نه چشمهای میجوشید و نه صدایی شنیده میشد و نه کوهی استوار بود و نه ابری بر فراز بود و نه انسانی موجود بود و نه جنی پدید آمده بود و نه فرشتهای گرامی وجود داشت و نه شیطان رانده شدهای و نه سایهای گسترده بود و نه چیزی که به شمار آید.

ستایش خدایی را که از ستایشگران خواست او را در برابر نعمتهای افزونی که ارزانی داشت ستایش کنند، نعمتهایی که گزیده ستایشها در برابر آن، برتر از ثنای ثناگویان و هیبت جلال او افزون از توصیف توصیفکنندگان است. او شایسته همه ستایشها و منتهای همه خواستهها است؛ خدای یگانه ای که آغازی ندارد و سلطنت او زایل نمیگردد، بلندپایهای که هیچ نگرندهای برتر از او وجود ندارد و آمرزنده و رحمتگر و در برابر بخششهایش، ستوده است و به واسطه هیبت جلالش، پرستیده می شود و به واسطه نعمتهای نیکش، از او یاد میشود و نعمتهای افزون و گستردهاش را ارزانی میدارد و برای تکمیل مواهب از گنجینههایش به او گرائیده میشود. خدای بزرگی که در سلطه اش گرامی و جایگاهش بلند و در بخششش نیکوکار و در نعمتهای افزونش بخشنده است. ستایش خدایی را که آفریدهها را به دانش خود پدید آورد و به قدرت خویش تن بندگان را تصویرگری کرد و چهره آفریدههایش را متفاوت قرار داد و به آگاهی خود در آن روح دمید و نام خود را به بندگانش آموخت و به عظمت خویش امر آسمانها و زمین را تدبیر

نمود، خدایی که آفرینش کرسی او بر همه چیز گسترده شد و به عظمت خویش بر برتران برتری یافت و با شکوه خود بر پادشاهان غلبه کرد، خداوند باشکوه و برتری که به واسطه سلطهاش پرستیده میشود و به واسطه نیرویش سلطه دارد، خدایی که در عین نزدیکی متعالی و در عین تعالی و رفعت به همه چیز نزدیک است، خدایی که دیدش در آفریدهها نافذ است و چشم ها به واسطه پرتو نور او سرگشتهاند.

ستایش خدایی را که بردبار، هدایتگر، نیرومند، سختگیر، پدیدآور، بازگرداننده است و هر چه را بخواهد میکند. ستایش خدایی را که آیات را فرو می فرستد و اندوهها را برطرف می نماید و آسمانها را ایجاد میکند. ستایش خدا را در هر مکان و هر زمان و در هر لحظه. ستایش خدایی را که به یادآورندگانش را فراموش نمیکند و دعاکنندگان به درگاهش را نومید نمیگرداند و دوستدارانش را خوار نمیگرداند، خدایی که نیکی را با نیکی و صبر را با نجات پاداش میدهد. ستایش خدا را که آنچه در آسمانها و زمین است از آنِ او است و ستایش او را در آخرت و اوست که حکیم و آگاه است. ستایش خدایی را که آسمانها و زمین را پدید آورد و فرشتگان را فرستاده خود و دارای دو یا سه یا چهار بال قرار داد و هر چه بخواهد در آفرینش میافزاید، به راستی که خداوند بر هر چیز توانا است. پاک است خدا و ستایش مخصوص اوست و معبودی جز او نیست و خداوند بزرگتر است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به او که بلندپایه و بزرگ است، تحقق نمییابد و پاک است خدا در شامگاه و صبحگاهان و ستایش مخصوص اوست در آسمانها و زمین و به هنگام شام و ظهر. و پاک است خدا در تمامی لحظات شب و روز و پاک است خدا در اوقات صبح و عصر و پاک است پروردگار تو، پروردگار سربلند از آنچه او را بدان توصیف میکنند و درود بر رسولان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است و ستایش فراوان و پاکیزه خدا را آنگونه که پروردگار ما دوست دارد و میپسندد و [پاک است خدا] هرگاه که چیزی خدا را تسبیح گوید [و آنگونه که دوست دارد تسبیح شود و ستایش خدا را هرگاه که چیزی خدا را ستایش کند] و آنگونه که دوست دارد ستایش شود و معبودی جز خدا نیست هرگاه که چیزی او را به یگانگی یاد کند و آنگونه که دوست دارد به یگانگی یاد شود و خدا بزرگتر

است هرگاه که چیزی او را به بزرگی یاد کند و آنگونه که دوست دارد به بزرگی یاد شود و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خداوند بلندپایه و بزرگ تحقق نمییابد.

سپس این دعا را که از گنجینه دعاهای با ارزش است می خوانی: خداوندا، از تو درخواست میکنم ای خدا ای بخشنده - هفت بار می گویی - به نامهای پسندیده و موردپسند و پنهانی تو ای خدا. خدایا از تو میطلبم به نامهای بزرگمنشانهات. خداوندا، از تو درخواست میکنم به نامهای سرفراز و بلندت، و از تو میخواهم به نامهای تام، کامل و شناخته شدهات ای خدا، و از تو درخواست میکنم به نامهایی که خشنودی تو در آن است ای خدا، و از تو میطلبم به نامهایت که جز تو نمیتواند آنها را جواب دهد و از تو میخواهم به درخواستهایی که با استوارترین پیمان، عهد نمودی که درخواستکننده از خود را نومید نگردانی و از تو درخواست میکنم به همه درخواستها که چیزی جز تو توان حمل آن را ندارد - هفت بار می گویی - و از تو درخواست میکنم به هر نامی که هرگاه بدان خوانده شوی اجابت میکنی و به هر نامی که تو دارای آن هستی و هر درخواستی تا این که به بزرگوارترین بزرگوارترین بزرگترین بزرگ ترین و بالا و برترین نام تو که بدان بر عرش چیره گشتی و بر کرسی خویش استوار گردیدی و آن نام کامل تو است که آن را بر همه نامهایت برتری دادی، برسد ای رحمتگستر – هفت بار - و از تو درخواست میکنم به آنچه نمیدانم و اگر میدانستم از تو برای آن درخواست میکردم و به هر اسمی که در علم غیب در نزد خود برای خویش برگزیدی، ای رحمتگستر، ای رحمتگستر، که بر حضرت محمد بنده، رسول، پیامبر، امین، محبوب، برگزیدهات از میان خلق، ویژهات از میان آفریدههایت، دوستدار، همراز، دوست و برگزیده تو میباشد، درود فرستی. بر حضرت محمد و خاندان او درود فرست و رحمت خود را شامل آنان کن، همانند برترین، نیکترین، پاکترین، پاکیزهترین، بزرگترین، فراوانترین و کاملترین درودی که بر یکی از پیامبران و رسولانت فرستادی، ای صاحب شکوه و بزرگی. خدایا، همراه با پیشینیان بر محمد و آل محمد درود فرست و همراه با آیندگان بر محمد و آل محمد درود فرست و همراه با اهل آسمان ها بر آنان درود فرست و همراه با رسولان بر آنان درود فرست.

خداوندا، به حضرت محمد صلواتک علیه، وسیله، برتری، والایی و درجه بلند عطا کن. خدایا، مقام او را گرامی دار و بنیانش را عظمت و برهان و دلیل او را بزرگ و رویش را سپید و پایهاش را بلند و حجتش را آشکار و پیروز و دعوتش را آشکار بگردان و شفاعتش را بپذیر، چنان که او پیامهای تو را رسانید و آیاتت را تلاوت نمود و به اطاعت از تو فرمان داد و خود فرمانبری نمود و از نافرمانی تو پرهیز داد و خود در پنهان و آشکار از نافرمانیات پرهیز نمود و حق جهاد را ادا کرد و خالصانه عبادتت کرد تا این که مرگ او را دریافت، درودهای تو بر او و خاندان او. خداوندا، او را به چنان مقام ستودهای برانگیز که پیامبران و رسولان پیشین و متأخّر به او غبطه خورند.

خدایا، ما را در راه و روش او به کارگیر و بر آئین او بمیران و جزو پیروانش برانگیز و در گروه او محشور گردان و از کسانی قرار ده که از او پیروی میکنند و ما را از دیدار و همراهی با او محروم مگردان، تا این که ما را در خانه هایی که او در آن ساکن است، ساکن گردانی و در جوار او جاودانه گردانی. پروردگارا، من او را دوست دارم، پس تو نیز برای همین مرا دوست بدار و بین ما به اندازه یک چشم بر هم زدن در دنیا و آخرت جدایی مینداز. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست، آنان که پلیدی را از آنان زدودی و به نحو شایسته پاکیزه گردانیدهای. خدایا، به صورت آسان آنان را پیروز گردان و سربلندانه یاری کن و از نزد خود قدرتی یاریگر برای آنان مقرّر بدار. خدایا، امکان حکومت آنان را در روی زمین فراهم کن و آنان را پیشوا و وارث زمین بگردان. خدایا، آنچه را که در دشمنانشان آرزومندند، به آنان نشان ده و به دشمنانشان، آنچه را که سبب هراس آنها است نشان ده. خداوندا، آنان را در خیر و عافیت گرد هم آور. خدایا، در آسایش و گشایش کار آل محمد شتاب کن. خدایا، کار آنان را بر هدایت گردآور و دل آنان را در دل نیکان آنان قرار ده و رابطه میان آنها را اصلاح گردان، به راستی که تو ستوده و بلندپایهای.

خدایا، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و من و پدر و مادر من و فرزندان آن دو را بیامرزی و از آتش جهنم آزاد و بر آنان رحم

کن و از من خشنود گردان و تمامی اجداد مسلمان من و نیز خاندان، فرزندان و همه نزدیکان مرا بیامرز، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خدایا من و همه وارثان پدرم و نیز برادران دینیام را از اولیا و دوستداران خود قرار ده، زیرا هیچ کس جز تو توان این کار را ندارد، ای رحمتگستر. خدایا، در دلم بیانداز که از تو سپاسگزاری کنم و نیز از نعمتی که بر من و پدر و مادرم ارزانی داشتی، شکرگزاری نمایم و عمل شایسته و مورد پسند تو را انجام دهم و فرزندان مرا افراد شایسته بگردان، که من به درگاه تو بازگشتم و تسلیم توام و پدر و مادر مرا به بهترین صورت که پدر و مادری را در رابطه با فرزندش پاداش دادی، پاداش ده و ثواب آن دو در رابطه با من را بهشتهای پرنعمت قرار ده و همه ما و برداران ما را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند، بیامرز و کینه مؤمنان را در دل ما قرار مده، پروردگارا، به راستی که تو بسیار مهرورز و مهربان هستی و ما و همه مؤمنان، اعم از مرد و زن، زنده و مرده را بیامرز.

خدایا، رابطه میان آنها را اصلاح گردان و کار آنان را بر تقوا گردآور و من و آنان را بر طاعت و محبتت استوار گردان. خدایا، امور پراکنده آنان را گردآور و خونشان را حفظ کن و کار آنان را به نیکان آنان که دلسوز و عادل هستند بسپار، به راستی که تو بر هر چیز توانایی، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خداوندا، ای آفریننده آسمانها و زمین، آگاه به نهان و آشکار، دارای جلال و کرامت، جود، نیرومندی، تسلّط، شکوه چیره، مالکیت، بزرگمنشی، عظمت، قدرت، ثنا، بیم، گرایش، بخشش، بلندپایگی، حجت و دلیل، هدایت، طاعت و عبادت، فرمان و آفرینش، که همه چیز از آن توست ای پروردگار جهانیان.

ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، از تو درخواست میکنم همانند درخواست و زاری نالهکنندگان، بیچارگان، فروتنان و خاکساران، گرایندگان و بیمناکانی که جز از تو نمیهراسند، ای کسی که دعای بیچارگان را اجابت می کنی و ضررها را برطرف می سازی و دعای دعاکنندگان به درگاهت را مستجاب میکنی و به درخواست کنندگان عطا میکنی. ای پروردگار من، از تو درخواست میکنم همانند کسی که برای ناتوانی خود، نیرومندی و برای گناهانش

آمرزندهای و برای نیازمندیاش برطرفکنندهای جز تو نمییابد. از تو درخواست میکنم همانند کسی که نیازش بسیار شد و نیرویش به ضعف گرایید و گناهانش فراوان گشت، ای صاحب شکوه و بزرگی، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار، از تو درخواست میکنم همانند همه درخواستکنندگان و گرایندگانی که گرایششان به دست تو است و هرگاه به درگاهت دعا شود، اجابت میکنی و به حق درخواستکنندگان بر تو، به حق بندگان برگزیدهات و به منتهای سربلندی از عرشت و نهایت رحمت از کتابت، که به واسطه خطایم با مهلت دادن اندک اندک مرا دچار عذابت مکنی و مصیبت مرا در دینم قرار ندهی و ای پروردگار من، مرا به خشنودیات یاد کن و آن هنگام که رحمتت را میگستری مرا فراموش مکن و با روی گرامیات بر من روی آور و کرامتت را به من ارزانی دار. ای بزرگوار، گناهم را ببخش و دعایم را مستجاب کن و بر زاریام رحم کن، زیرا من سخت نیازمند، فقیر و بیمناکم و از عذابت به تو پناه می آورم و به عملم اعتماد ندارم، بلکه به رحمت تو امید دارم. ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من.

خدایا، نسبت به من نیکی فراوان کن. ای پروردگار من، چون تو را خواندم مرا بدبخت مگردان و عافیتت را به من ارزانی دار و مرا از آتش جهنم آزاد کن، زیرا من از غیر تو یاری نمیطلبم و تنها از تو یاری میجویم و به تو پناه میبرم، پس مرا از هر امر هولناک و سختی و بیم در پناه خود درآور و بیم مرا ایمن گردان و ترسم را ایمنی بخش و ضعفم را نیرو ده و حاجتم را برطرف کن و همه امورم را سامان ده. ای پروردگار من، از هول ورود بر امور آخرت و از سختی ایستادن در روز جزا به تو پناه میبرم؛ زیرا تو پناه میدهی و هیچ کس نمیتواند چیزی را از تو در پناه خویش درآورد. ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خداوندا، آنگاه که تو را میخوانم از من دوری مکن و آنگاه که از تو درخواست می کنم از من روی برمگردان؛ زیرا من پروردگاری به جز تو ندارم و خواستهام را عطا کن و از بیم روز ملاقات با خود ایمن گردان. خدایا، به تو پناه میبرم پس پناهم ده؛ زیرا من ناتوان و بیمناکم و از تو یاری میجویم و سخت نیازمند و فقیرم. ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خدایا، رنجوری آنچه را که از شرّ آن به تو

پناهنده شدم، برطرف کن و رحمتت را به من بپوشان و عافیت را به تنم کن و مرا به آن بزرگ گردان و به رحمتت مرا ایمنی بخش؛ زیرا تو پناه میدهی و هیچ کسی نمیتواند چیزی را از تو در پناه خویش درآورد. خدایا، به تو پناه میبرم از وحشت، خلوت، تاریکی، تنگی و عذاب قبر و از بیم آنچه بعد از آن میترسم ای پروردگار جهانیان، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خدایا، از تو درخواست میکنم که بر حضرت محمد و خاندان او که برگزیدگان و برترین ها از میان آفریدههایت میباشند، درود فرستی و دعای مرا اجابت نمایی و خواستهام را عطا کنی و در امور دنیا و آخرت کفایتم کن و بر نیازم رحم کن و گناهان گذشته و آیندهام را بیامرز و در دنیا و آخرت نیکی به من عطا کن و به رحمتت از عذاب آتش جهنم نگاه دار.

خدایا، ارتباط با نزدیکان، حج مقبول، عمل شایسته نیک که از هر کس آنگونه عمل کند، خشنود میگردی، روزیام کن و خانواده و فرزندانم را شایسته بگردان و از تو درخواست میکنم که نسل مرا شایسته قرار دهی و در اثر دعای آنان، خشنودی و آمرزش و کرامت افزونت را برای من قرار دهی، به راستی که تو بر هر چیز توانا و مهربانترین مهربانان هستی، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خدایا، هرگونه تردید، دودلی، انکار، نومیدی، شادمانی، خوشحالی مفرط، طغیانگری، به خود بالیدن، خود بزرگ پنداری، ترس، بیم، ریا، شنواندن نیکیهای خود به دیگران، ستیزهجویی، دورویی، کفر، ناپارسایی، تکبر، و دیگر اموری که در دل من است و تو دوست نداری دوستانت داشته باشند، از تو به حق حضرت محمد - صلی الله علیه و آله - درخواست میکنم که همه اینها را از قلبم پاک کنی و ایمان، عدل، خشنودی از سرنوشت حتمیات، وفا نمودن به پیمانت، بیم از خودت، زهد و عدم تمایل به دنیا، گرایش به آنچه در نزد تو است، اعتماد و اطمینان به تو، توبه خالصانه به درگاهت را جانشین آن بگردانی، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من.

خداوندا، ستایش تو را چنان که مرا آفریدی در حالی که چیز در خور یاد نبودم، پس مرا در برابر امور هولناک دنیا و سختی های روزگار و گرفتاری زمانه و

اندوههای آخرت و مصیبت های شبانه روز و از شرّ اعمالی که ستمگران در روی زمین مرتکب میگردند، یاری ده. خدایا، مقدراتت را برای من مبارک و به سرنوشت حتمیات خشنود گردان. خدایا، گوشهای دلم را برای یاد خود بگشای و سپاسگزاری، توفیق، عبادت و بیم از خود را روزبام نما، ای پروردگار جهانیان، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خدایا، امروز چنان به من نظر کن که به واسطه آن مرا وارد بهشت کنی. خدایا، دعایم را مستجاب گردان و آن را از من بپذیر و آن را دعایی جامع قرار ده، به گونهای که همه بخشهای آن با یکدیگر همخوان باشند؛ زیرا هر چیز اندازه خاصی نزد تو دارد. خدایا، دعای مرا نیز جزو امور خویش قرار ده، زیرا تو در هر لحظه به کاری میپردازی. خدایا، دعای مرا در علیین در نوشتهای که نه پاک میگردد و نه تغییر و تبدیل در آن حاصل میشود، بنویس؛ به این صورت که بگویی: گناهان گذشته و آینده بندهام را آمرزیدم و دعای او را مستجاب نمودم و به او توفیق داده و او را برای خود برگزیدم و او را گرامی داشتم و برتری بخشیدم و نگاه داشتم و هدایت نمودم و پاکیزه گردانیدم و اصلاح نمودم و برای خود انتخاب کردم و او را آمرزیدم و از او گذشتم. اجابت فرما ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من.

خدایا، من با واسطه قرار دادن پیامبر رحمت، حضرت محمد صلی الله علیه و آله به درگاه تو روی آوردم تا من، پدر و مادرم و تمامی فرزندان آن دو، خانواده من و فرزندانم، همه نسل پدرم، برادران ایمانیام، همه مؤمنان اعم از مرد و زن، و همه اجداد مسلمان مرا از امور هولناک روز قیامت و از اندوهها و امور بیمناک دنیا و آخرت رهایی دهی، و از تو درخواست میکنم که سربلندی در روز قیامت را روزی ام کنی و از شرور آن بازداری و با سخن استوار در زندگانی دنیا و آخرت استوار گردانی، به راستی که تو بسیار مهرورز و مهربانی. درود فراوان خداوند بر حضرت محمد و خاندان او، خدا ما را بس است و چه وکیل خوبی است، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من.

خدایا، از تو میخواهم که مرا از شرّ هر سرکش ستیزهجو، و هر شیطان نافرمان، همه آفریدههایت اعم از ناتوان و توانا، شرّ حیوانات زهردار، حشرات موذی

و آزار رسان، که به خصوص من یا به عمرم آسیب میرساند، شرّ همه جانوران اعم از کوچک و بزرگ در طول شبانه روز، شرّ افراد بدکار از عرب و عجم، و شرّ جنیان و انسان های فاسق دور بداری، به راستی که تو بر هر چیز توانایی و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلندپایه و بزرگ تحقق نمییابد. درود خداوند بر بهترین آفریدهای که مردم را به سوی بهترین معبود فرا خواند. خداوندا، پروردگارا، در دنیا و آخرت به ما نیکی عطا کن و به رحمت خود ما را از عذاب جهنم در امان دار، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. خدایا، هر عمل خیر یا شایستهای را که از تو درخواست میکنم و در خشنودی و عافیت تو قرار میگیرم و اعمال نیکی که شایسته است، به من ارزانی دار، به راستی که من به تو می گرایم و به تو پناه میجویم.

خدایا، هر چیز که عافیت از آن را از تو درخواست نمودم یا ننمودم ولی ورود به آتش جهنم و خشمت را بر من واجب میگرداند، مرا از آن عافیت بخش و مرا از همه رسواییهای روز قیامت و ورود زشت و بد بر وقایع قبر که از آن به تو پناه بردم، در پناه خویش درآور. خدایا، هر کاری که از آن پشیمان میگردم و در روز معاد در برابر آن مجازات میشوم و هر حالتی که سبب خشم تو است و میبینی که من در دنیا بدان متصف هستم، به روی با کرامت تو، از تو درخواست میکنم که مرا از همه اینها به صورت شایسته عافیت بخشی، ای سرپرست عافیت، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. پروردگارا، افزون بر این، عافیت از بلاهای بسیار سخت، سرنوشت حتمی ناپسند و شادمانی دشمنان را از تو خواهانم و این که مبادا آنچه را که توان تحمل آن را ندارم بر دوشم نهی و در روز قیامت مرا به گناهان و کارهای زشتم مواخذه کنی، در آن زمان که بیش از هر زمان نیازمند عفو و گذشت تو ام. به روی گرامی تو، از تو میخواهم که مرا به صورت شایسته از همه اینها عافیت بخشی ای سرپرست عافیت، ای خدایی که از بدیها در گذشته و در برابر آن کیفر نمی کنی، بر بندهات رحم آر، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. ای خدا، ای خدا، ای خدا، مرا مرا، بر بندهات رحم کن ای آقای من، بندهات در پیشگاه تو است، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای منتهای

خواسته من، ای جاریکننده خون در رگهای من، بندهات، بندهات، ای آقای من ای مالک بنده، ای آقای من، ای مالک من، ای خدا، ای پروردگار من، من هیچ چارهای سراغ ندارم و از پرداختن به کار خویش بینیاز نیستم، ولی نمیتوانم به خود ضرر و یا سود برسانم و به هیچ چیز امید ندارم و هیچ کس را نمییابم که به او رشوه بپردازم تا مرا برهاند، همه اسباب فریبکاری گسسته شد و هرگونه باطلی از بین رفت و روزگار مرا در درگاه تو تنها رها کرد و من، ای معبود من، بدین صورت که آگاهی، در پیشگاه تو ایستادم. اکنون با من چه خواهی کرد؟ ای کاش میدانستم ولی نمی دانم، در برابر دعای من چه خواهی فرمود؟ آیا خواهی گفت: بله، یا خواهی گفت: نه. اگر بگویی: نه. پس وای بر من، وای بر من، وای بر من، فریاد بر من، فریاد بر من، فریاد بر من؛ و وای بر بدبختی من، و وای بدبختی من، و وای بدبختی من؛ و وای بر خواری من، و وای برخواری من، و وای برخواری من ! اگر مرا برانی به سوی چه کسی، یا نزد چه کسی، یا چگونه، یا با چه وسیلهای، یا به سوی چه چیزی بروم و به چه کسی امید بورزم، و یا چه کسی به من رو می کند، اگر تو مرا رد کنی، ای صاحب آمرزش گسترده؛ و اگر بگویی: بله، چنان که گمان دارم، خوشا به حال من که نیکبختم و خوشا به حال من که مشمول رحمت تو قرار گرفتم.

ای رحم کننده، ای مهرورز، ای زندهکننده، ای دارا، ای چیره، من عملی ندارم که برای برآوردن حاجتم به آن امید بندم و هیچ کس سودمندتر از تو را سراغ ندارم، ای خدایی که خود را به من شناساندی، ای خدایی که مرا به اطاعت از خود دستور دادی، ای خوانده شده، ای درخواست شده، ای خواسته شده، سفارش تو را رها کردم. اگر از تو اطاعت میکردم، قطعاً آنچه را که اکنون برخاستهام و از تو درخواست میکنم، پیش از آن که برخیزم کفایت میکردی. البته من با وجود نافرمانی از تو، به تو امید دارم، پس میان من و آنچه بدان امید بستم حایل مشو و دست مرا آکنده از رحمتت به پائین برگردان، به حقت ای آقای من، ای سرپرست من. من همان کسی هستم که میشناسی، که بدترین بندهام و تو بهترین پروردگاری، ای کسی که همگان از انتقام او بیم دارند، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من. ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای احاطه کننده به ملکوت آسمانها و

زمین، مرا برای دنیا، آخرت، خانواده، و فرزندانم شایسته گردان و ای معبود من، هر نعمتی را که به من ارزانی داشتی، شایسته من گردان و مرا از خطاهایم اصلاح کن. ای بسیار مهرورز، ای بسیار بخشنده، به رحمتت بر من تفضل کن و اجابتت را بر من منّت نه و ای خدا، بر پیامبرت حضرت محمد و خاندان او درود و سلام بفرست و مرا از هر باطلی که اهل بیت محمد را از آن بازداشتی، بازدار و در دنیا و آخرت نیکی به ما عطا کن، ای مهربانترین مهربانان.

سپس می گویی: به نام خداوند بخشنده و مهربان. معبود شما، معبود یگانهای است که معبودی جز او نیست و رحمتگر و مهربان است. او است خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است که مقدّمات خواب و خوابآلودگی او را نمیگیرد و آنچه در آسمانها و زمین است، از آن او است. چه کسی میتواند جز به اذنش نزد او شفاعت کند، از پیشاروی و پشت سر آنان آگاه است و جز به مقداری که او بخواهد، نمیتوانند از علم او آگاه گردند و کرسی او آسمانها و زمین را فراگرفته است و حفظ آن دو بر او سخت نیست و او بلندپایه و بزرگ است. الم، خداوند کسی است که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است. او است خدایی که به هر صورت که بخواهد، شما را در رحم مادران نگارگری میکند، معبودی جز او که سربلند و حکیم است، وجود ندارد. کسانی هستند که میگویند: پروردگارا، ایمان آوردیم، پس گناهان ما را بیامرز و ما را از عذاب آتش جهنم نگاه دار، هم آنان که شکیبا، راستگو، فرمانبردار، انفاقکنندهاند و به هنگام سحرگاهان به آمرزش خواهی میپردازند. خداوند و فرشتگان و دانشمندان گواهی میدهند که معبودی جز او نیست و عدالت را به پا می کند، معبودی جز او که سربلند و حکیم است، وجود ندارد. همانا دین نزد خدا عبارت از تسلیم و فرمانبرداری است. خدا است که معبودی جز او نیست و قطعاً همه شما را در روز قیامت که تردیدی در آن نیست، گرد میآورد و چه کسی راستگوتر از خداست، این است خدا که پروردگار شما است و معبودی جز او نیست و آفریننده همه چیز است. پس او را بپرستید، که او کارگزار هر چیز است، از آنچه از سوی پروردگارت به تو وحی میشود پیروی کن، که معبودی جز او نیست و از مشرکان روی گردان،

بگو: ای مردم، من فرستاده خدا به سوی همه شما هستم، او که فرمانروایی آسمانها و زمین از آن او است و معبودی جز او وجود ندارد، زنده میکند و میمیراند، پس به خدا و رسول او که پیامبر امّی است و به خدا و سخنان او ایمان دارد ایمان بیاورید و از او پیروی کنید، امید که راه یابید. و جز این دستورها به آنها داده نشده است که معبود یگانه را بپرستند که معبودی جز او نیست، پاک است خدا از آنچه به او شرک میورزند، به راستی رسولی از خود شما به سوی شما آمده که رنج بردن شما بر او سخت و به شما شدیداً علاقمند است و به خصوص نسبت به مؤمنان مهرورز و مهربان است. اگر روی گرداندند، بگو: خدا برای من کافی است معبودی جز او نیست، تنها بر او توکّل نمودم و او پروردگار عرش بزرگ است. تا این که وقتی نزدیک شد غرق شود، گفت: ایمان آوردم به این که معبودی جز خدا نیست، همان خدایی که بنی اسرائیل بدان ایمان آوردهاند و من از تسلیمشدگان هستم. اگر اجابتت نکردند، بدانید که قطعاً به علم خدا فرود آمده است و این که معبودی جز او نیست. پس آیا شما تسلیم آن میشوید؟ بگو: او است پروردگار من که معبودی جز او نیست، تنها بر او توکّل نمودم و بازگشتم به سوی او است. بیم دهید که معبودی جز من نیست، پس از من بپرهیزید، خدا است که معبودی جز او نیست و بهترین نام ها از آن او است. پس به آنچه وحی میشود گوش فرا ده. من همان خدایی هستم که معبودی جز من نیست، پس مرا بپرست و نماز را به منظور یادِ من، برپا دار. معبود شما تنها خدا است که معبودی جز او نیست، دانش او هر چیز را فراگرفته است، و ما هیچ فرستادهای پیش از تو نفرستادهایم جز آن که به او وحی نمودیم که معبودی جز من نیست، پس مرا بپرستید.

و ذوالنون را یاد کن آنگاه که خشمگین رفت و پنداشت که ما هرگز بر او قدرتی نداریم، تا در دل تاریکیها ندا داد که معبودی جز تو نیست، منزهی تو، به راستی من از ستمکاران بودم. پس ما دعای او را مستجاب کرده و او را از اندوه نجات دادیم و این چنین مؤمنان را نجات میبخشیم، پس بلندمرتبه باد خدایی که پادشاه و حق است. معبودی جز او نیست و در دنیا و آخرت ستایش از آن او است و نیز فرمانروایی از آن او است و به سوی او بازگردانده میشوید. ای مردم، نعمت

خدا را بر خود به یاد آورید. آیا آفرینندهای جز خدا وجود دارد، همان خدایی که از آسمان و زمین به شما روزی میدهد. معبودی جز او نیست پس به کجا برگردانده میشوید؟ آنان پیش از این، اینگونه بودند که هرگاه به آنان گفته میشد: معبودی جز خدا نیست، گردنکشی میکردند. این خدا است که پروردگار شما است و فرمانروایی از آن او است و معبودی جز او نیست، پس به کجا برگردانده میشوید، هم او که آمرزنده گناه، توبهپذیر، سختکیفر و بخشنده است. معبودی جز او نیست و بازگشت به سوی او است. این خدا است که پروردگار شما و آفریننده شما و آفریننده هر چیز است، پس به کجا برگردانده میشوید؟ بلندپایه باد خدایی که پروردگار جهانیان است، معبودی جز او نیست، زنده میکند و میمیراند، پروردگار شما و پدران نخستین شما است. پس بدان که معبودی جز خدا نیست و از گناه خود و نیز برای مردان و زنان مؤمن آمرزش بخواه. خداوند از آمد و شد و ایستادن شما آگاه است.

اگر این قرآن را بر کوه فرود میآوردیم، قطعاً میدیدی که آن کوه از بیم خدا فروتن گردیده و از هم میپاشد. این مثالها را برای مردم میزنیم، باشد که بیندیشند. او است خدایی که معبودی جز او نیست و از نهان و آشکار آگاه و رحمتگر و مهربان است. او است خدایی که معبودی جز او نیست و فرمانروا، بسیار پاکیزه، ایمن، ایمنی ده، نگاهبان چیره، سربلند، شکوهمند و بزرگمنش است. پاک است خدا از آنچه به او شرک میورزند. او است خدای آفریننده، پدیدآورنده و چهرهنگار که بهترین نامها از آن او است و آنچه در آسمانها و زمین است تسبیح او را میگوید و سربلند و حکیم است. خداوند کسی است که جز او نیست. بنابراین، مؤمنان باید بر خدا توکل کنند. او پروردگار مشرق و مغرب است. معبودی جز او نیست، پس او را به عنوان کارگزار خود انتخاب کن. به راستی که این کتاب، کتاب سربلندی است که باطل نه از پیشاروی و نه از پشت، به سوی آن نمیآید و از سوی خداوند حکیم و ستوده فرو فرستاده شده است. این را هفت بار می گویی.

سپس می گویی: به خدا و آنچه بر ما فرو فرستاده شده، و نیز به آنچه بر حضرت ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و نوادگان فرو فرستاده شده، و هم

چنین به آنچه به حضرت موسی و عیسی داده شده و نیز به آنچه به دیگر پیامبران از سوی پروردگارشان داده شده است، ایمان آوردیم و میان هیچ کدام از آنان فرق نمیگذارریم و تسلیم آنان هستیم. پروردگار ما، پروردگار آسمانها و زمین است و هرگز جز او را معبود نخواهیم خواند، وگرنه سخن پریشان گفتهایم. ستایش خدا را که ما را به این رهنمون گردید و اگر خدا ما را هدایت نمیکرد، هدایت نمییافتیم. به راستی که فرستادگان پروردگارمان حق را آوردند. درود خداوند بر همه آنان.

سپس می گویی: سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای پیامبر خدا، سلام بر تو ای برگزیده خدا از میان آفریدهها و امانتدار او بر وحیاش، سلام بر تو ای مولای من ای امیر مؤمنان، سلام بر تو ای مولای من، تو حجت خدا بر آفریدههای خدا و در دانش خدا و سفارش شده پیامبر و جانشین او در میان امت هستی. خدا لعنت کند گروهی را که حق تو را غصب نمودند و به جای تو نشستند. من از آنان و پیروانشان به درگاه تو بیزاری میجویم. سلام بر تو ای فاطمه بتول، سلام بر تو ای زینت زنان جهان، سلام بر تو ای دختر فرستاده خدا و پروردگار جهانیان. درود خدا بر تو و بر او، بر تو ای مادر امام حسن و امام حسین - علیهم السلام -، لعنت خدا بر گروهی که حقّ تو را غصب نمودند و آنچه را خداوند برای تو حلال گردانیده بود، بازداشتند. من از آنان و پیروان آنان به درگاه تو بیزاری میجویم.

سلام بر تو ای مولای من، ای ابومحمد حسن پاکیزه، سلام بر تو ای مولای من، لعنت خدا بر گروهی که تو را کشتند و درباره کشتن تو بیعت نمودند و دنبالهروی کردند. من از آنان و پیروانشان بیزارم. سلام بر تو ای مولای من ای اباعبدالله حسین بن علی، درودهای خدا بر تو و بر پدر و جدّت حضرت محمد صلی الله علیه و آله، لعنت خدا بر گروهی که ریختن خون تو را حلال شمردند و لعنت خدا بر کسانی که تو را کشتند و حرمت اهل حرم تو را نگاه نداشتند و لعنت خدا بر دنباله روان و پیروان آنها و لعنت خدا بر کسانی که امکان جنگ با شما را برای آنان فراهم آوردند. من از پیروان آنها به درگاه خدا و در پیشگاه تو بیزاری میجویم.

سلام بر تو ای مولای من ای ابا محمد علی بن حسین، سلام بر تو ای مولای من ابوجعفر محمد بن علی، سلام بر تو ای مولای من ای اباعبدالله جعفر بن

محمد، سلام بر تو ای مولای من ای اباالحسن موسی بن جعفر، سلام بر تو ای مولای من ای اباالحسن علی بن موسی، سلام بر تو ای مولای من ای اباجعفر محمد بن علی، سلام بر تو ای مولای من ای اباالحسن علیّ بن محمد، سلام بر تو ای مولای من ای ابامحمد حسن بن علی، سلام بر تو ای مولای من ای ابوالقاسم محمد بن حسن صاحب زمان. درود خدا بر تو و بر خاندان پاک و پاکیزه تو.

ای سروران من، در رابطه با ریختن گناهان و خطاهای من شفیع من باشید. به خدا و آنچه به شما فرو فرستاده شد ایمان آوردم و آخرین شما را همانند اولین شما دوست دارم و از عصیان و طاغوت و لات و عُزّی بیزاری میجویم. ای سروران من، با هر کسی که با شما سرآشتی داشته باشد، آشتی میکنم و با هر کسی که با شما سرستیز و دشمنی داشته باشد، در ستیز و دشمنم و تا روز قیامت با دوستان شما دوستم. لعنت خدا بر کسانی که به شما ستم نمودند و حق شما را غصب کردند و لعنت خدا بر پیروان و دنبالهروان و همکیشان آنها. من از آنها به خدا و شما بیزاری میجویم.

خداوندا، تو را گوه میگیرم که تو برای گواهی کافی هستی و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و علی و هشت حاملان عرش و چهار فرشتهای را که گنجینهدار دانش تواند، گواه میگیرم که از دشمنان آنان بیزارم و نمازهای واجبم برای خشنودی تو و نمازهای مستحبی و زکات اموالم و هر گفتار و کردار پاکیزهای که در نزد تو دارم، همه از آن حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او است. خدایا، چشم مرا به درود بر او و خاندان او روشن گردان و آنچه از حق و شناخت آنان که مرا بدان رهنمون ساختهای، پایدار قرار ده، نه به عنوان سپرده، ای مهربانترین مهربانان.

خدایا، خودت را به من بشناسان و فرستادگان و فرشتگان و والیان امر از سوی خود را به من بشناسان. خداوندا، من جز آنچه را که تو عطا نمودی نمیگیرم و جز از آنچه نگاه داشتی پرهیز نمیکنم. خدایا، مرا از منازل دوستانت محروم مگردان و بعد از آن که هدایتم نمودی، دلم را منحرف مگردان و رأفت و هدایتی از نزد خود به من ارزانی دار. خدایا، همچنین آیات گویای قرآن را به من بیاموز و از

هلاکتگاهها رهایی ده. خدایا، مرا از شیطان و گروه او و از سلطان و لشکریان او و از عصیان و یاران او رهایی ده، به حق حضرت محمد که ستوده است و علی که مقصود است و به حق شبّر و شبّیر و به حق زیباترین نامهایت. بر برترین برگزیده درود فرست، به راستی که تو بر هر چیز توانایی و به هر چیز احاطه داری. ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای خدا ای خدا ای خدا، پروردگارا پروردگارا، ای آقای من ای آقای من ای آقای من، ای مولای من ای مولای من ای مولای من، ای تکیه گاه هر کس که تکیهگاه ندارد و ای پشتوانه هر کس که پشتوانهای ندارد و ای اندوخته هر کس که اندوختهای ندارد، تو پروردگار منی و من بنده توام و بر پیمان و وعدهات استوارم. خداوندا، ایستادن ما را ایستادنی ستوده قرار ده و آخرین دیدار ما با آن قرار مده و ما را در دعاهای نیک کسانی که در منی، عرفات و مزدلفه و نزد قبر پیامبرت صلی الله علیه و آله و در کنار زمزم و مقام به درگاه تو دعا میکنند، شریک گردان. خداوندا، ستایش تو را که ارزش ما را از بستن زنار به کمر و آویختن صلیب بر گردن بالا بردی و ستایش تو را که ما را نه از کافران گمراه کننده قرار دادی و نه از فراخوانده شدگانی که دچار شک و تردید گردیدند و نه از ستیزهجویان و نه جزو منحرفان از اهل بیت پیامبرت صلی الله علیه و آله و نه در میان بندگانت مشهور گردانیدی.

خداوندا، همانگونه که ما را به این روز خجسته از این ماه و این سال فرخنده رسانیدی، همراه با عافیت به پایان این سال و نیز سالهای بسیار برسان، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای خدا ای خدا ای خدا، پروردگارا پروردگارا پروردگارا، ای سرور من ای سرور من ای سرور من، ای مولای من ای مولای من ای مولای من، خداوندا، هر خیر و برکت و عافیت و آمرزش و رأفت و رحمت و آزادی از آتش جهنم و روزی گسترده و حلال و پاکیزه و توبه خالصانه که در این لحظه و این روز و این ماه و این سال به من قسمت کردی، فراوانترین و پربهرهترین سهم را برای ما مقرر بدار. خداوندا، هر سوختن و گیر کردن چیزی در گلو و غرق شدن و ویرانی و بسته شدن و فرو رفتن زمین و پرتاب و لرزش زمین و مسخ و صیحه آسمانی و زلزله و

گرفتاری و آذرخش و تگرگ و دیوانگی و خوره و پیسی و خوراک درندگان گردیدن و هرگونه مرگ زشت و همه انواع بلاها در دنیا و آخرت را که در این لحظه و این روز و این ماه و این سال فرو می فرستی، به هر صورت که میخواهی و در هر کجا که میخواهی، از ما و از همه مؤمنان در همه خانهها و منزلها در شرق و غرب زمین بازدار.

پناهنده تو سربلند و ثنای تو بزرگ است و معبودی جز تو نیست، یگانهای و شریکی بر تو وجود ندارد و پدیدآورنده آسمانها و زمین و آگاه به نهان و آشکار و پروردگار و فرمانروای هر چیز هستی. گواهی میدهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد و گواهی میدهم که حضرت محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده او است و گواهی میدهم که بهشت حق است و این که قیامت خواهد آمد و تردیدی در آن نیست و این که خداوند اهل قبور را برمیانگیزاند. گواهی میدهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، بر این گواهی زندهام و براساس آن میمیرم و انشاءالله بر آن زنده و برانگیخته میگردم.

به خدا به عنوان پروردگار و به اسلام به عنوان دین و به حضرت محمد صلی الله علیه و آله به عنوان پیامبر و به علی به عنوان امام و به قرآن به عنوان کتاب آسمانی و به کعبه به عنوان قبله و به حضرت ابراهیم علیه السلام به عنوان پدر و به حضرت محمد صلی الله علیه و آله به عنوان پیامبر و به امیر مؤمنان صلوات الله علیه به عنوان روشنگر حق و تقسیمکننده بهشت و جهنم و به مؤمنان از شیعیان و پیروان او به عنوان برادران خرسندم و هیچ چیز را به عنوان شریک خدا و هیچ کس جز او را به عنوان سرپرست نمیگیرم و با او هیچ معبودی را نمیخوانم. معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، معبودی یگانه و تک و بینیاز که هیچ کس را به عنوان همسر و فرزند برنگیرد. خداوندا، از تو به نعمتهای بزرگ و نعمتهای دیرینه و نامهای اندوختهات و آن حسن تو که حجابها آن را پوشاند و به جایگاه های سربلندی از عرشت و منتهای رحمت تو از کتابت، که یگانهای و شریکی برای تو نیست، خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و بر این

جان بیتاب و تن آزمند من که تاب سوز آفتاب تو را ندارد، رحم کنی. چگونه تاب سوز آتش جهنم را خواهد آورد؟ اگر عذابم کنی چیزی در سلطنت تو افزون نمیگردد و اگر از من درگذری، چیزی از سلطنت تو نمیکاهد. ای پروردگار من، تو مهربانترینی و از حال بندگانت آگاه ترینی و سلطه تو مهرورزانهترین و سلطنتت دیرینهترین و گذشتت کریمانهترین و نسبت به بندگانت نعمت بخشترین هستی و اطاعت اطاعتکنندگان در سلطنت تو نمیافزاید و نافرمانی گناهکاران از آن نمیکاهد. از من درگذر ای گرامیترین گرامیان و ای مهربانترین مهربانان.

به عزت تو پناهنده میشوم و از آستانهات سایهای می جویم و به قدرتت پناه میبرم و از رحمتت یاری میجویم و به ریسمانت چنگ میزنم و جز به تو اعتماد ندارم و جز به تو پناهنده نمیشوم، ای کسی که امیدهای بزرگ به او بسته میشود، ای برطرف کننده گرفتاری و ای سزاوارترین کسی که در میگذری و میبخشی. خداوندا، ستم من به عفو تو و بیمم به ایمنی بخشی تو و نیازمندیام به بینیازی تو و روی پوسنده و فانی شوندهام به روی جاودانه و پایدار تو که هرگز فنا نمی پذیرد و از بین نمیرود، پناهنده می شود. ای خدایی که هیچ کاری تو را از کار دیگر باز نمیدارد، مصیبت ما را در دینمان و دنیا را بزرگترین دل مشغولیمان قرار مده و کسانی را که بر ما رحم نمیکنند بر ما چیره مگردان و با بردباریات بر نادانی ما و با نیرویت بر ناتوانی ما و با بینیازیات بر نیازمندی ما توجه کن و ما را از آزار و دشمنان و رنجوری و سرنوشت بد و شادمانی دشمنان و بدمنظر شدن در مال و دین و خانواده و فرزندان و هنگام مشاهده مرگ پناه ده.

خدایا پروردگارا، ما از نبود پیامبرمان، کمی یاوران، زیادی دشمنان، سختی روزگار بر ما و دچار شدن به فتنه ها و همدستی مردم بر علیه ما به درگاه تو شکوه می کنیم. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و آن را با گشایشی که در آن شتاب ورزی و نابود کردن ضررها و آشکار کردن حق، بگشای. خدایا قائم آل محمد صلی الله علیه و آله را بر انگیز تا دینت را یاری کند و برهانت را آشکار سازد و امرت را به پا دارد و زمین را از آلودگی ها پاک سازد، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان. خدایا به تو پناه می برم از اینکه دشمن تو را دوست بدارم و با دوست تو

دشمنی کنم و از رضایت تو ناخشنود گردم و از خشمت خرسند شوم و یا حقی را باطل و باطلی را حق بشمارم و یا کسانی که کافر شدند را راه یافته تر از مومنان بدانم. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و در دنیا و آخرت به ما نیکی عطا کن و به رحمت خود ما را از آتش جهنم نگاه دار(1).

از دعاهای روایت شده از امام صادق علیه السلام در روز عرفه که فرمودند: صد بار الله اکبر و صد بار لا اله الا الله و صد بار سبحان الله می خوانی و صد بار او را به پاکی یاد می کنی، سپس آیه الکرسی را صد مرتبه می خوانی و بر پیامبر صلی الله علیه و آله صد مرتبه صلوات می فرستی و سپس این دعا را می خوانی:

خدایا ای معبود من، من با گناهانم به دنبال مخالفت با تو نبودم و آنگاه که معصیت کردم از تو نافرمانی نمودم و من به عذاب تو نادان نیستم و بی باکانه در پی کیفر تو نمی باشم، ولی نفسم آن را برای من آراست و بدی ام بر من غلبه کرد و آنکه دشمن من و توست، مرا یاری نمود. پوشش فراگیر تو مرا مغرور کرد و من از روی نادانی تو را معصیت کردم و در راه مخالفت تو تلاش نمودم و اکنون چه کسی مرا از عذاب تو می رهاند؟ و اگر تو ارتباطت را قطع کنی، من به ریسمان ارتباط چه کسی چنگ زنم؟ من فرو رفته در بلایم، چه کسی همانند مرا شنید یا نادانی همچون مرا دید؟ ! من پروردگاری غیر تو ندارم که مرا نجات دهد و نه خاندانی که مرا کفایت کند و نه مالی که مرا آزاد کند، به عزتت سوگند ای مولای من، خواسته ام را به سوی تو آوردم و به عزتت سوگند ای مولای من، در بارگاه تو تضرع می کنم. به عزتت سوگند ای خدای من، بر تو اصرار می کنم. به عزتت سوگند ای خدای من، در نزد تو ناله می کنم. به عزتت ای امید من، دستان آلوده به خطایم را به سوی تو دراز می کنم.

خدایا چه کسی مرا یاری می کند، و به چه کسی پناه برم؟ و از چه کسی پناه جویم؟ ای امید من، به چه کسی امید بندم؟ تو تو! امید هیچگاه از درگاه تو قطع نمی شود، یکتایی و شریکی نداری ای یگانه ای که کسی ندارد و ای گرامی

1- . الاقبال: 369-385

ترین کسی که به درگاه او اقرار به گناه می شود. ای سربلندترینی که به درگاهت سر خضوع فرو آورده می شود، ای مهربانترینی که نزد او به گناهان اعتراف می شود. بزرگواری توست که مرا به اقرار به گناهان واداشت و عزت توست که مرا در پیشگاه تو خوار کرد، چه کنم ای مولای من، رحمت تو سبب شد تا به جرمم اعتراف کنم. ای سرور من، با کسی که به گناه خود اعتراف می کند و به ذلت نزد تو خوار می گردد و به جرمش اعتراف می کند چه می کنی؟ خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و هنگامی که تو را میخوانم و آنگاه که ندایت میکنم، به دعا و ندایم گوش فرا ده و آنگاه که با تو مناجات میکنم بر من روی آور، که من در درگاه تو به گناهانم اقرار می نمایم و از بیچارگی و نیازمندی و سنگدلی و رنجوری و حاجتم به درگاه تو اعتراف و شکوه میکنم، ای بهترین کسی که مونس تنهایی و همراز اسرار منی. ای گرامیترین کسی که دست به سوی تو گشودم و ای مهربانترین کسی که گردن به سویت دراز کردم، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهانی را که با دو چشم خود کردم و نگریستم بیامرز.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهانی را که زبان بدان گشودم، بیامرز. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهانی را که با دست مرتکب شدم و گناهانی را که به واسطه پوست بدنم با آن تماس گرفتم بیامرز. و گناهانی که آن ها را همچون هیزم بر دوش می کشم. خدایا گناهانی را که به واسطه دست هایم انجام دادم بیامرز. خدایا، گناهانی را که کتابت علیه من به شماره درآورد، بیامرز. گناهانی را که از آفریدهها پنهان کردم و از تو پنهان ننمودم، بیامرز.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و همه گناهان مرا از اول و آخر، کوچک و بزرگ، ریز و درشت، و این که بشناسم یا نشناسم، بیامرز. مولای من، اگرچه گناهانم بزرگ و درشت است، ولی در کنار عفو تو کوچک است، پس از من درگذر که گناهانم مرا در بند خود درآوردند و عیبهایم آشکار گردید و خطاهایم مرا غرق نمودند و نفسم مرا به درگاه تو سپرد، بعد از آن که پناهگاه و راه نجاتی جز تو برای رهایی از تو به درگاه تو ندارم. مولای من، سزاوار آن گردیدم که آماج عذاب و شایسته کیفرت گردم. معبودا، بیم و هراس حاصل از ارتکاب

معصیتت، عقلم را پریشان نموده است و سرگشته گردید و به ستون عفو تو آویختهام، پس ای مولی و معبود من، به واسطه اعترافم لغزشم را نادیده انگار. این منم که در پیشگاهت ایستادهام و بنده خوار و فروتن و کوچک و خاکسار و ذلیل توام، اگر بر من رحم کنی، از دیر زمان عفو و عافیتت شامل حالم شد و اگر عذابم کنی، شایسته کیفر توام و آن از طرف تو ای پروردگار من، عدل است.

خداوندا، به نامهای اندوختهات و آن حسن تو که در پرده حجابها است، درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و بر این نَفس بیتاب و تن آزمند و پوست نازک و استخوان باریک من رحم کنی. مولای من، عفوت عفوت را خواستارم؛ - صد مرتبه می گویی - .

خداوندا، از سویی گناهانم مرا غرق نمودهاند و [از سویی] در نعمت هایت غوطه ورم و سپاسگزاریام اندک و عملم کم است و جز به رحمتت امید نمی بندم، پس از من درگذر که من شخصی فرومایه هستم و ارزشم اندک است. خداوندا، از تو میخواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و اگر از من درگذری، من به عفو تو بیشتر از عمل خود امید دارم و اگر بر من رحم کنی، به راستی که رحمتت گستردهتر از گناهان من است و تو خدایی هستی که درخواست کننده را نومید نمیکنی و بخشش، چیزی از تو نمی کاهد، ای بهترین درخواست شده و گرامیترین آرزو شده. این ایستادن کسی است که از آتش جهنم به تو پناهنده می شود، این ایستادن کسی است که از آتش جهنم به تو پناه می آورد - صد مرتبه - .

این جایگاه شخص خوار، گرفتار، نیازمند و پناهجو است، این ایستادن کسی است که آرزویی جز تو ندارد، این ایستادن کسی است که جز تو نمیتواند اندوه او را برطرف کند. ستایش خدا را که ما را به این رهنمون گردید و اگر خدا ما را هدایت نمیکرد، هدایت نمیشدیم. به راستی که فرستادههای پروردگارمان حق را آوردند. خداوندا، ستایش تو را در برابر روزیهایت و ستایش تو را در برابر بخششهایت و ستایش تو را بر الهامهایی که به من کردی و ستایش تو را بر توفیقهایی که به من دادی و ستایش تو را در برابر بهبودهایی که به من بخشیدی و ستایش تو را بر عافیت بخشیهایی که نمودی و ستایش تو را در برابر رهنمودهایی

که کردی و ستایش تو را بر راحتی و رنجوری و ستایش تو را بر همه اینها و ستایش تو را بر همه نعمتهای آشکار و پنهان که به من ارزانی داشتی، ستایشی فراوان، جاودانه، بیآغاز و بیانجام به گونهای که هرگز گسسته نگردد و پایان نپذیرد، ستایشی که به واسطه آن از ما خشنود گردی، ستایشی که آغازش صعود کند و آخر آن پایان نپذیرد و افزون گردد و از بین نرود.

خدایا، آمرزش می طلبم از هر گناهی که تنم به واسطه عافیتت بر آن نیرو گرفت، یا توانم به واسطه نعمت افزونت بدان دست یافت، یا به واسطه روزی فراوانت به سوی آن دست دراز کردم، یا هنگام بیم از آن بر تأنی و درنگ تو اعتماد نمودم، یا در ارتکاب آن به نیرویت تکیه کردم، یا بر گذشت کریمانهات متکی شدم، به درگاه تو آمرزش میخواهم. خداوندا، از هر گناهی که با ارتکاب آن، خیانت در امانت کردم، یا خودم را نحس کردم، یا بر جسمم حمل کردم، یا پیرو لذتم شدم، یا هواهای نفسانیام را مقدم داشتم، یا برای غیر خود کوشیدم، یا پیروانم را گمراه نمودم، یا به فضل چارهجوییام بر آن چیره گردیدم، یا علیه تو ای مولای من چارهجویی نمودم و چون نافرمانی من خوشایند تو نبود تو بر من غلبه ننمودی و از کردارم جلوگیری نکردی، بلکه علم تو بر کردار من پیشی گرفت. از این رو، بردباری نمودی تو از من، و ای پروردگار من، مرا به زور در آن وارد ننمودی و با چیرگی بر آن وارد نکردی و به هیچ وجه در آن بر من ستم روا نداشتی. بسان کسی که قحطیها و گرسنگیهای بدکرداری غرقهاش کرد و یقین دارد که معبودش او را کیفر خواهد نمود، از درگاه خدا آم

آمرزش میطلبم. همانند کسی که سخت در تاریکیها و در باتلاق های هلاکت فرو رفت، از خدا آمرزش میخواهم. همانند کسی که زیادهروی او را در گناهان فرو برد و فروماندن در گردابهای جرایمش او را به بند کشید، از خدا طلب آمرزش میکنم. همانند کسی که به واسطه جرمش رو به هلاکت آورد، از خدا آمرزش میطلبم. همانند کسی که مرگ او را در قبر تنها گذاشت و به واسطه گناهی که مرتکب شد دچار وحشت گردید و تصمیم بر ترک گناه گرفت و در آنجا از پروردگارش طلب رحمت و مهرورزی نمود، از خدا آمرزش میخواهم. بسان کسی

که برای سفر طولانیاش توشهای نیندوخت و برای منازل کوچ خود چیزی فراهم نکرد، از خدا آمرزش میطلبم. همانند کسی که مقصدش دور و توشه اش اندک است و لذا اندوه او را فرا گرفته است، از خدا آمرزش می طلبم. بسان کسی که فریبکاری با کسبش درآمیخت و زیان به اعمالش همراه شد، از خدا آمرزش میخواهم. همانند کسی که نمیداند به کدامین منزل سراسیمه روان است: آیا در آتش وارد میشود، یا در بهشت در خوشی و نعمت زنده خواهد بود، از درگاه خدا طلب مغفرت میکنم. مانند کسی که در گردابهای گناه غرق شد و در سایهبانهای ناخشنودی و خشم محرمات دست و پا میزند، از خدا طلب آمرزش مینمایم. همانند کسی که از نشانههای روشن راه راست و حق رویگردان شد و راههای تاریک و ناهموار و تنگ را میپیماید، از خدا آمرزش میخواهم. بسان کسی که از سپاسگزاری من فروگذاری نکرد و از آن روی برنگرداند، از خدا طلب آمرزش میکنم. همانند کسی که گریز از رنج تنگی جایگاه بازگشت موجب نجات و رهایی او نشد و فرار از هول و هراس مشکلات اعمال او را پناه نداد، از خدا طلب آمرزش میکنم. بسان کسی که از روی دشمنی در طغیان گردنکشی نمود و از روی سرکشی با ارتکاب گناه به مبارزه با خدا پرداخت، از خدا آمرزش میطلبم. به اندازه کسی که به شماره چرخش الفاظ زبانش و به وزن گلوگاه های بهشت گناه کرد، از خدا طلب آمرزش میکنم. مانند کسی که جز به خدا امید ندارد، از او آمرزش میطلبم، از آنچه عقلها و دلهای بسیار نادان به شماره درآورد و اعضا و جوراح پرخطا مرتکب شد و دست طغیانگر به دست آورد، از درگاه خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است، آمرزش میخواهم. به اندازه، پیمانه، قدر و شماره آنچه خدا آفرید و شکافت و پدید آورد و ایجاد کرد و پدیدار ساخت و چهرهنگاری نمود و گرد آورد، از درگاه خداوندی که معبودی جز او نیست، طلب آمرزش میکنم و به اندازه چندین برابر همه اینها و چندین برابر دیگر و امثال و مشابه آن از خدا طلب آمرزش مینمایم تا این که به خشنودی خدا نایل گردم و به عفو او دست یابم.

ستایش خدایی را که مرا به دین خود رهنمون گردید، همان دینی که عمل فقط با آن پذیرفته میشود و فقط گروندگان به واسطه آن بخشیده میشوند و ستایش

خدایی را که در امر و نهی خود، مرا تسلیم خود و رسولش صلی الله علیه و آله گردانید و سپاس خدایی را که مرا آنگونه قرار نداد که چیزی جز او بپرستم و با خوار ساختن من، هیچ یک از آفریدههایش را گرامی نداشت و ستایش خدایی را که انواع بلاها را از من، خانواده، مال، فرزندان و کسانی که غصه آنان را میخورم، برطرف نمود و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است، در هر حال و معبودی جز خدای فرمانروا و بخشنده نیست و معبودی جز خدای بخشنده بسیار نوازشگر نیست و معبودی جز خداوند که اول و آخر است، نیست و معبودی جز خداوند که بخشنده است و بازگشت همگان به سوی او است، وجود ندارد و معبودی جز خداوند پیدا و پنهان نیست و خداوند بزرگتر است به اندازه کلماتش و خداوند بزرگتر است به اندازه آکندگی عرشش و خداوند بزرگ است به شماره آنچه کتابش به شماره درآورد و پاک است خدای بردبار و گرامی و پاک است خدای بسیار آمرزنده و مهربان و پاک است خدایی که جز او شایسته تسبیح نیست و پاک است پروردگار تو، پروردگار شکست ناپذیر از آنچه او را بدان توصیف میکنند و درود بر رسولان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است و درود خدا بر حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه او، آنان که خداوند پلیدی را از آنها زدود و به نحو شایسته پاکیزه گردانید.

خداوندا، بر حضرت محمد، بنده، فرستاده، پیامبر، برگزیده، محبوب، گزیده از میان آفریدههایت و رساننده پیامهایت، درود فرست؛ زیرا او امانت را ادا کرد و خیرخواهی را ارزانی داشت و بندگان را به راه راست رهسپار ساخت و سختی کشید. خدایا، در برابر هر یک از فضایل، منازل و حالات او، عطایای ویژه و بخششهای برترت را به او ارزانی دار، به گونهای که به واسطه آن، جان او را شادمان گردانی و روی او را کرامت بخشی و مقام او را بالا بری و او را بر به پادارندگان عدل و داد و دفاع کنندگان از حریم خود برتری بخشی. خداوندا، همچنین بر او، بر فرزندان، همسران، خاندان، یاران و امت او عطایایی را که به واسطه آن چشمش روشن گردد، عطا کن و ما را جزو آنان و از کسانی قرار ده که با دست آن حضرت سیراب میگردانی و به حوض او وارد میکنی و ما را در گروه و زیر

پرچم او محشور می گردانی و در هر خیری که محمد و آل محمد صلی الله علیهم اجمعین را در آن وارد کردی، وارد کن.

خداوندا، در هر حال از سختی و گشایش، عافیت و گرفتاری، ایمنی و بیم، در حال ایستادن و رهسپار شدن، مرا در کنار آنان قرار ده. خدایا، مرا همانند آنان زنده بدار و بمیران و در همه جایگاهها با آنان همراه بگردان و هرگز میان من و ایشان جدایی مینداز، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خدایا، آنگاه که مرا از دنیا میبری بر بهترین مرگ بمیران؛ یعنی بر دوستی خود و دوستی دوستانت و دشمنی با دشمنانت و گرایش و هراس از تو و وفا به پیمانت و تصدیق کتابت و پیروی سیره پیامبرت صلی الله علیه و آله. و در هر خیری با آنان همراه بگردان و به واسطه آنان مرا از هر بدی رهایی ده.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و گناهم را بیامرز و گنجایش اخلاقم را افزون و کار و کسبم را پاکیزه گردان و به آن چه روزیام نمودی قانع ساز و دلم را به چیزی که از من بازداشتی، منصرف مساز. خدایا، از فراموشی، تنبلی و سستی در انجام طاعتت و نیز از عذاب نزدیکتر و عذاب بزرگتر به تو پناه میبرم و نیز به تو پناه میبرم از دنیایی که از خیر آخرت و از زندگانی ای که از خیر مرگ و آرزویی که از عمل نیک جلوگیری میکند و نیز به تو پناه میبرم از نفسی که سیر نمیگردد و از قلبی که فروتنی نمیکند و از دعایی که مستجاب نمیگردد و از نمازی که قبول نمیشود. خداوندا، گوشهای دلم را بر یادت بگشای، تا این که از کتابت پیروی نمایم و رسولت را تصدیق کنم و به وعدهات ایمان آورم و به پیمانت وفا کنم، معبودی جز تو نیست. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست. از تو شکیبایی بر انجام طاعتت و صبر در برابر فرمان و قضایت را خواستارم. خدایا، از تو حقایق ایمان، راستگویی در همه جایگاهها، گذشت، عافیت، یقین، کرامت دنیا و آخرت، سپاسگزاری و نگریستن به روی گرامی تو را خواستارم؛ زیرا اعمال شایسته فقط با نعمت تو تمام میگردد.

خداوندا، بینیازی و برکت را از جایگاه برتر بر بندگانت فرو میفرستی، و بر بندگان چیره و توانایی، اعمال آنان را به شماره در آوردی و روزیهایشان را

تقسیم نمودی و عمرهایشان را مشخص نمودی و آثار آنان را نوشتی و زبان و رنگ پوستشان را گوناگون قرار دادی و آفرینشی از پی آفرینشی دیگر، و بندگانت از دانش تو آگاهی ندارند و همه ما به تو نیازمندیم. پس ای خدا، روی از من برمگردان و لطف و تفضلت را از من بازمدار و از بخشش و گذشتت محروم مکن، بلکه مرا چنان بگردان که دوستانت را دوست بدارم و با دشمنانت دشمنی ورزم و گرایش و بیم و فروتنی و وفا و تسلیم و تصدیق کتابت و پیروی از شیوه زندگی پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله را روزیام کن.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و از آنچه مرا اندوهگین ساخت، کفایت کن و مرا به خویش وامگذار و از شرّ آنچه آفریدی، پدید آوردی و ایجاد نمودی، در پناه خود درآور و زره نگاه دارنده از شرّ همه آفریدههایت را به تنم بپوشان و قرضم را ادا کن و به آن چه تو را از من خشنود می سازد، موفق بدار و من، فرزندان، خانواده، نزدیکان، همه برادران دینی و کسانی که غصهشان را می خورم، از شرّ شیطان رانده شده و شرّ فاسقان عرب و عجم و شیطانهای انس و جن نگاه دار و مرا بر کسانی که به من ستم روا میدارند، یاری ده و مسلمان بمیران و به شایستگان محلق نما. خداوندا، به حق درخواستهای بزرگی که آفریدههایت از تو نمودند، از خواندن تو به نامهای گرامی و ستایش زیبا و دعاهای ویژهات، از تو می خواهم بر محمد و آل محمد درود فرستی و این شامگاه مرا پر برکتترین شامگاه از زمان آوردن من به دنیا، از لحاظ حفظ دینم، رهایی جانم، برآورده شده حاجتم، شفاعت در اجابت خواستهام، اتمام نعمتت بر من، دفع بدی از من و پوشاندن لباس عافیت قرار دهی و مرا از کسانی قرار دهی که در این شامگاه با نظر رحمت به آنان نگاه می کنی، به راستی که تو بخشنده و بزرگواری.

خدایا، اگر مرا از حاجیان خانه گرامی ات ننوشتی، یا از حضور همراه با آنان در این شامگاه محروم ساختی، از شرکت در دعای آنان محروم مدار و با نظر رحمت به من بنگر و از بهترین عطایایی که به دوستان و اطاعتکنندگان از خود ارزانی میداری، به من نیز عطا کن. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و این شامگاه را آخرین شامگاه من قرار مده، تا این که در سال آینده همراه با حاجیان

خانه محترم و زائران قبر پیامبرت صلی الله علیه و آله در بهترین عافیت، فراگیرترین نعمت، گستردهترین رحمت، فراوانترین بهره و روزی، برترین امید، کاملترین مهربانی، مرا به این شامگاه برسانی، به راستی که تو شنونده دعا هستی.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و به دعایم گوش فرا ده و بر تضرّع، خاکساری، بیچارگی و توکّلم بر تو، رحم کن، زیرا من تسلیم فرمان تو هستم و به هیچ کامیابی، عافیت و بزرگداشتی جز به تو و از تو امید ندارم؛ پس بر من منّت نه و سال آینده مرا به این شامگاه رسان، در حالی که از هر ناخوشایندی و ناگواری و از همه گرفتاریها و رخدادهایی که از آن پرهیز میکنم، در عافیت باشم. خداوندا، مرا بر اطاعت از خود و آن دسته از اولیائت که از میان آفریدههایت برگزیدی و نیز به برپاداشتن دین خود، یاری ده. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دینم را برایم سالم بدار و بر عمرم بیفزا و تنم را تندرست بدار و به واسطه سپاسگزاری از نعمتت، چشمم را روشن گردان و هراسم را ایمنی بخش و خواستهام را عطا کن، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در مقدار باقی مانده از عمرم، نعمتهایت را بر من تمام کن و در حالی که از من خرسندی، جانم را بگیر. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بر آئین اسلام استوار بدار، زیرا من به ریسمانت چنگ زدم، پس در همه امور مرا جز به خود وامگذار. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و دلم را از هراس از تو و گرایش به تو و بیم از تو و بینیازی به واسطه تو، آکنده گردان و آنچه را به نفع من است به من بیاموز و مرا در آنچه آموختهای به کار گیر. خدایا، همچون بیچاره ای که چاره ای جز تو ندارد و از عذابت هراسناک و از کیفرت بیمناک است، از تو می خواهم که با گذشتت بینیازم گردانی و با عزتت پناهم دهی و به رحمتت بر من مهربانی کنی و واجباتم را ادا کنی و آنچه را که از تو درخواست نمودم اجابت کنی و از آفریدههای بد بینیاز گردانی و مرا به کسانی که میخواهند مرا بفریبند، [به خود] نزدیک گردانی و از آتش جهنم و هر گفتار و کرداری که انسان را به آن نزدیک میگرداند، نگاه داری و من و پدر و

مادرم و همه مؤمنان اعم از مرد و زن را بیامرزی، ای شکوهمند و بزرگوار، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. (1)

دعای امام صادق علیهالسّلام در روز عرفه:

خداوندا، تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و پروردگار جهانیانی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و سربلند و حکیمی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بلندپایه و بزرگی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بسیار آمرزنده و مهربانی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و بخشنده و مهربانی، و تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و مالک روز جزایی، همه اشیاء را پدید می آوری و همه به سوی تو باز میگردند و پیوسته فرمانروا، بسیار پاکیزه، ایمنی بخش، نگاهبان چیره، سربلند، باشکوه و بزرگمنش هستی و بزرگمنشی شایسته تو است، و [او] پرنعمت، بسیار بخشنده، گشاینده دو دست به رحمت، بسیار خیررسان، برطرفکننده اندوهها، فرو فرستنده آیات، تبدیل کننده بدیهاست و اوست که برای نیکیها مراتبی مشخص می کند. در عین بلندی نزدیکی و در عین نزدیکی بلندپایهای، نزدیکی به حدّی که هیچ چیز نزدیکتر از تو نیست و بلندپایهای به حدّی که هیچ چیز برتر از تو نیست، میبینی ولی دیده نمیشوی در حالی که در بلندترین منظرگاه قرار داری، دانه و هسته را میشکافی و آنچه در آسمانهای بالا است از آن تواست و بزرگمنشی در آخرت و دنیا مخصوص تو است و آمرزنده گناه، پذیرنده توبه ای و کیفرت بسیار سخت است.

معبودی جز تو نیست و پناهگاه و بازگشت همه به سوی تو است و رحمتت هر چیز را فراگرفت و حجت تو رسید و هیچ کس نمیتواند فرمان تو را به تاخیر بیندازد و درخواست کننده از تو نومید نمی گردد و با آگاهیات به هر چیز احاطه کردی و همه چیز را به شماره درآوردی و برای هر چیز زمان خاصی قرار دادی و به اندازه خاصی درآوردی. امتحان نمودی و چیره گشتی و نگاه کردی و آگاه شدی و پنهان شدی و دانستی و پوشاندی و بر هر چیز پدیدار شدی، از خیانت

1- .[1] الاقبال: 358-392

دیدهها و آنچه دلها پنهان می دارند آگاهی و به یادآورندگان خویش را فراموش نمیکنی و درخواستکنندگان از خود را نومید نمی نمایی و توکّلکنندگان بر خود را تباه نمیسازی. تویی آن خدایی که آنچه در آسمانها است تو را از آن چه در زمین است، به خود مشغول نمیسازد، در فرمانروواییات سربلند و در سلطهات نیرومندی و قضای تو بر هر چیز غلبه کرد و فرمانت مالک هر چیز است و قدرتت بر هر چیز چیره است و هیچ کس توان توصیف تو را ندارد و نمیتواند به دانش تو احاطه کند و منتهایی برای آنچه در نزد تو است وجود ندارد و عقلها نمیتوانند ذات تو را توصیف کنند.

فکرها از درک چگونگی تو ناتواناند و دیدهها جایگاه تو را درک نمیکنند و حد و مرزی نداری تا محدود گردی و شبیه چیزی نمی شوی تا موجود باشی [موجودی شبیه دیگر موجودات باشی] ، به شمار آیی و نمیزایی تا کسی تو را زائیده باشد، تو خدایی هستی که نه ضدّی با تو همراه است تا با تو ستیزه کند و نه همتایی داری تا از تو فزونطلبی کند و نه مشابهی داری تا با تو معارضه کند، تو بودی که آغاز کردی و آفریدی و پدید آوردی و چه نیکو عمل کردی. پاکی تو ای خدا که چه قدر ثنایت بلند و جایگاهت در میان جایگاهها رفیع و فرقانت، چقدرَ آشکارکننده حق است. پاکی تو ای خدا که چقدر لطیفی و فرزانهای، که چقدر آگاهی و پادشاهی، که چقدر بخشنده ای. دستت به خیرات گشوده شد و هدایت از نزد تو شناخته شد و همه چیز در برابر تو فروتناند و همه اشیاء تسلیم تو هستند و راه تو هموار و فرمانت هدایتگر است و تو خدای زنده و بینیاز، بزرگوار و بخشنده، یگانه و بیهمتا، دانا و گرامی و دیرینه، نزدیک و اجابتکننده هستی و از آن چه ستمگران درباره تو میگویند، بسیار منزه و متعالی هستی و نامهایت پاکیزه و ثنایت بزرگ است. پس بر حضرت محمد، بنده و رسولت درود فرست، او که فرمان تو را آشکار ساخت و در اظهار دینت کوشید و پیمانت را استوار ساخت و به بندگانت خیرخواهی نمود و با تمام توان در راه خشنودی تو کوشید. خداوندا، بنیان او را والا و برهان او را بزرگ بدار.

ص: 358

خداوندا، بر والیان امر بعد از پیامبرت درود فرست، آنان که ترجمان وحی و گنجینهدار علم تو و امانتداران تو در سرزمینها هستند و تو به دوستی آنان فرمان دادی و اطاعت از آنان را بر آفریدههایت واجب گردانیدی. خداوندا، درودی جاودانه و پایدار بر آنان فرست. خداوندا، همچنین بر گردشگران [عبرت گیر] و عبادتکنندگان و اهل تلاش و کوشش درود فرست و در این شامگاه مرا از کسانی قرار ده که به آنان نگریستی و رحم کردی و دعایشان را شنیدی و اجابت نمودی و به تو ایمان آوردند و هدایتشان کردی و از تو درخواست نمودند و به آنان عطا کردی و به تو گرائیدند و خرسندشان ساختی و در این روز، صلاح دل، دین و دنیا و آمرزش گناهانم را به من ارزانی دار، ای مهربانترین مهربانان. از تو رحمتت را درخواست میکنم ای سرور و مولی و مورد اعتماد من، ای امید و ای تکیهگاه و پناهگاه و اندوخته و پشتوانه و توشه و آرزو و منتهای من. از تو به نور روی گرامیات که آسمانها و زمین بدان نورانی است، درخواست میکنم که گناهان، عیبها، کردار بد، ستم، جرم و اسراف مرا بر خودم بیامرزی، این ایستادن کسی است که از آتش جهنم به تو پناه می آورد. این ایستادن کسی است که از آتش جهنم به درگاه تو می گریزد.

خداوندا، امروز، روز عرفه است، آن را گرامی داشتی، والا و بزرگ قرار دادی و رحمتت را در آن گستردی و عفوت را ارزانی داشتی و عطایت را فراوان گردانیدی و بر بندگانت تفضّل نمودی. خدایا، این شامگاه، یکی از شامگاههای رحمت و بخشش و روزهای نزدیکی به تو و شب یکی از عیدهای تو است و آنان که آرزوی تو را دارند و به فضلت امیدوارند و نیکیات را طالباند، به تو روی می آورند و حوائج خود را به درگاه تو عرضه میدارند، همان نیکی که به هر کسی از آفریدههایت بخواهی ارزانی میداری و تو در این شب، به هر زبانی خوانده میشوی و برای هر خیری درخواست می شوی و به تو امید بسته میشود و در این شب جوایز، بخششها و عطاهایی داری که به هر یک از بندگانت که بخواهی ارزانی میداری و شامل حال کسانی که مورد عنایت تواند، میکنی. و ما نیز با امید به تو روی آوردیم و با درخواست به درگاهت آمدیم و به وعدههای تو که تخلّفی در آن نیست و به پاداش بزرگت، امید داریم. آرزومندان، چهرههای پوشیده خود را برای تو

گشودند و دستهایشان را برای درخواست آنچه در نزد تو است، دراز کردند، تا بدین وسیله به خشنودیات نایل گردند. ای بسیار بخشنده، ای خدایی که از عطای تو درخواست نیکی میشود و از فضل تو درخواست روزی میگردد، ای خدایی که فرمانروواییات بزرگ و شکوهات نیرومند و قدرتت لطیف است، ای عهدهدار، ای روزیرسان به جوجه های کلاغ در لانه هایشان، ای گرامیترین درخواست و ای بهترین آرزو و ای بخشندهترین کسی که بر آستانهاش مرکب ها خوابانده می شود و رسیدن به خواستههای مورد علاقه از تو درخواست میشود و گروهها بر درگاهت رحل اقامت میافکنند، ای خدای بخشنده، ای برتر از هر خواسته، من همان بنده تو هستم که فرمان دادی و به دستورت گوش ندادم و از نافرمانیات نهی کردی و بازداشتی و من پرهیز نکردم و با فرمان و نهی تو مخالفت نمودم، ولی نه از روی ستیزهجویی و گردنکشی بر تو، بلکه هوسم مرا فراخواند و دشمن تو و دشمن من مرا دچار لغزش نمود و بر آن چه کردم، اقدام نمودم، در حالی که از وعده کیفرت آگاه بودم و امید به عفوت داشتم و به گذشت و چشمپوشیات اعتماد کردم.

پس ای گرامیترین کسی که در درگاه او به گناه اقرار شد، من در پیشگاه تو ایستادهام، در حالی که کوچک، خوار، خاضع، فروتن و بیمناکم و به گناهان و خطاهای بزرگم اعتراف میکنم. چقدر بزرگ است گناهانی که بر دوش کشیدم و بارهای سنگین گناه که مرتکب شدم، و به چشمپوشیات پناهنده می شوم و به رحمتت پناه می آورم و یقین دارم که هیچ کس نمیتواند مرا از دست تو پناه دهد و جلوگیری کند. پس همانگونه که مقرّبان درگاهت را مورد رحمت قرار می دهی، به من نیز ارزانی دار و همانگونه که بر بندگانی که دست به سوی تو دراز کردند میبخشی، به من ببخش و همانگونه که بر تو سخت نیست به آرزوکنندگان آمرزشت ارزانی بداری، بر من ارزانی دار. ای بزرگوار، بر صدای اندوهگینی که بدیهای خود را که تو از آفریدههایت پوشاندی مخفی میدارد، رحم کن، که در این شامگاه از تو رحمتی را خواهان است که او را از اندوه ایستادن برای سؤال و از ناخوشایندی روزی که عملش او را تنها می گذارد و او را از خانواده و فرزندانش به خود مشغول میکند، رها سازی.

پس بر این بندهات که عملش کم و آرزویش بزرگ است، رحم کن. اسباب نیل به خواستهها جز رحمت تو از دستم خارج شد و دستاویزهای آرزوها جز عفو تو که من بدان در آویختم، گسست. آنچه از طاعتت که من بدان اعتنا دارم، اندک و آنچه از معصیتت که من بدان اعتراف دارم، بزرگ است و هرگز گنجایش گذشت تو از بنده، هر چه بدی کرده باشد، کم نخواهد بود، پس از من درگذر؛ که دانش تو بر اعمال پنهانی سایه افکند و همه نهان ها را نزد آگاهی تو آشکار کرد و ظرافت های امور بر تو پیچیده نمیگردد و اسرار نهانی بر تو مخفی نمیماند و دشمن تو که برای گمراه ساختن من از تو درخواست مهلت نمود و به او مهلت دادی، و تا روز جزا برای گمراه کردن من از تو فرصت خواست و تو به او فرصت دادی، و مرا به گناهان کوچک نابودکننده و کردارهای بزرگ هلاکتبار مبتلا ساخت، به حدی که هرگاه مرتکب معصیت شدم و به واسطه کردار زشتم سزاوار خشمت گشتم، با بیزاری از من روی گردان می شود و مرا در برابر خشمت تنها می گذارد و به آستانه کیفرت می راند، در حالی که نه کسی هست که از من شفاعت کند و نه پشتیبانی که مرا از تو نگاه دارد و نه پناهگاهی که مرا پنهان کند و نه پناهگاهی که از تو به آنجا پناهنده شوم. جایگاه من همچون کسی است که از آتش جهنم به تو پناه میبرد و به درگاه تو اعتراف میکند، پس فضلت را از من دریغ نکن و عفوت را شامل حالم کن و کاری نکن تا محرومترین فرد در درگاهت از میان توبه کنندگان و نومیدترین از میان آرزومندان تو باشم.

خداوندا، مرا بیامرز که تو مهربانترین مهربانانی؛ زیرا مدت زمان طولانی از وظایف واجب تو غفلت ورزیدم و حدود تو را زیر پا گذاشتم. این جایگاه کسی است که در درگاه تو از خود شرم نمود و بر آن خشم گرفت و از تو خرسند است و با جانی فروتن و گردنی افتاده و پشت سنگین از گناهان به درگاه تو آمد، و در دل، رغبت به تو و ترس از تو را دارد و تو سزاوارترین کسی هستی که به تو اعتماد دارد و امید بسته و ایمنی بخشترین کسی هستی که از تو بیم دارد و میپرهیزد.

خداوندا، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و آنچه را بدان امید دارم به من عطا کن و از آنچه میپرهیزم ایمن گردان و از رحمتت به من ارزانی دار.

خدایا، اکنون که در دنیا و سرای نیستی در حضور همتایان من، مرا به فضل خود پوشاندی و مشمول عفوت نمودی، پس هنگام ایستادن در حضور حاضران از فرشتگان مقرب و رسولان گرامی و شهیدان و شایستگان، از رسواییهای آن سرای همیشگی، در پناه خود درآور و امیدم را محقق ساز؛ زیرا تو راستگوترین گویندگان هستی که فرمودی: {ای بندگان من که بر خویشتن زیاده روی روا داشته اید، از رحمت خدا نومید مشوید.} خدایا، من درخواست کننده ای هستم که به سوی تو آمدم و بیچاره ای که به درگاهت وارد شدم و ناتوان و نیازمندم و زمام امورم به دست تو است و عمرم به علم تو بستگی دارد، از تو میخواهم که مرا به آنچه تو را از من خشنود می سازد، موفق بداری و این روز را که صداها، با هراس به درگاه تو بلند است و بندگانت با انجام اعمال نیک به تو نزدیکی میجویند، برای من خجسته گردانی، به حق درخواستهای بزرگی که آفریدههایت از نامهای گرامی، ثنای زیبا و دعاهای ویژه، از نعمتهای تو درخواست نمودند، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و امروز مرا پربرکتترین روز از زمان آوردنم به دنیا از لحاظ نگاه داری دینم و ویژه گردانیدن جانم و برآوردن حوائج و شفاعت در خواستههایم و اتمام نعمت بر من و دفع بدیها از من، بگردانی، ای مهربانترین مهربانان، درهای رحمتت را به روی من بگشا و مرا به قسمت عادلانهات خرسند ساز و در طاعت خالصانهات به کارگیر. ای آرزو و ای امید من، آن خواسته من را که اگر عطا کنی، هرچه بازداری به من ضرر نمیرساند و اگر آن را بازداری، هر چه عطا کنی به من سود نمی رساند، این است که مرا از آتش جهنم آزاد سازی. معبودا، امیدم را قطع مکن و دعایم را نومید مگردان، ای بسیار بخشنده، بهشتت را بر من ارزانی دار. ای درگذرنده، از من درگذر. ای بسیار توبهپذیر، توبهام را بپذیر و از من درگذر و از گناهانم چشم بپوش. ای خدایی که گذشت را برای خود پسندیدی، ای خدایی که به گذشتت دستور دادی، ای خدایی که در برابر گذشت پاداش میدهی، ای خدایی که گذشت را نیکو شمردی، امروز از تو عفوت، عفوت.... را خواستارم. - بیست مرتبه آن را تکرار کن -.

تو، تو، امید جز از تو گسست و آرزوها جز از تو به نومیدی گراییدند، پس ای مولای من، امیدم را قطع مکن؛ زیرا تو در این شب، میهمانانی داری، پس مرا نیز از میهمانانت قرار ده؛ و من با امید به نیکیات بر آستانهات آمدم، ای دارنده نیکی جاودانهای که هرگز پایان نمیپذیرد، ای دارنده نعمتی که به شمار در نمیآید. خداوندا، تو حقوقی بر من داری، آنها را بر من ببخش و حقوقی از مردم بر گردن من است، آنها را از دوش من بردار. و ای پروردگار من، برای هر میهمانی، پذیرایی واجب گردانیدی و من میهمان تو هستم، پس پذیرایی مرا در این شب، بهشت قرار ده، ای ارزانی دارنده بهشت، ای آمرزش بخش، مرا برگردان در حالی که رستگار و کامیاب گردیدم و دعایم مستجاب است و بر صدایم رحم کردی و گناهم را آمرزیدی، به بهترین صورتی که وارد شوندگان و زائرانت بازگشتند و نیز اموالی را که به سوی آن بازمیگردم، برای من مبارک گردان. - تا همین جا در نسخه یافت شد -.(1)

دعای دیگر در روز عرفه بر اساس کتاب های دعا:

ستایش خدا را که ما را به ستایشش رهنمون گردید و شایستگی ستایش را به ما عطا کرد، تا در برابر نیکوکاری او سپاسگزاری کنیم و خداوند در مقابل آن به ما پاداش نیکوکاران را عطا کند. ستایش خدا را که ما را برای دین خود برگزید و به آیین و راهش ویژه گردانید و به سوی شیوههای نیکوکاری رهنمون گردید تا آن راهها را با منّت و خشنودی او بپیماییم، ستایشی که خداوند آن را از ما بپذیرد و به واسطه آن از ما خشنود گردد. ستایش خدا را که روز عرفه را یکی از راهها قرار داد، روزی که ارزش آن بزرگ و اهمیت آن بسیار و یاد آن فرخنده است. ستایش خدا را که برتری آن را به ما شناساند و ما را از پیروان رسولان و اطاعتکنندگان از فرمان خود قرار داد. خداوندا، پس در این روز ما را از بیمها و سختیها نگاه دار و رحمت و نیکیات را شامل حال ما کن و زیارت این مشاهد و مکانهای مقدس را بر ما ببخش و بهره ما از زیارت آنها را بزرگترین بهره، قرار ده و از ما درگذر، که

1- . الاقبال:392-397

تو خدای بینیاز و یگانهای و دشمن و حسودان ما را شاد مکن و مرا در برابر نعمتهایت سپاسگزار و ستایشگر بگردان. ای خدایی که نعمت خود را نزدیک کرد و بهرههای برتر را بر من تفضّل نمود، ای خدایی که از باطن من آگاه است و ظاهرم را میپوشاند، پاداش اطاعتکنندگان و منزلتهای برتر آرامش یافتگان را به من عطا فرما و مرا از بندگان شایستهات بنویس، هم آنان که اعمالشان را پذیرفتی و پایان کارشان را به آمرزش خاتمه دادی، در این شامگاهی که ارزش آن آشکار و اهمیت آن بزرگ و یاد آن در میان دانشمندان مشهور و در دل عارفان محفوظ است و هر کس با فضیلت مخصوص آن در میان شبها و روزهای دیگر آشنا باشد، رستگار و هر فضیلتی را حائز میگردد و هر کس در آن روز تو را بخواند، به پاداش فراوان و بازگشت زیبا کامیاب میگردد.

خدایا، این روز و پایان آن را بر ما مبارک گردان و هنگام پرسیدن از آن، پایان آن را برای ما ختم به خیر بگردان و آن را گواه ما بر انجام طاعتت قرار ده و ما را از کسانی که به آنان عنایت میکنی، بگردان. خدایا، من از ستمهای بسیار، مصایب فراوان و گناهان بزرگ بسیار که پشت مرا سنگین کرده است و یاد آنها مرا از خواب بازداشته است، از تو آمرزش میطلبم. خداوندا، من از این گناهان و خطاها به درگاهت بیزاری می جویم و توبه میکنم. پس ای پروردگار من، مانع دعای من از درگاهت مشو؛ زیرا که تو گرامیترین آرزو و سربلندترین خواسته ای. معبودا، دستی را که مدت زمان طولانی مرتکب گناه شد به درگاهت دراز کردم و با چشمی که مدت زمانی طولانی بر گناهان روی آورد، میگریم و با زبانی که فرشتگان گرامی و نگاهبان به ضرر آن نوشتند تو را میخوانم و با جانی که آرزوی گذشت و چشم پوشی تو را دارد و بر نیکی و احسان تو، ای بزرگوار اعتماد میکنم و در فضل و نیکی تو را می کوبم و در کنار احسان تو قرار می گیرم.

خدایا، پرورندگان در برابر عظمتت خوار شدند و خردمندان، هنگام اندیشه سلطه شکست ناپذیرت سرگشته شدند و درخواستکنندگان به واسطه این که میدانند تو جواد و بخشندهای، به سوی تو آمدند. ای معبود من، من نیز چون میدانم تو دعای دعاکنندگان را اجابت میکنی و درخواست درخواست کنندگان را میشنوی و

با نیکی و نیکوکاری بر توبهکنندگان روی میآوری، آهنگ تو را نمودم و از این رو، با دستی که از کیفرت بیمناک و از جنایات و خطاهایش آگاه است به درگاه تو چنگ زدم و با چشمی که از هراس تو اشک ریزان است به تو چشم دوختم و با زبانی که با نغمهها و سرایشهایش سپاس تو را به وصف در میآورد تو را میخوانم و جانی را که پیوسته بر گناهان روی می آورد، در پیشگاه تو خوار ساختم. پس ای خدایی که از باطن من آگاهی، بر ناتوانی و بیچارگی من رحم کن و در دنیا و آخرت مرا با گذشت و پوشش خویش بپوش و مرا به هیچ کس جز خود وامگذار که تو امید و آرزوی منی.

ای اندوخته من در سختیها، ای خدایی که درخواست هیچ درخواست کنندهای تو را خسته نمیکند و اصرار و زاری هیچ دعاکنندهای، بر تو سخت نیست، در تو برای کوبندگان گشوده است و نیکیات برای بازگشتگان آزاد است و تو خدایی هستی که مورد سپاسگزاری و ستایشی. خدایا، این شب نیز شبی است که هر کس از ظاهر آن آگاه باشد، رستگار میگردد و هر کس با باطن آن آشنا باشد، هر برتری را به دست می آورد. خدایا، ما را در این شب به اعمال شایسته و تجارت سودمند و پیمایش راه راست و روشن موفق بدار و آن را گواهِ ما بگردان و ما را در آن از سختیها نگاه دار و خیر و خوبی را بر ما وارد گردان و دشمن و حسودان ما را شاد مکن، که تو خدای بیهمتا و یگانهای.

خدایا، این بنده تو است که در پیشگاهت است و دستی را که از جنایاتش بیمناک و از گناهان هراسناک است به سوی تو می گشاید. خداوندا، پس در آن روز که از باطنها پرده برداشته میشود، عمل زشت مرا بپوش و از آنچه بیم دارم بر من رحم کن و با من مهربان باش و گناهم را بیامرز، که تو سرور چیرهای. اگر عفو کنی، چه کسی شایسته تر از تو به عفو و گذشت، و اگر عذاب کنی، چه کسی عادل تر از تو در داوری. خدایا، این شب، شبی است که باطن آن مایه خوشحالی آن دسته از دوستان تو است که منازل و درجات برتر را به آنان ارزانی داشتی و اعمال نیکشان را دوچندان گردانیدی و بدی هایشان را آمرزیدی و همه کارهای آنان را به خیر ختم کردی و من، ای پروردگار من، در این شامگاه به تفضّل تو امید دارم و نیکیات

را آرزومندم و چشم به راه احسان و لطف پیوسته توام و بر تو توکل می کنم و به تو توسّل می جویم و خیری را که در پیشگاه تو اندوخته است خواهانم و از گزند آنچه بیم دارم و میپرهیزم و از شرّ آنچه آشکار می کنم و یا پنهان میدارم، به تو چنگ می زنم. پس من تنها به وسیله تو خودداری می کنم و از تو یاری میجویم و به تو پناه می آورم و خود را میپوشانم و به اطاعت پیامبرت و ائمه علیهم السلام مباهات می کنم و به زیارت ولیّ و برادر پیامبرت میشتابم. خدایا، پس به حق او و برادر و فرزندانش توسل می جویم و در این شامگاه، آزادی از آتش جهنم و استقرار همراه با آنان در سرای آرامش و قرار را از تو درخواست می نمایم و میطلبم؛ زیرا تو در این شامگاه، افراد بسیاری را از آتش جهنم آزاد میکنی.

خداوندا، نیز این شب، شب عید است و تو در آن میهمان داری، پس مرا نیز از میهمانانت قرار ده و آنچه را که میان من و تو است به من ارزانی دار و پذیرایی مرا بهشت قرار ده، ای خدا ای خدا ای خدا، ای بهترین کسی که به درگاه او میآیند، ای بهترین کسی که مرکب ها بر آستانه او فرود آمدند و گروهها بر درگاه او رحل اقامت افکندند، ای پادشاه بازدارنده بدون نیاز به یاران و لشکریان، تو همان خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و همه پرستش شدگان به تو اقرار دارند، با همه ستایش هایی که ستایش شدگان تو را بدان ستودند، تو را ستایش می نمایم و میستایم. ای خدا، از تو درخواست میکنم، ای خدایی که گناهکاران از رحمتش فریادخواهی میکنند و ای خدایی که درماندگان به یاد نیکوکاریاش پناهنده می شوند و ای خدایی که خطاکاران از هراس تو ناله سر میدهند و ای مونس هر وحشت زده بیکس و ای مایه گشایش هر اندوهناک غمگین و ای یاور هر ناتوان تنها و ای پشتوانه هر نیازمند رانده شده، تو آن خدایی هستی که رحمت و آگاهیات هر چیز را فرا گرفت و تو همان خدایی هستی که برای هر آفریدهای، بهرهای در نعمتهایت قرار دادی و تو آن خدایی هستی که عفوت از عذابت برتر است و تو همان خدایی هستی که عطایش از خودداری کردن بیشتر است و تو آن خدایی هستی که رحمتت در پیشاپیش خشمت روان است و من ای معبود من، همان بنده توام که دستور دادی دعا کنم و اجابت دعایم را عهدهدار شدی. ای معبود من، این

منم که در پیشگاهت هستم، من همان بندهای هستم که خطاها پشتم را سنگین کرد، من همان بندهای هستم که از روی نادانی از تو نافرمانی کردم و با ارتکاب گناه با تو به مبارزه برخاستم و از تو شرم نکردم، در حالی که این پاداش تو نبود و اکنون عفوت را خواهانم. این بنده تو است که به گناهانش اقرار میکند و با ذلّت اظهار فروتنی می نماید و با خواری، جرم خود را اظهار میکند. خدایا، اکنون تو با کسی که به جنایت خود اقرار دارد و در مراقبت امور خود بر تو توکل می نماید، چگونه رفتار خواهی کرد؟ معبودا، کسی را که هیچ آرزویی جز تو نمییابد و هیچ کس جز تو ندارد، نومید مکن، ای گرامیترین کسی که در درگاه او به گناه اقرار میشود و ای بزرگترین کسی که در درگاه او اظهار خضوع و فروتنی میشود، از تو درخواست گذشت میکنم، ای کسی که از گذشت خشنودی، ای کسی که گذشت را نیکو شمردی، ای خدایی که بر پایه گذشت، پاداش میدهی، گذشتت، گذشتت را خواستارم ای شایسته گذشت؛ گذشتت، گذشتت را خواستارم. روی گرامیات را از من برمگردان و در پاسخ خواستهام دست رد بر پیشانیام مزن و در اینجا که نشستم بازگشتم را گرامی بدار؛ زیرا من از تو درخواست نمودم و تو را ندا در میدهم و چه اجابتکننده خوبی هستی تو و چه خدای خوبی که به درگاهت دعا می شود و به تو امید بسته میشود. ای خدایی که درخواست هیچ درخواستکننده و اصرار و زاری هیچ دعاکنندهای او را رنجور و خسته نمیکند، ای اهل وفا و بخشش، ای صاحب عفو کریمانه، ای نیکو درگذرنده، ای خدایی که شب تاریک، دریای خروشان و آسمان دارای برجها، نمیتواند چیزی را از او پوشیده بدارد. به حق حاجیان خانه گرامی ات و رکن و مقام و جایگاههای بزرگ، شبها و روزها، روشنایی و تاریکی و فرشتگان گرامی و پیامبران و رسولان علیهم السلام از تو درخواست میکنم، و نیز به حق فرمان تو در مورد آفریدههایت و به نام بلندپایه و بزرگترت و به تمامی درخواستهایی که دعاکنندگان سپاسگزار و تسبیحکنندگانی که به یاد تواند و از تو درخواست نمودند، خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و خطای مرا بیامرزی و از من خشنود گردی و چشمپوشی کنی و از گناهم درگذری و ببخشی و بازگشت مرا بهترین بازگشت قرار دهی و از شرّ دشمنان آشکار، از پنهان و پیدا و از

مکر هر فریبگر کفایت فرمایی، ای بردبار ای مهرورز، مرا از شرّ دشمنان و حسودان کفایت نما و به سرپرستی خود از من سرپرستی کن و به کفایت خود از من کفایت فرما و دلم را با هدایتت هدایت کن و گناه سنگینم را از دوشم بردار و پشتم را محکم کن و توبه را روزیام کن، همراه با ریختن بدیها و دوچندان کردن نیکیها و برطرف کردن بلاها و سودمند ساختن تجارتها و دفع بد خواهی ها؛ به راستی که تو اجابتکننده دعاها و فرو فرستنده برکات هستی، دعایم را اجابت کن و به ندایم نزدیک شو و حافظ و نگاهبان من باش و از شرّ هر بدی رسان از میان همه آفریدههایت که از شرّ آن میپرهیزم و بیم دارم، در پناه خود درآور، به راستی که تو مهربانترین مهربانانی.(1)

دعای دیگر روز عرفه، که در روایتی، مشتمل بر اسم اعظم است:

خداوندا، من میگویم که معبودی جز خدا که بلندپایه و بزرگ است وجود ندارد، معبودی جز خدا که بردبار و گرامی است نیست، معبودی جز خدا که زنده و پاینده است وجود ندارد، معبودی جز خدا که بیهمتا و بینیاز است وجود ندارد، معبودی جز خدا که آفریننده آسمانها و زمین است وجود ندارد. خدایا، از تو به آن نام بزرگت که حضرت موسی را با آن نجات دادی، آنگاه که گفتی: به حق آهیا و شراهیا، در روزگاران آینده و گذشته، و از تو درخواست میکنم به علم غیب و قدرتت بر آفریده هایت، که تو بر هر چیز توانایی و به نامهای نیکوتر و سربلندت، که بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را بیامرزی و آنچه را که زیبنده آنی با من بکنی، که تو اهل گذشتی. ای بزرگ و بزرگوار. همه گناهان ما، از گذشته و آینده، پنهانی و آشکارا، آنچه اظهار کردم یا پنهان داشتم و آنچه بر آفریدهها پوشیده است ولی بر تو پوشیده نیست، بیامرز. که تو اهل گذشت و نیکوکاری هستی. از تو درخواست میکنم ای بخشنده و ای کریم که تفضّلت را بر من ارزانی داری، اجابت فرما ای پروردگار جهانیان و درود و سلام فراوان خداوند بر حضرت محمد، پیامبر خدا و خاندان پاک او.

1- . الاقبال: 397-400

خداوندا، ستایش از آن توست، ستایشی پیوسته به پایندگی تو و جاودانه به جاودانگی تو و ستایش از آن توست ، ستایشی که در مقابل مشیت تو هیچ حدی ندارد و ستایش تو را به اندازه وزن عرش و خشنودیات و ستایش تو را، ستایشی که پاداشی برای گوینده آن در مقابل خشنودی تو وجود ندارد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که نیروی ناتوانان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که سربلندی هر خوار است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که مایه بینیازی نیازمندان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که یاور ستمدیدگان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که مونس تنهایان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که آزادکننده اسیران است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که پناهگاه اندوهناکان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که دفعکننده بدیها است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که برطرف کننده اندوهها است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که همدم رازها است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که جایگاه گرفتاریها است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که هر چه را بخواهد، میکند، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که روزیرسان به بندگان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمییابد به عدد آنچه آفرید و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدایی که منتهای درخواست کنندگان است، تحقق نمییابد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمییابد، از ازل تا ابد به گونهای که تا ابد پایان نمیپذیرد و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمییابد به شماره زوج و فرد. خداوندا، به احترام این دعا و حرمت این روز خجسته از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و همه گناهان من از گذشته و آینده، پنهانی و آشکارا، آنچه اظهار داشتم یا پنهان ساختم، و آنچه تو از من بدان آگاهتری، بیامرزی و بهتر از تقدیر و اندازهگیری من برای خود، برایم اندازهگیری و تقدیر کنی و آنچه را که برای من مهم است و به اندیشه وا میدارد کفایت کنی و به بزرگواری

روی خود، از همه آفریدههایت بینیاز گردانی و توفیق نیک را روزیام گردانی و خشنودی و عفو از گذشتهها را بر من ارزانی داری و توفیق انجام آنچه را که دوست میداری و میپسندی روزیام کنی و آن دسته از کارها را که از سختی آن میترسم، آسان گردانی و اندوه و غم و ناراحتی من و آنچه را که دلم در اثر آن تنگ شد و صبرم به سرآمد، برطرف سازی؛ به راستی که تو میدانی و من نمیدانم و می توانی و من نمی توانم و تو بر هر چیز توانایی، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.(1)

دعای دیگر در شامگاه روز عرفه. این دعا در نسخهای که تاریخ نگارش آن سال دویست و هفتاد ه-جری قمری است، آمده و متن آن به این صورت است:

به نام خدا و با استعانت از خدا و خدا بزرگتر است، از شیطان رانده شده و از تباهیگری، گزند، فریبکاری، لشکریان و حیلههای او به خدا پناه میبرم. خداوندا، من در این جایگاه تا آنجا که توانم می رسد، سخن خود را با ستایش، یگانگی، بزرگی تو و درود بر پیامبران و رسولانت و آمرزش خواهی برای دوستانت آغاز میکنم و بدین وسیله به درگاه تو نزدیکی میجویم و برای برآورده شدن حوایجم از کوچک و بزرگ و زودرس و دیررس، با توسل به حضرت محمد و همه خاندان او علیه و علیهم السلام به درگاه تو روی میکنم. پس خدایا، در همه خواستهها، مرا به راه راست یاری کن و با توفیق و راهنمایی خود کمکم کن. بر محمد و آل محمد درود فرست و اینها را به من ارزانی دار ای مهربانترین مهربانان.

خداوندا، تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و یگانهای و شریکی برای تو وجود ندارد، تو پیش و اول هر چیزی و بعد از هر چیز و منتهای آن هستی و پروردگار همه اشیاء و آفریننده آنها هستی و تدبیرکننده هر چیز، و به شماره درآورنده آن هستی و مالک هر چیز و وارث آن هستی. تویی آن خدایی که از چیزی یاری نگرفتی و درباره هیچ چیز با هیچ کس مشورت نکردی و هیچ چیز تو را نیازمند نساخت و هیچ چیز از تو منع نشد، تویی آن خدایی که هر چیز را به

1- . الاقبال: 400-401

شماره در آوردی و همه اشیاء در برابر سربلندیات خوارند و هر چیز به قدرت تو اعتراف دارد و دیدهها از دیدن تو سرگشته شدند و زبانها در توصیف تو لال و فکرها درباره تو راه گم کردند. تویی آن خدایی که با قدرتت تعالی یافتی و با سلطهات چیره گشتی و با سرافرازیات غلبه نمودی و دیدگان را درک کردی و عمرها را به شماره درآوردی و زمام امور همه را گرفتی و میان دلها حائل شدی.

خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، او که شایسته بزرگمنشی و عظمت و منتهای شکوهمندی و نیرو و سرپرست باران و قدرت، فرمانروای دنیای و آخرت است. خداوند بزرگتر است خداوند بزرگتر است، او که ملکوت و چیرگیاش عظیم و جبروت و شکوهش سخت و قدرت سربلند است و به هرچه بخواهد لطف میکند. خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، او که کارها را تدبیر نمود و نهانها را آشکار ساخت و از درونها پرده برداشت و مردهها و استخوانهای پوسیده را زنده میگرداند. خداوند بزرگتر است خداوند بزرگتر است، او که اول و آخر هر چیز و آفریننده و بازگردانده هر چیز و آفریننده و سرپرست همه اشیاء است.

معبودی جز تو نیست. ای پروردگار من، صداها در برابر تو فروتن و ذهن ها و دیدهها درباره تو گمراه شدند و دلها به سوی رهسپار گشتند. معبودی جز تو نیست، هر چیز در برابر تو خاشع و به وسیله تو پا برجا و از تو هراسان است و به درگاهت زاری میکند. معبودی جز تو نیست، کارها را جز تو به اتمام نمیرساند و تقدیرات را جز تو مقدر نمیکند و هیچ چیزی جز به وسیله تو اتمام نمیپذیرد و همه به سوی تو باز میگردند. معبودی جز تو نیست، همه آفریدهها در مشت تو هستند و زمام اختیار همه به دست تو است و فرشتگان از بیم تو هراسناکاند و هر چیز را که شریک تو شمردند، بنده خوار تو است. معبودی جز تو نیست، بلندپایهای و چیرهای و مالکی و توانا و بینایی و آگاه و بر هر چیز پیدایی و از خیانت دیدگان و آنچه دلها پنهان میکنند، اطلاع داری.

پاکی تو ای پروردگار ما، پاکی جاودانهای که از برترین خشنودی تو کمتر نباشد و هیچ چیز از آن بیشتر نباشد، پاکی تو ای خدا به تعداد آنچه سلطنتت بر آن

چیره شد و قدرتت بر آن احاطه کرد و نوشتهات به شماره درآورد. پاکی تو ای خدا و چقدر مقام تو بزرگ و سلطهات سربلند و شکوهت سخت است. پاکی تو ای خدا و تسبیح و عظمت، فرمانروایی و قدرت، توانایی و نیرو، و دنیا و آخرت از آن تو است.

ستایش خدایی را که هر کس سخن بگوید، گفتارش را میشنود و هر کس خاموش بماند، از آن چه در دلش میگذرد آگاه است و هر کس زنده باشد، روزیاش بر او است و هر کس بمیرد، بازگشتش به سوی او است. ستایش خدایی را که پناه میدهد و کسی نمیتواند از دست او پناه گیرد و منع میکند و نمیتوان چیزی را از او منع کرد و فرمان میراند و حکم میکند و هیچ کس نمیتواند فرمان او را برگرداند. ستایش خدایی را که آگاهی او به هر چیز احاطه کرد و نگاهداری او بر هر چیز گسترد و شکوه او بر هر چیز غلبه کرد و سلطه او همه اشیاء را به بیم و هراس واداشت.

ستایش خدایی را که مالک است پس توانا است و پنهان است و آگاه، او که مردگان را زنده میکند و زندگان را میمیراند و خود او زندهای است که هرگز نمیمیرد و خیر و خوبی تنها به دست او است و او بر هر چیز توانا است. خداوندا، ستایش تو را در برابر گرفتن، دادن، آزمایش کردن، گرفتار نمودن تو، و ستایش تو را بر آن چه باقی ماند و بر آشکار ساختن و پنهان نمودن تو و بر آنچه دیده نمیشود و یا بر آن چه که بود و آن چه که به وجود می آید، آنچه اکنون موجود است و ستایش تو را بر بردباریات با وجود آگاهیات و بر گذشتت با وجود بخشش و قدرتت و بر نعمتهایت بعد از اتمام حجتت و بر چشم پوشیات بعد از انتقامت و ستایش تو را بر آن چه حکم می کنی در مورد آفریدههایت و بعد از آن که نیست شدند و ستایش تو را پیش از این که چیزی را بیافرینی و بر آغاز آفرینشت تا نابودی آفریدههایت و بعد از آن، ستایشی که موردپسندترین، شایستهترین و محبوبترین ستایشها در نزد تو باشد و تو از آن خرسند گردی، ستایشی که از تو بازداشته نشود و انتهایی نداشته باشد و از برترین خشنودی تو کوتاه نیاید. ای پروردگار من، نامهای تو منزه، یاد تو متعالی و سلطهات چیره و سخنانت تام است.

تو منزه و بلندپایهای و فرمان تو، قطعی و سخنت، نور و خشنودیات، رحمت و ناخشنودیات، عذاب است. تو منزه و بلندپایهای، با آگاهیات فرمان میدهی و با بردباریات در میگذری و با قدرتت میگیری و هر چه بخواهی انجام میدهی. منزه و بلندپایهای و آمرزشت گسترده و عذاب و کیفرت سخت و رحمتت نزدیک است و از هر پنهانی زود حساب میکشی و از رازهای درون آگاهی و بر هر نجوایی گواهی و هر چه بخواهی لطف میکنی.

سپس صد تکبیر بگو و صد بار حمد کن و صد بار تسبیح بگو و صد بار سوره قل هو الله احد را بخوان و صد بار «لاحَول و لاقُوَّه إِلّا بالله» بگو.

سپس می گویی: معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده میکند و میمیراند و میمیراند و زنده میکند و او خود زندهای است که هرگز نمیمیرد و خیر و خوبی به دست او است، و بر هر چیز توانا است.

و صد بار می گویی: «أَللهمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّد و آل محمَّد». آنگاه ده آیه اول سوره بقره، یعنی آیات زیرا را بخوان:

به نام خداوند رحمتگستر مهربان، الف لام میم، این است کتابی که در حقانیت آن هیچ تردید نیست، و مایه هدایت تقواپیشگان است، آنان که به غیب ایمان میآورند و نماز را برپا میدارند و از آنچه به ایشان روزی دادهایم انفاق میکنند و آنان که بدانچه به سوی تو فرود آمده و به آنچه پیش از تو نازل شده است، ایمان میآورند و به آخرت یقین دارند. آنها هستند که از هدایتی از جانب پروردگارشان برخوردارند و آنها همان رستگارانند. درحقیقت کسانی که کفر ورزیدند، چه بیمشان دهی، چه بیمشان ندهی، برایشان یکسان است؛ آنها نخواهند گروید. خداوند بر دلهای آنان و بر گوش ایشان مهر نهاده و بر دیدگانشان پردهای است و آنان را عذابی بزرگ است. و برخی از مردم میگویند: ما به خدا و آخرت ایمان آوردهایم ولی گروندگان راستین نیستند. با خدا و مؤمنان نیرنگ میبازند؛ ولی جز بر خویشتن نیرنگ نمیزنند و نمیفهمند. در دلهایشان مرضی است و خدا بر

مرضشان افزود و به سزای آنچه به دروغ گفتند، عذابی دردناک در پیش خواهند داشت.

خداست که معبودی جز او نیست؛ زنده و برپا دارنده است. نه خوابی سبک او را فرو میگیرد و نه خوابی گران، آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن او است. کیست آن کس که جز به اذن او در پیشگاهش شفاعت کند؟ آنچه در پیش روی آنان و آنچه در پشت سرشان است میداند و به چیزی از علم او، جز به آنچه بخواهد، احاطه نمییابند. کرسی او آسمانها و زمین را در برگرفته و نگهداری آنها بر او دشوار نیست و او است والای بزرگ.

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آنِ خدا است و اگر آنچه در دلهای خود دارید، آشکار یا پنهان کنید، خداوند شما را به آن محاسبه میکند، آنگاه هر که را بخواهد میبخشد و هر که را بخواهد عذاب میکند و خداوند بر هر چیزی توانا است. پیامبر خدا بدانچه از جانب پروردگارش بر او نازل شده است ایمان آورده است و مؤمنان همگی به خدا و فرشتگان و فرستادگانش ایمان آوردهاند [و میگویند:] میان هیچ یک از فرستادگان او فرق نمیگذاریم و نیز میگویند: گوش کردیم و از تو اطاعت نمودیم، آمرزشت را خواستاریم و فرجام به سوی تو است. خداوند هیچ کس را جز به قدر تواناییاش تکلیف نمیکند. آنچه از خوبی به دست آورده به سود او و آنچه از بدی به دست آورده به زیان او است. پروردگارا، اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم بر ما مگیر، پروردگارا، هیچ بار گرانی بر دوش ما مگذار همچنان که بر دوش کسانی که پیش از ما بودند، نهادی. پروردگارا، و آنچه تاب آن را نداریم بر ما تحمیل مکن و از ما درگذر و ما را ببخشای و بر ما رحم آور. سرور ما تویی، پس ما را بر گروه کافران پیروز کن.

اگر این قرآن را بر کوهی فرو میفرستادیم، یقیناً آن کوه را از بیم خدا فروتن و از آن هم پاشیده میدیدی و این مثلها را برای مردم میزنیم، باشد که آنان بیندیشند. او است خدایی که غیر او معبودی نیست، داننده غیب و آشکار است، او است رحمتگستر مهربان.

او است خدایی که جز او معبودی نیست، همان فرمانروای پاک سلامتبخش و مؤمن به حقیقت حقه خود که نگهبان، عزیز، جبار و متکبّر است. پاک است خدا از آنچه با او شریک میگردانند. او است خدای خالق نوساز که بهترین نامها و صفات از آن او است. آنچه در آسمانها و زمین است جمله تسبیح او میگویند و او عزیز حکیم است.

در حقیقت، پروردگار شما آن خدایی است که آسمانها و زمین را در شش روز آفرید، سپس بر عرش استیلا یافت. روز را به شب - که شتابان آن را میطلبد - میپوشاند و نیز خورشید و ماه و ستارگان را که به فرمان او رام شدهاند، پدید آورد. آگاه باش که عالم خلق و امر از آن او است. فرخنده خدایی که پروردگار جهانیان است. پروردگار خود را به زاری و نهانی بخوانید که او از حد گذرندگان را دوست نمیدارد و بعد از اصلاح زمین در آن به تباهی نپردازید و خدا را از روی بیم و هراس و تمایل و علاقهمندی بخوانید، که رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است.

و ستایش خدایی را که نه فرزندی گرفته و نه در جهانداری شریکی دارد و نه خوار بوده که نیاز به دوستی داشته باشد و او را بسیار بزرگ شمار.

بگو: پناه میبرم به پروردگار سپیدهدم از شرّ آنچه آفریده و از شر تاریکی چون فراگیرد و از شرّ دمندگان افسون در گرهها و از شر هر حسود آنگاه که حسد میورزد. بگو: پناه میبرم به پروردگار مردم، پادشاه مردم، معبود مردم از شر وسوسهگر نهانی، آن کس که در سینههای مردم وسوسه میکند، چه از جن و چه از انس.

آنگاه در برابر همه نعمتهایی که خداوند به تو ارزانی داشت، از بستگان، اموال، فرزندان و دیگر نعمت های کوچک و بزرگ، خدا را ستایش بگو و سپس تمام نعمت های او را یکی یکی، در جمیع حالت هایی که مورد انعام قرار گرفتی ذکر کن. و بگو: ستایش خدا را در برابر نعمتهایش که به شماره در نمی آید و جز با ستایش خدا نمیتوان آنها را جبران نمود و ستایش خدایی را که مرا آفرید در حالی که چیزی در خور یاد نبودم و بر بسیاری از آفریدههایش از لحاظ زیبایی روزی برتری داد. و ستایش خدا را بر بردباریاش با وجود آگاهیاش و ستایش

خدا را بر گذشتنش با وجود تواناییاش و ستایش خدا را بر رحمتش که بر خشمش پیشی گرفت و ستایش خدایی را که جز او کسی مرا گویا نساخت و ستایش خدا را که تنها او نابینایی مرا به بینایی مبدل ساخت.

و ستایش خدا را که تنها او مرا از ناشنوایی به شنوایی در آورد و ستایش خدا را که جز او نمی تواند مرا از گمراهی به هدایت راه دهد و ستایش خدا را که جز او بیم مرا ایمنی نبخشید و ستایش خدا را که جز او مرا از هراس ایمنی نداد و ستایش خدا را که جز او لغزش مرا نادیده نگرفت و ستایش خدا را که جز او کسی مرا از خواری به کرامت نکشاند و ستایش خدا را که جز او عیب من را نپوشاند و ستایش خدا را که جز او فرومایگی مرا به رفعت مبدّل نساخت و ستایش خدا را که جز او نیاز و حاجت مرا برطرف ننمود و ستایش خدا را که جز او گرسنگی مرا به سیری مبدل نساخت و ستایش خدا را که جز او تشنگی مرا به سیرابی مبدل نکرد و ستایش خدا را که جز او برهنگی مرا به پوشیدگی بدل نساخت و ستایش خدا را که جز او نافهمی مرا به درک و فهم تبدیل نکرد و ستایش خدا را که جز او نادانی مرا به دانایی مبدل نساخت و ستایش خدا را که جز او ناتوانی مرا به توانایی مبدل نکرد و ستایش خدا را که جز او امور مهم مرا کفایت ننمود و ستایش خدا را که جز او بدی را از من برطرف نکرد و ستایش خدایی را که در هر مکان که وارد شدم مرا گرامی داشت و ستایش خدایی را که در هر راهی که وارد شدم عافیت بخشید.

و ستایش خدایی که مرا پناه داد و ستایش خدایی که در زیر پایم فرش گسترد و ستایش خدایی که همه چیز را برایم آماده نمود و ستایش خدایی که به من خدمت کرد و ستایش خدایی که همسری را به ازدواج من درآورد و ستایش خدایی را که در خشکی و دریا مرا حمل نمود و ستایش خدایی را که غذاهای پاکیزه را روزیام کرد و ستایش خدایی را که مرا بر بسیاری از آفریدههایش به نحو شایسته برتری بخشید و ستایش خدا را در دنیا تا زمانی که باقی است و ستایش خدا را در آخرت وقتی دنیا تمام شد. ستایش خدا را در دنیا و ستایش خدایی را که مرا از ستایشگران و سپاسگزاران خود قرار داد و ستایش خدایی را که مرا یهودی، نصرانی، مجوسی و دچار شک و تردید و گمراه و دودل و یا پیرو گمراهی و یا یکی

دیگر از راههای شبههانگیز که مردم بعد از پیامبرشان صلی الله علیه و آله پدید آوردند، قرار نداد.

ستایش خدایی را که در جایی که حق روشن نبود هدایت گردانید و ستایش خدای را به همه ستایشهایش بر همه نعمتهایش تا این که ستایش به آنچه پروردگارمان دوست دارد و خشنود می شود، منتهی گردد و ستایش خدایی را که ذاکران خود را فراموش نمیکند و ستایش خدایی را که دعاکنندگان به درگاهش را نومید نمیگرداند و ستایش خدایی را که دوستانش را خوار نمیکند و ستایش خدایی را که نیکوکاری را با نیکوکاری و شکیبایی را با نجات پاداش میدهد و ستایش خدایی را که توکلکنندگان بر خود را کفایت میکند و ستایش خدایی را که هر کس به او اعتماد کرد به غیر واگذار نکرد و ستایش خدایی که ما را حفظ می کند تا این که ریسمان او از ما قطع گردد و ستایش خدا را که امید ما است آنگاه که گمان ما به اعمالمان بد میگردد و ستایش خدایی را که غم ما را برطرف می نماید و اندوهمان را میزداید و ستایش خدا را که گرفتاری ما را میگشاید. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و سپاسگزاری از نعمتهایت را که بر من و بر پدر و مادرم ارزانی داشتی، به من الهام کن؛ زیرا تو نعمتهای بیشماری را بر من ارزانی داشتی، پس ستایش تو را بر همه نعمتهایت که به شماره درآوردی و در هر حال، ستایشی که بپسندی و به سوی تو بالا رود و از تو بازداشته نشود و از خشنودیات کوتاه نیاید، ستایشی که به واسطه آن کرامت در نزد خویش و نعمت افزونت را برای من واجب گردانی، ای مهربانترین مهربانان. سپس خدا را به همه ستایشها، تسبیحها، تهلیلها و تکبیرهایی که در قرآن آمد، یاد می کنی.

تحمید: ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است. و ستایش خدایی را که تاریکی و روشنایی را پدید آورد. پس ریشه آن گروهی را که ستم کردند برکنده شد و ستایش برای خداوند که پروردگار جهانیان است؛ و ستایش خدایی را که ما را بدین راه هدایت نمود و اگر خدا ما را رهبری نمیکرد ما خود هدایت نمییافتیم و اگر خدا بر ما منّت ننهاده بود، ما را هم به زمین فرو برده بود. و پایان نیایش آنان این است که ستایش ویژه پروردگار جهانیان است. سپاس خدای را که با وجود

سالخوردگی، اسماعیل و اسحاق را به من بخشید، سپاس خدا را است، بلکه بیشترشان نمیدانند. ستایش خدایی را که نه فرزندی گرفته و نه در جهانداری شریکی دارد و نه خوار بوده که نیاز به دوستی داشته باشد و او را بسیار بزرگ شمار.

ستایش خدایی را که این کتاب آسمانی را بر بنده خود فرو فرستاد و هیچگونه کژی در آن ننهاد. ستایش خدای را که ما را از چنگ گروه ظالمان رهانید، و به راستی به داوود و سلیمان دانشی عطا کردیم و آن دو گفتند: ستایش خدایی را که ما را بر بسیاری از بندگان با ایمانش برتری داده است. بگو: سپاس برای خدا است و درود بر آن بندگانش که آنان را برگزیده است. و بگو: ستایش از آن خدا است. به زودی آیاتش را به شما نشان خواهد داد، در این سرای نخستین و در آخرت، ستایش از آن او است. بگو: ستایش از آن خدا است ولی بیشترشان نمیدانند.

سپاس خدایی را که آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن او است و در آخرت نیز سپاس از آن او است. سپاس خدایی را که پدیدآورنده آسمان و زمین است، و میگویند: سپاس خدایی را که اندوه را از ما بزدود، و درود بر فرستادگان، و ستایش ویژه خدا، پروردگار جهانیان است. آیا این دو در مثل یکسانانند؟ سپاس خدای را، بلکه بیشترشان نمیدانند. و میگویند: سپاس خدایی را که وعدهاش را بر ما راست گردانید و میانشان به حق داوری میگردد و گفته میشود: سپاس، ویژه پروردگار جهانیان است، پس ستایش از آن خداست. پروردگار آسمانها و پروردگار زمین، پروردگار جهانیان ، و ستایش از آن او است در آسمانها و زمین و شامگاهان و وقتی که به نیمروز میرسید.

تسبیح: منزهی تو، ما را جز آنچه خود به ما آموختهای هیچ دانشی نیست. و گفتند: خدا فرزندی برای خود اختیار کرده است. منزه است او. او بینیاز است. آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن او میباش ، منزهی تو! پس ما را از عذاب آتش دوزخ در امان بدار، منزه است از آن که برای او فرزندی باشد. آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن او است منزهی تو، مرا نزیبد که درباره خویشتن چیزی را که حق من نیست بگویم. اگر آن را گفته بودم قطعاً آن را می

دانستی. آنچه در نفس من است تو میدانی و آنچه در ذات تو است من نمیدانم، چرا که تو خود، دانای رازهای نهان.، و برای او بیهیچ دانشی پسران و دخترانی تراشیدند. او پاک و برتر است از آنچه وصف میکنند. گفت: تو منزهی! به درگاهت توبه کردم و من نخستین مؤمنانم، هیچ معبودی جز او نیست. منزه است او از آنچه با وی شریک میگردانند، نیایش آنان در آنجا، خدایا، تو پاک و منزهی و درودشان در آنجا سلام است او پاک و برتر است از آنچه با وی شریک میسازن ، و برای خدا دخترانی میپندارند. منزه است او و برای خودشان آنچه را میل دارند قرار میدهند. منزه است آن خدایی که بندهاش را شبانگاهی از مسجدالحرام به سوی مسجدالاقصی سیر داد. بسیار پاک و متعالی است خداوند از آنچه درباره او میگویند، پاک است پروردگار من، آیا من جز بشری فرستاده هستم؟ منزه است او، چون کاری را اراده کند همین قدر به آن میگوید: موجود شو، پس بیدرنگ موجود میشود.

اگر در آنها جز خدا، خدایانی دیگر وجود داشت، قطعاً زمین و آسمان تباه میشد. پس منزه است خدا، پروردگار عرش، از آنچه وصف میکنند. و گفتند: خدای رحمان فرزندی اختیار کرده. منزه است بلکه فرشتگان بندگانی ارجمندند که در سخن بر او پیشی نمیگیرند و خود به دستور او کار میکنند، و اگر جز این بود او، قطعاً هر خدایی آنچه را آفریده بود با خود میبرد و حتماً بعضی از آنان بر بعضی دیگر تفوق میجستند. منزه است خدا از آنچه وصف میکنند برای ما سزاوار نیست که در این موضوع سخن گوئیم. خداوندا، تو منزهی، این بهتانی بزرگ است، منزهی تو، ما را نسزد که جز تو دوستی برای خود بگیریم، و پروردگار تو هر چه را بخواهد میآفریند و برمیگزیند و آنان اختیاری ندارند. منزه است خدا و از آنچه با او شریک میگردانند برتر است، پس خدا را تسبیح گوئید آنگاه که به عصر در میآئید و آنگاه که به بامداد در میشوید و ستایش از آن او است در آسمانها و زمین و شامگاهان و وقتی که به نیمروز میرسید. آیا آنان که شریک خدا قرار دادهاید نیز میتوانند این کارها را بکنند؟ ! منزه است او و برتر است از آنچه با وی شریک میگردانند.

گفتند: منزهی تو، سرپرست ما تویی نه آنه ، پاک خدایی که از آنچه زمین میرویاند و نیز از خودشان و از آنچه نمیدانند، همه را نر و ماده گردانیده اس ، پس شکوهمند و پاک است آن کسی که ملکوت هر چیزی در دست او است و به سوی او است که بازگردانیده میشوید. خدا منزه است از آنچه وصف میآورند، منزه است پروردگار تو، پروردگار شکوهمند، از آنچه وصف میکنند. منزه است او، او است خدای یگانه قهار، و آسمانها در پیچیده به دست او است، او منزه است و برتر است از آنچه با وی شریک میگردانند. پاک است کسی که این را برای ما رام کرد و گرنه ما را یاری رام ساختن آنها نبود و به راستی که ما به سوی پروردگارمان باز خواهیم گشت، پروردگار آسمانها و زمین و پروردگار عرش از آنچه وصف میکنند منزه است، آیا ایشان را جز خدا معبودی است؟ منزه است خدا از آنچه با او شریک میگردانند. [گفتند:] منزّه است پروردگار ما که وعده ما قطعاً انجام شدنی است. گفتند: پروردگارا، تو را به پاکی میستایم ما واقعاً ستمگر بودیم، پاکا پروردگار برترم.

تهلیل: و معبود شما، معبود یگانهای اس ، معبودی جز او نیست، زنده و برپادارنده است. الف، لام، میم، خدا است که هیچ معبود به حقی جز او نیست و زنده و پاینده است. هیچ معبودی جز آن توانای حکیم نیست. خدا که همواره به عدل قیام دارد، گواهی میدهد که جز او هیچ معبودی نیست و فرشتگان او و دانشوران نیز گواهی میدهند که جز او، که توانا و حکیم است، هیچ معبودی نیست. خداوند کسی است که هیچ معبودی جز او نیست. به یقین، در روز رستاخیز که هیچ شکی در آن نیست شما را گرد آورد، این است خدا، پروردگار شما، هیچ معبودی جز او نیست، آفریننده هر چیزی است. پس او را بپرستید، خدایی جز او نیست. پس او را در حالی که دین خود را برای وی بیآلایش گردانیدهاید، بخوانید. سپاسها همه ویژه خدا پروردگار جهانیان است، هیچ معبودی جز او نیست و از مشرکان روی بگردان، هیچ معبودی جز او نیست، که زنده میکند و میمیراند. پس به خدا و فرستاده او که پیامبر درس نخواندهای است بگروید، هیچ معبودی جز او نیست. بر او توکل کردم او پروردگار عرش بزرگ است، هیچ معبودی جز او که فرزندان اسرائیل به او

گرویدهاند، نیست، معبودی جز او نیست. پس آیا شما گردن مینهید؟ معبودی جز او نیست بر او توکل کردم و بازگشت من به سوی او است، معبودی جز او نیست. پس از من پروا کنید، معبودی جز او نیست و نامهای نیکو به او اختصاص دارد. خدایی جز من نیست، پس من را پرستش کنید. معبودی جز او نیست و دانش او همه چیز را در برگرفته است، خدایی جز من نیست، پس من را بپرستید. معبودی جز تو نیست، منزهی تو، به راستی من از ستمکاران بودم. هیچ خدایی جز او نیست، پروردگار عرش بزرگ است، خدایی جز او نیست. او است پروردگار عرش گرانمایه، خدایی جز او نیست. جز ذات او همه چیز نابودشونده است، خدایی جز او نیست. پس چگونه از حق انحراف مییابید؟ هیچ معبودی جز او نیست. منزه است او از آنچه با وی شریک میگردانند، و جز خدای یگانه قهار، معبودی دیگر نیست، خدایی جز او نیست، او زندگی میبخشد و میمیراند. پروردگار شما و پروردگار پدران پیشین شما است، هیچ معبودی جز خدا نیست و برای گناه خویش آمرزش جوی و برای مردان و زنان با ایمان طلب مغفرت کن، جز او معبودی نیست، داننده غیب و آشکار است، او است رحمتگر مهربان، جز او معبودی نیست، همان فرمانروای پاک، خدایی جز او نیست، پس او را کارساز خویش اختیار کن.

سپس بگو: پاک است خدا و ستایش مخصوص اوست، پاک است خدای زنده و پاینده، پاک است خدای فرمانروا، پاک است خدای بلندپایه و برتر، پاک است خدایی که در آسمان ها رفعت یافت، پاک و برتر است خدا، پاک است خدای پابرجا و جاودانه، پاک است خدای سربلند و حکیم، پاک است خدای شکست ناپذیر و شکوهمند چیره و بزرگمنش. خداوندا، ستایش تو را که چقدر ستوده، بلند، بخشنده، عطوف، مهربان، والا، نزدیک، توانا، چیره، گسترده، برتر، استوار، پاداشدهنده، حاضر، باخبر، لطیف، آگاه، سپاسگزار و بردباری، و ثنایت بزرگ و سلطنتت تام و فرمانت قطعی و سربلندیات دیرینه و چیرگیات سرفراز و فریبت استوار و مکرت غالب و پیروزیات نزدیک و یاریات پیوسته و مقامت دیرینه و فرمانروواییات فراگیر و عدالتت آشکار و داوریات عادلانه است و چقدر در پیمانت با وفا و به وعدهات عمل میکنی و چقدر پاداشت کریمانه و کیفرت سخت و گذشتت نیکو و

عطایت فراوان و پایه های عرشت استوار و سلطهات بزرگ است؛ زیرا تو خدایی هستی که در عظمتت بزرگ و در زیبایی ات با شکوه و در شکوهت زیبا و در بزرگمنشیات جبّار و در چیرگیات بزرگ و در تواناییات فرمانروا و در سلطنتت توانا و در چیرگیات سرفراز و در عزتت چیره و در پرتوافکنیات روشنگری و در قضای خود عادل و در فراخواندنت راستگو و در گذشتت کریم و در بلندپایگیات نزدیک و در نزدیکی ات بلندپایهای.

خداوندا، مؤمنان را به امری فراخواندی که خود تو و فرشتگانت آغاز نمودی و فرمودی: خداوند و فرشتگانش بر پیامبر درود میفرستند. ای کسانی که ایمان آوردید، بر او به نحو شایسته درود و سلام بفرستید. خدایا، بر حضرت محمد و خاندان او درود فرست، او که بنده، فرستاده، پیامبر، امانت دار، همراز، نخبه، برگزیده، گزیده، دوست، محبوب، دوست صمیمی، ویژه، خالص، برگزیده تو از میان آفریدهها است و او را برای ابلاغ پیام خود برگزیدی و برای دینت خالص گردانیدی و سرپرستی بندگانت را به او سپردی و امین خود بر وحیات قرار دادی و او را پرچم هدایت، درگاه خرد، حجت بزرگ خود گردانیدی و دستاویز استوار میان خود و آفریدههایت و گواه و نگاهبان چیره بر آنان قرار دادی، او نیز پیام تو را ادا کرد و نسبت به بندگانت خیرخواهی نمود و در راهت کوشید و فرمانت را آشکار ساخت و حلالت را حلال و حرامت را حرام شمرد و واجبهایت را روشن ساخت و با فرمان تو بر آفریدههایت استدلال کرد. به برترین، والاترین، زیباترین، نیکوترین، سودمندترین، پاکیزهترین، بالندهترین، پاکترین، خوشترین، موردپسندترین و کاملترین درودهایی را که بر پیامبران، فرستادگان، برگزیدگان و آنان که در پیشگاه تو از مقام و منزلت و کرامت برخوردارند فرستادی، بر او بفرست.

خداوندا، درودها، آمرزش، برکات، خشنودی، رحمت، بخشش، تفضّل، تحنیت، سلام، بزرگداشت، تعظیم خود و درودهای فرشتگان مقرب و پیامبران مرسل و بندگان شایستهات از شهیدان و صدیقان و اوصیا که بسیار همدمان خوبی اند و ساکنان آسمانها و زمینها و آنچه در میان و زیر آنها و بین افق مشرق و مغرب و در فضا است و نیز درودهای آفتاب، ماه، ستارگان، کوهها، درختان، جنبندگان و آن

چه در خشکی و دریا، و تاریکی و روشنایی، صبح و عصر و در لحظات شبانه روز، تسبیح تو را میگویند، بر حضرت محمد بن عبدالله بفرست، او که پیامبر امّی، هدایتیافته هدایتگر، چراغ روشنگر، گواه امین، فراخواننده به سوی تو با اجازه تو، سرور رسولان، خاتم پیامبران، پیشوای تقواپیشگان، سرور مؤمنان، سرپرست رسولان، و رهبر کسانی است که اعضایشان نورانی است و میدرخشد. به واسطه او ما را از گمراهی نجات دادی و هدایت کردی و از تاریکی رهایی دادی و روشن گردانیدی و از هلاکت رهانیدی؛ پس برترین پاداشی را که به پیامبری در رابطه با امتش و به رسولی در رابطه با فرستادهشدگان به سوی آنها عطا کردی، درباره ما به او اعطا کن و ما را متدین به دین او قرار ده و به هدایت او رهنمون گردان، تا دوست او را دوست بداریم و با دشمنش دشمنی ورزیم و بر آیینش جان بسپاریم و نیز ما را مشمول شفاعت او بگردان و در گروه او محشور گردان، بی آن که رسوا و پشیمان گردیم و یا پیمانشکنی نماییم و تغییر دهیم. اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

خداوندا، بر حضرت محمد و خاندان او که پلیدی را از آنان زدودی و پاکیزه گردانیدی، درود فرست. خدایا، بر حضرت محمد و خاندان او که به اطاعت از آنان فرمان دادی و حق و دوستیشان را واجب گردانیدی، درود فرست. خدایا، بر حضرت محمد و خاندان او که دانشت را به آنان الهام نمودی و نگاهداری از کتابت را به آنان سپردی و آنان معدن سخنان، گنجینه علم، پایههای دین، برپادارندگان فرمان تو اند، درود فرست، درودی بسیار، پاکیزه، خجسته، کامل، پاک و بالنده و در این لحظه و در تمام لحظهها درود و سلام فراوان مرا به روح و تن آنان برسان.

خدایا، بر حضرت محمد، بنده و رسولت و بر حضرت ابراهیم خلیلت و بر فرشتگان مقرب و رسولان اولوالعزم و اولیای برگزیده و رهبران هدایتگر و هدایت شده، از اولین تا آخرینشان درود فرست و درجات برگزیدگان ویژهات را که برای ادای پیامهایت انتخاب کردی و امانت میان خود و آفریدههایت را بر دوش آنان نهادی، بالا بر و به هر یک از کرامات آنان کرامتی و به هر فضیلتشان فضیلتی و به هر ویژگی آنان ویژگیای افزون گردان و نیز بر همه فرشتگان و پیامبران و رسولان

و اطاعتکنندگان از خود درود فرست و میان من و آنان را با دوستیات، متصل گردان.

خداوندا، بر همه پیامبران و رسولانت سلام فرست و حضرت محمد را از میان آنان به والاترین سلام ویژه گردان و بر همه فرشتگانت سلام فرست و جبرئیل، میکائیل و اسرافیل را از میان آنان به برترین سلام اختصاص ده و نیز دوستان و بندگان شایستهات را از میان آنان به پیوستهترین سلام ویژه گردان و بر همه آنان و بر اهل خانواده، فرزندان، پدر و مادر، و تمامی فرزندان آنان مبارک گردان، اجابت فرما، ای پروردگار جهانیان.

خداوندا، گناهان من بیشتر از آن است که به شمار درآید و حوائجم فراوانتر از آن که ذکر شوند. خدایا، و من به گذشت، نیکی، آمرزش، رحمت، خشنودی، عافیتبخشی، نگاهداری و اجابت نیکوی تو، بزرگترین نیاز و بیشترین حاجت را دارم. خدایا، در همه این موارد شفاعتگر و وسیله نزدیککنندهای امیدوارتر از آنچه به خاطر آن به درگاه تو رو کردم، سراغ ندارم و آن همان ستایش، تسبیح، به یگانگی یاد کردن، تکبیر، تمجید، بزرگداشت یاد، تعظیم مقام و منزلت تو و درود بر فرشتگان، پیامبران، رسولان و اطاعت کنندگان و نزدیکی جویندگان به درگاهت به واسطه توسل به حضرت محمد، پیامبر رحمت و به اهل بیت او که جانشینان موردپسند اویند، درودها، برکات و رحمت تو بر او و آنان. ای محمد، ای رسول خدا، پدر و مادرم به فدایت. من با توسل به تو به درگاه خدا که پروردگار تو و من است نزدیکی میجویم تا گناهان مرا بیامرزد و خواستههایم را برآورده سازد، پس نزد پروردگار خود و من شفاعتگر من باش و پروردگارم درخواست شونده خوبی است و تو ای حضرت محمد، بسیار شفاعتگر خوبی هستی. خدایا، من با توسل به حضرت محمد و خاندان او که پلیدی را از آنان زدودی و پاکیزه گردانیدی، به درگاه تو نزدیکی میجویم.

خدایا، درودها، برکات و رحمت خود را بر او و اهل بیت او نازل گردان و مرا به واسطه او و آنان در دنیا و آخرت آبرومند و از مقربان قرار ده و نماز مرا به واسطه آنان مقبول و دعایم را مستجاب و گناهم را آمرزیده و روزیام را گسترده

بگردان و در این جایگاه نظر رحمتی به من کن که به واسطه آن به کرامت در نزدت نایل گردم و هرگز آن نظر رحمت را از من باز مگیر، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

خداوندا، از تو درخواست میکنم ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای یگانه، ای بزرگوار، ای بیهمتا، ای بینیاز، ای زنده، ای پاینده، ای جاودانه، ای پابرجا، ای آگاه، ای پادشاه، ای بسیار پاکیزه، ای ایمن، ای ایمنیبخش، ای نگاهبان چیره، ای سربلند، ای سرکش، ای بزرگمنش، ای آفریننده، ای پدیدآورنده، ای تصویرگر، ای بلندپایه، ای بزرگ، ای بردبار، ای کریم، ای حکیم، ای دانا، ای آگاه، ای بزرگ، ای بلندمرتبه، ای سرپرست، ای اول، ای آخر، ای آشکار، ای پنهان، ای حق، ای آشکارکننده، ای شنوا، ای بینا، ای نزدیک، ای اجابتکننده، ای ستوده، ای والا، ای توانا، ای چیره، ای فرمانروا، ای توانمند، ای بینیاز، ای گرامی، ای بسیار درگذرنده، ای بسیار آمرزنده، ای بسیار بخشاینده، ای آمرزشگر، ای پذیرنده، ای توبهپذیر، ای بسیار بخشنده، ای گسترنده، ای بلند، ای روزیرسان، ای روشنگر، ای آگاه، ای نگاهدار، ای شکافنده، ای پدیدآورنده، ای آفریننده، ای روشنایی، ای سپاسگزار، ای سرپرست، ای سرور، ای یاور، ای خدا، ای فریادخواه، ای آفریدگار، ای لطیف، ای بسیار سپاسگزار، ای بسیار منزه، ای شتابنده، ای سختگیر، ای فراگیر، ای پروردگار، ای نیرومند، ای مهرورز، ای بسیار مهربان، ای خدایی که هر چه بخواهی میکنی.

خداوندا، ای بسیار دانا، ای نگاهبان، ای فریادرس، ای محبوب، ای کارگزار، ای هدایتگر، ای آغاز کننده، ای بازگردانده، ای خدایی که در آسمانی، ای صاحب عرش، ای صاحب تفضّل، ای بخشنده، ای صاحب درجات، ای بزرگ و بزرگوار، ای نگاه دارنده، ای آمرزنده، ای آفریننده، ای گسترنده، ای برانگیزاننده، ای کفایتکننده، ای مهربان، ای واردکننده، ای بیرون آورنده، ای عطاکننده، ای گیرنده، ای اجابتکننده دعاها، از تو درخواست میکنم ای خدایی که معبودی جز تو که آگاه به پنهان و آشکار و رحمتگر و مهربانی هستی، وجود ندارد. او است خدایی که معبودی جز او نیست و فرمانروا و بسیار پاکیزه و ایمن و ایمنیبخش و نگاهبان

چیره و سربلند و باشکوه و بزرگمنش است. پاک است خدا از آن چه به او شرک میورزند. او است خدایی که آفریننده، پدیدآورنده و تصویرگر است و بهترین نامها از آن او است و آنچه در آسمانها و زمین است، تسبیح او را میگوید و او شکست ناپذیر و حکیم است.

بعد میگویی: بگو او است خدای بیهمتا و خدای بینیاز که نه کسی را زاده و نه زاده شده است و هیچ کس همتای او نیست. و ای خدایی که معبودی جز تو نیست که زنده و بر پا دارنده است، نه خواب سبک او را می گیرد و نه خوابی گران و آنچه در آسمانها و زمین است از آن تو است. کیست آن کس که جز به اذن او در پیشگاهش شفاعت کند. آنچه در پیش روی آنان و آنچه در پشت سرشان است می داند و به چیزی از علم او جز به آنچه بخواهد، احاطه نمی یابد. کرسی او آسمان ها و زمین را در بر گرفته و نگهداری آنها بر او دشوار نیست و اوست والای بزرگ. و به همه نامهایت از تو درخواست میکنم ای خدا، ای رحمتگر و به هر نام تو که خود را بدان خواندی، یا در کتابت فرو فرستادی، و به هر اسمی که به یکی از آفریدههایت آموختی یا نیاموختی از تو درخواست میکنم و نیز به عزّت، قدرت، نور و آنچه علم تو آن را فراگرفت و تمامی آنچه به واسطه آن بر آفریدههایت احاطه نمودی از تو می خواهم و نیز به کل وجود تو و همه ارکانت و به حق رسولت صلی الله علیه و آله و به حق دوستانت و بر حق تو بر آنان و به بزرگترین، بزرگترین و برزگترین نام تو و به اسم اعظمِ اعظمِ اعظم تو که هر کس تو را بدان بخواند، بر تو است که به او پاسخ ردَ ندهی و هر چه خواست به او عطا کنی، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و همه گناهان من و آنچه را که از من میدانی، بیامرزی و در این جایگاه هیچ گناهی برای من نگذاری جز آن که بیامرزی و هیچ بار سنگین گناهی جز آن که از دوشم برداری و هیچ خطایی جز آن که بپوشی و هیچ بدی مگر آنکه پاک کنی و هیچ کار نیکی جز آن که ثبت نمایی و هیچ بخلی جز آن که بپوشی و هیچ عیبی جز آن که اصلاح نمایی و هیچ زشتی جز آن که بیارایی و هیچ بیماری جز آن که بهبودی بخشی و هیچ نیازمندی مگر آنکه بینیاز سازی و هیچ حاجتی جز آن که برآوری و هیچ قرضی مگر آنکه بپردازی و هیچ

امانتی جز آن که روا کنی و هیچ اندوهی مگر آنکه بگشایی و هیچ غمی جز آن که برطرف نمایی و هیچ ناراحتی مگر آنکه برطرف سازی و هیچ گرفتاری جز آن که رفع کنی و هیچ دشمنی جز آن که نابود سازی و هیچ رنجی مگر آنکه کفایت کنی و هیچ حاجتی از حوائج دنیا و آخرت جز آن که به بهترین وجه که آرزومندم و امید دارم، برآورده سازی و همه اینها را به من ارزانی دار، ای مهربانترین مهربانان. خداوندا، من بنده توام و زمام امورم به دست تو و میزان عمرم به علم تو است. از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا به آن چه تو را از من خشنود میسازد، موفق بداری و مرا از آتش جهنم آزاد کنی و روزی حلال و پاکیزهات را بر من بگستران و شرّ فاسقان عرب و عجم و نیز شرّ فاسقان جن و انس را از من دور کن. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا دچار نیرنگ و مکر خود مکن و به استدراج مبتلا نساز.

خداوندا، این جایگاه پناهنده به تو، حاجتمند، نیازمند، بیمناک، پناهجو، هراسناک از تو است. این جایگاه کسی که به خطای خود اقرار و به گناهش اعتراف دارد و به درگاه پروردگارش توبه میکند. معبودا، با زبانم معصیت کردم و به عزتت سوگند، اگر میخواستی میتوانستی لالم کنی، و با دیدهام معصیت کردم و اگر میخواستی به عزتت سوگند میتوانستی نابینایم کنی و با گوشم معصیت کردم و اگر می خواستی به عزتت سوگند میتوانستی ناشنوایم کنی و با پایم معصیت کردم و اگر میخواستی به عزتت سوگند میتوانستی پایم را قطع کنی. معبودا، با همه اعضا و جوارحی که بر من ارزانی داشتی، معصیت کردم و پاسخ تو با کردار نیک و عملکرد زیبا، متناسب با من نبود. خدایا، هر عملی که از من سر زد، خواه از روی عمد یا سهو، پنهانی یا آشکار، و خواه گوشم خیانت کرد، یا چشمم دید، یا زبانم بدان زبان گشود، یا پایم به سوی آن گام برداشت، یا بر دستم گرفتم، یا پوستم با آن تماس برقرار کرد، یا در شکم خود جای دادم، یا بر پشت خود پوشیدم، یا نفسم به سوی آن کشید، یا با دلم آمیختم، از هر نوع عملی که نافرمانی تو بود و از هر کس سر زند بار گناه بر او است و نیز از هر کار زشت، گناه و خطایی که مرتکب شدم، در تاریکی شب یا روشنایی روز، در تنهایی یا میان جمعیت، بدانم یا ندانم، به یاد داشته

باشم و یا فراموش کرده باشم، و به اندازه یک چشم بر هم زدن در حلال یا حرام، معصیت تو را کرده باشم، یا از روزی که مرا آفریدی تا این زمان که در این جایگاه هستم، از همه آنها به درگاه تو طلب آمرزش می نمایم و توبه میکنم و از تو میخواهم، ای خدا ای خدا ای پروردگار من ای پروردگار من، - ده مرتبه می گویی - به حق تو بر خویشتن و به حق محمد و آل محمد بر تو و به حق تمام کسانی که حقی بر تو دارند و به حق تو بر آنان و به آن سخنانی که حضرت آدم از تو دریافت نمود و به واسطه آن توبه او را پذیرفتی، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این جایگاه توبهام را بپذیری و خیر دنیا و آخرت را به من ارزانی داری، توبهای که بعد از آن هرگز بر من خشم مگیری و مرا بیامرزی، آمرزشی که بعد از آن هرگز عذابم نکنی و در این روز عافیتم بخشی، عافیتی که بعد از آن هرگز گرفتار نکنی و یقینی به من ارزانی داری که بعد از آن هرگز دچار تردید نگردم و کرامتی به من ارزانی داری که بعد از آن هرگز مرا خوار نکنی و سربلند گردانی، سربلندی که بعد از آن هرگز سرافکنده نگردانی و بلندپایهام گردانی، بلندی که بعد از آن هرگز پایینم نیاوری و روزی گسترده، حلال، پاکیزه، فراوان و سودمند در آخرت و دنیا، از هر جا که امید دارم و یا ندارم و از هر کجا که گمان و حساب میکنم یا نمیکنم، روزیام کن، روزیای که به واسطه آن عذابم ننمایی و بعد از آن هرگز نیازمندم نکنی و صلاح دل، دین، خانواده، فرزندان و صلاح آنچه را که به من دادی و روزی کردی و هرگونه نعمت از کوچک و بزرگ که به من ارزانی داشتی به من ببخشی و نیز آمرزش گناهانم و عافیت از هرگونه بلا را به من ببخشی، ای مهربانترین مهربانان.

سپس هفتاد بار می گویی: أَستَغفِرُاللهَ: از خدا آمرزش می خواهم، و هفتاد بار : أَتُوبُ إِلَی الله: به سوی خدا باز می گردم، و هفتاد بار: أَسأَلُ اللهَ الجَنَّهَ: از خدا بهشت را خواهانم، سپس هفتاد بار: أَعوذُ بِاللهِ مِنَ النَّارِ: از آتش جهنم به خدا پناه می برم. سپس در حالی که سرت را به آسمان بلند کردی، می گویی:

خداوندا، خواسته من از تو که اگر به من عطا کنی هیچ چیز به من ضرر نمیساند و اگر آن را از من بازداری هیچ چیز به من سود نمیرساند، آزادی از

آتش جهنم است و روزی حلالت را بر من گسترده بگردان و شرّ فاسقان عرب و عجم را از من دور بدار و سختی و رنج امور دنیا و آخرت مرا کفایت نما و از شرّ شیطان و فرمانروا و همه مردم و نیز رنج افراد تحت تکفلم کفایت نما، به راستی که تو سرپرست من و آنان هستی و با آسانی و عافیت میتوانی کفایت کنی.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از کسانی قرار ده که از آنان خشنود گردیدی و عمرشان را دراز گردانیدی و بعد از مرگ زندگانی پاکیزه به آنان ارزانی داشتی. خدایا، ستایش تو را چنان که میگویم و برتر از آنچه میگویم و برتر از آنچه گویندگان به زبان آوردند. خداوندا، نماز و دین، زندگانی و مرگم از آن تو است و استواری و تکیه و توانایی و نیرویم به تو است. خدایا، به تو پناه میبرم از نیازمندی و از وسوسه های دل و از پریشانی کار و از عذاب آتش جهنم و از عذاب قبر. خداوندا، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از تو بهترین بادها و نسیمها را خواهانم و به تو پناه میبرم از شر آن چه بادها و نسیمها جاری میسازند و نیز خیر شب و خیر روز را از تو خواهانم. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و در دل، دیده، گوشت، خون، استخوانها، رگ ها، مفاصل، نشستن و ایستادن، ورود و خروجم نور قرار ده، و ای پروردگار من، آن روز که با تو ملاقات میکنم، نور مرا فراوان کن، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا، هر کس به امید حضور در نزد آفریدهای و درخواست پاداش و جایزه از او، خود را مهیا، آماده، فراهم و مستعد ورود به نزد او می کند، ای سرور من، امروز من به امید گذشت، پاداش و درخواست فضل و جایزه تو، خود را مهیا، آماده، فراهم و مستعد می نمایم؛ پس بر محمد و آل محمد درود فرست و در این روز و در هر روز تا زمانی که زندهام داشتی، امیدم را به نومیدی مبدل مکن. ای خدایی که هیچ درخواست کنندهای از درگاهت نومید نمیگردد و هیچ بخشش از تو نمیکاهد، امروز من با اعتماد به عمل شایستهای که از پیش انجام داده باشم، به درگاهت نیامدم و به شفاعت هیچ آفریدهای به جز شفاعت محمد و آل محمد، درودها، برکات و رحمت تو بر او و آنان، امید ندارم. با اقرار به این که هیچ حجت و عذری ندارم به درگاهت آمدم، با امید به گذشت بزرگ تو که خطاکاران را عفو

نمودی، به درگاهت آمدم؛ زیرا توپی که خطاکاران را با وجود جرم بزرگشان عفو نمودی و روی آوردن آنان به مدت زمان طولانی بر جرم و گناه بزرگ مانع از آن نشد که رحمت و آمرزش خود را بر آنان ارزانی بداری.

ای خدایی که رحمتت گسترده و فضلت بزرگ است، ای بزرگ، ای بزرگ، ای کریم، بر محمد و آل محمد درود فرست و رحمتت را بر من ارزانی دار و با آمرزشت بر من مهربانی کن و گذشت و مغفرتت را به من منّت نه و با لطفت بر من تفضّل کن و روزیات را بر من بگستران، که خشم تو را جز بردباریات و ناخشنودیات را جز گذشتت برطرف نمیکند و از کیفرت جز رحمتت انسان را پناه نمیدهد و از دست تو جز تضرّع به درگاه تو نجات نمیبخشد؛ پس بر محمد و آل محمد درود فرست و ای معبود من، به آن قدرتی که بندگان مرده را زنده گردانیدی و مردگان سرزمینها را زنده و محشور می کنی، گشایشی به من ارزانی دار و ای معبود من، مرا از غصه نمیران تا این که دعایم را اجابت کنی و مستجاب شدن دعایم را به من نشان دهی و طعم عافیت را تا پایان عمرم به من بچشان و مرا دشمن شاد مکن و دشمن را بر من مسلّط مگردان.

خدای من، اگر مرا بالا بردی چه کسی میتواند پایین بیاورد و اگر تو مرا پایین بری چه کسی می تواند بالا ببرد و اگر تو مرا گرامی بداری چه کسی میتواند خوار گرداند و اگر تو مرا خوار بداری چه کسی میتواند مرا گرامی بدارد و اگر تو بر من رحم کنی چه کسی میتواند مرا عذاب کند و اگر تو مرا عذاب کنی چه کسی میتواند رحم کند و اگر هلاک کنی چه کسی میتواند به تو اعتراض نماید یا پرسوجو کند؟ ای معبود من، میدانم که ظلم و ستم در داوری تو نیست و در عذابت شتاب نمیکنی؛ زیرا کسی که از فوت فرصت می ترسد شتاب میکند و شخص ناتوان به ستم نیاز پیدا می کند و تو ای خدای من، از اینها بسیار متعالی و منزهی. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا آماج بلا و در پیشاروی انتقامت قرار مده، بلکه به من مهلت ده و ناراحتیام را برطرف کن و لغزشم را نادیده انگار و بر زاریام رحم کن و بلا از پی بلا برای من نفرست؛ زیرا میبینی که چقدر ضعیفم و چاره جوییام اندک است و به درگاه تو تضرّع میکنم. از خشمت به تو پناه میبرم،

پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا پناه ده، و از غضبت به تو پناه میآورم، پس مرا در پناه خود آور و به تو ایمان می آورم، پس مرا ایمنی بخش و از تو طلب هدایت میکنم، پس هدایتم کن و از تو طلب رحمت میکنم، پس بر من رحم کن و از تو طلب یاری میکنم، پس یاریام کن و از تو طلب کفایت میکنم، پس کفایتم نما و از تو درخواست روزی میکنم، پس روزیام ده و برای شکیبایی از تو کمک میخواهم پس کمکم کن، و در باقیمانده از عمرم از تو درخواست عصمت از گناه میکنم پس مرا نگاه دار و از گناهان گذشتهام آمرزش میخواهم، پس مرا بیامرز؛ زیرا ای پروردگار من، اگر تو بخواهی من هرگز به چیزی که ناخوشایند تو است، باز نخواهم گشت.

وقتی غروب آفتاب نزدیک شد، بگو: به نام خدا و با استعانت از خدا و پاک است خدا و ستایش خدا و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خداوند بلندپایه و بزرگ تحقق نمییابد. پاک است خدا در تمامی لحظات شب و در آغاز و پایان روز، پاک است خدا در اوقات صبح و عصر، پاک است خدا آن هنگام که شام یا صبح میکنید و ستایش برای اوست در آسمانها و زمین و به هنگام شام و آنگاه که ظهر میکنید. خداوند زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون میآورد و زمین را بعد از مرگ، زنده میکند و شما نیز این چنین بیرون آورده میشوید، پاک است پروردگار تو، پروردگار سرافراز از آنچه او را توصیف کنند و درود بر رسولان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است.

پاک است خداوند پادشاه ظاهر و باطن اشیاء، پاک است خداوند صاحب عزت و عظمت و شکوه، پاک است فرامانروا و زندهای که هرگز نمیمیرد، پاک است خدای پابرجا و جاودانه و دیرینه، پاک است خدای زنده و پاینده، پاک است پروردگار برتر من، پاک و منزه باد خدا، پاک است خدای بسیار پاکیزه و منزه و مقدّس که پروردگار فرشتگان و روح است. خداوندا، من امشب را در نعمت و عافیت از جانب تو، شب کردم، پس بر حضرت محمد و خاندان او درود فرست و ای پروردگار من نعمت، تفضّل و عافیتت را بر من اتمام کن و سپاسگزاریات را روزیام گردان.

خداوندا، به نور تو هدایت یافتم و به فضل تو بینیاز گردیدم و به نعمت تو صبح و شام کردم، تو را گواه میگیرم که برای گواهی کافی هستی و نیز فرشتگان و حاملان عرشت و پیامبران و رسولان و اهل آسمانها و زمین و همه آفریدههایت را گواه میگیرم که تو خدای یگانهای هستی که شریکی بر تو نیست و حضرت محمد، بنده و فرستاده تو است. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و این گواهی را در نزد خود برای من بنویس تا این که در روز قیامت آن را به من تلقین کنی در حالی که از من خشنود گشته ای؛ زیرا تو بر هر چیز توانایی. خدایا، ستایش تو را، ستایشی که آسمان، گوشه و کنار خود را برای تو فرو می افکند و زمین و آنچه بر روی آن است برای تو تسبیح می کنند. خدایا، ستایش از آن توست، ستایشی که بالا رود و پایان نپذیرد، ستایشی که افزون گردد و از بین نرود، ستایشی ازلی و جاودانی که نه قطع شود و نه پایان پذیرد، [ستایشی که اول آن بالا رود و آخر آن پایان نپذیرد.] ستایش تو را بر من و در من و همراه با من و پیش و بعد از من و مقابل و نزد من و آن هنگام که من میمیرم و نابود میگردم و تو ای مولای من، باقی میمانی. ستایش تو را به همه ستایشهایت بر همه نعمتهایت. ستایش تو را در هر رگ و هر بار خوردن و نوشیدن و نفس کشیدن و گرفتن و بر هر جای مو و در هر حال.

خداوندا، همه ستایش و همه فرمانروایی از آن تو و همه خیر به دست تو است و همه امور و آشکار و نهان هر امری به سوی تو باز میگردند و تو منتهای هر مقامی هستی. خدایا، ستایش تو را بر بردباریات با وجود علمت و ستایش تو را بر آگاهیات با وجود گذشتت و ستایش تو را بر عفوت با وجود قدرتت. خداوندا، ستایش تو را ای برانگیزاننده ستایش و وارث آن و آفریننده ستایش و ای خدایی که وعدهات راست و لشکرت شکست ناپذیر و بلندیات دیرینه است و ای بالابرنده درجات، ای اجابت کننده دعاها، ای فروفرستنده آیات از آسمانهای هفتگانه و بیرونآورنده از تاریکیها به سوی روشنایی و ای کسی که بدیها را به نیکیها تبدیل می کنی و برای نیکیها درجاتی قرار می دهی.

خداوندا، ستایش تو را ای آمرزنده گناه، قبولکننده توبه، سخت کیفر دهنده، بخشنده و ای خدایی که معبودی جز تو نیست و بازگشت همه به سوی تو است. خدایا، ستایش تو را در شب آنگاه که می پوشاند و ستایش تو را در روز آنگاه که روشن میگردد و ستایش تو را در دنیا و آخرت و ستایش تو را به شماره فرشتگان آسمان و ستایش تو را به عدد قطرههای دریاها و ستایش تو را به شماره قطرهها، درختها، سنگریزهها، هستهها، خاکها و همه انسانها، چهارپایان، پرندگان، درندگان و خزندگان و ستایش تو را به تعداد موجوداتی که در درون زمین است و ستایش تو را به شماره موجوداتی که بر روی زمین است، ستایشی فراوان، پاکیزه، خجسته و جاودانه تو را، بر آن چه نوشتهات به شماره درآورد و دانشت فراگرفت.

سپس ده بار بگو: معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده میکند و میمیراند و او خود زندهای است که هرگز نمیمیرد و خیر و خوبی به دست او است، و بر هر چیز توانا است. - ده بار بگو: - طلب استعفار می کنم از خدایی که جز او خدایی نیست و زنده و پاینده است و به سوی او توبه می کنم. - ده بار بگو: - ای خدا ای خدا. - ده بار بگو: - ای رحمت گر ای رحمت گر. - ده بار بگو: - ای مهربان ای مهربان. - ده بار بگو: - ای آفریننده آسمان ها و زمین ای صاحب شکوه و بزرگی. - ده بار بگو:- ای زنده ای پاینده. - ده بار بگو: - ای مهربان ای بخشنده. - ده بار بگو: - ای خدایی که جز تو خدایی نیست. - ده بار بگو: - اجابت فرما اجابت فرما.

سپس بگو: از تو درخواست میکنم ای خدایی که از رگ گردن به من نزدیکتری، ای خدایی که میان انسان و قلب او حایل میگردی، ای خدایی که در منظرگاه برتر و افق آشکار قرار داری، ای خدای رحمت گستری که بر عرش استیلا یافتی، ای خدایی که هیچ چیز مشابه تو نیست و تو شنوا و بینایی، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و این حاجت مرا روا سازی ..... و حاجات خود را ذکر می کنی.

سپس بگو: شب کردیم در حالی که بخشش، زیبایی، روشنایی، حسن، سربلندی، قدرت، سلطه، دنیا، آخرت و آنچه در شب و روز آرام میگیرد، از آن خدایی است که پروردگار جهانیان است و شریکی برای او نیست.

آنگاه سه بار می گویی: ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است و شریکی برای او نیست و خداوند بزرگتر است و شریکی برای او نیست، معبودی جز خدای یگانه نیست و شریکی برای او وجود ندارد و پاک است خدایی که یگانه است و شریکی برای او نیست. درود خداوند بر حضرت محمد و خاندان او. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و حضرت محمد را در نزد من محبوبترین و برگزیدهترین شخص قرار ده و مرا بر دین حضرت محمد و ابراهیم علیهما السلام و پیروانشان استوار بگردان، ای مهربانترین مهربانان.

سپس سه بار می گویی: گواهی میدهم معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی بر او وجود ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده میکند و میمیراند و میمیراند و زنده میکند و او خود زندهای است که نمیمیرد و خوبی ها به دست او است، و بر هر چیز توانا است. یازده بار این را بگو[همین ذکر] و سپس ده بار بگو: به خدا پناه میبرم از وسوسههای شیطانها و از این که نزد من حاضر گردند.

سپس بگو: ستایش خدای یگانه را با هر چیز، تا این که هیچ چیز نباشد و با هر چیز و به تعداد همه اشیاء و چندین برابر آنها و تا منتهای علم خدا و معبودی جز خدا نیست به همین ترتیب و خداوند بزرگ است و پاک است به همین ترتیب، درود و صلوات خدا بر حضرت محمد و خاندان او و ستایش خدا را به آکندگی میزان و تا انتهای علم او و خشنودی اش و هموزن عرش. پاک است خدا و ستایش خدا را و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خدا تحقق نمییابد هموزن با عرش و مثل آن و به اندازه کلمات خدا و مثل آن و به شماره آفریدههای خدا و مثل آن و به آکندگی آسمانها و مثل آن و به آکندگی زمین و مثل آن و به تعداد همه اینها. پاک است خدا و ستایش خدا را و

معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگ است و درود خداوند بر حضرت محمد و خاندان او و سلام و رحمت و برکات خداوند بر او و آنان و بر روح و تن آنان.

سپس دستهای خود را بلند کن و بگو: خداوندا، ستایش مخصوص توست، ستایشی که با جاودانگی تو جاودانه باشد و ستایش تو را، ستایشی که پایانی در برابر خواست تو برای آن نباشد و ستایش تو را، ستایشی که منتهایی در برابر علم تو نباشد و ستایش تو را، ستایشی که مرزی برای گوینده آن جز خشنودیات نباشد. خدایا، ستایش مخصوص توست و فقط به درگاه تو گلهگزاری می نمایم و از تو یاری میطلبم. خدایا، ستایش تو را آنگونه که شایسته تو است. گواهی میدهم که هر نعمتی خواه دینی و یا دنیوی، تنها از خداست که شریکی ندارد و فرمانرواست، ستایش و سپاسگزاری فراوان برای تو در برابر آن نعمت ها. شب کردم در حالی که بنده مملوک خدا هستم، شب کردم در حالی که نمیتوانم خیری را که بدان امید دارم به سوی خود آورم و شری را که از آن بیم دارم و میپرهیزم از خود دور کنم، شب کردم در حالی که در گرو عمل خود هستم، شب کردم در حالی که هیچ نیازمندی نیازمندتر از خود به خدا نمیبینم و تنها خداوند بینیاز و ستوده است. با خدا صبح و شب میکنیم و به خدا زنده می گردیم و میمیریم و به سوی خدا محشور می شویم. خداوندا، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از تو خیر این شب و رخدادهای واقع در آن را خواهانم و به تو پناه میبرم از شر آن و شر رخدادهای واقع در آن. خدایا، به تو پناه میبرم از این که خطا یا گناهی را در این شب برای من بنویسی. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از خطا و گناه در این شب کفایت نما و فرخندگی، نور و برکت آن را به من عطا کن.

خدایا، مرا آفریدی و زندگی و مرگ من به دست تو است. خدایا، اگر آن را نگاه داشتی، به سوی خشنودی و بهشتت رهسپار ساز و اگر رها کردی، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و آن را بیامرز و بر آن رحم کن. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا به آنچه روزی کردی قانع ساز و آنچه را که به من

عطا کردی مبارک گردان و در حال غیبت و حضور من و در همه احوال، نگاه دار من باش.

سپس ده بار بگو: خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بر ایمان به خود، تصدیق فرستادهات و ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام، بیزاری جستن از دشمن او و انتقام گرفتن به واسطه ائمه اهل بیت، برانگیز؛ زیرا من به آن خشنود گشتم، ای پروردگار من. خداوندا، بر حضرت محمد، بنده و رسولت در میان پیشینیان و متأخران درود فرست و بر حضرت محمد در میان فرشتگان آسمان درود فرست و بر حضرت محمد در میان رسولان درود فرست. خدایا، به حضرت محمد، وساطت، برتری، فضیلت و درجه رفیع و بلند در بهشت ارزانی دار. خدایا، به حضرت محمد ایمان آوردم، در حالی که او را ندیدم، پس در روز قیامت مرا از دیدارش محروم مدار و همنشینی با او را روزیام گردان و بر آیینش بمیران و از حوض او، با شرابی دلچسب، خوش و گوارا سیرابم گردان به گونهای که بعد از آن هرگز تشنه نگردم، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا، به حضرت محمد ایمان آوردم، در حالی که او را ندیدم، پس روی او را در بهشت به من بشناسان. خدایا، به روح حضرت محمد از سوی من تحیت و سلام فراوان بفرست. خدایا، بر حضرت محمد و خاندانش که پلیدی را از آنان زدودی و پاکیزه گردانیدی، درود فرست. خدایا، بر حضرت محمد و خاندان او که به اطاعت از آنان دستور دادی و حق و دوستی آنان را واجب گردانیدی، درود فرست. خدایا، بر حضرت محمد و خاندان او که دانش خود را به آنان الهام نمودی و کتابت را توسط آنان محفوظ داشتی و بندگانت را به آنان سپردی، آنان که معدن سخنان، گنجینهداران دانش، پایههای دین، برپادارندگان فرمان تواند، درود فرست، درودی فراوان، پاکیزه، خجسته و بالنده و در این لحظه و در تمامی لحظات از سوی من به ارواح پاک و اجساد پاکیزه آنان درود و سلام فراوان بفرست. ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است و درود و سلام شایسته خدا بر حضرت محمد و خاندان او.

دعای دیگر در عصر روز عرفه: ای پروردگار من، گناهان من آسیبی به تو نمیرساند و آمرزشت چیزی از تو نمیکاهد، پس آنچه را که چیزی از تو نمیکاهد به من ارزانی دار و آنچه را که آسیبی به تو نمیرساند، بیامرز.

دعای دیگر در روز عرفه: خداوندا، مرا به واسطه بدی هایم از خیر و خوبی خود، محروم مدار. پس اگر بر رنجوری و خستگیام رحم نمیکنی، مرا از پاداشی که به مصیبتزده در برابر مصیبتش عطا میکنی، محروم مکن.

مؤلف: دعای جدّه ما، یعنی مادرِ جدّ ما داوود بن حسن فرزند مولایمان امام حسن بن علی بن ابیطالب علیهم السلام، در اعمال نیمه رجب ذکر شد. در روایت است که ام داوود از امام صادق علیه السّلام پرسید: آیا این دعا در غیر از ماه رجب خوانده می شود؟ فرمودند: آری در روز عرفه.

میگویم: مستحب است،

در روز عرفه، دعایی که در جلد چهارم در تعقیب نماز ظهر روز جمعه به نقل از مولایمان امام زینالعابدین علیه السلام ذکر کردیم، خوانده شود. آن دعا با این جمله آغاز می شود: یا مَن یَرحَمُ مَن لایَرحَمُهُ العِبادُ..: ای رحم کننده بر کسی که بندگان به او رحم نمی ورزند...(1)

1- . الاقبال:401-421 این دعا در کتاب الصلاه ذکر شد.

باب سوم : اعمال و دعاهای روز و شب عید قربان و ایام تشریق و شبهای آن و دعاهای جمع و مطالب مناسب با آن

اشاره

مؤلف: مطالب این باب در کتاب الطهار ه، الصلاه، الدعاء و کتاب الصوم ذکر شد و پاره ای از آن را در کتاب الحج و کتاب المزار خواهیم آورد.

.1کفعمی در کتاب البلد المین ذکر کرد: اگر می توانی شب عید قربان را احیا بدار زیرا در این شب درهای آسمان به روی صدای مومنان بسته نمی شوند و در صبح این روز بعد از نماز عید قربان این دعاها را بخوان که در صحیفه سجادیه بعد از دعای روز عرفه ذکر شده است.

و در حاشیه آورده: و نیز این دعا که از امام صادق علیه السلام منقول است را بخوان: خدایا، بر ولیّ و برادر نبیّات و وزیر و حبیب و دوست و محرم اسرار و بهترین فرد از خانواده اش و جانشین او و برگزیده مورد اعتماد و خالص برای او و امانت دار و سرپرست و گرامی ترین فرد خاندانش که ایمان آوردند و پدر فرزندانش و دروازه حکمت و گویای حجت او و فراخواننده به شریعتش و اجرا کننده سنت او و جانشین او بر امتش و سرور مسلمانان و امیر مومنان و رهبر سپید رویان عالم، بهترین درود هایی را که بر مخلوقاتت و برگزیدگانت و جانشینان پیامبرانت فرستادی، روانه ساز.

خداوندا من گواهی می دهم که او آنچه را از سوی پیامبرت صلی الله علیه و آله بر عهده داشت را ایفا کرد و آنچه را محفوظ داشت مراقبت کرد و آنچه را ودیعه داشت، حفظ نمود، حلالت را حلال و حرامت را حرام دانست و احکامت را اجرا کرد و به راه تو و دوستان تو فرا خواند و با دشمنان تو دشمنی کرد و با آنان که پیمان شکستند و ظلم نمودند و از دین خارج شدند، مبارزه نمود، در حالی که بر امر

تو صابر و حسابرس بود به آن روی آورد و پشت نکرد و در راه خدا به سرزنش خرده گیران اعتنا ننمود تا اینکه در این راه به رضای خداوند دست یافت و قضا را به تو سپرد و خالصانه تو را پرستید و با تلاش در راه تو خیرخواهی نمود تا اینکه مرگ او را دریافت و تو او را در مقام شهادت و نیکبختی و سرپرستی که از او راضی هستی و پاک و هدایتگر و راه یافته، به سوی خود بردی.

خدایا ای پروردگار جهانیان، بر محمد و آل محمد بهترین درود هایی که بر پیامبران و برگزیدگان خود فرستادی، روانه ساز.(1)

2. الاقبال: حالاتی که شایسته است اهل سعادت و توجهکنندگان به خدا در روز عید قربان، داشته باشند:

بدان، در ضمن اعمال عید فطر، آداب استقبال از عید و آداب آن روز را به صورتی که صاحب اختیار قلب و زبان به ما عنایت کرد، ذکر کردیم، به گونهای که با وجود آن اکنون بینیاز از تکرار هستیم؛ لیکن از آنجا که ممکن است به آن دسترسی نداشته باشی و یا معنای آن را درنیابی، نکاتی را که خداوند به ما عنایت کرد و احسان نمود، در اینجا یادآور می شویم و میگوییم:

ای انسان، به این نکته توجه داشته باش که پیش از آن که خدا را بشناسی و با انجام طاعات به سوی او تقرّب بجویی، خداوند به تو احسان کرد؛ زیرا او بود که تمامی نیازهای مهم تو را برآورد و حتی فرستادهای را که سربلندترین آفریدههای خویش است، به سوی تو فرستاد تا پادشاهان کافر را از بین ببرد و اشرار را ریشهکن کند، آنان که جلوی استفاده تو از بهرههای اسرار الهی را می گیرند و مانع هدایت تو از طریق انوار الهی می شوند. پس آتش کافران را خاموش کرد و گردن پادشاهان یهود، نصاری و ملحدان را خوار ساخت و خداوند برای استقامت دین خود، تو را مکلّف به جهاد و تحمل خطر و ضرر نکرد، بلکه عبادات اسلامی با عافیت و نعمت خالص به دست تو رسید. زیرا سیّد فرستادگان و خاندان پاک و ویژه او، درودهای خدا بر او و بر همه آنان، و مسلمانان صدر اسلام آن سختی ها را بر دوش کشیدند. بنابراین، منّت خدا را بر خود که تو را از آن حوادث سالم نگاه داشت و به آرزوهای

1- . البلد الامين:259

خویش و خوشبختی ها رساند، فراموش مکن و زبان حال خود را در نگاهت قرار ده و به یاد آور کسانی را که برای صلاح و هدایت تو، از مسلمان و کافر، خونشان ریخته شد تا تو به سعادت دست یابی و و چه آبادی هایی که ویران گردید و امتهای گذشتهای که نابود شدند.

سپس این نکته را به یاد آور که چگونه خداوند جلّ جلاله اسرار خویش را در روز عید اظهار داشت و انوار خود را در این زمان فرخنده آشکار گردانید، اسراری که از امتهای گذشته و نسلهای پیشین پوشیده مانده بود و تو را شایسته دیدار عظمت و جمال خویش و گفتوگو و مناجات بلاواسطه با خود گردانید. آیا این الطاف به خاطر نیکیهای نطفه یا خونبسته یا پارهگوشت تو بود؟ یا آن زمان، که تو جنینی ضعیف بودی؟ یا زمانی که نوجوانی خردسال بودی؟ آیا در این دوران ها تدبیری در این امور داشتی؟

بنابراین، خدا رحمتت کند. بنده مطیع و حرفشنو باش و به سخن مالک خود که تو را در این راهها روانه ساخت و از هلاکت نگاه داشت، گوش فرا ده. به خدا سوگند، با وجود سلامتی عقلت و فضایلی که خداوند به تو ارزانی داشت و تو گمان میکنی جزو فضایل تو است، ناپسند است که خود را به نابینایی بزنی، یا از دیدن این احسان که برتر از عقل است، کور گردی، یا خود را به چه چیز دیگر مشغول کنی، یا کارهای دیگر را بر آن مقدّم بداری؟

میگویم، با تعظیم و تحمید خدا و برپا داشتن حقوق وعده های او و با هراس از وعدههای عذاب الهی، از هدایت خداوند جلّ جلاله در روز عید استقبال کن و از نیکیها خوشحال و شادمان باش، به اندازه عظمت خداوند بخشنده جلّ جلاله و ذلت و خاکساری خود و گرفتاریها و خطرهایی که در دنیا به سوی توست. تو که هزاران سال از پشت پدران و رحم مادران انتقال یافتی و سوار بر مرکب سلامتی از موانع و تنگناها عبور کردی و تا بدین جا رسیدی که رحمت و رأفت خدا شامل حال تو است و ایمن از بیم، از سفره ضیافت الهی بهره مند می شوی.

بسیار شگفت است اگر به قدر منّت خداوند جلّ جلاله بر خود، با نیکیهایی که به تو عنایت نمود، آگاهی نداشته باشی. پس، به آنچه از تو خواست،

مشغول شو، که خداوند تو را از تمام هراسهای سخت کفایت نموده است و در آینده نیز با همان لطف و مهری که شامل حال بندگان خود نمود، تو را کفایت خواهد کرد.

فصل: روایت مربوط به غسل روز عید قربان

به نقل از ابو جعفر ابن بابویه - رضوان الله جلّ جلاله علیه - در کتاب من لایحضره الفقیه، به این صورت آمده است:

از قاسم بن ولید نقل است که از غسل روز عید قربان از آن حضرت پرسیدم. فرمودند: واجب است به جز در سرزمین منی. سپس ادامه داد: و روایت است که غسل روز عید قربان سنت است.

مؤلف: هرگاه لفظ امر به وجوب برای چیزی به کار رود، ظاهر عمل به آن این است که عمل به آن مستحب است؛ یعنی مراد از لفظ واجب، تاکید بر آن عمل است و نشان از بزرگداشتن آن بر دیگر غسلهای مستحب دارد.

فصل: دیگر اعمال روز عید قربان بعد از انجام غسل، که از نسخهای کهن از برخی تألیفات راویان امامیّه که به انجام عبادات اهتمام میورزیدند، ذکر کردیم. مصنف این نسخه، آن را مختصری از کتاب المنتخب نامیده و گفته: در روز عید قربان، صبح زود، غسل به جا آور و پاکیزهترین لباس خود را بپوش و هنگام غسل بگو:

به نام خداوند رحمتگر مهربان. خدایا، ثنای بر تو را با ستایشت آغاز میکنم و به بخششت پاداش تو را خواهانم. پس ای شنوا، به ستایشم گوش فرا ده. ای معبود من، چه بسیار اندوهی که گشودی پس تو را ستایش می کنم و خدایا، چه بسیار دعا که اجابت نمودی پس تو را ستایش می کنم و ای معبود من، چه بسیار رحمت که گستردی و تو را ستایش میکنم و ای معبود من، چه لغزشها که نادیده گرفتی پس تو را برای آن ستایش می کنم و ای معبود من، چه بسیار گرفتاری که برطرف نمودی پس تو را ستایش می کنم و ای معبود من، چه حلقه های تنگی که باز کردی پس تو را ستایش می کنم. پاکی تو ای خدا که پیوسته آگاه و کامل، اول و آخر، آشکار و پنهان، فرمانروا و بزرگ، ازلی و دیرینه، سربلند و حکیم، مهرورز و مهربان، بخشنده و کریم، شنوا و بینا، لطیف و دانا، بلندپایه و بزرگ، آگاه و توانایی و

معبودی جز تو نیست. پاک و منزهی. از تو آمرزش می طلبم و به درگاهت توبه میکنم و تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی.

خدایا، من با حقیقت ایمان و تصمیمها و یقین و با گناهان ثابتم و با جایگاه روان شدن سیل اشک و چشش غذا و لذت بردن از نوشیدن، و حس بویایی و گوياييام و با برخاستن، نشستن، خوابیدن، رکوع و سجدهام و با پوست، عصب، استخوان، گوشت، خون، مغز، استخوانها و آنچه بندهای دندههایم متضمن است و آنچه لبانم را بر آن گشوده شد و آنچه زمین از قدمهایم بر روی خود حمل کرد، گواهی میدهم که تو خدای یگانهای هستی که معبودی جز تو نیست و شریکی برای تو وجود ندارد، معبود یگانه، بیهمتا، تک و بینیاز که هیچ کس را به همسری و فرزندی برنگرفتی و نه زاییدی و نه زاییده شدی و هیچ کس همتای تو نیست. ای سرور و مولای من، چگونه به این حقایق گواهی ندهم در حالی که تو مرا به صورت بشری خوش اندام آفریدی و حال آن که من چیزی در خور یاد نبودم و تو ای مولای من، از آفرینش من بینیاز بودی و نیز مرا در زمانی که کودکی خردسال بودم پروردی و در زمان بزرگسالی به اسلام رهنمون گردیدی. اگر رحمت تو به من نبود، قطعاً دچار هلاکت میشدم. بنابراین، این که خدایی جز خدای یگانه نیست، کلمه حقی است که هر کس آن را بگوید، نیکبخت و سربلند میگردد و هر کس از گفتن آن سرپیچی کند، بدبخت و خوار میگردد و این که خدایی جز خدای یکتا نیست و شریکی ندارد، کلمهای است که بر زبان سبک، ولی در ترازوی عمل سنگین است و موجب خشنودی خداوند رحمتگستر و خشم شیطان است.

و ستایش از آن خداست، چندین برابر آنچه همه آفریدهها از پیشینیان و متأخّران او را ستودند و آنگونه که پروردگارمان، آن خدایی که معبودی جز او نیست، دوست دارد و میپسندد که تو او را اینگونه بستایی. و آنگونه که زیبنده روی گرامی و سربلندی جلال و عظمت پروردگاری و گنجایش سخنان او و سزاوار او است، و پاک است خدا به اندازه چندین برابر آنچه همه آفریدهها از پیشینیان و متأخّران او را به پاکی ستودند و آنگونه که پروردگارمان، آن خدایی که معبودی جز او نیست، دوست دارد و میپسندد که تسبیح شود و آنگونه که شایسته روی گرامی و سربلندی جلال و عظمت پروردگاری و گنجایش سخنان او سزاوار او است و

معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، معبودی یگانه، بیهمتا، تنها و بینیاز که هیچ کس را به همسری و فرزندی برنگرفت و نه کسی را زایید و نه زاییده شد و هیچ کس همتای او نیست، به اندازه چندین برابر آنچه همه آفریدهها از پیشینیان و متأخران او را به یگانگی یاد کردند و آنگونه که پروردگارمان، خدایی که معبودی جز او نیست، دوست دارد و میپسندد که به یگانگی یاد شود و آنگونه که زیبنده روی گرامی و سربلندی جلال و عظمت پروردگاری و گنجایش سخنان او است و آنگونه که خود شایسته آن است و خداوند بزرگ است به اندازه چندین برابر آن چه آفریدهها از پیشینیان و متأخّران او را به بزرگی ستودند و آنگونه که پروردگار ما، خداوندی که معبودی جز او نیست، دوست دارد و میپسندد که به بزرگی ستوده شود و آنگونه که زیبنده روی گرامی و سربلندی جلال و بزرگی پروردگاری و گنجایش سخنان اوست و همانگونه که شایسته اوست.

و از خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده و آمرزنده گناهان است، آمرزش میخواهم و به درگاه او توبه میکنم و از او مسألت دارم که توبه مرا بپذیرد، به اندازه چندین برابر آنچه همه آفریده ها از پیشینیان و متأخران از او آمرزش خواستند و آنگونه که پروردگار ما، آن خدایی که معبودی جز او نیست، دوست دارد و میپسندد که از او آمرزش خواهی شود و آنگونه که شایسته روی گرامی و سربلندی جلال و بزرگی پروردگاری و گنجایش سخنان اوست و آنگونه که او شایسته آن است.

خدایا، ای خدا ای پروردگار، ای رحمتگستر ای مهربان، ای فرمانروا ای بسیار پاکیزه، ای ایمن ای ایمنیبخش، ای نگاهبان چیره، ای سربلند، ای باشکوه ای بزرگمنش، ای بزرگ ای آفریننده، ای پدیدآورنده ای صورتنگار، ای حکیم ای آگاه، ای شنوا ای بینا، ای دانا ای آگاه، ای بخشنده ای کریم، ای بردبار ای دیرینه ای بینیاز، ای بزرگ ای متعالی، ای بلند ای فراگیر، ای مهرورز ای بسیار بخشاینده ای بسیار مهربان، ای بسیار سپاسگزار ای شکوهمند، ای زیبا، ای ستوده ای بلندپایه، ای آغازگر ای بازگرداننده، ای خدایی که هر چه بخواهی میکنی، ای برانگیزاننده ای به ارث برنده، ای توانا ای توانمند، ای بینیاز ای چیره، ای بسیار توبهپذیر ای نیکوکار،

ای نیرومند ای آفریننده، ای کارگزار ای کفایتکننده، ای نزدیک ای اجابتکننده، ای اوّل ای روزیرسان ای روشنگر، ای سرپرست ای هدایتگر، ای یاری رسان ای گسترده، ای زندهکننده ای میراننده، ای گیرنده ای رهاکننده و گسترشدهنده، ای پا برجا ای گواه، ای نگاهبان ای محبوب، ای مالک ای نور، ای بلندپایه ای سرور، ای آشکار ای پنهان، ای اوّل ای آخر، ای پاک ای پاکیزهکننده، ای لطیف ای مهربان، ای آفریدگار ای فرمانروا، ای گشایشگر ای بسیار دانا، ای سپاسگزار ای بیهمتا، ای بسیار آمرزنده، ای بخشنده، ای دگرگونکننده، ای یاریگر ای صاحب عرش، ای دارای بزرگی و بزرگواری، ای کسی که از او یاری می خواهند، ای غلبهکننده ای یاریرسان، ای ستوده ای پرستیده شده، ای نیکوکار ای نیکیکننده ای تک، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای دارای نیکوکاری دیرینه.

به حق این نامها و همه نامهای تو و هر آنچه از آن ها که آگاهی داشتم یا نداشتم، از تو می خواهم که بر حضرت محمد، پیامبر و رسول و برگزیدهات از میان آفریدهها و نیز بر خاندان او که پاک و نیک و پاکیزه و نیکوکارند، درود فرستی و گره از همه غمها، دلمشغولیها، ناراحتیها، رنجوریها و تنگناهایی که دارم، بگشایی و تا زمانی که زندهام داشتی، همواره روزیات را بر من بگسترانی و مرا زود و با شتاب به آرزویم برسانی و دشمنان و حسودان مرا و آنان که بر من سرکشی و ستم مینمایند و بر من تعدّی میکنند، خوار گردانی و به رحمت خویش مرا بر آنها پیروز گردانی و به سربلندیات از آنان کفایت کنی و به قدرت و مشیت چیرهات بر آنان غالب گردانی، ای مهربانترین مهربانان. اجابت فرما ای پروردگار جهانیان و درود و سلام فراوان و شایسته خداوند بر حضرت محمد خاتم پیامبران و بر خاندان پاک و پاکیزه او. خدا ما را کافی است و نیکو حمایت گری است.(1)

1- . الاقبال: 422-425

مؤلف: بیشتر مطالب مناسب این باب را در کتاب الطهاره و الصلاه و الدعاء و الصیام و المزار ذکر کردیم؛ علاوه بر این، پیرامون اعمال روز غدیر در کتاب الفتن و کتاب احوال مولایمان امیر مومنان علیه السلام و دیگر کتب نیز مطالبی آوردیم.

1. الاقبال: ابی هارون عبدی نقل کرد: در روز هجدهم ذی حجه به محضر امام صادق علیه السلام وارد شدم و دیدم که روزه است. فرمودند: امروز، روزی است که خداوند حرمت آن را بر مومنان بزرگ داشت، چرا که در این روز دین خود را تکمیل کرد و نعمت را بر مومنان تمام کرد و میثاق و پیمانی را که در آفرینش نخستین از آنان گرفته بود تجدید نمود، زیرا آن را از یاد آنان برده بود، و به پذیرش آن موفق گردانید و آنان را از منکرانی که از پذیرش آن سرپیچی کردند، قرار نداد.

عرض کردم: فدایت گردم! پاداش روزه داشتن این روز چیست؟ فرمودند: این روز، روز عید و شادمانی و خوشحالی و روزه داری جهت سپاسگزاری از خداوند عز و جل است. از این رو، روزه آن با روزه شصت ماه از ماه های حرام برابر است. نیز هر کس در این روز، هر وقت که خواست، دو رکعت نماز بخواند - و بهترین وقت برای خواندن این دو رکعت، نزدیک ظهر و همان ساعتی است که امیر مومنان علیه السلام در غدیر خم به عنوان امام تعیین گردید، به دلیل این که مردم در این زمان به آن جایگاه نزدیک شده بودند - هر کس این دو رکعت را بخواند، سپس سجده کند و صد بار شکر خداوند عزّ و جلّ را به جا آورد و بعد از بلند کردن سر از سجده، این دعا را بخواند:

خدایا، از تو درخواست می کنم به حق این که ستایش مخصوص تو است و یگانه ای و شریکی برای تو نیست و یگانه، بی همتا و بی نیازی هستی که نه زاییدی

و نه از کسی زاییده شدی و هیچ کس همتای تو نیست و حضرت محمد، درودهای تو بر او و بر خاندانش، بنده و رسول تو است، ای خدایی که در هر لحظه کاری داری، و از کارهای تو این بود که بر من تفضل کردی و مرا از اجابت کنندگان، دینداران و فراخوانده شدگان قرار دادی و در آغاز آفرینش از روی تفضل و کرم، وجود مرا به این ها موفق گردانیدی، سپس از روی مهرورزی و ترحم به من، و در پی آن تفضل، جود و کرم، پی در پی به من تفضل، جود و کرم نمودی تا این که بعد از تجدید آفرینشم، آن پیمان را برایم تجدید نمودی، در حالی که کاملا آن را فراموش کرده بودم و از آن بی خبر و غافل بودم و نعمتت را بر من تمام کردی، به این صورت که آن پیمان را به یاد من آوردی و بر من منت نهادی و بدان رهنمون گردیدی، پس - ای معبود، سرور و مولای من - از شأن و کار تو این باشد که آن پیام را برای ما تمام گردانی و آن را از ما مگیری تا این که بر اساس آن مرا از دنیا ببری و از من راضی و خشنود باشی؛ زیرا تو سزاوارترین نعمت بخشی هستی که نعمت را بر من تمام می کنی.

خدایا، گوش دادیم و اطاعت کردیم و به منت تو، منادی تو را اجابت کردیم، پس ستایش از آن توست و آمرزشت را خواستاریم ای پروردگار ما و بازگشت همه به سوی تو است. به خدای یگانه ای که شریکی برای او نیست و به فرستاده او، حضرت محمد ایمان آوردیم و فراخواننده به سوی خدا را تصدیق نمودیم و اجابت کردیم و در دوستی مولای ما و مولای مومنان، امیر مومنان علی بن ابی طالب، از او پیروی کردیم. او که بنده خدا، برادر رسولش، بزرگ ترین راستگو، حجت خدا برآفریده ها و کسی بود که خداوند، پیامبر خود و دین حق روشنگر او را به وجود او تقویت نمود و نشانه دین خدا و گنجینه دار علم خدا و راز دار غیب خدا و جایگاه اسرار الهی و امانت دار او بر خلق و گواه او در میان آفریده هایش بود. خدایا، ما شنیدیم که منادی به ایمان فرا می خواند که به پروردگار خود ایمان آورید، پس ایمان آوردیم. پروردگارا، گناهان ما را بیامرز و بدی های ما را بپوشان و ما را در زمره نیکان بمیران. پروردگارا، آن چه را که به وسیله فرستادگانت به ما وعده دادی به ما عطا کن و ما را روز قیامت رسوا مگردان؛ زیرا تو خلاف وعده ات عمل

نمی کنی. پس ای پروردگار ما، به منت و لطف تو، فراخواننده به سوی تو را اجابت کردیم و از فرستاده تو پیروی نمودیم و او و مولای مومنان را تصدیق کردیم و به جبت و طاغوت کفر ورزیدیم، پس آنان را که ما به دوستی گرفتیم، سرپرست ما قرار ده و ما را با پیشوایانمان محشور گردان، که ما به آنان ایمان آوردیم و آنان را باور کردیم و تسلیم آنان هستیم. به نهان و آشکار و حاضر و غایب و زنده و مرده آنان ایمان آوردیم و به امامت، راهبری و سروری آنان خشنودیم و وساطت آنها میان ما و خداوند باشند، کافی است، کسی دیگر را به جای آنان نمی طلبیم و هیچ کس دیگر به جز آنان را به عنوان محرم اسرار نمی گیریم. از هر کس از جنیان و انسان ها و پیشینیان و متأخران که با آنان جنگ داشته باشند، به درگاه خدا بیزاری می جوییم و به جبت و طاغوت و چهار بت دیگر و پیروان و تابعان آنان و همه کسانی که از جنیان و انسان ها که از آغاز روزگار تا پایان آن، آنان را به دوستی گرفتند، کفر ورزیدیم.

خدایا، تو را گواه می گیریم که به آن چه حضرت محمد و خاندان او صلی الله علیه و آله متدین بودند، متدینیم و سخن ما، سخن آنان و دین ما، دین آنان است و هر آن چه آنان گفتند، همان را می گوییم و هر چه بدان دین ورزی نمودند، به همان دین ورزی می کنیم و هر چه را انکار کردند، انکار می کنیم و هر کس را دوست داشتند، دوست داریم و با هرکس دشمنی نمودند، دشمنی میورزیم و هر کس را لعنت کردند، لعنت می کنیم و از هر کس بیزاری جستند، بیزاری می جوییم و بر هر کس رحم کردند، رحمت می کنیم. به سرپرستان خود، درودهای خدا بر آنان، ایمان آوردیم و تسلیم گشتیم و راضی شدیم و پیروی کردیم. خدایا، پس آن ها را برای ما کامل نما و از ما مگیر و آن را در وجود ما پا برجا و استوار گردان و موقت قرار مده و تا زمانی که ما را زنده داشتی، بر آن زنده بدار و آن گاه که از دنیا می بری، بر اساس آن بمیران. آل محمد امامان ما هستند، فقط از آنان پیروی می کنیم و تنها آن را دوست می داریم و دشمن آنان، دشمن خدا است و با آن ها دشمنی می کنیم، پس در دنیا و آخرت ما را همراه با آل محمد و از مقربان درگاهت قرار ده؛ زیرا که ما به این خشنودیم، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس سجده می کنی و در حال سجده صد بار ستایش خدا و صد بار شکر خدا را به جا می آوری. هر کس این عمل را به جا آورد، همانند کسی است که در آن روز حضور داشته و با رسول خدا صلی الله علیه و آله بر امامت علی علیه السلام بیعت کرده و با راستگویانی که در پذیرش ولایت ولیّ تعیین شده به دست خدا و رسول او، با خدا و رسول صادقانه عمل کردند، در یک رتبه قرار خواهد گرفت و همسان کسانی خواهند بود که در رکاب رسول خدا صلی الله علیه آله و امیر مومنان علیه السلام و امام حسن و امام حسین علیهما السلام بودند و از گرامیان و سرشناسانی خواهد بود که در زیر پرچم قائم آل محمد علیه السلام و در خیمه او هستند.(1)

از جمله دعاهای روز عید غدیر: محمد بن علی طرازی در کتاب خود آورد: امام صادق علیه السلام به موالی و شیعیان خود که در محضر او حضور داشتند، فرمودند: آیا می دانید روزی که خداوند اسلام را با آن سربلند گردانید و راه دین را آشکار گردانید و برای ما و موالی و شیعیان ما عید قرار داد،چه روزی است؟ عرض کردند: خدا و رسول او و فرزند رسول او آگاه ترند. ای سرور ما، آیا آن روز عید فطر است؟ فرمودند: خیر. گفتند: آیا آن روز عید قربان است؟ فرمودند: خیر. اگر چه این دو روز بزرگ و شریف هستند، ولی آن روز که راه دین آشکار گردید، از این دو بزرگ تر است و آن روز، روز هجدهم ذی حجه است. هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله از حجۀ الوداع باز می گشتند، وقتی به غدیر خم رسیدند، خداوند عز و جل به جبرئیل علیه السلام دستور داد، هنگامی که آفتاب ظهر آن روز بالا آمد، بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل شود و به آن حضرت دستور دهد که ولایت امیر مومنان علیه السلام را اعلام کند و ایشان را بعد از خود به عنوان پیشوای مردم و جانشین خود در امت قرار دهند. جبرئیل بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و عرض کرد: دوست من، محمد! خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید: امروز ولایت علی علیه السلام را اعلام کن تا بعداز تو پیشوای امتت باشد و

1- . الاقبال: 472-474

مردم به او رجوع کنند و برای آنان همانند تو باشد. پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: حبیبم جبرئیل! بیم آن دارم که اصحابم از او انتقام بگیرند وآن چه را که از او در دل دارند، اظهار کنند. از این رو، جبرئیل به آسمان صعود کرد، ولی چیزی نگذشت که دوباره به امر خدا، فرود آمد و به پیامبر صلی الله علیه وآله عرض کرد: {ای پیامبر، آنچه از جانب پروردگارت به سوی تو نازل شده ابلاغ کن و اگر نکنی پیامش را نرسانده ای و خداوند تو را از [گزند] مردم نگاه می دارد. آری خدا گروه کافران را هدایت نمی کند.} لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله لرزان و هراسان و بیمناک و در حالی که از شدت گرما پاهایش می سوخت، به پا خاستند و دستور دادند که زیر درخت بزرگی را تمیز کنند و خار و خاشاک آن را بروبند. چنین کردند. سپس مردم را به نماز جماعت فرا خواندند. مسلمانان جمع شدند. ابوبکر، عمر، عثمان و سایر مهاجران و انصار نیز در آنجا حضور داشتند. آن گاه رسول خدا صلی الله علیه وآله برای ایراد سخنرانی به پا خاستند و بعد از ایراد خطبه، مسأله ولایت علی علیه السلام را ذکر کردند و همه مردم را به پذیرش آن ملزم ساختند و دستور خدا در این باره را به آنان اعلام کردند. این جا بود که گروهی چیزهایی گفتند، و مخفیانه رازهایی در میان گذاشتند.

بنابراین، وقتی صبح این روز فرا رسید، واجب است مومن در آغاز روز غسل کند و پاکیزه ترین و بهترین لباس خود را بپوشد و تا آن جا که می تواند، خود را خوشبو کند، سپس بگوید:

خداوندا، این روز، همان روزی است که ما را با ولایت ولیّ خود، حضرت علی، درود های خدا بر او، برتری بخشیدی و او را امیر مومنان قرار دادی و ما را به اقرار به سرپرستی و اطاعت از او دستور دادی و اینکه به امر و نهیای که ما را به تو نزدیک می کند و مقرب درگاهت قرار می دهد، چنگ زنیم. خدایا، امر و نهی تو را پذیرفتیم و از پیامبرت اطاعت کردیم و تسلیم او شدیم و از او خشنود گشتیم و همان گونه که دستور دادی، از موالی و دوستداران حضرت علی، درودهای خدا بر او هستیم؛ با دوستان او دوست و با دشمنان او دشمنیم و از هرکس که از او بیزاری بجوید بیزاریم و از هر کس که کینه او را داشته باشد، کینه داریم و دوستداران او را

دوست داریم و همان گونه که فرمودی و امر کردی، حضرت علی، درود خدا بر او، مولی و امام ما بعد از پیامبرت صلی الله علیه وآله می باشد.

و هنگامی که وقت ظهر رسید، به آرامی و وقار و سنگینی و شکوه و اطمینان در جایی بنشین و بگو:

ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است، همان گونه که ما را در دین بر منکران و ستیزه جویان و نیز در برخورداری از نعمت های فراوان دنیا بر بسیاری از کسانی که مورد خشم قرار گرفتند، برتری بخشید و ما را به وسیله پیامبرش حضرت محمد صلی الله علیه وآله رهنمون گردید و به وسیله وصی و جانشین او در حال زندگی و بعد از رحلتش، یعنی امیر مومنان، درود خدا بر او، برتری داد. خدایا، همان گونه که دستور دادی، حضرت محمد صلی الله علیه وآله پیامبر ما و همان گونه که خود تعیین نمودی، حضرت علی علیه السلام، مولای ماست و ما پیروان و دوستداران اوییم.

سپس برمیخیزی و برای سپاسگزاری از خداوند متعال، دو رکعت نماز می خوانی؛ در رکعت اول سوره حمد و سوره إنا أنزلناه فی لیلۀ القدر و قل هوالله احد را به آن صورت که نازل شده می خوانی، و چیزی از آن کم نمی کنی. سپس قنوت و رکوع را به جا می آوری و نماز را تمام کن و سلام بگو و به سجده برو و در حال سجده می گویی:

خداوندا، ما در این روز عید که با ولایت مولایمان امیر مومنان، علی بن ابی طالب، درود خدا بر او، ما را برتری دادی، به درگاه تو روی می کنیم و در تمامی امور بر تو توکل می نماییم و از تو یاری می طلبیم. خدایا، روی، مو، بشره، پوست، رگ، استخوان، عصب، گوشت و خون ما برای تو سجده کرد. خدایا، تنها تو را می پرستیم و فقط برای تو فروتنی و سجده می کنیم، بر اساس آیین حضرت ابراهیم و دین حضرت محمد و ولایت حضرت علی علیهم السلام و در حالی که موحد و تسلیم هستیم و از مشرکان و منکران نیستیم. خدایا، کسانی را که فرمان تو و فرمان رسولت صلی الله علیه وآله را انکار کردند و با آن مخالفت نمودند، لعنت کن. خدایا، کسانی را که با آنان دشمنی ورزیدند، بسیار لعنت کن، لعنتی که آغاز آن قطع نشود و

آخر آن پایان نپذیرد. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را بر دوستی خود و دوستی رسول و خاندان رسولت و دوستی امیر مؤمنان، درودهای خدا بر آنان، استوار بدار. خدایا، در دنیا و آخرت به ما نیکی عطا کن و ای سرور و مولای ما، بازگشت ما را نیکو گردان.

آن گاه برای بزرگداشت روز عید غدیر و مخالفت با آنان که در این روز اظهار ناراحتی می کنند که خداوند غم آنان را دو چندان گرداند، بخور و بنوش و اظهار شادمانی کن و به برادرانت اطعام کن و برای بزرگداشت این روز به آنان بسیار نیکویی کن و نیازهای آنان را برآورده ساز.(1)

2. از دعاهای روز غدیر: علی بن حسن عبدی نقل کرد: از حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد صادق، سلام و درود بر او و بر پدران و فرزندانش، شنیدم که فرمودند: روزه روز عید غدیرخم با روزه عمر دنیا برابری می کند، به گونه ای که اگر انسان به اندازه عمر دنیا زندگی کند و به اندازه عمر دنیا روزه بگیرد، ثواب روزه روز غدیر با آن برابری می کند و روزه این روز در نزد خداوند عزّ و جلّ با صد حج و صد عمره برابری می کند و این روز، بزرگ ترین عید خداست و خداوند عزّ و جلّ هیچ پیامبری را مبعوث نکرد، مگر آن که این روز را برای او عید قرار داد و حرمت آن را شناسانده است و اسم این روز در آسمان، روز پیمان گرفته شده است و در زمین، روز میثاق بسته شده و جمع حاضر است. هر کس نیم ساعت پیش از ظهر این روز برای سپاسگزاری از خداوند عزّ و جلّ دو رکعت نماز بخواند و در هر رکعت از آن ده بار سوره حمد و ده بار سوره إنا أنزلناه فی لیلة القدر و ده بار آیة الکرسی را بخواند، در نزد خداوند عزّ و جلّ، برابر با صد هزار حج و صد هزار عمره است و هرکس در این روز هر حاجتی از حوایج دنیا و آخرت از درگاه خدا درخواست کند، خداوند عزّ و جلّ حاجت او را همراه با آسایش و عافیت برآورده می کند و هر کس افطاری مومنی را تامین کند، پاداش کسی را خواهد داشت که دو فئام را اطعام کرده باشد و هم چنان می شمرد تا این که به ده فئام رسید.

1- . الاقبال:474-475

سپس فرمودند: آیا می دانی مقصود از فئام چیست؟ عرض کردم: خیر. فرمودند: صد هزار نفر و در ادامه فرمودند: و پاداش کسی را خواهد داشت که به همین تعداد، پیامبران و صدیقان و شهدا و صالحان را در زمان گرسنگی و قحطی، در حرم الهی اطعام کرده وآب داده باشد.

نیز پرداختن یک درهم در این روز برابر با صد هزار درهم است. سپس فرمودند: آیا گمان می کنی که خداوند عزّ و جلّ روزی محترم تر از این روز آفریده است؟ نه به خدا سوگند، نه به خدا سوگند، نه به خدا سوگند، آن گاه فرمودند: هرگاه در این روز با برادر مومنت دیدار کردی، بگو:

ستایش خدایی را که ما را با این روز گرامی داشت و از مومنان و وفاکنندگان به پیمان و میثاقی که برای ولایت والیان امر و برپادارندگان عدل از ما گرفت، قرار داد و از منکران و تکذیب کنندگان روز جزا قرار نداد.

سپس فرمودند: و در تعقیب دو رکعت نماز، این دعا را بخوان:

پروردگارا، ما شنیدیم که منادی به سوی ایمان ندا می دهد که به پروردگارتان ایمان بیاورید. ما نیز ایمان آوردیم. پروردگارا، گناهان ما را بیامرز و بدی های ما را بپوش و با نیکان بمیران. پروردگارا، آن چه را که بر فرستادگانت وعده دادی، به ما عطا کن و ما را در روز قیامت رسوا مکن، به راستی که تو هرگز خلف وعده نمی کنی. خداوندا، من تو را گواه می گیرم و تو برای گواهی کافی هستی و فرشتگان و حاملان عرش و ساکنان آسمان ها و زمین را گواه می گیرم بر این که معبودی هستی که از عرش تا زمین جز روی گرامی تو پرستیده نشد مگر آن که باطل و نابود است. معبودی جز تو نیست و هیچ کس جز تو پرستیده نمی شود. از آن چه ستمگران درباره تو می گویند برتری.

و نیز گواهی می دهم که حضرت محمد بنده و فرستاده تو است و نیز گواهی می دهم که حضرت علی، فرمانروا، ولی و مولای مومنان و مولای من است. پروردگارا، ندا شنیدیم و منادی یعنی رسولت صلی الله علیه و آله را تصدیق کردیم، آن گاه که بر اساس دستور تو ندا داد و ولایت ولیّ مومنان را که بر او نازل کرده بودی، ابلاغ کرد، و تو او را هشدار دادی که در صورت عدم تبلیغ، بر او خشم

خواهی گرفت و در صورت تبلیغ پیام هایت او را از مردم حفظ خواهی کرد، پس این چنین ندا داد و وحی و پیام های تو را به اطلاع ما رسانید: آگاه باشید! هر کس من مولای اویم، علی مولای او است و هر کس من سرپرست اویم، علی سرپرست او است و هر کس من پیامبر اویم، علی امیر اوست. پروردگارا به او که به سوی تو فرا خواند و بیم داد، یعنی حضرت محمد، بنده ای که بر او نعمت بخشیدی و نمونه ای برای بنی اسرائیل قرار دادی، لبیک گفتیم. پروردگارا، ایمان آوردیم و از مولی، ولی، فراخواننده ما و همه مردم و راه راست و مستقیم، راه روشن و راهی که به سوی تو می خواند پیروی کردیم، راهی که او و پیروانش با روشنی ما را به سوی تو فرا می خوانند، و پاک است خدا از آن چه عدّه ای با گرفتن محرم اسرار هایی جز او، به ولایت او و به فرمان پروردگارشان شرک می ورزند.

پس ای معبود من، گواه باش که امام هدایت گر، راهنما و راه یافته، یعنی حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام و امیر مومنان که در کتاب خود از او یاد کردی و فرمودی: {همانا که آن در کتاب اصلی [لوح محفوظ] به نزد ما سخت والا و پر حکمت است.} خدایا، گواهی می دهیم که او بنده هدایتگر تو بعد از پیامبر بیم دهنده و اعلام خطر کننده، راه راست، پیشوای مومنان و راهبر کسانی است که اعضایشان می درخشد و نیز حجت رسا و زبان گویای تو در میان آفریده ها و بر پا کننده عدل و داد بعد از پیامبرت، بر پا دارنده دین و خزانه دار دانشت و جایگاه وحی، بنده و امانت دار مورد اعتماد تو است و همزمان با گرفته شدن پیمان تو و پیمان فرستادگان تو از میان آفریده ها و خلق به گواهی و اقرار به اخلاص در یگانگی خداوند، درباره او نیز پیمان گرفته شد؛ به این که تو همان خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و حضرت محمد، بنده و رسول تو است و حضرت علی، امیر مومنان است و اقرار به ولایت او را تمام کننده توحید و اخلاص در یگانگی ات، کامل کننده دین و نعمتت بر همه آفریده هایت، قرار دادی و فرمودی، در حالی که سخن تو حق است: {امروز دین شما را برایتان کامل و نعمت خود را بر شما تمام گردانیدم و اسلام را برای شما [به عنوان] آیینی برگزیدم.} پس تو را ستایش می کنیم از اینکه اخلاص در یگانه شمردنت را بر ما منت نهادی و بر ولایت ولیّ هدایت

گر تو بعد از پیامبر بیم دهنده و اعلام خطر کننده ات که به ما ارزانی داشتی و به واسطه مولایمان اسلام را به عنوان دین ما پسندیدی و با تجدید عهد و پیمان، نعمتت را بر ما تمام کردی و به ما یادآوری نمودی و ما را از اهل اخلاص و تصدیق کنندگان عهد و پیمان و وفا کنندگان به آن قرار دادی و از پیمان شکنان و تکذیب کنندگان روز جزا و نیز از تغییر، تبدیل و تحریف کنندگان و کسانی که گوش چهار پایان را می شکافند و آنان که مخلوقات خدا را تغییر می دهند قرار ندادی و نیز از آنان که شیطان بر آن ها چیره شد و خدا را از یاد آنان برد و از راه خدا و راه راست باز داشت، نگرداندی.

و بسیار بگو: خداوندا تمام منکران، پیمان شکنان و تغییر دهندگان و تبدیل کنندگانی که روز قیامت را تکذیب می کنند، مورد لعن خود قرار ده، از اولین تا آخرین نفرشان.

سپس بگو: خدایا، تو را ستایش می کنم که با هدایت ما به سوی ولایت والیان امر بعد از پیامبرت، نعمتت را بر ما تمام نمودی، امامان هدایتگری که آنان را پایه های توحید، پرچم های هدایت، نشانه روشن تقوا، دستاویزهای استوار، کامل کننده دین، تمام کننده نعمتت قرار دادی و آنان که به واسطه ولایتشان، اسلام را به عنوان دین برای ما پسندیدی. پروردگارا، پس تو را ستایش می کنیم و به تو ایمان آوردیم و پیامبر فرستاده و بیم دهنده و اعلام خطر کننده ات را تصدیق نمودیم و از هدایتگر تو بعد از پیامبر بیم دهنده و اعلام خطر کنندهات پیروی نمودیم و با دوستان آنان دوستی کردیم و با دشمنانشان دشمنی نمودیم و از انکار کنندگان، پیمان شکنان و تکذیب کنندگان روز جزا بیزاری جستیم.

خدایا، ای کسی که وعدهات راست است و خلف وعده نمی کنی و ای خدایی که هر لحظه به کاری می پردازی، تو با دوستی دوستانت، نعمتت را بر ما تمام نمودی، آنان که بندگانت در مورد آنان بازخواست می شوند؛ زیرا خود فرمودی: {سپس در همان روز است که از نعمت [روی زمین] پرسیده خواهید شد.} و نیز فرمودی: {بازداشتشان نمایید که آنها مسئولند.} و با ولایت دوستان هدایتگرت بعد از پیامبرت که بیم دهنده و اعلام خطر کننده و چراغ فروزان بود، گواهی

خالصانه به خود را بر ما منت نهادی و با دوستی آنان و بیزاری از دشمنانشان، دین ما را کامل گردانیدی و با تجدید عهد آنان، نعمت هایت را بر ما تمام نمودی و پیمان آغاز آفرینش را به ما یادآوری کردی و ما را از اجابت کنندگان آن قرار دادی و آن عهد و میثاق را به یادمان آوردی و یادت را از خاطرمان محو نساختی؛ زیرا خود فرمودی: {و هنگامی که پروردگارت از پشت فرزند آدم ذریه آنان را برگرفت و ایشان را بر خودشان گواه ساخت که آیا پروردگار شما نیستم؟ گفتند: چرا گواهی دادیم.} به منت تو گواهی می دهیم که معبودی جز تو نیست و تو پروردگار مایی و حضرت محمد، بنده و فرستاده تو، پیامبر ما است و حضرت علی، امیر مومنان سرپرست و مولای ما است. به ولایت مولایمان از نسل پیامبر و ولیّ و سرورمان علی بن ابی طالب، امیر مومنان، گواهی می دهیم، بنده ای که نعمتت را بر او عطا کردی و او را در امّ الکتاب، نزد خود بلند پایه و حکیم و نشانه ای برای پیامبرت و نشانه ای از نشانه های بزرگ قرار دادی، او خبر بزرگی است که مردم در آن دچار اختلاف می شوند و از آن روی برمی گرداندند و در روز قیامت در مورد آن باز خواست می شوند. او که کامل کننده نعمت تو است، و بندگانت راجع به این نعمت مورد سؤال قرار می گیرند، آن روز که نگاه داشته می شوند و درباره نعمت ها مورد باز خواست قرار می گیرند.

خدایا، همان گونه که نعمت شناخت آنان را به ما عطا نمودی، پس بر محمد و آل محمد درود فرست و مبارک گردان بر ما این روز را که عهد و پیمانت را به ما یاد آوری نمودی و دینمان را کامل گردانیدی و نعمتت را بر ما تمام نمودی و به فضل خود ما را از اجابت کنندگان دعوتت و آنان که خالصانه به یگانگی ات اقرار نمودند، قرار دادی. و ما را از مومنان و تصدیق کنندگان ولایت دوستانت و از بیزاری جویندگان از دشمنانت و دشمن دوستانت که روز جزا را انکار می نمایند و آن را تکذیب می کنند، قرار دادی. پروردگارا، من از تو اکمال نعمت هایت را خواستارم و این که ما را از ستیزه جویان قرار ندهی و به کسانی که روز جزا را تکذیب می کنند، ملحق مکن و گام صادقانه همراه با تقوا پیشگان به ما عطا فرما و رحمتی از جانب خود برای ما قرار ده و نیز پیشوایی از تقوا پیشگان برای ما تا روز

قیامت قرار ده، آن روز که همه مردم با پیشوای خود خوانده می شوند و ما را در سایه آن تقوا پیشه گان، هدایتگران بعد از پیامبر بیم دهنده و اعلام خطر کننده و بشارت دهنده ات و امامانی که به سوی هدایت فرا می خوانند، قرار ده، نه با تکذیب کنندگانی که به سوی آتش جهنم فرا می خوانند و در روز قیامت با دوستانشان از رسوایان خواهند بود. پروردگارا، ما را در گروه آن هدایتگر هدایت یافته محشور نما و تا زمانی که زنده نگاه داشتی، ما را بر وفا به عهد و پیمانمان که مبنی بر دوست داشتن دوستانت و بیزاری جستن از دشمنانت که روز جزا را تکذیب و پیمان شکنی می کنند، زنده بدار و بر آن بمیران و راهی برای ما همراه با رسولت قرار ده و گام خالصانه ما را در هجرت به سوی آنان استوار بدار و زندگی ما را بهترین زندگانی و مرگ ما را بهترین مرگ و بازگشت ما را بهترین بازگشت قرار ده، و همه این ها را بر دوستی دوستانت و بیزاری جستن از دشمنانت، قرار ده، تا اینکه جان ما را بگیری در حالی که از ما خشنودی و جاودانه بودن در بهشتت به واسطه رحمتت و اسقرار در جوارت و بازگشت به سرای جاودانه به واسطه تفضلت را روزی مان کرده ای، به گونه ای که هیچ رنج و خستگی ای به ما نمی رسد.

پروردگارا به ما دستور دادی که از والیان امرت اطاعت نماییم و با راست گویان همراه باشیم، و فرمودی: از خدا و رسول او و والیان امر اطاعت کنید و نیز فرمودی: {ای کسانی که ایمان آورده اید، از خدا پروا کنید و با راستان باشید.} پروردگارا، شنیدیم و اطاعت کردیم. پروردگارا گام ما را استوار بدار و همراه با نیکان بمیران، در حالی که تسلیم و سر سپرده دوستان توایم و آنان را تصدیق می کنیم و پروردگارا، پس از آنکه ما را هدایت کردی دلهامان را دستخوش انحراف مگردان و از جانب خود رحمتی بر ما ارزانی دار که تو خود بخشایشگری. پروردگارا به تو ایمان آوردیم و پیامبرت را تصدیق نمودیم، ولیّ ات و والیان بعد از پیامبرت و ولیّ ات، سرور مومنان، علی بن ابی طالب و پیشوای هدایت گر بعد از رسول بیم دهنده و اعلام خطر کننده و چراغ فروزانت را به دوستی گرفتیم.

پروردگارا، به منت و لطف خود ما را از وفا کنندگان به پیمانت قرار دادی، پس گناهان ما را بیامرز و بدی های ما را بپوشان و همراه با نیکان بمیران.

پروردگارا، آن چه به ما بر زبان فرستادگانت وعده دادی، به ما عطاکن و ما را در روز قیامت رسوا منما، به راستی که تو خلف وعده نمی کنی. پروردگارا به تو ایمان آوردیم و به پیمانت وفا نمودیم و فرستادگانت را تصدیق کردیم و از والیان امر بعد از فرستادگانت پیروی نمودیم و دوستانت را به دوستی گرفتیم و با دشمنانت دشمنی ورزیدیم، پس ما را همراه با گواهان بنویس و با امامان هدایتگر از خاندان رسول بشارت و بیم، حضرت محمد - صلی الله علیه و آله - محشور فرما. پروردگارا به نهان و آشکار، حاضر و غایب، آستان های شریف آنان و زنده و مرده آنان ایمان آوردیم و به عنوان امامان، پیشوایان و رهبران پسندیدیم و هیچ کس را جایگزین آنان نمی دانیم و هرگز محرم اسراری به جز آنان نمی گیریم.

پروردگارا، تا زندهایم، [ما را] بر دوستی آنان و بیزاری جستن از دشمنانشان و سر سپردگی و بازگشت به سوی آنان زنده بدار و آن گاه که ما را از دنیا می بری، بر وفا نمودن به عهد و پیمان تو و آنان و دوستی آنها و تصدیق آنان و تسلیم در برابر آنان بمیران. نه آن که آن ها را انکار نماییم و پیمان شکنی و یا تکذیب کنیم.

خداوندا به حقی که برای آنان قرار دادی و آنان را بر همه جهانیان برتری بخشیدی، از تو خواستارم که مبارک گردانی این روز را که به واسطه وفای به عهد و پیمانمان بر دوستی دوستانت و بیزاری جستن از دشمنانت، گرامی داشتی و از تو می خواهم نعمتت را بر ما ارزانی داری و آن را برای ما استوار و ثابت نگاه داری و هرگز از ما مگیری و آن را به صورت موقت و امانت در نزد ما قرار ندهی؛ زیرا خود فرمودی: {پس [برای شما] قرارگاه و محل امانتی [مقرر کرد].} پس آن را برای ما ثابت و همیشگی قرار ده. و یاری کردن دینت را به همراه ولیّ هدایتگر از خاندان پیامبرت که هدایتگر و هدایت یافته از گمراهی به سوی هدایت است، به ما روزی کن و ما را در زیر پرچم او و جزو شهیدان صادق و آنان که در راه تو و یاری دینت کشته می شوند، قرار ده.

آن گاه حوایج دنیا و آخرت خود را از خدا بخواه که به خدا سوگند و به خدا سوگند و به خدا سوگند، حوایج تو در این روز برآورده خواهد شد، ان شاء الله تعالی و از انجام کار خیر در این روز کوتاهی مکن و به سوی آن بشتاب.(1)

3. یکی دیگر از دعاهای روز غدیر، دعایی است که ما در نسخهای کهن از کتابهای عبادات یافتیم:

خداوندا، ای پروردگار آسمان ها و زمین و پروردگار نور بزرگ و پروردگار دریای خروشان و پروردگار زوج کبیر و فرد بلند مرتبه. پاک و منزهی تو، ای فرو فرستنده تورات، انجیل، زبور و قرآن بزرگ، ای معبود آنان که در آسمان های هفتگانه و زمین هستند، خدایی جز تو در آن دو نیست و ای شکوه مند چیره بر همه آسمانیان و زمینیان، شکوه مندی جز تو در آن دو نیست. و ای فرمانروای آنان که در آسمان ها و زمین هستند، فرمانروایی جز تو در آن دو نیست. از تو می خواهم به اسم تو که آسمان ها و زمین بدان روشن گردیدند و به آن اسم تو که امور پیشینیان و متاخران را با آن اصلاح نمودی، از تو درخواست می کنم، ای زنده پیش از هر زنده، ای زنده بعد از هر زنده، ای زنده آن گاه که زنده ای جز تو نیست، ای زنده ای پاینده، ای بی همتا، ای بی نیاز، ای یگانه، ای تنها، ای رحمت گستر، ای مهربان، گناهان ما را بیامرز و در کارهای ما گشایش و راه خروجی قرار ده و در راه پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله رهسپار ساز و عمل مرا از اعمال پذیرفته و بالا برده شده قرار ده. آن چه را که به دوستان و اطاعت کنندگان از خود و بندگان شایسته از آفریده هایت ارزانی داشتی، به ما نیز ارزانی دار؛ زیرا ما مومن به تو هستیم و بر تو توکل می کنیم و بازگشت ما به سوی تو است و به توانایی و نیرویت همه خیرها را برای ما گرد آور و به منت و رحمتت همه بدی ها را از ما دور بدار.

ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای آفریننده آسمانها و زمین، ای صاحب بزرگی و شکوه، خیر را به هر کس که بخواهی عطا می کنی و بدی را از هر کس که

1- . الاقبال: 475-481

بخواهی باز می داری، همه خیر هایی را که از تو درخواست نمودیم به ما عطا کن و به رحمتت بر ما منت نه، ای مهربان ترین مهربانان، به راستی که به تو می گراییم و هیچ توانایی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد. خدایا، دل مرا با قرآن بگشا و زبانم را به قرآن گویا گردان و دیده ام را با قرآن روشن نما و تنم را با قرآن به کار گیر و تا زمانی که زنده ام، مرا یاور آن قرار ده. به راستی که هیچ توانایی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد.

خداوندا، ای گستراننده چیزهای گسترده شده و ای سازنده ساخته ها و ای استوار دارنده امور استوار و ای کسی که دل های بدبخت و نیک بخت را بر سرشتش وادار ساختی و ای گسترنده رحمت بر تقوا پیشگان، برترین درودها و بالنده ترین برکات، مهربانی، تحیت و رحمتت را بر بنده و رسولت حضرت محمد که گشاینده امور بسته و پایان دهنده کمالات گذشته و پیروزی دهنده حق به وسیله حق و دور کننده لشکرهای باطل است، قرار ده. همان گونه که بر دوش او نهادی و او با تمام توان، فرمان تو را با آگاهی به خشنودی ات اجرا نمود، و از پیش رفتن هراسی نداشت. و از کرامتت روی بر نگرداند و پیمانت را نگاه داشت و فرمانت را فیصله داد و از این رو، او امانت دار مورد اعتماد تو و گواه تو در روز جزاست و به عنوان رحمتی بر جهانیان برانگیخته شد.

خداوندا، پس جایگاه او در نزد خویش وسیع قرار ده و بعد از خشنودی او، از نور پاداش و بخششت، او را راضی گردان. خدایا وعده خود به او را تکمیل نما، بدین صورت که او را برانگیزی در حالی که شفاعتش نزد تو پذیرفته و سخنش مورد پسند تو قرار می گیرد و گفتارش متعادل و سخنش فیصله دهنده و دلیل و برهانش بزرگ است. خدایا ما را گوش به فرمان و مطیع و از دوستان مخلص و رفیقان و همدم او قرار ده. خدایا سلام ما را به او برسان و پاسخ سلام او را به ما بر گردان. خدایا من ناتوانم، پس در راه خشنودی ات ناتوانی ام را نیرومند ساز و زمام امور را به سوی خیر رهسپار ساز و دین اسلام را منتهای خشنودیت از من بگردان. خدایا، من ناتوانم پس مرا توانا کن و خوارم پس سربلندم گردان و نیازمندم پس روزیم ده.

سپس صد بار می گویی: خداوندا، از تو بهشت را خواستارم. خدایا از آتش جهنم به تو پناه می برم. آن گاه می گویی: خداوندا، از تو درخواست می کنم به تو که خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و شریکی نداری و به این که مهربان ترین مهربانان هستی، از تو می خواهم به این که تو خدای بی همتا و بی نیازی هستی که نه کسی را زاییدی و نه زاده شدی و هیچ کس همتای تو نیست، همه گناهان کوچک و بزرگ مرا به طور کامل بیامرزی، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس چهار بار می گویی: خداوندا، تو را گواه می گیرم و حاملان عرش و فرشتگان و همه آفریده هایت را گواه می گیرم که من گواهی می دهم معبودی جز تو نیست و یگانه ای و شریکی نداری و به تو ایمان می آورم و بر تو توکل می کنم و از تو طلب آمرزش می نمایم و به درگاهت توبه می کنم .

سپس می گویی: خداوندا دین، امانت داری، جان، فرزندان، اموال و همه کسانی که مورد عنایت من هستند، تحت حمایت توست که هیچ کس نمی تواند بدان لطمه بزند و در سایه عزت تو که دست نایافتنی است و تحت قدرت تو که مورد ظلم واقع نمی شود و تحت حکومت تو که از بین نمی رود و غرق نعمت هایت که به شماره در نمی آید و در پناه تو که ایمن است و رحمتت که همه چیز را فرا گرفت. پناه آورنده به خدا، ایمنی بخش و محفوظ است و هیچ توانایی و نیرویی جز به وسیله خداوند تحقق نمی یابد و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر و پاک و منزه است. پروردگارا بر محمد و آل محمد درود فرست و همه گناهان مرا بیامرز. به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، آغاز کار ما را طاعت خود و پایان آن را خشنودی ات قرار ده و از شرّ شیطان رانده شده در پناه خود درآور. سلام بر فرشتگان نگاهبان و گرامی که اعمال ما را می نویسند. گواهی می دهم، معبودی جز خدا نیست و یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد و حضرت محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده او است. به راستی که نماز و عبادت و زندگی و مرگم، برای خداوندی است که پروردگار جهانیان است و شریکی برای او نیست و به آن فرمان داده شدم و من از مسلمانان هستم. خدایا از تو خیر این روز و خیر آنچه در این روز است و خیر

دستورهایی را که دادی و خیر پیش و بعد از آن را از تو خواهانم و از شرّ این روز و رخدادهایی که در آن واقع می شود و از شر پیش و بعد از آن به تو پناه می برم. خدایا، از تو پیروزی، یاری، نور و هدایت این روز را خواهانم. خدایا، کار مرا با خیر آغاز کن [و با خیر پایان ده] خدایا، این روز را با رحمتت بر من آغاز کن و با خشنودی ات به پایان برسان. خدایا، هر کس در این روز بخواهد بدی به من برساند، او را از من کفایت نما و مرا از شر او نگاه دار و نیرنگ او را به خود او باز گردان.

خدایا، خیر، رحمت، بهبودی، گشایش، عافیت و روزی ای که در این روز فرستادی، بهره من از آن را فراوان و نیک قرار ده و هر ناگواری، نا خوشایندی، بلا و بدبختی که در این روز فرو فرستادی، از من باز گردان. خدایا، از تو درخواست می کنم که آغاز این روز را برای من رستگاری و میانه آن را شایستگی و پایان آن را کامیابی قرار دهی و به تو پناه می برم از روزی که آغاز آن بیم و میانه آن ناله و پایان آن درد است. خدایا، با مهربانیات امید به رحمتت دارم و با رحمتت به خشنودی ات امید دارم و با خشنودی ات به بهشتت امید دارم؛ پس مرا به واسطه گناهم مواخذه مکن و به واسطه کردار زشتم کیفر منما. خدایا، تا زمانی که مرا زنده نگاه داشتی، زندگی ام را افزایش خیر برایم قرار ده و آن گاه که می میرانی، مرگم را آسودگی از هر بدی و نجات از هر زشتی قرار ده. خدایا، چنان کن به حدی از تو هراس داشته باشم که گویی تو را می بینم و به تو امید داشته باشم. به غیر تو امید نبندم و به یاد تو باشم و تو را فراموش نکنم. خدایا، همه گناهان گذشته مرا از زمانی که مرا آفریدی و در طول شبانه روز مرتکب شدم، بیامرز [و بپوش و آن ها را به اعمال نیک تبدیل کن و هر عمل خیری که در طول شبانه روز، از زمانی که مرا آفریدی به جا آوردم، از من بپذیر] و آن ها را در بلندای برتر در نزد خود برایم بالا بر و در برابر آن به رحمتت، پاداش فراوان به من عطا کن، به راستی که تو بخشنده ای هستی که بخل نمی ورزی. خدایا، من به تو توکل نمودم پس مرا کفایت نما و نیازمند تو هستم پس بی نیازم گردان و پروردگاری جز تو نمی شناسم پس مرا بیامرز و به پروردگاری تو و بندگی خویش اقرار و اعتراف دارم و گواهی می دهم

که معبودی جز خدا نیست و یگانه است و شریکی ندارد. معبود یگانه، بی همتا و بی نیازی که هیچ کس را به عنوان همسر و فرزند نگرفت و این که حضرت محمد، بنده و رسول او است و خداوند او را با هدایت و دین حق گسیل داشت تا آن را بر همه ادیان چیره گرداند، هر چند ناخوشایند مشرکان باشد و او رسالت های خویش را ابلاغ کرد و نسبت به امتش خیر خواهی نمود و در راه خدا به شایستگی جهاد کرد و تا لحظه مرگ او را پرستید. و گواهی می دهم که قیامت خواهد آمد و تردیدی در آن نیست و اینکه خداوند اهل قبور را بر می انگیزاند و بهشت و جهنم و برانگیخته شدن حق است و من به خدا و رسول او و به فرشتگان و کتاب ها و فرستادگان او ایمان می آورم و میان هیچ یک از فرستادگانش فرق نمی گذارم. خدایا، این گواهی را در نزد خود برای من بنویس و هنگام نیاز آن را به من تلقین کن و با آن بمیران و بر آن بر انگیز و با آن محشور کن و در برابر آن، پاداش کسانی را که با اخلاص تو را ملاقات کردند، بی آن که در آن تردید داشته باشند و یا از آن برگردند و یا تغییر دهند، به من عطا کن. اجابت نما ای پروردگار جهانیان و درود و سلام فراوان خدا بر حضرت محمد و خاندان پاک، پاکیزه و نیک او. و از خدایی که معبودی جز او نیست و آمرزنده گناهان است آمرزش می طلبم و به درگاه او توبه می کنم و از او می خواهم که توبه مرا بپذیرد. هیچ توانایی و نیرویی جز به خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد، همان اولی که چیزی پیش از او نیست و آخری که چیزی بعد از او نخواهد بود و آشکاری که چیزی بالای او نیست و نهانی که چیزی نهان تر از او نیست، زنده می کند و می میراند و او خود زنده ای است که هرگز نمی میرد و خیر به دست اوست و بر هر چیز توانا است.

ستایش خدایی را که گفتارش تغییر ناپذیر است و همتایی در برابر حکمش نیست و هیچ کس نمی تواند قضای او را برگرداند. ستایش خدا را که اول است و پیش از هر چیز، و آفریننده آن و آخر است بعد از هر چیز، و وارث آن و آشکار بر هر چیز، و کارگزار آن نهان از هر چیز، و محیط به آن است؛ او که برتر و چیره است و فرمانروا و توانا است و پنهان و آگاه و بسیار پاداش دهنده روز جزا و پروردگار جهانیان است. ستایش خدا را در برابر بردباری اش با وجود آگاهی او و ستایش

خدا را بر گذشتش با وجود توانایی او. خدایا، ستایش تو را آن گاه که خود را ستودی و آن گونه که شایسته تو است و آن گونه که ستایش گران تو را ستوده اند، و ستایش تو را به شماره آن چه کتابت به شماره در آورد و دانشت فراگرفت، و ستایش تو را هموزن با عرشت و به اندازه بار کلمات تو، و ستایش تو را آن گونه که زیبنده روی گرامی و جلال و عظمت سلطه تو است.

خدایا، ستایش از آن توست، ستایشی جاویدان به جاودانگی خود و ستایش تو راست، ستایشی همیشگی به پایندگی تو و ستایش تو راست، ستایشی که سرآمدی در برابر مشیت تو نداشته باشد و ستایش تو را، ستایشی که انتهایی در برابر منتهای دانشت برای آن نیست و ستایش تو را، ستایشی که به خشنودی ات برسد و تفضل افزونت را موجب گردد و از غیر تو ایمن گرداند. پس پاک است خدا آن گاه که شب و صبح می کنید و ستایش او را در آسمان ها و زمین و در شامگاه و ظهر. شب را در روز فرو می برد و زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می آورد و زمین را بعد از مرگ زنده می کند و شما نیز این چنین بیرون آورده می شوید. پاک است پروردگارت، پروردگار عزت از آن چه او را بدان توصیف می کنند و درود بر رسولان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است. پاک است خدای جاودان و استوار، پاک است فرمانروای حق، پاک است بلند پایه برتر، پاک است و بلند مرتبه، پاک است و ستایش او راست، پاک است خدای زنده و پاینده، پاک است خدایی که هیچ خواب آلودگی و خواب بر او چیره نمی گردد. پاک است خدایی که همه اشیا در برابر عظمت او فروتن اند. پاک است خدایی که همه چیز در برابر عزت او خوارند، پاک است خدایی که همه چیز در برابر سلطنت او خاضع اند، پاک است خدایی که همه چیز تسلیم توانایی اویند. پاک است خدایی که رشته اختیار همه امور به دست اوست، پاک و منزه باد خدا و ستایش او را. معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده می کند و می میراند و او خود زنده ای است که نمی میرد و خیر و خوبی به دست اوست و بر هر چیز توانا است. معبودی جز خدای بردبار و گرامی نیست، معبودی جز خدای بلندپایه و بزرگ نیست، معبودی جز خدای شنوا و دانا نیست، معبودی جز خدا که پروردگار

آسمان های هفتگانه و پروردگار عرش بزرگ است، وجود ندارد. معبودی جز خدا نیست، معبودی یگانه، بی همتا، یکتا و بی نیاز که نزایید و زاییده نشد. و هیچ کس را به عنوان همسر و فرزند برنگرفت و هیچ همتایی ندارد. معبودی جز خدا نیست. او که اول و پیش از هر چیز و پایدار بعد از هر چیز و توانا و محیط بر هر چیز است.

دیده ها او را نمی بینند ولی او دیده ها را می بیند و لطیف و آگاه است و از آنچه در زمین فرو می رود و یا از آن بیرون می آید و نیز از آنچه از آسمان فرود می آید و یا به سوی آن صعود می کند، اطلاع دارد و مهربان و بسیار آمرزنده است. خدایا از تو درخواست می کنم و تو را می خوانم؛ زیرا تو خود فرمودی: {بگو خدا را بخوانید یا رحمان را، هر کدام را بخوانید برای او نامهای نیکوتر است. } به من دستور دادی که به درگاهت دعا کنم و اجابت آن را نیز وعده دادی و تو در وعده ات تخلف نمی کنی و همانگونه که تو دستور داده ای، تو را می خوانم، پس همانگونه که وعده داده ای اجابت نما.

خدایا، از تو درخواست می کنم، به هر اسمی که خود را بدان نامیدی یا در کتابت یاد کردی یا به یکی از آفریده هایت آموختی و یا در علم غیب برای خود برگزیدی، ای خدا ای خدا ای خدا، ای رحمت گستر ای مهربان، ای آغاز گری که هیچ آغازی برای تو نیست، ای جاودانه ای که نابودی برای تو نیست، ای زنده، ای قدیم، ای پاینده، ای زنده کننده، ای میراننده، ای کسی که کردار هر کسی را می پایی، ای بی همتای، ای یکتا، ای یگانه، ای بی نیاز، ای خدایی که نزایید و زاییده نشد و هیچ چیز همتای تو نیست، ای پادشاه جهان، به هر کس بخواهی فرمانروایی می دهی و از هر کس که بخواهی فرمانروایی را می گیری و هرکس را که بخواهی عزت می بخشی و هر کس را بخواهی خوار می گردانی و خیر و خوبی به دست تو است و بر هر چیز توانایی، ای بسیار مهربان ای بسیار بخشنده، ای صاحب شکوه و بزرگی، ای پروردگار زمین ها و آنچه بر روی آنهاست و آسمان ها و آن چه بر آن سایه افکندند و بادها و آن چه پخش کردند، ای آفریننده هر چیز، ای زینت آسمان ها و زمین ها، ای برپادارنده دنیا و آخرت و ای دادرس یاری خواهان و ای فریاد رس فریادکنندگان و ای پناه گاه پناه جویان و ای اجابت کننده دعای درماندگان و

ای غم گشای اندوهگینان و گشاینده اندوه غمناکان و ای اجابت کننده دعای بیچارگان و ای اجابت کننده دعای دعاکنندگان و ای مهربانترین مهربانان و ای اول از همه پیشینیان و آخر از همه متاخران، به والاترین، سربلندترین گرامی ترین اسم تو که آشکار و نهان و پاک و پاکیزه و مقدس و بی همتا و بی نیاز و یگانه است و همه ارکان هستی را پر کرد و هرگاه با توسل به آن از درگاهت خواسته شود اجابت می کنی و هرگاه با توسل به آن از تو درخواست شود عطا میکنی، از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی، همانند برترین، گرامی ترین، بلندترین، کامل ترین، سربلندترین، بزرگ ترین، والا ترین، پاک ترین، بالنده ترین، و پاکیزه ترین درود ها که بر پیامبران برگزیده و فرشتگان مقرب و بندگان شایسته ات، فرستاده ای.

خدایا بنیاد او را والا و برهان او را بزرگ و ترازوی او را سنگین گردان و او را به مقام ستوده ای که وعده دادی برانگیز و شفاعت او را بپذیر و برترین پاداشی را که به پیامبری در رابطه با امتش دادی، به او نیز عطاکن. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و بر محمد و آل محمد مبارک گردان، همان گونه که بر حضرت ابراهیم و خاندان او درود فرستادی و خجسته گردانیدی، به راستی که تو ستوده و بلند پایه ای. خدایا، بر پیامبران مرسل و فرشتگان مقرب و بندگان شایسته ات درود فرست و به ما نیز همراه با آنان درود فرست، به راستی که تو مهربان ترین مهربانان هستی. خدایا، من، پدر و مادرم، تمامی فرزندان آن دو و همه مردان و زنان مومن و مسلمان، از زنده و مرده و حاضر و غایب آنان را بیامرز؛ زیرا تو از حرکت و اقامت آنان آگاهی. خدایا ما و آن دسته از برادران ما را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند بیامرز و در دل ما کینه ای نسبت به ایمان آورندگان قرار مده. پروردگارا به راستی که تو مهرورز و مهربان هستی. خدایا، پیشوایان، قاضیان، والیان امر، جماعت و گروه و دین ما را که برای ما پسندیدی، شایسته گردان. خدایا اسلام و مسلمانان را سربلند و شرک و مشرکان را خوار بگردان.

خدایا من از آن دسته از بندگان تو هستم که به خود ستم نمودند و علیه خود زیاده روی کردند و به واسطه حجت های لازم و گناهان نابود کننده و

خطاهای بسیار، مستحق کیفر گردیدند، ولی، تو خود فرمودی: {ای بندگان من که بر خویشتن زیاده روی روا داشته اید، از رحمت خدا نومید مشوید در حقیقت خداوند همه گناهان را می آمرزد که او خود آمرزنده مهربان است.} و هیچ تخلفی در وعده ات و هیچ تغییر و دگرگونی در گفتار تو نیست. خدایا مرا از رحمتت نومید مکن. از گذشت و آمرزشت مایوس منما و مرا از آن دسته از بندگانت بگردان که گناهانشان را می آمرزی و بدی هایشان را می پوشی و توبه مرا بپذیر، به راستی که تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی و گوش و چشم و قلب و همه اندام مرا در اختیار خود بگیر و به سوی اطاعت از خود و اطاعت از رسولت صلی الله علیه و آله و به سوی بهترین اعمال در نزد خود، قرار بده و توبه خالصانه ای روزی ام کن که به واسطه آن شایسته دوستی تو بگردم و مستحق ورود به بهشتت شوم و به واسطه آن مرا از عذابت نگه داری، زیرا هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد و مرا از آن دسته از دوستان و یارانت قرار ده که دینت را به وجود آنان سربلند می گردانی و به واسطه آنان از دشمنانت انتقام می گیری و پایان کارشان را به نیکبختی و شهادت ختم می کنی و با زندگانی پاکیزه زنده می داری و به سوی بازگشتگاه گرامی روان می گردانی و در دنیا و آخرت به آنان نیکی می بخشی و از عذاب آتش جهنم نگاه می داری.

خدایا، گناهان من بزرگ و فراوان است، ولی رحمت، گذشت و تفضل تو بزرگتر، بیشتر و گسترده تر است. پس از رحمت گسترده و گذشت و آمرزش فراوان خود، به اندازه ای که مرا از آتش جهنم نجات دهد و وارد بهشت گرداند، بر من بگستران. خدایا، از شر گناهان خود به رحمت تو فریاد خواهی کردم و به آن پناه جستم، پس مرا از شر آنان در پناه خود قرار ده و آمرزش و گذشتت را به من ارزانی دار. ای معبود من، و نیز مرا از دست کسی که حقی بر من دارد، رها کن و حق او را بر من ببخش و مرا بیامرز و در عوض آن، به من و او از تفضل، بخشش و پاداش فراوانت ارزانی دار، ای مهربان ترین مهربانان. خدایا، اعمال نیک گذشته مرا بپذیر و اعمال بدی که از من سرزد، بیامرز و آن مقدار از عمرم را که هم اکنون آغاز می کنم، اول آن را شایستگی و میانه آن را رستگاری و پایانش را کامیابی قرار ده.

خدایا، از بلای طاقت فرسا، سرنوشت حتمی بد، کردار زشت، رسیدن بدبختی به من، شادی دشمنان و نگاه بد در رابطه با افراد خانواده، اموالم، و فرزندانم به تو پناه می برم. خدایا، به تو پناه می برم، از قلبی که فروتن نمی گردد، از نفسی که سیر نمی شود و از عملی که سود بخش نیست و دعایی که شنیده نمی گردد. خدایا مرا نگاه دار و دیگران را از دست من سالم بدار و مرا ایمنی بخش و از من درگذر و به واسطه گناهانم بازخواست مکن و به واسطه عملم کیفر منما و به واسطه باطنم رسوا مکن، بلکه به رحمتت وارد بهشت کن و به قدرتت مرا از آتش جهنم سلامتی بخش.

خدایا، لغزشم را نادیده بگیر و عیبم را بپوش و ترسم را ایمنی بخش. خدایا، از تو هدایت، تقوا، پاکدامنی، روزی به اندازه بی نیازی، عمل به آن چه را که دوست می داری و می پسندی، خواهانم. خدایا پناه می برم بر تو از اینکه دانسته یا ندانسته کسی را شریک تو قرار دهم، و از گناهانی که دانسته یا ندانسته مرتکب شدم طلب مغفرت می کنم. خدایا، دنیا را بزرگترین دل مشغولی من قرار مده و مصیبتم را تند و سخت قرار مده و آنان را که بر من رحم نمی کنند بر من مسلط مکن و مرا ظالمانه بر کسی مسلط مکن تا به دست تو هلاک شوم. خدایا زندگانی مرا سبب افزونی در هر خیر و مرگم را آسودگی از هر بدی قرار بده. خدایا، صبح و شام کردم در حالی که خواری ام به عزتت و نیازمندی ام به بی نیازیات و گناهانم به رحمتت و روی نابود شونده و ناپایدارم به روی جاودانی و گرامی ات پناهنده شدند، پس به رحمتت، پناه من از هر بدی باش. خدایا، هر عطایی که به من ارزانی داشتی و هر سرنوشت حتمی که بر من نوشتی، خیر مرا در آغاز و پایان آن قرار ده و عافیت و سلامتی را روز ی ام کن، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا تو را ستایش می کنم و به درگاهت شکایت می کنم و از تو یاری می طلبم و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خداوند بلند پایه بزرگ تحقق نمی یابد و درود و سلام شایسته خدا بر فرشتگان مقرب و پیامبران مرسل و به ویژه بر حضرت محمد، خاتم پیامبران، فرستاده پروردگار جهانیان، پیشوای تقوا پیشه گان، سرور رسولان و بر خاندان پاک و پاکیزه او. خداوندا، پروردگار من، از تو گمان نیک به تو و صدق و راستی در توکل بر تو را خواهانم و به تو پناه می برم از این که مرا وارد

آتش جهنم کنی و ای پروردگار من، به تو پناه می برم از این که مرا دچار بلایی کنی که درماندگی در آن مرا بر ارتکاب برخی از گناهانت وا دارد، و به تو پناه می برم از این که در حالتی قرار گیرم از سختی و آسایش، که پندارم گناهانت حاجت مرا بهتر از طاعتت بر می آورند، و به تو پناه می برم از این که سخنی از طاعتت را به زبان آورم و مقصودم از آن خشنودی غیر تو باشد، و به تو پناه می برم از این که کسی نیک بخت تر از من در برخورداری از عطایایی باشد که به من دادی، و به تو پناه می برم از این که مرا به سختی بیاندازی در پیگیری چیزی که از آن من نیست و یا برای من مقدر ننمودی، بلکه هر سهمی که برای من مقدر نمودی و هر رزقی که به من روزی کردی، در آسایش و عافیت از جانب خود و به صورت حلال و پاکیزه به من عطا کن، و به تو پناه می برم از هر چیز که میان من و تو فاصله یا دوری ایجاد کند، یا بهره ام را برگردانی، یا روی گرامی تو را از من برگرداند. خدایا، به تو پناه می برم از دچار ضرر و زیان شدن در امر روزی و به تو پناه می برم از دچار ضرر و زیان شدن در امر روزی، به تو پناه می برم از دچار ضرر و زیان شدن در امر روزی و به تو پناه می برم از این که مرا به بلایی گرفتار کنی که طاقت آن را نداشته باشم، یا فرد طغیان گری را بر من مسلط گردانی، یا پرده ام را بدری، یا عیبم را آشکار کنی، یا در روز قیامت و لحظه ای که بیشتر از همیشه به گذشت و عفوت نیاز دارم، سخت از من حساب بکشی.

به روی گرامی و سخنان کاملت از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و به حضرت محمد و خاندان او برترین چیزهایی را که او از تو درخواست کرد یا درخواست شدی و یا درخواست می شوی، عطا نمایی و از تو خواهانم که مرا از آزاد و رها شدگان از آتش جهنم قرار دهی. ای مهربان ترین مهربانان و ای بخشنده ترین بخشندگان و ای معبود جهانیان و سروران و ای شکوهمند چیره بر سرکشان و ای برترین درخواست شده و ای گرامی ترین عطا کننده و ای زیبنده ترین کسی که در می گذری و می بخشایی و ترحم می کنی و نیکوکاری دیرینه ات را تفضل می کنی. هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و معبودی جز خداوند بردبار و گرامی

نیست و پاک و منزه و بلند مرتبه است خدا که پروردگار جهانیان است. معبودی جز تو نیست و در خواست کننده از تو کامیاب و بزرگی تو بلند پایه و پناهنده به تو دور از دسترس و ایمن است، پس به رحمتت مرا از شر هر چه آفریدی و ایجاد نمودی، در پناه خود در آور. خدا برای من کافی است و دعای دعا کنندگان را می شنود و هیچ حدی بالاتر از خدا نیست.

خدایا، تو پروردگار من و پروردگار هر کسی از جن و انس هستی که مرا فریب داد و بر من ستم کرد و زمام امور من و او به دست تو است، پس او را بران و مرا از شر او در پناه خود درآور، به عزت تو که دست نایافتنی است و به قدرت تو که هیچ کس از نیکوکار و بدکار نمی تواند از آن سرپیچی کند و به زیباترین سخنانت.

ستایش خدا را که مرا آفرید در حالی که چیزی در خور یاد نبودم. خدایا، مرا در برابر امور هولناک دنیا و رخدادهای نابود کننده آخرت و مصیبت های شب و روز یاری نما. خدایا، در سفر همراه من و جانشین من در میان خانواده باش و آن چه را که به من روزی کردی مبارک گردان و مرا در برابر خویش خوار بگردان و بر اخلاق نیک و شایسته استوار بدار و محبوب خود بگردان و به مردم واگذار مکن، ای پروردگار مستضعفان، تو پروردگار منی. به روی گرامی تو که آسمان و زمین بدان روشن است و تاریکی به واسطه آن از بین می رود و امور پیشینیان و متاخران بدان سامان می یابد، پناه می برم که مبادا خشمت بر من فرود آید و یا مشمول غضبت گردم و نیز از دست رفتن نعمتت و از همه موارد خشمت به تو پناه می برم، تا آن جا که توان دارم به درگاهت باز می گردم و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد.

خدایا، تو پروردگاری نیستی که تو را خلق کرده باشیم و هیچ معبودی با تو نبود که تو را در آن چه گویندگان می گویند، یاری کند. بر محمد و آل محمد درود فرست و مرگ را آن هنگام که بر من فرود می آید، مبارک گردان و آن را مایه آسایش و گشایش من قرار ده. خدایا، همان گونه که آفرینشم را نیکو قرار دادی، اخلاقم را نیک کن. خدایا من ناتوانم، پس ناتوانی ام را در راه خشنودیات به

نیرومندی تبدیل کن و زمام امورم را بدست بگیر و به سوی خیر و خوبی بکش و اسلام را منتهای خشنودی ام بگردان. خدایا تو را گواه می گیرم و فرشتگانت را گواه می گیرم و تو برای گواهی کافی هستی، که تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و شریکی برای تو نیست و گواهی می دهم که حضرت محمد، بنده و رسول و برگزیده تو از میان آفریده هایت می باشد و این که هر معبودی از زیر عرش گرفته تا زمین هفتم باطل است، به جز روی گرامی و پاینده تو که هرگز نابود نمی گردد، ای مهربان ترین مهربانان، به راستی که تو شنوای دعایی و هر چه را بخواهی می کنی و کارهای سخت بر تو آسان است. خدایا، امور سخت و دشوار را آسان و راحت گردان و نرم کن و آن چه را که جز تو نمی تواند بگشاید بگشای، به نور روی گرامی، جاودانه و کاملت و به حق بنده و فرستاده ات حضرت محمد و به حق روحانیانی که خسته نمی شوند مگر در تعظیم عزت شکوه تو و ثنای تو و نمی توانند آنطور که شایسته عزت و بلند مرتبگی تو است به تعظیم بپردازند.

خدایا، به آن اسمی که با آن بر کوه تجلی نمودی و کوه را از هم پاشیدی و حضرت موسی بیهوش گردید و به آن اسم اندوخته و نهان تو و به آن اسم تو که با آن دریا را برای حضرت موسی بن عمران شکافتی و هر پاره ای همانند کوهی بزرگ گشت. و به آن اسم تو که هر سرکش ستیزه جو در برابر آن خوار است و به آن اسمی که بر روز نهادی و روشن گردید و بر شب نهادی و تاریک شد، از تو می خواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا از بسیار توبه کنندگان و پاکیزگان قرار دهی و در روز جزا خطایم را بیامرزی و پدر و مادرم را بیامرزی، همان گونه که آن دو در خردسالی مرا پرورش دادند و کتاب تو و شیوه زندگی پیامبرت را به من آموختند، رحمت خویش را شامل حالشان کنی و بدی هاشان را به نیکی تبدیل کنی و کارهای نیکشان را بپذیری و از گناهانشان در گذری، زیرا تو به بخشش سزاوارتری و آنان را از کسانی که از آنان راضی گشتی قرار ده که نه به واسطه اعمالشان، و از روی تفضل و به واسطه بخشش، کرم، عزت و سلطه ات، در بهشت های پر نعمت جای دادیو ای خدایی که ستایش از آن تو است و ستایش جز تو بر تو شایسته نیست، ای کسی که نیکی ات کریمانه است و ای خدایی که می مانی و

همه چیز نابود می گردد. ای خدایی که می بینی و دیده نمی شوی و در تماشاگاه برتر قرار داری، و ای خدایی که بر هر چیز نگهبان و به هر چیز مهرورز و بر هر چیز روی می آوری و از آن آگاهی و از خیانت دیده ها و آن چه در دل هاست اطلاع داری و آن چه را که در نفس من است می دانی و من از آنچه در نفس تو است آگاه نیستم، و به آن اسم تو که به وسیله آن کوه ها را بر زمین نهادی و زمین استقرار یافت، و به آن اسمی که بر آسمان قرار دادی پس اوج گرفت، از تو میخواهم که مرا از آتش جهنم رهایی بخشی و به قدرت خویش مرا، پدر و مادرم، بستگان و نزدیکان، همسایگان و دوستان و هر خویشاوند مسلمانی که بر من وارد شد را از گذر از صراط پناه دهی، به آن نور خویش که هرگز خاموش نمی گردد و به عزتت که دست نایافتنی است و آن چه را که کسی جز تو کفایت نمی کند و تو از همه بدان آگاه تری، کفایت نما و با پوشش زیبای خود مرا بپوش و به قدرتت از عذاب و کیفرت عافیت بخش.

خدایا، تو دانایی هستی که از کسی نیاموختی و از احوال و امور من آگاهی، پس برای من از هر خیر بهره ای و به سوی آن راهی قرار ده. خدایا، هر کس از زنان و مردان مومن و مسلمان که تو را به امید پاداش می خواند، مرا نیز از دعای او بهره مند گردان و دعای آنان را بپذیر و آنان را بر غلبه بر دشمن تو و دشمن آنان یاری کن، زیرا تو می توانی و کسی نمی تواند بر تو قدرت یابد و جز تو نمی تواند بلا را دفع کند. ای خدایی که به نیکوکاری، مهرورزی و مهربانی شناخته شدی، تو زیر و رو کننده دل ها هستی، پس دلم را بر دینت استوار بدار و تو تدبیر کننده همه امور هستی و خیر را برای بندگانت برمی گزینی، پس مرا از کسانی قرار ده که برای اطاعت از خود برگزیدی و از عذاب خود ایمنی بخشیدی، آن روز که اهل باطل زیان می بینند، و توبه مرا بپذیر، به راستی که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی و من و فرزندانم را برگزین، زیرا تو خود آنها را نیکو آفریدی و روزی افزون به ما تفضل نمودی، پس نعمتت را بر من و پدر و مادرم و کسانی که مورد عنایت و توجه من هستند، تکمیل کن و روزی ات را بر ما بگستران و دشمنان، حاسدان، تجاوزگران و

طغیان گران بر ما را شاد مگردان و با چشم خویش که هرگز نمی خوابد، از ما نگاهبانی کن.

خدایا من دعا کردم و اجابتش از آن توست و از تو یاری می طلبیم و بر تو توکل می کنیم و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد و درود و سلام فراوان خداوند بر حضرت محمد، خاتم پیامبران و بر خاندان پاک و پاکیزه او و خدا ما را کافی است و بهترین کارگزار است.(1)

دعای روز غدیر به روایتی دیگر:

خدایا به نور تو هدایت یافتم و به فضل تو بی نیاز گردیدم و خود فرمودی و سخن تو حق است: {اگر آنان وقتی به خود ستم کردند، پیش تو می آمدند و از خدا آمرزش می خواستند و پیامبر برای آنان طلب آمرزش می کرد، قطعا خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند.} و نیز فرمودی: {اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی کند.} و نیز فرمودی: {هرگاه بندگان من از تو درباره من بپرسند، بگو من نزدیکم و دعای دعا کننده را به هنگامی که مرا بخواند اجابت می کنم.} خدایا پس از تو درخواست می کنم و تو و فرشتگانت را گواه می گیرم که تو پروردگار من هستی و معبودی جز تو نیست و من بر تو توکل نمودم و حضرت محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده تو، پیامبر من و علی امیر مومنان مولی و سرپرست من است. از تو می خواهم که در این روز و این وقت، گناهان گذشته مرا بیامرزی و در باقیمانده عمرم مرا شایسته گردانی. خدایا به تو ایمان آوردم و وعده ات را تصدیق نمودم، تا بر راهی که می پسندی و شیوه ای که دوست داری، باشم؛ زیرا توشه من در هنگام سختی و سرپرست نعمت من هستی.

خدایا از تو نسیمی از نسیم های کریمانه ات را می خواهم که با آن امور پریشانم را گرد آوردی و سامان بخشی و روزی ام را گسترده گردانی و قرضم را ادا کنی و در همه امورم یاری کنی؛ زیرا تو پشتیبان من در سختی ها هستی. بنابر این از تو خواهانم، به حق محمد و آل محمد، بر محمد و آل محمد درود فرست و همه

1- . الاقبال: 481-491

حالات دنیا و آخرتم را سامان بخش. خدایا من از تو درخواست می کنم که هیچ یک از درخواست کنندگان، از کسی گرامی تر از تو درخواست نکردند و از تو می طلبم که هیچ یک از طالبان، از کسی بخشنده تر از تو طلب نکردند، که بر محمد و آل محمد درود فرستی و در این روز مرا به آرزوی دنیا و آخرتم برسانی. خدایا، ای گشاینده غم و اجابت کننده دعای بیچارگان، خدایا، ای زداینده غم، من غمگین هستم، پس غم مرا بزدای. خدایا من اندوهناک هستم، پس اندوه مرا برطرف کن.

خدایا، من بیچاره ام پس کار مرا آسان ساز. خدایا، من بدهکارم پس قرضم ادا کن. خدایا، من ناتوانم پس توانم را نیرو بخش. خدایا از تو روزی گسترده، حلال و پاکیزه را خواهانم تا به وسیله آن نیرو بگیرم و میان آفریده هایت زندگی کنم، روزیای که از نزد تو باشد تا برای درخواست آن به هیچ یک از آفریده هایت رو نزنم. تو برای من کافی هستی و بهترین کارگزاری، خدایا، من، پدر و مادر، تمامی فرزندان آن دو، بستگان و برادران دینی ام، آنان که می شناسم یا نمی شناسم را بیامرز. خدایا اعمال آنان را به نیکوترین صورت پاداش ده و رحمت و شادمانی از سوی خود به سوی آنان روان کن و آنان را با رسولت و امیر مومنان و دیگر دوستانشان محشور نما، که تو بر هر چیز توانایی. خدایا، ای پادشاه جهان که فرمانروایی را به هرکس بخواهی عطا می کنی و از هرکس بخواهی می گیری و به هر کس که بخواهی عزت می دهی و هر کس را بخواهی خوار می کنی و خیر تنها به دست تو است و بر هر چیز توانایی، و درود و سلام خداوند بر حضرت محمد و خاندان او.(1)

دعای روز غدیر به نقل از شیخ مفید رضوان الله علیه: خدایا به حق پیامبرت و ولیّ ات حضرت علی علیهما السلام و مقام و منزلتی که به آن دو در برابر همه آفریده هایت اختصاص دادی، از تو خواهانم بر حضرت محمد و علی درود فرستی و خیرهایی زود هنگام به آن دو عطا کنی. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست، آنان که امامان رهبر و دعوت کنندگان سرور و ستارگان درخشان و پرچم

1- . الاقبال: 491-492

های روشن، و سیاستمدارترین بندگان، و پایه های استوار سرزمین ها، و ناقه گسیل داشته شده و کشتی نجات در دریاهای خروشان هستند. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست، آنان گنجینه های دانش، پایه های توحید، ستون های دین، معدن کرامت تو، برگزیدگان و افراد منتخب تو از میان خلق و آفریده ها، پرهیزکاران بزرگوار و نیک تو هستند و درگاهی هستند که مردم به آن امتحان گشتند و هر کس به در آنان برود نجات یافته و هر کس سرپیچی کند، سقوط کند.

خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست، همان اهل ذکری که به پرسش از آنان دستور دادی و نزدیکان پیامبر که به دوستی آنان فرمان دادی و حقشان را واجب نمودی و بهشت را جایگاه بازگشت پیروان آنان قرار دادی. خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست، همان گونه که به اطاعت از تو دستور دادند و از نافرمانی ات نهی کردند و بندگانت را بر یگانگی ات راهنمایی نمودند. خداوندا به حق حضرت محمد پیامبر، برگزیده، امانت دار، فرستاده تو به میان آفریده ها و به حق امیر مومنان، پیشوای دین، رهبر کسانی که اعضایشان از نور می درخشد، جانشین وفادار، صدیق بزرگ، جداکننده حق از باطل، گواه تو، راهنمای به سوی تو، آشکار کننده فرمان تو و مجاهد در راه تو که سرزنش هیچ سرزنش کننده ای در او اثر نکرد از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا در این روز که پیمان با ولیّ ات را بر گردن خلق نهادی و دین را برای عارفان به حرمت و ارزش آن و اقرار کنندگان به فضیلتش، کامل گردانیدی، از آزاد و رها شدگان از آتش جهنم قرار دهی و حسودان نعمت را درباره من شاد مکن. خدایا، پس همان گونه که این روز را بزرگترین عید و نام آنها را در آسمان، روز پیمان معهود و در زمین، روز پیمان گرفته شده و جمعی که از آن باز خواست می شود قرار دادی، بر محمد و آل محمد درود فرست و چشم ما را بدان روشن گردان و جمع ما را متفرق نکن و بعد از آن که هدایت کردی، گمراه مگردان و ما را از سپاسگزاران نعمت هایت قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان.

ستایش خدا را که فضیلت این روز را بر ما روشن کرد و ما را نسبت به حرمت آن بینا گردانید و ما را بدان کرامت بخشید و به واسطه شناخت خود برتری

داد و با نور خویش هدایت نمود. ای رسول خدا، ای امیر مومنان، بهترین سلام ها بر شما و بر خاندان و بر دوستداران شما، تا زمانی که شب و روز باقی است. و من برای بر آورده شدن خواسته ها و حوایجم و آسان ساختن امورم، با توسل به شما، به درگاه خداوند که پروردگار من و شما است روی می کنم.

خداوندا به حق محمد و آل محمد از تو خواهانم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و کسانی را که حق این روز و حرمت آن را انکار می کنند و برای خاموش ساختن نور تو در صدد بستن راه تو اند، لعن کن. و خداوند ابا دارد جز این که نورش را کامل گرداند. خدایا، از کار اهل بیت پیامبرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله گره گشایی کن و اندوه آنان و نیز اندوه مومنان را به وسیله آنان برطرف ساز. خدایا زمین را به وجود آنان از عدل و داد پر کن، چنان که از ستم و جور پر شد و به وعده ای که به آنان دادی، وفا کن؛ به راستی که تو خلف وعده نمی کنی.(1)

4. در روایتی از ابوهریره آمده است: هر کس روز هجدهم ذی الحجه را روزه بدارد، خداوند پاداش روزه شصت ماه را به او می دهد و آن روز غدیر خم است که رسول خدا دست علی بن ابی طالب علیه السلام را گرفتند و فرمودند: «هرکس من مولای اویم، علی نیز مولای اوست» و عمر بن خطاب به او گفت: به به! مولای من و تمام مرد و زن مومن گشتی. (2)

5. به خط بعضی از بزرگان به نقل از خط شهید محمد بن مکی - قدس الله روحهما - یافتم: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: از آداب روز غدیر آن است که مومن در روز غدیر صد مرتبه بگوید: سپاس خدایی را که کمال دین و اتمام نعمت خود را با ولایت امیرمومنان علی بن ابی طالب قرار داد.

6. امام صادق علیه اسلام فرمودند: روزه عید غدیر به اندازه روزه تمام عمر دنیاست، یعنی اگر فردی تا آخر دنیا زنده بماند و روزه بگیرد، پاداش او بسان کسی است که این روز را روزه بدارد و پاداش آن در نزد خدا برابر با صد حج و صد عمره مقبول است و این روز، عید بزرگ خداست و هیچ پیامبری بر انگیخته نشد،

1- . الاقبال: 492-493
2- . بشاره المصطفى:323

مگر اینکه این روز را عید داشت و خداوند حرمت این روز را به او شناساند و در آسمان آن را به اسم عید وعده داده شده می شناسند و در زمین به آن، روز پیمان گرفته شده و جماعت آشکار می گویند.

هر کس نیم ساعت پیش از ظهر این روز غسل کند و برای سپاسگزاری از خداوند عزّ و جلّ دو رکعت نماز بخواند و در هر رکعت از آن ده بار سوره حمد و ده بار سوره إنا أنزلناه فی لیلة القدر و ده بار آیة الکرسی را بخواند، در نزد خداوند عزّ و جلّ برابر با صد هزار حج و صد هزار عمره است؛ و هرکس در این روز هر حاجتی از حوایج دنیا و آخرت از درگاه خدا درخواست کند، خداوند عزّ و جلّ حاجت او را برآورده می کند و اگر این دو رکعت از تو فوت شد آن را قضا کن. و هر کس افطاری مومنی را تامین کند، پاداش کسی را خواهد داشت که دو فئام را اطعام کرده باشد و هم چنان می شمرد تا این که به ده فئام رسید. سپس فرمودند: آیا می دانی مقصود از فئام چیست؟ عرض کردم: خیر. فرمودند: صد هزار نفر و در ادامه فرمودند: و پاداش کسی را خواهد داشت که به همین تعداد پیامبران و صدیقان و شهدا و صالحان را در زمان گرسنگی و قحطی، در حرم الهی اطعام کرده وآب داده باشد. نیز پرداختن یک درهم در این روز برابر با صد هزار درهم است. سپس فرمودند: آیا گمان می کنی که خداوند عزّ و جلّ روزی محترم تر از این روز آفریده است؟ نه به خدا سوگند، نه به خدا سوگند، نه به خدا سوگند، آن گاه فرمودند: هرگاه در این روز با برادر مومنت دیدار کردی، بگو: ستایش خدایی را که ما را با این روز گرامی داشت و از مومنان و وفاکنندگان به پیمان و میثاقی که برای ولایت والیان امر و برپادارندگان عدل، از ما گرفت، قرار داد و از منکران و تکذیب کنندگان روز جزا قرار نداد. سپس دعای معروف را در در تعقیب دو رکعت نماز بخوان.

فیاض بن محمد بن طوسی نقل کرد: در روز غدیر به خدمت مولایمان علی بن موسی الرضا علیه السلام رسیدم و جماعتی از یاران خاص ایشان را دیدم که آنها را برای افطار به همراه خود نگه داشته اند. و مقداری غذا و هدیه به خانه هاشان فرستاده اند و هدیه و لباس، حتی انگشتری و کفش نیز به آنها عطا کرده بودند.

حسن بن رشد نقل کرد: از مولایمان امام صادق علیه السلام پرسیدم: فدایت شوم، آیا مسلمانان غیر از عید فطر و قربان عید دیگری دارند؟ فرمود: آری، عیدی بسیار بزرگتر و گرامی تر. عرض کردم: و آن چه روزی است فرمودند آن روز که امیر مومنان پرچم هدایت مردم گردید. عرض کردم: چه روزی؟ فرمود: هجدهم ذی الحجه. عرض کردم: فدایت گردم! شایسته است چه کاری انجام دهیم؟ فرمود: روزه بگیر و بر محمد و آل محمد بسیار درود فرست و از آنان که در حق آنان ظلم کردند در نزد خدا بیزاری بجوی؛ و پیامبران علیهم السلام به جانشینان خود می فرمودند تا این روز را عید بگیرند. عرض کردم: پاداش کسی که در آن روزه بگیرد چیست؟ فرمود: پاداش شصت ماه روزه را دارد.

و از مفضل بن عمر نقل است: امام صادق علیه السلام فرمودند: در روز قیامت، چهار روز، همچون عروسی که به حجله می رود به خدا نزدیک می شوند و آن روز ها عبارتند از عید فطر، عید قربان، روز جمعه و عید غدیر خم، و عید غدیر در میان آن ها چون ماه در میان ستارگان می درخشد و خداوند فرشتگان مقرب و سرورشان جبرئیل و پیامبران فرستاده شده و سرورشان محمد صلی الله علیه و آله و اوصیاء منتخب خدا و سرورشان در آن روز امیرمومنان و بندگان صالح خود و سرورشان سلمان و ابوذر و مقداد و عمار را به عید غدیر می سپارد تا به وسیله آن به سمت بهشت روانه شوند، همانطور که چوپان گله خود را به طرف آب و سبزه زار حرکت می دهد.

مفضل نقل کرد: از مولای خود پرسیدم: سرورم، آیا دستور به روزه می دهید؟ فرمود: آری به خدا قسم آری. به خدا قسم، این روز روزی است که خداوند ابراهیم را از آتش جهنم نجات داد و او نیز در سپاس از خداوند این روز را روزه گرفت و روزی است که رسول خدا صلی لله علیه و آله، امیر مومنان علیه السلام را منصوب کرد و برتری و جانشینی او را روشن ساخت و آن روز را روزه داشت و عید غدیر، روز روزه و نماز و اطعام و صله رحم است و در آن رضای خداوند و به خاک مالی [بینی] شیطان است.

باب پنجم : اعمال روز مباهله و روز بخشیدن انگشتر و دیگر روز ها و شب های این ماه

مؤلف: مطالب این باب در کتاب الطهاره و الصلاه و الدعاء و الصوم و المزار ذکر شد و نیز در کتاب احوال النبی صلی الله علیه و آله و کتاب امیر مومنان علیه السلام آوردیم. به آنها مراجعه کن.

باب ششم : اعمال سایر روزها و شب های این ماه

مؤلف: مطالب مربوط به این باب در کتاب الطهاره و الصلاه و الدعاء و الصیام و مخصوصا در ابتدای این جلد و در بخش اعمال و دعاهای هر روز ذکر شد.(1)

1- . در این زمینه به کتاب های دعا مثل الاقبال سید بن طاووس رحمه الله که مولف از آن ها استفاده کرده، مراجعه کن.

باب هفتم : عمل شب و روز اول ماه محرم و اعمال و مطالب دهه اول آن

مؤلف: مطالب این باب در کتاب الطهاره و الصلاه و الدعاء و الصیام و در ابتدای این جلد و جاهای دیگر و برخی از آن نیز در کتاب احوال الحسنین علیهما السلام ذکر شد.

1. الاقبال: در اعمال شب اول محرم، نویسنده کتاب «المختصر من المنتخب» نقل کرد: هرگاه هلال ماه را رؤیت کردی، خدا را به بزرگی یاد کن و این دعا را بخوان: خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، پروردگار من و تو خداوند است، خدایی که معبودی جز او نیست و پروردگار جهانیان است. ستایش خدایی را که من و تو را آفرید و منازلی را برای تو مقدر نمود و تو را به عنوان نشانه خود برای جهانیان قرار داد که به وجود تو بر فرشتگان مباهات می کند. خدایا، هلال این ماه را همراه با ایمنی، ایمان، سلامتی، تسلیم، شادمانی، سرور و خوشحالی بر ما بگردان و ما را بر اطاعت از خود و شتاب گرفتن به آن چه تو را از ما خشنود می سازد، استوار بدار. خدایا این ماه را بر ما مبارک گردان و خیر و برکت و فرخندگی و یاری و رستگاری را در آن روزی مان کن و ما را از شر و بلا و امتحان و گرفتاری های آن دور بدار، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعا به هنگام رویت هلال ماه محرم و اولین روز آن. می گویی:

خداوندا، تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، به تو و به سخنان تو و همه نام های نیک تو و به حق پیامبران، رسولان، دوستان، فرشتگان مقرب و همه

بندگان شایسته ات، از تو می خواهم که مرا از رحمت خود که همه اشیا را فراگرفت، محروم نگردانی، ای خدا ای رحمت گستر بر مومنان، ای یگانه ای زنده ای اول ای آخر، ای آشکار ای نهان، ای فرمانروا ای بی نیاز، ای احاطه کننده ای شنوا، ای آگاه ای بلند پایه، ای گواه ای نزدیک، ای اجابت کننده ای ستوده، ای بلندجایگاه ای سربلند، ای چیره ای آفریدگار، ای نیکوکار ای نعمت بخش، ای معبود ای دیرینه، ای جاودان ای زنده، ای پاینده ای تنها، ای تک ای بی همتا، ای بی نیاز ای برانگیزاننده، ای به ارث برنده ای شنوا، ای آگاه ای لطیف، ای دانا ای بخشنده، ای بلند پایه ای توانا، ای توانمند ای چیره، ای رحمت گستر ای مهربان، ای گیرنده ای رها کننده، ای بردبار ای کریم، ای درگذرنده ای مهرورز، ای بسیار آمرزنده. و من در پیشگاه تو و قدرتت کوچکم و با وجود کثرت فراموشی و گناهانم به درگاه تو می گرایم و اگر رحمت، لطف و رافت گسترده تو نبود، از هلاک شدگان بودم.

ای خدایی که از نیاز من به نظر و رحمت گسترده ات آگاهی، به همه نام های تو، خواه اسم هایی که از آن ها آگاهم و یا آگاه نیستم و به حق تو بر آفریده هایت و قدیم بودنت، ازلیت و ابدیت، جاودانگی و پایندگی و بزرگمنشی و شکوه چیره و عظمت و مقام و خواست تو، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و بر من رحم آوری و با نگاه های مهرورزی، آمرزش و خشنودی ات مرا پاکیزه سازی و از هرچه نهی کردی نگاه داری و به آنچه تو را از من خشنود می گرداند موفق کنی و بر آن چه به من دستور دادی و دوست داری انجام دهم، وادار کنی.

خدایا، دلم را از عظمت شکوه و شکوه عظمت و کبریای خود آکنده ساز و مرا بر همه دشمنان خود و دشمنان من یاری ده، ای بهترین مالکان و گسترده ترین روزی رسان و ای گرداننده روزگاران و ای تغییر دهنده زمان ها و ای فرو برنده شب در روز و روز در شب و ای تدبیر کننده دولت ها، امور و روزها. تو همان خدای دیرینه ای هستی که پیوسته بودی و مالکی که از بین نمی روی. پاکی تو و تو را ستایش می کنم بر هر ستایش و قدرت تو بر هر ستایش قدرتی که همراه با

جاودانگی تو خواهد ماند و با بزرگمنشی تو روشن گردد. تو خدای من، و سرپرست ستایشگران و سرور سپاسگزاران هستی. ای خدایی که روزی افزون تو بدون حساب است و ای خدایی که نمی توان نعمت هایت را پاداش داد و شکر او به جا آورده نمی شود و فرمانروایی ات پایان نمی پذیرد و روزهایت به شماره در نمی آید، روزهای مرا به روزهای خود وصل کن، در حالی که مرا می بخشی و گوشت و خونم و آفرینش، زندگانی و توانایی و نیرویی که به من ارزانی داشتی، بر آتش جهنم حرام کنی، ای پناهگاه پناه جویان و ای مهربان ترین مهربانان.

به نام خداوند بخشنده مهربان. بر خداوند زنده ای که نمیمیرد توکل نمودم. ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است، بخشنده و مهربان است، صاحب روز جزاست، تنها تو را می پرستیم و تنها از تو یاری می جوییم. برای خود، دین، گوش، چشم، تن و همه اعضا و جوارحم، برای پدر و مادر، خانواده و فرزندان و همه کسانی که امورشان مورد اهتمام من است و سایر آن چه تحت تصرف من است، همه آن چه از آفریده هایت می هراسم، در خشکی یا در دریا. خداوند بزرگتر است، خداوند بزرگتر است، سربلند تر، بلندتر، و جلوگیری کننده تر از آن چه بیم و پرهیز دارم. هر کس به خدا پناه برد سربلند است و ثنای او بزرگ است و معبودی جز خدا نیست.

خدایا، مرا در پناه خود که غیر قابل دسترس است قرار ده و تحت حمایتت که حرمتش شکسته نمیشود و خوار نمیگردد و در پیمان خود که شکسته نمیشود و در باز دارندگی تو که خوار و مورد ستم قرار نمی گیرد؛ و پناهنده به خدا ایمن و محفوظ است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خداوند بلندپایه و بزرگ تحقق نمی یابد. خدایا، ای کفایت کننده از هر چیز که هیچ چیز نمی تواند تو را کفایت کند، ای کسی که بسان کفایت او چیزی نیست، مرا از همه چیز کفایت نما تا این که با وجود تو هیچ چیز به من آسیب نرساند و اندوه و ناراحتی را از من بازدار. هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه بزرگ تحقق نمی یابد. ای خدا ای کریم.

خداوندا، من به واسطه تو دشمنانم را میرانم و هرکس را که قصد سوئی به من داشته باشد، و از شر آن ها به تو پناه می آورم و از تو یاری می طلبم، پس با هر

چه خواهی و هرگونه خواستی و از هر کجا خواستی و هر وقت خواستی، مرا از شر آنان کفایت فرما. «پس به زودی خدا تو را از شر آنان کفایت خواهد نمود و او شنوا و دانا است. پس به زودی تو را با برادرت یاری خواهیم نمود و برای شما تسلطی خواهیم داد، به گونه ای که به واسطه نشانه های ما به شما نخواهند رسید، شما و پیروانتان پیروز خواهید شد. ما فرستادگان پروردگار توایم و هرگز به تو نخواهند رسید. هرگز نترسید، من با شما هستم، می شنوم و می بینم. از تو اگر تقوا پیشه ای، به خداوند رحمت گستر پناه می برم. در آن گم شوید و با من سخن مگویید.» صبح و شام کردم، در حالی که به عزت خداوندی که هیچ چیز همانند او نیست، خود را بازداشتم و خود را با همه سخنان کامل خدا نگاه داشتم و به نام های نیک خدا پناه بردم و به پروردگار موسی و هارون و پروردگار عیسی و ابراهیم که به خوبی وفا نمود، پناه می برم از شر افراد سرکش از جنیان و انسان ها و از شر همه شیطان های سرکش و از شر هر زورگوی ستیزه جو و گوش هر طغیان گر و تجاوز کننده و دشمن و فرد حسود از میان جنیان و انسان ها را از خود، فرزندان، خانواده، مال و همه کسانی که امورشان مورد اهتمام من است، دور کردم و نیز گوش هر درخواست کننده ای، چشم، نیرو، دو دست و دو پا، زبان، مو، پوست، همه اندام های او را، با شنوایی خدا، و چشمان او را با بینایی خدا از خود دور کردم و نیروهایشان را با نیروی خدا و مکر استوار او شکستم. از این رو، دیگر آنان هیچ تسلط و راهی بر من نخواهند داشت و میان ما و آنان پرده ای کاملا پوشاننده وجود دارد. با پوشش خدا و پوشش نبوت که پیامبران از سخت گیری های فرعون های زمان، خود را با آن پوشیدند و خداوند آنان را با آن پوشیده نگاه داشت، به گونه ای که جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ شما بود و حضرت محمد صلی الله علیه و آله میان ما و شما است و خداوند عزّ و جلّ بر شما برتری دارد و از جلو و پشت شما فراگرفت و موی پیشانی، گوش، چشم و دل و زبان و همه نیروهای شما و نیز دست و پای شما را می گیرد و میان ما و شرور شما حایل می گردد. و ما بر گردن های آنان تا چانه هایشان غلهایی نهادیم، به طوری که سرهایشان را بالا نگاه داشته و دیده فروهشته اند. و از جلو و پشت آنان سد و مانعی قرار دادیم و چشم آنان را

پوشانیدم، از این رو نمی توانند ببینند. روی هایشان زشت باد و آنان کر، لال و کور اند. طه، حم، و آنان یاری نمی شوند.

خدایا، ای کسی که پوشش تو دست نایافتنی است و چشم تو به خواب نمی رود، پس به پوشش دست نایافتنی ات و به چشم تو که به خواب نمی رود، مرا از همه آسیب ها حفظ کن. از همه آفریده ها، خدا برای من کافی است. خدایی که از هر چیز کفایت می کند و هیچ چیز نمی تواند او را کفایت کند، برای من کافی است. آفریدگار از آفریدگان برای من کافی است و روزی رسان از روزی داده شدگان برای من کافی است، و پروردگار از همه پرورده ها برای من کافی است، کسی که چیزی به او از کسانی که به آنان ارزانی می کند، داده نمی شود، برای من کافی است، خداوند نزدیک و اجابت کننده برای من کافی است، خداوند از هر چیز مرا کفایت می کند، خداوند که یگانه است و شریکی برای او نیست برای من کافی است، خدا بس است و کافی است، صدای دعا کنندگان را می شنود و هیچ منتهایی بعد از خدا و هیچ گریز و راه نجاتی از دست خدا نیست، خدایی که معبودی جز او نیست کافی است، بر او توکل نمودم و او پروردگار عرش بزرگ است.

خداوندا، مرا در جوار دست نایافتنی خود و در تحت حمایت پیمانت که شکسته نمی شود، قرار ده و با چشم خود که به خواب نمی رود از من محافظت نما و با در کنار گرفتن خود که هیچ کس نمی تواند آهنگ آن را بکند، مرا تحت حمایت خود در آور و در زیر عزتت که مورد ستم واقع نمی شود، وارد نما و با رحمتت بر من رحم آر، ای رحمت گستر. خداوندا، ای خدا، مرا هلاک مکن، زیرا تو امید من هستی، ای رحمت گستر ای مهربان. من امورم را به خدا واگذار می کنم، به راستی که خداوند به بندگانش بینا است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و هر چه خدا بخواهد به وجود می آید. به عزت و عظمت روی او و آن چه لوح محفوظ از دانش او در بر دارد و به آن چه حجاب ها از نور حسن خدا پوشیده نگاه داشتند، پناه می برم. خدایا، من ناتوان، نیازمند و فقیر و خواهان برآوردن حاجت هایی هستم که برآوردن آن ها به دست تو است. پس ای خدا، به آن اسم یگانه، بی همتا، تک و بی نیاز، بزرگ و متعالی تو که حفظ پایه های

وجود و علم به آن ها به وسیله آن است، از تو می خواهم بر محمد و آل محمد درود فرستی و آغاز این روز، ماه و سال را برای من صلاح و میانه این روز، ماه و سال را رستگاری و پایان این روز، ماه و سال را سبب کامیابی قرار دهی و توبه ام را بپذیری، به راستی که تو توبه پذیر و مهربان هستی.

خدایا، برکت، خجستگی و خیر این ماه و سال را برایم آشنا گردان و خیر آن دو را به من روزی کن و شر آن دو را از من باز دار و در آن دو، تندرستی، سلامتی، عافیت، استواری، گشایش، آرامش، ایمنی، کفایت، نگاهبانی و حفاظت خود را روزی ام کن و به آن چه تو را از من خشنود می گرداند موفق گردان و به آرزویم برسان و دوستی ام را آسان ساز و خواسته ام را به من برسان و مرا به مقصود و خواسته ام برسان و غم مرا از بین ببر و رنجوری ام را برطرف نما و بدهی ام را ادا کن و مرا به دشمنان و حسد ورزان به من یاری ده و از آنان کفایت فرما، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان. معبودی جز تو نیست، پاکی تو و من از ستمگران هستم و درود خدا و سلام شایسته خدا بر پیامبرش حضرت محمد و خاندان او. خدایا، ای پروردگار، سرور و مولای من، مرا از مواضع هلاکت نجات ده و از گناهان باز دار و از آن چه شایسته نیست و مرا بی نیاز نمی گرداند، دور دار.

خدایا، گناهی برای من مگذار مگر آن که بیامرزی و نه اندوهی جز آن که بگشایی و نه عیبی جز آن که بپوشی و نه روزیای مگر آن که وسیع گردانی و نه سختی ای جز آن که آسان سازی و نه بدی ای مگر آن که بازداری و نه بیمی جز آن که مرا از آن ایمن گردانی و نه هراسی مگر آن که بهبودی بخشی و نه حاجتی جز آن که به راحتی و عافیت برآوری. خدایا من بد کردم و تو خوب کردی و تو تفضل نمودی و این همه از روی اعتماد من به گذشت تو و امید به رحمتت بود. خدایا از تو می خواهم که به حق این دعا و حقیقت این امید، بلای مرا برطرف کنی و به قدرت و فضل خود، راه خروج و نجاتی از آن برای من قرار دهی. خدایا تو از گناهان ما آگاهی، پس آن ها را بیامرز و از امور ما آگاهی، پس آنها را ادا نما و از خواسته های ما آگاهی، پس آن ها را برآور، به قدرت و فضلت، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. و اگر قرآن بود که کوهها با آن به گردش در می آمد و زمین به

سرعت با آن طی می شد و با مردگان سخن گفته می شد؛ همه امور از آن خدا است. هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و هرچه خدا خواست همان می شود.

به نام خداوند بخشنده مهربان بر خود، دین، گوش، چشم، همه اندام هایم و آن چه زمین از من برخود حمل می کند، به نام خداوند بخشنده مهربان بر پدر و مادرم از آتش جهنم. به نام خداوند بخشنده مهربان بر خانواده، مال و فرزندانم. به نام خداوند بخشنده مهربان بر همه کسانی که امورشان مورد اهتمام من است. به نام خداوند بخشنده مهربان بر هر چیزی که پروردگارم به من عطا کرد.

به نام خداوند بخشنده مهربان، این ماه و این سال را آغاز نمودم و بر خدا توکل کردم. هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و هر چه خدا خواست همان می شود. خداوند بزرگتر است و همه ستایش ها از آن اوست و پاک است خدا در صبح و عصر، پاک است پروردگار تو، که پروردگار که بسیار سربلندتر از آن چیزی است که او را بدان توصیف می کنند و سلام بر فرستاده شدگان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است؛ پاک است خدا هنگامی که شام و یا صبح می کنید و ستایش او را در آسمان ها و زمین و به هنگام شامگاه و آن گاه که ظهر می کنید. زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می کشد و زمین را بعد از مرگ زنده می کند و شما نیز این چنین بیرون آورده می شوید.

به نام خداوند رحمت گستر و مهربان. خدایا از شر این روز و این سال و شر بعد از آن به تو پناه می برم و نیز از شر دشمنانم بر من، زیاده روی یا طغیان کنند، به تو پناه می برم و از جلو و پشت سر و سمت راست و چپ و بالای سر و زیر، به نام خداوند رحمت گستر و مهربان. بگو: او خدای بی همتا است و خدا بی نیاز است و نه کسی را زاییده و نه زاییده شد و هیچ همتایی برای او نیست، برای خودم و آن چه به من احاطه دارد، پدر و مادر، فرزندان، خانواده ام و همه کسانی که امورشان مورد اهتمام من است و هر چیز به من تعلق دارد و یا همراه من است، بر

خدای زنده ای که هرگز نمی میرد توکل نمودم و به دستاویز استوار او که هیچ گسستگی ندارد، چنگ زدم و خدا شنوا و دانا است.

خدایا، از مقدرات خود در این سال و بعد از آن، عافیت نیک و روزی گسترده را برای من قرار ده و امور مهم از دنیا و آخرتم را کفایت نما و مرا از خطا نگه دار و خیر دنیا و آخرت را روزی ام کن. بگو در شبانه روز چه کسی از شما از شر درنده، دزد، مارها، عقرب ها، جنیان و انسان ها، وحوش، پرندگان، حشرات محافظت می کند؟ بگو: خدا. و در گردن آنان زنجیر هایی قرار دادیم و آن زنجیر ها تا چانه آنان دور گردن آنان پیچیده شده است و از این رو، آنان سرشان به بالا است و از پیشارو و پشت آنان سد و مانعی قرار دادیم و چشم آنان را پوشانیدیم، از این رو نمی توانند ببینند. خدایا، از گزند خشم تو و کیفرت و از شر بندگان بد و از وسوسه های شیطان ها، به همه سخنان کامل وآیات محکم تو پناه می برم و از اینکه حاضر گردند و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و هرچه خدا خواست همان می شود.

خداوندا، من به آگاهی ات از تو طلب خیر می کنم و با قدرتت از تو طلب توانایی می کنم و تفضل بزرگ تو را جویا هستم؛ زیرا تو آگاه و توانایی و من ناتوان و کلیدهای خیر به دست تو است و از همه نهان ها آگاهی. خدایا، اگر آن چه من می خواهم و یا درباره من از تو درخواست می شود، به خیر دین، دنیا، و عاقبت امر من است، آن را به راحتی به من عطا کن و آن را برای من خجسته گردان و آزار و اذیت را از من دور دار؛ و اگر غیر آن به خیر من است، مرا به آن چه بیشتر به صلاح تن و عافیت دنیا و آخرت من است، وادار و هر کجا باشم به سوی راه خیر رهسپار ساز و به هر جا روی کنم، به سوی خیر روانه ساز، به رحمتت. خدایا با هر چه از این دعا خواهان سربلندی در آن شدم، مرا سربلند ساز و پیشاپیش، فراموشی و عجله ام به نام خداوند بخشنده و مهربان و هیچ دگرگونی و قدرتی جز خدا نیست و هر چه خدا بخواهد همان می شود را مقدم می دارم.

خدایا، هر سوگندی که یاد کردم و هر سخنی که به زبان آوردم و هر نذری که کردم، خواست تو پیشاپیش همه آن ها است و هر چه تو بخواهی می شود و هر

چه نخواهی نمی شود. خدایا، هر سوگندی که در این روز یا ماه یا سال خوردم و هر سخنی که بر زبان راندم و هر نذری که کردم، مرا به واسطه آن بازخواست و کیفر منما، بلکه مرا در رابطه با آن در گشایش قرار ده و استثنا کن و به واسطه اعمال زشتم کیفرم مکن و مرا به امور طاقت فرسا وادار مکن. خدایا، هر کس در این روز یا ماه یا سال بخواهد به من بدی برساند، تو خود به او بدی برسان و هر کس بخواهد مرا فریب دهد، تو او را دچار نیرنگت کن و تیزی هر کس که تیزی اش را متوجه من کرد، کند بنما وآتش هر کس که آتشی علیه من شعله ور ساخت، خاموش گردان. خدایا مرا از مکر فریبکاران کفایت فرما و چشم ساحران را کور گردان و مرا با آرامش از همه این ها حفظ کن و زره نگاه دارنده ات را به من بپوشان و تقوا را که لازمه تقوا پیشه گان نمودی، همراه من بگردان.

خدایا، دعایم را برای خود خالص گردان و چنان کن که جویای چیزهایی باشم که در نزد تو است، نه آن که کسی جز تو را بجویم. خدایا پروردگارا، مرا از انواع آسیب ها، دلتنگی ها، غم ها، اندوه ها، امراض و بیماری ها دور دار و بدی، زشتی، طاقت فرسایی، بلا و رنج و ستوه را از من دور بدار، به راستی که تو شنوای دعا و نزدیک و اجابت کننده ای.

خدایا دشمنان، بد رفتاران و جویندگان مرا و نیز همه امور سخت مرا نرم کن. خدایا آنان را خوار گردان همان گونه که چهارپایان را برای حضرت آدم علیه السلام خوار نمودی. خدایا آنان را رام من بگردان، همان گونه که پرندگان را مسخر حضرت سلیمان علیه السلام ساختی. خدایا محبتی از خود بر من بیفکن، همان گونه که بر حضرت موسی بن عمران علیه السلام افکندی و بر شکوه، شنوایی، بینایی و نیرویم بیفزا و نعمتت را به سوی من باز گردان و خواسته و آرزویم را عطا کن و اخلاقم را نیک گردان و مرا چنان کن که از هیبت من، هراس و بیم داشته باشند و مهرورزی و ترحم نسبت به من و هیبت از من را در دل دشمنان، بدرفتاران و جویندگان من بیفکن و به قدرتت آنان را رام و مسخر من بکن.

خدایا، ای کفایت کننده حضرت موسی علیه السلام از فرعون و ای کفایت کننده حضرت محمد صلی الله علیه و آله از حزب های گوناگون و ای کفایت کننده

حضرت ابراهیم علیه السلام از آتش نمرود، بر محمد و آل محمد درود فرست و از تمامی آن چه بیم دارم و می پرهیزم، کفایت نما. به رحمتت ای رحمت گستر ای مهربان.

خدایا، ای راهنمای سرگشتگان و ای گشاینده اندوه اندوهگینان و ای غم زدای غم دیدگان و ای ادا کننده بدهی بدهکاران و ای معبود جهانیان، ناراحتی، اندوه و غم مرا بگشا و بدهی من و همه را ادا کن . مطلوب و آرزویم را به من عطا کن و کار خیر مرا با خیر آغاز کن و ختم به خیر بگردان. خدایا، ای امید و توشه من، امیدم را از خود قطع مکن و همه امورم را سامان ده و همه درهای روزی را از هر جا که گمان دارم و یا ندارم، میدانم و یا نمی دانم، امید دارم یا ندارم، به روی من بگشا و در هر چه به من روزی دادی، سلامتی، عافیت و برکت را روزی ام کن ودر همه امورم خیر را برای من برگزین، گزینشی همراه با عافیت، و خود، سرپرست، نگاهدار و یاور من باش و حجت و دلیلم را به من تفهیم کن .

خدایا، هر بنده ای از بندگانت، از زن و مرد که من به او ظلمی کردم، خواه در مال و یا در گوش، چشم، و یا نیرویش، و من نمی توانم آن را به او برگردانم و از او حلالیت بطلبم، ای خدا از تو می خواهم که او را با هر چه خواستی از من خشنود گردانی و بعد از آن رحمتی از نزد خود به من ارزانی داری، ای بخشنده عطایا و خیرها. خدایا مرا در حالی که حقی و یا گناهی بر گردن من است از دنیا مبر، جز آن که مرا آمرزیده باشی، به کرم و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، از تو استواری در امور و تصمیم جدی بر هدایت،

از تو سپاسگزاری در برابر نعمت ها و عبادت نیکویت را خواهانم و نیز ای خدا، از تو دل سالم، زبان راستگو، یقین سودمند، روزی فراوان و گوارا و رحمتی را خواستارم که به واسطه آن به شرف کرامت دنیا وآخرت نایل گردم، ای مهربان ترین مهربانان. خدایا، از تو عافیت پی در پی را می طلبم، عافیتی کامل، کافی و عافیت دنیا و آخرت. خدایا ای سرور و مولای من، از تو خواهانم که خود، تکیه گاه، مسند، پایه، مورد اعتماد، توشه و اندوخته من باشی و آرزویم را به نومیدی مبدل مکن و امیدم را قطع مکن و بلایم را طاقت فرسا قرار مده و سرنوشت حتمی بد برایم مقرر مکن و

مرا دشمن شاد مکن. خدایا از من خشنود شو و از همه بلاها عافیت بخش. خدایا از تو درخواست می کنم ای خدا، ای بزرگتر از هر بزرگ، ای کسی که نه شریکی داری و مشاوری، ای آفریننده آفتاب و مهتاب روشنگر، ای روزی دهنده به کودک خردسال، ای بی نیاز کننده فرد گرفتار و نیازمند، ای یاری گر نیازمند آسیب دیده، ای رهاننده اسیر در بند، ای به هم آورنده استخوان شکسته، ای سرکوب کننده هر سرکش متکبر، ای زنده کننده استخوان های پوسیده، ای خدایی که نه همسانی داری و نه مشابهی. خدایا از تو می خواهم بر محمد وآل محمد درود فرستی. ای معبود من، به حق دعایی که کردم و به حق همه اسم هایت و به حق کنگره های عزت از عرشت و منتهای رحمت از کتابت و به عظمت برترت و به تو که هیچ چیز بزرگتر از تو نیست، مسالت دارم ما را بیامرزی و بر ما رحم نمایی؛ زیرا ما به رحمت تو نیازمندیم، ای مهربان ترین مهربانان.

خداوندا، من، پدر و مادر و همه مردان و زنان مومن و مسلمان از زنده و مرده آنان را بیامرز و در خیرات، ما وآنها را در یک جا گرد آور و ای خدا، ای پروردگار من، مرا از آن چه جز تو نمی تواند کفایت کند، کفایت کن و همه خواسته های مرا برآور و همه امورم را سامان ده و همه آن چه را دوست دارم به صورت آسان و همراه با آسایش فراوان و عافیت به من عطا کن، ای مهربان ترین مهربانان؛ و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد و هر چه خدا خواست همان می شود و درود و سلام فراوان خداوند بر پیامبرش حضرت محمد و خاندان او. هر چه خدا خواست همان می شود و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به خدا تحقق نمی یابد، هر چه خدا خواست و بر خدا توکل نمودم، هر چه خدا خواست و امورم را به خدا واگذار کردم، هر چه خدا خواست و خدا مرا بس و کافی است.(1)

از جمله آن، روایتی است که احمد بن جعفر بن شاذان آورده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در ماه محرم، شب شریفی وجود دارد و آن شب

1- .الاقبال:546-552

اول محرم است. هر کس در این شب صد رکعت نماز و در هر رکعت سوره حمد و قل هو الله احد را بخواند و تشهد بگوید و بعد از آن سلام بگوید و فردای آن شب یعنی روز اول محرم را روزه بگیرد، از کسانی خواهد بود که در طول آن سال، خیر برای او استمرار پیدا می کند و تا سال آینده از بلا و گرفتاری محفوظ می ماند و اگر پیش از فرا رسیدن سال آینده بمیرد، ان شاء الله تعالی به بهشت می رود.

نمازی دیگر در شب اول محرم: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در شب اول محرم دو رکعت نماز، در رکعت اول سوره فاتحه الکتاب و سوره انعام و در رکعت دوم، سوره فاتحه الکتاب و سوره یس را بخوان.

نمازی دیگر در شب اول محرم: عبدالقادر بن ابی القاسم اشتری در کتاب خود آورده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: شبی در ماه محرم وجود دارد وآن شب اول ماه محرم است. هر کس در آن شب دو رکعت نماز، در هر رکعت یک بار سوره حمد و یازده بار سوره قل هو الله احد بخواند و فردای آن روز را روزه بگیرد، همانند کسانی خواهد بود که در طول سال آینده، خیر برای او استمرار پیدا می کند و تا سال آینده هم چنان محفوظ می ماند و اگر پیش از فرا رسیدن سال آینده بمیرد، به بهشت می رود.(1)

2. الاقبال: یکی از اعمال این روز، خواندن نماز اول هر ماه و دعای مخصوص و پرداخت صدقه است که در جای خود ذکر شد.

در کتاب من لا یحضره الفقیه روایت است: در روز اول ماه محرم، حضرت زکریا به درگاه پروردگار عزّ و جلّ دعا کرد. بنا بر این، هر کس این روز را روزه بدارد، خداوند عزّ و جلّ دعای او را مستجاب می کند، همان گونه که دعای حضرت زکریا را اجابت نمود.

شیخ مفید - ره - در کتاب «حدائق الریاض» آورده است: در روز اول ماه محرم، خداوند متعال دعای حضرت زکریا را اجابت نمود. از این رو، برای هر کس که خواهان استجابت دعا است، مستحب است این روز را روزه بدارد. نیز شایسته

1- . الاقبال: 523

است در این روز، دعایی که در ضمن اعمال شب اول ماه محرم و هنگام استهلال ماه محرم یادآور شدیم، خوانده شود.

حضرت علی بن موسی الرضا به نقل از جد و پدران بزرگوارش علیهم السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه وآله در روز اول ماه محرم دو رکعت نماز می خواندند و وقتی نماز را به پایان می بردند، دو دست خود را به آسمان بلند می کردند و این دعا را سه بار می خواندند:

خدایا، تو معبود دیرینه ای و این سال، سال جدیدی است. پس در این سال، عصمت از شیطان و توانایی و غلبه بر نفس بسیار بد فرمان و اشتغال به آن چه را که مرا به تو نزدیک می گرداند، خواستارم. ای بزرگوار، ای شکوهمند و گرامی، ای تکیه گاه هر کس که تکیه گاهی ندارد، ای ذخیره هر کس که ذخیره ای ندارد، ای پناه گاه هر کس که پناهگاهی ندارد، ای فریاد رس هر کس که فریاد رسی ندارد، ای پشتیبان هر کس که پشتیبانی ندارد، ای گنج هر کس که گنجی ندارد، ای کسی که کردارش نیکو است، و امید بزرگ به او بسته می شود و ای سرفراز کننده ناتوانان، ای نجات دهنده غرق شوندگان، ای رهایی بخش هلاک شدگان، ای نعمت بخش ای نیکو رفتار، ای تفضل کننده و ای نیکوکار، تویی خدایی که سیاهی شب، روشنایی روز، پرتو ماه و شعاع آفتاب، شرشر آب و صدای درختان در برابر تو سجده کردند. ای خدا تو شریکی نداری، خدایا ما را بهتر ازآن چه دیگران گمان می کنند، قرار ده و آن چه را که آنان نمی دانند، بیامرز و به آن چه درباره ما می گویند، ما را کیفر مکن. خدایی که معبودی جز او نیست، او برای من کافی است که بر او توکل نمودم و او پروردگار عرش بزرگ است. به او ایمان آوردیم، همه از سوی پروردگار ما است و جز خردمندان واقعی به یاد نمی آورند. پروردگارا، بعد از آن که ما را هدایت نمودی، دچار انحراف مگردان و رحمتی از جانب خود به ما ارزانی دار، به راستی که تو بسیار بخشنده ای.

اگر گفته شود: شما پیش از این در کتاب «المضمار» گفتید که اول سال، ماه رمضان است، ولی در این دعا آمده است که اول سال، ماه محرم است؟ پاسخ می دهیم: ما در آنجا گفتیم که احتمال دارد ماه رمضان، اول سال از لحاظ اعمال عبادی

باشد و بدین جهت بر اوقات دیگر برتری دارد و ماه محرم از لحاظ معاملات و ثبت تواریخ و تدبیر و پیش بینی رخدادهای اختیاری آینده باشد. [در پایان خطبه این جلد، برخی از روایات را یاد آور شدیم.] و روایاتی در این معنی آورده بودیم.(1)

3. الاقبال: شیخ مفید رضوان الله علیه در کتاب حدائق الریاض حدیثی از امام صادق علیه السلام آورده است: هر کس بتواند ماه محرم را روزه بدارد، روزه، آن روزه دار را از بدی نگاه می دارد. یحیی بن حسین بن هارون حسینی در کتاب امالی خود نقل کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: برترین نماز بعد از نماز واجب، نماز خواندن در تاریکی شب است و برترین روزه بعد از روزه ماه رمضان که روزه ماه خداست، ماهی است که ماه محرم نامیده می شود.

مرزبانی نیز این حدیث را با چندین سند از طریق گروهی در جلد هفتم «کتاب الازمنه» و نیز محمد ابن ابی بکر مدینی حافظ آن را در کتاب «دستور المذکرین» از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کردند.(2)

4. الاقبال: شیخ مفید در کتاب الحدائق آورده است: روز سوم این ماه روز فرخندهای است؛ زیرا حضرت یوسف علیه السلام در چنین روزی از چاه نجات پیدا کرد. بنابر این، هر کس این روز را روزه بدارد، خداوند سختی را برای او آسان می سازد و اندوه او را برطرف می کند. نویسنده کتاب دستور المذکرین به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آورده: هر کس روز سوم ماه محرم را روزه بدارد دعایش مستجاب می گردد.(3)

5. الاقبال: در کتاب دستور المذکرین به نقل از ابن عباس آمده است: هرگاه هلال ماه محرم را دیدی، روزها را بشمار، وقتی روز نهم فرا رسید، آن روز را روزه بدار. راوی از او می پرسد: آیا حضرت محمد صلی الله علیه و آله این روز را روزه می داشت؟ ابن عباس پاسخ داد: آری.(4)

1- . الاقبال: 553-554
2- . الاقبال:554
3- . الاقبال:554
4- . الاقبال:554

باب هشتم : اعمال شب و روز عاشورا و مطالب و نکتههایی متناسب، افزون بر آنچه در باب پیشین آورده شد.

مؤلف: مطالب این باب را در کتاب الطهار ه الصلاه الدعاء الصوم و المزار و کتاب احوال مولانا الحسین صلوات الله علیه آوردیم به آن ها مراجعه کن.

1. الاقبال: عمل شب عاشورا و فضیلت احیای آن: بدان، شب عاشورا شبی است که مولایمان امام حسین علیه السلام و اصحاب او، آن را با انجام نماز و خواندن دعا احیا کردند، در حالی که مسلمانان زندیق آنان را احاطه کردند تا خون آنان را بریزند و نفوس عظیم آنان را بگیرند و حرمت آنان را هتک کنند و زنان پرده نشین آنان را به اسیری ببرند. بنابراین برای هر کس که این شب را درک می کند، سزاوار است که با باقیمانده از اهل آیه مباهله و تطهیر و کسانی که در آن مقام بزرگ حضور داشتند همدردی نماید و همراه با خداوند جلّ جلاله و رسول او صلی الله علیه و آله، بر دشمنان آنان خشم و غضب کند و در تمام امور و ماجراها با خدا و رسول موافقت کند و با اخلاص در موالات اولیای خدا و دشمنی با دشمنان او، به درگاه خداوند جلّ جلاله نزدیکی بجوید.

در فضیلت احیای این شب، در کتاب دستور المذکرین دیدیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس شب عاشورا را احیا کند، گویی که به اندازه عبادت همه فرشتگان به عبادت خدا پرداخته است و پاداش کسی که در این شب عمل کند، همانند پاداش هفتاد سال عمل است.

و از جمله روایات مربوط به تعیین اعمال این شب از نماز و تضرع به درگاه خداوند، عبارت است از روایت محمد بن ابی بکر مدینی حافظ در کتاب دستور

المذکرین به سند خود از وهب ابن منبه از ابن عباس نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هرکس در شب عاشورا در آخر شب چهار رکعت نماز بخواند، در هر رکعت فاتحه الکتاب و ده بار آیه الکرسی و ده بار سوره قل هو الله احد و ده بار قل اعوذ برب الفلق و ده بار سوره قل اعوذ برب الناس و بعد از نماز صد بار سوره قل هو الله احد را قرائت کند، خداوند متعال در بهشت صد هزار هزار شهر از نور برای او بنیان می نهد که در هر شهر از آن شهرها، هزار هزار کاخ و در هر کاخ هزار هزار اتاق و در هر اتاق هزار هزار تخت و در هر تخت هزار هزار بستر و در هر بستر همسری از حور العین وجود دارد و نیز در هر اتاق هزار هزار سفره گسترده است و در هر سفره هزار هزار کاسه غذا و در هر ظرف غذا هزار هزار نوع غذا وجود دارد و بر هر سفره هزار هزار خادم نیکو چهره و صد هزار هزار زنان خادم زیبا وجود دارد و هر کدام از این پیشخدمتان، دستمالی بر دوش دارند و آماده خدمت اند. وهب بن منبه گفت: گوش هایم کر باد اگر این حدیث را از ابن عباس نشنیده باشم.

روایتی دیگر: باز در کتاب دستور المذکرین به سند متصل از ابن ابی امامه روایت کردیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس در شب عاشورا صد رکعت نماز بخواند و در هر رکعت یک بار سوره حمد و سه بار سوره قل هو الله احد قرائت کند و بعد از هر دو رکعت سلام بگوید، وقتی همه این صد رکعت نماز را

به پایان برد، هفتاد بار بگوید: پاک و منزه است خداوند و ستایش مخصوص اوست و خدایی جز خدای یکتا وجود ندارد و خدا بزرگتر است و هیچ دگرگون و قدرتی جز به خدای بزرگ و بلند مدتبه وجود ندارد. هر کس از مرد و زن این نماز را بخواند، خداوند قبر او را از مشک و عنبر پر می کند و در هر روز بر قبر او وارد می شود تا این که در شیپور قیامت دمیده شود و سفره ای برای او گسترده شود که همه اهل دنیا از زمانی که دنیا آفریده شد تا زمانی که در شیپور قیامت دمیده می شود، می توانند از نعمت های آن بهره مند گردند و هیچ کس از مردان و زنان نیست، مگر آن که وقتی در قبر نهاده می شود، موهایش می ریزد، به جز کسی که این نماز را خوانده باشد؛ و هیچ کس از قبر بیرون نمی آید مگر آن که مویش سپید گردد، به جز

کسی که این نماز را خوانده باشد. سوگند به خدایی که مرا به حق برانگیخت، هر کس این نماز را بخواند، خداوند عزّ و جلّ همانند عروس در حجله به او نظر می کند تا اینکه در شیپور قیامت دمیده شود.

و وقتی قیامت فرا می رسد، همانند بردن عروس به سوی همسرش از قبر بیرون آورده می شود. سپس ادامه حدیث را درباره تعظیم روز عاشورا و انجام اعمال خیر در آن، ذکر کرد، ولی مقصود ما ذکر امور مربوط به شب عاشورا بود. و در آن چه ذکر کردیم، بر احادیث امام صادق علیه السلام تکیه کردیم که فرمودند: هرکس عمل خیری به او برسد و او بدان عمل، عمل کند، ثوابی که در آن ذکر شد برای او خواهد بود، اگر چه آن عمل در واقع به آن صورت که به او رسیده، نباشد.

از دیگر روایات در برخی از کتاب هایی که در زمینه اعمال عبادی نوشته شده است: از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله منقول است: هر کس در شب عاشورا صد رکعت نماز گزارد، در هر رکعت از آن، یک بار سوره حمد و سه بار قل هو الله احد بخواند و بعد از هر دو رکعت سلام بگوید و وقتی همه این صد رکعت را به پایان برد، هفتاد بار بگوید: پاک و منزه است خداوند و ستایش مخصوص اوست و خدایی جز خدای یکتا وجود ندارد و خدا بزرگتر است و هیچ دگرگونی و قدرتی جز به خدای بزرگ و بلند مدتبه وجود ندارد و طلب استغفار می کنم. و در ادامه، ثواب و فضایلی را که بسیاری از آرزوها و اعمال بدان نمی رسد، یادآور شد که شرح آن به طول می انجامد.

از دیگر نمازهای روز عاشورا: بنابر روایتی، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: در شب عاشورا چهار رکعت نماز خوانده می شود در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره قل هو الله احد پنجاه بار، و هر گاه سلام رکعت چهارم را دادی، بسیار خدا را یاد کن و بر رسول خدا صلوات بفرست و هر اندازه توانستی بر دشمنان اهل بیت لعن بفرست.

یکی دیگر از نمازها و دعاهای شب عاشورا، نماز و دعایی است که نویسنده کتاب المختصر من المنتخب یادآور شد: دعای شب عاشورا به این صورت است که ابتدا ده رکعت نماز خوانده شود، در هر رکعت سوره فاتحه الکتاب یک بار

و سوره قل هو الله احد صد بار. البته این نماز به صورت دیگری نیز نقل شده است، به این صورت که صد رکعت نماز خوانده شود. در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره قل هو الله احد سه بار و وقتی نماز را به پایان بردی و سلام دو رکعت آخر را دادی، صد بار بگو: پاک است خدا و ستایش خدا را و معبودی جز او نیست و خداوند بزرگتر است و هیچ دگرگونی و هیچ نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد. و در روایت دیگر، هفتاد مرتبه آمده است و ذکر از خداوند طلب استغفار می کنم، صد مرتبه آمده است و در روایتی دیگر هفتاد بار. ذکر خدایا بر محمد و آل او درود فرست صد بار و در روایتی دیگر هفتاد بار آمده. آن گاه دعایی را که در بر دارنده فضیلت بزرگ است و در کتاب الریاض ذکر شد، می خوانی:

خداوندا از تو درخواست می کنم ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، ای خدا ای رحمت گستر، از تو می خواهم به آن اسم های پاکیزه، خشنود، مورد پسند، بزرگ و فراوان تو ای خدا و از تو خواهانم به آن اسم های سربلند و شکوهمند تو ای خدا، و از تو خواهانم به آن اسم های کامل و تام تو ای خدا، و از تو مسألت دارم با آن اسم های مشهور و نمایان در نزد تو ای خدا، ای خدا و به آن اسم های تو که جز تو بدان نامیده نمی شود ای خدا، و به آن اسم های تو که دست نایافتنی اند و هرگز از بین نمی روند ای خدا، و از تو خواهانم به آن اسم تو که خود می دانی مورد پسند تو است ای خدا، و از تو درخواست می کنم به آن اسم های تو که همه اشیا در برابر آن سجده نمودند ای خدا، و از تو خواهانم به آن اسم های تو که هیچ دانش، پاکی، شرافت و وقار با آن برابری نمی کند ای خدا، و از تو خواهانم که به درخواست هایی که با وفاترین پیمان ها را بستی که هر کس به آن ها از تو درخواست می کند، اجابت کنی ای خدا، و از تو مسألت دارم به در خواستی که زیبنده تو است ای خدا، و از تو درخواست می

کنم به درخواستی که تو به درخواست کننده و ذکر کننده اش می فرمایی: هر چه دوست داری بخواه، که قطعا اجابت خواهم نمود ای خدا.

ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، و از تو می خواهم به تمام درخواست هایی که آفریدی و چیزی غیر از تو یارای حمل آن را ندارد ای خدا، از تو خواهانم به تمامی در خواست هایی که بلند پایه ترین و والاترین و یادش بالاتر است و نورانی ترین، زود به مقصد رساننده ترین، با شتاب اجابت شونده ترین، بی کاستی و کامل ترین درخواست ها است، هر چند همه درخواست های تو بزرگ است ای خدا، و از تو درخواست می کنم به آن چه شایسته نیست از غیر تو درخواست شود، مانند عظمت، پاکی، جلال ، بزرگ منشی ، شرافت، نور، رحمت، قدرت، اشراف، آگاهی، درخواست، بخشش، عظمت، مدح، سربلندی، تفضل بزرگ، نیز درخواست هایی که به هر کس بخواهی عطا می کنی و با آنها آغاز می کنی و پایان می دهی ای خدا.

و از تو خواهانم به درخواست های تو که والا و روشن و و از هر چیزی غیر تو پنهان اند ای خدا، و از تو خواهانم به اسم هایی که مخصوص تو است، ای خدا، و از تو خواهانم به درخواست های والا، گرامی و زیبا ای بزرگوار ای زیبا، ای خدا، ای شکوهمند ای سربلند، ای کریم ای یگانه ای تنها، ای بی همتا ای بی نیاز، ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان. از تو می خواهم به منتهای اسم های تو که جایگاه آن در ذات توست ای خدا، و از تو می خواهم به اسم هایی که تنها تو خود را بدان نامیدی و غیر تو بدان نامیده نشد ای خدا، و از تو خواهانم به آن دسته از اسم های تو که دیده نمی شوند ای خدا، و از تو خواهانم به آن اسم های تو که جز تو از آن آگاه نیست ای خدا و از تو مسالت دارم به آن اسم های تو که دوست داری ای خدا، و از تو خواهانم به همه درخواست های بزرگ منشانه ات و به هر درخواستی که من از آن ها آگاهم تا این که به بزرگترین اسم تو منتهی گردد ای خدا، و از تو خواهانم به همه نام های نیکوی تو ای خدا، و از تو درخواست می کنم به هر اسمی که آگاهم تا این که به بزرگترین، والاترین، شکوهمند ترین و نام بلند

پایه و برترت منتهی گردد وآن اسم کامل تو است که آن را بر همه اسم هایی که خود را بدان نامیدی، برتری دادی ای خدا.

ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان، به حق این اسم ها و تفسیر آنها از تو درخواست می کنم، زیرا غیر تو از تفسیر آن ها آگاه نیست ای خدا، و از تو درخواست می کنم به آن چه نمی دانم و اگر می دانستم از تو به آن درخواست می کردم و به هر اسمی که در علم غیب برای خود برگزیدی، که بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله درود فرستی و همه گناهان مرا بیامرزی و همه درخواست های مرا اجابت نمایی و مرا به آرزوهایم برسانی و تمام آن چه را که دوست دارم، آسان به من رسانی و به صورت راحت مرا به آرزویم برسانی و زود و سریع به مقصودم برسانی و روزی گسترده روزی ام کنی و اندوه و غم و ناراحتی را بگشایی، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

2. الاقبال: شیخ ابو جعفر طوسی به نقل از جابر جعفی آورد که امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس شب عاشورا در کنار قبر امام حسین علیه السلام بیتوته کند، روز قیامت در حالی که به خونش آغشته است با خدا ملاقات خواهد کرد و گویی در سرزمین کربلا با آن حضرت به شهادت رسیده است. شیخ مفید در کتاب التواریخ الشرعیه آورد: در حدیث است، هر کس امام حسین علیه السلام را زیارت کند و شب عاشورا را تا صبح در کنار قبر آن حضرت بیتوته کند، خداوند متعال او را آغشته به خون امام حسین علیه السلام و از کسانی که در رکاب آن حضرت شهید شدند، محشور می گردند.(2)

3. الاقبال: روایات فراوان در رابطه با تحریم روزه روز عاشورا به عنوان شماتت بر شهادت سیدالشهدا علیه السلام وارد شد و این بین دینداران روشن است؛ از سوی دیگر، روایات فراوانی درباره ترغیب بر روزه روز عاشورا وارد شد.

1- . الاقبال: 555-558
2- . الاقبال: 555-558

از جمله آن، روایتی از امام صادق علیه السلام است که فرمودند: کشتی نوح در روز عاشورا بر کوه جودی قرار گرفت. از این رو نوح به تمام همراهان خود از جنیان و انسیان دستور داد که آن روز را روزه بگیرند.

امام باقر علیه السلام فرمودند: آیا می دانید این روز چه روزی است؟ روزی که خداوند عزوجل توبه آدم علیه السلام و حوا را پذیرفت و همان روزی است که خداوند دریا را برای بنی اسرائیل شکافت و فرعون و همراهانش را غرق کرد و همان روزی است که حضرت ابراهیم علیه السلام به دنیا آمد و همان روزی است که خداوند توبه قوم یونس علیه السلام را پذیرفت و همان روزی است که عیسی بن مریم در آن متولد شد و همان روزی است که حضرت قائم در آن قیام خواهد کرد.

از امام صادق علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش ذکر شد که علی علیه السلام فرمودند: روز نهم و دهم محرم را روزه بدارید، که روزه این دو روز، کفاره گناهان یک سال است.

مؤلف: از طریق آنان در جلد سوم کتاب تاریخ النیشابوری از حاکم در ضمن شرح حال نصر بن عبدالله نیشابوری به واسطه سعید بن مسیب از سعد نقل کرد: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روز عاشورا را روزه نگرفتند.

دعای روز عاشورا: نویسنده المختصر من المنتخب چنین می نویسد: روز عاشورا را روزه بگیر و این دعا را بخوان: پاک است خدا و ستایش مخصوص اوست و معبودی جز او نیست و خداوند بزرگتر است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند و بزرگ تحقق نمی یابد، پاک است خدا در لحظات شب و اول و آخر روز، پاک است خدا در صبحگاهان و شامگاهان، پاک است خدا آن هنگام که شب یا صبح می کنید و ستایش در آسمان ها و زمین و به هنگام شام و آن گاه که ظهر می کنید، از آن او است. زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می کشد و زمین را بعد از مرگ زنده می گرداند و شما نیز این چنین بیرون آورده می شوید، پاک است پروردگار تو، پروردگار دارای صفت عزت از آنچه او را بدان توصیف می کنند و سلام بر فرستادگان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است.

ستایش خدا را که هیچ کس را به فرزندی نگرفت و هیچ شریکی در فرمانروایی ندارد و از روی خواری، سرپرستی برای او وجود ندارد و چنان که باید، به تعداد هر چیز و آکندگی آن و هموزن با همه اشیا و چندین برابر آن و برای همیشه جاودان وآن گونه که زیبنده عظمت او است، او را به بزرگی یاد کن. پاک است خدای صاحب فرمانروایی و چیرگی در سلطنت، و پاک است خدای صاحب عزت و شکوه چیره، پاک است خدای زنده ای که هرگز نمی میرد، پاک است خدایی که پادشاه مطلق و بسیار پاکیزه است، پاک است خدای پابرجا و جاودانه، پاک است خدای زنده و پاینده، پاک است خدای بلندپایه و برتر، پاک و متعالی باد خدا، بسیار پاکیزه و مقدس باد خدا که پروردگار فرشتگان و روح است.

خدایا من در بخشش، نعمت و عافیت تو قرار گرفتم، پس ای خدا، نعمت و منت و عافیت را بر من تمام کن و سپاسگزاری از خود را روزی ام کن. خدا به نور روی ذات و یا اسما و صفات تو هدایت یافتم و به فضل تو بی نیاز گردیدم و به نعمت تو صبح و شام کردم. تو را گواه میگیرم که برای گواهی کافی هستی و نیز فرشتگان، حاملان عرش، همه آفریده ها، آسمان ها و زمین و بهشت و جهنم را گواه می گیرم که تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و شریکی برای تو وجود ندارد و هر معبودی جز تو از عرش تا زمین باطل و نابود است. نیز گواهی می دهم که حضرت محمد، بنده و فرستاده تو است و این که قیامت خواهد آمد و تردیدی در آن نیست و تو همه اهل قبور را زنده خواهی کرد. خدایا، پس این گواهی را نزد خود برای من بنویس، تا این که با اقرار به آن با تو ملاقات کنم، در حالی که از من خشنود گردیده ای، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا تو را ستایش می کنم، ستایشی که آسمان دو سوی خود را برای تو فرود آورد و زمین و ساکنان آن تو را به پاکی بستایند، ستایشی که بالا رود و پایان نپذیرد، ستایشی که افزون گردد و از بین نرود، ستایش جاودانه که قطع نشود و پایان نپذیرد، ستایشی که اول آن بالا رود و آخر آن پایان نپذیرد، ستایش تو را بر من و بر بالا، همراه، پیش روی، قبل، و نزد من و آن گاه که می میرم و نابود می شوم و تو ای مولای من، باقی می مانی و ستایش تو را به همه ستایش های تو بر همه نعمت

های تو و ستایش تو را در هر رگ ساکن و در هر بار خوردن، نوشیدن، پوشیدن، نیرو گرفتن و بر هر جای مو. خدایا، همه ستایش مخصوص توست و همه فرمانروایی برای توست و خیر تنها به دست تو است و همه امور آشکار و نهان به سوی تو باز می گردند و تو منتهای همه امور هستی. خدایا، ستایش تو را بر بردباریات با وجود آگاهی ات و ستایش تو را بر گذشتت با وجود توانایی ات. خدایا، ستایش تو را ای برانگیزاننده ستایش و ستایش تو را ای به ارث برنده ستایش، آفریننده ستایش و منتهای ستایش و پدید آورنده ستایش و ای کسی که به پیمان خود وفا می کنی و وعده ات درست است و ای کسی که لشکریانت شکست ناپذیر و بلندپایه گی ات دیرینه است. خدایا ستایش تو را ای بالا برنده درجات و اجابت کننده دعاها و فرو فرستنده آیات از فراز آسمان های هفتگانه و بیرون آورنده آنان که در تاریکی هستند به سوی نور و تبدیل کننده بدی ها به نیکی و ای کسی که برای نیکی ها درجاتی قرار می دهی.

خدایا تو را ستایش می کنم، ای آمرزنده گناه، پذیرنده توبه، سخت کیفر و بخشنده، معبودی جز تو نیست و بازگشت همه به سوی تواست. خدایا ستایش مخصوص توست در شب آن گاه که فرو می پوشاند. و در روز آن گاه که آشکار می گردد و ستایش برای توست در آخرت و دنیا، ستایش از آن توست به شماره ستاره های آسمان و ستایش برای توست به تعداد فرشتگان آسمان و ستایش از آن توست به شماره قطره های آب دریا و ستایش برای توست به شماره برگ درختان، ستایش از آن توست به تعداد جنیان و انسان ها و به شماره خاک و چهارپایان، درندگان و پرندگان و ستایش از آن توست به شماره آن چه کتابت در حساب دارد و دانشت بدان احاطه دارد و هم وزن با عرشت ستایشی فراوان و خجسته. خدایا ستایش برای توست به شماره آن چه می گویی و به میزان آن چه می دانی و به تعداد آن چه آفریده هایت از پیشینیان و متاخران بدان عمل می کنند و هموزن با همه آن ها و به شماره تمام آن چه تا زمان مرگ و نیستی نام بردیم.

معبودی جز خدا نیست و او یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد و فرمانروایی و ستایش از آن او است، زنده می کند و می میراند و بر هر چیز تواناست.

سپس - ده بار- بگو: از خدا آمرزش می طلبم، سپس - ده بار- بگو: ای خدا ای خدا، - ده بار- بگو: ای رحمت گستر ای رحمت گستر، سپس - ده بار-

بگو: ای مهربان ای مهربان، پس - ده بار- بگو: ای بخشنده ای مهربان، سپس - ده بار- بگو: ای خدایی که جز تو خدایی نیست، سپس - ده بار- بگو: هیچ دگرگونی و قدرتی جز به خدا صورت نمی گیرد، سپس - ده بار- بگو: اجابت کن اجابت کن، سپس - ده بار- بگو» به نام خداوند بخشنده و مهربان، سپس - ده بار- بگو: درود و سلام خدا بر محمد و خاندان پاکش.

آن گاه بگو: خدایا، تو اعتماد من در هر اندوه و امید من در هر سختی و گرفتاری هستی. تو در هر امری که بر من وارد می شود، مورد اعتماد و اندوخته من هستی. چه بسیار ناراحتی که دل در آن ناتوان و چاره جویی انسان اندک می گردد و افراد نزدیک، انسان را تنها می گذارند و دشمن انسان شاد می گردد، بر تو عرضه کردم و به درگاه تو گله نمودم، به خاطر گرایش و توجه به تو و روی برگرداندن از غیر تو، و تو آن را گشودی و برطرف کردی و مرا کفایت نمودی. تو ولی نعمت همه نعمت ها و صاحب همه نیکی ها و منتهای همه گرایش ها هستی، پس ستایش فراوان تو راست و منت و بخشش برتر از آن تو است. خداوندا بر محمد و آل محمد درود فرست و گرفتاری و اندوه مرا آسان ساز و آن چه را خواهانم به صورت آسان برایم فراهم کن و مرا به آرزویم برسان و زود و سریع به مقصودم نایل گردان و بدهی ام را ادا کن، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

4. الاقبال: از امام صادق علیه السلام روایت است: هر کس در روز عاشورا هزار بار سوره اخلاص را بخواند، خداوند رحمان به او نظر می کند و هر کس خداوند به او نظر کند، هرگز او را عذاب نمی کند.

1- . الاقبال: 558-561

سید بن طاووس - ره - بیان کردند، منظور از نظر خداوند، رحمت و خشنودی و ترحم به بنده است.(1)

5. الاقبال: در حدیثی از مولایمان امام علی بن موسی الرضا علیه السلام آمده است: هر کس در روز عاشورا در پی برآوردن حوایج و کار خود نرود، خداوند همه حوایج دنیوی و اخروی او را برآورده می کند. هرکس روز عاشورا را روز گریه و اندوه خود قرار دهد، خداوند روز قیامت را روز شادمانی و خوشحالی او قرار می دهد و در بهشت دیده اش با دیدن ما روشن می گردد. هر کس روز عاشورا را روز برکت بنامد و در آن روز چیزی را بیندوزد، اندوخته های او بی برکت می شود و در روز قیامت با یزید، عبیدالله بن زیاد و عمربن سعد - لعنهم الله - محشور می گردد و در پست ترین نقطه جهنم قرار می گیرد.

سید بن طاووس - ره - فرمودند، بعد از سپری شدن زمان مصیبت در روز عاشورا، هرگاه تصمیم گرفتی به مقدار ضرورت غذا بخوری و یا چیزی بنوشی، به این مضمون دعا کن: خداوندا تو فرمودی: {و هرگز گمان مکن که آنان در راه خدا کشته شدند، مرده اند، بلکه زنده اند و نزد پروردگارشان روزی داده می شوند.} بنابر این امام حسین صلوات الله علیه و علی اصحابه اکنون در نزد تو می خورند و می آشامند و ما در این خوردن و نوشیدن از آنان پیروی می کنیم.(2)

6. الاقبال: در پایان روز عاشورا، برخیز و به رسول خدا صلی الله علیه و آله و مولایمان امیر مومنان و مولایمان حسن بن علی و سرورمان فاطمه زهرا و خاندان پاک آنان صلوات الله علیهم درود فرست و با قلب اندوهناک و چشم گریان و زبانی که در اثر گرفتاری ها خوار شده است، مصایب وارده را به آن ها تسلیت بگو، سپس با توجه به درگاه خداوند جلّ جلاله و آن بزرگواران، از کوتاهی خود نسبت به آن چه بر تو واجب است، عذر خواهی کن و از خدا بخواه آن چه را که در سوگ آن عزیزان باید انجام می دادی و به جا نیاوردی، ببخشاید؛ زیرا بسیار بعید است که بتوانی به اندازه گرفتاری های وارده، حق این مصیبت هولناک را ادا کنی.

1- . الاقبال:577
2- . الاقبال:578

همه حرکات و سکنات خود را در بی تابی بر این مصایب، در راه بندگی خداوند جلّ جلاله قرار ده و با آن ها به درگاه خدا نزدیکی بجوی و از خدا و آن بزرگواران، آن چه را که آن ها از تو می خواهند، طلب کن، اگرچه به آن ها آگاهی نداشتی و اندیشه ات به آن نرسد؛ زیرا آنان شایسته آن هستند که به اندازه توان خود به تو عطا کنند و نسبت به آن چه درخواست تو بدان نمی رسد، با نیکی رفتار کنند.

اگر کسی بگوید: چرا این گونه اظهار حزن و اندوهی که از اول دهه محرم و پیش از شهادت حضرت علیه السلام اظهار می دارید، بعد از روز عاشورا چنین نمی کنید، در حالی که شهادت او در روز عاشورا رخ داد، می گویم: علت اظهار حزن و اندوه در اول دهه، برای بیم و هراس از مصایبی است که بر آن حضرت گذشت، ولی وقتی آن حضرت علیه السلام شهید شدند، مصداق این آیه شریفه گردید که می فرماید: {هرگز کسانی را که در راه خدا کشته شده اند مرده مپندار بلکه زنده اند که نزد پروردگارشان روزی داده می شوند. به آنچه از فضل خود به آنان داده است شادمانند و برای کسانی که از پی ایشانند و هنوز به آنان نپیوسته اند شادی می کنند که نه بیمی بر ایشان است و نه اندوهگین می شوند.} آن بزرگواران به سعادت شهادت رسیدند و شادمان گردیدند. لازم است ما نیز بعد از شهادت در شادمانی با آن ها مشارکت کنیم، تا به سعادت و نیکبختی راه یابیم.

اگر گفته شود: پس چرا در هر سال، مقتل آن حضرت را می خوانید و اظهار حزن و اندوه می کنید؟ میگویم: خواندن مقتل در واقع عرضه داستان شهادت آن حضرت بر عدل الهی است تا همان گونه که وعده داد، انتقام او را بگیرد و اظهار اندوه در هر سال، در حالی که شهیدان به شهادت رسیدند و شادمان گردیدند، برای همدردی با آن ها در این دهه است، که در آن دچار بلا و امتحان بودند. از این رو شایسته است اهل وفا در هر سال، در اوقات حزن و اندوه آنان، محزون و اندهگین و در زمان شادمانی و سرور آنان، خوشحال و شادمان گردند.(1)

1- . الاقبال: 583-584

مؤلف: در ابتدای این جلد، دعای تمام روزها ذکر شد، پس غافل مشو.

1. الاقبال: شیخ مفید رضوان الله علیه در کتاب حدائق الریاض آورد: شب بیست و یکم محرم از سال سوم هجرت که پنج شنبه بود، شب عروسی فاطمه، دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله با امیرمومنان علیه السلام بود. از این رو، مستحب است انسان این روز را برای سپاسگزاری از خداوند متعال و اجتماع حجت خدا و برگزیده او، روزه بدارد.(1)

1- . الاقبال: 584

باب دهم : دعای شب و روز اول ماه صفر و اعمال سایر شب ها و روز های آن

مؤلف: توجه کن که در باب اول این کتاب، اعمال روز اول هر ماهی ذکر شد، پس غافل مشو. سپس می گویم:

1. الاقبال: صاحب کتاب المنتخب چنین نقل کرد: هنگام استهلال ماه صفر بگو:

خداوندا، تو خدای آگاه، آفریننده و روزیرسان هستی و تو خدای توانا مقتدر و توانمندی، از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و ما را با برکت و خجستگی این ماه آشنا گردانی و خیر آن را به ما روزی کنی و از شر آن باز داری و ما را از رستگاران در آن قرار دهی، ای مهربانترین مهربانان. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا در نزد خود، بلندمرتبهترین، دانشمندترین، سرافرازترین، آبرومندترین و برترین همه جهانیان قرار ده، همان گونه که حضرت آدم علیه السلام را از خاک آفریدی و از روح خودت در او دمیدی و به فرشتگان دستور دادی تا در برابر او سجده کنند و همه نامهایت را به او آموختی و جانشین خود در زمین قرار دادی و همه آنچه را که در آسمانها و زمین است، مسخر او گردانیدی و فرزندان او را گرامی داشتی و بر جهانیان برتری دادی.

خدایا، ستایش از آن تو است و نعمت از تو است و سپاس جاودانه مخصوص توست، ای کسی که به بندگان مؤمن لطف داری، ای شنوای دعا، بر من رحم کن و دعایم را مستجاب کن؛ زیرا تو میدانی و من نمیدانم و تو میتوانی و من نمیتوانم و تو از همه نهان ها آگاهی، پس دل، تصمیم و همت مرا موافق با خواست خود و

اسیر امر خویش بگردان. خدایا، من به جز اذن تو نمیتوانم چیزی را از تو بخواهم و بعد از اذن تو نمیتوانم از تو نخواهم، زیرا از روی برگرداندن و خشم تو بیم دارم؛ پس خود برای من بس باش، ای کسی که کفایت می کنی و کارگزار و یاری دهنده هستی. خداوندا، بر محمد و آل محمد و بر همه فرشتگان مقرب و پیامبران مرسل و بندگان شایستهات درود فرست، ای مهربانترین مهربانان، ای برطرف کننده اندوهها، ای از بین برنده تنگناها، ای کسی که از خود آفریدهها به آنها سزاوارتر هستی، ای آفریننده جانها به صورت جان و الهام کننده بدی و تقوا به آن، ای گشاینده اندوه، اندوهی بر من وارد شد که نمیتوانم در برابر آن ایستادگی کنم و سینهام در اثر آن به تنگ آمد، به حدی که میترسم دچار فتنهای شده باشم. ای خدایی که دلها با یاد تو آرام میگیرد، بر محمد و آل محمد درود فرست و دل مرا از اندوهها نجات ده و به سوی آسایش و راحتی انتقال ده و مرا با غمهایم تنها مگذار تا مبادا از یادت باز مانم، من به درگاه تو تضرع میکنم. به آن اسم تو که با معنا توصیف میشود و آن را در غیب پوشیدی و دارای نور است، از تو خواستارم، به حق آن، اندوههای مرا بزدایی و با زدودن دلتنگی، دلم را بگشایی، ای بزرگوار.(1)

2. الاقبال: عمل روز سوم از ماه صفر: در کتاب های راویان امامیه یافتیم: مستحب است انسان در روز سوم ماه صفر دو رکعت نماز، در رکعت اول سوره حمد و إِنَّا فَتَحنَا و در رکعت دوم، سوره حمد و قُل هُوَ اللهُ أَحَد بخواند و وقتی سلام نماز را گفت، بر پیامبر و خاندان او صد بار صلوات بفرستد و صد بار بر خاندان ابی سفیان لعن بفرستد و صد بار استغفار کند و آنگاه حاجتش را از خدا بخواهد.(2)

1- . الاقبال: 587
2- .[2] الاقبال: 587

باب یازدهم : اعمال مخصوص روز اربعین، برابر با بیستم ماه صفر

مؤلف: بسیاری از مطالب این باب را در کتاب المزار و دیگر کتاب ها آوردیم و در جلد احوال الحسین علیه السلام نیز مطالب مناسب این باب را ذکر کردیم.

1. الاقبال: در روز بیستم ماه صفر، زیارت قبر حسین علیه السلام دارای فضیلت بسیار است. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: مومن پنج نشانه دارد: خواندن پنجاه و یک رکعت نماز در شبانه روز، زیارت اربعین و پوشیدن انگشتری در دست راست، پیشانی بر خاک نهادن و قرائت بسم الله الرحمن الرحیم با صدای بلند.

مؤلف: شرح زیارت را به طور کامل در کتاب المزار آوردهایم.

ص: 468

باب دوازدهم : دعاها و اعمال شب و روز اول ماه ربیع الاول و برخی از سایر روزهای آن

مؤلف: در باب اول این جلد، اعمال اول هر ماه ذکر شد.

1. الاقبال: در کتاب المنتخب آمد: دعای اول ماه ربیع الاول به این صورت است:

خداوندا، معبودی جز تو نیست، ای بخشنده و نیرومند و دگرگون کننده و سربلند، تو منزه هستی؛ چه قدر یگانگی تو عظیم و بینیازیات دیرینه و معبودیتت یگانه و پروردگاریات روشن و جلالت آشکار و زیبایی نعمتهایت والا و کمال ساختههای تو زیبا و بزرگمنشیات با عظمت و سلطهات دیرینه است و چه قدر در زمین و آسمان نورانی هستی و فرمانروواییات دیرینه و عزتت پایدار و گذشتت کریمانه و بردباریات گسترده و دانشت همراه با پوشیده و قدرتت نافذ و نزدیکیات فراگیر است. به نور دیرینه تو و به آن اسمهایت که همه اشیا را با آن پدید آوردی، از تو خواستارم که بر محمد و آل محمد درود فرستی، چنان که درود، برکت، رحمت و مهربانی خود را بر حضرت ابراهیم و خاندان او فرستادی، به راستی که تو ستوده و بلندپایهای و اختیار مرا به دست بگیری و به سمت موافقت با خود بکشانی و با نظر رأفت و رحمتت به من بنگری و حج خانه محترمت را روزیام کنی و روح من و ارواح پیامبران و فرستادگانت را در یک جا گرد هم آوری و پی در پی بر من ببخشای و افزون کن و خیرت را به برکاتت و نیکیات را به نیکی دیگر بپیوندی، چنان که به تنهایی آفریدی و بر اساس ابتکار در آفریدن، حکمت و رحمتت خلق کردی. بنابراین، تویی خدایی که کسی نمیتواند در آنچه تقدیر کردی با تو ستیزه کند

و تویی مالک عزت و نور که رحمت و آگاهیات همه اشیا را فرا گرفت و تویی خداوند پایدار، جاودانه، نگاهبان چیره و توانمند.

معبودا، من همواره درخواست کننده، بیچاره و نیازمند درگاه تو هستم، پس همه امورم را به اطمینان بر تو و بازگشت نیک به درگاهت و خشنودی به مقدراتت و یقین به خود و واگذاری امور بر خود قرار ده. پاکی تو و جز آنچه را که به ما آموختی نمیدانیم و تو آگاه و حکیمی، پاک است خدا، آری هر آنچه در آسمانها و زمین هستند، فرمانبر اویند، پاکی تو ای خدا، پس ما را از عذاب آتش جهنم نگاه دار، پاکی تو و من به درگاهت توبه نمودم و اولین مؤمن هستم، پاکی تو ای خدا و تو خود سرپرست ما از میان همه آنان هستی، پاک است خدا پروردگار جهانیان، پاک است خدا و من هرگز از مشرکان نیستم، پاک است خدا از آنچه شریک او قرار میدهند، پاک است خدایی که بنده خود را شبانه از مسجد الحرام به مسجد الاقصی که پیرامون آن را خجسته گردانیدیم سیر داد تا برخی از نشانههای خود را به او ارائه دهد، به راستی که او شنوا و بینا است. پاک است خدا هنگامی که شام و صبح میکنید و ستایش خدا را در آسمانها و زمین به هنگام شامگاه و آنگاه که ظهر میکنید. زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون میکشد و زمین را بعد از مرگ، زنده میگرداند و شما نیز این چنین بیرون آورده میشوید، خداوند پاک و متعالی است از آنچه شریک او قرار میدهند، پاک و بسیار منزه و متعالی است خدا از آنچه درباره او میگویند، پاک است پروردگار ما و وعده او حتماً به وقوع خواهد پیوست، پاک است خدایی که ملکوت هر چیز به دست او است و شما به سوی او بازگردانده میشوید، پاک است خدا و بندگان گرامی هستند، پاک است خدای یگانه و چیره، پاک است پروردگار ما و به راستی که ما ستم نمودیم، پاک است پروردگار تو، پروردگار صاحب عزت از آنچه او را بدان توصیف میکنند و درود بر فرستادهشدگان و ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و ما را با برکت و فرخندگی این ماه آشنا گردان و خیر آن را روزیمان کن و از شرّ آن باز دار و از رستگاران در آن قرار ده، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.(1)

2. الاقبال: شیخ مفید رضوان الله علیه در کتاب حدائق الریاض در ضمن اعمال ماه ربیع الاول آورده: در روز اول این ماه از سال سیزدهم مبعث، روز پنجشنبه، پیامبر اکرم صلّی الله علیه و آله از مکه به مدینه هجرت نمود. از این رو، مستحب است انسان برای این جهت که خداوند در این روز امر پیامبر را آشکار نمود و او را از دست دشمنان رهانید، روزه بگیرد.

مؤلف: بهتر است، در این روز نماز شکری را که در کتاب «السعادات بالعبادات التی لیس لها اوقاتٌ معیّنات» یادآور شدیم و نیز دعای آن خوانده شود؛ زیرا این روز، روزی است که سعادت آن بزرگ است.

جدم در کتاب المصباح ذکر کرد: هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله در شب پنج شنبه اول ماه ربیع الاول بود، ظاهرا حرکت آنها از مکه به سوی غار در شب بوده است نه در روز.

همچنین شیخ مفید در کتاب «التواریخ الشرعیّه» آورده است: هجرت در شب پنجشنبه اول ماه ربیع الاول اتفاق افتاد. بر این اساس، شاید نسخه بردار کتاب «حدائق الریاض» اشتباه کرده و به جای لفظ شب، روز نوشته باشد؛ یا اینکه لفظ شب را حذف کرده است، چنان که خداوند متعال میفرماید: «وَسئَلِ القَریَهَ»؛ یعنی از اهل آبادی بپرس.(2)

1- . الاقبال: 596
2- 2. الاقبال:592 با اندکی تفاوت و تلخیص

باب سیزدهم : در فضیلت روز نهم ماه ربیع الاول و اعمال آن

اشاره

مؤلف: پاره ای از مطالب این باب را در احوال الخلفاء الثلاث و دیگر کتب ذکر کرده ایم.

1. سید بن طاووس – ره – در کتاب «زواید الفوائد» چنین آورد: ابن ابی علاء همدانی الواسطی و یحیی بن محمد بن حویج بغدادی، نقل کردند: روزی در مورد عمر بن خطاب دچار اختلاف شدیم و امر او بر ما مشتبه شد، پس به خدمت احمد بن اسحاق قمی، یار ابی الحسن عسکری علیه السلام در شهر قم رسیدیم. در زدیم، کنیزکی عراقی در را باز کرد، سراغ ابن اسحاق را گرفتیم، گفت: چون امروز عید است به آداب و اعمال عید مشغول است. گفتم: سبحان الله! شیعه بیش از چهار عید ندارد: عید فطر، قربان، غدیر و روز جمعه، آن کنیز گفت: احمد بن اسحاق از مولایش ابی حسن علی بن محمد عسکری علیه السلام روایت میکند که امروز عید است و گرامیترین عید نزد اهل بیت علیهم السلام و دوستانشان به شمار میرود. به او گفتیم: از ایشان اجازه بگیر و او را از حضور ما آگاه ساز، پس کنیز به حضور او رفت و به اطلاع او رسانید. سپس احمد بن اسحاق در حالی که لباسی بر تن داشت و از او بوی مشک میآمد و دست بر صورت میکشید، به سوی ما آمد، و ما علت این کار او را پرسیدیم، پس گفت: چیزی بر شما نیست، من برای روز عید غسل کردم و ما از او پرسیدیم: آیا امروز عید است؟ گفت: آری و آن روز نهم ربیع الاول بود. گفتند: سپس ما را به خانهاش وارد کرد و نشاند.

سپس احمد بن اسحاق گفت: در چنین روزی مثل شما که به سراغ من آمدید، خدمت مولایم ابی الحسن علیه السلام در سامرا رسیدم. پس از کسب اجازه از ایشان وارد خانه شدم. آن روز نهم ربیع الاول بود، دیدم مولایم علیه و علی آبائه

السلام به خدمتکاران خویش توصیه کردند تا لباسهای نو خود را بپوشند و در نزد ایشان آتشدانی بود که در آن عود میسوزاندند، عرض کردم: پدران و مادران ما به فدای شما ای فرزند رسول خدا! آیا امروز، سرور و شادمانی بر اهل بیت وارد خواهد شد؟ ایشان علیه السلام فرمودند: چه روزی در نزد اهل بیت گرامیتر از نهم ربیع الاول است.

پدرم علیه السلام چنین برایم نقل کرد: روزی حذیفه بن یمان بر جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد شد، و گفت: امیر مؤمنان علیه السلام و دو فرزند او علیهما السلام را دیدم که در کنار رسول خدا صلی الله علیه و آله مشغول غذا خوردن بودند، و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با لبخندی که بر لب داشتند، به دو فرزند خود حسن و حسین علیهما السلام میفرمودند: بخورید، برکت و نیکبختی این روز بر شما گوارا باد. امروز روزی است که خداوند دشمن خود و جد شما را به هلاکت میرساند و امروز روزی است که اعمال شیعیان و دوستداران شما پذیرفته خواهد شد و امروز روزی است که سخن خداوند {و این هم خانه های خالی آنهاست به سزای بیدادی که کرده اند} تصدیق میشود، و امروز روزی است که فرعون اهل بیت و ظالم و غصبکننده حق آنان هلاک میشود و خداوند هر عملی که انجام دادند بر باد فنا میدهد و همچون ذرههایی معلق در هوا میماند.

حذیفه گفت: عرض کردم: ای رسول خدا، در امت شما و در میان یارانتان چه کسی این حرمتها را میشکند؟ فرمودند: آری ای حذیفه. سرکشی از میان منافقان بر آنان ریاست میکند و این خواب مرا در میان امت من عملی می سازد و بر دوشش تازیانه ظلم و ستم میآویزد، مردم را از راه خدا باز میدارد، و کتاب خدا را تحریف میکند و سنتم را تغییر میدهد و بر ارث فرزندانم چنگ میاندازد و خود را بالا میبرد و بر امام خود بعد از من ظلم میکند، اموال مردم را میگیرد و در راهی غیر از طاعت خدا خرج میکند، مرا و برادر و وزیرم را تکذیب میکند و دخترم را از حقش محروم میدارد تا او را نفرین کند و خداوند دعایش را در چنین روزی مستجاب خواهد کرد.

حذیفه گفت: عرض کردم: ای رسول خدا، از پروردگارتان بخواهید در زمان حیات شما او را هلاک سازد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: ای حذیفه، دوست ندارم بر حکم خداوند عزّ و جلّ در آنچه بر آن علم دارد، گستاخی ورزم ولی از خداوند عز و جل خواستم تا این روز که او را هلاک میکند، بر دیگر روزها برتری دهد و سنتی باشد تا دوستداران، شیعیان و علاقمندان به اهل بیت من، آن را در زندگی خود به کار گیرند، و خداوند به من فرمود و فرمایش او بسیار بزرگ است، ای محمد، من علم دارم به اینکه تو و اهل بیتت را سختیها و بلاهای دنیا فرا میگیرد و مورد ظلم بندگان منافق و غاصب قرار میگیرید، کسانی که برایشان خیرخواهی نمودی و آنها به تو خیانت کردند و تو با آنها صادق بودی و آنها به تو نیرنگ زدند و با صفا و صمیمیت با آنان برخورد نمودی و آنها در دل نسبت به تو کینه داشتند، آنان را راضی نمودی در حالی که تو را تکذیب کردند، و آنان را برگزیدی در حالی که تو را تنها گذاشتند. و من سوگند یاد میکنم به قدرت و توان و پادشاهیام، درهای آتش را بر هر آن کس که بعد از تو بر جانشینات علی ظلم کند، باز کنم و آنها و یارانشان را در نقطهای پستتر از جایگاه ابلیس در جهنم قرار دهم، به طوری که ابلیس آنها را لعن کند و آن منافق را در روز قیامت همچون فرعونهای پیامبران و دشمنان دین، مایه عبرت قرار دهم و آنها و دوستانشان و ظالمان و منافقان را محشور میکنم در حالی که با چشمانی کور به جهنم برده میشوند و خوار و سرگشته و پشیماناند، و آنها را تا همیشه در جهنم گمراه میگردانم.

ای محمد، همراه و جانشین تو در خانهات، از فرعون و ظالم روزگار خود دچار بلا میشود، آن ظالمی که گستاخی میورزد و کلام مرا تغییر میدهد و بر من شرک میورزد و مردم را از راه من منحرف میگرداند و خود را همچون گوساله سامری برای امت تو قرار میدهد و بر من کفر میورزد، به راستی که من به فرشتگان هفت آسمان و شیعیان و دوستداران تو، امر کردم تا روزی که او را به هلاکت میرساند جشن بگیرند و به آنان دستور دادم تا کرسیهای بزرگواری را در مقابل بیت معمور قرار دهند و مرا ستایش کنند و برای شیعیان و دوستداران تو از فرزند آدم طلب مغفرت نمایند و به فرشتگان گرامی که اعمال انسانها را مینویسند،

دستور دادم تا در این روز به احترام تو و جانشین تو قلمها را از نوشتن خطاها و گناهان دوستان و شیعیان شما بازدارند.

ای محمد، من امروز را روز عید تو و اهل بیتت و پیروان مؤمن و شیعیان آنان قرار دادم و به خود و عزت و شکوه و بلندمرتبگیام قسم یاد میکنم، هر کس این روز را عید بداند، به او پاداش طواف کنندگان را بدهم و او را شفیع نزدیکانش قرار دهم و مالش را فراوان میگردانم تا از حد خود و خانوادهاش گستردهتر باشد، و هر سال هزاران نفر از شیعیان، دوستداران و پیروان شما را از آتش جهنم آزاد میکنیم، و از تلاششان سپاسگزاری میکنیم، گناهانشان را میبخشیم و عملشان را میپذیریم.

حذیفه گفت: سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برخاست و وارد خانه ام سلمه - رضی الله عنها - شد و من نیز بازگشتم در حالی که از کار دومی مطمئن بودم؛ تا اینکه بعد از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دیدم که چگونه شر جولان میزد و کفر فراوان گشت، و ارتداد از دین رخ داد و برای سلطنت آستین بالا زد، و قرآن را تحریف کرد و خانه وحی را به آتش کشاند و سنتها را بدعت گذاشت و آیین و سیره پیامبر را تغییر داد و گواهی امیر مؤمنان علیه السلام را نپذیرفت و فاطمه دختر رسول خدا را تکذیب کرد و فدک را ظالمانه از او گرفت و یهود و نصاری و مجوسیان را خشنود ساخت و نور چشم رسول خدا را به خشم آورد و خرسند نساخت و سیره پیامبر را کاملاً تغییر داد، و بر کشتن امیر مؤمنان تدبیر اندیشید و ظلم و ستم را آشکار کرد، حلال خدا را حرام و حرام او را حلال کرد، و مردم را واداشت تا از پوست شتر درهم و دینار بسازند و بر صورت دختر پاک رسول خدا علیها السلام سیلی زد و با ظلم و سرکشی از منبر رسول خدا صلی الله علیه و آله بالا رفت و بر امیر مؤمنان دروغ بست و با او دشمنی کرد و نظرش را خوار شمارد. حذیفه گفت: خداوند دعای مولایم علیه افضل السلام و الصلاه علیه آن منافق را مستجاب کرد و او را به دست قاتلش به درک واصل کرد و رحمت خدا بر قاتل او باد.

حذیفه گفت: وقتی آن منافق کشته شد، خدمت امیر مؤمنان علیه السلام رسیدم تا کشته شدن او و سرنوشت ذلت بارش را به ایشان تبریک گویم. امیر

مؤمنان علیه السلام فرمودند: ای حذیفه! آیا به یاد داری روزی که خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدی و من و فرزندانم همراه با ایشان مشغول خوردن غذا بودیم، و سپس تو را بر فضیلت آن روز که بر او وارد شدی، آگاه ساخت؟ عرض کردم: آری ای برادر رسول خدا صلی الله علیه و آله. سپس امام علیه السلام فرمودند: به خدا قسم، امروز روزی است که خداوند چشمان فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله را روشن کرد و من هفتاد و دو اسم برای این روز میشناسم.

حذیفه گفت: عرض کردم: ای امیر مؤمنان، دوست دارم اسمهای روز نهم ربیع الاول را از شما بشنوم. سپس امام علیه السلام فرمودند: ای حذیفه، امروز روز آسایش، گشایش غمها و اندوهها، غدیر دوم، برداشتن بار گناهان، روز بخشش، روز برداشتن قلم، روز هدایت، روز عقیقه، روز برکت، روز انتقام، عید بزرگ خدا، روز استجابت دعا، روز جایگاه عظیم، روز سرپرستی، روز شرط، روز برداشتن قیدها، روز پشیمانی ظالمان، روز تحول اوضاع شیعه و روز دوری غمها، روز گشایش، روز نشان دادن، روز قدرت، روز گذشتن، روز شادی شیعه، روز سیراب شدن، روز بازگشت، روز زکات عظیم، عید فطر دوم، روز راه خدا، روز نوشیدن از آب، روز خشنودی، عید اهل بیت علیهم السلام، روزی که بنی اسرائیل پیروز گشت، روزی که خداوند اعمال شیعه را قبول کرد، روز دادن صدقه، روز درخواست فزونیها، روز کشته شدن منافق، روز آن وقت مشخص، روز شادی اهل بیت علیهم السلام، روز گواهی داده شده، روز گذشت از مؤمنان، روز پاک شده، روز رفتن سلطان منافق، روز محکم کردن، روزی که مؤمنان راحت میشوند، روز مباهله، روز فخر فروختن، روز پذیرش اعمال، روز ضعیف شدن، روز از قدرت افتادن، روز شکر، روز یاری مظلوم، روز دیدار کردن، روز محبت کردن، روز گریه کردن، روز رسیدن، روز برکت، روز از بین رفتن بدعتها، روز بیرغبتی به گناهان کبیره، روز فراخوانده شده، روز پند، روز عبادت و روز اسلام.

حذیفه گفت: از خدمت امیر مؤمنان علیه السلام برخاستم و با خود گفتم، اگر از اعمال خیر چیزی جز دوست داشتن این روز را نداشته باشم، برایم کافی است.

محمد بن ابی علاء همدانی و یحیی بر جریح نقل کردند: هر دو برخاستیم و سر احمد بن اسحاق را بوسیدیم و گفتیم: ستایش از آن خدایی است که جان ما را نگرفت و ما را به آگاهی از فضیلت این روز خجسته، گرامی داشت و بازگشتیم و آن روز را جشن گرفتیم و آن روز عید شیعه است. پایان روایت.

و ستایش مخصوص خدای یگانه است و درود خدا بر محمد و خاندانش. این حدیث از خط محمد بن علی بن محمد بن طی – ره – به پایان رسید. و در کتابهایی که تورق میکردیم چند روایت مشابه آن را یافتیم و بر آن تکیه کردیم و آن را مورد اطمینان یافتیم، پس شایسته است این روز را گرامی بداریم و مطلقا در آن شادمانی کنیم، بنابر رازی که در میان دارد و روشن شد، بنابر عمل احتیاطی به روایات؛ پس نیکوست این روز را مجازاً روز عید بنامیم.

2. الاقبال: در رابطه با روز نهم ربیع الاول، روایتی عظیم الشأن نقل شده است و برخی از برادران ما از غیر عرب، در این روز بسیار اظهار خوشحالی می کنند و می گویند که این روز، روز هلاکت شخصی است که به خدا و رسول او

صلوات الله علیه اهانت کرد و دشمنی میورزید؛ ولی من با وجود تفحص در کتب، تاکنون روایتی موافق با روایتی که ابن بابویه، خداوند او را در خشنودی خود بپوشاند، نقل کرد و بدان اعتماد کرد، نیافتم. البته اگر کسی خواست به خاطر سرّی که در این روایت نهفته است، غیر از وجهی که در آن ظاهر شد، مطلقا از این روز تعظیم کند، احتیاط کند، زیرا این شیوه اهل احتیاط است.

مؤلف: در کتاب «التعریف للمولد الشریف» به نقل از کتاب «دلائل الامامه» نوشته شیخ مورد اعتماد محمد بن جریر بن رستم طبری امامی آوردیم که زمان رحلت مولی امام حسن عسکری صلوات الله علیه در هشتم ماه ربیع الاول بود. نیز محمد بن یعقوب کلینی - ره - در کتاب الحجه و نیز محمد بن هارون تلعکبری، حسین بن حمدان بن خطیب، شیخ مفید در دو کتاب الارشاد و مولد النبی و الاوصیاء، شیخ ابو جعفر طوسی در کتاب تهذیب الاحکام، حسین بن خزیمه، نصر بن علی جهضمی در کتاب الموالید، خشّاب در کتاب الموالید و ابن شهر آشوب در کتاب المناقب این مطلب را نقل کردند.

ص: 477

اگر زمان رحلت مولای ما امام حسن عسکری علیه السلام چنان که یاد کردیم در روز هشتم ربیع الاول باشد، آغاز ولایت و امامت حضرت مهدی علیه السلام بر امت، روز نهم ربیع الاول خواهد بود و شاید تعظیم این روز به لحاظ این مناسبت برتر و برای توجه به آن مولای بزرگ و کامل باشد.

فصل: مؤلف: اگرچه ممکن است روایت ابوجعفر ابن بابویه را به این صورت توجیه کنیم و بگوییم که مراد از کشته شدن شخص مذکور در روز نهم ربیع الاول این است که تصمیم به قتل در روز نهم ربیع الاول رخ داد و قاتل آن شخص در روز نهم ربیع الاول تصمیم به قتل او گرفت و در نتیجه، روزی که علت قتل در آن به وقوع پیوست، روز قتل به شمار آمد و به احتمال دیگر، علت قتل، مجازاً قتل نامیده شده است؛ و احتمال دیگر آن است که گفته شود: زمان حرکت قاتل به شهری که قتل در آن به وقوع پیوست، روز نهم ربیع الاول بوده است. یا اینکه زمان رسیدن قاتل به آن شهر، روز هفتم بوده است. اما توجیه این روایت به این صورت که گفته شود: خبر قتل آن شخص به شهری که ابو جعفر ابن بابویه در آن میزیست، در روز نهم ربیع الاول رسیده است. درست نیست؛ زیرا در حدیثی که ابن بابویه از امام صادق علیه السلام نقل کرد، متضمّن این است که قتل در روز نهم ربیع الاول رخ داده؛ با این حال، چگونه این توجیه درست خواهد بود که بگوییم خبر قتل در آن روز به شهر ابن بابویه رسید.(1)

1- . الاقبال:597-598

1. الاقبال: شیخ مفید - ره - در کتاب حدائق الریاض در ضمن اعمال ماه ربیع الاول آورده است: در روز دهم ربیع الاول، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با ام المؤمنین خدیجه بنت خویلد - رضی الله عنها - ازدواج نمودند، در حالی که خدیجه چهل ساله بود و پیامبر بیست و پنج سال داشت. از این رو، مستحب است انسان این روز را برای سپاسگزاری از خداوند متعال به خاطر جمع بین رسول خود و حضرت خدیجه که زنی شایسته، خشنود از خدا و مورد پسند خداوند بود، روزه بدارد. در روز دوازدهم این ماه به هنگام ظهر، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وارد مدینه شدند و نیز در این روز، در سال هشتاد و دو هجری قمری، دولت مروانیان از بین رفت. از رو، مستحب است که انسان این روز را برای سپاسگزاری از خداوند متعال به خاطر از بین بردن دشمنان رسولش روزه بدارد.

مؤلف: زیرا در این روز با سفاح اولین خلیفه هاشمیان بیعت شد؛ ولی زمان قتل مروان و نابودی کلی دولت بنی امیه، چنان که پیش از این در اعمال ماه ذی حجه یادآور شدیم، روز هفدهم ذی حجه بود.(1)

2. الاقبال: در کتاب «التعریف للمولد الشریف»، سخن عدهای را مبنی بر این که دوازدهم ربیع الاول زمان ولادت رسول خدا صلی الله علیه و آله است، آوردیم. بنابراین، روزه داشتن این روز برای رعایت احتیاط با تمام توان در انجام عبادت، مهم و دارای اهمیت است. در برخی کتابهای راویان غیر عرب امامیه آمده است:

1- . الاقبال: 599

مستحب است انسان در این روز دو رکعت نماز، در رکعت اول سوره حمد یک بار و قُل یا ایُّهَا الکَفِرُونَ سه بار و در رکعت دوم سوره حمد یک بار و قُل هُوَ اللهُ أحَدٌ را سه بار بخواند.(1)

3. الاقبال: شیخ مفید آورده است: یزید بن معاویه لعنه الله در روز چهاردهم ربیع الاول سال شصت و چهار هجری به درک واصل شد.

مؤلف: سزاوار است در چنین روزی برای شکرانه روزه گرفته شود.(2)

1- . الاقبال:601
2- . الاقبال:601

باب پانزدهم : اعمال مخصوص روز ولادت پیامبر صلی الله علی و آله که بنا بر مشهور روز هفدهم ربیع الاول است و مسائل مربوط به آن

مؤلف: اخبار و اعمال این باب را در کتاب احوال النبی صلی الله علیه و آله و کتاب الطهاره و الصلاه و الصوم و کتاب المزار و غیره ذکر کردهایم.

1. الاقبال: در کتاب «شفا الصدور» تالیف ابی بکر نقاش دیدم که پیامبر صلی الله علیه و آله یک سال پیش از هجرت در شب هفده ربیع الاول به معراج رفتند. اگر صحیح باشد، باید این شب را بزرگ شمرد و حق آن را رعایت کرد.

2. الاقبال: بدان که در کتاب التّعریف للمولد الشّریف یادآور شدیم که بزرگان امامیه، در زمان ولادت معظم نبوی، اختلاف نظر دارند و در آنجا گفتیم: عمل علمایی که ما درک کردیم بر این است که انوار ولادت مقدس رسول اکرم صلوات الله و سلامه علیه و علی الحافظین لأمره، در روز جمعه هفده ماه ربیع الاول عام الفیل به هنگام طلوع سپیدهدم آن روز، پرتو افکند و این که روزه آن روز بر اساس روایاتی که ما بدان دست یافتیم، نزد خداوند جل جلاله معادل با روزه یک سال است.

و در روایات چنین یافتم که پاداش روزه این روز با چنین اوقاتی برابر است. اگر مطلب یاد شده از پیامبر اکرم صلوات الله علیه نقل شده باشد، می توان توجیه و تأویل مورد اعتمادی برای آن ذکر کرد؛ و گرنه اقتضای عقل و نقل این است که فضیلت روزه این روز بزرگ، به اندازه تعظیم خداوند جل جلاله از این روز مقدس و فواید مولودی است که در آن روز به دنیا آمده است، مگر آنکه بگوییم معنای روایت منقول از ائمه علیهم السلام که میفرمایند: روزه این روز نزد خداوند جل جلاله با

روزه یک سال برابر است، این است که روزهی این روز نزد خداوند جل جلاله با یک سال که هیچ یک از سالها در توصیف و فضیلت بدان نمیرسند معادل است. و عقل، مانع از اعتماد انسان بر این توجیه و تأویل محتمل نیست. اکنون بر اساس کلام بزرگان مذهب، به وظایف روز هفدهم میپردازیم. شیخ مفید رضوان الله علیه در کتاب حدائق الریاض و زهره المرتاض و نور المسترشد آورده است:

در روز هفدهم ربیع الاول هنگام طلوع سپیده دم روز جمعه عام الفیل، سرورمان رسول خدا صلی الله علیه و آله به دنیا آمد و این روز، روز شریف و پربرکتی است که شیعه از دیر زمان آن را بزرگ داشت و حق آن را شناخت و حرمت آن را رعایت نمود و در آن روز، روزه مستحبی میگیرند؛ و نیز نقل شده است که ائمه هدی و آل محمد علیهم السلام فرمودند: هر کس روز هفدهم ربیع الاول را که روز تولد سرور ما، رسول خدا صلی الله علیه و آله است روزه بدارد، خداوند روزه یک سال را برای او مینویسد. دادن صدقه و زیارت حرم ائمه علیهم السلام و انجام اعمال خیر و شادمان کردن مؤمنان نیز در این روز مستحب است.

شیخ مفید در کتاب «التواریخ الشّرعیه» نیز مشابه این الفاظ و معانی مورد پسند را نقل کرده است.

مؤلف: در هر حال، آنچه شیخ مفید یادآور شد به صورت اجمالی است، نه به صورت تفصیلی؛ و آنچه ما میگوییم این است که شایسته است انسان این روز نیک را به اندازه تعظیم پیامبر بزرگوار که در همه کمالات و شیوهها کامل و از همه برتر است بزرگ بدارد. بنابراین، هر قدر عمل خیر در این روز به جا آوری و نیکی کنی و موجبات خوشحالی دیگران را فراهم کنی، مسأله بزرگتر از آن است و هرچند که بعید است بتوانی قدر این روز را بشناسی و در هر صورت، انسان از ادای حق آن عاجز است.(1)

1- . الاقبال: 603-604

3. الاقبال: در کتاب «الاعمال الصالحات» آمده است: در اوایل این روز دو رکعت نماز خوانده شود، در هر رکعت سوره فاتحه الکتاب یک بار و سوره إِنَّآ أَنزَلنَاهُ ده بار و سوره اخلاص ده بار، سپس در جایی که نماز گزاردی بنشین و بگو:

خداوندا، تو زندهای هستی که هرگز نمیمیری و آفرینندهای که مغلوب نمی شوی، و پدیدآورندهای که نیستی نمیپذیری و نزدیکی که دور نمیگردی و توانایی که مخالفت نمی شوی و آمرزندهای که ستم نمیکنی و بینیازی که چیزی نمی خوری و پایندهای که به خواب نمیروی و دانایی که نیاموختی و نیرومندی که ناتوان نمیگردی و بزرگی که به توصیف درنمیآیی و وفاکنندهای که خلف وعده نمیکنی و توانگری که نیازمند نمیگردی و حکیمی که ستم روا نمیداری و سربلندی که مقهور واقع نمیشوی و آشنایی که کسی تو را انکار نمیکند و کارگزاری که پنهان نیستی و چیرهای که مغلوب واقع نمیشوی و یگانهای که نیاز به مشورت با کسی نداری و بخشندهای که خسته نمیشوی و سریعی که غفلت نمیورزی و بخشندهای که بخل نمیورزی و سربلندی که خوار نمیگردی و حفظکنندهای که دچار غفلت نمیشوی و پابرجایی که از بین نمی روی و پنهانی که دیده نمیشوی و جاودانهای که نیستی نمیپذیری و پایداری که از بین نمیروی و یگانهای که شبیه کسی و چیزی نیستی و توانمندی که کسی نمیتواند با تو ستیزه کند.

خداوندا، به علم غیب تو و به قدرتت بر همه آفریدهها از تو درخواست میکنم که تا زمانی که میدانی زندگانی من به خیر من است مرا زنده بداری و هرگاه مرگ به خیر من است، بمیرانی و نیز هراس از تو در نهان و آشکار را خواستارم و همچنین خدایا، گفتن سخن حق در حال خشم و خشنودی را از تو خواهانم و نیز نعمت فراوانی را که هرگز از بین نمیرود از تو درخواست میکنم و خشنودی بعد از سرنوشت حتمیات را از تو خواهانم و خنکی زندگانی بعد از مرگ را از تو مسألت دارم و لذت نگریستن به روی گرامیات را از تو خواستارم، ای پروردگار جهانیان اجابت فرما.

خدایا، به بخشش کریمانه و تفضل بزرگت، از تو خواستارم که مرا بیامرزی و بر من رحم کنی. ای لطیف، در هرچه دوست داری و میپسندی به من لطف کن.

خدایا، از تو انجام کارهای خیر و ترک کارهای زشت و دوستی بیچارگان و همنشینی با شایستگان را از تو خواستارم و این که مرا بیامرزی و بر من رحم کنی و هرگاه خواستی گروهی را گرفتار کنی، مرا نگاه داری و دچار فتنه و بلا نکنی و نیز دوستی تو و دوستی هر کس که تو را دوست میدارد و دوستی هر عملی را که مرا به دوستیات نزدیک میکند، خواهانم.

خدایا، به حق حبیبت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و به حق حضرت ابراهیم، دوست ویژه و برگزیده تو و به حق حضرت موسی، گفتوگو کننده با تو و به حق حضرت عیسی، روح تو و نیز به حق صحیفههای ابراهیم و تورات حضرت موسی و انجیل حضرت عیسی و زبور حضرت داوود و فرقان حضرت محمد صلی الله علیه و آله از تو خواهانم و همچنین به هر چیز که وحی نمودی و به حق هر چیز که با سرنوشت حتمی مقرر داشتی و به هر درخواستکنندهای که خواستهاش را عطا کردی از تو می خواهم و نیز به هر اسمی که در کتابت فرو فرستادی از تو درخواست میکنم و به آن نامهای تو که عرش به وسیله آن استقرار یافت و به آن اسمهای تو که بر آتش نهادی و روشن گردید از تو درخواست میکنم، و به آن اسمهای تو که بر شب نهادی پس تاریک شد و بر روز گذاشتی و روشن گشت و به آن اسمهای تو که بر زمین نهادی و استقرار یافت از تو درخواست میکنم، و از تو درخواست میکنم به اسم بیهمتا و بینیاز تو که پایههای وجود هر چیز را پر کرد، و از تو درخواست میکنم به کنگره های سربلندی از عرشت و نهایت رسایی رحمت از کتابت و به نامهای بزرگت و عظمت برترت و به سخنان کاملت، که حفظ قرآن و عمل به آن و اطاعت از خود و کردار شایسته را روزی ما بکنی و اینها را در گوشها و دیدههای ما استوار بداری و با گوشت، خون، مغز، پیه و استخوانهایم درآمیزی و بدن و نیرویم را در این راه به کار گیری، زیرا جز تو که یگانهای و شریکی برای تو نیست، توان آن را ندارد. ای خدای یگانه و پروردگار توانا، ای خدا ای آفریدگار، پدیدآورنده و چهرهنگار، ای خدا ای برانگیزاننده و به ارث برنده، ای خدای گشاینده، سربلند و دانا، ای خدای فرمانروا، توانا و قدرتمند، مرا بیامرز و بر من رحم کن، به راستی که تو مهربانترین مهربانان هستی.

خداوندا، خود فرمودی و گفتارت حق است که: {بخوانید مرا تا دعای شما را اجابت کنم. } از این رو، ای خدا، به آن اسم تو که حضرت آدم صلی الله علیه تو را بدان خواند و بهشت را بر او واجب نمودی، به آن اسم تو که شیث فرزند آدم تو را بدان خواند و تو او را جانشین پدرش قرار دادی از تو درخواست میکنم که دعای ما را اجابت کنی و عمل به تمام وصیتهایی را که دیگران به ما کردند، روزی ما کنی و وصیت مان را پیشاروی خود قرار دهیم، و به آن اسم تو که حضرت ادریس تو را بدان خواند و تو او را به مکان بلند بالا بردی، از تو میخواهم که ما را به محبوبترین مکانها در نزد خود بالا بری و خشنودیات را بر ما ارزانی بداری و به رحمتت در بهشت وارد کنی، و به آن اسم تو که حضرت نوح تو را بدان خواند و تو او را از غرق شدن نجات دادی و قوم ستمگر را نابود ساختی، از تو خواستارم که ما را از بلایی که گرفتار آن هستیم نجات دهی، و به آن اسم تو که حضرت هود تو را بدان خواند و تو او را از باد نازاکننده نجات دادی، از تو خواهانم که ما را از بلا و عذاب دنیا و آخرت نجات دهی، و به آن اسم تو که حضرت صالح تو را بدان خواند و تو او را از رسوایی آن روز نجات دادی، از تو مسألت دارم که ما را از رسوایی عذاب دنیا و آخرت رها کنی، و به آن اسم تو که حضرت لوط تو را بدان خواند و تو او را از شهرهای سدوم و عاموره و آبادیهای زیر و رو شده و باران عذاب رهانیدی، از تو درخواست میکنم که ما را از رسواییهای دنیا و آخرت نجات دهی، و به آن اسم تو که حضرت شعیب تو را بدان خواند و تو او را از روزی که عذاب سایه افکنده بود نجات دادی، از تو خواستارم که ما را از عذاب نجات دهی و به سوی آسایش و رحمتت ببری.

و به آن اسم تو که حضرت ابراهیم تو را بدان خواند و تو آتش را برای او خنک و مایه سلامتی قرار دادی، از تو خواستارم که همانگونه که او را رهانیدی، ما را نیز برهانی و همان گونه که آتش را برای او خنک و مایه سلامتی قرار دادی، آنچه را که گرفتار آن هستیم برای ما خنک و مایه سلامتی قرار دهی، و به آن اسم تو که حضرت اسماعیل هنگامی که تشنه بود تو را بدان خواند و تو از چشمه زمزم آب گوارا برای او بیرون آوردی، از تو درخواست میکنم که ما را به سوی خیر

بیرون آری و به رحمت خود مال گسترده به ما روزی کنی، و به آن اسم تو که حضرت یعقوب تو را بدان خواند و تو دیده، فرزندان و نور چشمش را به او بازگرداندی، از تو درخواست میکنم که ما را نجات دهی و میان ما و فرزندان و اهل خانواده ما در یک جا گردآوری، و به آن اسم تو که حضرت یوسف تو را بدان خواند و تو او را از زندان بیرون آوردی، از تو خواهانم که ما را از زندان بیرون آوری و نعمتهایی را که بر ما ارزانی داشتی، در اختیار ما درآوری، و به آن اسم تو که نوادگان تو را بدان خواندند و تو توبه آنان را پذیرفتی و آنان را پیامبر قرار دادی از تو میخواهم که توبه ما را بپذیری و طاعت و عبادت خود و رهایی از گرفتاریای را که ما اکنون دچار آن هستیم، روزیام کنی.

و به آن اسم تو که حضرت ایوب آنگاه که بلا بر او فرود آمد، تو را بدان خواند و گفت: {پروردگارا، به من رنجوری رسیده است و تو مهربانترین مهربانان هستی.} و تو دعای او را اجابت و رنجوری او را برطرف نمودی و از روی رحمت و برای تذکر عبادتکنندگان، خانواده او و همانند آنان را همراه با آنها به سوی او بازگرداندی. خدایا، من نیز همانند او میگویم: {پرودگارا، به من رنجوری رسیده است و تو مهربانترین مهربانان هستی.} پس دعای ما را نیز اجابت فرما و بر ما رحم کن و ما را رهایی ده و از روی رحمت، خانواده و اموال ما را و همانند آنها را به ما بازگردان و ما را از عبادتکنندگان قرار ده، و به آن اسم تو که حضرت موسی و هارون تو را بدان خواندند و تو که گوینده سرافرازی هستی، فرمودی: {دعای شما دو تن مستجاب گردید}، از تو خواستارم که دعای ما را اجابت نمایی و همان گونه که آن دو را نجات دادی، ما را نیز نجات دهی، و به آن اسم تو که حضرت داوود تو را بدان خواند و تو گناه او را آمرزیدی و توبه او را پذیرفتی، از تو درخواست میکنم که گناه مرا بیامرزی و توبهام را بپذیری، به راستی که تو بسیار توبهپذیر و مهربان هستی، و به آن اسم تو که حضرت سلیمان تو را بدان خواند و تو سلطنت او را به او بازگرداندی و او را بر دشمن چیره کردی و جنیان، انسانها و پرندگان را مسخر او قرار دادی، از تو خواهانم که ما را از دست دشمنان نجات دهی و نعمتت را

به ما بازگردانی و حق ما را از آنان بگیری و از آنان برهانی، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

و به آن اسم تو که آن کس که بخشی از دانش کتاب آسمانی در نزد او بود بر تخت ملکه سبا دعا کرد تا آن تخت به سوی او برده شود و ناگهان دید تخت در کنار او مستقر است، از تو خواستارم که در همین سال ما را به عنوان حاجی به خانه محترم و به عنوان زائر قبر پیامبرت صلی الله علیه و آله ببری، و به آن اسم که تو یونس بن متی در تاریکیها تو را بدان خواند و گفت: {معبودی جز تو نیست، پاکی تو، به راستی که من از ستمکاران بودم} و تو دعای او را اجابت نمودی و از شکم ماهی بزرگ و نیز از غم و اندوه رهانیدی و تو که گوینده سربلند هستی، فرمودی: {و این چنین مؤمنان را نجات میدهیم.} گواهی میدهیم که ما نیز مؤمن هستیم و همانند او میگوییم: {معبودی جز تو نیست، پاکی تو، به راستی که من از ستمکاران بودم.} پس دعای مرا نیز اجابت فرما و همان گونه که مؤمنان را نجات دادی، مرا نیز از غم و اندوه دنیا و آخرت برهان، و به آن اسم تو که حضرت زکریا تو را بدان خواند و گفت: «پروردگارا، مرا تنها مگذار، و تو بهترین وارثان هستی.» و تو دعای او را اجابت نمودی و حضرت یحیی را به او ارزانی داشتی و همسر او را برای او مناسب گردانیدی و آنان را گروهی قرار دادی که در انجام کارهای خیر پیشی می گیرند و در حال تمایل و بیم تو را میخوانند و در برابر تو فروتن بودند، من نیز همانند او میگویم: {پروردگارا، مرا تنها مگذار، و تو بهترین وارثان هستی.} پس دعای مرا نیزا جابت فرما و کار من و تمام آنچه را که بر من ارزانی داشتهای اصلاح نما و از گرفتاریای که بدان دچار هستم رهایی ده و کرامت دنیا و آخرت و نیز فرزندان شایستهای را که از من ارث برند، به من ارزانی دار و ما را از کسانی بگردان که در حال رغبت و بیم تو را میخوانند و در برابر تو فروتن و مطیع تواند.

و به آن اسم تو که حضرت یحیی تو را به آن خواند و تو او را چنان گردانیدی که بدون این که معصیتی از او سرزده باشد و یا تصمیم به انجام گناه در دل او خطور کرده باشد وارد قیامت میشود، از تو میخواهم که مرا از ارتکاب گناهان نگاه داری تا این که با پاکی و در حالی که هیچ معصیتی از ما سر نزده است، با تو

ملاقات کنیم، و به آن اسم تو که حضرت مریم تو را بدان خواند و فرزند او زبان گشود و به نفع او استدلال کرد، درخواست میکنم که ما را موفق بداری و به واسطه حجت و استدلال ما که در نزد تو است و به واسطه حجت ما بر همه مسلمانان از زن و مرد، رهایی دهی تا این استدلال ما را بر ستمگران پیروز گردانی، و به آن اسم تو که حضرت عیسی بن مریم تو را بدان خواند و مردگان را زنده و افراد نابینا و مبتلا به بیماری پیسی را شفا بخشید، از تو میخواهم که ما رهایی داده و از همه بدیها، آسیبها و دردها بهبودی بخشی و در دنیا و آخرت به زندگانی پاکیزه زنده بداری و تندرستی را روزی ما کنی، و به آن اسم تو که حواریون تو را بدان خواندند و تو آنان را یاری دادی تا آنچه را که حضرت عیسی به آنها دستور داده بود، از سوی او تبلیغ کردند و نیرنگ سرکشان را از آنان بازداشتی و خود عهدهدار آنان گردیدی، از تو درخواست میکنم که ما را رهایی دهی و از دعوتکنندگان به سوی طاعتت بگردانی، و به آن اسم تو که حضرت جرجیس تو را بدان خواند و تو درد شکنجه را از او برداشتی، از تو خواهانم که درد عذاب دنیا و آخرت را از ما برداری و ما را گرفتار بلا نکنی و اگر کردی، شکیبایی به ما عطا کن، هرچند عافیت نزد ما محبوبتر است.

و به آن اسم تو که حضرت خضر تو را بدان خواند تا اینکه او را پاینده داشتی، از تو درخواست میکنم که گره از کار ما بگشایی و ما را بر آنان که به ما ستم میکنند، یاری دهی و به جایگاه ایمن خودت بازگردانی، و به آن اسم تو که محبوبت حضرت محمد صلی الله علیه و آله تو را بدان خواند و تو او را سرور رسولان قرار دادی و او را با علی سرور جانشینان تقویت نمودی، از تو درخواست میکنم که بر آن دو و فرزندان پاک آن دو درود فرستی و در این روز لغزش مرا نادیده انگاری و گناهان و خطاهای گذشته مرا بیامرزی و از این جایگاه برمگردانی مگر اینکه کوششم را بستایی و گناهم را ببخشایی و عملم را بپذیری و رحمت، آمرزش و نعمت فراوانت را به نعمت بسیار آخرت پیوند دهی، به رحمتت ای بسیار

مهرورز، ای بزرگ و بزرگوار، به راستی که تو بر هر چیز توانایی و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمییابد. (1)

1- . الاقبال: 611- 615

باب شانزدهم : عمل روز و شب اول ماه و دعاهای آن و آنچه با آن تناسب دارد

مؤلف: فراموش نکن که عمل اول هر ماه در باب اول این جلد آمده است.

در کتاب مختصر المنتخب یافتیم: دعای آغاز ماه ربیع الآخر به این صورت است:

خداوندا، تو معبود هر چیز، آفریننده هر چیز، مالک هر چیز و پروردگار هر چیز هستی، به دستاویز استوار، و غایت و منتها و به آنچه که میان روشناییها و تاریکیها و بهشت و جهنم و دنیا و آخرت حائل شدی و به بزرگترین اسمهایت که در لوح محفوظ و به بلندپایهترین اسمهایت که در تورات و به سرافرازترین اسمهایت که در زبور و به والاترین اسمهایت که در انجیل و پرآوازهترین اسمهایت که در قرآن و به بزرگترین و برترین اسمهایت که در کتابهای فرو فرستاده شده ثبت است و به نهانیترین اسمهایت که در ذات تو نهان است و هیچ کس همانند تو نیست، از تو درخواست میکنم و نیز به عزت و قدرت تو و به عرش بزرگ و آنچه حامل آن است و به کرسی با کرامت و آنچه آن را در بر گرفت، از تو میخواهم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و گشایش نزدیک، بزرگ و بزرگترت را شامل من کن. خدایا، احسان گذشته و گذشته ترت را بر من کامل کن و نیکی همیشگی و پایدارت را پی در پی به من برسان و با سرفرازی عظمت ارزشمند و ارزشمندترت مرا سربلند گردان.

سپس این آیات را قرائت کن: {و معبود شما، معبود یگانهای است که جز او هیچ معبودی نیست، و او است بخشایشگر مهربان.}، {خدا است که معبودی جز او

نیست، زنده و برپادارنده است. نه خوابی سبک او را فرو میگیرد و نه خوابی گران. }، {الف، لام، میم، خدا است که هیچ معبودی جز او نیست و زنده و پاینده است. }، {او است کسی که شما را آن گونه که میخواهد در رحمها صورتگری میکند، هیچ معبودی جز آن توانای حکیم نیست. }، {خدا که همواره به عدل، قیام دارد، گواهی میدهد که جز او هیچ معبودی نیست و فرشتگان او و دانشوران نیز گواهی میدهند که جز او، که توانا و حکیم است، هیچ معبودی نیست. }، {خداوند کسی است که هیچ معبودی جز او نیست. به یقین، در روز رستاخیز که هیچ شکی در آن نیست شما را گرد خواهد آورد. }، {این است خدا، پروردگار شما، هیچ معبودی جز او نیست، آفریننده هر چیزی است. پس او را بپرستید که او بر هر چیز نگهبان است. }، {از آنچه از پروردگارت به تو وحی شده پیروی کن. هیچ معبودی جز او نیست و از مشرکان روی بگردان. }، {ای مردم، من پیامبر خدا به سوی همه شما هستم، همان خدایی که فرمانروایی آسمانها و زمین از آن او است. هیچ معبودی جز او نیست که زنده میکند و میمیراند. پس به خدا و فرستاده او که پیامبر درس نخواندهای است که به خدا و کلمات او ایمان دارد بگروبید و او را پیروی کنید، امید که هدایت شوید. }، {با آنکه مأمور نبودند جز این که خدایی یگانه را بپرستند که هیچ معبودی جز او نیست. منزه است او از آنچه با وی شریک میگردانند. }، {پس اگر روی برتافتند، بگو: خدا مرا بس است. هیچ معبودی جز او نیست، بر او توکل کردم و او پروردگار عرش بزرگ است. }، {تا وقتی که در شرف غرق شدن قرار گرفت، گفت: ایمان آوردم که هیچ معبودی جز آن که فرزندان اسرائیل به او گرویدهاند، نیست و من از تسلیم شدگانم. }، {بگو: او است پروردگار من، معبودی به جز او نیست. بر او توکل کردهام و بازگشت من به سوی او است. }، {فرشتگان را با روح، به فرمان خود، بر هر کس از بندگانش که بخواهد نازل میکند، که بیم دهید که معبودی جز من نیست. پس از من پروا کنید. }، {و اگر سخن به آواز گویی، او نهان و نهانتر را میداند. خدایی که جز او معبودی نیست و نامهای نیکو به او اختصاص دارد. }، {و من تو را برگزیدهام، پس بدان چه وحی میشود گوش فرا ده. منم، من، خدایی که جز من خدایی نیست، پس مرا پرستش کن و به یاد من نماز

برپادار.}، {معبود شما تنها آن خدایی است که جز او معبودی نیست، و دانش او همهچیز را در بر گرفته است.}، {و پیش از تو هیچ کس را به پیامبری نفرستادیم مگر اینکه به آنان وحی کردیم.}، {که خدایی جز من نیست، پس مرا بپرستید.}، {و ذوالنون را یاد کن آنگاه که خشمگین شد و پنداشت که ما هرگز بر او سخت نمی گیریم، تا در دل تاریکیها ندا در داد که معبودی جز تو نیست، منزهی تو، به راستی من از ستمکاران بودم.}، {پس والا است خدا، فرمانروای برحق، خدایی جز او نیست، او است پروردگار عرش گرانمایه.}، {خدای یکتا که هیچ خدایی جز او نیست، پرودگار عرش بزرگ است.}، {و او است خدایی که جز او معبودی نیست. در این سرای نخستین و در آخرت، ستایش از آن او است و فرمان او راست و به سوی او بازگردانیده میشوید.}، [{و با خدا معبودی دیگر مخوان. خدایی جز او نیست. جز ذات او همه چیز نابود شونده است. فرمان از آن او است و به سوی او بازگردانیده میشوید.}]، {ای مردم، نعمت خدا را بر خود یاد کنید. آیا غیر از خدا آفریدگاری است که شما را از آسمان و زمین روزی دهد؟ خدایی جز او نیست. پس چگونه از حق انحراف مییابید.}، این است خدا، پروردگار شما، فرمانروایی [و حکومت مطلق] از آنِ اوست. خدایی جز او نیست، پس چگونه [و کجا از حقّ] برگردانیده می شوید؟ {گناه بخش و توبهپذیر و سخت کیفر و فراخ نعمت است. خدایی جز او نیست. بازگشت به سوی او است.}، {این است خدا، پروردگار شما که آفریننده هر چیزی است. خدایی جز او نیست. پس چگونه از او بازگردانیده میشوید؟}، {این است خدا پروردگار بلند مرتبه و بزرگ است خدا، پروردگار جهانیان. او است همان زندهای که خدایی جز او نیست. پس او را در حالی که دین خود را برای وی بیآلایش گردانیدهاید، بخوانید. سپاس ویژه خدا، پروردگار جهانیان است.}، {پروردگار آسمانها و زمین آنچه میان آن دو است. اگر اهل یقین باشید.}، {خدایی جز او نیست، او زندگی میبخشد و میمیراند، پروردگار شما و پروردگار پدران پیشین شما.}، {پس اگر رستاخیز بر آنان در رسد، دیگر کجا جای اندرزشان است؟ پس بدان که هیچ معبودی جز خدا نیست و برای گناه خویش آمرزش جوی و برای مردان و زنان با ایمان.}، {او است خدایی که جز او معبودی

نیست و از نهان و آشکار آگاه و رحمتگر و بسیار مهربان است. او است خدایی که معبودی جز او نیست، همان فرمانروای پاک سلامتبخش و مؤمن به حقیقت حقه خود که نگهبان، عزیز، باشکوه چیره و بزرگمنش است. پاک است خدا از آنچه با او شریک میگردانند. }، {خدا است که جز او معبودی نیست و مؤمنان باید تنها بر خدا اعتماد کنند. }

خداوندا، عفوی را از تو خواستارم که کیفری بعد از آن نباشد و خشنودی که خشمی در آن راه نداشته باشد و عافیتی که بلا ندارد و نیکبختی که شقاوت در آن نیست و هدایتی که هیچ گمراهی بعد از آن نباشد و ایمانی که کفر با آن درنیامیخته باشد و قلبی که آشوبی در آن داخل نشده باشد. خدایا، گشایش قبر، حجت رسا، سخن استوار را از تو درخواست میکنم و اینکه ایمنی، گشایش، خوشحالی و شادابی نعمتت را بر من فرود آوری. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا با برکت و فرخندگی این ماه آشنا ساز و خیر آن را روزیام کن و شر آن را از من دور کن و مرا در آن از رستگاران قرار ده، به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

خداوندا، تو بخشنده خیر هستی، پس اشتیاق به ملاقات خود، هراس از عذابت، حیا و شرم از تو، بزرگداشت و تعظیم از خود را به من ارزانی دار تا این که دلم احساس هراس نماید و موی بر بدنم راست شود و پهلویم کناره گیرد و چشمم پر اشک گردد و در طول شبانه روز از یاد تو دست نکشم، ای مهربانترین مهربانان. خدایا، من تو را میستایم، ولی مدح و ثنای من با وجود عمل اندک و دیدگاه کوتاهم به کجا میتواند برسد، در حالی که تو آفریدگاری و من آفریده و تو مالکی و من مملوک و تو پروردگاری و من بنده و تو سربلندی و من سرافکنده و تو نیرومندی و من ناتوان و تو بینیازی و من نیازمند و تو عطاکنندهای و من درخواستکنندهام و تو زندهای هستی که نمیمیری و من آفریدهای هستم که میمیرم؛ پس مرا بیامرز و بر من رحم آر و خواسته دنیوی و اخرویام را به من عطا کن و از من و نیز از همه مردان و زنان مؤمن و مسلمان، از زنده و مرده آنان، در گذر.

خدایا، بر حضرت محمد، بنده، رسول، پیامبر، ویژه و برگزیده تو از میان آفریدههایت، درود فرست. خداوندا، درجه او را بالا بر و مقام او را گرامی بدار و

ثواب او را فراوان و حجت و دلیل او را پیروز و عذر او را آشکار و نور او را بزرگ بگردان و کرامت او را جاودان و امت و فرزندان او را به او ملحق گردان و چشم او را به اینها روشن گردان. خداوندا، حضرت محمد را گرامیترین پیامبران از لحاظ پیروان و نیز بلندمرتبهترین، باکرامتترین، برترین پیامبر و نیز جای او را در بهشت از همه پیامبران وسیعتر قرار ده. خداوندا، حضرت محمد را به درجه و وسیله شفاعت نایل گردان و بنیان او را والا و نور و برهان او را بزرگ دار و شفاعت او را درباره امتش و نیز درود امتش بر او را بپذیر. خداوندا، بر حضرت محمد درود فرست همان گونه که او پیامهای تو را رسانید و آیاتت را تلاوت کرد و نسبت به بندگانت خیرخواهی نمود و در راه تو جهاد کرد تا این که مرگ او را دریافت. خداوندا، همراه با هر برتری، بر برتری حضرت محمد و با هر فضیلت، بر فضیلت او و با هر کرامت، بر کرامت او و با هر نیکبختی، بر نیکبختی او بیفزا تا اینکه حضرت محمد را در بلندترین مرتبه شرافت از درجات برتر قرار دهی. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و آنچه را که دوست دارم، برای من آسان ساز و به آرزویم برسان و روزیات را بر من بگستران و بدهیام را ادا کن و غم و اندوهم را بزدا و آنچه را میخواهم به راحتی برایم فراهم کن و زود و با شتاب به مقصودم برسان، ای مهربانترین مهربانان.(1)

1- . الاقبال: 616- 618

1. الاقبال: شیخ مفید درکتاب حدائق الریاض ضمن اعمال ربیع الثانی آورده: روز دهم از سال دویست و سی و دو هجری قمری، ولادت سرورمان ابی محمد حسن بن علی بن محمد بن علی الرضا صلوات الله علیهم می باشد و آن روز بسیار پر برکتی است و روزه آن فضیلت بسیار دارد.(1)

1- . الاقبال: 618

باب هجدهم : اعمال و دعاهای شب و روز اول این ماه

مؤلف: عمل اول هر ماه در باب اول این جلد آورده شد، پس غفلت مکن.

1. الاقبال: در کتاب «المختصر من کتاب المنتخب»، دعای آغاز ماه جمادی الاول به این صورت است:

خداوندا، تو خدایی و تو رحمت گستر و مهربانی و تو فرمانروای بسیار پاکیزهای و تو ایمن و ایمنیبخشی و تو نگاهبان چیرهای و تو سربلندی و تو باشکوه چیرهای و تو بزرگمنشی و تو آفرینندهای و تو پدیدآورندهای و تو چهرهنگاری و تو سرفراز و حکیمی و تو اول و آخر و آشکار و پنهان هستی و نامهای نیک منحصراً از آن توست. ای پروردگار من، به حق این اسمها و به حق همه اسمهایت از تو درخواست میکنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و ای خدا، نیکی در دنیا و آخرت را به ما عطا کن و کار ما را به نیکبختی و شهادت در راهت پایان بر و ما را با برکت و فرخندگی این ماه آشنا ساز و خیر آن را روزیمان کن و از شر آن باز دار و ما را در آن از رستگاران قرار ده و به رحمت خود ما را از عذاب آتش جهنم نگاه دار، ای مهربانترین مهربانان، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

سپس این آیات را قرائت نما: {ستایش خدا را که پروردگار جهانیان است.}، {ستایش خدایی را که آسمانها و زمین را آفرید و تاریکیها و روشنایی را پدید آورد. با این همه کسانی کفر ورزیدهاند، غیر او را با پروردگار خود برابر میکنند.}، {او است کسی که شما را از گل آفرید. آنگاه مدتی را برای شما عمر مقرر داشت. و اجل حتمی نزد او است. با این همه، بعضی از شما در قدرت او تردید میکنید.}، {و او در آسمانها و زمین خدا است. نهان و آشکار شما را میداند و آنچه را به دست

میآورید نیز میداند.}، {ستایش خدایی را که این کتاب آسمانی را بر بنده خود فرو فرستاد و هیچ گونه کژی در آن ننهاد، کتابی راست و درست تا گناهکاران را از جانب خود به عذابی سخت بیم دهد.} ، {سپاس خدایی را که آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن او است و هم او سنجیده کار و آگاه است.}، {سپاس خدای را که پدیدآورنده آسمان و زمین است و فرشتگان را که دارای بالهای دوگانه و سهگانه و چهارگانهاند، پیام آورنده قرار داده است. در آفرینش، هرچه بخواهد میافزاید، زیرا خدا بر هر چیزی توانا است.}، {هر رحمتی را که خدا برای مردم گشاید، بازدارندهای برای آن نیست و آنچه را که باز دارد، پس از بازگرفتن گشایندهای ندارد و او است همان شکستناپذیر سنجیده کار.}، {ستایش خدایی را که ما را بدین راه هدایت نمود و اگر خدا ما را رهبری نمیکرد ما خود هدایت نمییافتیم. در حقیقت، فرستادگان پروردگار ما حق را آوردند.}، {سپاس خدای را که با وجود سالخوردگی، اسماعیل و اسحاق را به من بخشید. به راستی پروردگار من شنونده دعا است.}، {سپاس خدا را، بلکه بیشترشان نمیدانند.}

{ستایش خدایی را که ما را از چنگ گروه ظالمان رهانید.}، {ستایش خدایی را که ما را بر بسیاری از بندگان باایمانش برتری داده است.}، {ستایش از آن خدا است، به زودی آیاتش را به شما نشان خواهد داد و آن را خواهید شناخت و پروردگار تو از آنچه میکنید غافل نیست.}، {ستایش خدا را که اندوه را از ما زدود، به راستی که پروردگار ما بسیار آمرزنده و سپاسگزار است.}، {سپاس خدایی را که وعدهاش را بر ما راست گردانید و سرزمین را به ما میراث داد، از هر جای آن باغ را که بخواهیم جای میگزینیم. چه نیک است پاداش عملکنندگان.}، {و فرشتگان را میبینی که پیرامون عرش به ستایش پروردگار خود تسبیح میگویند و میانشان به حق داوری میگردد و گفته میشود سپاس، ویژه پروردگار جهانیان است.}، {پس سپاس از آن خدا است. پروردگار آسمانها و پروردگار زمین، پروردگار جهانیان. و در آسمانها و زمین، بزرگی از آن او است، و او شکستناپذیر و سنجیده کار است.}، {ستایش خدایی را که نه فرزندی گرفته و نه در جهانداری شریکی دارد و نه خوار بوده که دوستی داشته باشد و او را بسیار بزرگ شمار.}

خداوندا، گناهان گذشته مرا بیامرز و در مقدار باقی مانده از عمرم دریاب و برای آنچه مرا آفریدی، نیرو بخش و ایمان را محبوب من گردان و آن را در دلم بیارا. آن گونه که دستور دادی تو را خواندم. پس آن گونه که وعده دادی، اجابت فرما. خداوندا، من بنده تو گشتم و توان آن را ندارم آنچه را که ناخوشایند من است از خود برانم و آنچه را که بدان امید دارم، در اختیار خود درآورم و در گرو عمل خود گشتم و هیچ نیازمندی نیازمندتر از من نیست، ای پروردگار جهانیان، از تو درخواست میکنم همانند کسی که یقین به رسیدن اجل و سرآمد عمرش دارد، بلکه همانند کسی که گویی مرده است و عملش را دیده است و به ثواب عملش نگریسته است، به عمل واداری. به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا، این جایگاه کسی است که از عذاب تو به رحمتت و از خشم تو به عافیتت پناه آورده است. خدایا، پس مرا از کسانی قرار ده که تو را خواندند و دعایشان را اجابت نمودی و از تو درخواست کردند و به آنان عطا کردی و به تو ایمان آوردند و تو هدایت کردی و بر تو توکل نمودند و تو کفایت نمودی و به درگاه تو نزدیکی جستند و مقرب درگاهشان کردی و به تو اظهار نیاز کردند و بینیازشان ساختی و از تو طلب آمرزش نمودند و آنان را آمرزیدی و از آنان خشنودی گردیدی و آنان را خشنود ساختی و به خشنودیات هدایت نمودی و در طاعتت به کار گرفتی و تا زمانی که زنده نگاه داشتی، او را آسوده خاطر کردی؛ پس ای پروردگار من، توبه مرا بپذیر و خواستهام را عطا کن و در هیچ یکی از خواستههایی که از تو درخواست نمودم محروم مکن و از شر عملکرد ستمگران در روی زمین کفایت فرما. از خدایی که معبودی جز او نیست و جز او نمیتواند گناهان را ببخشد، آمرزش میطلبم.

خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بر دنیا یاری ده و خیر دنیا را روزیام کن و کفر، نافرمانی و عصیان را نزد من ناخوشایند جلوه ده و مرا از راه یافتگان قرار ده.

خدایا، مرا برای انجام عبادتت نیروبخش و در طاعتت به کار گیر و به آن مقدار از رحمتت که امید دارم، نایل گردان، ای مهربانترین مهربانان. خدایا، سیرابی

در روز تشنگی و نجات در روز بزرگترین هراس و رستگاری در روز حساب و ایمنی در روز بیم را از تو خواهانم و نیز نگریستن به روی گرامیات و جاودانه ماندن در بهشت در سرای پاینده از تفضلت و سجده و کرنش در برابر تو آنگاه که پرده کنار میرود و سایه در آن روزی که جز سایه تو وجود ندارد و همدمی با پیامبران، رسولان و دوستانت را از تو درخواست مینمایم. خدایا، گناهان گذشته و آیندهام و آنچه را که پنهان داشتم یا آشکار ساختم و یا علیه خویشتن زیادهروی نمودم و آنچه تو از من بدان آگاهتری، بیامرز و تقوا، هدایت، پاکدامنی و بینیازی را روزیام کن و برای عمل به آنچه دوست داری و میپسندی موفق گردان.

خدایا، دین مرا که نگاه دارنده همه امور من است و نیز دنیایم را که روزی من در آن است و آخرتم را که بازگشتم به سوی آن است، اصلاح گردان و زندگی را برای من افزونی از همه خیرات و مرگ را آسودگی از همه بدیها بگردان. خداوندا، ای پروردگار پرورش دهندگان و ای سرور سروران و ای مالک پادشاهان، از تو خواستارم که بر من رحم کنی و دعایم را مستجاب نمایی و مرا اصلاح گردانی؛ زیرا هر یک از بندگانت را که شایسته شده است، جز تو اصلاح نمی کند؛ زیرا تو پروردگار، مورد اعتماد، امید، مولی و پناهگاه من هستی و هیچ کس جز تو بر من رحم نمیکند و هیچ کس جز تو به فریاد من نمیرسد و هیچ مالک و اجابتکننده جز تو نیست. من بنده خطاکار تو و فرزند بنده های تو هستم که رحمتت مرا فرا گرفت و از حال، حاجت و فراوانی گناهانم آگاهی و از همه امورم اطلاع داری، پس ای خدایی که معبودی جز تو نیست، از تو درخواست میکنم که گناهان گذشته و آینده مرا بیامرزی.

خدایا، گناهی برای من مگذار جز آن که بیامرزی و نه اندوهی جز آن که برطرف نمایی و نه حاجتی که مورد پسند تو است مگر آن که برآوری و نه عیبی جز آن که اصلاح کنی. خدایا، نیکی دنیا و آخرت را به من عطا کن و از عذاب آتش جهنم نگاه دار. خدایا، در برابر امور هولناک دنیا، گرفتاریهای روزگار و مصیبت های شبها و روزها به من یاری رسان. خدایا، مرا از عملکردهای زشت ستمگران در زمین نگاه دار؛ زیرا هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمییابد. خداوندا، از

تو ایمان استوار، عمل پذیرفته، دعای مستجاب، یقین درست، سخن پاکیزه، دل سپاسگزار، تن شکیبا و زبانی که به یاد تو باشد، درخواست میکنم. خدایا، دوستی دنیا و گناهان و یاد و هوس دنیا را از دلم بزدای.

خدایا، به کرم خود از عمل اندک من سپاسگزاری میکنی، پس گناهان بسیار مرا بیامرز و خود، سرپرست، یاریکننده، یاور و نگاهدار من باش. خدایا، دلی هراسناکتر از دل من و زبانی که پیوسته تر از زبانم به یاد تو باشد و تنی نیرومندتر از جسم من بر انجام طاعت و عبادتت به من ارزانی دار. خداوندا، به تو پناه میبرم از زوال نعمتت و کیفر ناگهانی ات و از دگرگون شدن عافیت و از هول و هراس خشمت، و به تو پناه میبرم از بلای طاقتفرسا و از در رسیدن بدبختی و از شادی دشمنان و سرنوشت حتمی بد در دنیا و آخرت.

خدایا، به اسم گرامی و عرش بزرگ و فرمانروایی دیرینهات از تو درخواست میکنم ای عطابخش و ای آزادکننده اسیران و ای آزاد کننده جانها و ای برطرفکننده عذاب، از تو خواستارم که مرا به طور سالم و در حالی که از دنیا بهره برگرفتهام، از آن بیرون بری و به رحمتت، ایمن در بهشت وارد گردانی و اول این ماه را برایم صلاح و وسط آن را رستگاری و آخر آن را کامیابی قرار دهی، به راستی که تو از همه امور پنهانی آگاهی.

ص: 500

باب نوزدهم : اعمال سایر شب های این ماه و هر آنچه که به این ماه مربوط است.

مؤلف: مسائل مربوط به آن در باب اعمال و دعاهای مطلق روز ها و شب های هر ماه ذکر شد.(1)

1. الاقبال: شیخ مفید در کتاب حدائق الریاض آورده: ولادت مولایمان علی بن حسین علیهما السلام در نیمه جمادی اول سال سی و شش هجری است و روزه گرفتن و صدقه دادن مستحب است.(2)

1- به جلد 97 ص132-324 مراجعه کن.
2- . الاقبال: 621

باب بیستم : دعاها و اعمال شب و روز اول این ماه

مؤلف: توجه کن که در باب اول این کتاب، اعمال آغاز هر ماه آمده است.

در کتاب «المختصر من الکتاب المنتخب» آمده است: دعای آغاز جمادی الثانی به این صورت است:

خداوندا، ای خدا تو جاودانه و پا برجایی، ای خدا تو زنده و پاینده ای، ای خدا تو بلند پایه و برتری، ای خدا تو در بلند پایگی و برتری متعالی و معبود، پروردگار، آفریننده، و سازنده همه اشیا و داور و بزرگتر، توانمند و مقتدر هستی، اسم های تو بلند پایه و ثنای تو والا است و خداوندا بر محمد و آل محمد درود فرست، و ما را با برکت این ماه آشنا گردان و خجستگی، نور، یاری، خیر و نیکی آن را به ما روزی کن و آن چه را که دوست دارم در آن برایم آسان ساز و آن چه را که می خواهم در آن برایم فراهم کن و به مقصودم برسان، به راستی که تو بر هر چیز توانایی.

خدایا از تو درخواست می کنم. ای خدایی که خواسته های درخواست کنندگان را در اختیار داری و از دل خاموشان با خبری و هر حاجتی را می شنوی و برای آن جوابی آماده داری، از ضمیر خاموشان آگاهی پنهانی و فراگیر داری، وعده هایت راست، بخشش هایت گویا، نعمت هایت کامل، فراگیر و برتر و رحمتت گسترده است. معبودا، مرا آفریدی در حالی که چیزی در خور یاد نبودم و من اکنون پناهنده توام و به درگاهت پناه می آورم و به خویشتن ستم کرده ام و در درگاه تو به بندگی خود اقرار و به ربوبیت تو اعتراف دارم و از گناهانم آمرزش می طلبم، پس از تو درخواست می کنم که مرا بیامرزی، ای کسی که هیچ چیز همانند تو نیست و شنوا و بینایی، ای بزرگ و ای بزرگوار، ای مهرورز و ای بخشنده.

ای خدایی که زیبا را آشکار ساختی و زشت را پوشیدی و ای خدایی که انسان را به خاطر جنایتش کیفر نکردی و پرده او ندریدی، ای کسی که عفوت بزرگ و گذشتت زیباست، ای خدایی که آمرزشت گسترده است و دو دست خود را به رحمت، مشیت، قدرت و تاریکی ها و نور گشوده ای، ای همدم هر نجوا و منتهای گله گزاری ها و سرپرست هر کار نیک و نعمت، ای صاحب گذشت کریمانه و بخشش بزرگ، ای خدایی که پیش از استحقاق، نعمت هایت را آغاز می کنی و ارزانی می داری، ای پروررگار من، ای فریاد رس من، ای سرور من، ای مولای من، ای منتهای خواسته من، ای خدا، به وسیله تو، از تو درخواست می کنم که چهره مرا با آتش جهنم زشت نگردانی، زیرا من ناتوان، بیچاره و خوارم. نیکی دنیا وآخرت را به من ارزانی دار و به رحمتت از عذاب آتش جهنم نگه دار.

ای کسی که مردم را در روزی که تردیدی در آن نیست گرد هم می آوری، خیر دنیا و آخرت را برای من گرد آور، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خداوند بلند پایه و بزرگ تحقق نمی یابد.

آن گاه این آیه را دوازده بار بخوان: {بگو: خدارا بخوانید یا رحمان را بخوانید، هر کدام را بخوانید، برای او نام های نیکو تر است و نمازت را به آواز بلند مخوان و بسیار آهسته اش مکن و میان این و آن راهی میانه بجوی و بگو: ستایش خدایی را که نه فرزندی گرفته و نه در جهان داری شریکی دارد و نه خوار بوده که نیاز به دوستی داشته باشدو او را بسیار بزرگ بشمار.}

سپس بگو: خدایا به کرامت خود مرا ببخش و نعمتت را بر من تمام کن. عفو، عافیت و ایمنی ات را در دنیا و آخرت بر من بپوش. خدایا، مرا به واسطه جنایتم رها مکن و به واسطه خطایم رها مساز و مرا دشمن شاد مکن و در دنیا و آخرت به خویشتن واگذار مکن. خدایا من بنده و فرزند دو بنده و در چنگ توام و زمام امورم به دست تو است و فرمان تو در مورد من قطعی است و سرنوشت حتمی ات در مورد من عدل و داد است. به هر اسمی که خود را به آن نامیدی یا یکی از آفریده ها یا فرشتگان یا فرستاده هایت تو را بدان نامیدند، و به هر اسم اندوخته و بلند تو که در علم غیب نزد تو است و به اسم بزرگ تر و بزرگتر تو که بر تو است و هر کس

ص: 503

تو را با آن خواند، دعایش را اجابت نمایی و به هر حرفی که بر پیامبرت حضرت موسی فرو فرستادی و به هر دعایی که یکی از آفریده هایت تو را بدان خواند و هر حرفی که بر پیامبرت محمد فرستادی، دعای مرا اجابت کن و مرا در پناه و حفظ و کنار و پوشش و پناهگاه و فضلت قرار ده. تو زندهای هستی که نمی میرد و من آفریده ای هستم که می میرم؛ پس حاجت مرا در دنیا و آخرت عطا کن و گناهان من و همه مومنان و مسلمانان، از زنده و مرده را بیامرز.

خداوندا بر حضرت محمد، بنده و فرستاده ات درود فرست و آن بنده و رسولت را گرامی ترین، برترین، بلند مرتبه ترین، والا مقام ترین آفریده و کسی که جای او در بهشت از همه آفریده ها وسیع تر است، قرار ده و نیکی دنیا و آخرت را به من ارزانی دار و به رحمتت از عذاب آتش جهنم نگاه دار؛ زیرا هیچ دگرگونی و نیرویی جز به تو تحقق نمی یابد، ای صاحب بزرگی و شکوه.(1)

2. الاقبال: در کتاب «روضه العابدین و مانس الراغبین» نوشته ابراهیم بن عمر بن فرج واسطی، عملی مربوط به ماه جمادی الثانی آمده است، ولی متذکر نشده است که در چه زمانی از آن ماه به جا آورده شود. از این رو، ما برای غنیمت شمردن عبادت و بهره وری بیشتر از سعادت، این عمل را می آوریم: چهار رکعت می خوانی. در رکعت اول، سوره حمد و آیه الکرسی هر کدام را یک بار و سوره انا انزلناه را بیست و پنج بار و در رکعت دوم، سوره حمد و سوره الهیکم التکاثر را یک بار و سوره قل هو الله احد را بیست و پنج بار و در رکعت سوم، حمد یک بار و سوره قل یا ایها الکافرون یک بار و سوره قل اعوذ برب الفلق را بیست و پنج بار و در رکعت چهارم، سوره حمد و سوره اذا جاء نصرالله و الفتح را یک بار و سوره قل اعوذ برب الناس را بیست و پنج بار میخوانی و هرگاه سلام نماز را گفتی، هفتاد بار بگو «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر»: پاک و منزه است خدا و خدایی جز او نیست و خدا بزرگتر است. و هفتاد بار بر پیامبر صلی الله علیه و آله درود بفرست، سپس سه بار بگو: «اللهم اغفر للمومنین و المومنات»: خدایا همه

1- . الاقبال: 621-622

مردان و زنان مومن را بیامرز، آن گاه سجده به جا آور و در حال سجده سه بار بگو «یا حی یا قیوم»: ای زنده ای پاینده، «یا ذالجلال و الاکرام»: ای صاحب شکوه و بزرگی، «یا الله یا رحمان یا رحیم یا ارحم الراحمین»: ای خدا، ای رحمت گستر ای مهربان، ای مهربان ترین مهربانان. سپس حاجتت را از خداوند متعال بخواه.

هر کس این عمل را انجام دهد، جان و مال و خانواده و فرزندان و دین و دنیای او تا آن روز از سال آینده محفوظ می ماند و اگر در آن سال بمیرد، شهید از دنیا می رود.(1)

1- . الاقبال: 622-623

باب بیست و یکم : اعمال سایر شب های این ماه و هر آنچه مربوط به آن است

مؤلف: مطالب آن، در باب اعمال و دعاهای مطلق روزها و شب های هر ماه ذکر شد.

1. گروهی از راویان امامیه که نام آنها را در کتاب «التعریف للمولد الشریف» یاد آور شدیم، نقل کردند که زمان وفات حضرت فاطمه زهرا صلوات الله علیها، روز سوم جمادی الثانی است. بنابر این، شایسته است اهل وفا در این روز بر مظالم باطنی و ظاهری که بر آن حضرت رفت، اندوهگین باشند. و به آنچه ذکر کردیم، زیارت می شوند.

مؤلف: زیارت ایشان صلوات الله علیها در کتاب المزار ذکر شده است.

2. الاقبال: ابن بابویه در کتاب النبوه ذکر کرد: در شب جمعه مطابق با هجدهم این ماه، مادر رسول خدا صلی الله علیه و آله ایشان را باردار شدند. و در این صورت باید این شب را گرامی داشت و با عبادات اشکار و پنهان آن را احیا کرد.(1)

3. الاقبال: شیخ مفید - ره - در کتاب حدائق الریاض آورد: روز بیستم این ماه در سال دوم مبعث، سرور ما حضرت زهرا علیها السلام به دنیا آمد و این روز، روز شریفی است که شادمانی مومنان در آن تجدید می گردد و روزه آن و نیز انجام کارهای خیر مستحبی و پرداخت صدقه به مومنان، در آن مستحب است. و سید بن طاووس آورده است، زیارت ایشان نیز در این شب دارای فضیلت بسیار است.(2)

مؤلف: زیارت ایشان، درود خدا بر او و پدر و همسر و فرزندان نیکش، را در کتاب المزار ذکر کردیم.

1- . الاقبال: 623
2- .[2] الاقبال: 623

باب های صلوات و دعاها و اعمال ماه رجب بدان، مطالب این باب را در کتاب الطهاره الصلاه الدعاء الصیام المزار و دیگر کتاب ها آوردیم. به آن کتاب ها مراجعه شود.

باب بیست و دوم : اعمال روز و شب اول این ماه افزون بر آنچه خواهد آمد

اشاره

مؤلف: توجه کن، عمل آغاز هر ماه، در باب اول این جلد ذکر شده است.

1. الاقبال: عمل شب اول ماه رجب: از جمله دعای هنگام دیدن هلال ماه رجب که در برخی کتاب های دعا یافتیم:

روایت شده که رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام دیدن هلال ماه رجب این دعا را می خواند: خداوندا، هلال این ماه را همراه با ایمنی، ایمان، سلامتی و تسلیم بر ما آغاز کن، پروردگار من و تو، خداوند سربلند و والا است.

وآورده 22 2222333 نیروایت است که آن حضرت هرگاه هلال ماه رجب را می دید، این دعا را می خواندند: خداوندا، ماه رجب و شعبان را بر ما مبارک گردان و ما را به ماه رمضان برسان و بر روزه داری، شب خیزی، حفظ زبان و پوشیدن چشم،

یاری ده و بهره ما را از آن فقط گرسنگی و تشنگی قرار مده.

و گفت: مستحب است انسان هنگام دیدن هلال، هفت بار سوره فاتحه را بخواند؛ زیرا هر کس آن را هنگام رویت هلال بخواند، خداوند او را در آن ماه از درد چشم در امان می دارد.

هم چنین نقل شده است که وقتی آن حضرت هلال ماه را می دیدند، سه بار تکبیر و سه بار تهلیل می فرمودند، سپس می گفتند: ستایش خدا را که فلان ماه را برد و فلان ماه را آورد.

فصل: فضیلت غسل در اول، وسط، آخر ماه رجب

در برخی کتاب های اعمال عبادی آمده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس ماه رجب را درک کند و در اول، وسط و آخر آن غسل کند، همانند روزی که انسان از مادر متولد می شود، از گناهان بیرون می آید.

فصل: سخن فرشته فراخواننده به سوی خدا در هر شب ماه رجب، که در برخی کتابهای عبادات آمده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: خداوند متعال در آسمان هفتم فرشتهای را گمارد که به او داعی گفته می شود. هنگامی که ماه رجب وارد می شود، آن فرشته در هر شب از آن تا صبح ندا در می دهد: خوشا به حال ذاکران، خوشا به حال اطاعت کنندگان، و خداوند متعال خود می فرماید: من همنشین هر کس هستم که همنشین من باشد و مطیع هر کس هستم که از من اطاعت کند و آمرزنده هر کس هستم که از من آمرزش بطلبد. ماه، ماه من است و بنده، بنده ام و رحمت، رحمتم. بنابر این، هر کس در این ماه مرا بخواند، او را اجابت می کنم و هر کس از من چیزی بخواهد، به او عطا می کنم و هر کس از من طلب هدایت کند، هدایتش می نمایم و من این ماه را به عنوان رشته ارتباط میان خود و بندگانم قرار دادم، هر کس به آن چنگ بزند، به من می رسد.

فصل: دعای بعد از نماز عشای شب اول ماه رجب

احمد بن عیسی که نجاشی او را توثیق کرده است، به سند خود نقل می کند که امام باقر علیه السلام فرمودند: در شب اول ماه رجب بعد از نماز عشا این دعا را بخوان: خداوندا از تو درخواست می کنم، چرا که فرمانروایی و بر هر چیز توانایی و هر چه را بخواهی، به وجود می آید. خدایا با توسل به پیامبرت حضرت محمد، پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله به درگاه خدا روی می آورم. ای محمد ای رسول خدا، به خدا که پروردگار من و تو است روی می آورم تا به واسطه تو خواسته های مرا بر آورد. خداوندا به واسطه پیامبرت حضرت محمد و امامانی که از خاندان او هستند، خواسته هایم را برآورده ساز. سپس حاجتت را بخواه.

فصل: نماز و دعای شب اول ماه رجب

در کتاب المختصر من المنتخب آمده است: در شب اول ماه رجب ده رکعت نماز دو رکعتی بخوان در هر رکعت سوره فاتحه الکتاب یک بار و سوره قل هو الله احد صد بار و آن گاه هفتاد بار بگو: خدایا ازآن چه به درگاه تو توبه کردم و سپس به سوی آن بازگشتم، از تو آمرزش می طلبم و از آن چه به تو وعده دادم ولی به پیمان خود وفا نکردم، از تو آمرزش می خواهم و از آن چه مقصودم از انجام آن رضایت تو بود و سپس نیت دیگران با آن آمیخت، آمرزش می خواهم و از گناهانی که با نعمت و پوشش تو بر انجام آن نیرو گرفتم، از تو آمرزش می طلبم و از گناهانی که در برابر آفریده هایت با تو به مبارزه پرداختم، آمرزش می طلبم و از هر گناهی که از من سرزد و از هر کار زشتی که کردم، آمرزش می خواهم و از خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده و بزرگ و بزگوار و آمرزنده گناه و توبه پذیر است، آمرزش می طلبم، همانند آمرزش خواهی کسی که اختیار سود و زیان و مرگ و زندگانی و زنده شدن خود را جز در صورتی که خدا بخواهد، ندارد.

سپس بگو: پاکی تو تا آن جا که می دانم و نمی دانم، و پاکی تو تا آن جا که احکام تو می رسد و من درک نمی کنم، و پاکی تو به صورتی که زیبنده آنی و آفریدگانت بدان نمی رسند و تو را به پاکی یاد می کنم، به تسبیحی که عفو و خشنودی تو را در پی داشته باشد و تو را به پاکی می ستایم، با تسبیحی که هیچ یک از آفریده هایت را بر آن آگاه نکردی، و پاکی تو به آن صورت که از همه آفریده هایت آگاهی، و اگر بیش از این به من می آموختی، آن را بر زبان می آوردم.

خدایا، آن چه را که تو آباد کنی ویران نمی گردد و نیازی در آنچه بی نیاز کردی نیست و نه ترسی بر کسی که ایمن ساختی، و من اکنون در پیشگاه تو هستم و تو به نیاز من آگاهی، پس آن را برآورده ساز ای مهربان ترین مهربانان. خداوندا، ای برافرازنده آسمان در هوا و کسی که زمین را با فشار بر روی آب نگاه داشتی و ای رویاننده سبزه با آن چه دیده نمی شود، بر محمد و آل محمد درود فرست و با من آن گونه که زیبنده آن هستی رفتار کن و آن گونه که شایسته آن هستم، رفتار نکن، ای مهربان ترین مهربانان. خداوندا من بنده و فرزند بنده توام و اختیارم به دست توست، حکمتت بر من جاری و قضایت در حق من دادگر است، تو را می خوانم به

تمام اسم هایی که بر خود نامیدی، یا در کتابت فرو فرستادی یا به یکی از بندگانت آموختی، از تو درخواست می کنم که قرآن را بهار دل، زداینده اندوه و از بین برنده دل مشغولی و دلتنگی ام قرار دهی.

خدایا به رحمتت امید دارم، ای خدا ای رحمت گستر ای مهربان ای صاحب شکوه و بزرگی. خدایا، صداها در برابر تو فروتن و عقل ها درباره تو گمراه اند و همه اشیا در برابر تو در تنگنا هستند و نور تو همه اشیا را پر کرد و همه اشیا از تو هراسناک اند و به سوی تو می گریزند و بر تو توکل دارند. تویی خدایی که عظمتت بلند پایه و جمالت زیبا و قدرتت بزرگ است و انجام هیچ چیز بر تو سخت نیست و تو بلند پایه و بزرگی. ای آمرزنده لغزش من و ای برآورنده نیاز من و ای گشاینده اندوه من و ای سرپرست نعمت من، خواسته ام را عطا کن، که معبودی جز تو نیست. صبح و شام کردم در حالی که در حد توان خود بر سر پیمان و وعده خود با تو بودم و از کردار های زشتم به تو پناه می برم و از گناهانی که جز تو نمی تواند بیامرزد، به درگاهت طلب آمرزش می کنم؛ پس مرا بیامرز و بر من رحم کن، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان. ای کسی که در عین بلند پایگی، نزدیکی و در عین نزدیکی، بلند پایه ای و در پرتوت نورانی و در قدرتت سربلندی، روزیای از نزد خود به من ارزانی دار، به گونه ای که نه کسی درباره آن بر من منت بگذارد و نه در آخرت حقی بر من باشد، به راستی که تو مهربان ترین مهربانان هستی.

خدایا به تو پناه می برم از سوختن، گلو گیر شدن، ویرانی، فرو ریختن و این که در حالی که بر راه تو پشت کردم، کشته شوم، یا عقرب و مار به من نیش بزند و بمیرم. خدایا از تو که فرمانروایی و بر هر چیز توانایی و هر کاری را که بخواهی تحقق می یابد، درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و گره از کار من بگشایی و رنجوری ام را برطرف سازی و مرا به آرزویم برسانی و آن چه را دوست دارم، آسان سازی و آن چه را می خواهم به راحتی به من عطا کنی و سریع و با شتاب به مقصودم برسانی و خیر دنیا و آخرت را برایم گرد آوری، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

سپس و بعد از این و نیز در هر شب از ماه رجب، هزار بار لا اله الا الله می گویی.

نماز دیگر شب اول ماه رجب: در برخی کتاب های عبادات آمده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر مرد یا زن مومنی در شب اول ماه رجب سی رکعت نماز، در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره قل یا ایها الکافرون یک بار و سوره قل هو الله احد را سه بار بخواند، قطعا خداوند همه گناهان کوچک و بزرگ او را می آمرزد و تا سال آینده او را از نمازگزاران می نویسد و از نفاق و دورویی ایمن می گردد.

نماز دیگر شب اول ماه رجب: در کتاب روضه العابدین که پیش از این از آن یاد شد، نمازی برای شب اول ماه رجب و فضایلی برای آن ذکر شده که ما به تفصیل یاد آور می شویم. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است: هر کس در شب اول، فاتحه الکتاب و قل هو الله احد را یک بار بخواند و بعد از هر دو رکعت سلام بدهد، آیا می دانید چه ثوابی دارد؟ عرض کردند: خدا و رسولش آگاه ترند. فرمودند: روح الامین به من آموخت. سپس آستین خود را بالا زدند و فرمودند: به خدا سوگند، در رابطه با خودش و خاندان و دارایی و فرزندانش محفوظ می ماند و از عذاب قبر پناه داده می شود و با سرعت برق، بدون این که حساب پس دهد، از صراط می گذرد.

نماز دیگر شب اول ماه رجب: در کتاب روضه العابدین به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: هرکس در شب اول ماه رجب بعد از نماز مغرب دو رکعت نماز گزارد، در رکعت اول، سوره فاتحه الکتاب و سوره الم نشرح یک بار و سوره قل هو الله احد سه بار و در رکعت دوم سوره فاتحه الکتاب و سوره الم نشرح یک بار و دو سوره معوذتین را بخواند، سپس تشهد و سلام بگوید و بعد سی بار لا اله الا الله بگوید و سی بار بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله صلوات بفرستد. در این صورت، همه گناهان گذشته او آمرزیده می گردد و همانند روزی که از مادر متولد شد، از گناهان بیرون می آید.

نماز دو رکعتی برای هر شب ماه رجب: عبدالرحمن بن علی حلوانی در کتاب التحفه نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه آله فرمودند: هر کس در ماه رجب شصت رکعت نماز گزارد، در هر شب دو رکعت و در هر رکعت از آن سوره فاتحه الکتاب را یک بار و سوره قل یا ایها الکافرون را سه بار و سوره قل هو الله احد را یک بار بخواند و هر گاه سلام نماز را داد، دو دست خود را به آسمان بلند کند و بگوید: معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او وجود ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده می کند و می میراند و او خود زنده ای است که هرگز نمی میرد و خیر به دست او است و بر هر چیز توانا است و بازگشت همه به سوی او است و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله خدایی که بلند پایه و بزرگ است، تحقق نمی یابد. خداوندا بر حضرت محمد پیامبر امی و خاندان او درود فرست. آن گاه دو دست خود را بر روی خود بکشد، خداوند سبحان دعای او مستجاب می نماید و پاداش شصت حج و شصت عمره به او عطا می کند.

مؤلف: در برخی کتاب های مربوط به اعمال ماه رجب، نمازی برای یکی از شب های این ماه یافتم و به نظرم رسید که ذکر آن در شب اول، بهتر است؛ زیرا این شب، شبی است که با انجام عبادات احیا می گردد. بنابراین، به عبادات و طاعات فراوان نیاز است. نیز انسان نمی داند که اگر این نماز را در شب اول نخواند و به تاخیر اندازد، آیا در شب های دیگر امکان به جا آوردن آن را خواهد داشت یا خیر؟ در هر حال، سلمان - رضی الله عنه - نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هرکس در یکی از شب های ماه رجب، ده رکعت نماز گزارد و در هر رکعت سوره فاتحه الکتاب، قل یا ایها الکافرون و قل هو الله احد را سه بار بخواند، خداوند همه گناهانی را که از او سر زده است، می آمرزد و در برابر هر رکعت، عبادت شصت سال را برای او می نویسد و در برابر هر سوره، کاخی از مروارید در بهشت به او عطا می کند. و پاداش کسی را که در طول آن سال روزه داشته و نماز گزارده و حج و عمره به جا آورده و به جهاد رفته باشد، و نیز تا آن روز از سال آینده، در هر روز برای او حج و عمره می نویسد و از نماز بیرون نمی آید مگر آن که خداوند او را آمرزیده باشد و وقتی نماز را به پایان می برد، فرشته ای از زیر

عرش او را ندا می کند: ای ولیّ خدا، زندگی ات را از نو شروع کن، که خداوند متعال تو را از آتش جهنم آزاد نمود و در طول این سال از نماز گزاران نوشت. و اگر در طول آن سال بمیرد، شهید محسوب می گردد و خداوند متعال دعای او را مستجاب می نماید و خواسته هایش را بر می آورد و نامه عمل او را به دست راستش می دهد و چهره او را سپید و نورانی می گرداند و میان او و آتش جهنم، هفت خندق ایجاد می کند.

نماز دیگر در یکی از شب های ماه رجب: در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد: هر کس در یک شب از ماه رجب صد بار سوره قل هو الله احد را در دو رکعت نماز بخواند، گویی که صد سال در راه خدا روزه گرفته است و خداوند به او صد کاخ در جوار یکی از پیامبرانش علیهم السلام عطا می کند.(1)

2. الاقبال: جدم ابو جعفر طوسی - ره - در ضمن اعمال شب اول ماه رجب آورده، حضرت موسی بن جعفر علیه السلام بعد از فراغت از نماز شب، در حال سجده می فرمودند:

اگر تو را اطاعت کردم، شایسته ستایشی و اگر نافرمانی کردم، حجت از آن تو است و از من و از دیگران کار نیکی ساخته نیست، جز اینکه به یاری تو باشد، ای کسی که قبل و بعد از هر چیزی وجود داری، به راستی که تو بر هر چیز توانایی. خدایا، به تو پناه می برم از بازگشت هنگام مرگ و از این که به صورت زشت به قبر باز گردم و در روز قیامت پشیمان گردم. بنابراین، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و زندگانی مرا پاک و مرگم را درست و بازگشتم را بازگشت کریمانه قرار دهی، بدون آن که خوار و یا رسوا شوم. خداوندا، بر محمد و آل محمد درود فرست، پیشوایانی که سرچشمه های حکمت، صاحبان نعمت و معدن های عصمت اند و به واسطه آنان مرا از هر بدی نگاه دار و جان مرا در حال فریفتگی و غفلت مگیر و عاقبت کارم را حسرت قرار مده و از من خشنود باش، زیرا آمرزش تو برای ستمکاران است و من نیز از ستمکاران هستم. خدایا، آن چه را که آسیبی به تو نمی رساند بیامرز و آن چه را که چیزی از تو نمی کاهد ارزانی دار؛

1- . الاقبال: 627-630

زیرا تو خدایی هستی که رحمتت گسترده و حکمتت نو است و روزی گسترده، راحتی، ایمنی، تندرستی، فروتنی، سپاسگزاری، عافیت، تقوا، شکیبایی، راستگویی در برابر تو و دوستانت، توانگری و شکر را به من عطا کن و ای پروردگار من، این ها را به خانواده، فرزندان و برادران دینی ام و همه کسانی که دوست دارم و مرا دوست دارند و کسانی از مردان و زنان مسلمان و مومن که فرزند من هستند و یا من فرزند آنانم نیز عطا کن، ای پروردگار جهانیان.

دعای بعد از نماز وتر نماز شب شب اول ماه رجب: جدم ابو جعفر طوسی - رحمه الله - در ضمن اعمال شب اول ماه رجب، به نقل از ابن اشیم آورده: سه رکعت نماز وتر را بخوان و بعد از سلام نماز در حال نشسته بگو:

ستایش خدایی را که گنجینه هایش پایان نمی پذیرد و هر کس را که ایمنی بخشیده باشد، بیمناک نمی گردد. پروردگارا، با تکیه بر بزرگواری ات، گناهانی را مرتکب شدم. به راستی که تو توبه بندگانت را می پذیری و از بدی های آنان در می گذری و لغزش ها را می آمرزی؛ به راستی که تو دعای دعاکنندگان به درگاهت را اجابت می کنی و به آنان نزدیکی و من اکنون از خطاهایم به درگاه تو توبه می کنم و در فراوانی بهره ام از عطاهای تو به درگاه تو می گرایم. ای آفریننده آفریده ها، ای نجات دهنده من از هر سختی، ای پناه دهنده من از هر چیز که از آن می پرهیزم، مرا بسیار شادمان کن و از عاقبت بد کارها کفایت فرما؛ به راستی که تو خدایی که در برابر نعمت ها و عطاهای فراوان، مورد سپاس و اندوخته برای هر خیر هستی.

جدم ابو جعفرطوسی - رحمه الله - به نقل از ابو موسی آورد که سرور ما، ابوالحسن علی بن محمد امام هادی علیه السلام در این زمان این دعا را می خواند، تو نیز این دعا را بخوان که از سوی امام هادی علیه السلام صادر شده است:

ای نور، ای تدبیر کننده امور، ای جریان دهنده دریاها، ای برانگیزاننده اهل قبور، ای پناهگاه من آن گاه که راه و روش های گوناگون مرا خسته می کنند و ای گنج من آن گاه که شیوه های کسب روزی مرا ناتوان می کنند و ای مونس من آن گاه که بیگانگان بر من ستم می کنند و نزدیکان مرا خسته می کنند و ای خدایی که به واسطه همنشینی اولیا و همراهی با

دوستانش مرا در بوستان های خود به گردش در می آورد و با انس خود مرا از آب های پاک حوض های خود سیراب می سازد

ص: 514

و با نزدیکی اش مرا از باتلاق گناهان بیرون می کشد و به سوی تپه های قرب خود می برد و با عهده دار شدن سرپرستی من، خواری خطاهای مرا به سربلندی عطاهایش تبدیل می کند. ای مولای من، به حق سپیده دم و شب های ده گانه و روزهای زوج و فرد و به شب آن گاه که سپری می شود و به آن چه قلم همه قلم ها می نگارد بدون این که از نوشتن باز ایستد یا ابهامی داشته باشد و به اسم های بزرگ تو و به آن چه حجت های تو بر مردم، بهترین سلام تو بر آنان و به اسم های گرامی تو که به آنان سپردی، از تو می خواهم که بر آنان درود فرستی و در این ماه و ماه ها و روز های بعد از آن بر ما رحم کنی و در این سال و همه سال ها ما را به ماه رمضان برسانی، ای صاحب شکوه و بزرگی و بخشش های بزرگ. بهترین سلام ها بر حضرت محمد و خاندان(1) او از سوی ما باد.

3. الاقبال: در کتاب المختصر من المنتخب آمده است که در روز اول ماه رجب بگو:

خداوندا، از تو درخواست می کنم ای خدا ای خدا ای خدا، تویی خدای دیرینه، ازلی، فرمانروا و بزرگ، تویی خدای زنده، پاینده، سرپرست، شنوا و بینا، ای خدایی که سربلندی، بزرگی، بزرگمنشی، عظمت، نیرومندی، دانش، توانایی، نور، روح، خواست، مهرورزی، مهربانی و فرمانروایی از آن ربوبیت و پروردگاری توست و همه روشنایی ها برای نور تو روشن گشتند و همه آتش ها خاموش گردیدند و تاریکی ها در تنگنا قرار گرفتند. به آن اسم تو که آن را [از دیرینگی و ازل و نور خود شکافتی و برگرفتی و به آن اسم اعظم تو که آن را از] بزرگمنشی، شکوه چیره، عظمت و عزتت برگرفتی و به جود تو که آن را از رحمتت و به رحمت تو که آن را از رأفتت و به رأفت تو که آن را از بخششت و به جود تو که آن را از غیبت شکافتی و به پنهانی، احاطه، پابرجایی، جاودانگی و دیرینگی ات از تو درخواست می کنم و به همه نام های زیبایت از تو می خواهم، که معبودی جز تو که یگانه، بی همتا، تنها، بی نیاز، زنده، اول و آخر، آشکار و نهان هستی وجود ندارد و همه اسم

1- .[1] الاقبال: 632-633

های بزرگ، نورها، غیب ها، علم ها و معلوم ها و فرمانروایی ها و مقام ها و کارها از آن تو است و به اینکه معبودی جز تو نیست، مقدس و بسیار متعالی هستی.

خدایا، به هر اسم پاک، پاکیزه، نیکو، خجسته و مقدس تو که در کتاب هایت فرو فرستادی و در نزد خود از آن یاد کردی و هرکدام از آفریده هایت را که خواستی بدان نامیدی، یا یکی از فرشتگان، و پیامبران و فرستادگانت با توسل به آن از تو درخواست کردند که خیری به آنان عطا کنی و تو عطا کردی یا از شری جلوگیری کنی و تو چنین کردی و شایسته است که من به حق آن اسم از تو درخواست کنم، از تو می خواهم ای پروردگار من که مرا بر دشمنانم پیروز و یادم را بر فراموشی ام غالب گردانی. خدایا، برای عقل من تسلطی آشکار بر هوا و هوسم قرار ده و انتخابم را با توفیق قرین ساز و تقوا را همدم من قرار ده و سپاس گزاری در برابر بخشش هایت را به من الهام کن و ای خدا، به هدایت خود، مرا به راه استوار و راست رهنمون شو و زمام اختیار مرا به هواهای نفسانی مسپار تا این که مرا بر راه کسانی که تو یاریشان نکردی، ببرد و میان من و زشتی ها حایل شو و دانشی سودمند برای من قرار ده و بذر دوستی نیکی ها را در دلم بنشان و جانم را به صورت ناگهانی مگیر و توبه ام را بپذیر، به راستی که تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی و مرا با برکت و فرخندگی این ماه آشنا ساز و خیر آن را روزی ام کن و شر آن را از من باز گردان و از آن چه باید بپرهیزم، نگاه دار و بر آن چه دوست دارم حق آن را ادا نمایم و با برتری آن آشنا گردم، یاری ده و مرا از رستگاران بگردان، ای مهربان ترین مهربانان.

خدایا، به آن اسم متعالی، بزرگ و عظیم تو و به آن اسم یگانه و بی نیازت و به آن اسم سربلند برترت و به همه اسم های نیکت از تو درخواست می کنم، ای کسی که صداها در برابرش به زیر افتادند و وجود همه در برابرش خاضع و گردن همه در برابرش افتاده است و همه در برابرش خوارند و دل ها از او هراسناکند و همه اشیا در برابرش خاکسارند و آسمان ها و زمین به او بر پاست، گواهی می دهم که دیده ها تو را نمی بینند ولی تو دیده ها را درک می کنی و تو لطیف و آگاهی، ای پروردگار جبرئیل، میکائیل، اسرافیل و همه فرشتگان مقرب و برتر، و فرشتگان گرامی که نامه عمل انسان ها را می نویسند و همه فرشتگانی که با ستایش تو، تو را

به پاکی می ستایند و ای پروردگار حضرت آدم، شیث، ادریس، نوح، هود، صالح، ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، لوط، یعقوب، یوسف، اسباط، و نوادگان، ایوب، موسی، هارون، شعیب، داوود، سلیمان، ارمیا، عزیر، حزقیا، شعیا، الیاس، یسع، یونس، ذی الکفل، زکریا، یحیی، عیسی، جرجیس، و حضرت محمد، درود خدا و سلام فراوان خدا بر همه آنان و بر همه فرشتگان مقرب و فرشتگان گرامی نویسنده اعمال و همه فرشتگانی که تسبیح تو را می گویند.

تو پروردگار اول و آخر و آشکار و نهان مایی که آسمان و زمین را آفریدی، سپس با اسم زیبایت بر عرش بلند استیلا پیداکردی، آفرینش را آغاز کردی و آن را باز می گردانی و روز را با شب می پوشانی و شب با شتاب در پی روز است و آفتاب، ماه، ستارگان، کشتی ها، روزگاران و همه آفریده ها مسخر فرمان تواند و تو بلند پایه و متعالی هستی، ای پروردگار جهانیان. معبودی جز تو نیست و تو بسیار مهرورز و بخشنده، آفریننده آسمان ها و زمین و صاحب شکوه و بزرگی هستی و اگر دریا برای نوشتن کلمات پروردگارم مرکّب گردد، قطعا پیش از پایان سخنان پروردگارم، پایان می پذیرد، هر چند دریای دیگری مشابه آن را به یاری آن بطلبیم.

از سنگینی کوه ها و پیمانه دریاها و شماره سنگریزه ها، قطره های باران، برگ درختان، ستارگان آسمان و آنچه تاریکی شب و روشنایی روز آن را در بر می گیرد آگاهی، و هیچ آسمانی نمی تواند آسمان دیگر و هیچ زمینی زمین دیگر را از تو مخفی دارد و دریای انباشته و آن چه میان پیوند شکاف ها است و نیز ذرات در زیر زمین از تو مخفی نیست. از تو درخواست می کنم به اسم اندوخته و نهانی، روشن و روشنگر، حق و آشکار تو که روشنی از روشنی و روشنی بر روشنی و روشنی بالای هر روشنی و روشنی همراه با روشنی است و همه روشنایی از آن او است و ای پروردگار من، همه نورها از توست و به سوی تو باز می گردد و نیز از تو مسألت دارم به آن نور تو که همه تاریکی ها به واسطه آن روشن می گردد و نیرنگ همه شیطان های سرکش را با آن باطل می سازی و همه سرکش های ستیزه جو را با آن خوار می گردانی و هیچ یک از آفریده هایت توان ایستادگی در برابر آن را ندارد و همه خشکی ها و دریاها در برابر عظمت آن از هم می پاشند و هنگامی که بر زبان آورده شود، فرشتگان از جا به لرزه در می آیند و حاملان عرش بزرگ تا

مرزهای زمین های هفت گانه از هراس آن به لرزه در می آیند، همان اسمی که دریاها با آن شکافتند و نهرها روان و چشمه ها جاری گشتند و ستارگان در گردش اند و ابر ها متراکم می گردند و روان می شوند و و مه ها به وسیله آن اعتدال می یابند و شنزار ها بدان پراکنده شدند و کوه ها استوار گردیدند و زمین ها استقرار یافتند و باران فرو ریخت و دانه بیرون آمد و سرشت خلق گوناگون شد و بادها وزید و روح ها منتشر گردید و جان ها برکنده شد.

ای خدایی که به معبودیت نامیده می شوی، به آن اسم بزرگ بزرگتر عظیم و اعظم تو که چهره ها در برابر آن فروتن اند، ای صاحب بخشش و نعمت ها، معبودی جز تو نیست، ای نزدیک، تویی که بر همه چیز غلبه می کنی. خدایا، به همه اسم های تو اعم از اسم هایی که دانستم و یا ندانستم و به یکایک اسم هایت از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و مرا در رابطه با امر دشمنانم کفایت نمایی و به آرزویم برسانی، ای مهربان ترین مهربانان .

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر محمد و آل محمد رحم کن و بر محمد و آل محمد خجسته گردان، همان گونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم درود فرستادی، رحم کردی، خجسته نمودی و مهر ورزیدی، به راستی که تو ستوده و بلند پایه ای. خدایا، به حضرت محمد، وساطت، برتری، بلندپایگی و برتری بر آفریده هایت را عطا کن و همانند برگزیدگان بر او درود فرست و درجه او را در علیین و منزلت او را در مقربان قرار ده. خدایا، بر همه فرشتگان، پیامبران، رسولان و اطاعت کنندگان از خود درود فرست. خدایا، همه مؤمنان و مسلمانان، از مرد و زن و مرده را بیامرز و میان دل ما و آنان در انجام کارهای خیر الفت ایجاد کن. خدایا، برترین پاداشی را که به پیامبری در رابطه با امتش دادی، به حضرت محمد صلی الله علیه و آله عطا کن، همان گونه که آیات تو را تلاوت نمود و آن چه را بدان فرستاده شد، رسانید و نسبت به امتش خیرخواهی نمود و تا فرارسیدن مرگ، تو را پرستید. درود خدا بر او و بر خاندان پاک او.

سپس این آیات را بخوان: {فرخنده خدایی است پروردگار جهانیان. آفرین باد بر خدا که بهترین آفرینندگان است. }، {بزرگ و خجسته کسی است که بر بنده خود، فرقان را نازل نمود، تا برای جهانیان هشدار دهنده باشد، همان کس که

ص: 518

فرمانروایی آسمان ها و زمین از آن او است و فرزندی اختیار نکرده و برای او شریکی در فرمانروایی نبوده است و هر چیزی را آفریده و بدان گونه که در خور آن بود اندازه گیری کرده است.}، {بزرگ و خجسته است کسی که اگر بخواهد بهتر از این را برای تو قرار می دهد، باغ هایی که جویبار ها از زیر درختان روان خواهد بود، و برای تو کاخ ها پدید می آورد.}، {خجسته است کسی که فرمانروایی آسمان و زمین و آنچه میان آن دو است و علم قیامت پیش اوست و به سوی او باز گردانیده می شوید.}، {خجسته باد نام پروردگار شکوهمند و بزرگوارت.}، {بزرگوار و خجسته است آن که فرمانروایی به دست اوست و او بر هر چیز توانا است. همان که مرگ و زندگی را پدید آورد تا شما را بیازماید که کدامتان نیکوکارترید و او است ارجمند آمرزنده.}، {فرخنده و بزرگوار است آن کسی که در آسمان برج هایی نهاد و در آن چراغ و ماهی نوربخش قرار داد.}

سپس بگو: پناه می برم به کلمات خدا که هیچ نیکوکار و بدکاری نمی تواند از آن بگذرد، به خدا پناه می برم از شر ابلیس و لشکریان او و از شر شیطان، سلطه جویان، ساحران، پیشگویان، و از شر هر شررسان. خدایا، من خود، دین، گوش، چشم، تن و همه اندام ها و خانواده، مال، فرزندانم و همه کسانی که امورشان مورد اهتمام من است را به تو می سپارم و پایان اعمالم و سایر چیزهایی را که در اختیار من گذاشتی و به من ارزانی داشتی و روزی کردی و بر من و همه مردان و زنان مؤمن بخشیدی، به تو می سپارم، ای بهترین امانت دار و ای بهترین نگهدار و ای مهربانترین مهربانان.

خدایا، به اسم تو خدا خدا خدا خدا، که معبودی جز تو نیست و پروردگار عرش بزرگ هستی، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از کار من گره گشایی کنی، ای پروردگار آسمان ها و زمین ها وآن چه در آن ها است و ای روان کننده دریاها و روزی دهنده آنچه در آن هاست و ای پدیدآورنده آسمان ها و زمین و طبقات آن ها و مسخر و رام کننده ابرها و به جریان اندازنده کشتی ها و ای کسی که آفتاب را نورانی و ماه را روشن قرار دادی و حضرت آدم علیه السلام را آفریدی و پیامبران علیهم السلام را از نسل او پدید آوردی و به حضرت ادریس، شماره ستارگان حساب و کتاب، سال ها، ماه ها و

اوقات زمان را آموختی و با حضرت موسی - سلام بر او - گفت و گو نمودی و عصای او را اژدها گردانیدی و تورات را در چندین لوح بر موسی علیه السلام فرو فرستادی و ای کسی که کشتی نوح را به جریان انداختی و اسماعیل را از بریدن سر نجات دادی و حضرت یعقوب را به فقدان یوسف دچار نمودی و بعد از آن که چشمانش از گریه سپید و نابینا گردید، حضرت یوسف را به او بازگرداندی و در اثر آن، قلب حضرت یعقوب از غم گشایش یافت و ای خدایی که با وجود پیری و نومیدی حضرت زکریا، به او [فرزند] روزی دادی و شتر را برای حضرت صالح بیرون آوردی و صیحه آسمانی را بر آنان که می خواستند به حضرت هود نیرنگ بزنند، فرستادی، و ای برطرف کننده بلای حضرت ایوب و نجات دهنده حضرت لوط از قوم بدکاره و ارزانی دارنده حکمت به لقمان و دمنده روح قدسی با کلمات خود بر حضرت مریم و آفریننده حضرت عیسی علیه السلام از او، و ای انتقام گیرنده از قاتلان حضرت یحیی بن زکریا علیهما السلام، و از تو درخواست می کنم به حق این که حضرت عیسی را به آسمان بردی و او را زنده نگاه داشتی تا این که انتقام او را از دشمنانت بگیری. و ای کسی که حضرت محمد صلی الله علیه و آله، خاتم پیامبران را با احکام نیک و دین استوار و آیین ابراهیم خلیل علیه السلام به سوی بدترین بندگانت فرستادی و دین استوار او را آشکار ساختی و سخن او را بالا بردی، ای بزرگ و بزرگوار، ای خدایی که خواب آلودگی و خواب تو را فرا نمی گیرد، ای یگانه ای بی نیاز، ای سربلند ای توانا ای چیره، ای نیرومند، سلطه گر، شکوهمند چیره و بزرگمنش، ای بلند پایه ای توانمند، ای نزدیک ای اجابت کننده، ای بردبار ای بازگرداننده، ای نزدیک ای دور، ای مهرورز ای مهربان، ای گرامی ای بسیار آمرزنده ای در گذرنده، ای فریاد رس ای اطعام دهنده، ای بهبود بخش، ای کفایت کننده، ای پوشاننده ای عافیت بخش، ای بهبود بخش رنجوری، ای دانا ای حکیم ای مهرورز ای آمرزنده، ای مهربان ای رحمت گستر در دنیا و آخرت، دارای درجات پاکیزه و منزه، ای آفریننده ای آگاه، ای کارگشا ای بسیار بازگردانده، ای بخشنده ای دانا، ای کسی که آفریدی و آفریده نشدی، ای خدایی که نه زاییدی و نه زاده شدی، ای کسی که با غلبه بر اشیا و فروتنی آن ها در برابر تو، از اشیا جدایی گرفتی و اشیا از تو جدایی گرفتند، ای خدایی که دریاها را آفریدی، نهرها را جاری

ساختی، درختان را رویاندی و آتش را از آن ها بیرون کشیدی و نیز از زمین خشک، گیاه و انواع انگور و سایر میوه ها را بیرون آوردی.

و ای شکافنده دریا برای بنده اش حضرت موسی علیه السلام و گفت و گو کننده با او و غرق کننده فرعون و گروه او و نابود کننده نمرود و پیروانش، و ای نرم کننده آهن برای جانشین خود حضرت داوود علیه السلام و رام کننده کوه ها برای او در حالی که همراه با او صبح ها و عصر ها به تسبیح می پرداختند، و ای به تسخیر در آورنده پرندگان، حشرات، بادها، جنیان و انسان ها برای بنده ات حضرت سلیمان علیه السلام، و به آن اسم تو که عرش در برابر آن لرزید و فرشتگان بدان شادمان گردیدند؛ معبودی جز تو نیست و تو آفریننده موجودات زنده و پدیدآورنده هسته و شکافنده دانه هستی و از تو درخواست می کنم و نیز به آن اسم سرافراز، والا، بزرگ و متعالی تو و به آن اسم تو که بنده و فرشته ات حضرت اسرافیل علیه السلام با آن در شیپور می دمد و در اثر آن همه اهل قبور بر می خیزند و شتابان به سوی محشر می روند [و به آن اسم تو که با آن آسمان ها را بدون ستون نگاه داشتی و کوه ها را برای زمین به عنوان میخ هایی قرار دادی] و به آن اسم تو که زمین ها را بدان بر روی آب نگاه داشته شده، گستردی و به آن اسم تو که آب را بدان نگاه داشتی و به آن اسم تو که زمین ها را به واسطه کسی که برای حمل آن برگزیدی، حمل کردی و نیرویی برای او قرار دادی که بتواند آن را حمل کند و به آن اسم تو که آفتاب و ماه بدان در حرکت است و به آن اسم تو که روز را به واسطه آن از شب برکشیدی و به آن اسم تو که هرگاه بدان خوانده می شوی، روزی بندگان، همه آفریده ها، زمین، دریاها، ساکنان دریاها، حشرات، جنیان، انسان ها و همه جنبندگانی را که زمام اختیار آنان در دست تو است، فرو می فرستی. و به این که تو بر هر چیز توانایی.

و به آن اسم تو که بدان برای جعفر علیه السلام بالی قرار دادی که به وسیله آن همراه با فرشتگان به پرواز در می آید، و به آن اسم تو که حضرت یونس علیه السلام در شکم ماهی بزرگ تو را بدان خواند و تو او را از آن بیرون آوردی و به آن اسم تو که به واسطه آن درخت کدو را برای او رویاندی و دعای او را اجابت نمودی و تنگنایی را که در شکم ماهی بزرگ احساس می کرد، برطرف نمودی، از تو درخواست می کنم که بر حضرت محمد بنده و فرستاده ات و بر خاندان پاک او

درود فرستی و کار مرا بگشایی و رنجوری ام را برطرف سازی و از باتلاقی که در آن هستم، نجات دهی و از اندوه و گرفتاری ام برهانی و بدهی هایم را بپردازی و امانتم را ادا و دشمنانم را سرکوب کنی و آنان را که بر من حسد می ورزند، شادمان نکنی و مرا به آن چه توان آن را ندارم، گرفتار نکنی و به آرزویم برسانی و آن چه را دوست دارم، آسان کنی و آن چه را که اراده کردم، به راحتی به من عطاکنی و به مقصودم برسانی و خیر دو دنیا را برایم گردآوری و من و همه کسانی را که کارشان مورد اهتمام من است، با آن چشم خود که در طول شبانه روز خواب نمی رود، نگاهبانی کنی، ای صاحب شکوه و بزرگی و اسم های بزرگ.

خدایا، ای پروردگار من، من بنده و فرزند دو بنده تو و از دوستان اهل بیت پیامبرت صلی الله علیه و علیهم هستم، آنان که خجسته گردانیدی و بر آنان رحم کردی و درود فرستادی، همان گونه که بر حضرت ابراهیم و خاندان او درود فرستادی، به راستی که تو ستوده و بلند پایه ای. به جهت بلندپایگی و بخشش تو از تو درخواست می کنم ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگارمن، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، به حق حضرت محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده ات و به حق تو بر خویشتن، که بر دشمنان من و کسانی که به من حسد می ورزند، غلبه کنی و آنان را خوار گردانی و انتقام مرا از آنان بگیری و بر آنان پیروز گردانی و مرا از آنان کفایت کنی و علیه آنان یاری دهی و از شر آنان نگاه داری و روزی ات را بر من بگسترانی و به منتهای آرزویم برسانی، به راستی که تو شنوا و اجابت کننده ای.(1)

1- . الاقبال: 638-643.

مؤلف: مطالب متناسب با این باب در کتاب الصیام ذکر شد. پس یاد آور شو.

1. الاقبال: یکی از دعاهایی که در هر روز از ماه رجب خوانده می شود، این دعا است که نقل شده است، امام صادق علیه السلام آن را در هر روز از ماه رجب می خواندند:

آنان که به غیر تو روی آوردند، نا امید گشتند و آنان که غیر از تو نیاز خواستند، زیان دیدند و آنان که به نزد غیر تو آمدند، تباه شدند و آنان که به غیر تو دل بستند، به قحطی گرفتار گشتند. درگاهت به روی مشتاقان گشوده است و نیکی ات برای جویندگان بخشیده شده است و فضلت برای نیازخواهان روا است و پاداشت برای آرزومندان فراهم است و روزی ات حتی برای آنان که از تو نافرمانی نمودند نیز گسترده است و بردباری ات حتی برای آنان که با تو دشمنی می ورزند نیز فراگیر است. عادت تو نیکوکاری به بدکاران و روش تو پایدار ساختن نعمت هایت بر سرکشان است. خدایا، پس مرا همانند ره یافتگان هدایت فرما و تلاش سخت کوشان در عبادتت را روزی ام ساز و مرا از غافلین دور افتاده، قرار مده و در روز قیامت مرا بیامرز.

از دیگر دعاهای هر روز ماه رجب، روایتی است از یونس بن ظبیان که نقل کرد: ماه رجب بود و نزد مولایم امام صادق علیه السلام بودم که معلی بن خنیس به محضر آن حضرت وارد شد و درباره دعای ماه رجب سخن به میان آمد و سرانجام معلی عرض کرد: ای سرور من، دعایی به من بیاموز که جامع همه دعاهایی باشد که شیعه در کتاب های خود به ودیعه گذاشته است. امام صادق علیه السلام فرمودند: ای معلی، این دعا را بخوان:

خداوندا، شکیبایی سپاسگزاران، عمل بیمناکان و یقین عابدان را از تو درخواست می کنم. خدایا، تو بلندپایه و بزرگی و من بنده گرفتار و نیازمندم، تو بی نیاز و ستوده ای و من بنده ذلیلم. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و به بی نیازی خود بر نیازمندی ام و به بردباری ات بر نادانی ام و به نیرومندی ات بر ناتوانی ام ارزانی دار، ای نیرومند، ای سربلند. خداوندا، بر حضرت محمد و خاندان او، جانشینان مورد پسند، درود فرست و تمام آن چه را که از امور دنیا و آخرت مورد اهتمام من است، کفایت فرما، ای مهربانترین مهربانان.

سپس فرمودند: ای معلی، به خدا سوگند، این دعا، جامع همه دعاها از زمان ابراهیم خلیل تا زمان حضرت محمد صلی الله علیه و آله است.

از دیگر دعاهای هر روز ماه رجب روایتی است که طرازی نقل کرد و گفت: این دعا را امام صادق علیه السلام به محمد سجاد آموخت و او محمد بن ذکوان معروف به سجاد است، که گفته اند آن قدر سجده نمود و در سجده گریه کرد تا اینکه نابینا گردید. در هرحال، او می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم! ماه رجب فرا رسید. دعایی به من بیاموز که در این ماه بخوانم و خداوند به من سود برساند. حضرت فرمودند: بنویس: به نام خداوند بخشنده مهربان. و در هر روز از ماه رجب، به هنگام صبح و شام و در تعقیب نمازهای روز و شب بگو:

ای خدایی که برای هر نیکی به تو امید می بندم و به هنگام هر بدی از خشم تو امان می جویم. ای خدایی که در برابر کم، بسیار می بخشی. ای خدایی که که به هر کس از تو نیاز خواهد، بخشش می کنی. ای خدایی که به هرکس از تو درخواست نکند و حتی تو را نشناسد، نیز از سر دلسوزی و مهرورزی بخشش می کنی. اکنون به من که از تو خواستارم، همه نیکی های دنیا و آخرت را عطا کن و از من که از تو درخواست می کنم، همه بدی های دنیا و آخرت را دور دار؛ زیرا آن چه تو بخشیدی کاستی نمی پذیرد و از فضلت بر من بیفزا، ای بزرگوار.

سپس امام صادق علیه السلام دست چپ خود را بالا بردند و محاسن خویش را در دست گرفتند و دعای یاد شده را خواندند، در حالی که انگشت اشاره دست

راست خود را حرکت می دادند و به خدا پناه می بردند و در ادامه دعا فرمودند: ای صاحب شکوه و بزرگی، [ای دارنده نعمت و بخشش]، ای بخشنده و عطاکننده، محاسن مرا بر آتش جهنم حرام گردان.

در حدیث دیگر آمده: سپس دست خود را بر محاسنش گذاشت و دست از آن بر نداشت تا این که کف دستش پر از اشک گردید.

دعای دیگری را جدم ابو جعفر طوسی - رحمه الله - در کتاب مصباح بدون ذکر سند نقل کرده است. البته این دعا در اواخر کتاب معالم الدین به نقل از مولی و امام ما و حجت خدا، حضرت مهدی صلوات الله و سلامه علیه و علی آبائه الطاهرین نقل شده است و این نقل دارای بخشی اضافی است و نیز برخی کلمات آن با نقل گذشته اختلاف دارد. در هر حال، در آن جا آمده است: محمد بن ابی رواد رواسی می گوید: در روز اول ماه رجب همراه با محمد بن جعفر دهّان به سوی مسجد سهله رهسپار شدیم و او پیشنهاد کرد که به مسجد صعصعه که مسجد پر برکتی است و امیر مومنان صلوات الله علیه و آله در آن نماز خوانده است و دیگر امامان به آن جا رفته اند برویم، لذا راه آن مسجد را در پیش گرفتیم و به آن جا رسیدیم. زمانی که در آن جا نماز می خواندیم، ناگهان دیدیم مردی از شتر پیاده شد و شتر را در سایه بست، سپس وارد شد و دو رکعت طولانی نماز خوانده، سپس دستانش را به سوی آسمان بلند کرد و دعایی را که ذکر خواهیم کرد خواند، سپس برخاست و به سوی شتر خود رفت و بر آن سوار شد. در این هنگام، ابو جعفر دهّان به من گفت: آیا نمی خواهی بپا خیزیم و به سوی او برویم و از او بپرسیم که کیست؟ برخاستیم و به او گفتیم: تو را به خدا سوگند، بگو که کیستی؟ فرمود: شما را به خدا سوگند می دهم که بگویید، به نظر شما من کیستم؟ ابن جعفر دهان گفت: به گمان ما، شما حضرت خضر هستید. خطاب به من فرمودند: آیا نظر تو هم همین است؟ عرض کردم: بله، به گمان من نیز شما حضرت خضر هستید. فرمودند: به خدا سوگند، من کسی هستم که خضر نیازمند دیدار من است. برگردید، من امام زمان شما هستم. متن دعای یاد شده به این صورت است:

خدایا، ای صاحب بخشش های فراوان، نعمت های توزیع شده، رحمت گسترده، قدرت فراگیر، نعمت های فراوان، بخشش های بزرگ، عطاهای زیبا و نعمت های بزرگ، ای خدایی که با هیچ تمثیلی توصیف و با هیچ مشابهی تمثیل نمی گردی و با هیچ پشتیبانی نمی توان بر تو چیره گردید و ای خدایی که آفریدی و روزی دادی و الهام نمودی و به سخن واداشتی و آفریدی و آغاز کردی و بلند گرفتی و تفوق پیدا کردی و زیبا مقدر نمودی، بسیار خوب چهره نگاری کردی و استدلال آوردی و رساندی و نعمت فراوان و فراگیر ارزانی داشتی و عطای بزرگ و فراوان نمودی و بخشیدی و ارزانی داشتی. ای خدایی که در سرفرازی بلندی یافتی، به حدی که دیدگان نتوانستند به تو دست پیدا کنند و آن چنان در لطافت نزدیک گردیدی که از خواطر اندیشه ها گذشتی. ای خدایی که در فرمانروایی یگانه ای و هیچ همسانی برای تو در ملکوت سلطه ات نیست و در بزرگمنشی و نعمت بخشی یکتایی و هیچ ضدی برای تو در شکوه مقام و منزلت نیست. ای خدایی که خردهای لطیف و باریک در بزرگمنشی هیبت تو سرگشته اند و برق دیدگان مردمان از درک عظمت تو به خاموشی گرایید. ای خدایی که چهره ها در برابر شکوه تو فروتن و گردن ها در برابر عظمت تو خاضع و دل ها از بیم تو لرزان اند. به این ستایش که جز برای تو شایسته نیست و به آن چه برای مومنان دعاکننده وعده دادی و به اجابتی که برای دعاکنندگان ضمانت نمودی از تو درخواست می کنم. ای شنواترین شنوایان و ای بیناترین بینایان و ای نگرنده ترین نگرندگان و ای باشتاب ترین به حساب رسیدگی کنندگان و ای فرمانرواترین فرمانروایان و ای مهربانترین مهربانان، بر حضرت محمد، خاتم پیامبران و بر خاندان پاک و نیک او درود فرست و مرا از بهترین قسمت هایت در این ماه بهره مند ساز و بهترین سرنوشت حتمی را برایم مقرر بدار و کارم را به نیکبختی پایان ده، و تا زمانی که زنده ام داشتی سرشار از نعمت ها گردان و وقتی می میرانی شادمان و آمرزیده بگردان و تو خود نجات مرا از پرس و جوی برزخ بر عهده گیر و دو فرشته نکیر و منکر را از من دور دار و دو فرشته مبشر و بشیر را به من بنمایان و در راه به سوی خشنودی و بهشت هایت،

سرنوشت و زندگانی ام که مایه چشم روشنی است و فرمانروایی بزرگ، مقرر بدار و درود خدا بر محمد و آل محمد و در هر صبح و عصر، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس می گویی: خداوندا، به کنگره های سربلندی و پایه های عرشت و منتهای رحمت از کتابت و اسم بزرگ و بزرگت و یاد برتر و برتر و همه سخنان کاملت، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و از تو هر آنچه در وفای به پیمانت نزدیک تر است و حقت را بهتر برآورده می کند و نزد تو پسندیده تر است و برای من هنگام بازگشت به سوی تو بهتر است، از تو درخواست می کنم که همه آن چه را که دوست دارم به من عطا کنی و همه آن چه را که ناخوشایند من است از من دور بداری، به راستی که تو بر هر چیز توانایی، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای گذشته همراه با بخش اضافی آن به نقل از مولی امیرمؤمنان صلوات الله و سلامه علیه نیز نقل شد.

جدم ابو جعفر طوسی - رضی الله عنه - نقل کرد که گروهی از ابن عیاش نقل کردند که گفت: خیر بن عبدالله به من گفت: یکی از توقیع هایی که از طریق شیخ بزرگ ابو جعفر محمد بن عثمان بن سعید - ره - از ناحیه مقدسه رسید، این است که فرمود: بسم الله الرحمن الرحیم. در هر روز ماه رجب این دعا را بخوان:

خداوندا، به معانی همه دعاهایی که والیان امر، امانت داران اسرار، راز داران امور تو، توصیف کنندگان قدرتت، آشکار کنندگان عظمتت، تو را بدان خواندند، از تو درخواست می کنم و نیز به آن چه خواست تو درباره آنان گویا گردید و در نتیجه آنان را معادن سخنان، پایه های توحید، نشانه ها و مقام های خود قرار دادی که در هیچ جایی بی اثر نیستند و هر کس تو را بشناسد به آنان می شناسد و هیچ فرقی میان تو و آنان نیست، جز آن که آنان بنده و آفریده تو هستند و فتق و رتق امور آنان به دست تو است و آغازشان از تو است و به سوی تو باز می گردند، یعنی یاوران، گواهان، آزمودگان، اندوختگان، حافظان، و پیشوایانی که آسمان و زمین را با آنان آکنده نمودی تا این که آشکار گردید که معبودی جز تو نیست. به این ها و به کنگره های سربلندی از رحمتت و به مقام ها و نشانه هایت از تو درخواست می کنم

ص: 527

که بر محمد و آل محمد درود فرستی و بر ایمان و استواری ام بیفزایی. ای خدایی که در عین آشکاری، نهانی و در عین نهانی و پوشیدگی، آشکاری، ای جداکننده میان روشنایی و تاریکی، ای خدایی که توصیف شدی ولی نه به کنه و حقیقت و شناخته شدی نه با مشابه و همسان، ای محدود کننده هر چیز محدود و گواه بر هر چیزی که دیده می شود. ای پدید آورنده هر موجود و به شماره در آورنده هر چیزی که به شماره در می آید و از بین برنده همه معدوم ها، معبودی جز تو نیست، ای اهل بزرگمنشی و بخشش. ای خدایی که هیچ ویژگی نداری و هیچ مکانی نمی توان برای تو مشخص نمود، ای نهان از هر دیده، ای بسیار جاودانه، ای پاینده و ای آموزنده همه آموزه ها، بر بندگان برگزیده و انسان های در حجاب و فرشتگان مقرب و آنان که با اقامت در یک جا صف کشیدند و گرداگرد قرار دارند، درود فرست و این ماه گرامی رجب و ماه های حرام بعد از آن را برای ما مبارک گردان و نعمت هایت را در آن برای ما فرو ریز و ما را از قسمت های فراوان خویش بهره مند ساز و سوگند های ما را محقق ساز، به حق آن اسم اعظم و والا و گرامی تو که آن را بر روز نهادی و روشن گردید و بر شب نهادی و تاریک گردید و نیز آن چه را که تو از ما می دانی و ما نمی دانیم، بیامرز و با بهترین نگاهداری ها از گناهان نگاه دار و با تقدیرهای کفایت کننده ات ما را کفایت فرما و با نگرش زیبایت بر ما ارزانی دار و ما را به غیر خود وامگذار و از خیر خویش محروم نکن و مقدار عمرهایی را که برای ما نوشتی و مقرر داشتی، مبارک گردان و اسرار نهفته در اندرون ما را اصلاح گردان و از جانب خود به ما ایمنی بخش و با ایمان نیک به کار گیر و به ماه رمضان روزها و سال های بعد از آن نایل گردان، ای صاحب شکوه و بزرگی.

از دیگر دعاهای هر روز ماه رجب، روایت جدم ابو جعفرطوسی - قدس الله روحه - نقل کرد که ابن عیاش گفت: این دعا از طریق شیخ ابوالقاسم - رضی الله عنه - از ناحیه مقدسه رسید که در روز های ماه رجب این دعا را بخوانید:

خدایا به حق دو مولود ماه رجب، یعنی حضرت محمد بن علی دوم و پسرش علی بن محمد برگزیده از تو درخواست می کنم و با توسل به آن دو با بهترین نزدیکی ها، به درگاه تو نزدیکی می جویم، ای خدایی که از نیکی های درگاهت

درخواست می گردد و به آن چه نزد تو است،گراییده می شود، از تو درخواست می کنم همانند گناهکار اعتراف کننده ای که گناهانش او را نابود ساخته اند و عیب هایش او را به بند کشیده اند و مدت طولانی به خطاها عادت کرده است و مشکلات و گرفتاری های فراوان دارد و از تو توبه، بازگشت نیک، برکندن از گناه بزرگ، آزادی از آتش جهنم و عفو و گذشت آن چه را که بر گردن اوست، درخواست می کند. پس ای مولای من، تو بزرگ ترین آرزو و تکیه گاه اویی. خدایا، به درخواست های والا و پیام های بلندت از تو درخواست می کنم که در این ماه مرا در رحمت گسترده و نعمت فراوانت غوطه ور سازی و نفسی به من ارزانی دار که به آن چه به من روزی کردی، تا روزی که به قبر و منزلگاه آخرت وارد می گردم و به جایگاهی که نفس من به سوی آن روان است، قانع باشم.(1)

1- . الاقبال: 643-674

باب بیست و چهارم : اعمال هر روز و هر شب ماه رجب، افزون بر آنچه در باب های پیشین آمد و یا در باب های بعدی ذکر خواهد شد.

مؤلف: مطالب این باب در کتاب های الصلاۀ و الدعاء و الصیام و دیگر کتاب ها آمد پس لازم است آن ها را یاد آور شوی.(1)

باب بیست و پنجم : عمل مخصوص لیله الرغائب، افزون بر آنچه در باب اعمال ماه رجب گفته شد.

1. الاقبال: مؤلف: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به انس بن مالک فرمودند: رجب، ماه خداست، چه معنایی دارد؟ گفت: چون این ماه به مغفرت خداوند اختصاص دارد، خونریزی نمیشود و در این ماه، خداوند بر دوستان خود بازمیگردد و آنها را از دشمنی با خود نجات میدهد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کس تمام این ماه را روزه بدارد، خداوند سه چیز را بر خود واجب میشمارد: آمرزش گناهان گذشته او، و نگاهداری او از گناه در باقی مانده عمرش، و ایمنی او از تشنگی روز قیامت.

1- . به جلد 97 باب فضایل ماه رجب و روزه آن یا کتاب الاقبال ص 648به بعد، مراجعه کن.

در این هنگام پیرمردی ناتوان برخاست و گفت: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم، من توانایی روزه گرفتن تمام این ماه را ندارم، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: اولین روز آن را روزه بگیر که پاداش آن ده برابر خواهد بود، و میانه ماه و آخرین روز آن را روزه بدار، و در این صورت پاداش روزه تمام این ماه نصیب تو خواهد شد. ولی از اولین شب پنجشنبه آن غافل نشوید و آن شبی است که فرشتگان، شب آرزوها مینامند، و هرگاه یک سوم شب بگذرد، فرشتگان آسمان و زمین در کعبه و اطراف آن اجتماع میکنند و خداوند به آنها روی میکند و میفرماید: ای فرشتگان من، هر حاجتی دارید از من بخواهید. جواب میدهند: پروردگارا، حاجت ما این است که روزهداران ماه رجب را بیامرزی، و خداوند عز و جل میفرماید: بخشیدم.

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کس اولین پنج شنبه ماه رجب را روزه بدارد و بین نماز مغرب و عشاء دوازده رکعت نماز گزارد و هر دو رکعت را به یک سلام پایان دهد، و در هر رکعت، یک بار سوره فاتحه، سه بار سوره انا انزلناه فی لیله القدر، و دوازده بار سوره قل هو الله احد را بخواند و بعد از نماز هفتاد بار صلوات فرستد و بگوید: خدایا بر محمد و خاندان او درود و رحمت فرست، سپس به سجده رود و هفتاد بار بگوید: پروردگارا، بیامرز و بر من رحم کن و از آنچه میدانی درگذر، به راستی تو بلندمرتبه و بزرگی، سپس دوباره به سجده رود و همان ذکر را تکرار کند. سپس حاجتش را در سجده بخواهد، به راستی اجابت خواهد شد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: سوگند به کسی که جانم در دست اوست، اگر بندهای از مرد و زن این نماز را به جا آورد، خداوند تمام گناهان او را میآمرزد، حتی اگر به اندازه کف دریا، ماسهها و هموزن کوهها و به تعداد برگ درختان باشد و شفاعت هفتصد تن از افراد خاندان او را که مستحق آتش جهنم بودند، به او میدهد و در شب اول قبر، خداوند پاداش نماز را در بهترین صورت برای او می فرستد، در حالی که چهرهای گشاده و زبانی گویا دارد و میگوید: ای دوست من، بشارت باد تو را، از هر ناخوشایندی رها شدی، پس او میگوید: تو

کیستی، به خدا قسم چهرهای زیباتر و کلامی گوش نوازتر و خوشبوتر از تو ندیدم. پس میگوید: دوست من، من پاداش آن نمازی هستم که در فلان شب از فلان ماه و فلان سال به جای آوردی، امشب نزد تو آمدم تا حقت را به جای آورم و در تنهایی انیس تو باشم و تنهاییات را از بین ببرم و زمانی که شیپور قیامت دمیده شود، بر سرت سایه افکنم، پس تو را بشارت باد که هرگز خیر و نیکی را از دست نمی دهی.

2. الاقبال: در کتابهای عبادات، روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یافتیم و من آن حدیث را از کتابهای راویان امامیه رحمهم الله در ضمن احادیث پیامبر پیرامون ماه رجب نقل کردم و لفظ حدیث بدین صورت است: از اولین شب جمعه ماه رجب غافل نشوید و آن شبی است که فرشتهها آن را شب آرزوها مینامند...

تا آخر حدیث. سپس فرمودند: بعد از نماز، هفتاد بار بر من صلوات فرستد، بدین صورت: خدایا بر محمد پیامبر امی و خاندان او درود فرست، سپس به سجده میرود و هفتاد مرتبه میگوید: پاک و منزه است پروردگار فرشتگان و روح. سپس سرش را بالا میگیرد و میگوید: پروردگارا، بیامرز و رحم کن و درگذر از آنچه میدانی، به راستی که تو بلندمرتبه و بزرگی، سپس دوباره به سجده رود و همان ذکر سجده اول را تکرار کند و سپس حاجتش را از خداوند بخواهد.(1)

1- . الاقبال: 632

مؤلف: مطالب این باب در کتاب های الطهاره، الصلاه، الدعاء و الصیام(1) و دیگر کتاب ها گذشت و همچنین در کتاب المزار می آید.

1. الاقبال: دعای مخصوص نیمه رجب را که به اجابت توصیف شد و صفات انابه به درگاه خداوند در آن نهفته است.

بدان، دعای پر فضیلتی که در این فصل ذکر خواهیم کرد، به دعای ام داوود معروف است و ام داوود جده صالحه ما است که نام او ام خالد بربریه و مادر جد ما داوود بن حسن بن حسن بن مولی علی بن ابی طالب امیرمؤمنان علیه السلام است، که خلیفه وقت از او هراسید و او را زندانی کرد، سپس پاکی ساحت او آشکار گردید و خلیفه از میان همه آل ابی طالب که زندانی کرده بود، او را آزاد ساخت. که شرح حال گرفتن فرزند ام داوود - یعنی جد ما داوود - و نیز ماجرای اجابت دعای ام داوود - رضی الله عنها - و باز گرداندن پسرش به او بعد از دوری از او، در ذیل ذکر می شود.

این که ام داوود جده ماست و نام او ام خالد بربریه که خداوند خشنودی خویش را بر او تکمیل گرداند است، نزد دانشمندان روشن و میان فاضلان متواتر است. از جمله ابو نصر سهل بن عبدالله بخاری نسابه در کتاب «سر انساب العلویین» آورد: مادر ابو سلیمان داوود بن حسن بن حسن بن علی ابی طالب علیه السلام، کنیزی است به نام ام خالد بربریه.

1- . [1] به جلد 97 ص26 باب فضائل ماه رجب مراجعه کن.

مؤلف: کتابهای علم انساب و غیره، با طرق عالی، وصف این مطلب را به گونههای پسندیدهای دربردارند. این که جده ما ام داوود، صاحب دعای روز نیمه رجب است نیز از اموری است که نزد آنان که به انساب و روایات آگاهی دارند، معلوم و روشن است؛ ولی ما فقط سخن برترین دانشمند علم انساب در زمان خویش، یعنی علی بن محمد عمری، که خداوند او را در آمرزش خویش غوطه ور کند، را از کتاب مبسوطی که در زمینه انساب نگاشته است، یاد آور می شویم. او چنین میگوید: مادر داوود بن حسن بن حسن بن علی بن ابی طالب علیه السلام، امّ ولد - کنیزی که بچهدار میشود - بود. او زن شایسته ای بود که دعای ام داوود به او منسوب است. نیز شیخ الشرف در کتاب «تشجیر تهذیب الانساب»، هنگام ذکر جد ما داوود، به خط خویش چنین می نگارد: او زاده امّولدی است که دعای ام داوود به او منسوب است. هم چنین ابن میمون که دانشمند واسطی در زمینه علم انساب است، در شجره نامه خود، جده ما ام داوود را چنین ذکر کرد: کنیه او ام خالد است و دعای ام داوود به او منسوب است.

دعای روز نیمه رجب را از افراد بسیار نقل کردیم، که نام آن ها در کتاب «الاجازات» که در بردارنده اجازه های ویژه من به اسناد موافقان و مخالفان است ذکر شد و این دعا، دعای مشهوری است در میان راویانی که این دعا را نقل کردند، و در روز نیمه رجب خوانده می شود و به اجابت و گره گشایی معروف است و راویان آن را با اضافات خاصی نقل کردند که ما برای رعایت احتیاط برای دست یافتن به فواید آن، کامل ترین روایتی که آن را نقل کرده، یادآور خواهیم شد.

برخی از راویان، این دعا را از مولایمان حضرت موسی بن جعفر کاظم صلوات الله علیه نقل کردند و بعضی دیگر از جده ما ام داوود رضوان الله علیها و علیه. در هر حال، یکی از روایات این دعا و ماجرا را به این صورت نقل کرد: زمانی که منصور، عبدالله بن حسن را به همراه گروهی از آل ابی طالب زندانی کرد و دو پسر عبدالله بن حسن یعنی محمد و ابراهیم را به قتل رساند، داوود بن حسن بن حسن را نیز گرفت و با غل و زنجیر از عراق به مرکز حکومت خویش انتقال داد. او

پسر دایه حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد صادق علیه السلام بود؛ زیرا ام داوود مادر رضاعی امام صادق علیه السلام بود و به ایشان شیر داده بود.

ام داوود گفت: مدت زمانی پسرم نیامد و خبری از او در عراق نیافتم. پیوسته به درگاه خداوند جلّ اسمه دعا و ناله می کردم و از برادران دینی و کوشا در عبادت، می خواستم که در این باره به درگاه خدا دعا کنند، ولی اثری از اجابت دعا نمی دیدم. تا این که روزی برای عیادت به محضر حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد صلوات الله علیه وارد شدم و پس از پرس و جو از حال آن حضرت و دعا برای ایشان، آن بزرگوار فرمودند: ای ام داوود، داوود چه می کند؟ از او که برادر رضاعی من است چه خبر؟ عرض کردم: ای آقای من، داوود کجا بود؟ ! در حالی که مدت زمان طولانی است که او را از من جدا کردند و در عراق زندانی است. فرمودند: چرا دعای استفتاح را نمیخوانی، همان دعایی که درهای آسمان برای اجابت آن گشوده می گردد و دعاکننده فورا اثر اجابت را می بیند و در برابر آن، در نزد خداوند متعال پاداشی به جز بهشت ندارد. عرض کردم: این دعا چگونه است ای پسر راستگویان؟

فرمودند: ای ام داوود، ماه حرام بزرگ، ماه رجب نزدیک شده است و این ماه، ماهی است که دعا در آن به اجابت می رسد و این ماه، ماه اصم خدا است. پس سه روز ایام بیض، یعنی روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم را روزه بگیر و روز پانزدهم نزدیک ظهر غسل کن و هشت رکعت نماز بخوان. (در برخی از روایات در این جا آمده است: قنوت و رکوع و سجده آن ها را به خوبی به جا آور.) سپس نماز ظهر را بخوان و بعد از آن دو رکعت نماز بخوان و بعد از این دو رکعت، صد بار بگو: ای برآورنده حاجات نیازمندان، سپس هشت رکعت دیگر نماز می خوانی. (در برخی از روایات در این جا آمده است: در هر رکعت از این هشت رکعت، یعنی نافله های عصر، بعد از فاتحه، سه بار قل هوالله احد و یک بار سوره کوثر را بخوان.) - در ادامه روایت پیشین آمده است: - سپس نماز عصر را بخوان و باید که با لباس پاکیزه نماز بخوانی و بکوش که هیچ کس بر تو وارد نشود و با تو سخن نگوید.

(در برخی روایات در این جا آمده است: و زمانی که نماز عصر را به پایان بردی، پاکیزه ترین لباس هایت را بپوش و در جای پاکیزه و بر روی حصیر پاکیزه

ص: 535

ای بنشین و بکوش که هیچ کس برتو وارد نشود و تو را مشغول نکند.) سپس رو به قبله بنشین و سوره حمد را صد بار و سوره قل هوالله احد را صد بار و آیه الکرسی را ده بار بخوان، سپس سوره های انعام، بنی اسرائیل، کهف، لقمان، یس، صافات، حم سجده، حم عسق، حم دخان، فتح، واقعه، ملک، ن والقلم و اذا السماء انشقت و سوره های بعد از آن تا آخر قرآن بخوان و اگر بلد نبودی و نتوانستی این سوره ها را از روی قرآن قرائت کنی، به جای آن ها هزار بار قل هوالله احد بخوان. (شیخ مفید در این جا آورده است: اگر کسی بلد نبود و نتوانست سوره های یاد شده را در روز نیمه رجب بخواند، یا طاقت و حال قرائت آن ها را نداشت، به جای آن ها یک بار حمد و ده بار آیۀ الکرسی و بعد، هزار بار سوره اخلاص را می خوانی.)

مؤلف: در برخی از روایات نیز آمده است: خواندن صد بار قل هوالله احد کفایت می کند. احتمال دارد این مورد در خصوص اهل ضرورت یا کسانی باشد که در حال سفر یا مشغول کارهای مهم دیگر هستند. - بر اساس برخی روایات - سپس امام صادق علیه السلام فرمودند: وقتی همه این سوره ها را خواندی، در حالی که رو به قبله هستی، بگو:

به نام خداوند رحمت گر مهربان. خداوند بلندپایه و بزرگ راست گفت، همان خدایی که معبودی جز او نیست و زنده و پاینده و بزرگ و بزرگوار و رحمت گستر و مهربان و بردبار و گرامی است و هیچ چیز همسان او نیست و شنوا و بینا و دانا و آگاه است. خداوند، خود و فرشتگان و دانشمندان گواهی دادند که معبودی جز خدا نیست، در حالی که بر پادارنده عدل است، معبودی جز خداوند که سربلند و حکیم است، وجود ندارد. و فرستادگان گرامی آن را تبلیغ نمودند و به مردم رساندند و من نیز گواهی می دهم. خدایا، ستایش، بلندپایگی، سربلندی، بالندگی، چیرگی، نعمت، عظمت، رحمت، شکوه، تسلط، حسن و زیبایی و بخشش، منحصراً از آن تو است و تسبیح، تقدیس، تهلیل و تکبیر مخصوص توست. تمام آن چه دیده می شود و دیده نمی شود، آن چه در فراز آسمان های بالا و زیر خاک است و نیز زمین های زیرین و آخرت و دنیا از آن توست. هر ثنا، ستایش، سپاسگزاری و نعمت که مورد پسند تو باشد، زیبنده تو است.

خداوندا، بر جبرئیل درود فرست، او که امانت دار تو بر وحی ات و نیرومند بر اجرای فرمانت می باشد و فرشته ای که در آسمان ها و جایگاه های کرامات تو از او اطاعت می شود و به پیامبران تو یاری می رساند و دشمنانت را سرکوب می کند. خدایا، بر میکائیل درود فرست، او که فرشته رحمت تو است و از مهرورزی ات آفریده شد و برای اهل طاعت آمرزش خواهی نموده و آنان را یاری می کند. خدایا، بر اسرافیل درود فرست، او که حامل عرش تو است و در شیپور قیامت می دمد و منتظر فرمان تو و از بیم تو لرزان و هراسان است. خداوندا، بر عزرائیل درود فرست، هم او که فرشته رحمت است و بر بندگان تو از مرد و زن گمارده است و در زمین و آسمان از تو اطاعت می کند و به فرمان تو روح همه آفریده های تو را می گیرد. خدایا، بر حاملان پاکیزه عرش و بر پیک های گرامی نیک پاکیزه و بر فرشتگان گرامی که اعمال بندگان را می نویسند و بر فرشتگان بهشت و کلیداران جهنم و فرشته مرگ و یاوران او درود فرست، ای صاحب بزرگی و شکوه.

خدایا، بر حضرت آدم پدر ما و مخلوقی که بر فطرت خود آفریدی، درود فرست، او که با امر به سجده فرشتگان در برابر او، او را گرامی داشتی و بهشت را به او ارزانی داشتی. خدایا، بر مادر ما حضرت حوا درود فرست، او که پاکیزه از پلیدی، به دور از آلودگی، برگزیده، از میان انسان ها است و در جایگاه های قدس در گردش است. خدایا، بر حضرت هابیل، شیث، ادریس، نوح، هود، صالح، ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب، یوسف، اسباط، لوط، شعیب، ایوب، موسی، هارون، یوشع، میشا، خضر، ذوالقرنین، یونس، الیاس، یسع، ذوالکفل، طالوت، داوود، سلیمان، زکریا، شعیا، یحیی، تورخ، متی، ارمیا، حیقوق، دانیال، عزیر، عیسی، شمعون، جرجیس، حواریون، پیروان، خالد، حنظله و لقمان درود فرست.

خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و رحمت خود را شامل آنان بنما و بر آنان خجسته گردان، همان گونه که بر ابراهیم و خاندان ابراهیم درود فرستادی، رحم کردی و مهربانی نمودی و خجسته گردانیدی، به راستی که تو ستوده و بلند پایه ای.

خدایا، بر جانشینان، نیکبختان، شهیدان و پیشوایان هدایت درود فرست. خدایا بر ابدال، اوتاد، سیاحت کنندگان، عابدان، مخلصان، زاهدان، کوشندگان در عبادت درود فرست و برترین درودها و فراوان ترین کرامت هایت را به حضرت محمد و اهل بیت او اختصاص ده و به روح و تن حضرت محمد، از سوی من تحیت و سلام برسان و بر برتری، شرافت و کرامت او بیفزا، تا این که او را به بالاترین درجات اهل شرف از پیامبران، رسولان و مقربین درگاهت نایل گردانی.

خدایا، بر همه فرشتگان، پیامبران، رسولان و اهل طاعتت که نام بردم و یا نبردم درود فرست و درود های مرا به آنان و به روح های آنان برسان و آنان را برادران دینی و یاوران دینی و یاوران من در دعا به درگاهت قرار ده. خدایا من تو را به درگاهت شفیع قرار می دهم و نیز کرمت را به کرم تو و بخشش ات را به بخشش تو و رحمتت را به رحمت تو و اهل طاعتت را شفاعت گر خود به درگاهت قرار می دهم و ای خدا، به تمام درخواست های والا، شنیده شده و رد نشده که کسی از تو نماید و به دعاهای مستجاب شده و رد نشده ای که به درگاهت شد، از تو درخواست می کنم.

ای خدا، ای رحمت گستر، ای مهربان، ای بردبار، ای کریم، ای بزرگ، ای شکوهمند، ای رساننده، ای زیبا، ای کفالت کننده، ای کارگزار، ای نادیده انگارنده لغزش، ای پناه دهنده، ای آگاه، ای روشنگر، ای نابود کننده، ای سربلند، ای چیره، ای گرداننده، ای بزرگ، ای توانا، ای بینا، ای بسیار سپاسگزار، ای نیکو، ای پاک، ای پاکیزه، ای چیره، ای آشکار، ای پنهان، ای پوشاننده، ای احاطه کننده، ای توانمند، ای نگاه دار، ای پناه دهنده، ای نزدیک، ای مهرورز، ای ستوده، ای بزرگ، ای آغاز گر، ای بازگردانده، ای گواه، ای نیکوکار، ای نیکویی کننده، ای نعمت دهنده، ای تفضل کننده، ای گیرنده، ای رهاکننده، ای هدایتگر، ای روان کننده، ای راهنما، ای محکم کننده، ای عطاکننده، ای بازدارنده، ای به دور دارنده، ای برطرف کننده، ای پایدار، ای نگاه دارنده، ای بسیار آفریننده، ای بسیار بخشنده، ای بسیار توبه پذیر، ای بسیار گشاینده، ای بسیار سود رسان، ای بسیار مهرورز، ای بسیار مهربان، ای کفایت کننده، ای بهبودی بخش، ای عافیت بخش، ای جزا دهنده، ای

وفاکننده، ای نگاهبان چیره ، ای سرفراز، ای سرکش، ای بزرگمنش، ای ایمن، ای ایمنی بخش، ای بی همتا، ای بی نیاز، ای نور، ای تدبیرکننده، ای یگانه، ای تنها، ای بسیار پاکیزه، ای یاری کننده، ای انس گیرنده، ای برانگیزاننده، ای به ارث برنده، ای دانا، ای فرمانروا، ای آفریننده، ای متعالی، ای چهره نگار، ای تسلیم کننده، ای ایجاد کننده محبت، ای پابرجا، ای جاودانه، ای آگاه، ای حکیم، ای بخشنده، ای پدیدآورنده، ای نیکوکار، ای شادمان کننده، ای دادگر، ای برتر، ای بسیار پاداش دهنده، ای بسیار ارزانی دارنده، ای شنوا، ای آفریننده، ای پناه دهنده ، ای دگرگون کننده، ای بی نیاز کننده، ای گسترش دهنده، ای آمرزنده، ای دیرینه، ای آسان ساز، ای راحت کننده، ای میراننده، ای زنده کننده، ای بالابرنده، ای روزی رسان، ای توانمند، ای سبب ساز، ای فریادرس، ای بی نیازکننده، ای روزی رسان، ای آفریدگار، ای یگانه، ای حاضر، ای جبران کننده، ای نگاه دار، ای سخت گیر، ای فریاد رس، ای بازگردان، ای گیرنده.

- نیز بنابر برخی روایات - در ادامه بگو: ای بازگشت کننده، ای روشنگر، ای پاک، ای اجابت کننده، ای تفضل کننده، ای پاسخ دهنده، ای دادگر، ای بینا، ای برآورنده آرزو، ای نیکی کننده، ای بسیار بازگشت کننده، ای وفا کننده به عهد، ای رصد کننده، ای فرمانروا، ای پروردگار، ای سرافرازکننده، ای خوار کننده، ای باشکوه، ای روزی رسان، ای سرپرست، ای برتر، ای پاک. ای خدایی که بلند شد و برتری جست و در بالاترین منظرگاه قرار گرفت، ای خدایی که نزدیک شدی و نزدیکی جستی و دوری و از هر چیز کناره گرفتی و از راز و نهانتر از راز آگاهی، ای خدایی که تدبیر و تقدیر امور به دست تو است، ای خدایی که سخت بر تو آسان و راحت است، ای خدایی که بر هر چیز که بخواهی توانایی، ای فرستنده بادها، ای شکافنده صبح، ای برانگیزاننده و زنده کننده جان ها، ای صاحب جود و بخشش، ای باز گرداننده امور از دست رفته، ای زنده کننده مردگان، ای گرد هم آورنده امور پراکنده، ای روزی دهنده به هر کس که بخواهی و هر طور که بخواهی و ای صاحب شکوه و بزرگی.

ای زنده ای پاینده، ای زنده زمانی که هیچ زنده ای نبود، ای زنده، ای زنده کننده مردگان، ای زنده ای خدایی که معبودی جز تو نیست و آفریننده آسمان ها و زمین هستی. ای معبود من، بر محمد و آل محمد درود فرست و بر محمد و آل محمد رحم کن و بر محمد و آل محمد مبارک گردان، همان گونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم درود فرستادی و مبارک گردانیدی و رحم و مهربانی نمودی، به راستی که تو ستوده و بلند پایه ای؛ و بر خواری، نیاز، فقر، تنهایی، بی کسی من و بر فروتنی ام در پیشگاهت و تکیه ام بر تو و تضرعم به درگاهت رحم کن. همانند شخص فروتن، خوار، خاشع، بیمناک، هراسناک، گرفتار، خاکسار، کوچک، گرسنه، فقیر، پناه جو، پناه خواه که به گناه خود اقرار نمود و از آن آمرزش می خواهد و به درگاه پروردگارش اظهار بیچارگی می کند و مثل کسی که افراد مورد اعتمادش او را رها کردند و دوستانش ترک نمودند و سخت دردناک است و من تو را چون دل سوخته اندوهناک، ناتوان خوار، فقیر، بیچاره و کسی که به تو پناه آورد، می خوانم.

خدایا، از تو که فرمانروایی و هر کاری را بخواهی تحقق می یابد و بر هر چه بخواهی توانایی، درخواست می کنم که به احترام این ماه حرام و خانه محترم و سرزمین محترم و رکن و مقام و جایگاه های بزرگ و به حق پیامبرت حضرت محمد، سلام بر او و بر خاندان او، از تو درخواست می کنم.

ای خدایی که شیث را به آدم و اسماعیل و اسحاق را به ابراهیم بخشیدی و ای خدایی که یوسف را به یعقوب باز گرداندی و ای خدایی که رنجوری ایوب را بعد از بلا و گرفتاری برطرف ساختی و ای بازگرداننده موسی به مادرش و ای افزاینده دانش خضر و ای کسی که سلیمان را به داوود و یحیی را به زکریا و عیسی را به مریم ارزانی داشتی و ای نگاهدار دختر شعیب و ای کفالت کننده فرزند مادر موسی، از تو درخواست می کنم که بر محمد و آل محمد درود فرستی و همه گناهان مرا بیامرزی و از عذابت در پناه خود در آوری و خشنودی، ایمنی، نیکوکاری، آمرزش و بهشت هایت را برای من حتمی گردانی و از تو می خواهم که تمامی حلقه های موجود میان من و کسانی را که به من آزار می رسانند، بگشایی و همه درها را به رویم باز کنی و تمامی سختی هایم را نرم گردانی و همه دشواری ها را آسان

سازی و زبان هر کس را که بدی مرا می گوید، ببندی و هر کس را که بر من تجاوز و ستم می کند، بازداری و همه دشمنان مرا و آنان را که بر من حسد می ورزند، خوار گردانی و از هرکس که می خواهد به من ستم کند، جلوگیری کنی و مرا از شر هر کس که می خواهد میان من و فرزندانم مانع ایجاد کند و می کوشد میان من و طاعتت جدایی اندازد و مرا از عبادتت باز دارد، کفایت نمایی. ای خدایی که جنیان سرکش را لگام زد و بر شیطان های تجاوزگر چیره شد و گردن گردنکشان را خوار گردانید و نیرنگ سلطه جویان را از ناتوانان باز گرداند، به آن قدرت تو بر هر چیزی و به این که هرچه را بخواهی و به هر صورت بخواهی، آسان می سازی، درخواست می کنم که حاجت مرا به صورتی که می خواهی برآورده سازی.

سپس سرت را برای سجده بر زمین بگذار و چهره ات را در خاک بنه و بگو: خدایا، در برابر تو سجده نمودم و به تو ایمان آوردم، پس بر خاکساری، نیاز، کوشش، زاری، بیچارگی و اظهار نیازم به درگاهت، رحم آر، ای پروردگار من. و بکوش که از چشمانت اشک بریزد، هرچند به اندازه سر مگس باشد، زیرا این نشانه اجابت دعا است.

مؤلف: آن چه ذکر شد، دعای سجده بر اساس برخی از روایات بود؛ و اگر زمان اجابت، در حالت سجده انسان است، بهتر است در رسیدن به مقصود، احتیاط را رعایت نماید و علاوه بر دعای گذشته، دعاهایی را که که در روایت آن اختلاف داریم و در سجده دعای ام داوود نقل شده است بخواند، که عبارت اند از:

سپس سرت را برای سجده بر زمین بگذار و چهره ات را بر خاک بنه و بگو: خدایا، در برابر تو سجده نمودم و به تو ایمان آوردم و به تو توکل نمودم، پس بر خواری و به رو به زمین افتادنم و بر فقر و نیازم به درگاهت رحم کن. و در حال دعا به درگاه خداوند، بکوش از چشمانت اشک بیاید، هرچند به اندازه سر سوزن باشد، زیرا این، نشانه اجابت دعا است، انشاءالله.

روایتی دیگر در دعای این سجده: سپس سرت را برای سجده بر زمین بگذار و چهره ات را بر خاک بنه و بگو: خدایا، در برابر تو سجده نمودم و به تو ایمان آوردم، پس بر خواری و فروتنی من در پیشگاهت و بر فقر و نیاز من به درگاهت و

ص: 541

بر تنهایی، خشوع و کوششم در درگاهت و توکل من بر خود رحم کن. خدایا، به وسیله تو طلب پیروزی و کامیابی می کنم و به حضرت محمد، بنده و فرستاده ات به درگاه تو روی می آورم. خدایا، تمام اموری را که از آن نگرانم، آسان ساز و همه دشواری ها را برای من خوار و راحت بگردان و از امور خیر بیش از آن چه امید دارم به من ارزانی دار و مرا از بدی ها عافیت بخش و بدی ها را از من دور دار.

سپس صد بار بگو: ای برآورنده خواسته های درخواست کنندگان، به لطفت حاجتم را برآور، ای خدایی که الطافت پنهان است.

امام صادق علیه السلام فرمودند: بکوش از چشمانت اشک بیاید، هرچند به اندازه سر سوزن باشد، زیرا نشانه اجابت این دعا، سوز دل و ریزش اشک است و آن چه را که به تو آموختم حفظ کن.

روایتی دیگر در دعای این سجده: سپس سرت را برای سجده بر زمین بگذار و چهره ات را در خاک بنه و بگو: خدایا، در برابر تو سجده کردم و برای تو نماز گزاردم و به تو ایمان آوردم و بر تو توکل نمودم، بر خواری، نیاز، فروتنی، تنهایی، بیچارگی، ناداری و این که برای تو و به درگاهت به رو بر زمین افتادم رحم کن، ای پروردگار من، ای پروردگار من. و بکوش از چشمانت اشک بیاید، هرچند به اندازه سر مگس باشد، زیرا نشانه اجابت این دعا، سوز دل و ریزش اشک است و آن چه را که به تو آموختم حفظ کن و مبادا آن را به کسی بیاموزی تا برای باطل دعا کند؛ زیرا اسم اعظم خداوند در آن نهفته است، که هرگاه بدان دعا شود، اجابت می کند و هرگاه به آن از خدا درخواست شود، عطا می کند. اگر آسمان ها و زمین و دریاها بسته باشند و حاجت تو از گشوده شدن آن ها بزرگتر باشد، خداوند راه رسیدن به آن را برای تو آسان خواهد نمود و اگر همه جنیان و انسان ها دشمن تو باشند، خداوند تو را از مزاحمت آن ها کفایت می کند و آن ها را ذلیل و خوار خواهد نمود.(1)

1- . الاقبال: 658-663

مؤلف: اکنون که از موارد احتیاطی و روایات متفاوت در رابطه با دعاهای سجده آگاه گشتی و با این وجود، عقلت خاضع و دلت خاشع و دیده ات گریان نگردید، به جای آزمندی و تمایل در برآورده شدن حاجتت که در دعاهایت ذکر کردی، بر سنگدلی خویش و غفلتت از پروردگار و گناهت که بر تو احاطه کرده است، گریه کن و به معالجه بیماری و تحصیل بهبودی ات بشتاب؛ زیرا تو در این صورت، بیمار هستی. و از همه گناهانت توبه کن و از خدایی که هرگاه از او طلب عفو کنی تو را می آمرزد، طلب عفو کن.

اکنون ادامه روایت ام داوود - رضوان الله علیها - را ذکر می کنیم تا از تفصیل نیکی و احسان خداوند جل جلاله به آن دو، آگاه گردی. پس به این قانع نشو که رفتارت با خداوند جلّ جلاله و اخلاص و اختصاص و توسل تو به درگاه او برای دست یافتن به رحمت و اجابت الهی، کمتر از یک زن باشد. و زنان رعیت های عاقلان اند و مردان بر زنان مقدم اند و برای کسی که در راس قرار دارد، بسیار ناپسند است که از زیر دست خود پایین تر باشد.

مادر جد ما داوود - رضوان الله علیه - گفت: این دعا را نوشتم و از محضر امام علیه السلام خارج شدم، و در ماه رجب به آن چه حضرت فرموده بود، عمل کردم و خوابیدم. در اواخر شب، حضرت محمد صلی الله علیه و آله و تمام فرشتگان و پیامبرانی را که در دعای گذشته بر آنان درود فرستادم، در خواب دیدم، در حالی که حضرت محمد به من فرمودند: ای ام داوود، بشارت باد تو را. و هر کسی که می بینی از برادرانت - و بنابر روایت دیگر: یارانت و برادرانت - همگی برای تو شفاعت خواهند کرد و تو را به برآوردن حاجتت مژده می دهند و تو را بشارت باد که خداوند متعال تو و فرزندت را حفظ می کند و او را به تو باز می گرداند.

گفت: از خواب بیدار شدم و فقط به اندازه فاصله عراق تا مدینه برای سواری که مرکبش را تند و باشتاب براند، گذشته بود که داوود به خانه بازگشت. از حال او پرسیدم. گفت: تا نیمه رجب، در سنگین ترین غل ها - و در روایتی در سنگین ترین زنجیر ها - و در بدترین زندان ها بودم. وقتی شب شد، در خواب دیدم که گویی زمین برای من جمع شد و تو را دیدم، بر روی حصیری که بر روی آن نماز می

گزاری، نشسته ای و مردانی در کنار تو نشسته اند که سرهایشان در آسمان و پاهایشان در زمین است و مشغول تسبیح خدا هستند. یکی از آنان که صورتی زیبا و لباسی پاکیزه و بویی خوش داشت و به گمان من، جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله بود، به من گفت: ای پسر پیرزن شایسته، خداوند دعای مادرت را اجابت نمود.

از خواب بیدار شدم و فرستاده های منصور را در کناری دیدم. در نیمه های شب، مرا به حضور او بردند و او دستور داد که زنجیر از دست و پای من باز کنند و به من نیکی و احسان کنند و نیز دستور داد که ده هزار درهم به من بدهند و بر اسبی اصیل سوار شوم و با سرعت و شتاب برانم، تا این که وارد مدینه شدم.

ام داوود گفت: داوود را به خدمت امام صادق علیه السلام بردم. فرمودند: منصور، امیرمؤمنان علی علیه السلام را در خواب دید که به او می فرمود: فرزندم را آزاد کن، وگرنه تو را در آتش جهنم می افکنم و خود را در حالی دید که گویی زیر پاهایش آتش جهنم قرار دارد. از خواب بیدار شد و پشیمان شد و تو را آزاد کرد، ای داوود.

ام داوود گفت: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ای آقای من، آیا این دعا را در غیر ماه رجب هم می شود خواند؟ فرمودند: بله، در روز عرفه. اگر آن روز جمعه باشد، خداوند گناهان دعاکننده را بعد از پایان دعا می آمرزد؛ و در همه ماه ها، اگر انسان خواست این دعا را بخواند، ایام بیض و روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه را روزه می گیرد و پس از آن، این دعا را به صورتی که پیش از این یادآور شدم، می خواند. در دو روایت دیگر آمده که امام صادق علیه السلام چنین پاسخ دادند: بله در روز عرفه و در هر روز که این دعا را بخواند، ان شاءالله تعالی، خداوند دعای او را اجابت می کند.(1)

1- . الاقبال: 663-664

نمازها و دعاهای ماه شعبان و مسائل مربوط به آن

اشاره

بدان، مطالب مربوط به این باب در کتاب های الطهاره و الصلاه و الدعاء و الصیام و المزار و دیگر کتاب ها آورده شد، پس به آنها مراجعه کن. انشاءالله

باب بیست و هفتم : عمل شب و روز اول ماه شعبان

مؤلف: در ابتدای این کتاب، اعمال اول هر ماه آورده شد.

باب بیست و هشتم : اعمال روزها و شب های ماه شعبان

مؤلف: مطالب این باب در کتاب الصیام و کتاب الدعاء ذکر شد، پس یاد آور شو.

باب بیست و نهم : اعمال هر روز و هر شب ماه شعبان علاوه بر آنچه در باب های پیشین آمد.

میگویم: .....(1)

1- . به کتاب الاقبال و دیگر کتاب های دعا در این زمینه مراجعه کن.

باب سی ام : اعمال شب نیمه شعبان، شب ولادت امام زمان علیه السلام و عمل روز آن، علاوه بر آنچه در باب های پیشین آمد.

اشاره

مؤلف: بسیاری از مطالب این باب در کتاب الطهار ه و الصلا ه و الدعاء و الصیام و المزار و غیر آن ذکر شد و نیز مطالبی در این باب، در کتاب احوال قائم صلوات الله علیه ذکر کرده ایم.

1. الاقبال: اعمال شب نیمه شعبان: حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمودند: هرکس در شب پانزدهم شعبان، بین نماز مغرب و عشا، چهار رکعت نماز بگزارد، در هر رکعت فاتحهٔ الکتاب یک بار و سوره قل هو الله احد ده بار - و بنا بر روایت دیگر: یازده بار - بخواند و بعد از نماز - ده بار - بگوید: پروردگارا، ما را بیامرز. و نیز - ده بار - بگوید: پروردگارا، توبه ما را بپذیر. و بیست و یک بار سوره قل هوالله أحد را بخواند، سپس - ده بار - بگوید: پاک است خدایی که مردگان را زنده می گرداند و زندگان را می میراند و بر هر چیز توانا است. خداوند متعال دعای او را مستجاب می گرداند و حوایج دنیوی و اخروی او را برآورده می سازد و نامه عملش را به دست راستش می دهد و تا سال آینده در حفظ خدا خواهد بود.

فصل: نماز چهار رکعتی دیگر، ابو محمد هارون بن موسی تلعکبری - رضی الله عنه - نقل کرد: نماز شب نیمه شعبان به این صورت است که در این شب چهار رکعت نماز گزارده می شود، در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره قل هو الله احد را صد بار میخوانی و بعد از نماز میگویی:

خدایا، من به درگاه تو اظهار نیاز می کنم و از عذاب تو بیمناکم و به تو پناه می آورم. پروردگارا، نام مرا تغییر مده و تنم را دگرگون مساز. پروردگارا، مرا به

بلای طاقت فرسا دچار مکن. پروردگارا، مرا دشمن شاد مگردان. از کیفر تو به بخششت و از عذاب تو به رحمتت و از ناخشنودی و خشم تو به خشنودی ات و از تو به تو پناه می برم. ستایش تو بزرگ است و آن چنانی که خود، خود را ستودی و برتر از سخن گویندگان و توصیف کنندگانت هستی. سپس برای هر مورد که دوست داشتی، دعا کن.

مؤلف: جدم ابو جعفر طوسی این نماز را به نقل از ابویحیی صنعانی از امام باقر و امام صادق علیهما السلام و سی نفر دیگر از ثقات نیز آن را از ایشان نقل کردند که فرمودند: وقتی شب نیمه شعبان فرا رسید، چهار رکعت نماز بخوان ...و در ادامه، حدیث گذشته را نقل کرد.

فصل: تسبیح و تحمید و تکبیر و دو رکعت نماز مخصوص شب نیمه شعبان جدم ابوجعفر طوسی به نقل از ابویحیی آورد که حضرت جعفر بن محمد صادق علیه السلام فرمودند: از امام باقر علیه السلام درباره فضیلت شب نیمه شعبان سؤال شد. فرمودند: این شب، برترین شب بعد از شب قدر است، خداوند نعمت های افزون خود را در آن شب به بندگانش ارزانی می دارد و به منت خود می آمرزد. بنابراین، در این شب، در تقرب به درگاه خداوند متعال بکوشید؛ زیرا این شب، شبی است که خداوند عزّ و جلّ بر خود سوگند یاد کرد که هیچ درخواست کننده ای را تا زمانی که معصیتی را درخواست نکند، رد نکند و این شب، شبی است که خداوند به ازای شب قدر که برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله قرار داد، این شب را برای ما قرار داد. پس در دعا و ثنا به درگاه خداوند متعال بکوشید، که هرکس در این شب صد بار سبحان الله و صد بار الحمدلله و صد بار الله اکبر و صد بار لااله الا الله بگوید، خداوند گناهان گذشته او را می آمرزد و حوایج دنیوی و اخروی او را که از خداوند خواسته باشد و خداوند نیاز او را بداند، یا حتی از خدا نخواسته باشد، از روی تفضل بر بندگانش، برآورده می سازد.

ابویحیی نقل کرد: به سرورمان امام صادق علیه السلام عرض کردم: کدام دعا از همه دعاها برتر است؟ فرمودند: بعد از نماز عشا، دو رکعت نماز بگزار، در رکعت اول سوره حمد و سوره جحد (قل یا أیها الکافرون) در رکعت دوم، سوره حمد و

سوره توحید (قل هو الله أحد) را بخوان و بعد از سلام نماز، سی و سه بار سبحان الله و سی و سه بار الحمدلله و سی و چهار بار الله اکبر بگو، سپس این دعا را بخوان:

ای پناه بندگان در امور مهم و ای کسی که مخلوقات در سختی ها به تو پناهنده می شوند، ای آگاه از آشکار و نهان ها، ای خدایی که اندیشه ها و آنچه بر ذهن ها می گذرد، از تو پوشیده نیست، ای پروردگار آفریده ها و مردمان، ای خدایی که ملکوت و فرمانروایی مطلق زمین و آسمان ها به دست تو است، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، با لااله الا أنت به تو منتسب می شوم. پس ای خدایی که معبودی جز تو نیست، مرا در این شب از کسانی بگردان که به آنان نگریستی و رحمتت را شامل آنان کردی و دعایشان را شنیدی و اجابت نمودی و از لغزششان آگاه شدی و نادیده انگاشتی و از خطاهای گذشته و جنایت های بزرگشان درگذشتی؛ زیرا من از شرّ گناهان به درگاه تو پناهنده شدم و برای پوشیدن عیب هایم به تو پناه آوردم. خدایا، پس کرامت و تفضل خود را به من ارزانی دار و خطاهای مرا با بردباری و گذشتت بریز و در این شب، با کرامت خود مرا فراگیر و از کسانی بگردان که برای طاعتت برگزیدی و برای عبادتت انتخاب کردی و از گزیدگان و خاصان درگاهت قرار ده.

خدایا، مرا از کسانی قرار ده که نیکبخت گشت و بهره اش از کارهای خیر فراوان شد، و از کسانی قرار ده که سالم ماندند و برخوردار شدند و رستگار گردیدند و بهره مند شدند، و مرا از شر آن چه در گذشته از من سر زد کفایت فرما و از معصیت زیاد نگاه دار و طاعت خود و آن چه را که مرا به تو نزدیک و مقرب می گرداند، محبوب من قرار ده. سرور من، کسی که می گریزد به درگاهت به تو پناهنده می شود و درخواست کننده از تو التماس می کند و کسی که توبه می کند و خواهان گذشت توست، به کرم تو تکیه دارد و تو با کرم و بزرگواری با بندگان برخورد کردی و گرامی ترین گرامیان هستی و دستور گذشت به بندگانت دادی و تو بسیار آمرزنده و مهربانی. خدایا، پس مرا از آن چه که از کرمت امید دارم، محروم مدار و از نعمت های کاملت نومید مکن و از بهره های فراوان و بزرگت که در این شب به اهل طاعتت ارزانی می داری، بی نصیب مکن، و مرا از گزند آفریده های بد در سپر

خود قرار ده. پروردگارا، اگر من شایسته این امور نباشم، تو شایسته کرامت، گذشت و آمرزشی، پس به شایستگی که خود زیبنده آنی، بر من ارزانی دار، نه به آن چه من سزاوار آنم؛ زیرا گمان نیک به تو دارم و امیدم به تو تحقق یافت و جانم به بزرگواری تو چنگ انداخت و تو مهربان ترین مهربانان و بزرگوارترین بزرگواران هستی. خدایا، بهترین بهره ها را از کرامتت به من اختصاص ده. از کیفر تو به گذشتت پناه می جویم و آن گناه مرا که مردم را از من باز می دارد و روزی مرا تنگ می کند، بیامرز تا برای آن چه می پسندی اقدام کنم و از عطاهای فراوان و بزرگت برخوردار شوم و به درک نعمت های فراوانت کامیاب گردم؛ زیرا من به حریم تو پناهنده شدم و با بزرگواری تو روبرو هستم و از کیفرت به گذشت و از خشمت به بردباری ات پناه آوردم؛ پس آن چه را که از تو خواستم به من ارزانی دار و به آن چه از تو التماس می کنم، برسان. من به تو درخواست می کنم و چیزی بزرگ تر از تو نیست.

سپس سجده کن و در حال سجده، بیست بار بگو: یا رب یا الله و - هفت بار- لاحول و لا قوۀ إلا بالله: هیچ دگرگونی و قدرتی به جز خدا نیست. و - هفت بار- ما شاء الله و لاقوه الا بالله: هر آنچه خدا بخواهد و هیچ نیرو و قدرتی به جز خدا نیست. و - ده بار- لا قوۀ إلا بالله: هیچ قدرتی به جز خدا نیست. سپس بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله صلوات بفرست و حاجتت را از خدا بخواه. به خدا سوگند، اگر حاجتت به شماره قطره های باران باشد، خداوند عزّ و جلّ به بزرگواری و فضل خود، حاجتت را برآورده می سازد.

در روایتی دیگر، در سجده بعد از این دعا - بر اساس روایت محمد بن علی طرازی در کتابش - بدین صورت است: سپس سجده کن و بیست بار بگو: یا رب یا رب: پروردگارا پروردگارا و - هفت بار- صل علی محمد و آل محمد: خدایا بر محمد و آل محمد درود فرست و - هفت بار-: لاحول ولا قوۀ إلابالله: هیچ دگرگونی و قدرتی به جز خدا نیست و - ده بار- ماشاءالله: هر آنچه خدا بخواهد و - ده بار- لا قوۀ إلا بالله: هیچ قدرتی به جز خدا نیست. سپس به هر اندازه که خواستی، بر

رسول خدا صلی الله علیه آله و اهل بیت او صلوات بفرست و بعد از این نماز و پیش از نماز شب، چهار رکعت نماز با هزار بار سوره قل هو الله احد بخوان.

ذکری دیگر برای سجده بعد از دعا، بر اساس روایتی دیگر از محمد بن علی طرازی در کتابش که به این صورت است: مولایمان حضرت جعفر بن محمد صادق علیهما السلام این نماز را در شب نیمه شعبان خواندند و دعای «یا من إلیه یلجأ العباد فی المهمات...» تا آخر را خواندند، سپس سجده نمودند و در حال سجده - بیست بار- یا رب و - هفت بار- یا الله و - هفت بار- یا رب محمد و - ده بار- لاحول ولا قوۀ الا بالله گفتند.

جدم ابو جعفر طوسی بعد از سجده یادشده، این دعا را نیز نقل کردند: خدایا، روی آورندگان به تو روی کردند و آهنگ کنندگان آهنگ تو را کردند و خواهندگان، فضل و نیکی تو را آرزومندند و تو در این شب، نسیم ها، جایزه ها، عطاها و بخشش هایی داری که بر هر کس از بندگانت که بخواهی، ارزانی می داری و از هرکس که عنایت تو برای او شامل حالش نشد، باز می داری. اکنون من بنده نیازمند توام و آرزومند تفضل و نیکی توام. بنابراین، ای مولای من، اگر در این شب بر یکی از بندگانت تفضل نمودی و از مهرورزی ات بر او ارزانی داشتی، بر حضرت محمد و خاندان پاک، پاکیزه، نیک و برتر او درود فرست و بخشش و نیکی خود را بر من ارزانی دار. ای پروردگار جهانیان و درود و سلام شایسته خداوند بر حضرت محمد خاتم پیامبران و خاندان پاک او، به راستی که خداوند ستوده و بلندپایه است. خدایا، هم چنان که دستور دادی، تو را می خوانم، پس همان گونه که وعده دادی، دعایم را مستجاب گردان، به راستی که تو هرگز خلف وعده نمی کنی.

فصل: نماز چهار رکعتی دیگری در شب نیمه شعبان

در کتاب طرازی آمده: نماز دیگر شب نیمه شعبان به این صورت است که چهار رکعت نماز می گزاری، در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره اخلاص پنجاه بار و اگر خواستی صد بار و یا دویست و پنجاه بار بخوان. بعد از سلام نماز بگو: خداوندا، من نیازمند تو و از عذابت بیمناکم و به تو پناه می آورم. پروردگارا، نام مرا تغییر مده. پروردگارا، تنم را دگرگون مساز و به بلای طاقت فرسا گرفتار

مکن و مرا دشمن شاد مفرما. خدایا، از کیفر تو به گذشتت و از ناخشنودی و خشم تو به خشنودی ات و از عذاب تو به رحمتت و از تو به تو پناه می جویم. معبودی جز تو نیست. ثنای تو والاست و من نمی توانم مدح و ثنای تو را به شماره در آورم. تو آنطور هستی که خود را ستودی و برتر از سخن گویندگان هستی. بر محمد و آل محمد درود فرست و حاجت مرا برآورده ساز.

این چهار رکعت نماز را جدم ابو جعفر طوسی - ره - نیز نقل کرده، و تنها قرائت یک بار سوره حمد و دویست و پنجاه بار سوره قل هو الله احد را ذکر کرده و اختیار در دفعات خواندن را ذکر نکرده است.

در هر حال، طرازی بعد از نماز و دعای گذشته، آورده است: یکی از دعاهای این شب عبارت است از: خداوندا، تو زنده و پاینده، بلندپایه و بزرگ، آفریدگار و پدیدآورنده، زنده کننده و میراننده، ایجادکننده و آفریننده هستی و بزرگواری و تفضل، ستایش و بخشش، جود و کرم و فرمان از آن تو است و تو تنهایی و شریکی برای تو وجود ندارد. ای یگانه ای بی همتا ای بی نیاز، ای خدایی که نزایید و زاییده نشد و هیچ کس همتای او نیست. خدایا، بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا بیامرز و بر من رحم کن و امور مهم مرا کفایت فرما و بدهی ام را ادا کن و روزی ام را گسترده گردان؛ زیرا در این شب، تمام امور را فیصله می دهی و هرکس از آفریده هایت را که بخواهی، روزی می دهی، پس به من روزی ده و تو بهترین روزی رسان هستی؛ زیرا تو که بهترین گویندگان و زبان به سخن گشودگان هستی، فرمودی: {از روزی افزون خدا درخواست کنید.} بنابراین، من از روزی افزون تو درخواست می کنم و تنها به تو روی آوردم و بر پسر پیامبرت تکیه نمودم و به تو امید بستم، ای مهربان ترین مهربانان.(1)

فصل: در فضیلت و عظمت شب نیمه شعبان و نماز صد رکعتی و ذکر خدا در این شب

1- . الاقبال: 696-699

در کتاب های عبادات و دربردارنده کلید درهای رحمت الهی، چنین یافتیم که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمودند: در شب نیمه شعبان در حال خواب بودم که جبرئیل علیه السلام آمد و گفت: ای محمد، آیا در چنین شبی می خوابی؟ گفتم: ای جبرئیل، امشب چه شبی است؟ گفت: شب نیمه شعبان. ای محمد، برخیز. بدین سان، جبرئیل علیه السلام مرا بیدار کرد و سپس به سوی بقیع برد و گفت: سرت را بلند کن که امشب شبی است که درهای آسمان گشوده می گردد و در نتیجه درهای رحمت، در خشنودی، در آمرزش، در تفضل، در توبه، در نعمت، در بخشش، در نیکی در آن گشوده می گردد و خداوند به شماره مو و پشم چهارپایان، بندگان را از آتش جهنم آزاد می کند و سرآمد عمر انسان ها را در آن استوار می سازد و روزی های همگان در طول آن سال آینده را تقسیم می کند و همه رخدادهای سال آینده در آن نازل می گردد.

ای محمد، هر کس در این شب خدا را به پاکی و یگانگی و بزرگی یاد کند و به خواندن دعا، گزاردن نماز، قرائت قرآن، انجام اعمال مستحبی دیگر و استغفار به درگاه خدا احیا کند، بهشت منزلگاه و استراحتگاه او می گردد و خداوند، گناهان گذشته و آینده اش را می آمرزد. ای محمد، هر کس در این شب صد رکعت نماز گزارد، در هر رکعت فاتحۀ الکتاب صد بار و قل هوالله احد را یازده بار بخواند و بعد از نماز ده بار آیۀ الکرسی و ده بار سوره فاتحۀ الکتاب بخواند و صد بار سبحان الله بگوید، خداوند صد گناه کبیره و مهلک او را که سبب ورود انسان به جهنم می گردد، می آمرزد و در برابر هر سوره و تسبیح، یک کاخ در بهشت به او عطا می کند و شفاعت او را برای صد تن از افراد خانواده اش می پذیرد و او را در ثواب شهیدان شریک می گرداند و آن چه را که به روزه داران این ماه و شب خیزان در این شب عطا می کند، به او عطا می کند، بدون آن که چیزی از پاداش آنان بکاهد.

ای محمد، پس این شب را احیا کن و به امتت دستور ده که آن را احیا کنند و با عمل در آن به درگاه خداوند متعال نزدیکی بجویند؛ زیرا این شب، شب شریفی است. ای محمد، من به سوی تو آمدم در حالی که همه فرشتگان آسمان در این شب در پیشگاه خدا به صف ایستادند؛ برخی در حال رکوع و برخی در حال قیام و

بعضی در حال سجده اند و عده ای دعا می کنند و برخی تکبیر می گویند و گروهی استغفار می نمایند و برخی تسبیح می کنند. ای محمد، خداوند متعال در این شب بر بندگانش اشراف می نماید و همه مومنانی را که در این شب نماز می گزارند، یا در حال نشسته به تسبیح مشغولند، یا در حال رکوع اند، یا در حال سجده اند و یا به گونه ای دیگر به یاد خدا می پردازند، می آمرزد. این شب، شبی است که هرکس در آن دعا کند، دعایش مستجاب می گردد و هر کس درخواست کند، خواسته اش برآورده می گردد و هر کس آمرزش بخواهد، آمرزیده می گردد و هر کس توبه کند، توبه اش پذیرفته می شود. ای محمد، هر کس از خیر این شب محروم بماند، واقعا محروم ماند.

و رسول خدا صلی الله علیه و آله در این شب این دعا را می خواند: خدایا، از بیم و هراس از خود روزی ام گردان تا میان من و نافرمانی تو حایل گردد و از طاعتت بهره مند کن تا مرا به خشنودی ات برساند و از یقین، آن اندازه که با وجود آن، گرفتاری های دنیا بر من آسان گردد، بهره مندم ساز. خدایا، تا زمانی که ما را زنده نگاه داشتی، از گوش، چشم و نیرویمان برخوردار کن و آن ها را وارث ما قرار ده و انتقام ما را از کسانی که به ما ستم نمودند، بگیر و ما را بر غلبه بر دشمنان ما یاری ده و مصیبت ما را در دین ما قرار مده و دنیا را بزرگ ترین دل مشغولی و نهایت دانش ما قرار مده و کسانی را که بر ما رحم نمی کنند، بر ما چیره مگردان، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان .

مؤلف: این دعا در موارد دیگر از عبادات گذشت. علت ذکر آن در این جا آن است که این دعا از اعمال مهم - شب نیمه شعبان - است.

مؤلف: در روایت دیگری در فضیلت صد رکعت نماز در شب نیمه شعبان آمده است که در هر رکعت، سوره حمد یک بار و سوره قل هو الله احد را ده بار می خوانی. راوی حدیث می گوید: سی تن از اصحاب حضرت محمد صلی الله علیه و آله به من گفتند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس این نماز را در این شب بخواند، خداوند هفتاد بار به او نظر رحمت می کند و در هر بار که به او نظر می کند، حاجت او را برآورده می کند و در هر بار که به او نظر می کند، هفتاد

حاجت او را برآورده می کند که کمترین آن حاجت ها، آمرزش اوست. علاوه بر این، اگر بدبخت باشد و درخواست نیکبختی کند، قطعا خداوند او را نیکبخت می گرداند؛ زیرا {آنچه را بخواهد محو یا اثبات می کند و کتاب مادر نزد اوست. } و اگر پدر و مادر او اهل جهنم باشند و او برای آن ها دعا کند، به شرط این که به خدا شرک نورزیده باشند، آن دو از جهنم بیرون آورده می شوند. و نیز هرکس این نماز را بخواند، خداوند همه حوایجی را که درخواست نموده برآورده می کند و نعمت هایی در بهشت به او عطا می کند که هیچ دیده ای ندید و هیچ گوشی نشنید.

سوگند به خدایی که به حق مرا به پیامبری برانگیخت، هر کس این نماز را بخواند و مقصودش از آن کسب خشنودی خداوند متعال باشد، خداوند در پاداش تمامی کسانی که در این شب به عبادت خدا پرداختند، سهمی برای او قرار می دهد و به فرشتگان گرامی که اعمال انسان ها را می نویسند دستور می دهد که برای او اعمال نیک بنویسند و گناهان او را پاک کنند، به حدی که هیچ گناهی برای او باقی نماند. و از دنیا نمی رود تا این که جایگاه خود را در بهشت ببیند و خداوند فرشتگانی را به سوی او می فرستد تا با او مصافحه کنند و بر او سلام دهند و در روز قیامت همراه با افراد گرامی و نیک محشور می گردد. و اگر پیش از تمام شدن آن سال از دنیا برود، شهید از دنیا می رود و شفاعت او در حق هفتاد هزار تن از اهل توحید پذیرفته می شود و جز افراد بدبخت، از شب خیزی در این شب احساس سستی و ضعف نمی کنند.

اگر گفته شود: تأویل و توجیه این بخش از روایت گذشته که فرمود: عمر انسان ها در شب نیمه شعبان مشخص می شود و روزی ها در آن تقسیم می گردد، با این که در احادیث آمده است: عمر انسان ها در شب قدر که در ماه رمضان واقع است، مشخص می گردد و روزی ها در آن شب تقسیم می شود، چیست؟

در پاسخ می گوییم: شاید مراد این باشد که تعیین عمر انسان ها و تقسیم روزی ها که در شب نیمه شعبان صورت می گیرد، امکان محو و اثبات در آن وجود دارد؛ ولی آن چه در شب قدر مشخص می گردد، حتمی است. شاید مقصود این باشد که در شب نیمه شعبان در علم الهی معین و تقسیم می گردد و در شب قدر بین

بندگانش مشخص و تقسیم می شود. احتمال دیگر این است که در شب نیمه شعبان در لوح محفوظ مشخص می شود؛ و در شب قدر بین بندگان تقسیم می شود. یا اینکه در شب نیمه شعبان، وعده تعیین عمر انسان ها و تقسیم روزی ها در شب قدر داده می شود و در نتیجه در شب نیمه شعبان، وعده تعیین و تقسیم آن داده می شود، یا این که در شب نیمه شعبان مقدر می گردد و سرانجام در شب قدر تقسیم می گردد؛ چنان که پادشاهی در شب نیمه شعبان وعده بدهد که در شب قدر اموالی را به کسی عطا خواهد کرد. بدین ترتیب درست است که در مورد هر دو شب گفته شود، سرآمد عمر انسان ها در آن تعیین و روزی ها تقسیم و مشخص می گردد.

سید یحیی بن حسین در کتاب الامالی نقل کرده است که مولی علی علیه السلام فرمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: هرکس در شب نیمه شعبان صد رکعت نماز با هزار بار قل هوالله احد بخواند، آن روز که دل ها می میرد، دل او نمی میرد و از دنیا نمی رود تا این که ببیند صد فرشته را که او را از عذاب الهی ایمنی می دهند؛ سی تن از آن فرشته ها به او بشارت بهشت می دهند و سی تن او را از شیطان مصون و محفوظ می دارند و سی تن در لحظات شبانه روز برای او استغفار می کنند و ده تن از آن ها، هر کس را که قصد مکر و فریب او را داشته باشند، دچار مکر و فریب می کنند.

فصل: در فضیلت شب خیزی در شب نیمه شعبان و روزه داری در روز آن

در جلد دوم کتاب «التحصیل»، در ضمن شرح حال احمد بن مبارک بن منصور آمده است که مولی علی علیه السلام فرمودند: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هرگاه شب نیمه شعبان فرا رسید، در آن شب برخیزید و روز آن را روزه بدارید؛ زیرا از غروب آفتاب آن شب، خداوند به آسمان فرود می آید و تا سپیده دم می گوید: آیا آمرزش خواهی هست تا او را بیامرزم، آیا روزی خواهی هست تا به او روزی بدهم.

فصل: در نماز دو رکعتی، چهار رکعتی و صد رکعتی در شب نیمه شعبان جدم ابو جعفر طوسی - رحمۀ الله - آورده است که رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمودند: هرکس در شب نیمه شعبان طهارت بگیرد و نیکو طهارت کند و دو لباس

پاکیزه بپوشد و آن گاه به سوی جایگاه نماز خود برود و بعد از نماز عشا، دو رکعت نماز، در رکعت اول سوره حمد و سه آیه اول سوره بقره آیۀ الکرسی و سه آیه آخر سوره بقره و در رکعت دوم سوره حمد و سوره قل أعوذ برب الناس را هفت بار و سوره قل أعوذ برب الفلق هفت بار و سوره قل هوالله أحد هفت بار بخواند و بعد از سلام نماز، چهار رکعت دیگر نماز، در رکعت اول سوره یس و در رکعت دوم سوره حم دخان و در رکعت سوم الم سجده و در رکعت چهارم سوره تبارک الذی بیده الملک بخواند و بعد از این نماز، صد رکعت نماز دیگر، در هر رکعت سوره حمد یک بار و سوره قل هوالله احد را ده بار بخواند، خداوند متعال سه حاجت او را در دنیا، یا در آخرت، بر آورده می کند و اگر در آن شب از خدا بخواهد که مرا ببیند، مرا می بیند.

فصل: در سجده ها و دعاهای مخصوص شب نیمه شعبان

از امام صادق علیه السلام منقول است: در شب نیمه شعبان که رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد یکی از زنان خود بودند - و زمخشری در کتاب الفائق آورده است: - ام سلمه در پی پیامبر صلی الله علیه و آله به راه افتاد و دید که آن حضرت به طرف بقیع میروند، برگشت و آن حضرت نیز بازگشتند و آثار به سرعت راه رفتن را در ام سلمه دیدند... و زمخشری دعاها را ذکر نکرد.

طوسی در حدیثی آورد که امام صادق علیه السلام فرمودند: در نیمه شب رسول خدا صلی الله علیه و آله از رختخواب برخاست. وقتی همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله از خواب بیدار شد، دید که آن حضرت از رختخواب برخاسته است و در این لحظه فکری به ذهنش رسید که به ذهن هر زنی می رسد و گمان کرد که رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد یکی دیگر از همسران رفته است. از این رو، برخاست و ملحفه اش را که به خدا سوگند، از جنس خز یا کتان یا پنبه نبود، بلکه روی آن از مو و درون آن از کرک شتر بود به تن پیچید و در حجره های همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله یکی پس از دیگری به جست و جوی آن حضرت پرداخت، ولی ناگهان دید که رسول خدا صلی الله علیه و آله مانند پارچه افتاده، به

زمین چسبیده است و در حال سجده است. نزدیک رفت و شنید که در حال سجده می فرمایند:

پیکر و اوهام من بر تو سجده نمودند و دلم به تو ایمان آورد. این دست های من و آن چه بر خود جنایت نمودم. ای بزرگی که برای هر امر بزرگ به تو امید بسته می شود، گناه بزرگ مرا بیامرز؛ زیرا جز پروردگار بزرگ نمی تواند گناه بزرگ را بیامرزد.

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله سر از سجده بلند کردند و دوباره به سجده رفتند، همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله شنید که حضرت در حال سجده می گویند: به نور روی تو که آسمان ها و زمین ها بدان روشن گردید و تاریکی ها در برابر آن برطرف شدند و امور پیشینیان و متأخران بدان سامان یافت، پناه می برم از این که کیفرت به طور ناگهانی شامل حالم شود و عافیتت دگرگون گردد و نعمتت از دست برود. خدایا، دلی پاک و پاکیزه و پاک از شرک را روزی ام کن، نه این که کافر و یا بدبخت گردم.

سپس رسول خدا صلی الله علیه وآله دو طرف صورتش را به خاک مالیدند و فرمودند: روی خود را بر خاک می مالم و برای من سزاوار است که در برابر تو سجده نمایم.

وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله خواستند برگردند، همسر ایشان به تندی به رختخواب رفت. وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله به رختخواب بازگشتند، دید که نَفَسَ نفَس می زند. رسول خدا صلی الله علیه و آله به او فرمودند: چرا نفس نفس می زنی، آیا نمی دانی که امشب، چه شبی است؟ امشب، شب نیمه شعبان است، همان شبی که که روزی ها در آن تقسیم می گردد و عمر انسان ها نوشته می شود و گروه حاجیان نوشته می شود و خداوند در این شب، تعداد بیشتر از شماره موی بزهای قبیله کلب از مردم را می آمرزد و خداوند متعال فرشتگان را از آسمان به سوی زمین مکه گسیل می دارد.

فصل: روایتی دیگر در سجده ها و دعاهای پیامبر صلی الله علیه و آله در شب نیمه شعبان

جدم ابو جعفرطوسی به نقل از یکی از همسران پیامبر صلی الله علیه وآله آورده است: رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن شب که نزد من بود، به آرامی خود را از زیر لحاف بیرون کشید. من بیدار شدم و غیرتی که در این موقعیت برای زن ها پیش می آید، برایم پیش آمد و گمان کردم که رسول خدا صلی الله علیه وآله به حجره یکی دیگر از همسرانش رفته است؛ ولی ناگهان دیدم که مانند جامه افتاده بر زمین، بر سر انگشتان سجده کرده و میگوید:

نیازمند و بیمناک تو گشتم و به تو پناه می آورم؛ پس نام مرا دگرگون مساز و تنم را تغییر مده و به بلای طاقت فرسا دچار مکن و مرا بیامرز.

سپس سر از سجده برداشت و دوباره به سجده رفت. شنیدم که می فرمایند: پیکر و اوهام من بر تو سجده نمودند و دلم به تو ایمان آورد. این دست های من است که بر خود جنایت نمودم. ای بزرگی که برای هر امر بزرگ به تو امید بسته می شود، گناه بزرگ مرا بیامرز؛ زیرا جز پروردگار بزرگ کسی نمی تواند گناه بزرگ مرا بیامرزد.

سپس سر از سجده برداشته و برای بار سوم به سجده رفتند. شنیدم که می فرمود: از کیفر تو به گذشتت و از ناخشنودی و خشم تو به خشنودی ات و از عذاب تو به عافیتت و از تو به تو پناه می برم. تو همانطور هستی که خود، خود را ستودی و برتر از آن چه گویندگان درباره تو می گویند.

آن گاه سر از سجده برداشته و برای بار چهارم به سجده رفتند. شنیدم که می گویند: خداوندا، به نور روی تو که آسمان ها و زمین بدان روشن گشت و تاریکی ها برکنار رفت و امور پیشینیان و متأخران بدان سامان یافت، پناه می برم از این که خشم و ناخشنودی ات بر من فرود آید. از نابودی نعمتت و کیفر ناگهانی ات و دگرگون شدن عافیتت و از خشم تو در همه موارد به تو پناه می برم. در آن چه توان دارم به درگاه تو باز می گردم و هیچ دگرگونی و نیرویی جز به وسیله تو تحقق نمی یابد.

همسر ایشان گفت: وقتی دیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله چنین می کند، او را ترک گفتم و نَفَس زنان به منزل خود بازگشتم. رسول خدا صلی الله علیه وآله

در پی من آمدند و فرمودند: چرا نَفَس نَفَس می زنی؟ عرض کردم: ای رسول خدا، نزد شما بودم. فرمودند: آیا می دانی امشب چه شبی است؟ امشب شب نیمه شعبان است. همان شبی که اعمال انسانها در آن نوشته می شود و روزی ها تقسیم می گردد و عمر انسان ها نوشته می شود و خداوند متعال به جز افراد مشرک، کینه توز، قطع ارتباط کننده با خویشان، و کسی که مواد مست کننده مصرف می کند، یا بر گناه اصرار می ورزد، یا شاعر پیشه است و یا پیشگو است را می آمرزد.(1)

1- . الاقبال: 699-702

پیرامون روزها، ماهها و سالهای غیرعربی

بدان که بخشی از اعمال آن را در کتاب السماء و العالم و کتاب الدعاء و غیر آن دو ذکر کردیم و اکنون به گوشهای از آن اشاره می کنیم، انشاء الله تعالی.

باب سی و یکم : اعمال روزها و ماههای غیر عربی

میگویم: در باب اعمال روزهای ماه عربی، در ضمن آنچه شیخ رضی الدین برادر علامه در کتاب العدد القویه آورده بود، ذکر کردیم ممکن است منظور از اعمال روزهای ماههای عربی ماههای ایرانی هم باشد، پس توجه کن.

باب سی و دوم : در اعمال عید نوروز و آنچه بدان مرتبط است.

مؤلف: در باب نوروز فارسها و نوروز دیگران، انواع و فضیلت آن و بعضی از اعمال آن در کتاب السماء و العالم سخن محققانه رفت، پس آن را یادآور شو.

1. مناقب آل ابی طالب: آوردهاند که منصور به نزد موسی بن جعفر فرستاد تا برای تبریک عید نوروز جلوس کنند و آنچه را برای او برده می شود، بگیرد. حضرت فرمودند: من در احادیث جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله جستجو کردم و هیچ حدیثی پیرامون این عید نیافتم، و این از آداب ایرانیان است که اسلام آن را نابود کرد و پناه میبرم به خدا که زنده کنیم آنچه را اسلام نابود کرد. منصور گفت: ما این کار را فقط برای تدبیر سپاهیان انجام می دهیم. تو را به خداوند بزرگ قسم، میخواهم که بنشینی. پس امام نشستند... تا آخر حدیث که در باب مکارم اخلاق موسی بن جعفر علیهما السلام آوردیم.(1)

1- . مناقب آل ابی طالب: 4،318 و متن کامل آن در جلد 48،108 -109.

مؤلف: شرح این عمل و فضیلت و احکام آن در کتاب السماء و العالم آمد، به آن مراجعه کن.

1. مهج الدعوات: این روایت را در کتاب «زاد العابدین» نوشته حسین بن ابی الحسن بن خلف کاشغری ملقب به فضل خواندیم که بدین صورت است: حدیث نیسان: ابن عمر نقل کرد: نشسته بودیم، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم وارد شدند و بر ما سلام کردند. ما نیز بر ایشان سلام کردیم، سپس فرمودند: آیا میخواهید دارویی که جبرئیل علیه السلام به من آموخت را به شما بیاموزم تا به داروی هیچ طبیبی نیازمند نشوید؟ در این هنگام علی، سلمان و چند نفر دیگر - رحمه الله علیهم - عرض کردند: چه دارویی؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به علی فرمودند: مقداری از آب باران در ماه نیسان را برمیداری و هفتاد بار سوره فاتحه الکتاب و هفتاد بار آیه الکرسی و هفتاد بار قل هو الله احد و هفتاد بار قل اعوذ برب الفلق و هفتاد بار قل اعوذ برب الناس و هفتاد بار قل یا ایها الکافرون بر آن می خوانی، و سپس در طول هفت روز، صبح و شام پیدرپی از آن مینوشی.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: سوگند به کسی که مرا به حق، به پیامبری برانگیخت، جبرئیل علیه السلام فرمودند: به راستی که خداوند تمام بیماریهای جسمی کسی که این آب را بنوشد از بین میبرد و او را بهبودی میبخشد و دردهای او را از رگها و بدن و استخوانها و تمام اعضایش خارج میکند، و از لوح محفوظ نیز محو میگرداند. سوگند به آنکه مرا به حق به پیامبری برانگیخت، اگر شخصی فرزند ندارد ولی دوست دارد که اولادی داشته باشد، از این آب بنوشد، خداوند او را صاحب فرزند خواهد کرد و چنانچه زنی نازا باشد و از این

آب بخورد، خداوند به او فرزند می دهد، و اگر مرد و زن نازا باشند و زن از آن آب بنوشد، خداوند آن را رها میسازد و مشکلش حل میشود و قادر بر جماع خواهد بود، و اگر زن بخواهد فرزندش پسر شود،] یا دختر[و یا به یک دختر و یک پسر باردار شود، همانطور میشود. و در تأیید این حدیث، این آیه قرآن است که میفرماید: {به هر کس که بخواهد، فرزند دختر و به هر کس که بخواهد فرزند پسر میدهد و یا آنها را پسر[ان] و دختر[انی] توأم با یکدیگر می گرداند و هر که را بخواهد عقیم می سازد اوست دانای توانا.}

هر کس سردردی داشته باشد و از این آب بخورد، به اذن خداوند، درد او بهبود مییابد، و اگر درد چشم داشته باشد، قطرهای از آن آب در چشم بچکاند و از آن بنوشد و چشمانش را با آن بشوید، به اذن خداوند، شفا خواهد گرفت. ریشه دندانها را محکم می کند و دهان را خوشبو میسازد و لعاب را از ریشه دندانها جاری نمیسازد و بلغم را قطع میکند و هنگام خوردن و آشامیدن سنگین نشود، از وزیدن بادها اذیت نمی شوند و به فلج دچار نمیشود و به درد کمر و شکم مبتلا نمیگردد، و از زکام و درد دندان در امان است و به درد معده و کرم روده مبتلا نمیگردد و قولنج ندارد.

به حجامت نیاز پیدا نمی کند و به ناسور، خارش، جدری، دیوانگی، جذام، پیسی، جاری شدن خون از بینی، کوری، گنگی، لالی، کری، زمین گیری، آب سیاه چشم، دردهایی که نماز و روزه او را باطل کند، مبتلا نمی شود و گرفتار وسواس، جنیان و شیطانها نیز نمیشود، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: جبرئیل گفت: هر کس از این آب بنوشد و تمام دردهای مردم را داشته باشد، بهبودی مییابد. جبرئیل علیه السلام به من فرمود: سوگند به کسی که تو را به حق به پیامبری برانگیخت، هر کس این آیات را بر آب بخواند، خداوند قلب او را از نور و روشنی آکنده میکند و به قلب او الهام می کند و حکمت را بر زبانش جاری میسازد و قلبش را از درک و بصیرت مالامال میگرداند، در حالی که مثل آن را به کسی از جهانیان نداده، و هزار مغفرت و هزار رحمت بر او روان میکند و تقلب، خیانت، غیبت، حسد، ظلم، تکبر، بخل، حرص و خشم، دشمنی، کینه و سخنچینی و غیبت

مردم را از قلب او خارج میسازد و از او دور میکند و این آب شفای هر دردی است.

و در روایتی دیگر از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، علاوه بر آنچه گفته شد، باید هفتاد بار سوره اناانزلناه و هفتاد بار الله اکبر و هفتاد بار لا اله الّا الله و هفتاد بار صلوات بر پیامبر و خاندان او علیه و علیهم السلام خوانده شود.(1)

ناشر دیجیتالی : مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

1- . مهج الدعوات: 444 – 447، و مؤلف آن را از کتاب السماء و العالم نقل کرد و در توضیح آن میگوید: «ناسور»: بیماری است در چشم، اطراف مقعد و لثه، «الجدری» به ضم جیم یا فتح آن، زخمهایی کریه در بدن است و در میان کودکان شایع است و «القلس»، چیزی که از حلق خارج میشود و دهان به آن پر میشود و استفراغ نیست، و اگر تکرار شود، استفراغ است، احتمال دارد منظور هر دو باشند و «المقعد»، بیماری که به واسطه آن شخص بیمار زمین گیر میشود، «الوقیعه» یعنی سرزنش و بدگویی مردم که غالباً بر غیبت اطلاق میشود.

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109